VÁLOGATTA ÉS SZERKESZTETTE

PÓR EDIT
ÉS VÁSÁRHELYI MIKLÓS

„Lesz magyar újjászületés”

AZ ÚJ ÉLET HÉTKÖZNAPJAI
1944. SZEPTEMBER 1.–1945. MÁJUS 1.

Magvető Könyvkiadó, Budapest

Kötetünknek az a feladata, hogy felelevenítse a felszabadulást közvetlenül követő időszak légkörét. Ezt a célt szolgálják az összegyűjtött eredeti, korabeli dokumentumok. Nagy többségükben újságcikkek, riportok, sajtóközlemények, de szép számban hirdetmények, felhívások, röplapok, egyéb nyomtatványok és fényképek is.

Az időszak, melyre válogatásunk kiterjed, történelmileg röpke pillanat. Kezdete 1944 kora ősze, amikor magyar földön évtizedek után először jelenik meg szabadon, legálisan nyomtatott szabad szó. Záróakkordja 1945. május elseje, az első szabad május.

A történelmi pillanatot igyekeztünk megragadni. A rianás nyomában támadt első eszmélést. Az első szabad magyar újság, a Népakarat, 1944. október 15-én született egy kis orosházi nyomdában. A sajtótörténeti ünnepi nyitány azonban egybeesett a nemzeti történelem egyik leggyászosabb dátumával. Azon a napon néhány órára felvillant a biztató lehetőség, hogy hamarosan az egész ország megszabadul a fasiszta uralomtól, de aztán a negyedszázados ellenforradalmi rontás félelmetes epilógusaként még elszenvedtük a gyilkos nyilas önkényt. A kettősség nyomja rá bélyegét kötetünk lapjaira. 1945. április 4-ig két ország élt egymás mellett. A napról napra terebélyesedő, új szellemet árasztó

szabad sajtó minden oldalából kicsendül az aggodalom és együttérzés a még elnyomás alatt sínylődő országrészekért. De még a „gleichschaltolt", agyoncenzúrázott és napról napra zsugorodó fasiszta sajtóból is kiderül, hogy a nyilas rendszernek milyen gondot okoztak a felszabadult területről átszivárgó hírek. Biztatást hordozott ekkor a jó hír, de még a rossz is. Az élesztette a reményt, ez pedig gyorsabb, hatékonyabb cselekvésre serkentett.

Könyvtárnyi kötet jelent meg három évtized alatt a felszabadulásról, a nagy történelmi, politikai, hadászati eseményekről, összefüggésekről. E gazdag és jelentős irodalom szerény kiegészítéseként arra törekedtünk, hogy a Nagy Dátumok nyomában felidézzük a hétköznapok változatos mozzanatait. Úgy véljük, ezek is tartozékai, színes és jellegzetes foltjai a történelmi tablónak. Válogatásunkban igyekeztünk hűen, a maga teljességében visszaadni a korabeli hangulatot. Nem titkoljuk, szívesebben adjuk közre azokat a dokumentumokat, amelyek a felemelő példákat idézik. E tekintetben könnyű is a dolgunk, hiszen az egykorú sajtó hasábjait majd szétfeszíti a tettvágyó optimizmus. De nem mellőzzük azokat a híradásokat sem, amelyek elgondolkoztató vagy éppen aggasztó jelenségekről számolnak be. Nem folyamodtunk az utólagos korrekció, szerkesztés eszközéhez az egyes cikkeken belül sem. Hitelesen, a maguk teljességében közöljük a dokumentumokat. Így olykor a maguk kezdetlegességében, feltűnő hibákkal, pontatlanságokkal. (*-gal megjelölve változatlanul közöljük az eredeti szövegben előforduló esetleges nyomdahibákat, pontatlan megfogalmazásokat.) Az írások nemegyszer tétovaságot, tájékozatlanságot, gyermeteg naivságot tükröznek. De talán éppen bocsánatos fogyatékosságaik még plasztikusabban érzékeltetik a légkört, amelyben születtek, mint hangsúlyosabb erényeik. Hisz oly napokban készültek ezek a lapok, amikor emberfeletti erőfeszítést, leleményt és elszántságot követelt még a mindennapi betevő falat megszerzése is.

És többségükben olyanok írták, szerkesztették, akik korábban aligha foglalkoztak tollforgatással.

A dokumentumok mégis a magyar történelem hősi korszakának maradandó és megindító írásos emlékei. De profundis erővel tört fel a jövőbe vetett hit, az újjászületés eltökéltsége. A második világháborút követő esztendőkben egy-egy ország fejlődésének érzékeltetésére nemegyszer emlegették – több-kevesebb indokoltsággal – a csodát. Önhittség és dicsekvés nélkül állíthatjuk, hogy az, ami Magyarországon közvetlenül a felszabadulás utáni hónapokban, sokszor hetekben, napokban történt, valóban a csodával volt határos. És a csodát teremtő hit, az újrakezdés spontán lelkesültsége páratlan önzetlenséggel, közéleti elkötelezettséggel, erkölcsi emelkedettséggel egyesült. A mai olvasó, nemcsak az ifjabb nemzedék, hanem az eseményeket gyakran aktív részeseként átélt idősebbek is, nem olvashatják elérzékenyülés és büszkeség nélkül az egykorú híradásokat.

Kötetünkben helyet kapott a hírlapírás minden műfaja a vezércikktől az apróhirdetésig. Mert a maga keretei között kordokumentum mindegyik. Válogatásunk jellegéből következik, hogy az írások közül viszonylag kevés tükrözi a „nagypolitika" eseményeit. Közülük is elsősorban azokat idézzük, amelyek az országos politika és a mindennapi élet közvetlen összefüggéseit érzékeltetik. De a világtörténelem sodra ezekben a hónapokban derékon ragadta a nemzetet, s így akarva-akaratlanul a politika lehelete érződik a legapróbb és a legjelentéktelenebb közleményből is. Akár az első mozielőadásról, meccsről, tanítási napról hallunk hírt, az első vonat, villamos elindulásáról, akár a „csencselést" ajánló élelmes apróhirdetést, a hozzátartozóját kereső rokon szorongó hívását, vagy a portékáját kínáló boltos reklámját olvassuk.

Felszabadulásuk sorrendjében mutatjuk be az ország tájait. A fejezeteken belül az időrendi szempontot érvényesítettük. Néhány helyen közbeiktattuk – az ellentét érzékeltetésére – a korabeli nyilas sajtó közleményeit, illetve a soproni nyilas országgyűlés és a Törvényhozók

Nemzeti Szövetségébe tömörült szélsőjobboldali képviselők soproni ülésének jegyzőkönyvi részleteit. Itt azonban eltekintettünk az eredeti dokumentumok teljes reprodukálásától. Tartalmuk színvonala és hangnemük nem indokolja hiánytalan újranyomtatásukat. A hiteles szöveg közlésében egyébként minden esetben jeleztük a kihagyásokat.

Az egyes fejezetek terjedelmét, egyes témák méltatását objektív tényezők is befolyásolták. Így például – érthető okokból – kevés az illusztráció, de még az egykorú írásos anyag is olyan nagy jelentőségű eseményről, mint a debreceni nemzetgyűlés vagy a földreform végrehajtása. A fővároson kívül viszonylag kevés a termelés beindításáról szóló írás. A szerkesztők ezúton kérik olvasóikat, támogassák észrevételeikkel, konkrét forrásmegjelöléssel, esetleg birtokukban levő újságokkal, fényképekkel, hirdetményekkel egy újabb, gazdagabb dokumentumgyűjtemény kiadását.

Magyarország Polgárai!

A Vörös Hadsereg csapatai Főparancsnokságuk parancsára szétzuzzák a német-fasiszta seregeket és fokozzák az előnyomulásukat Magyarországon. Magyarország nagy része meg van tisztítva a német seregtől. A Vörös Hadsereg közel jutott Magyarország fővárosához — Budapesthez. Dél—nyugat Magyarországon a Vörös Hadsereg csapatai átkelve a Dunán, elérték a Balatont.

A szovjet seregek Magyarország területére való lépését kimondottan hadiszempont tette szükségessé és a német seregek és Németországgal szövetséges Magyarország csapatai ellenállásának folytatása.

A Vörös Hadsereget nem vezénylik olyan célok, hogy Magyarország területének valamely részét meghódítsa, vagy a Magyarországon fennálló társadalmi rendet megváltoztassa. A Vörös Hadsereg célja — a német-fasiszta seregek tökéletes szétzuzása és hitler Németország uralmának megsemmisítése az általa leigázott országokban. Nem mint hódító, hanem mint a német-fasiszta iga alól felszabadító, harcol a Vörös Hadsereg Magyarország területén.

Az a végzetes és bűnös háború, melybe a németek bevonták Magyarországot, a háború a világ legnagyobb hatalmai ellen — Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia, Magyarországot az örvény szélére sodorta. A németek megszállták Magyarországot és megfosztották a függetlenség és szabadság utolsó maradványaitól. Hogy eltolják saját vesztüket, a hitleristák készek Magyarországot a szétrombolásnak alávetni és a magyar népet megsemmisíteni.

Németországnak minden volt szövetségese és csatlósa — Olaszország, Románia, Finnország és Bulgária — szakított Németországgal és megüzente neki a háborút. Most Magyarországon van a sor.

Nem messze az idő Magyarország teljes felszabadításához a német-fasiszta hódítóktól.

Magyarország Polgárai!

Nyujtsatok mindennemű támogatást a Vörös Hadsereg Magyarország területén tevékenykedő csapatainknak.

Szigorúan tartsátok be a Vörös Hadsereg parancsnoksága által megállapított katonai rendet. Pontosan valósítsátok meg a Vörös Hadsereg parancsnokságának összes rendelkezéseit, ez szükséges a német-fasiszta sereg feletti teljes és mihamarabbi győzelméhez. Leplezzétek le az ellenség ügynökeit — mindazokat, akik a németeknek segítenek, akik akadályozzák a németeknek Magyarországból való gyors kiuzését, akik akadályozzák a Vörös Hadsereg — a felszabadító hadsereg tevékenységét.

Őrizzétek meg a nyugalmat és a rendet, maradjatok helyeteken és folytassátok békés munkátokat.

Biztosítsátok az összes ipari, kereskedelmi, közintézeti és más vállalatok és hivatalok zavartalan munkáját.

Magyar polgárok és magántársulatok összes egyéni tulajdonjoga, úgyszintén birtokukban lévő magántulajdon érintetlen marad és a Vörös Hadsereg azokat megvédelmezi.

Az összes helyi hatósági szervek és polgári önkormányzatoknak folytatni kell működésüket.

Földművesek és földművesnők! Nyugodtan folytassátok mezőgazdasági munkátokat.

Munkások és iparosok! Menjetek munkapadjaitokhoz az üzemekbe és műhelyekbe.

Kereskedők és vállalkozók! Minden félelem nélkül folytassátok foglalkozásaitokat.

Tisztviselők! Biztosítsátok az összes hivatalok és vezetőszervek normális munkáját.

Papok és hívők! Minden akadály nélkül gyakorolhatják vallási szertartásukat.

Magyarok!

Hitler Németország végkép szét lesz verve. Minden eszközzel támogassátok a Vörös Hadsereget a német-fasiszta csapatok szétzúzásában és megsemmisítésében. Ezzel ti siettetitek Hitler Németország szétverését és földeteken a háború befejezését.

A Vörös Hadsereg frontparancsnoksága.

MAGYARORSZÁG POLGÁRAI!

A VÖRÖS HADSEREG CSAPATAI FŐPARANCSNOKSÁGUK PARANCSÁRA SZÉTZÚZZÁK A NÉMET-FASISZTA SEREGEKET, ÉS FOKOZZÁK AZ ELŐNYOMULÁSUKAT MAGYARORSZÁGON. MAGYARORSZÁG NAGY RÉSZE MEG VAN TISZTÍTVA A NÉMET SEREGTŐL. A VÖRÖS HADSEREG KÖZEL JUTOTT MAGYARORSZÁG FŐVÁROSÁHOZ – BUDAPESTHEZ. DÉLNYUGAT-MAGYARORSZÁGON A VÖRÖS HADSEREG CSAPATAI ÁTKELVE A DUNÁN, ELÉRTÉK A BALATONT.

A SZOVJET SEREGEK MAGYARORSZÁG TERÜLETÉRE VALÓ LÉPÉSÉT KIMONDOTTAN HADISZEMPONT TETTE SZÜKSÉGESSÉ, ÉS A NÉMET SEREGEK ÉS NÉMETORSZÁGGAL SZÖVETSÉGES MAGYARORSZÁG CSAPATAI ELLENÁLLÁSÁNAK FOLYTATÁSA.

A VÖRÖS HADSEREGET NEM VEZÉNYLIK OLYAN CÉLOK, HOGY MAGYARORSZÁG TERÜLETÉNEK VALAMELY RÉ-

SZÉT MEGHÓDÍTSA, VAGY A MAGYARORSZÁGON FENNÁLLÓ TÁRSADALMI RENDET MEGVÁLTOZTASSA. A VÖRÖS HADSEREG CÉLJA – A NÉMET-FASISZTA SEREGEK TÖKÉLETES SZÉTZÚZÁSA ÉS HITLER-NÉMETORSZÁG URALMÁNAK MEGSEMMISÍTÉSE AZ ÁLTALA LEIGÁZOTT ORSZÁGOKBAN. NEM MINT HÓDÍTÓ, HANEM MINT A NÉMET-FASISZTA IGA ALÓL FELSZABADÍTÓ, HARCOL A VÖRÖS HADSEREG MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN.

AZ A VÉGZETES ÉS BŰNÖS HÁBORÚ, MELYBE A NÉMETEK BEVONTÁK MAGYARORSZÁGOT, A HÁBORÚ A VILÁG LEGNAGYOBB HATALMAI ELLEN – SZOVJETUNIÓ, AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÉS NAGY-BRITANNIA –, MAGYARORSZÁGOT AZ ÖRVÉNY SZÉLÉRE SODORTA. A NÉMETEK MEGSZÁLLTÁK MAGYARORSZÁGOT, ÉS MEGFOSZTOTTÁK A FÜGGETLENSÉG ÉS SZABADSÁG UTOLSÓ MARADVÁNYAITÓL. HOGY ELTOLJÁK SAJÁT VESZTÜKET, A HITLERISTÁK KÉSZEK MAGYARORSZÁGOT A SZÉTROMBOLÁSNAK ALÁVETNI ÉS A MAGYAR NÉPET MEGSEMMISÍTENI.

NÉMETORSZÁGNAK MINDEN VOLT SZÖVETSÉGESE ÉS CSATLÓSA – OLASZORSZÁG, ROMÁNIA, FINNORSZÁG ÉS BULGÁRIA – SZAKÍTOTT NÉMETORSZÁGGAL, ÉS MEGÜZENTE NEKI A HÁBORÚT. MOST MAGYARORSZÁGON VAN A SOR.

NEM MESSZE AZ IDŐ MAGYARORSZÁG TELJES FELSZABADÍTÁSÁHOZ A NÉMET-FASISZTA HÓDÍTÓKTÓL.

MAGYARORSZÁG POLGÁRAI!

NYÚJTSATOK MINDENNEMŰ TÁMOGATÁST A VÖRÖS HADSEREG MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN TEVÉKENYKEDŐ CSAPATAINAK.

SZIGORÚAN TARTSÁTOK BE A VÖRÖS HADSEREG PARANCSNOKSÁGA ÁLTAL MEGÁLLAPÍTOTT KATONAI RENDET. PONTOSAN VALÓSÍTSÁTOK MEG A VÖRÖS HADSEREG PARANCSNOKSÁGÁNAK ÖSSZES RENDELKEZÉSEIT, EZ SZÜKSÉGES A NÉMET-FASISZTA SEREG FELETTI TELJES ÉS MIHAMARABBI GYŐZELMÉHEZ. LEPLEZZÉTEK LE AZ ELLENSÉG ÜGYNÖKEIT – MINDAZOKAT, AKIK A NÉMETEKNEK SEGÍTENEK, AKIK AKADÁLYOZZÁK A NÉMETEKNEK MAGYARORSZÁGRÓL VALÓ GYORS KIŰZÉSÉT, AKIK AKADÁLYOZZÁK A VÖRÖS HADSEREG – A FELSZABADÍTÓ HADSEREG TEVÉKENYSÉGÉT.

ŐRIZZÉTEK MEG A NYUGALMAT ÉS A RENDET, MARADJATOK HELYETEKEN ÉS FOLYTASSÁTOK BÉKÉS MUNKÁTOKAT.

BIZTOSÍTSÁTOK AZ ÖSSZES IPARI, KERESKEDELMI, KÖZINTÉZETI ÉS MÁS VÁLLALATOK ÉS HIVATALOK ZAVARTALAN MUNKÁJÁT.

MAGYAR POLGÁROK ÉS MAGÁNTÁRSULATOK ÖSSZES EGYÉNI TULAJDONJOGA, UGYANCSAK BIRTOKÁBAN LEVŐ MAGÁNTULAJDON ÉRINTETLEN MARAD, ÉS A VÖRÖS HADSEREG AZOKAT MEGVÉDELMEZI.

AZ ÖSSZES HELYI HATÓSÁGI SZERVEK ÉS POLGÁRI ÖNKORMÁNYZATOKNAK FOLYTATNI KELL MŰKÖDÉSÜKET.

FÖLDMŰVESEK ÉS FÖLDMŰVESNŐK! NYUGODTAN FOLYTASSÁTOK MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁITOKAT.

MUNKÁSOK ÉS IPAROSOK! MENJETEK MUNKAPADJAITOKHOZ AZ ÜZEMEKBE ÉS MŰHELYEKBE.

KERESKEDŐK ÉS VÁLLALKOZÓK! MINDEN FÉLELEM NÉLKÜL FOLYTASSÁTOK FOGLALKOZÁSAITOKAT.

TISZTVISELŐK! BIZTOSÍTSÁTOK AZ ÖSSZES HIVATALOK ÉS VEZETŐSZERVEK NORMÁLIS MUNKÁJÁT.

PAPOK ÉS HIVŐK! MINDEN AKADÁLY NÉLKÜL GYAKOROLHATJÁK VALLÁSI SZERTARTÁSUKAT.

MAGYAROK!

HITLER-NÉMETORSZÁG VÉGKÉPP SZÉT LESZ VERVE. MINDEN ESZKÖZZEL TÁMOGASSÁTOK A VÖRÖS HADSEREGET A NÉMET-FASISZTA CSAPATOK SZÉTZÚZÁSÁBAN ÉS MEGSEMMISÍTÉSÉBEN. EZZEL TI SIETTETITEK HITLER-NÉMETORSZÁG SZÉTVERÉSÉT ÉS FÖLDETEKEN A HÁBORÚ BEFEJEZÉSÉT.

A VÖRÖS HADSEREG FRONTPARANCSNOKSÁGA.

ELVTÁRS, SZÓLJ TE IS!
HA KICSODÁLKOZTAD MAGAD,
FOGJ HOZZÁ A MUNKÁHOZ!

Elvtárs, szólj te is!

Mostanáig hallgatnod kellett. Ezután bátran megnyilatkozhatsz. Elmondhatod érzéseidet, gondolataidat. Közölheted szándékaidat. Lapunk nem valamely klikk szolgálatában áll, hanem a kollektív munkásság sajtóorgánuma. Függetlenül minden cenzúrától, szabadon nyilváníthatod véleményedet. Több szem többet lát. Ha mindnyájan hozzászóltok aktuális problémáinkhoz, bizonnyal nagyobb lépéseket tehetünk célkitűzéseink felé. A felszabadított gondolat, a szabad cselekvés előhírnöke. Ha gondolatodat nyilvánítod, másokat is cselekvésre serkentesz. Mennél többen gondolkodunk és cselekszünk, annál szebb, nagyobb eredményeket érünk el. Elvtárs, várjuk soraidat!

Népakarat 1944. okt. 15. I. évf. 1. sz. 4. l. (Orosháza)

A háború hírei

Az elfoglalt Nagyváradról özönlenek vissza a megvert német és magyar csapatok. Elesett Kisújszállás, Tiszaföldvár, Abádszalók, Kun-

hegyes, Kunszentmárton, miáltal a Kolozsvár felől menekülő német és magyar csapatokat az elszigetelés veszélye fenyegeti. Szabadka elfoglalásával a szovjet csapatok elvágták a budapest–belgrádi vasútvonalat. A Szabadkától keletre lévő Horgos szintén orosz kézen van. A legutóbbi jelentések szerint Beszterce is elesett. Északon a csehszlovák hadtest az oroszokkal karöltve megtisztította a Duklai hágót az ellenséges csapatoktól, és csehszlovák területre lépett.

*

Berni, stockholmi, törökországi és más semleges államok fővárosából származó hírek szerint Magyarországon bizottság alakul, hogy fegyverszüneti tárgyalásokat kérjen a Szovjettől. Ezeket a híreket alátámasztja a magyar rádió izgatott hangja is. Budapestre egyre áramlanak minden oldalról a menekültek. Az egész városban pánikszerű hangulat uralkodik. A Magyarországra kimért ítélet jórészt attól függ, hogy mennyire fogják megkönnyíteni az előrenyomuló Vörös Hadsereg dolgát. A Szovjet tudja, hogy Magyarország német kényszer alatt áll, de egy pillanatra sem felejti a Horthy-rezsim bűneit, németbarát politikáját. Még mindig van alkalom, hogy Magyarország sorsán enyhítsenek. Magyarország kiválásával Németország határa védhetetlenné válik.

*

A Tisza volt a német-magyar csapatok legfontosabb védelmi vonala, de ez sem tudta megakadályozni az orosz előrenyomulást. A délről és keletről előre nyomuló orosz csapatok a különböző fegyvernemek példás együttműködése folytán lendületes támadással elfoglalták Szegedet. A felrobbantott zentai és a szegedi Tisza-híd sem állíthatta meg a Vörös Hadsereget. A város ostrománál a németek 300 halottat, 247 sebesültet, a magyarok sok száz halottat és ezer foglyot vesztettek.

. . . .

Népakarat 1944. okt. 15. I. évf. 1. sz. 2. l.

Népakarat

POLITIKAI NAPILAP

ÚT A JÖVŐBE

A néppel — a népért

Az első szabad magyar napilap

Községi közérdekű hirdetmények

A polgárőrségi szolgálat a község minden férfilakosára kötelező. A szolgálatot a sötétedés beálltától virradatig kell teljesíteni. A járőröknek jelentett panaszokat az utcaparancsnok a következő nap reggelén a községháza tanácstermében jelentse. Magánosok panaszait vagy a községi tanácsteremben, vagy az orosz városi katonai parancsnok irodájában (evangélikus egyház emeletes bérpalotája) jelenthetik be. A tanyai lakosság tanyacsoportonként szervezze meg a polgárőrséget.

*

Munkahelyét mindenki foglalja el, hogy a termelőmunka meginduljon.

*

Italmérők sem katonáknak, sem polgári személyeknek szeszesitalt nem adhatnak, csak ételneműt.

*

A községi adóosztályon jelentendők: a lovak, kocsik, autók, traktorok, motorkerékpárok, nagyobb mennyiségű szeszesital. Itt hívjuk fel a lakosságot arra, hogy a szeszfőzésre alkalmas, összegyűjtött cefrét semmisítse meg, hogy abból szeszt főzni ne lehessen.

*

A közellátási hivatalban jelentendők: a háztartási szükségletet nagyobb mennyiségben meghaladó burgonya, hagyma, bab, zöldségkészlet, s ugyanott jelentendő a meglévő szarvasmarha, juh, félévesnél idősebb sertés és mindezen készletekben később beállott változás.

*

Mind az orosz, mind a román katonai parancsnokságnak még szüksége van szakmunkásokra és napszámosokra. Nyomatékosan felhívjuk a község lakosságát, különösképpen a gazdálkodókat, hogy ezekre a munkákra a hivatalos kirendelés elkerülése végett önként jelentkezzenek a községházán a mérnöki hivatalban.

*

Az orosz katonai városparancsnokság rendeletet bocsátott ki, hogy a polgári lakosság reggel 6 és este 9 óra között (a mi időszámításunk szerint) a községben és a határban minden külön igazolvány nélkül is szabadon közlekedhet. Este 9 után a polgárőrség tagjai községi pecséttel lebélyegzett karszalaggal igazolhatják magukat az orosz és román katonai járőrök előtt.

*

Korábbi rendelet alapján már 13-ig be kellett szolgáltatni a rádiókat, lőfegyvereket, fényképezőgépeket. Akik e kötelezettségüknek még eleget nem tettek, mulasztásukat azonnal pótolják. A bárhonnan elhurcolt tárgyakat még mindig büntetlenül vissza lehet hozni a községházára.

*

A községi tűzoltóság állandó szolgálatot tart. Esetleges tűzesetek a polgárőrök útján jelentendők.

*

Október 16-án a községi szegényrendelőben a rendelés megkezdődik. Délelőtt 8–11 óráig dr. Pálka rendel s látja el a tüdőgondozóban is a szolgálatot.

Dr. Jarolin rendelőjében rendel dr. Gárdos gyermekorvos.

Dr. Bertáné rendelőjében rendel dr. Tompa belgyógyász.

Dr. Zelenka rendelőjében OTI-betegek részére rendel.

A szegénybetegek rendelőjében dr. Dénes is rendel hetenként kétszer.

Felhívjuk a lakosság figyelmét, hogy a mai viszonyok folytán tetvesedés megakadályozására ruhaneműjét, ágyneműjét, fehérneműjét otthon kemencézéssel fertőtlenítse. Kemence híján a községi gőzfertőtlenítő Kutasi u. 2. sz. alatt mindennap bárkinek ingyen rendelkezésre áll.

Népakarat 1944. okt. 15. I. évf. 1. sz. 4. l.

Községi közérdekű hirdetmények

A jószág- és terménykészletek továbbra is bejelentendők a községi adóosztályon és a közellátási hivatalban.

*

A város katonai parancsnokságának tudomására jutott, hogy az elhagyott lakásokban a polgári lakosság részéről további fosztogatások történtek. A katonai parancsnok a legszigorúbban elrendelte: bárhonnan, de különösen a lakatlan házakból való rablás, lopás vagy annak kísérlete a tettes helyszínen való agyonlövetésével büntettetik.

*

Dr. Faith Alfréd orvos található III., Bethlen Gábor utca 9. szám alatt. Reggel 8-kor és délután 2-kor.

Népakarat 1944. okt. 17. I. évf. 2. sz. 2. l.

Jelmondatok

Ha emberhez méltó életet akarsz élni, haladj velünk
nem minden út vezet Rómába.

Ha kicsodálkoztad magad, fogj hozzá a munkához
– látod, minden csoda csak három napig tart.

Népakarat 1944. október 17. I. évf. 2. sz. 1. l.

Községi közérdekű hirdetmények

A helybeli katonai kórházparancsnokság kéri a t. közönséget, hogy akinek felesleges sakkja vagy dominója van a sebesült katonák számára, szíveskedjék leadni a kommunista párt helyiségében. (Pacsirta utca 8.) A kórházparancsnokság ígéri eltávozás esetén a leadott játékok visszaadását.

*

Tegnap délután a Zöldfa utcán kisgyermekek gránátlövedékre találtak, játszani kezdtek vele. Az egyik gránát felrobbant, s egy gyermek megsérült. Nyomatékosan felhívjuk a szülőket, ne engedjék kószálni az utcákon gyermeküket, és oktassák ki őket, hogy az utcákon elszórt tárgyakhoz nyúlni nem szabad.

*

A község katonai parancsnoka felszólít mindenkit, hogy párnát és takarót bocsásson a katonakórház rendelkezésére.

Népakarat 1944. okt. 18. I. évf. 3. sz. 2. l.

Halál a német megszállókra!

SZABAD NÉP

1944 október .. *Kiadja: a KOMMUNISTA PÁRT* 2. szám

Előre a Vöröshadsereggel a békéért!

FEL HARCRA A SZAKSZERVEZETEKÉRT!

Az illegális Szabad Nép egyik száma

A Petőfi rádió felhívása a magyar néphez

Minden alakulat tisztjeinek és legénységének magának kell a kezébe venni az élete megmentését. Ha a németek mellett harcolnak, halál vár rájuk. Nincs magyar katona, akinek ne volna személyes leszámolni valója a németekkel. Aki a Vörös Hadsereg mellé áll, elégtételt vehet magának, megbosszulhatja a márciusi német orvtámadást, és segít felszabadítani Magyarországot. A magyar honvédség 48 óra alatt lefegyverezheti a magyar területen lévő összes német és németbérenc hordákat. A magyar nép áldani fogja őket. Mindenütt, ahol a magyar helyőrség lefegyverezte a nácikat, megmentette a várost a rablástól, fosztogatástól, pusztulástól. A magyar honvédelem íratlan parancsa nem a német határok megvédését, hanem a magyar haza védelmét és a nácik kiverését írja elő. Ezren és ezren felismerték már ezt, és elindultak az egyedüli helyes úton, amelyen a baráti Vörös Hadsereggel találkoztak, és együtt harcolnak az álnok szövetséges ellen. Vasárnap megkötötték a fegyverszünetet. Megszűnt az ellenségeskedés a honvédség és a Vörös Hadsereg között. De a németek és bérenceik fegyveres puccsot terveztek, azt csinálták, amit Romániában, Bulgáriában és Finnországban. Tehetetlen dühükben véghezvitt rombolásaiknak ott nem volt eredménye, és nálunk se lesz, ha minden magyar egyesül, és mint egy ember áll szembe velük. Minden magyar kötelessége, hogy kiirtsa, kifüstölje őket mindenhonnan, ahova csak befészkelték magukat.

Népakarat 1944. okt. 18. I. évf. 3. sz. 2. l.

Magyarország sorsdöntő órákat él át

A Kossuth rádió tegnap délutáni adása

Budapest utcáin Hitler bandái és Szálasi hungarista martalócai rabolnak, gyilkolnak és gyújtogatnak. A Nemzeti Ellenállási Bizottságnak mindenütt kezébe kell ragadnia a gyeplőt, hogy megmentsék az országot a pusztulástól. Ahol ilyen bizottság nincs, ott a demokratáknak, kisgazdáknak, negyvennyolcasoknak, vagy más politikai és társadalmi egyesületnek kell megszervezni a nemzeti ellenállást, és ártalmatlanná tenni a németeket és gyalázatos bérenceiket, a nyilasokat. Fel kell fegyverezni minden magyart. Meg kell akadályozni, hogy a németek és nyilasok bármilyen úton is segítséget vihessenek Szálasi bábkormányának. Kíméletlen harcot kell indítani az ország romlásbadöntői ellen. Mindenütt, az egész országban fogassák le és koncolják fel Szálasi embereit.

A felháborodás moraja futott végig a magyar köztisztviselők sorain. Meg vannak róla győződve, hogy Szálasi hamis aláírásokkal és felhívásokkal operál. Éppen ezért nem hajtják végre a parancsokat, és elhagyják a hivatalokat. Szálasi fenyegetéseitől nem kell félni, mert uralma már csak napokig tarthat. A rendeletek végrehajtását meg kell tagadni. A vasutasokra, postásokra és távírászokra fontos feladat vár. Meg kell bénítani minden szállítást, ami a bábkormánynak szól. Nem szabad közvetíteni egyetlen parancsot vagy rendeletet sem. Ártalmatlanná kell tenni, aki németbarát. A magyar nemzeti front és a nemzeti bizottságok rendelkezésére bocsássa most magát minden magyar.

Vörös, a Szálasi bábkormány hadseregparancsnoka felszólította az első honvédhadsereg parancsnokát, hogy csatlakozzék hozzá. Az I. hadsereg parancsnoka a repülőgépen érkezett hazaárulókat azonnal elfogatta, és minden tárgyalás nélkül kivégeztette. A tisztikar elhatározta, hogy a németek ellen fordul. A honvédség kitörő lelkesedéssel fogadta

ezt a régen várt fordulatot, és a Duklai hágónál Dálnoki Miklós Béla tábornok vezetésével oldalba támadta a németeket, akik a heves lökés elől Varannó felé vonultak vissza. Az első hadsereg felvette az érintkezést a második hadsereggel, és felszólította az ország többi hadseregparancsnokait, hogy minden késlekedés nélkül azonnal támadják meg a németeket. Az első hadsereg fellépését az ország minden részében mámoros lelkesedéssel fogadták, és az egész magyar nép biztos abban, hogy ez a példa a többi hadseregeknél is követésre talál.

A magyar partizánokra szintén nagy feladatot ró az új fordulat. Magukkal kell ragadni a néptömegeket. Szoros kapcsolatot kell létesíteni a honvédséggel. A hátországban meg kell akadályozni a németek és a nyilasok számára irányuló minden utánpótlást és csapatszállítást. Meg kell semmisíteni a németeket. Az üldözött hazafiak védelméről gondoskodni kell, és be kell vonni őket a szabadságharcba. Minden erővel tovább kell szélesíteni a partizánmozgalmat. A magyar partizánmozgalom egyesítse az egész országot, hogy kiűzze hazánkból a nácikat és gyalázatos zsoldosaikat.

Az egész világ feszült figyelemmel kíséri Magyarország sorsát. Egyöntetű vélemény, hogy hazánk sorsdöntő pillanatokat él át. Románia, Bulgária és Finnország után mirajtunk a sor. Horthy felismerte, hogy még ő is elveszettnek tartja ezt a háborút. Ezért adott parancsot az ellenségeskedések beszüntetésére. Hitler és nyilas bérencei puccsal válaszoltak. Öngyilkosságra akarják kényszeríteni Magyarországot. A magyar honvéd és a magyar nép fogjanak össze, és söpörjék el Szálasit sötét bandájával együtt, akik mögött nem áll senki. A debreceni csata a Vörös Hadsereg javára dőlt el. Szabad az út Budapest felé.

Szálasi új parancsokat küld szét, de egy parancsnok se hagyja el a helyét.

A magyar munkásságot nem tévesztették meg. Budapesten és a vidéken áll a munka. A harc nem végződhet másképpen, mint a magyar munkásság és a magyar nép győzelmével. Le kell tenni a szerszámot

minden gyárban, minden üzemben és műhelyben. Ahol még nincsen meg az összeköttetés a nemzeti bizottságokkal, azonnal meg kell teremteni. A munkásság sztrájkjait és fegyveres ellenállását mindenki támogassa. A vasutasok ne szállítsák a német csapatokat, a kereskedők zárják be üzleteiket, a tisztviselők hagyják el helyeiket.

A munkásság általános sztrájkja és fegyveres ellenállása meg fogja törni a náci és nyilas bitangok uralmát.

Vesszen a német, éljen a magyar!

Népakarat 1944. okt. 18. I. évf. 3. sz. 1–2. l.

Városházi tájékoztató

Azt hisszük, csaknem mindenkinek van hivatalos ügye, amelyet a hatóság közbenjárása nélkül nem tud keresztülvinni. Elintéznivalóink nagy százaléka pedig a városháza hivatalaiban összpontosul, éppen ezért érthető, hogy a nap valamennyi szakában nagy a sürgés-forgás a városháza folyosóin és lépcsőin. Állandóan találkozunk kérdezősködőkkel és tanácstalanokkal, akik mindenütt kopogtatnak, csak illetékes helyen nem.

Elhatároztuk, hogy véget vetünk a bizonytalanságnak, és kinyomozzuk az igazságot, hogy milyen hivatalok is működnek jelenleg.

Hatalmas tömeg várakozik a 25-ös szoba előtt. Megtaláljuk a hivatalvezető Szabó Józsefet, aki ismerteti velünk a hivatal munkakörét. Itt kell bejelenteni az összes kóborló igavonó és egyéb állatokat, valamint a gazdátlan ingóságokat és értéktárgyakat. Ha valakinek igavonó állatra van szüksége, szintén itt kiigényelheti. Az említett bejelentési kötelezettségeken kívül idetartozik a munka és munkásügyek felvétele és munkásszázadok irányítása.

A 29-es szobában Kanfi Horváth Bálint vezetésével dolgozik a Központi Munkáselosztó Hivatal, Lakos József rendőrkapitány felügyelete alatt.

A lábbelit, fehérneműt és katonai holmikat a 39-es számú szobába kell beszolgáltatni. Hivatalvezető Csákó Lajos.

A városháza leglátogatottabb helyisége a Közellátási Hivatal, Für Géza vezetésével. – Örömmel közli velünk, hogy a Zsoldos Részvénytársaság kivételével az összes malmok üzemben vannak. Lehetőség szerint azonban a közönség a szélmalmokat vegye igénybe, mert a gázolajmalmok üzemanyagát pillanatnyilag nehéz pótolni. Megtudjuk még tőle, hogy az, aki kenyérgabonáját biztosítani akarja, a kenyérjegy egyidejű beszolgáltatása ellenében gabonavásárlási utalványt kap, mellyel bárhol megvásárolhatja a búzát.

A közgyűlési terembe érve Őze Mátyás hivatalvezető felvilágosít, hogy itt történik a jogtalanul eltulajdonított holmik tárolása, és ide kell beszállítani az összes rádiókat, valamint a rádió adó-vevő készülékeket.

Akinek lakásra van szüksége, az jelentse igényét a lakáshivatalban (30-as számú szoba), Bartha József hivatalvezetőnél. Az elmenekültek lakását szintén itt kell bejelenteni.

Az összes fent említett hivatalok dr. Négyesi Imre polgármester és Molnár Kálmán helyettes polgármester irányításával folytatják tevékenységüket.

F. A.

Magyar Népakarat 1944. okt. 27. I. évf. 4. sz. 3. l.

A makói helyzet

Makó volt az első magyar város a trianoni Magyarországon, ahonnan a szovjet hadsereg kiverte a német és németbérenc magyar csapatokat, s ahol a város régi uraitól megszabadulva kezdhette újra közösségi életét. Majdnem két hónapja már ennek, s azóta, ha ezer háborús nehézségekkel küzdve is, de a nép kezében van a város vezetése, s egy demokratikus önkormányzat dolgozik azon, hogy a város élete meginduljon a fejlődés útján.

A város népe elég nagy áron szabadult meg régi uraitól. Az orosz hadsereg bevonulása ugyan nagyobb harcok nélkül történt, azonban a bevonulás után ellentámadást kezdtek a magyar–német csapatok, s ez körülbelül kéthetes ostromot jelentett a városnak. Ez az időszak súlyos háborús megpróbáltatás volt a város népének. A várost a magyar tüzérség lőtte a kiszombori oldalról, ami a nyugat felé eső részeken jelentékeny rombolást okozott. A gyalogság pedig több oldalról kísérletezett a városba való betöréssel, ami a tanyákon idézett elő háborús pusztítást. Mégis mindössze néhány halálos áldozata volt a harcoknak a polgári lakosságból, s a szovjet hadsereg végig szilárdan kezében tartotta a várost. Teljesen alaptalan rémhír volt tehát az a híresztelés, amit az ország belsejében terjesztettek, hogy az utcai harcok során az egész város romba dőlt, és hogy a magyar–német seregek többször visszafoglalták a várost, és elhurcolták azokat a férfiakat, akik a szovjet hadsereggel együttműködve átvették a város vezetését.

A kéthetes ostromállapot után gyorsan és határozottan megszilárdul a város helyzete. Hamarosan parancsnokságot állított fel az orosz hadsereg, s erős kézzel igyekezett helyreállítani a rendet, s a polgári közigazgatás is rögtön működésbe lépett, ahogy a harcok elmúltak. Nagyon fontos szerepe volt a rend helyreállításában a gyorsan megalakult kommunista pártnak, amelynek a vezetősége ügyesen és eredményesen meg tudta állítani a felelőtlen elemek fosztogatásait.

Az így megteremtett rend természetesen nem a béke nyugalmát állította helyre, azonban hozott olyan konszolidálódást, hogy a város népe fellélegezhetett, s újra elkezdhette termelőmunkáját.

A gazdasági élet megindulását azonban súlyos nehézségek és akadályok hátráltatták. Az üzemek és vállalatok vezetői éppúgy, mint a gazdák és a hagymakertészet korábbi vezetői legnagyobbrészt elmenekültek, és magukkal vitték a kezükben lévő pénzkészletet és iratokat. De még nagyobb baj volt, hogy az orosz hadsereg közeledte hírén a város magyar katonai parancsnoka a kiürítést rendelte el, s nemcsak kihirdette ezt a parancsát, hanem a csendőrség és a rendőrség segítségével igyekezett végre is hajtani. Tehát a munkaképes és katonaköteles korban lévő férfiak ezreit hajtották el Szeged felé, elszakítva családjuktól és kiragadva munkájukból. S amikor a magyar helyőrség, a menekülők és a kényszerrel elhajtottak zöme átment Kiszombor felé a Maroson, akkor a Maros mindkét hídját is fölrobbantották. Ugyanazt tették a határ többi hídjával is, és a tanyák közt is elvágták a közlekedést.

A termelőmunka és a város gazdasági vérkeringése azonban mégis hamarosan megindult. A város otthon maradt lakói minden háborús nehézség ellenére is óriási erőfeszítéssel fogtak a munkához, s az orosz katonai parancsnokság is hatalmas segítséget nyújtott, hogy az élet újra meginduljon a városban.

A mezőgazdasági munkákat nemcsak a kéthetes ostromállapot hátráltatta, hanem már a korábbi bizonytalan helyzet és a sok esőzés miatt is óriási hátramaradást kellett pótolni. November első napjaiban még a kukorica és a hagyma nagyobb része betakarítatlan volt, és a búza legnagyobb része még vetetlen. Ehhez járult még, hogy a munkaerőben nagy volt a hiány, és a földművelő lakosság teljesen pénztelenül ma-

radt. A legnagyobb erőfeszítés árán volt csak lehetséges, hogy ilyen körülmények között mégis jelentékeny mennyiségű hagymát és kukoricát betakarították, s a búzavetés nagy részét is elvégezték a mai napra. Gyönge igaerővel és kevés munkáskézzel úgy tudták csak elvégezni a munkát, hogy egymást segítették az emberek, összefogtak és mindent félretéve dolgoztak a jövő évi kenyérért.

Hatalmas segítsége volt a városnak, hogy az orosz hadsereg nagyobb rendelést adott a hagymakertészeknek hagyma, sárgarépa és piroscékla szállítására, és a város három konzervgyárát is üzembe helyezte. Ezen a réven már eddig is több mint félmillió pengő került a város gazdasági vérkeringésébe. A konzervgyárak üzembe helyezése pedig azt jelentette, hogy 5–600 főnyi női munkaerő talált alkalmazást.

Igen hamar helyreállították a szétrombolt közlekedési vonalakat is. A tanyák felé vezető utak hídjait városi közmunkával javították ki. A Maros közúti hídját pedig az orosz hadsereg állította helyre. Erősen dolgozott az SzCsV társaság is a vasútvonalak kijavításán, és már november első hetében megindult a forgalom Makó és Hódmezővásárhely között, a mezőhegyesi vonalon pedig az elmúlt napokban fejezték be a helyreállítási munkálatokat. E sikeres erőfeszítések ellenére is nagy nehézsége még a város gazdasági életének, hogy nincs vasúti összeköttetése Arad és Szeged felé. Ezen a hiányon úgy segítenek vállalkozó makóiak, hogy kocsival és gyalog járnak e két városba, és viszik azokat az árukat, amik ott hiányzanak, és hozzák azt, amire a makóiaknak van szüksége. Különösen só, élesztő, cukor és dohányfélékben van nagy hiány a városban, olyan mértékben, hogy ezen nem is tud segíteni ez a batyuzó vagy kocsizó közvetítés. Hovatovább létszükséglete lesz a városnak, hogy e hiányzó árukat valami úton nagyobb mennyiségben szállítsák be.

Külön nagy gondja a városnak a tüzelőellátás. Miután az elmúlt években is nagyon nehéz volt a tüzelőbeszerzés, szinte semmi tartaléka nem volt a városnak sem szénben, sem fában. Így most az előtt a hely-

Makó város városparancsnokságától.

Hirdetmény

Ismételten felhívjuk a lakosságot, hogy az

elmaradt és időszerű mezőgazdasági munkálatokat azonnal kezdje meg

és azokat a legszorgosabban folytassa, mert az idei termés betakarítása, valamint a jövő évi termés biztosítására szükséges munkálatok elvégzése mindenkinek életfontosságú érdeke.

A város nincs és nem is lesz abban a pénzügyi és gazdasági helyzetben, hogy a rászorulókat akár természetben ellássa, akár pénzsegéllyel támogassa, miért is **minden munkaképes egyén használjon ki minden kereseti lehetőséget** és vállalja a részes, vagy bérmunkákat.

Amennyiben ezt tapasztalnánk, hogy egyesek – akár férfiak, akár nők – dologkerülő módon akarnának élni, nemcsak a saját hatáskörünkben, hanem a Szovjet-Unió katonai parancsnokságát is igénybe vesszük kényszerítő és megtorló intézkedések foganatosítására s a dologkerülőket a Szovjet-Unió katonai parancsnokágának – felhasználás céljából

rendelkezésére bocsájtjuk.

Makó, 1944. évi október hó 13.

Igaz Lajos,
rendőrparancsnok.

Könyves-Kolonics József,
városparancsnok.

zet előtt áll a város, hogy egész téli tüzelőszükségletét a város határán belül kell előteremtenie, miután behozatalra egyelőre semmi remény sincs. A város közigazgatása küszködik ezzel a kérdéssel, és a város erdeit vágatja, s ebből utal ki a lakosoknak kisebb-nagyobb mennyiséget. Olyan kevés azonban az erdő a város határában, hogy ilyen módon a legnagyobb erőfeszítéssel is csak a legminimálisabb tüzelőszükségletet lehet biztosítani.

A politikai élet változásai

foglalkoztatják a város népét, mert a bekövetkezett átalakulás megtanította az embereket arra, hogy politikai okok idézték elő a bekövetkezett összeomlást, és az újra való fölemelkedés is politikai tevékenység útján következhetik be. Elsősorban a munkásság és a szocialista mozgalom régi emberei tevékenyek e téren, és a Kommunista Párt már a harcok elmúlta utáni első napokban megalakult. A legutóbbi napokig nem is kezdte meg más párt a tevékenységét, s ez a körülmény elég sok gondot okoz mind magának a Kommunista Pártnak, mind pedig a város vezetőségének. A városvezetésnek és a közélet irányításának minden gondja a Kommunista Pártot terheli, holott a város központi problémái olyanok, hogy ezt csak a nép minden rétegének a bevonásával lehet megnyugtatóan megoldani. A bajon és a hiányon úgy igyekszik segíteni a Kommunista Párt, hogy alkalmi megbeszélésekre hívja meg a város értelmiségének, iparosainak, kereskedőinek és gazdáinak képviselőit. Ez azonban csak szükségmegoldás, és termékeny politikai élet csak akkor indulhat meg a városban, és akkor hozhatja mozgásba a demokratikus önkormányzati tevékenységet, hogyha a munkásság pártja mellett más rétegek is fölsorakoznak egy demokratikus front vonalán.

A legutóbbi héten kezdte meg a tevékenységét a városban a Nemzeti Parasztpárt. Az a párt, amely a régi rezsimben csak a sajtó és az irodalom útján adhatott magáról életjelt, mert politikai tevékenységét a

rendőri ellenőrzés nem engedte kifejlődni. Ennek a pártnak a törekvései azonban nem egészen újak a városban, mert a 48-as Kossuth Párt a legutóbbi évekig fontos tényezője volt Makó politikai életének, s már régebben is együttműködött a szocialista párttal. Most e régi függetlenségi pártnak a képviselői indították el a parasztpárt kezdeményezését is, s ennek a pártnak a régi tömegei sorakoznak az új párt zászlaja alá. Az előkészületek már olyan fokon állanak, hogy a város nyilvánossága előtt is hamarosan jelentkezik a Parasztpárt, s a Kommunista Párttal együtt részt kér és részt vállal a város közéletében is.

Nagyon nagy hiány a város közéletében, hogy nincs Makón helyi újság. Ez nemcsak a politikai és önkormányzati élet folyását nehezíti meg, hanem nagy nehézségeket jelent a gazdasági életben is. Mindeddig azonban nem vezettek eredményre az ez irányú kezdeményezések, éppen ezért továbbra is szorgalmazzák ezt az ügyet, különösen a Kommunista Párt részéről. Azzal, hogy a Délmagyarország most Szegeden megjelenik, nagymértékben enyhül ez a szükség, mert a Délmagyarország Makó lapja is, azonfelül, hogy szegedi újság, és a felszabadult részek egyetlen országos lapja. A helyi kérdésekben természetesen nem pótolhatja a makói lapot, de hírszolgálatában, politikai cikkeiben és szervezkedési hírekben a makói szükségletet is igyekszik kielégíteni.

Délmagyarország 1944. nov. 19. I. évf. 1. sz. (XX. évf. 87. sz.) 6. l.

Makó megyei város polgármesterétől.

24.146—1944.

Hirdetmény

A szovjet katonai parancsnokság utasítása alapján ismételten felhívom a tejtermelő gazdaközönséget, hogy

a tejbeszolgáltatást azonnal kezdje meg.

Mivel a városban levő szovjet katonai alakulat, valamint a város lakosságának tejellátása feltétlenül biztosítandó, a szovjet katonai parancsnokság mindazon termelők részére, akik a tejszövetkezetbe a tejszállítást megkezdték, **mentesítő igazolványt állít ki, melynek alapján a bármikor átvonuló szovjet csapatok a tehenet igénybe nem veszik.**

A kötelezettségüket teljesítő gazdák erőtakarmány ellátását biztosítom és **a tejszállítás megkezdésekor tehenenként azonnal 50 kg korpát utalok ki.**

Figyelmeztetem az érdekelteket, hogy kötelességüknek haladéktalanul tegyenek eleget, mert a mulasztókkal szemben kénytelen leszek **a legszigorúbb büntetést alkalmazni.**

Makó, 1944. november 21.

Dr. Mészáros Sándor
polgármester h.

Makó megyei város polgármesterétől

Hirdetmény *24.146–1944.*

A szovjet katonai parancsnokság utasítása alapján ismételten felhívom a tejtermelő gazdaközönséget, hogy

a tejbeszolgáltatást
azonnal kezdje meg.

Mivel a városban levő szovjet katonai alakulat, valamint a város lakosságának tejellátása feltétlenül biztositandó, a szovjet katonai parancsnokság mindazon termelők részére, akik a tejszövetkezetbe a tejellátást megkezdték, mentesítő igazolványt állít ki, melynek alapján a bármikor átvonuló szovjet csapatok a tehenet igénybe nem veszik.

A kötelezettségüket teljesítő gazdák erőtakarmány ellátását biztosítom, és a tejszállítás megkezdésekor tehenenként azonnal 50 kg korpát utalok ki.

Figyelmeztetem az érdekelteket, hogy kötelességüknek haladéktalanul tegyenek eleget, mert a mulasztókkal szemben kénytelen leszek a legszigorúbb büntetést alkalmazni.

Makó, 1944. november 21.

Dr. Mészáros Sándor
polgármester h.

Békéscsaba háborús napjai

Október 6-án hajnalban megélénkült a harci tevékenység Lökösházánál és Kötegyánnál, és egyre közelebbről hallatszott az ágyúdörgés. Érezni lehetett, hogy ma végre megjön az oly rég várt fordulat, jön a felszabadító Vörös Hadsereg.

És most, amikor utólag visszatekint Békéscsaba népe e napra, lehetetlen, hogy ne a legnagyobb hálával gondoljon a Vörös Hadseregre, annak fölényes vezetésére, mert ennek köszönheti, hogy alig pár órai harc után a legminimálisabb emberi és anyagi veszteséggel ment végbe a fordulat.

Az elfoglalás utáni napon a város szocialista-kommunista munkássága összefogva a demokratikus polgársággal, kisgazdákkal és a megmaradt tisztviselői karral, megalakította a városi tanácsot, hogy az elmenekült reakciós és fasiszta városvezetőség helyett vezesse és irányítsa a magára hagyott lakosságot. A megalakult tanács elnöke Kiszely András kereskedelmi alkalmazott, helyettese dr. Lukács Pál. Ez a demokratikus érzésű, széles néprétegekre támaszkodó tanács megszervezte a közigazgatást, közellátást, a pénzügyi, adóügyi, műszaki és munkaügyi osztályokat és a népőrséget is, hogy ezzel is megakadályozza, vagy legalábbis csökkentse az ilyen időkben természetesen előforduló kilengéseket. Ez a városvezetés ma már elhárította a legnagyobb nehézségeket is az orosz parancsnokság szigorú intézkedései segítségével. Súlyos pénzhiánnyal küzd a város, mert az elmenekült vezetőség a pénz nagyobb részét elvitte, márpedig mint legsürgősebbet a teljesen szétbombázott vasúti pályát helyre kell állítani. Ezen a munkán heteken át dolgoztatott a város naponta 1200–1500 embert, és ugyanakkor eleget tett a Vörös Hadsereg más irányú napi 2–300 munkásszükségletének. Mindezek a munkások a tanács határozata alapján napi 15 pengő bért kapnak. A műszaki hivatal az utak, hidak javítását végezte el. E munkában való részvétel mindenkire kötelező, tekintet nélkül előző foglalkozására. Felmentést csak a nagyon fontos munkát végzők kaphatnak.

Közellátási téren a kenyér van a legjobban biztosítva. Öt kisebb vámmalom eleget tud őrölni a lakosság részére, ha üzemanyagot kap. Erről folynak most a tárgyalások.

Az élesztő kérdése volt a legnagyobb probléma, de az Araddal megindult vasúti forgalommal ez már enyhült. A zsírellátás körül is súlyos bajok vannak, mert az uradalmak és hizlaldák állatállományának kiesése nagy hiányt okoz, ennek enyhítésére nagyon egészséges gondolat a tökmag- és a napraforgóolaj készítése. Ez annál is inkább lehetséges, mert ilyen magvak bőven állnak rendelkezésre. A cukorellátás kérdésével is foglalkozott a tanács. Ez annál súlyosabb probléma, mert cukorból nincs készlet, és félő, hogy igavonó állat hiánya miatt nem lesz meg a lehetőség a még földeken lévő cukorrépa szállítására.

A tüzelővel való ellátás érdekében a tanács lefoglalja az elmenekültek készleteit. A szenet a Városi Villamosművek szállítja, a fát pedig az ellátatlanoknak mérik ki. Egyben a város területén található kitermelésre alkalmas 18 cm vastag fák vágását is elrendelte.

Tej-, tejtermék-, tojás- stb. ellátás enyhítésére megszervezte a tanács a tanyai összehordó központokat, ahonnan a város hozatja be az összegyűlt árut.

A mezőgazdasági munkálatokat nagyban hátráltatja az igavonó állatok hiánya. Az állatok java részét a német és magyar hadsereg vitte el. A búza vetését a Vörös Hadsereg által hátrahagyott, betegségből feljavított lovakkal és betanított tehenekkel végzik, sok helyen pedig kézi kapával, közösen összeállva, egymást segítve. Ilyen módon a kisbirtokok tavalyi búzavetésének kb. 66%-át érték el. A nagyobb birtokokon ez a százalékarány sokkal rosszabb.

A féktelen és hazug fasiszta propagandával megfélemlített s magántulajdonát féltő középosztály és földbirtokosréteg megnyugtatásához nagyban hozzájárult a bevonulás után alig egy hétre megjelenő Vass Zoltán előadása. Vass elvtárs ismertette a Vörös Hadseregnek ma már közismert álláspontját: a magyar belügyekbe való be nem avatkozást. Felhívta a lakosságot, folytassa nyugodtan munkáját, élje tovább a maga megszokott vallási és társadalmi életét. És fokozatosan leküzdve a nehézségeket, már a megnyugvás határozott jelei mutatkoztak, amikor november 1-én este a fasiszta terroristák repülőgépei a városban

támadást intéztek a város békés lakossága ellen. Ezzel a harcokban szerencsésen megmenekült várost és lakosságát akarták terrorizálni. Minden katonai cél nélkül, tisztán a lakosság ellen hajtották végre a támadást, és ezzel világos bizonyítékát szolgáltatták annak, hogy ki a terrorbombázó.

Békéscsaba népe tisztában van a nehézségekkel. A Viharsarok e szabadságszerető népe a múlt rezsimben is mindenkor megmutatta a maga bátor, öntudatos és demokratikus voltát. És ezekben a súlyos időkben is tisztában van vele, hogy a felemelkedés ebből a nemzeti katasztrófából csak a független, szabad, demokratikus Magyarország felépítésével érhető el.

Szobek András

Délmagyarország 1944. nov. 26. I. évf. 7. sz. 5. l.

Felhívás a hagymatermelőkhöz!

A Szovjet katonai parancsnokság 1000 vg. vöröshagyma, 50 vg. sárgarépa és 40 vg. piroscékla szállításával bízta meg a Szövetkezetet.

Ezeknek a vásárlását folyó hó 9-én megkezdjük, és az egyes terményekért a következő árakat fizetjük:

Vöröshagyma	25 P
Sárgarépa	25 P
Piroscékla	20 P

Annak ellenére, hogy a katonai parancsnokság az előző szerződéssel szemben a vöröshagymát q-ként 35 P-ért veszi át tőlünk, mi a régi árat fizetjük, azért, hogy az üzlet lebonyolítása után fennmaradó tiszta nye-

Felhívás

a hagymatermelőkhöz!

A Szovjet katonai parancsnokság 1000 vg. vöröshagyma, 50 vg. sárgarépa és 40 vg. piroscékla szállításával bízta meg a Szövetkezetet.

Ezeknek vásárlását folyó hó 9-én megkezdjük, és az egyes terményekért a következő árakat fizetjük:

Vöröshagyma . .	**25 P**
Sárgarépa . .	**25 P**
Piroscékla . .	**20 P**

Annak ellenére, hogy a katonai parancsnokság az előző szerződéssel szemben a vöröshagymát q-ként 35.— P-ért veszi át tőlünk, mi a régi árat fizetjük, azért, hogy az üzlet lebonyolítása után fennmaradó tiszta nyereséget a **régebbi eladók — akik szegényebb termelők voltak — és a mostani eladók között igazságosan és egyenlően oszthassuk fel.**

A vöröshagymából termelőnként 20 q-t, a piroscéklából és sárgarépából korlátlan mennyiséget vásárolunk.

Eladási és szállítási feltételek a régiek maradnak.

Makó, 1944. december 7.

Hagymakertészek Szövetkezete.

reséget a régebbi eladók – akik szegényebb fatermelők voltak – és a mostani eladók között igazságosan és egyenlően oszthassuk fel.

A vöröshagymából termelőnként 20 q-t, a piroscéklából és sárgarépából korlátlan mennyiséget vásárolunk.

Eladási és szállítási feltételek a régiek maradnak.

Makó, 1944. december 7. *Hagymakertészek Szövetkezete*

A rendőrség kérdése

A városi tanács keddi ülésén szó esett a rendőrségről is. Hangzott el vélemény oly értelemben, hogy a rendőrségnek nagy a létszáma, és azoknak a fizetése is a város kasszáját terheli, tehát helyes volna, ha csökkentenék a létszámot. Más vélemény szerint igenis szükség van a rendőrségre a közbiztonság érdekében ilyen számban is. Van, aki azt fejtegette, hogy a rendőrség tulajdonképpen államrendőrség, és így nem a városnak kellene fizetnie őket. Kétségtelenül helytálló volt azonban az a megállapítás is, hogy ezek az emberek, akik a rendőrségi szolgálatot ellátják, és ebben a hideg időben éjjel-nappal szolgálatban vannak, nem szolgálhatnak ingyen, mert lehetetlen az is, hogy több gyermekes családapák három hónapig 180 pengőért teljesítsék kötelességüket. Minthogy ez a kérdés valószínűleg több ízben tárgysorozatra fog kerülni, a következőkben közreadjuk a rendőrségi kérdésben a valóságot.

A szentesi rendőrség szám szerinti létszáma: rendőrkapitány 1 fő, rendőrkapitány-helyettes 1 fő, irodai személyzet férfi 2 fő, irodai személyzet női 2 fő, tolmács 3 fő, detektív 10 fő, detektív (pénzügyőr fizetés nélkül) 5 fő, rendőr 142 fő, összesen 166 fő.

Ezzel a létszámmal a rendőrség a következő szolgálatot teljesíti naponta: raktáraknál őrszolgálatot teljesít 72 fő, éjjeli őrszolgálatra felváltással 32 fő, postánál éjjeli szolgálatos 2 fő, szivattyútelepnél 4 fő, Vitális-tanyánál jószágőrzésre 2 fő, orosz parancsnokságnál állandóan 3 fő.

Ezen kívül részt vesznek a város munkájában kézbesítésekkel és fogatelőállításokkal.

Reméljük, hogy a továbbiak folyamán ez a hivatalos helyről nyert felvilágosítás támpontul szolgál.

Szentesi Lap 1945. január 5. LXXV. (II.) évf. 3. sz. 2. l.

Szentes közbiztonsága

A rendkívüli viszonyok következtében a rendőrkapitányság területén az erőszakos vagyon és élet elleni bűncselekmények száma igen nagy mértékben megszaporodott – megtorlásukra pedig lehetőség nem volt. Ezért a járásbíróság elnökségének megkeresése alapján a kapitányság vezetője november 30-ával a bűncselekmények elkövetésével alaposan gyanúsítható személyeket rendőrhatósági őrizet alá helyezte, internálta. Ezen intézkedés következtében a bűncselekmények száma a város belterületén a békebeli arányszámra esett vissza. A külterületen azonban még ma sem tökéletes az élet- és vagyonbiztonság, a külterületi vagyonbiztonsági szervek felállítása most van folyamatban. Ez ideig a kapitányság kb. 50 személyt internált élet és vagyon elleni erőszakos bűncselekmény miatt.

Szentesi Lap 1945. január 5. LXXV. (II.) évf. 3. sz. 2. l.

A nagykirálysági és eperjesszéli gazdák kérelme

A városi tanács ülésén ismertette Erdei Mihály a nagykirálysági és eperjesszéli gazdák kérését, hogy a tanyák közé is adjanak rendőrséget, akik a rendet ott fenntartanák orosz katonai kiegészítéssel. A maguk részéről hajlandók meghozni az áldozatot, amennyiben ezeknek a kinti rendőröknek teljes ellátását és lakást hajlandók biztositani. Ennek a megvalósulását a magunk részéről is örömmel látnánk, mert a tanyavilágban számtalanszor előfordul fosztogatás. A külterületi rendőrség felállításával ez bizonyosan megszűnnék.

Szentesi Lap 1945. január 5. LXXV. (II.) évf. 3. sz. 2. l.

Részleges vasúti forgalom indul meg

A szegedi vasút üzemigazgatósága hirdetményt bocsájtott ki, amely szerint a korlátolt személyforgalmat Szeged–Kiskunfélegyháza, Szeged–Szőreg–makói Maroshídfő, Szeged–Rókus–Nagyszéksós, Szeged–Rókus–Hódmezővásárhely–Makó között felvettük. A makói Maroshídfőtől a Maroshídon átkeléssel Mezőhegyes, Battonya, Arad, Kétegyháza felé, az algyői hídon átkeléssel pedig Hódmezővásárhely–Makó felé közvetlen csatlakozást létesítettünk. Az üzemet az orosz parancsnokság által rendelkezésre bocsájtott üzemanyag felhasználásával tartjuk fenn.

A személyszállítás személy- és teherkocsikban történik, kizárólag az utas veszélyére. A vagyon- és személybiztonságért a vasút felelősséget nem vállal. Fűtés és világítás biztosítva nincsen.

A vonatok indulási idejét az állomási személypénztárak közelében kifüggesztett hirdetmény jelzi.

Szentesi viszonylatban ez idén menetrendszeri közlekedést biztosítani nem lehet. Esetenként alkalmas menettel előreláthatóan csakis teherkocsikban szállítanak utazóközönséget, minden megtett 10 km után fejenként 2 pengő viteldíj ellenében, ugyanakkor az utazóközönség kézipodgyásza után darabonként és 10 kilométerenként 1 pengőt kell fizetni.

Szentesi Lap 1945. január 11. LXXV. (II.) évf. 7. sz. 1. l.

Feloszlott a városi tanács

Tegnapra hívta össze dr. Négyesi Imre polgármester a városi tanácsot ülésre. Napirend előtt ismertette Bán-Szabó Bálint, Marsi Imre, Huszka Lajos és Bozó Sándor tanácstagok által beadott indítványt, melyben azt kérték, hogy a jelenleg működő ideiglenes városi tanács oszoljék fel, és alakíttassék meg egy új városi tanács, mert feltétlenül szükséges, hogy csak a nép akaratán alapuló tanács határozzon a város ügyében.

Ezután a nemzeti bizottság határozatát olvasta fel, mely szerint a nemzeti bizottság január 5-i ülésének határozata értelmében a jelenlegi városi tanács a mai viszonyok közepette nem képviselheti a város érdekeit, ezért fel kell oszlatni, és a jövőben a város ügyeit a nemzeti bizottság által kívánt személyekből alakult tanács intézze.

Minthogy a jelenlegi helyzetben a város ügyeinek intézése felett a nemzeti bizottságnak a feladata intézkedni, így a tanács egyhangúlag elfogadta és határozatilag mondta ki, hogy feloszlatja önmagát.

Dr. Négyesi Imre polgármester ezután megköszönte a volt városi tanács háromhónapos munkáját, amely nehéz időkben folyt le.

Szentesi Lap 1945. január 11. LXXV. (II.) évf. 7. sz. 2. l.

Visszatért a halottnak hitt ember

Igen, én visszajöttem, nem haltam meg a vihar förgetegében, és még sokan visszajönnek, akiket hittel, szeretettel várunk. Engem elsirattak, gyászolt a család, testvér, rokon, jóbarát, jóismerős, munkaadók. Megbocsájtok annak a bajtársamnak, aki azzal a hírrel jött haza, hogy ő ott volt, mikor engem agyonlőttek. Ő így tudta, de hogy aztán mi történt velem, arról nem értesült, s ő azzal a hittel jött haza, hogy én csakugyan befejeztem... Hálaisten, bár összetörötten, elfáradtan, de mégis visszatértem szülővárosomba, szeretteim karjai közé. Sok-sok elsiratott apa, testvér, rokon, barát fog még visszatérni hasonlóképpen. – Jóbarátaim, jóismerőseim, munkaadóim részvétükért magyarhoz illően fogadják hálás köszönetemet. A jó Isten adjon enyhítő balzsamot a fájó szívekre.

Póli László szobafestő

Szentesi Lap 1945. január 17. LXXV. (II.) évf. 12. sz. 2. l.

Megmozdult a tanyavilág

Ezeken a hasábokon sokszor adtunk már programot. Sokszor írtunk a földreform szükségességéről. Hívtuk gyakran a parasztságot, segítsen

az új, az ő és mindnyájunk népi Magyarországának felépítésében. Valljuk be, kevés sikerrel. Most új hang jutott el a falvak és tanyák világába: a Nemzeti Parasztpárt földreform-javaslata. És végre megmozdult a falvak népe. Most már kezdi hinni, hogy a Nemzeti Függetlenségi Front agrárprogramja nem ígéret csupán. Most már nem csapják be többé. A javaslat már terminust ad, közelít, beláthatót: ez év szeptember elsejét jelöli meg, és eddig már szét kell osztani a nagybirtokot, már az új tulajdonos kell hogy szerepeljen a telekkönyvben. Az őszi szántást már a maga földjén végzi, magának vet az új tulajdonos. Ez már több, mint ígéret, ez már elkötelezettség. Kitöltött váltó, amelynek lejárati napja ismeretes.

Szeged, Orosháza, Csongrád, Baja, Vásárhely, Makó környékéről jönnek a hírek: tanácskoznak, tárgyalnak a falusi népek. Tárgyalják a javaslatot. Mindenütt helyeslik és örülnek neki. Falugyűléseket hívnak egybe, ismertetik a javaslatot, lelkesednek érte. Felenged a parasztlélek bizalmatlansága, percek alatt kialakul a földigénylők közössége, kitárul előttük a saját föld boldogító perspektívája, és hirtelen szónokokká válnak. Beszélnek keresetlenül szenvedéseikről, nincstelenségükről, a kisemmiző múltról, de látja mindegyikük a jövő fényét is. Lázba viszik a falut. A „minden mindegy" közönyét a cselekvés láza váltja fel.

Javaslatok hangzanak el és határozatok. Majdnem mindenütt azonos tartalommal. Látják, hogy nekik is segíteniök kell a javaslat törvényerőre emelésében. Meg kell mozdulnia a falunak, hogy a javaslat követelései teljesíttessenek. Vezetőket választanak, földigénylő bizottságokat alakítanak. Nemzeti Bizottságokat hoznak össze. Ezek hozzá is fognak a munkához: összeírják a javaslat szerint igénybe vehető földet, a földigénylők számát, nevét, a gazdasági szerszámok mennyiségét és minőségét, a falu állatállományát, ezeket hivatalos jelleggel is felruházzák: az adatok valódiságát igazoltatják a községházával, majd aláírja a falu majdnem minden lakosa is azzal, hogy most már náluk

előkészültek, meg lehet kezdeni hivatalosan is a munkát. Ezt is úgy kívánja a falu, ahogyan az írott javaslat ígéri.

A cselekvés láza tovább hajtja a falut. Mindazt, amit határoztak, el is kell juttatni Debrecenbe s a kormányhoz. Ott is meg kell mondaniuk, hogy ez a javaslat nekik törvényként kell. Deputációkat választanak, ezeket a főispánokhoz, Debrecenbe a kormányhoz küldik a falu írásaival és kívánságaival.

A Nemzeti Parasztpárt orosházi nagygyűlésén, de azokban a falvakban is, ahol nem szerepeltek pártszónokok, a földreform megvalósításának közeli ígérete megmutatta a falu népének a népi Magyarország, a most kialakuló szabadság lényegét, és tartalmat adott a most induló magyar háborúnak, amely már a nép földje, a nép élete és jövője szabadságáért folyik.

Szirmai István

Délmagyarország 1945. jan. 19. II. évf. 14. sz. 3. l.

Keresések

NAGYON szépen kérem azokat a katonákat, akik férjemről, Juhász Ernőről, aki 1944. május 6-án vonult be Horgosra, és 1944. júliusban elindultak Oroszországba, Tajnovierevónál volt az V. gépkocsizó vonatosztagnál tp. V 967., tudnak, értesítse aggódó feleségét, Juhász Ernőnét, Horthy István-telep 56. sz.

NAGYON KÉREM azt a katonát, aki férjemről, Bérczi Sándor (régebben Franczisztí néven ismert) folyamőrvezetőről tud, Magyarkanizsán, később Jánosfalván volt, tudassa címét Dr. Endrey utca 8. szám alatt.

KÉREM azon egyént, ki tud fiam, Forrai József utászról, ki Borgóprumundban volt, tábori szám 558, értesítsen. Forrai Józsefné, Horthy István-telep 8. sz.

KÉREM azt a hazaérkező leventét, aki Illés Nagy Imréről tud, aki Veszprémbe ment el mint újonc, jelentse menyasszonyának, Horthy István-telep 8. sz.

. . . .

Vásárhely Népe 1945. jan. 22. II. évf. 19. sz. 3. l.

Hirdetések

Figyelem! Tanítok oroszul: írni, olvasni és beszélni olyan könnyű metódussal, hogy mindenki három hónap alatt meg fog tanulni írni, olvasni és beszélni oroszul.
Ezenkívül tanítok középiskolai tanulókat olyan rajzokra is, amik az iskolában szükségesek.
20 óra alatt mindenkit megtanítok szépírásra. Budahegyi Benedek. Rajztanár. Lakik: Rákóczi F. u. 33. számban.

(Szentesi Lap 1945. I. 5.)

Gyufát vagy dohányt cserélek sóért. Tóth József u. 41.

(Szentesi Lap 1945. I. 9.)

A vármegyei kórház igazgatósága az alábbiak közlésére kért fel bennünket:
A kórház kéri mindazokat, akiknek felesleges vagy nélkülözhető petróleumlámpájuk van, főként olyan lámpája, amit mozgatni, vinni lehet, legyenek szívesek a kórháznak kölcsönadni. Lámpát vásárolni nem lehet, és az éjjeli áramszünet idején nagy szükség volna a kórháznak világításra.

(Szentesi Lap 1945. I. 23.)

KÉPVISELŐT ÁLLÍTANI

„Végső erőfeszítés”

A Vörös Hadsereg által még fel nem szabadított magyar országrészeken utolsó erőfeszítéseket tesznek a fasiszták, hogy ideig-óráig megtartsák hatalmukat. A nácizmus, mely Németország jelenlegi vezetőitől kiindulva kényszerűen befolyásolja a magyar politikát, még egyszer utoljára fellobbant. A magyar nép józan többsége nagyon jól tudja ezeknek a próbálkozásoknak reménytelen és ésszerűtlen voltát. Mi felszabadítottak ezt már nyíltan megvallhatjuk, és hisszük, hogy rövid idő elteltével minden magyarnak meglesz erre a lehetősége. Mi felszabadítottak már megszabadultunk a náci propaganda terrorhatásaitól is, amely kezdettől fogva befolyásolni igyekezett magatartásunkat.

A felszabadulásnak a tudata megadja nekünk azt az életerőt, amely szükséges a meginduláshoz egy szociálisabb világba.

– „A honvéd továbbra is teljesíti kötelességét...” – kezdődik a magyar honvédvezérkar főnökének okt. 17-i felhívása. De egy pillanatra álljunk meg itt! Mi hát az a bizonyos kötelesség? Együttműködni azzal a hitleri Németországgal, amely imperialista törekvéseinek és fantaszta elképzeléseinek érvényre juttatásához eszközül használt bennünket? Nem! Szó sem lehet róla! A kötelesség egyetlen egy lehet: szembefordulni Szálasiékkal, Hitler magyarországi ügynökeivel, akik áldozatul

kényszerítették a magyarságot, hogy rövid pár nappal tovább tarthassák hatalmukat: a szuronyok hegyén.

Kötelességünk – ha már megtisztultunk tőlük – az, hogy megvessük az alapját az új életnek, amiben feltétlenül hittünk és hinnünk kell a teljesülésig.

A felhívás a továbbiakban felszólítja az állományaikat elhagyó honvédeket arra, hogy térjenek vissza csapattestükhöz. Szálasi uralma politikai-katonai rendjének teljes bomlása ez. A magyar hadsereg számottevő része nem ért egyet a nácik által beállított „felelős" kormánynyal. A többség éppenséggel megelégelte a felesleges áldozatokat. Nem akarunk már ágyútöltelékek lenni a visszavonuló és széthulló német hadseregnek. A honvédek tömegesen szöknek meg, semmi kényszer nem tudja elnyomni meggyőződésüket.

A honvédvezérkar nem képviseli többé a hadsereg akaratát. Akadnak talán félrevezetettek, akik még bíznak az üres szavakban, de azok, akik józanul ítélkeznek, meg fogják vetni az alapját az új, várva várt életnek. Ez a világ végül is hamarosan meg fog születni. Ezt óhajtja a magyar nép óriási többsége, ez a nemzet akarata!

Szegedi Népakarat 1944. okt. 18. I. évf. 1. sz. 3. l.

Szeged város polgármesterétől

Felhívás

Nyomatékosan felhívom a város lakosságát, hogy mind a katonai parancsnokság, mind pedig az általam és a hatóságok által kiadott rendelkezéseknek mindenki pontosan tegyen eleget, hogy a város élete mihamarabb teljes mértékben megindulhasson.

1944 október 19. csütörtök — 1. szám — Ára 20 fillér

HIRADÓ

KIADJA AZ ARCVONAL POLITIKAI OSZTÁLYA A MAGYAR LAKOSSÁG SZÁMÁRA

A Szovjet Sajtóiroda hadijelentései

Október 16-iki jelentés:

Október 17-iki jelentés:

A magyarországi helyzet

Felhívom továbbá a város lakosságának a tanyákon lakó részét, hogy mielőbb jöjjenek be a városba áruikkal, hogy a piacok élete is mielőbb megindulhasson. A tanyai lakosságnak a városba való zavartalan közlekedését a magam részéről teljes mértékben biztosítani fogom. Közlöm egyúttal, hogy a tanyai vasút egy-két napon belül üzembe helyeztetik, ami által a tanyai lakosságnak a városba való bejutása lényegesen megkönnyebbedik.

Közlöm továbbá a város egész lakosságával, hogy nemcsak a magam részéről teszek meg minden szükséges intézkedést a közrend és a közbiztonság megóvására, hanem a katonai parancsnokság ígéretét is bírom arra vonatkozólag, hogy mind a város területén belül, mind pedig azon kívül a rendet és a közbiztonságot fenn fogja tartani.

Nyomatékosan felhívom a város kereskedőit és iparosait, hogy üzleteiket, ipartelepeiket, üzemeiket, műhelyeiket haladéktalanul helyezzék üzembe, illetőleg nyissák ki, mert ellenkező esetben az orosz katonai parancsnokság útján iparigazolványaikat, engedélyeiket, illetőleg jogosítványaikat vissza fogom vonatni. A kereskedelmi és ipari tevékenység azonnali megindulása nemcsak az illető kereskedőnek és iparosnak, hanem az egész város lakosságának is elsőrendűen fontos érdeke. Aki üzletét, ipartelepét, üzemét és műhelyét megnyitotta, ezt a körülményt azonnal jelentse be a város I. fokú iparhatóságának szóval vagy írásban (Bérház I. em. 17.). A kereskedőkkel irányítás és tájékoztatás végett közlöm, hogy egy-egy vevő részére az illető vevő rendes egyéni szükségletét meghaladó mennyiségű árut ne szolgáltassanak ki.

Felhívom továbbá a város lakosságát, hogy amennyiben bárkinek autó, akár szétszedett állapotban is, a birtokában van, ezt a körülményt ugyancsak haladéktalanul jelentse szóval vagy írásban a város I. fokú iparhatóságánál (Bérház I. em. 17.).

Szeged, 1944. október hó 18-án *dr. Valentiny Ágoston s. k.*
polgármester

Szegedi Népakarat 1944. okt. 18. I. évf. 1. sz. 3. l.

Indítsuk el a zenei életet

Új, világot átformáló események középpontjában vagyunk. A szülés nehézségét, kínját érezzük. Pedig régi életünkből sok mindent átmenthetünk. Örök életű eszméket, amelyek nem elválasztanak, hanem összekötnek bennünket a világ többi népével.

A zene, a muzsika is ilyen kapocs. A háború eseményei nem akadályozták nagyjában az anyaországban, sem Szegeden a zenei élet folytatását. Ha zökkenők voltak is, ez azért történt, mert kikapcsolták azokat, akiknek semmi egyéb bűnük nem volt, mint tudásuk és származásuk.

Felszabadítóinkhoz, a Vörös Hadsereghez érzelmi vonatkozásban is közelednünk kell. Az orosz nép nagyon szereti a muzsikát. Tschaykovszky, Rimszky-Korszakov, Borodin, Stravinszky, Tanajev és a fiatal generáció egész seregének művei kultúrnépek hangversenypódiumain állandó műsorszámok.

Bámulatosan ismerik nemcsak saját, hanem más országok nagy zeneműveit, sőt népi zenéjét is. Meg kell tehát indítanunk a zenei életet. Azok, akik eddig Szeged zenei életét irányították, itthagytak bennünket.

Az ittmaradtak segítségével újból mozgásba fogjuk hozni az örök életű muzsikát, mert ezzel mutatjuk meg, hogy élünk és élni akarunk!

Szegedi Népakarat 1944. okt. 18. I. évf. 1. sz. 3. l.

Megindul az új sportélet

Mint minden más téren, úgy a sportban is érvényesülnie kell az új szellemnek. Meg kell teremteni a szegedi sportélet egészséges viszonyait. Meg kell kezdődnie az egyesületek rendszeres munkájának. A sportolók jelentkezzenek az egyesületekben, és kezdjék meg az edzést. A kitartó munka meg fogja hozni a kívánt eredményt, és a sportolók a megtartandó versenyeken meg fognak felelni a mai sporteredmények követelményeinek. A munkásfiúk szintén kapcsolódjanak bele a munkába, hogy a sport ne csak egy-egy rekorderre vonatkozzék, hanem részt vegyen abban az egész magyar ifjúság. Eddig a sportéletet akadályozta a munkaadók elzárkózása a munkaidő miatt. Ez meg fog szűnni. A lehetőségek megnyílnak. Helyt kell állnunk! Kemény munkával ki fog alakulni a sport új szelleme!

Szegedi Népakarat 1944. okt. 21. I. évf. 4. sz. 3. l.

Zsidók jogi helyzetének szabályozása

Minthogy a zsidók jogi helyzetének szabályozására 1944. évi március hó 19. óta kibocsájtott jogszabályok állampolgári jogegyenlőséget, a személyes szabadságot, munka és foglalkozás szabadságát, a magántulajdon sérthetetlenségét, egyesülési szabadságot, szellemi tevékenység szabadságát és a vallásszabadságot biztosító alaptörvényekkel homlokegyenest ellenkeznek, és azok Magyarország kormányzójának: Horthy Miklósnak október 15-én a magyar néphez intézett rádiószózata szerint is a megszálló német hatalomnak nyomása – tehát erőszak – folytán jöttek létre.

Ennélfogva ezek a rendeletek hatályban nem lévőknek tekintendők.

A zsidók állampolgári jogainak teljességét bármily korlátozó törvények és rendeletek végrehajtását felfüggesztem.

Szeged, 1944. október 24. *Dr. Valentiny Ágoston*
polgármester

Szegedi Népakarat 1944. okt. 24. I. évf. 6. sz. 3. l.

A meginduló szegedi élet nyomában

(A Délmagyarország munkatársától.) Szegeden az élet lassan rendes kerékvágásba lendül. A város lakossága ismét beletalálja magát a dolgos, szürke, de megnyugtató hétköznapokba, és boldog, hogy munkája után siethet, hogy napi fáradozásai jutalmául leülhet egy tál meleg ételhez, és otthonában lepihenhet. Kívánhat-e ennél többet egy háborúban álló ország bármely városa, különösen akkor, amikor a főváros felszabadításáért még mindig súlyos ütközetek folynak.

AZ ÉLET MEGY TOVÁBB

Az élet megy tovább.

A város él, mozog, lélegzik. Az utcákon a régi sárga villamoskocsik futnak: villany-, víz-, gázszolgáltatásban nincs fennakadás: az üzleteket, amelyeknek tulajdonosai nem mentek világgá a német propagandaszólamok kürtszavára, minden reggel kinyitják: helybeli postaforgalom is van, amely a telefonforgalom hiányát igyekszik pótolni, s általában, a város képe megnyugtató.

Olyan mint egy lábadozó betegé, aki új reményekkel eltelve tekint az elkövetkezendő idők elé.

Természetesen a végleges gyógyulásnak feltételei vannak, s a város életében problémák is adódnak. Súlyos problémák, amelyekkel még meg kell küzdeni. De remélhetőleg, hogy a város vezetősége az orosz katonai parancsnoksággal együttműködve rövidesen megoldja a problémák nagy részét.

A riporternek, a szürke hétköznapok krónikásának az a kötelessége, hogy felhívja a figyelmet ezekre a problémákra s azoknak megoldási lehetőségeire. E célból látogattunk el azokhoz a hatóságokhoz, amelyek a legfontosabb közüzemeket irányítják, és betekintést nyertünk a város vérkeringésének, életlüktetésének titkaiba.

VILLANY-, VÍZ-, GÁZSZOLGÁLTATÁS

A gázgyár telepén már korán reggel teljes munkaütem uralkodik. A gépházban fogtuk el Diósszilágyi Dezső főmérnököt, a gázgyár jelenlegi felelős vezetőjét. Mint aki már sokszor elmondta, úgy tárja elénk a villany-, víz- és gázszolgáltatás problémáit. Helyesebben: nagy problémáját,

a szénkészlet utánpótlását.
– December 15-ig el vagyunk
látva szénnel. Addig tehát
biztosítva van a város villany-,
víz-, valamint gázszolgáltatása.

Ez alatt az idő alatt – lehetőleg mihamarabb –

meg kell oldani a szénellátásunkat.
A gázgyár naponta hat vagon szenet
fogyaszt,

ami tekintélyes mennyiséget jelent. Temesváron keresztül Petrozsényből és Lupényből kaphatnánk darabos szenet, amely a gáz előállításának céljaira megfelel, a porszén pedig a villanyszolgáltatáshoz szükséges, s így közvetve a város vízellátásához is. Bízunk benne, hogy ezt az orosz katonai hatóságok útján meg lehet majd oldani, és így Szeged villany-, gáz- és vízszolgáltatása biztosítva lesz.

A főmérnök elmondotta még, hogy a vasúttól már utaltak ki a gázgyár számára szenet, de ez a szénszállítmány a Rendezőpályaudvarról Rókusra, s onnan tévedés folytán Szabadkára került.

Egyébként büszkén elmondhatjuk, hogy messze vidéken

Szeged az első város, ahol a háború
eddigi folyamán a villany-, víz- és
gázszolgáltatás összesen kétszer 24
óráig szünetelt!

Minden remény megvan arra, hogy a jövőben sem lesz mindebben fennakadás.

VILLAMOSKÖZLEKEDÉS

A villamos ma már csaknem valamennyi vonalon közlekedik. Már az is megnyugtató volt a város lakosságára nézve, amikor először a Takaréktár utca és a rókusi állomás között megindult a közlekedés. Ma már szabályszerűen közlekedik a két pályaudvar között; ezenkívül a Széchenyi tértől a Fodor-telepig, és az Annavíz-forrástól Somogyi-telepig jár a villamos. Napközben is, de különösen a sötétedést megelőző órákban zsúfolt kocsik közlekednek mindenfelé, s

a jegyárakban sem történt semmi változás.

A Vágóhíd felé egyelőre nem állítják be a villamoskocsikat, úgyszintén a Belvárosi temető felé sem. Valószínű azonban, hogy egy későbbi időpontban erre is sor kerül.

A Rudolf téren reggelenként és kora délután feltűnik a tanyai kisvasút jól ismert szerelvénye, amely – jól emlékszünk – még azokban az időkben is szorgalmasan járt a tanyák között, amikor a nagy hóviharok minden más vonatközlekedést lehetetlenné tettek az országban.

A kisvasút már hetek óta bekapcsolja ismét a tanyavilágot Szeged vérkeringésébe.

A tanyai nép behozza áruját a városba, s a városiak is kimennek olykor, hogy önellátásukról gondoskodjanak.

A TANYAI KISVASÚT HIVATÁSA

Ilyenformán a tanyai kisvasút igen fontos szerv a város életében. Jelenleg a közellátást szinte egyedül biztosítja. Reggel 9 óra tájban érkezik meg Alsótanya és Pusztamérges felől, és délután egynegyed 3-kor indul kifelé. A tanyavilág ezen bekapcsolása Szeged vérkeringésébe gazdaságilag még nem tökéletes. Ennek azonban több olyan akadálya van, amely rövidesen át nem hidalható. Főként az üzemanyag kérdése. A városi lakosság ellátása érdekében viszont igen életrevaló terv merült fel a tanyai kisvasúttal kapcsolatosan, s ez a terv rövidesen meg is valósul, mint arról Pálfy György dr. helyettes polgármester bennünket tájékoztatott.

Arról van szó, hogy a város hatósága Alsóközpontnak a mostani hetipiaci két nap mellé egy harmadikat engedélyez. Eddig csütörtökön és vasárnap tartották meg Alsótanyán a hetivásárokat, most kedden, csütörtökön és vasárnap lesz piaci nap. Kedden és csütörtökön a kisvasút reggel fél 8 óra tájban szerelvényt indítana Alsóközpont felé. Ez a szerelvény 9 óra körül Alsóközpontra érkezik, s onnan déli 12 órakor indul vissza a városba. Ezt a vonatpárt vennék igénybe azok a városiak, akik ellátásukról maguk akarnak gondoskodni. A tanyai lakosság is örömmel fogadja ezt a tervet, mert termelvényeiket csak a közeli piacra kell vinniök, amely részükről gyalog is megközelíthető.

Még egy hivatás vár a kisvasútra. Miután a városban a postai levélforgalom megindult, semmi akadálya nem lehet annak, hogy ebbe a

város területéhez tartozó tanyavilág is bekapcsolódjék. A kisvasút a szállítást lebonyolíthatja, a tanyai postahivatalok tisztviselői pedig mind a helyükön vannak.

MILYEN AZ ŐSZI VETÉS?

Az őszi vetés munkája Szeged határában sok nehézségbe ütközött. Miután a németek összeszedték és elvitték a főállományt, legtöbb helyen csak a gazdák összefogásával, kölcsönös segítséggel vethették el az új életet, az új kenyérmagot. A rozsot, amit már szeptemberben el kell vetni, az idén csak októberben vetették el, de azért már egész szépen zöldell. A búzavetést az időjárás romlása nagyon akadályozza.

Gazdasági szakértők szerint a bevetendő területek 60–70 százaléka meg van munkálva.

Az időjárással függ össze, hogy a Tisza sokat áradt, az esőzések megduzzasztották. Most kipótolja, amit a tavasszal elmulasztott, amikor olyan alacsony volt, hogy hosszú évek óta nem volt rá példa.

KÖZIGAZGATÁS, KÖZREND, KÖZBIZTONSÁG

A közbiztonság gépezete fennakadás nélkül működik, s most állítják fel a torony alatt a rendőrséget, amelynek egyes osztályai részint már működnek is, részint most alakulnak. Minden jel arra vall, hogy rövidesen teljes apparátussal működésbe lép a magyar rendőrség, amely az orosz katonai hatóságokkal együttesen biztosítja majd a közrendet, és helyreállítja a közbiztonságot.

A város élete tehát rövidesen kerékvágásba jut. A most fennálló problémák lassan megoldódnak, s a lakosság nyugodtan élheti dolgos, mindennapi életét. A hatóságokat azonban mindenben támogatni kell, hogy megküzdhessenek a megoldásra váró súlyos problémákkal. Mert csak így indulhatunk el egy reményekkel teli új élet felé.

Délmagyarország 1944. nov. 19. I. évf. 1. sz. (XX. évf. 87. sz.) 6. l.

Mozik műsora

Korzó Mozi. 3 órai kezdettel Behajtani tilos. Szereplők: Latabár, Bilicsi, Simor Erzsi, Kiss Manyi, Vaszary Piri és a két Pethes.

Belvárosi Mozi. 3 órai kezdettel A 28-as. Szereplők: Uray Tivadar, Mály Gerő, Mészáros Ági, Hajmássy Miklós.

Széchenyi Mozi. 3 órai kezdettel Szeptember végén. Szereplők: Szörényi Éva, Horváth László, Delly Ferenc, Mihályi Ernő, Maklári Zoltán.

Délmagyarország 1944. nov. 21. I. évf. 2. sz. (XX. évf. 88. sz.) 3. l.

Az elsötétítés ideje

November 19-ike óta 6 óra helyett már az elsötétedéstől kezdve köteles mindenki végrehajtani a teljes elsötétítést. A város polgármestere nyomatékosan felhívja a lakosságot az elsötétítés pontos végrehajtására, mert az utcákon orosz katonai járőr ellenőrzi a lakásokat, és a mulasztókat azonnal előállítja, és a legszigorúbban megbünteti. A katonai parancsnokság a mulasztókra első ízben 100–150 pengőig terjedő pénzbüntetést szab ki, ismétlődés esetén azonban internálást rendel el.

Délmagyarország 1944. nov. 21. I. évf. 2. sz. (XX. évf. 88. sz.) 3. l.

Budapest Népe! Magyar Honvédek!

Elhangzott a kormányzói szózat és Vörös vezérkari főnök kiáltványa, amellyel Hozzátok fordult. Szeged népe aggódva várja, mikor tesztek eleget a törvényes, alkotmányos parancsnak. Ha nem követitek: Budapest, Magyarország szíve és kincsesháza és Ti Honvédek a végső pusztulás előtt álltok. Átérezve a történelmi órát, az ország második városa szól Hozzátok, hogy feltárja előttetek az igazságot.

Mi hat hete élünk a Vörös Hadsereg parancsnoksága alatt; tehát mi vagyunk illetékesek bizonyságot tenni az igazságról. Az igazság pedig ez: Szeged népe, szokásai, törvényei és emberi jogai tekintetében teljes cselekvési szabadságot élvez, iskoláink, kultúrintézményeink nyitva; templomaink, közigazgatásunk, bíróságaink a magyar törvények értelmében és szellemében zavartalanul működnek; senkit bántódás nem ért, aki a helyén maradt. Ezt annál is inkább el kell mondanunk, mert Hitlerék és csatlósaik propagandája gyermekek elhurcolásáról, tömegmészárlásról és egyéb terrorcselekményekről szól, ezzel akarván becsületes magyar lelketeket megmételyezni, benneteket további ellenállásra tüzelni, és a magyar vér hullásával becstelen és törvénytelen uralmuk meghosszabbítását elérni.

Mindezek bizonyságául álljon itt a szegedi keresztény egyházak hiteles nyilatkozata: „Nyilatkozat. A magunk részéről kijelentjük, hogy az

orosz hadsereg a vallás szabad gyakorlatában senkit sem akadályoz, sőt bennünket arra hívott fel, hogy az Istentiszteletet az eddigi rend szerint tartsuk és folytassuk. Senkit lelkészi mivolta miatt bántódás nem ért. Felekezeti iskoláinkban a tanítás éppúgy megkezdődött, mint a többi iskolákban. Kormányzó Urunk október 15-iki rádiószózatában megadott irányítást mi is az ország érdekében valónak tartjuk. Szeged, 1944. évi november hó 2. Dr. Halász Pál s. k. kanonok, szegedi esperes plébános, Bakó László s. k. ref. lelkész, Benkóczy Dániel s. k. ev. lelkész."

Létérdeke az egész magyarságnak, hogy Budapest ne váljék romhalmazzá, és ne legyen a német imperializmus áldozata. Ennek egyetlen eszköze, hogy Budapest népe és Ti, Magyar Honvédek, minden eszközzel akadályozzátok meg e szomorú sors beteljesülését, és haladéktalanul forduljatok a hitleri hordák ellen, amelyek Sztálingrádtól, a Kaukázustól a Kárpátokon át egész Budapest kapujáig önmagukat sem tudták megvédeni, mert nekik Budapest védelmük szempontjából nem jelent többet, mint Kiev, Charkov, vagy más orosz város, amelyeket útjukban tönkretettek. Most pedig magyar vér és magyar városok pusztulása árán akarják saját végzetük beteljesedését kitolni.

Ha nem akarjátok, hogy beteljesüljön Kossuth szózata: „Magyarország sírját a németbarátság fogja megásni", akkor mindenki maradjon a helyén és találjatok egymásra Munkások, Polgárok, Honvédek. Itt az utolsó óra: cselekedjetek! Ragadjatok meg minden eszközt, hogy Budapest sem német erőddé, sem pedig romhalmazzá ne váljék!

Szeged, 1944. évi november hó 21-én

Dr. Balogh István plébános, Dr. Valentiny Ágoston polgármester, Dr. Hermann Egyed egyetemi tanár, dékán, Dr. Mester János egyetemi tanár, Dr. Baranyi János zongoraművész, a Városi Színház igazgatója, Csonka Mihály gimnáziumi igazgató, Dr. Kovács Ödön egyet. rk. tanár, Dr. Török Gábor gyermekkórházi főorvos, Benkóczy Dániel ev. lelkész, Kollár Pál Szeged városi zeneiskola igazgatója, Dr. Zápori Dezső klinikai orvos, Dr. Incze Gyula egyet. m.tanár, Dr. Lukátsy Géza ügyvéd, Dr. Mecsér József kir. ügyész, Dr. petrahói Molnár István törvényszéki tanácselnök, Dr. Viola György, az orvosi szakszervezet elnöke, Örley Zoltán ny. áll. alezredes, Lippóy Gyula gyáros, Lippai Imre fűrészgyáros, Dobos László, az állami leánygimn. mb. igazgatója, Dr. Purjesz Béla egy. tanár, Komócsin Mihály szakszerv. titkár, Wagner Ferenc kereskedő, Dénes Leó frakcióelnök, Lakó Antal pártvezető.

Délmagyarország 1944. nov. 24. I. évf. 5. sz. 1. l.

Harcos demokráciát

Mióta felvetettük, hogy a nyilasok hazaáruló bandája ellen kérlelhetetlen harcot kell indítani, egyre-másra merülnek fel az aggodalmak. Hogyan élelmezzük a munkaszázadba beosztott nyilasokat? Mi lesz a családjukkal? Célszerű-e internálni őket? Fizessünk-e munkabért nekik?

Ezek az aggodalmaskodók lehet hogy igen lelkiismeretes emberek, csak az a baj, hogy a fáktól nem látják az erdőt. Azt felejtik el, hogy a nyilasok elleni harc elsősorban nem szervezeti, nem városigazgatási, nem pénzügyi probléma, hanem politikai kérdés, a nemzeti önvédelem és a demokratikus újjászületés kérdése.

Ugyan mit csinálnának velünk a nyilas banditák, ha Szegeden ők lennének a mi, és mi az ő helyzetükben? Gyilkolnának bennünket mindenféle szervezeti, városigazgatási, pénzügyi és emberbaráti gondoskodás nélkül. Ők nem azon törnék a fejüket, hogy a munkaszázadba beosztott demokratákat és hazafiakat esténként hazaengedjék-e a családjaikhoz, vagy gyűjtőtáborba zárják őket.

Vannak olyanok is, kiknek „jogi" aggodalmaik vannak a nyilasok

elleni harccal kapcsolatban. Nem szabad bolygatni a fennálló jogrendet, mindennek a régi törvények alapján kell történnie. Semmit sem szabad csinálni, ami tételes törvényeknek akár egyetlen betűjével is ellenkezik!

Ha ezeknek az aggodalmaskodóknak az érveit szó szerint vennénk, akkor oda jutnánk, hogy a nyilasok és cimboráik fognák el a hazafiakat és demokratákat, nem pedig a hazafiak és demokraták a nyilas banditákat. Idézzük ezekkel a jogi aggodalmaskodókkal szemben Kossuth Lajost, aki 1848 szeptemberében azt mondotta, hogy a haza megmentésének eszközeit nem a Corpus Jurisból, hanem a hazát fenyegető veszélyből kell meríteni? Idézzük a római demokrácia elvét, mely szerint a legfőbb törvény a közjó?

Nem idézzük.

Amikor az orosz hadsereg magyar területre lépett, akkor az orosz hadseregparancsnokság ünnepélyesen kijelentette, hogy nem a magyar államrend, a magyar jogrend megváltoztatása a célja. Ezt a kijelentést minden magyar megkönnyebbüléssel és megnyugvással vette tudomásul. De abból, hogy az oroszok nem akarnak változtatni a magyar törvényes renden, azt a következtetést levonni, hogy most már nekünk magyaroknak sem szabad változtatnunk az eddig érvényben volt törvények egyetlen betűjén sem, furcsa és önkényes következtetés. Ma természetesen nincs itt az ideje annak, hogy a régi, reakciós törvényeket azonnal felcseréljük új, demokratikus törvényekkel. Hisz egyelőre nincs kormányunk, nincs törvényhozásunk. De ki vitathatná el a magyar népnek, az új, demokratikus önkormányzati szerveknek azt a jogát, hogy a haza megmentésére szükséges intézkedéseket nemcsak a régi törvényekből, hanem a fennálló rendkívüli helyzetből, a hazát fenyegető veszélyből merítsék? Ki vitatná el azt a jogunkat, hogy ezen a kereten belül, ha a közjó követeli, eltérjünk a régi törvényektől?

Állítjuk azonban, hogy a nyilas banditák elleni harcot a régi törvények alapján is lehet teljes eréllyel folytatni, csak akarni kell. A nyilas

pártokat a régi kormány tiltotta be. Az internálási eljárást a régi rendszer alkalmazta. A különbség csak az, hogy most nem a hazaárulók fogják alkalmazni a hazafiak ellen, hanem a hazafiak a hazaárulók ellen.

Ami pedig azt illeti, hogy nincs paragrafus, aminek az alapján bíróság elítélhetné a nyilasokat, kérdjük, nincs a magyar büntetőtörvénykönyvben rendelkezés a hazaárulásra, kémkedésre, az ellenséggel való összejátszásra, és kikre alkalmazhatók ezek a rendelkezések, ha nem a hazaáruló, kémkedő és az ellenséggel összejátszó nyilasokra és cimboráikra?

Aki jogi, városigazgatási, pénzügyi aggodalmaskodással hátráltatja a nemzet ádáz ellenségei elleni kérlelhetetlen harcot, az akarva-akaratlanul fedezi a banditákat! A jó szándék nem számít. A pokolba vezető út is tudvalevően jó szándékokkal van kikövezve.

Meg kell érteni: a nyilasok ártalmatlanná tétele politikai kérdés, az országnak a német uralom alól felszabadított részén ez ma a központi kérdés, és minden egyéb kérdés – a közrendtől a forgalom megindításáig azon múlik, hogy ezt a kérdést, a nyilasok ártalmatlanná tételét, megoldjuk-e.

A különböző gazdasági, igazgatási, pénzügyi nehézségeket a városi tanácsok, az önkormányzati testületek, a hatóságok tisztán önerejükből leküzdeni nem tudják. Ha a néptömegeket nem sikerül mozgósítani, ha az ezer bajjal küszködő hatóságok számára nem tudunk népi hátvédet teremteni, ha nem tudjuk elérni azt, hogy a néptömegek teljes erővel, lelkesedéssel és áldozatvállalással segítsék a hatóságokat, egyszóval, ha nem tudjuk elérni, hogy a nép a közügyeket a maga ügyének tekintse, és nekilásson, hogy segítsen önmagán, akkor a hatóságok minden küszködése hiábavaló lesz, nem fognak megbirkózni se a pénzügyi, se a forgalmi, se a gazdasági nehézségekkel. De ahhoz, hogy a népet talpraállítsuk és bevonjuk a bajok megoldásába, az kell, hogy megmutassuk, megmagyarázzuk a ránk zúdult mindennapi nehézségek

és a nagy nemzeti katasztrófa közötti összefüggéseket. A németbérenc bitangok a bűnösek abban, hogy nincs vasút, hogy nincs pénz, hogy a föld egy része parlagon hever, hogy az ország széthullóban van, hogy Szegednek nincs kenyere. A hitlerista kutyák felelősek azért, hogy az ország október 15-ikén nem jutott fegyverszünethez, hogy az oroszok még ma is kénytelenek úgy kezelni Magyarországot mint ellenséges országot. A nyilas haramiák felelősek nemcsak azért, hogy a német háború még mindig pusztítja Magyarországot, hanem azért is, hogy Szegednek nincs szene, hogy a lisztet, zsírt, húst, amiben Szeged népe hiányt szenved, Makóról, Hódmezővásárhelyről, Orosházáról, mely bővében van, nem lehet ideszállítani. Lakoljanak a bűnösök, akik a nemzeti szerencsétlenségért és alföldi városaink nyomorúságáért egyként felelősek! Ha a bűnösöknek hajszála sem görbül meg, akkor a népet nem lehet rávenni arra, hogy segítsen megoldani a nehézségeket. A nép akkor fog segíteni magán és az országon, ha látja, hogy a bűnösök lakolnak! A nyilasok elleni harc célja: felrázni, mozgósítani a néptömegeket, bevonni a megoldásba. A nyilasok elleni kérlelhetetlen harc tehát nemcsak a helyi és az országos bajok országmentés előfeltétele, hanem mindennapi, gyakorlati nehézségeink megoldásának is előfeltétele.* A nyilasok elleni kérlelhetetlen harc nélkül nem tudunk egységes, nemzeti közvéleményt teremteni. Enélkül pedig nincs demokratikus újjászületés.

A demokratikus újjászületést meg lehet és meg kell azonnal kezdeni, nem kell és nem lehet várni addig, amíg lesz új kormányunk, új törvényhozásunk. A kérdés csak az, milyen legyen az a demokrácia, amelynek jegyében az összeomlott országnak újjá kell születnie? Gyenge, vérszegény demokráciát akarunk-e, mely engedi magát letaglózni, vagy harcos népi demokráciát-e, mely könyörtelenül leszámol a nemzet ellenségeivel? Demokráciát akarunk-e mindenki számára, tehát a demokrácia esküdt ellensége számára is, vagy demokráciát a demokraták, a hazafiak, a tisztességes magyarok számára? Olyan demokráciát akarunk-e, mely egyedül törvényekre, rendőrségre, bíróságra támaszkodik, vagy olyat, mely a tömegek segítségére, a nép erős karjára támaszkodik? Menlevél legyen-e a demokrácia a hazaárulók számára, vagy pallos, mely lesújt a fasisztákra? Mi azt akarjuk, hogy pallos legyen, ne menlevél. Harcos demokráciát akarunk!

Tudjuk, hogy vannak nálunk demokraták, akik a demokráciát nem ilyennek akarják. Demokrácián valami elvont, általános jogegyenlőséget értenek, nem pedig egy olyan állami rendet, mely a népet szolgálja, és üldözi a nép ellenségeit. Az ő számukra a demokrácia törvényekből, hatóságokból, állami intézményekből áll, és nem a saját érdekein és az ország érdekein éberen őrködő, az ország belső ellenségeire lesújtani tudó népből. Nyilván ilyen fogatlan, vértelen, hústalan demokráciát akarnak azok is, akik a nyilasok elleni harc közben jogi, pénzügyi és egyéb aggodalmakat hangoztatnak.

De ne felejtsük el, hogy mai nemzeti szerencsétlenségünknek nem utolsósorban az az oka, hogy a magyar demokraták, sajnos, túlnyomórészt ilyen fogatlan, vértelen, hústalan demokrácia hívei voltak, akik az áldást felülről várták, nem alulról, nem a népre építettek, hanem a kormányhatalomra, Horthyra, Kállayra, Lakatosra bízták a nyilasok ártalmatlanná tételét, éppúgy, mint a Hitlerrel való szakítást. És miközben felülről várták a sült galambot, bekövetkezett március 19-ike és október 15-ike.

Ha magyar újjászületést akarunk, tanulnunk kell a magyar demokraták március 19-iki és október 15-iki kudarcából is. A háború három és fél éve alatt az volt a baj, hogy a nyilas hazaárulók elleni harcban a magyar demokraták lényegében csak asszisztáltak, de önállóan nem cselekedtek. A nemzet issza most meg ennek a levét.

Itt az ideje, hogy ebből is levonjuk a tanulságot. Nemcsak Magyarországnak, hanem a magyar demokratáknak is újjá kell születniök! Nem asszisztáló, hanem cselekvő demokratákra van szüksége a nemzetnek! A magyar demokrácia vagy harcos demokrácia lesz, vagy nem

lesz! A nyilasok elleni harc – többek között – azért is kell, hogy a magyar demokraták újjánevelődjenek, és végre megtanulják, mi a harcos, népi demokrácia!

Révai József

Délmagyarország 1944. nov. 25. I. évf. 6. sz. 3. l.

Az ökölvívás a munkásifjak sportja

A megújhodott Szegeden, mint minden más téren, úgy a sportban is meg fog és meg is kell indulnia az életnek. A sportolni vágyó munkásifjak most szabadon választhatnak a nehezebb vagy a könnyebb sportágak között. A férfias sportok között első helyen áll az ökölvívás. Az ökölvívást sokan durva sportnak tartják, pedig a sportstatisztika szerint például a futballban sokkal nagyobb százalék a halálesetek száma, mint az ökölvívásban. – Az utóbbi évtizedben csak két haláleset történt. Dörner és Hudra nevű boxolók haltak meg verseny közben, mert mindkettő súlyos szívbajos volt. Ez régen azért fordulhatott elő, mert a boxolókat csak akkor vizsgálta meg az orvos, ha ökölvívónak jelentkeztek, most azonban minden verseny előtt kötelező az orvosi vizsgálat. E kemény, férfias, tehát a munkásifjúságnak való sportágnak nagyon sok előnye van, amely a többi sport fölé helyezi. Az önbizalmat és bátorságot fejleszti. Egyformán edzi a test minden porcikáját a fejtől a lábujjakig. A szemet erősíti, a gyorsaságot fokozza. Az izmok pedig nem kemények, mint például a súlyemeléstől, hanem puhák, de nagyon ruganyosak lesznek. A vérbeli ökölvívó bátor, gyors elhatározású, de éppen tudatában erejének, türelmes, szelíd és békés természetű. Egy ökölvívó sikere csak saját öklétől függ, míg a labdarúgásban nem az egyén, hanem az egész csapat összteljesítménye hozza meg a győzelmet. A boxolás a nézőközönség szempontjából is a legizgalmasabb sportág.

Amerikában százezres tömegek szurkolnak végig egy-egy nagyszabású mérkőzést. A Szegeden rendezett ökölvívó-mérkőzések is nagy népszerűségnek örvendtek. A lelkes nézőközönség minden mérkőzés alkalmával megtöltötte a nézőteret. A közönség érdeklődése megvan, kiváló edzők is állnak rendelkezésre Bodai, Zombori és Meggyesi, volt ökölvívóbajnokok személyében. Semmi akadálya nincsen tehát annak, hogy a szegedi dolgozók, de különösen a munkásifjúság sportéletében jelentős helyet töltsön be a leghasznosabb nehézsport, az ökölvívás.

Délmagyarország 1944. nov. 26. I. évf. 7. sz. 4. l.

Megindult az élet a szegedi pénzintézeteknél

(A Délmagyarország munkatársától.) A normális gazdasági élet egyik fontos feltétele a pénzintézetek működése. Természetes, hogy a visszavonuló német csapatok és a velük rohanó nyilas hatóságok mindent elkövettek, hogy a pénzintézetek működését hosszú hónapokra lehetetlenné tegyék vagy legalábbis megbénítsák. A vezérigazgató urak lehetőleg a Sopron-vidéki enyhe alpesi éghajlat felé siettek, de magukkal hurcoltak minden pénzt és értéket, melyet szegedi itt maradt ügyfeleik rájuk bíztak. Nem sokáig élvezték azonban a stallumokat, amelyeket elődeik fáradhatatlan munkával és alapos szakértelemmel építettek ki, amelyeket ők csak vitézkedéseikkel, frissen mázolt zengzetes nevükkel és elődeik kíméletlen félrelökésével érdemeltek ki. Ahhoz elég hosszú volt tevékenységük, hogy bankjaiknak súlyos károkat okozzanak, de ahhoz nem elég hosszú – hála az orosz haderők gyors előretörésének –, hogy intézeteiket teljesen tönkretegyék. Most pedig november hó 26-ika óta a szegedi bankok megnyitották kapuikat, és ügyfeleiknek rendelkezésére állnak.

Működésük még némileg korlátozott. Így semmi olyan követelésüket nem sürgethetik, mely bírói jogsegélyt igényel: adósaik csak önként vállalt mértékben törlesztik hátralékaikat. A betevők havonkint legfeljebb 1000 pengőt vehetnek fel követelésükből. Kivételt képeznek azok a cégek és vállalatok, melyeknek munkabér, üzemi kiadás, OTI- vagy MABI-illetékekre, vagy adófizetés céljából van igazoltan szükségük nagyobb összegre. Bizonyos, hogy a szegedi pénzintézetek a város hatóságának előreláthatóan esedékes hitelműveleteinek lebonyolításánál is tevékenyen közreműködnek.

Délmagyarország 1944. nov. 30. I. évf. 10. sz. 4. l.

Hirdetések

Védje lakását a hidegtől! Törött ablaküvegét lemezzel pótolom! Somogyi u. 15. asztalos.

(Szegedi Népakarat 1944. X. 25.)

Lakást adnék 2–3 személy részére két hónapig ingyen, bútorral, ágynemű nélkül, kisebb tatarozás ellenében. Veresács u. 32. szám.

(Szegedi Népakarat 1944. X. 25.)

Fekete sötétítő papírfüggönyt rendeljen *Csonkánál.* Fekete papír kapható. Dugonits tér 4. papírfeldolgozó.

(Délmagyarország 1944. XI. 21.)

Külföldi kokszot cserélek cukorért és fáért. Korek. Kossuth Lajos sugárút 27. szám.

(Délmagyarország 1944. XI. 22.)

Sürgősen eladók: Emeletes új bérház 240 000 P. Adómentes új emeletes ház 105 000 P. Bérház, emeletes, osztható telekkel 115 000 P. Nagyfeketén 2 hold föld 35 000 P. Telekkönyvi átírás biztosítva. Daróczy ing. irodája, Rákóczi tér.

(Délmagyarország 1944. XI. 29.)

Akik Beke József Arany János u. 10. II. e. lakásából bármit is elvittek, a legrövidebb időn belül adják le Kazinczy u. 6. földszint 2. A nőkről pontos adataim vannak, melyeket pénteken az orosz parancsnokságnak átadok.

(Délmagyarország 1944. XI. 29.)

Széll Erzsike Szalontáról kéri, Boros János látogassa meg a közkórház 7. számú szobában.

(Délmagyarország 1944. XI. 28.)

Lóárverés. Szeged város köztisztasági telepén 2 db 7 hónapos csikó (1 mén és 1 kanca) 1944. nov. hó 25. napján de. 11 órakor nyilvános árverésen eladatik. Üzemvezetőség.

(Délmagyarország 1944. XI. 24.)

Nagykőrösre üzenem Szegedről szüleimnek, Péli Ferenc főgépésznek, hogy jól vagyunk, nincs semmi bajunk. Üzenetet várunk vissza. Gabi itt volt fogságban. Ilonka.

(Délmagyarország 1944. XI. 28.)

28-as príma gyermek-hócsizmát elcserélném 28-as vagy 29-es hócipőre. Bihari női ruhaüzlet, Püspökbazárépület.

(Délmagyarország 1944. XI. 29.)

Csáki Lajos marhakereskedőnek *Hódmezővásárhely,* Szt. István tér 7. és Czanik József marhakereskedőnek *Orosházára:* jöjjetek az üzletet folytatni, nincsen akadály. *Csuki* Lajos keressen fel *Szegeden* sürgősen. Mahrer Béla.

(Délmagyarország 1944. XII. 5.)

Hogyan biztosítható a város pénzszükséglete?

Az a pánikszerű menekülés, melyet a győzedelmes orosz haderő bevonulása előtt a német céltudatos propaganda előidézett, nemcsak üres lakásokat, nemcsak elhagyott munkahelyeket, de üres kasszákat is eredményezett. Elvitték a város pénzét, a különböző állami hivatalok készletét, a pénzintézetek pénztárait és természetesen minden megmozgatható készpénzt. Ez mindenütt érezhető pénzhiányt idézett elő. A pénznek belső vásárlóereje határozottan emelkedett: drága lett a pénz, olcsó az áru. A város állandóan a legnagyobb pénzügyi nehézsé-

gekkel küzd. Még nagyobb gondokban élnek azok az állami hivatalvezetők, akik hivatva lennének a beosztottak és alkalmazottak fizetéséről gondoskodni. Az állami bevételek ugyanis a minimumra csökkentek.

Mindez azonban a bajoknak csak egyik része. A pénzügyi helyzetet még súlyosabbá teszi az a körülmény, hogy a város hatóságának olyan közmunkák anyagi fedezetéről is gondoskodni kell, ami tulajdonképpen nem városi, hanem állami feladat volna. Mivel pedig a közmunkákat – melyek elsőrendű fontossággal bírnak – sem felfüggeszteni, sem arányaiban csökkenteni nem lehet súlyos veszedelmek előidézése nélkül, sem azt, hogy a tisztviselők megérdemelt fizetésüket megkapják, halasztani nem lehet, pénzforrást kell találni és igénybe venni.

A mostani nagy szükség tulajdonképpen azért állt elő, mert a városnak kell az állami szükségletet is fedezni. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a városi pénztárba visszatérül mostani kiadásainak igen tekintélyes része, ha az állami adminisztráció megindul. Megvan így a fedezet a későbbi időre, csak a mostani helyzetben szorongató a szükség. Hogyan biztosítható tehát a város pénzszükséglete? A szegedi Kisgazdapárt egyik vezetője vetette fel az alábbi tervet:

– A pénzforrás nem lehet más, mint hogy a város kölcsönt vesz fel. A kölcsön összege legalább kétmillió pengő legyen. Mivel a szegedi pénzintézetek tresorjai üresen állnak, ők legfeljebb a kölcsönjegyzés lebonyolításánál jöhetnek számításba, magát a kölcsönt a közönség fogja lejegyezni. De ez csak akkor fog sikerrel járni, ha a város a kölcsönjegyzésnél hajlandó lesz a pénz értékcsökkenésének lehetőségével szemben kezességet vállalni. Ennek egyetlen módja, ha a jegyzés búzavalutában történik. 40 pengő egy mázsa búza ára. A város a visszafizetéskor nem negyven pengőt, hanem a visszafizetés idejében érvényben lévő hivatalos búzaárat fizeti. Fedezetül a város jelölje meg 48 000 hold bérföldjének bérleti összegét. A bér jelenleg búzavalutában van megállapítva. 50 000 q búza, amely mennyiség az évi bért meg nem haladja, éppen kétmillió pengőnek felel meg. A teljes évi bért egy évi költségvetésében nem nélkülözheti, 5 esztendőre beosztva azonban különösebb megterhelés nélkül is visszafizetheti. Ez annál kevésbé fogja a várost megterhelni, miután mostani kiadásainak egy részét az államnak hitelezi, ahonnan azt annak idején esetleg szintén több éven át, de minden bizonnyal visszakapja.

A kölcsön mindenképpen sikerülni fog. Akiknek készpénzük van, azt semmi értékálló dologba bele nem fektethetik. Magának a pénznek értékcsökkenése pedig a főváros felszabadulása után kétségtelenül kiegyenlítődik azzal a nívóval, mely Budapesten és a Dunántúl a forgalomban már életbe lépett. A kötvények névre szólóak lehetnek, tehát az elidegenítés veszélyének nincsenek kitéve.

Várjuk a városi hatóság kezdeményezését, hogy azok a zökkenők, melyek pénzügyi téren most még mutatkoznak, minél hamarább elsimuljanak.

Délmagyarország 1944. dec. 1. I. évf. 11. sz. 3. l.

Magyarország demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének útja

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja

Hazánk történelmének legsúlyosabb katasztrófáját éli át. Magyarországot német zsoldba szegődött vezetői beletaszították Hitler imperialista háborújába a Szovjetunió és a többi szabad nemzet ellen. Ennek a bűnös politikának végzetes következményeit sínyli a nemzet. A háború elveszett. A vesztett háború népünk egymillió halottjába és rokkantjába kerül. Budapest, Debrecen, Győr romokban hevernek. Az

országot kifosztották a németek. Egy évszázad szorgos munkájának gyümölcsét pusztította el a német háború. A magyar fasiszták háborús politikája megrendítette államiságunk alapjait. A hazaárulók bűne, hogy Magyarország szégyenletes zsoldosszerepet játszott ebben a háborúban, a legsötétebb reakció, a német fasizmus oldalán. Az ő bűnük, hogy még mindig ki vagyunk rekesztve a szabad nemzetek közösségéből.

Magyarország Hitler-Németország utolsó csatlósa marad. Még Horthy is, aki az országot Hitler szekeréhez kötötte, megértette, hogy milyen szörnyű romlásba dönti Magyarországot a német szövetség. De Horthy nem tudta végrehajtani politikájának fordulatát, mert nem tudta leküzdeni a néptömegektől való rettegését. Sem a népre, sem a hadseregre nem akart támaszkodni.

És mikor az ország, a vereség keserű tapasztalatan okulva, éppen készült rá, hogy szakítson Hitler-Németországgal, és levesse magáról a fasiszta jármot, a hazaáruló nyilasok a nemzet hátába döfték a tőrt.

Mohács óta nem volt ilyen súlyos helyzetben az ország. Mindennek ellenére a M. N. F. Front azt hirdeti: lesz magyar újjászületés! Össze kell fogni minden igazán nemzeti, németellenes erőt! Fegyvert kell ragadni a németek és nyilas bérenceik ellen szabadságunk és függetlenségünk kivívására! Ha a nemzet kíméletlenül leszámol az országvesztőkkel, ha minden becsületes magyar összefog a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban az új, életerős, demokratikus Magyarország felépítésére, ha a nép veszi kezébe az ország vezetését, akkor Magyarország nem volt, hanem lesz! A magyar hazafiak harcos összefogását, Magyarország demokratikus újjáépítését és felemelkedését szolgálja a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front alábbi programja: Ha a magyar nép maga veszi kezébe sorsának intézését, akkor Magyarország megmenekülhet és újjászülethet.

Mit kell tenni?

I.

1. A magyar nép létérdeke, Magyarország újjáépítésének elengedhetetlen feltétele a nemzet cselekvő részvétele az ország felszabadításában a német iga alól. Azonnal szakítani Németországgal, és ellene fordulni! Minden késlekedés halálos. A magyar népnek minden erejét meg kell feszítenie, az ország minden erőforrását mozgósítania kell, hogy hozzájáruljon a szabadságszerető népek győzelméhez, a barbár német fasizmus megsemmisítéséhez.

A legmesszebbmenő támogatást kell nyújtani a Vörös Hadseregnek, mely kiűzi a magyar földről a német elnyomókat.

2. A hazaárulókat, a felelős háborús bűnösöket le kell tartóztatni és az erre a célra létesítendő népbíróságoknak átadni. Vagyonukat el kell kobozni.

3. Fel kell oszlatni az összes fasiszta, népellenes, német zsoldban álló szervezeteket. Vagyonukat el kell kobozni, sajtójukat be kell tiltani. Szigorú rendszabályokat kell foganatosítani a feloszlatott és betiltott népellenes és hazaáruló szervezetek bármilyen formában való feltámasztása ellen.

4. A közigazgatási szerveket, a bíróságokat, a honvédséget, karhatalmat meg kell tisztítani a nyilas hazaáruló s egyéb népellenes elemektől.

5. Hatályon kívül kell helyezni mindazokat a törvényeket és rendeleteket, melyeknek célja a reakciós rendszer védelme a néppel szemben, s melyeknek szelleme és rendelkezései ellentétesek a demokráciával.

6. Ki kell engedni a börtönökből és gyűjtőtáborokból a hazafiakat és a nép ügyének harcosait.

7. Meg kell valósítani az általános, titkos, egyenlő, községenkénti, arányos, nőkre is kiterjedő választójogot a parlamenti és önkormányzati választásokon.

8. Biztosítani kell a sajtó-, gyülekezési és egyesülési szabadságot.

9. Vissza kell állítani és széleskörűen alkalmazni kell az esküdtbíráskodást.

10. Biztosítani kell a teljes vallásszabadságot, biztosítva annak anyagi föltételeit.

11. A sajtóból, az oktatásból, a kultúrából, a közéletből ki kell küszöbölni a fasiszta mételyt, a népellenes szellemet, a faji és nemzeti gyűlöletet.

II.

1. A mezőgazdasági munkások és cselédek, a törpe- és kisbirtokosok, a magyar nép e legszámosabb és legszegényebb rétegének felemelése, a magyar demokrácia alapjainak megszilárdítására a legrövidebb határidőn belül, a földigénylők közreműködésével széles körű földreformot kell végrehajtani, mely sok százezer földnélkülit és szegényparasztot tesz életképes kisgazdaság tulajdonosává.

2. A földreform céljaira elsősorban a hazaárulók, a háborús bűnösök, a Volksbund-tagok, a német hadseregben szolgáltak birtokait kell igénybevenni, és teljes egészükben, minden felszerelésükkel együtt el kell kobozni.

3. El kell törölni a parasztságot kiszipolyozó Jurcsek-tervet, és fokozatosan szabaddá kell tenni a mezőgazdasági termények piaci forgalmát. Olyan állat- és terményárakat kell biztosítani, melyek jövedelmezővé teszik a mezőgazdasági termelést, és előmozdítják a kisbirtokosok gazdasági megerősödését.

III.

1. Hazánk gazdasági önállóságának megszilárdítása és fokozása érdekében erőteljes ipar- és kereskedelemfejlesztő politikát kell folytatni. A fogyasztók millióit és az egész nemzetgazdaságot károsító élősdi egykéz-vállalatokat meg kell szüntetni. A kartelleket és a nagybankokat állami ellenőrzés alá kell helyezni.

2. Állami, illetve községi tulajdonba kell venni a föld mélyének kincseit, és azokat az iparvállalatokat, melyeknél a köz érdeke a nyerészkedés kiküszöbölését követeli meg: a villanytelepeket, a kőolajforrásokat, a bauxit-, a szén- és ércbányákat. Államosítani kell a biztosítást.

3. Hatásosan elő kell mozdítani a magánkezdeményezést és a magánvállalkozást, az egész nép általános érdekeinek javára.

4. A háború által elpusztított lakóházakat, gyárakat, közlekedést egységes központi terv alapján állami támogatás és irányítás mellett kell újjáépíteni.

5. Szakítani kell a háborús kormányok inflációs pénzügyi politikájával, mely a dolgozó népet sújtja. Biztosítani kell az államháztartás egyensúlyát és az értékálló pengőt. Az állami adópolitikának a jövedelmek és hagyatékok progresszív megadóztatása és az adómentes létminimum elvét kell követnie. A nép vére és verejtéke árán szerzett hadinyereséget el kell kobozni.

IV.

1. A munkásság évtizedes szociálpolitikai követeléseinek megvalósítására és helyzetének megjavítására törvényesen biztosítani kell a 8 órás munkanapot, az évenkénti fizetett szabadságot, a női és gyermekmunka messzemenő védelmét, a kollektív szerződéseket.

2. Vissza kell állítani a munkásbiztosítás teljes önkormányzatát, és a biztosítás valamennyi ágát ki kell terjeszteni a mezőgazdasági munkásokra és cselédekre.

3. A jövő munkásnemzedék egészséges testi és szellemi fejlődésének biztosítására törvényes védelemben kell részesíteni a tanoncokat.

4. A munkanélküliség megelőzésére munkaalkalmat kell teremteni, és a munkanélkülieket addig is állami segélyben kell részesíteni.

5. A német háború érdekében folytatott munkásellenes bérpolitikát meg kell szüntetni, és a béreket, a fizetéseket a drágaság arányában fel kell emelni.

6. El kell törölni mindazokat a törvényeket és rendeleteket, melyek a mezőgazdasági munkások szabad munkavállalását korlátozzák.

7. Törvényben kell biztosítani a sztrájkjogot, a munkások érdekeinek védelmét.

V.

1. Magyarország demokratikus átalakulása elválaszthatatlan a demokratikus külpolitikától. Ezért gyökeresen szakítani kell a német imperializmushoz igazodó külpolitikával, mely egy negyedszázad alatt két ízben sodorta az országot háborús vereségbe és nemzeti összeomlásba. Szakítani kell a magyar imperialista rögeszmével, Nagy-Magyarország reakciós ábrándjával. Egyszer és mindenkorra szakítani kell azokkal a törekvésekkel, melyek a magyarság vezető szerepének ürügye alatt a Duna-medencében élő népek feletti uralomra irányultak, s melyeknek egyetlen eredménye, hogy Magyarország német gyarmattá, a magyar nép a németek szolganépévé vált. Gyökeresen szakítani kell a Szovjetunió-ellenes politikával, mely egyedül és kizárólag a magyar reakció népellenes politikájának folyománya volt, romlásba döntötte az országot, ellenségünkké tette az egész haladó emberiséget, s szöges ellentétben áll a magyar nemzeti érdekkel.

2. Jószomszédi viszonyt és őszinte együttműködést kell teremteni az összes környező országokkal, mindenekelőtt az új Jugoszláviával és a demokratikus Csehszlovákiával, valamint Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal, és szoros barátságot a hatalmas Szovjetunióval, a népek szabadságának és függetlenségének védelmezőjével, mely segít bennünket a német iga lerázásában.

VI.

A német elnyomók és magyar bérenceik elleni harcban, a fasiszta és feudális reakció szétzúzására és a demokratikus átalakulás biztosítására meg kell teremteni községenként és városonként a demokratikus pártok megbízottaiból és kipróbált fasisztaellenes hazafiakból a Nemzeti Bizottságokat. A Nemzeti Bizottságok a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szervei, melyek egyesítik a demokratikus, hazafias erőket, és vezetik a harcot a demokratikus, népi Magyarországért.

Az új magyar demokratikus rend megszilárdítására és betetőzésére össze kell hívni az alkotmányozó nemzetgyűlést. Az egybehívandó nemzetgyűlésnek felelős a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front bizottságaira támaszkodó ideiglenes kormány, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front kormánya.

Demokratikus Polgári Párt — *Magyar Kommunista Párt*
Nemzeti Parasztpárt — *Szociáldemokrata Párt*
Független Kisgazdapárt
szegedi szervezete
Szegedi Szabad Szakszervezetek

Délmagyarország 1944. dec. 3. I. évf. 13. sz. 3. l.

Hol voltál?

Most persze könnyű előállni azzal,
hogy „lám megmondtam ezt már rég, de rég!"
De hol voltál, mikor a sok pimasszal
„Heil"-t üvöltött a csőcselék?
Kik ott tolongtak mind felemelt karral,
hol a germán tipró tank-had elvonult,
s Hitler világát hirdették nagy garral,
hogy a jó magyarok szíve elborult.

Üdvözölted tán az „Élet-tért" és
elhitted, abból nekünk üdv fakad?
S ezer bajunkból csak a zsidókérdés
tudta megfogni tompa, szűk agyad?
S ott voltál-e a nagy húsos-fazéknál,
hol a sváb erényt díjazták gazdagon?
Nem csábított-e sok csalóka légvár,
s nem kaptál minden nyilas maszlagon?
S mikor a ghettót hurcolták vagonba,
nem dörzsölted-e kezed boldogon,
hogy beülhetsz végre jó zsidóvagyonba
és úr lehetsz a bezárt boltokon?
Mért nem nyitottad akkor gyáva szádat,
hogy szólj egy bátor védő szót, ha kell?
De elhitted a „robbanó babákat",
mit Gestapo-legények szórtak el?
És szíveden mily nagy öröm szaladt át,
hogy jönnek majd a csodafegyverek!
De ítéleted nem ért egy fabatkát,
s balga voltál, mint csak egy gyerek,
mert késznek vettél minden propagandát,
s csak Göbbels számára voltál diadal,
ezért helyed most más világnak add át,
mely tisztább lesz majd, friss és fiatal.
A nagy vizsgán elbuktál. Sírba veszhet,
ki hitványságodnak nyomába lép!
Téged átkoz most egy ősi nemzet,
s miattad pusztul most egy árva nép.

Itt nincs rád szükség, tünj el hát örökre,
s a romon építőket ne zavard!
Vagy fődre sújt le majd a nemzet ökle,
hogy megtisztítsa tőled a magyart!

Donászy Kálmán

Délmagyarország 1944. dec. 3. I. évf. 13. sz. 6. l.

A visszavonuló németek pusztításai

A Jugoszláv Néphadsereg egyik magyar katonája ül előttünk, aki személyesen győződött meg azoknak a magyarországi helységeknek a helyzetéről, ahol még idejük volt a náci banditáknak „tisztogató" munkájukat elvégezni. Beszámolójából ragadtuk ki a következő részleteket:

KILŐTT NÉMET TANKOK HOSSZÚ SORA

A magyarországi fronton a legfeltűnőbb a kilőtt német tankok hatalmas száma. Ott hevernek végtelen sorokban mindenütt az útszélen, a szántóföldeken. A szovjet lövegek tökéletes rombolást visznek véghez páncélzatukon. A fronton tett egész utam alatt kilőtt orosz páncélost egyáltalában nem láttam, javítás alatt állót is csak nagyon keveset. Nagy a száma a harcképtelenné vált magyar Botondnak és Zrínyi-rohamlövegeknek. Olyan szépen pihennek az árkok szélén, a tanyák udvarán, mintha egyenesen erre a célra készültek volna. Az orosz katonák nem sokat törődnek velük, ilyen „ócskavasra" nekik szükségük nincs.

FELGYÚJTOTT HÁZAT

igen sokat lehet látni mindenütt a németek kivonulása útján, ellenben lovat vagy tehenet egyáltalán nem. A nép nagy részét is elhajtották. Házról házra járva gyűjtötték össze az SS-legények a lakosságot, és puskatussal hajszolták őket maguk előtt. Korra, nemre nem voltak tekintettel. Még a betegeket sem kímélték. Több parasztot agyonlőttek, mert nem volt hajlandó házát, állatait és terményeit a német vandál ösztönök rendelkezésére bocsátani. Szerencséje annak volt, aki ez elől az őrült terror elől el tudott bújni, és be tudta várni a Vörös Hadsereg megjelenését. Kecskeméten szörnyű orgiát rendeztek a nácik kivonulásuk előtt. A házakról még az ablakkereteket is leszaggatták és kidobálták az utcára. A lakosságnak tehát valóban igazi felszabadulást jelentett az „ellenséges" orosz csapatok bevonulása a „szövetséges" német banditákkal szemben. Szegény magyarok! Hosszú éveken át áltatták őket azzal, hogy az oroszok elcipelik Turkesztánba a magyarokat, vagy Szibériába, és most porosz csizmák rugdossák őket a nyugati határok felé, hogy esetleg Berlin előtt megássák az „utolsó" védelmi vonalat. Három, németek által felakasztott magyar parasztot láttam az egyik tanyaudvarban. Azok az emberek, akik a németek által még megszállt területről szöknek át szabad magyar területre, az itteni viszonyokat ideálisnak tartják ahhoz képest, amit odaát tapasztaltak.

POR ÉS FÜST

jellemzi Budapest közvetlen környékét. Civillel az ember csak véletlenül találkozik. A fasiszták itt is tökéletes munkát végeztek. A lakosságot elhurcolták, javaikat pedig elrabolták vagy megsemmisítették. Rablóhadjáratuk meggyorsítása érdekében a németek több helyen légiriadót rendeltek el, és az így keletkezett zavart használták aztán fel arra, hogy a magánlakásokat végigfosztogassák. Ilyen körülmények között azután

a lakosság igazán el lehetett ragadtatva Szálasi felhívásától, amely szerint: „nem kell megsértődni, ha német bajtársaink a hadműveleti területen ellátásuk érdekében egy-egy malacot vagy csirkét elkérnek." Az egész szomorú környezetben az egyedüli biztató látvány az orosz katonák, akik töretlen harcikedvvel dolgoznak tüzérségi állásaikban, és a biztos győzelem tudatában néznek Budapest felé.

Laczkó István

Délmagyarország 1944. dec. 6. I. évf. 15. sz. 2. l.

Így történt Lajosmizsén

A szentesi nagy áttöréskor ért hozzánk először a háború szele. Menekülő civilek és visszavonuló katonák hatalmas tömege húzódott Budapest felé. Megyünk Budapestre, a fővárosban akarjuk letenni a fegyvert – felelték kérdésemre a magyar katonák. Nem akarunk harcolni a németekért.

Kecskemétre is betört egy kis szovjet ék. A németek megrémülve felrobbantották a lőszer- és ruharaktárakat. A portyázó orosz csapat visszaszorítását nagy győzelemnek tüntette fel a náci propaganda. Az elmenekült csendőrség és a hivatalnokok egy része visszatért Lajosmizsére. Közben elhangzik Horthy fegyverletételi kiáltványa, majd megtörténik a nyilas puccs. A nácik „megtisztítják" a front mögötti helyeket egy sereg becsületes magyar embertől. Eszeveszetten dolgoznak a védőállások kiépítésén, miközben a diadalmas Vörös Hadsereg özönlik át a Tiszán, fölzárkózik, hogy mint szokott, cselekedjék.

Egyik nap azután halljuk Kecskemét kiürítését. Szomorú kép a főúton. Kisírt szemű nők, káromkodó férfiak jönnek, szuronnyal kényszerítették őket ki a városból. Az erőszakosságok támogatására meg-

indult a náci propaganda is. Most vetik be a csodafegyvert! Minden élőlényt ki kell vinni Kecskemétről, mert itt minden el fog pusztulni. Az új fegyver olvaszt is, fagyaszt is.

Nem is hagytak ott semmit. De nemcsak az élőlényeket féltették a csodafegyvertől, féltették az értékesebb élettelen holmikat is. Feltörték az üzleteket és házakat, és mentették, amit csak tudtak – Németország felé.

A síneket és állomásokat aláaknázták.

Lajosmizséről lóvizsga kihirdetésének fortélyával minden jó lovat elvittek. Ekkor már a gabonát is hordták a lajosmizsei raktárakból a német autók. Kihirdették, hogy mindenütt csak egy tehenet és egy disznót hagynak, a többit be kell szállítani. Néhányan erre elkezdtük terjeszteni, hogy a parasztok osszák szét egymás közt az állatokat.

Október 27-én orosz vadászok géppuskahangja ébresztett fel bennünket. Másnap behívták a megmaradt kocsikat, hogy a nácinak az állomásra gabonát szállítsanak. Egy kocsi sem jelent meg. Ekkor már dübörgött a harc Kecskemét felől.

A csodafegyver sehogy nem akart előjönni. Most már azt terjesztették a nácik, hogy Sztálin meghalt, Oroszországban kitört a forradalom, és csak a románok harcolnak már. A kecskeméti főispán is megerősítette ezt a csodálatos hírt.

A szovjet csapatok azonban közeledtek, hétfőn reggel elfoglalták Kecskemétet. A németek visszavonultak, reggel kozák lovasok száguldtak Lajosmizsén keresztül Budapest felé. Hála a Vörös Hadsereg gyors előrenyomulásának, a németek csak egy helyen tudták felrobbantani a síneket, és csak annyi állatot vittek el, amennyit hirtelen össze tudtak szedni.

Lajosmizse népe nagyrészt a helyén maradt, kivéve azokat a szegény fiatalembereket, akik nem tudtak megszökni a leventéket munkára kényszerítő parancs elől. Egy kis megállás után újra megindult az élet a községben. Megszólal az oldalbalőtt templom harangja. Az egyedül

ottmaradt fiatal káplán, Gordos Simon maga húzza meg először a szabad Lajosmizsén. Megnyugszanak az emberek. A pimasz náci propaganda itt sem uszít többé.

Hamarosan helyreáll a rend. A helyi kommunisták szervezésében megalakult polgárőrség véget vet a felelőtlen elemek, különösen a cigányok fosztogatásának. A biztonság helyreállásával megindul a nyugodt élet, mindenki hozzálát a munkához. A polgárőrség vezető bizottsága kidoboltatja, hogy mindenki foglalja el a régi helyét, aki ezt nem teszi, a nép ellen vét, és aszerint bünteti.

Az összes társadalmi osztályok bevonásával községi tanács alakul a községi ügyek intézésére, megindul a közigazgatási élet néhány ottmaradt hivatalnok és tanító bekapcsolásával.

Az élet tehát tovább folyik. A békességet csak a néha megjelenő náci terror-repülők zavarják meg, amelyeknek mindig békés polgári házakat sikerül eltalálniok.

A háború vihara elvonult Lajosmizse fölött, hadszíntér volt ez a terület is. Ide vitt bennünket a reakciós vezetők huszonöt éves uralma, ide a nép kizárása a politikából. Most pedig Budapest felé nézünk, várjuk és hiszünk abban, hogy Budapest népe segíteni fog a Vörös Hadseregnek a náci bitorlók és nyilas bérenceik kitakarításában.

Kéri József

Délmagyarország 1944. dec. 10. I. évf. 18. sz. 4. l.

Napjaink

A Városi Színházban játszó társulat valóban áldozatos munkával küzd a színházi élet megindulásáért. Szeged kulturális életének mindig jelentős tényezője volt a színház, ma pedig különösen fontos, hogy ezt a

szellemi fegyvert egy pillanatra se ejtsük ki a kezünkből. Ezernyi nehézség és akadály közt küzd most hősiesen a színház, hogy a könnyebb műfajok játékosságával szórakoztassa a háborúban megviselt katonákat és civileket. Ez is áldás, és ezért is köszönet nekik. De többet is akarnak. Tengernyi akadályt legyűrve komoly prózai játékra készülnek, s a karácsonyt népi játékokkal akarják megünnepelni.

Szeged népe nem nézheti közömbösséggel ezt az erőfeszítést. Mindnyájunknak szüksége van arra az enyhülésre és arra a műélvezetre, amit a színház nyújthat, tehát segítsük ahhoz a színházat, hogy komolyan azt nyújthassa a háborús aléltságból felocsudó embereknek. Mindenkinek lehet itt tennivalója. A színház szöveghiánnyal küzd. Akinél van olyan darab szövege, amit elő lehetne adni, vigye ezt a színházhoz. Kevés a színész. Aki tud tehetséges műkedvelő színjátszókról, az kalauzolja őket a színházhoz. Akinek vannak hangszerei, ajánlja föl a színháznak. S legfőképp: ne ijedjünk meg a korán beálló esti sötétségtől, menjünk a színházba.

Vegyük gondjainkba a színházat, hogy a miénk legyen. Hogy Városi Színház lehessen.

Délmagyarország 1944. dec. 10. I. évf. 18. sz. 7. l.

Nyilas Képviselőház ülése Sopron, 1944. december 9.

(Szünet után)
Elnök: A t. Ház ülését újból megnyitom.
v. Váczy György képviselő úr, mint a mentelmi bizottság előadója kíván jelentést tenni.

v. Váczy György előadó: T. Ház! Tisztelettel beterjesztem a mentelmi

bizottság jelentését Bajcsy-Zsilinszky Endre képviselő úr mentelmi ügyében, és tisztelettel kérem a mentelmi bizottság nevében a t. Házat, hogy a jelentést a házszabályok 106. §-a alapján a házszabályok 56. §-ában foglalt rendelkezésektől eltérően közvetlenül méltóztassék tárgyalni.

Elnök: A Ház a jelentős beterjesztést tudomásul veszi. Minthogy az előadó úr a mentelmi bizottság nevében a házszabályok 106. §-a alapján a bizottság jelentésének a házszabályok 56. §-ában foglalt rendelkezésektől eltérően közvetlen tárgyalását kéri, kérdezem a t. Házat, méltóztatnak-e ehhez a közvetlen tárgyaláshoz hozzájárulni? (Igen.)

A Ház a mentelmi bizottság jelentésének a házszabályok 106. §-a alapján közvetlen tárgyalását kimondja.

Ezek után v. Váczy György előadó urat illeti ismét a szó.

v. Váczy György előadó: T. Ház! A vezérkar főnöke III. számú bírósága a Bajcsy-Zsilinszky Endre képviselő úr mentelmi jogának bűnvádi eljárás lefolytatása céljából felfüggesztését kérte azért, mert nevezett képviselő ellen az alábbi tényállás alapján eljárást indított. A bíróság bejelentette azt is, hogy tettenkapás esete forogván fenn, nevezett képviselőt előzetes letartóztatásba is helyezte.

A megkeresésben foglalt tényállás a következő: Bajcsy-Zsilinszky Endre többeket arra hívott fel, hogy a törvényes magyar kormány és Magyarország szövetségesei ellen fegyverrel ellenállást tanúsítsanak, és arra is irányult felhívása, hogy mindazokat a vezető személyiségeket, akik a törvényes magyar kormány rendelkezéseit végrehajtják, erőszakkal helyükről eltávolítsák, illetőleg ha kell, orozva megöljék.

T. Ház! Minthogy a megkeresés illetékes hatóságoktól érkezett, és a vélelmezett bűncselekmény és Bajcsy-Zsilinszky Endre képviselő személye között az összefüggés nem kétséges, zaklatás esete nem forog fenn, a mentelmi bizottság javasolja, hogy a t. Ház ebben az ügyben

Bajcsy-Zsilinszky Endre képviselő mentelmi jogát a bűnvádi eljárás lefolytatása céljából függessze fel.

Elnök: Kíván valaki a jelentéshez hozzászólni? (Nem.) Ha szólni senki sem kíván, a vitát bezárom és a tanácskozást befejezettnek nyilvánítom.

Felteszem a kérdést, méltóztatnak-e a mentelmi bizottság jelentését magukévá tenni? (Igen.) A Ház a jelentést magáévá teszi, és ezzel Bajcsy-Zsilinszky Endre képviselő úr mentelmi jogát ez ügyből kifolyólag felfüggeszti.

T. Ház! Napirendünk anyagával végeztünk. Ezért javaslatot teszek legközelebbi ülésünk idejére.

Halálos veszély fenyegeti Bajcsy-Zsilinszky Endrét

Szálasi vészbírósága kötél általi halálra ítélte és kivégeztette Kiss János nyugalmazott altábornagyot, Nagy Jenő vezérkari ezredest és Tartsay Vilmos századost. Nem szolgálták Szálasi hazaáruló politikáját, nem fedezték nemzetrontó gaztetteit, életüket áldozták inkább.

Szálasi kopói most Bajcsy-Zsilinszky Endrét, a magyar függetlenségi mozgalom ismert harcosát hajszolják. Budapesti jelentések arról számolnak be, hogy Szálasi bandájának tábornokokból összeállított vészbírósága Bajcsy-Zsilinszky Endrét is ki akarja végezni.

Délmagyarország 1944. dec. 12. I. évf. 19. sz. 2. l.

Egy vonat már megindult

Óriási nehézségek közt és rengeteg akadályt elhárítva sikerült a MÁV-nak egy vonalon megindítani a vonatközlekedést. A katonai parancsnokság a legnagyobb megértéssel segítette az üzletvezetőséget, így vált lehetővé, hogy a kevés mozdonyból és vasúti kocsi közül néhány a polgári lakosság rendelkezésére állhat.

Szeged és Kiskunfélegyháza között közlekedik egyelőre a vonat. Szegedről indul 14.22-kor, és Kiskunfélegyházára érkezik 16.15-kor. Visszafelé indul 5.30-kor, és Szegedre érkezik 7.33-kor. Hat személykocsiból áll a vonat, és 350 utast vehet föl. A menetdíj minden megkezdett 10 kilométer után 2 pengő, a Szeged–Kiskunfélegyháza vonalon végig 14 pengő. Csak egy kocsiosztály van, és jegyet csak a vasúti pénztárnál lehet váltani.

A vasúti üzletvezetőség hangsúlyozza a közönség számára, hogy a megindult vonat nem teljesen menetrendszerű személyszállító vonat, hanem csak szükségjárat, amely késhet is, vagy rendkívüli okok következtében el is maradhat egy-egy nap. Természetesen a vasútigazgatóság mindent elkövet, hogy biztosítsa a járatot, s a katonai parancsnokság is elősegíti ezt, azonban a pontos és megbízható vonatközlekedés még nem érhető el a mai körülmények között.

Ugyanaz a vonat, amely Kiskunfélegyháza felé közlekedik, Szőreg felé lebonyolít egy oda-vissza utat. 8 órakor indul Szőregről, és Szőregről vissza fél 9-kor. Ezen a vonalon félig-meddig már biztosítva van a vonat megindulása tovább is. Néhány napon belül Makóra is elindul a vonat, olyképpen, hogy Szegedről a Maros-hídig jár, s ott a Maros túloldalán egy elébe jövő vonat viszi tovább az utasokat. Így meglesz az összeköttetés egész Csanád megyével.

Ezek a vonatok postát is visznek, tehát a postaforgalom is kiterjed ezekre az irányokra.

Minden vonatközlekedésre vonatkozó felvilágosításért a menetjegy-

irodához forduljon a közönség, mert az állomási személyzet amúgy is túl van terhelve munkával. Jegyet azonban csak a vasúti pénztárnál lehet váltani.

Délmagyarország 1944. dec. 13. I. évf. 20. sz. 2. l.

A szegedi posta igen sok felszabadult községgel megteremtette a levélforgalmi kapcsolatot

A szegedi posta személyzete is alaposan megcsappant a hazug propaganda következtében. Az itt maradt szegedi postások azonban igen hősies munkát végeznek, hogy ellássák nehéz szolgálatukat, leküzdve tengernyi nehézséget. Küzdelmük eredményeképpen máris sikerült megszervezni a felszabadult részek nagy részével legalább a levélforgalmat.

A postán szerzett értesülésünk szerint azokkal a helyekkel, amelyekkel már megindult a személyforgalom, így a szeged–ceglédi vonalon egyelőre Kiskunfélegyházáig, valamint a tiszántúli terület egy részével, ahol postahivatalok működnek, fölvették a közvetlen és rendszeres levélpostai forgalmat is. Ezek közé a helyek közé tartozik a többi között Kistelek, Kiskunfélegyháza. A posta minden lehetőt elkövet, hogy azokkal a helyekkel, amelyekkel személyforgalmi összeköttetése még nincs Szegednek, alkalmi küldöncök igénybevételével teremtse meg a levélpostai kapcsolatot. A környékbeli községek közül így Szőreggel, Deszkkel, Klárafalvával, Kiszomborral, Tápéval, Kiskundorozsmával, Szatymazzal, Sándorfalvával már eddig is fönntartott a szegedi posta ilyen kapcsolatot.

A posta közlése szerint a leveleket nyitott borítékban kell feladni, és csak közértelmű nyelven szabad megírni. Az úgynevezett „összebeszélt nyelv" használata a hadirendelkezés értelmében legszigorúbban tilos.

A posta mindent elkövet és minden kínálkozó alkalmat felhasznál, hogy a levélpostai forgalmat minél nagyobb területen helyreállítsa.

Délmagyarország 1944. dec. 13. I. évf. 20. sz. 2. l.

Kiáltvány Magyarország Ifjúságához

A német rablók és Szálasi németbérenc bandája elleni küzdelemben és az új szabad Demokratikus Magyarországért folytatott harcban egymásra talált Szeged város és környékének ifjúsága. Az Antifasiszta Diákszövetség, a Nemzeti Parasztpárt ifjúsági tagozata, a Szociáldemokrata Párt ifjúsági szervezete, a Tanonciskolai Leányegylet, a Kommunista Ifjúsági Szövetség egy nagy közös táborba, a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetségbe egyesültek. Párt- és társadalmi különbségekre való tekintet nélkül, együtt harcolnak a magyar nép, a magyar ifjúság politikai, gazdasági és kulturális színvonalának emeléséért.

Fiatalok! Csatlakozzatok harcunkhoz. Alakítsátok meg Ti is demokratikus szerveitek közös szövetségét mind a felszabadított, mind a még fel nem szabadított területeken. Minden erőnket egyesíteni kell, hogy harcunk eredményes és győzelmes legyen.

Az új év kezdetén, a háború hatodik évében hazánk nehéz és küzdelmes napjaiban fordulunk hozzátok. A németek Szálasiék segítségével meghosszabbították népünk szenvedését. Kifosztják és elpusztítják városainkat, halálra ítélték Budapestet. A németek ellen folytatott évszázados szabadságharcban ütött a végső leszámolás órája. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány hadat üzent Németországnak. Mi fiatalok, szívvel és lélekkel csatlakozunk a hadüzenethez.

Magyarország Ifjúsága!
Fel az új szabadságharcra!
Tömörüljünk az új Nemzeti Hadsereg,
a magyar nép hadseregének keretébe.
Halál a fasisztákra!
Bosszút Budapestért!
Éljen a Független Szabad Demokratikus
Magyarország!

Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség
Szegedi Szervezete

Napjaink

A vármegye itt is, ott is életjelt ad magáról. A régi vármegye gáncsot vet a meginduló új életnek. Kisteleken történt. A falu népe új községi bírót választott a változás után. Az új bíró valami ügyben a szentesi vármegyeházhoz fordult, s itt a régi alispán azzal fogadta, hogy nem ismeri el a régi bíró leköszönését és az újnak a megválasztását. Úgy beszélt, mintha semmi sem történt volna az utóbbi két hónap alatt. Ha a régi bíró le akar mondani, azt nyújtsa be hozzá írásban, és ő majd gondoskodik helyettesítésről, illetve a régi másodbíró lépjen a helyére, és a nép által megválasztott új községi bíró maradjon a régi helyén.

Azt nagyon jól tudjuk, hogy a régi vármegyének ez volt a törvénye. Nagyon jól tudjuk, hogy így szólt bele a falvak életébe a régi főszolgabíró és a régi alispán. De, hogy ez napjainkban, a régi rendszer gyalázatos összeomlása után és a nép eszmélő szervezkedése idején is így történhessen, azt megdöbbenéssel és fölháborodással fogadhatjuk csak. A vármegye nem vette még észre, hogy vége a régi világnak, és hogy nincs helye többé avult basáskodásnak a falvak népe fölött? Nyilván nem vette még észre, mert nemcsak Kisteleken és a szentesi vármegyeházán történik ilyesmi, hanem másutt is.

A népnek, az új ország demokratikus szervezeteinek, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártoknak és a Nemzeti Bizottságoknak kell érthetően és sürgősen megmutatni, hogy a régi vármegyének nincs helye többé az új Magyarországon!

Délmagyarország 1944. dec. 15. I. évf. 22. sz. 3. l.

Munkában az uzemi tanács

Délelőtt tíz óra. A szegedi Kenderfonó hatalmas gyártelepén vagyunk. Nagy munkában találjuk a tanács tagjait. Éppen a gyár boltjában megvásárolható különböző közszükségleti cikkekhez szükséges utalványokat osztják ki a gyár munkásai között. Ebből a nagy munkából ragadjuk ki Strack Ádámot, az üzemi tanács elnökét, hogy feleljen néhány kérdésünkre.

– Mi a feladata az üzemi tanácsnak? – kérdezzük legelőször.

– A termelés szervezésében és irányításában képviseli a termelés legfontosabb tényezőjét, a munkásságot. Ügykörébe tartozik az üzemélet minden megnyilvánulását irányítani és ellenőrzést gyakorolni.

– Milyen hatással volt az üzemi tanács működése egyrészt a gyárra, másrészt a munkásságra?

– A gyárra nézve azzal az eredménnyel járt, hogy az ilyen társadalmi változásokkal szükségképpen velejáró fegyelmezetlenség, magántulajdon elleni kihágások és egyéb kilengések az üzemi tanács működése következtében elmaradtak. Az üzemi tanács a gyár vezetősége mellett a munkásságot képviselve mindenféle súrlódásoknak elejét vette, ez-

által biztosította a termelés nyugodt menetét. A munkásságra nézve közvetlen haszonnal járt az üzemi tanács eddigi működése: a mintegy 1200 főt kitevő munkásságnak két héten keresztül folyósította fizetésének 70%-át. A gyár üzeme a villanyszolgáltatás hiánya miatt a régi munkáslétszámnak csak egyharmadával indulhatott meg. Ez annyit jelent, hogy a gyárnak 800 munkást el kellett bocsátani. Az üzemben maradottak fizetését átmenetileg úgy rendezte, hogy a 36 órás munkahetet 48 órával fizeti.

– Hogyan történik gondoskodás az elbocsátott 800 munkásról?

– Az üzemi tanács felfogása az, hogy önhibájukon kívül munkanélkülivé vált dolgozókról a közület tartozik gondoskodni. Minthogy a közület maga is az átmeneti idők nehézségeit éli, s eddig nem állhatott módjában az erre a célra kivetett ínségadó-alapból a rászorultakat segíteni, az üzemi tanács arra a gyár teherbíró képességét meghaladó cselekményre határozta el magát, hogy a mintegy 800 főnyi leépítettjét most karácsony előtt egyheti fizetésének megfelelő összeggel támogatja.

– Milyenek a gyár szociális viszonyai és ezzel kapcsolatosan a közeljövőben várható változások?

– A gyár higiéniája sok kívánnivalót hagy maga után. Bár a szegedi kendergyár a legmodernebbül felszerelt gyár volt a városban, de azért a kártalanítás és védőkészülék tekintetében sok a tennivaló. Az idevonatkozó tervekkel az üzem mérnökei ez idő szerint foglalkoznak. A gyári munkások szociális felemelése kérdésében volt a gyárnak egy 50 000 pengős munkásalapja, amely a bajba jutott munkások családját lett volna hivatva segélyezni. Ennek az alapnak létezéséről a múltban a munkásság egyszerűen nem tudott. Az üzemi tanács terve az alappal kapcsolatosan, amellett, hogy azt a munkásság tudomására hozza, az alapot úgy kiegészíteni, hogy rendeltetésének megfelelhessen. Az üzemi tanács szükségesnek tart egy, a mai árviszonnyal arányban álló gyökeres bérrendezést, amelynek elrendelését a közélet gazdasági tényezőitől várjuk.

Megköszönjük Strack Ádám felvilágosítását, és elbúcsúzunk. Messzire elkísér bennünket a láthatatlan gyár gépeinek dübörgése.* A gépek mellett kötelességüket teljesítő munkások állnak. Dolgoznak, termelnek, hogy a romokon új Magyarország épüljön fel, amelyben ők is megtalálják a jogaikat is.

Komócsin Zoltán

Délmagyarország 1944. dec. 17. I. évf. 24. sz. 7. l.

Sorsdöntő napok

A magyar nép szabadságharcának döntő szakaszába lépett. Budapesten, az ország nácik által bitorolt részein és itt, a fölszabadult városokban és falvakban egyformán a döntő erőfeszítésnek és kiállásnak az ideje érkezett el, s a magyar nép nem maradt mozdulatlan ezekben a történelmi órákban.

Budapestről minden híradás azt tudatja, hogy Hitler beszorított hadseregének és Szálasi őrült és gonosztevő bandájának minden véres terrorja ellenére a magyar hazafiak százai és ezrei készülődnek a bitorlókkal való leszámolásra. A magyar ellenállás vezetőit halálra keresik Hitler német és magyar kopói, az elfogott hazafiakat, katonákat és munkásokat becstelen módon pusztítják el, és a népet tömegesen hurcolják Németország felé. Mégis ellenáll a nép, és vannak a halállal szembenéző vezetőik, akik az alvilág minden sátáni tombolásával szemben ki mernek állani, és küzdeni a felszabadulásért.

Itt, a felszabadult részeken pedig napról napra hatalmasabb méreteket ölt a felocsúdó nép eszmélése és szervezkedése, s a demokratikus

pártok és szakszervezetek egyre nagyobb tömegekben sorakoztatják föl a magára talált magyarokat a fölszabadulásra és újjáépítésre. Még rajta ül a nép nagy tömegén az országvesztő és népnyomorító régi rendszer lidércnyomása, még hazaáruló nyilas suttogók kábítják és rémítgetik az embereket képtelen híresztelésekkel, mégis látható tömegei álltak már talpra a népnek, és szervezetten sorakoznak föl a nemzeti újjászületés frontján. Napról napra újabb városokból és falvakból érkezik a hír, hogy a nép pártjai szervezkednek és megalakítják a nemzeti bizottságokat, és hatalmas tömegekben tesznek hitet a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja mellett. Ugyanezek a szervezetek erőt is mutatnak már a háborús bűnösökkel, németbérenc suttogókkal és hazaáruló bujtogatókkal szemben, és szerte a fölszabadult országban tisztogatja már a nép a nemzeti újjáéledés útját.

Most, amikor a győzelmes orosz hadsereg már az ország legnagyobb részéből kiverte Hitler pribékjeit, s a magyar fővárost áttörhetetlen gyűrűvel fogta körül, döntő szakaszába lépett ez a szabadságharc. Most már megindult a harc Budapestért, és a magyar nép is felsorakozott odaát halálra szánt ellenállásra Hitler rablóbandájával szemben, és ideát egységes nemzeti föllépésre a szabad ország felépítéséért.

Mialatt magyar hazafiak életük kockáztatásával sorakoznak föl odaát az ellenállásra Hitler bandáival szemben, ideát egész nép sorakozott fel a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front zászlaja alatt, hogy újra országot és nemzetet teremtsen a fölszabadított részeken. Elérkezett a történelmi óra, amikor azok a magyar katonák, kik nem követték az áruló Szálasit, szembefordultak velük, és azok a magyar hazafiak, akik vezették és megszervezték a felszabadult magyar nép felsorakozását, ideiglenes nemzetgyűlést hívnak össze, hogy azon a magyar nép minden rétegének a képviselői egyetértően és közös akarattal lerakják az új Magyarország alapjait.

Az összehívandó ideiglenes nemzetgyűlésre vár most a feladat, hogy nemzeti létünk sorsdöntő kérdéseit sürgősen és felelősen megoldja...

Nincs most idő békebeli választásokra, hogy ez a nemzetgyűlés összejöhessen. Közvetlenül és sürgősen kell képviselőket állítani a népnek azokon a szervezetein keresztül, amelyeket addig megteremtett. A nép közvetlen képviselete lesz így az ideiglenes nemzetgyűlés, s a nép fogja rajta keresztül érvényesíteni akaratát.

Nemzetünk jövőjét alapítja meg ez az ideiglenes nemzetgyűlés, s hogy ezt a nép a maga igazi képviselői által teheti, azt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megteremtése és megszervezése készítette elő.

Erdei Ferenc

Délmagyarország 1944. dec. 17. I. évf. 24. sz. 3. l.

A Magyar Néphez!

A Németországgal kötött katonai szövetség és a német háború súlyos nemzeti válságba sodorták hazánkat. A németek kifosztották, elpusztították az országot. A nácibérenc Szálasi abban a pillanatban döfött tőrt a nemzet hátába, amikor hazánk meg akarta indítani szabadságharcát a német elnyomók kiűzésére, Magyarország felszabadításáért.

Horthy kormányzót elhurcolták a németek. A hatalmat a hazaáruló hungarista söpredék bitorolja, mely kizárólag német szuronyokra támaszkodik. Az országnak nincsen törvényes, szuverén képviseleti szerve, nincsen kormánya.

A hazánkra szakadt nagy nemzeti szerencsétlenség indított bennünket, magyar hazafiakat arra, hogy kezünkbe vegyük a kezdeményezést az Ideiglenes Nemzetgyűlés egybehívására, mely megalakítja Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormányát.

Az ideiglenes Nemzetgyűlés egybehívását – széles demokratikus alapon – lehetővé teszi az, hogy a Vörös Hadsereg már felszabadította

az ország háromnegyed részét a gyűlölt német elnyomók és nyilas bérenceik uralma alól.

Felhívjuk a városok és községek önkormányzati testületeit, a Nemzeti Bizottságokat, a szakszervezeteket, az ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi szervezeteket, a kulturális és egyéb egyesületeket, hogy demokratikusan válasszák meg küldötteiket az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés kifejezésre fogja juttatni a magyar nép akaratát: összefogni párt- és társadalmi különbség nélkül a német rablók kiűzésére, az országnak a romokból való feltámasztására, erős, független, demokratikus Magyarország megteremtésére.

Éljen az Ideiglenes Nemzetgyűlés!

Éljen a magyar nép egysége a német elnyomók és nyilas bérenceik ellen!

Éljen az erős, független, demokratikus Magyarország!

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottsága:

Dr. Vásáry István
Debrecen polgármestere, elnök

Miklós Béla
vezérezredes

Vörös János
vezérezredes

Nagy Imre
közgazdász

dr. Juhász-Nagy Sándor
v. igazságügyi min.

Dr. Bodnár János
rektor

Dr. Révész Imre
ref. püspök

Dr. Tariska István
orvos

Kovács János
kőműves

Dr. Valentiny Ágoston
Szeged polgármestere

Dr. Balogh István
plébános

Komócsin Mihály
szakszervezeti vezető

Gerő Ernő
közíró

Dr. Erdei Ferenc
szerkesztő

Gyöngyösi János
tanár

Takács Ferenc
v. orsz. képviselő

Oláh Mihály
kőműves

Délmagyarország 1944. dec. 17. I. évf. 24. sz. 1. l.

Csodálatos ajándékok

sorát hozta nekünk 1944 karácsonya. Hozta a nemzeti újjászületés nagy ígéretét. Kezünkbe adta hozzá a megvalósítás eszközét, a szabadságot. A vélemény, a sajtó és szervezkedés szabadságát: a politizálás jogát. Magunk is segítettünk díszíteni a fát; megteremtettük a magyar munkásság, parasztok és polgárok nemzeti egységét, ennek politikai keretét, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot. Elfogadtuk a Magyar Kommunista Párt javaslatát: megvan hát az ország újjáépítésének programja, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja, a magyar nép programja. Megmunkáltuk a felszabadult részek városait és falvait; megalakítottuk a Nemzeti Bizottságokat, a népet képviselő és vezető helyi szervezeteket, és odatehetjük dús ajándékoktól csillogó karácsonyfánk alá 1944 karácsonyának legszebb adományát, az Ideiglenes Nemzetgyűlést.

Lehet, hogy hiányzanak a fáról a csillogó ezüst és arany díszek, nem dobálhatják szikráikat a csillagszórók, nélkülözzük talán a praktikus

ajándékokat is – de a karácsony-ünnep magasztos tartalma, a szeretet, biztatóan, a felszabadult lélek derűs reményeivel melegíthet. Nem sötét már az ünnepeste fényét követő holnap.

A holnap újabb, még értékesebb ajándékokat hoz, ha folytatjuk a munkát. Folytatnunk kell a megkezdett munkát, akármilyen áldozatokat is követel. Felépítettük a munka tervét, megtettük az első lépéseket, tudjuk, mit akarunk. A munka nehezebb része következik: a megvalósítás. S munkaterv elkészítésével, az egységes program megalkotásával csak beiratkoztunk a szabad nemzetek iskolájába. Sajnos el vagyunk maradva a tananyaggal. Be kell hoznunk a mulasztottakat, hogy vizsgára jelentkezhessünk. Két vizsgabizottság elé is kell majd állnunk: a magyar nép elé, és a világ készülő békekonferenciája elé, amelyek megmérnek bennünket, és nem szabad könnyűnek találtatnunk. Elsőkké kell lennünk a szabad népek iskolájában, hogy kisnemzet voltunk minőségi erejével biztosítsuk helyünket, függetlenségünket és szabadságunkat Európában, hogy a legkövetkezetesebb népi demokrácia gyors megvalósításával tegyük jóvá a múlt bűneit, és verekedjünk ki ismét tiszteletet a magyar nemzetnek.

Van már a nemzetnek fóruma, ahol megindult a munka: az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Küldötteink ott vannak már, és elmondották, hogy mit akar a nép. Tömörüljünk köréjük, a Nemzeti Függetlenségi Front és annak pártjai és képviselői köré, hogy azok szervezett népet tudjanak maguk mögött. A szervezett, politizált nép erejére támaszkodva az ország élére mielőbb kormányt hozzanak, a Nemzeti Függetlenségi Front kormányát. A szervezett, harcos demokrácia szellemében kezdődjék meg végre a törvényhozás munkája, hogy valósággá váljék a fegyverszünet, a Szövetséges Hatalmakhoz való cselekvő átállásunk, megkezdődjenek a földreform előmunkálatai, a népbíráskodás, a tervszerű gazdasági élet, és megalakuljon, fegyvert kapjon az új magyar nemzeti hadsereg.

De ne várjunk mindent az Ideiglenes Nemzetgyűléstől. Dolgozzanak

a Nemzeti Bizottságok is. Nézzünk körül a magunk kisebb birodalmában, idehaza a magunk portáján, és kezdjük meg helyben is mindenütt az élet demokratizálását. Bontsuk le a múlt rossz intézményeit, vagy adjunk azoknak új tartalmat, oldjuk meg a helyi gazdasági problémákat, számoljuk fel az élet kerékkötő egykezeit, tisztítsuk meg helyi társadalmunkat az építést veszélyeztető elemektől, építsük ki a helyi demokratikus autonómiákat.

A munka meghozza az új csodákat. A jövő karácsonyfájára elhozza a külső csillogást is, a fa alá a praktikus ajándékokat, a jólét bőségét, a lelkek véglegesen felszabadult nyugalmát.

Szirmai István

Délmagyarország 1944. dec. 24. I. évf. 30. sz. 3. l.

Napjaink

Akik az országnak olyan részéből érkeznek Szegedre, ahol még dúl a harc, akik a Dunántúlról, Budapest környékéről jönnek, azok számára jóleső meglepetés Szeged aránylagos épsége és az itt fejlődő békés élet.

Szegedre Félegyházáról, Alsótanyáról már vonattal lehet jönni, bent a városban forgalom, népes és áruban bővelkedő piacok fogadják az érkezőt, aki vendéglőben ebédelhet, újságot olvashat és a közeli városokba posta útján hírt is adhat magáról ismerőseinek.

De a szegedi utcákkal még baj van. Sok a bezárt üzlet. Tudjuk jól, hogy a háború nyomait nem lehet máról holnapra eltüntetni, tudjük, hogy a szétrombolt üzletekben nem egyszerű feladat újra megkezdeni az árusítást. Vannak üzlethelyiségek, amelyeket zárva kell tartani. De a szétrombolt ajtókat, kirakatokat talán mégis helyre lehetne hozni, bedeszkázni, ha másképp nem lehet, legalább elzárni a külvilág elől a

rombolás egyelőre helyrehozhatatlan nyomait. Nem kívánjuk azonnal a régi kirakatok fényét, de elvárjuk a város kereskedőitől, hogy takarítsák el kirakataik, portáléik romjait, adják vissza a város központjának békés képét, tisztaságát.

Délmagyarország 1944. dec. 24. I. évf. 30. sz. 3. l.

Riportúton a szegedi utcákon

Arra a hírre, hogy a felszabadított területen újból megindult az élet, s hogy megalakult az ideiglenes új Nemzetgyűlés, valósággal fellélegeztek az emberek.

– Nem vagyunk már egyedül. Lesz már feje az országnak! – adták szájról szájra a hírt az emberek, s mint amikor a komor felhők mögül előszökken a nap életet, mindent jelentő aranykévéje, olyan megnyugtató, bizakodó érzés fogta el a lelkeket arra a hírre, hogy a nemzet újból önmagára talált. Már csak talán órák vagy percek kérdése, hogy megalakuljon az új, felelős demokratikus magyar kormány, amely hivatva lesz a múlt bűneit jóvátenni, s békét, munkát s boldogulást adni a Haza – minden polgárának!

*

Csípős decemberi reggel rójuk a belvárosi utcákat. A Dugonics téren egy nyugdíjas tanárismerősünkbe ütközünk.

– Igaz? Igaz, hogy lesz már kormányunk? – kérdezi sóvárgóan, boldog mosollyal.

– Igaz! – válaszoljuk, s a tanár úrnak abban a pillanatban két könnycsepp gördül le a szeméből, s boldogan rázza meg a kezünket, majd továbbsiet.

A főposta előtt egy öreg vasutas köszön ránk. Kedves, régi ismerősünk, aki évek óta 140 pengő nyugdíjból tengeti életét. Azzal kezdi, hogy milyen égbekiáltó igazságtalanság történt annak idején a kisemberekkel a vasútnál.

– Amikor az akkori kormány kimondotta a szentenciát – kezdi a beszédét –, hogy meg kell indítani az általános építkezést, akkor a kereskedők, főként a munkavállaló kisiparosok azt kérték, hogy tegyék olcsóbbá a vasúti szállítást, hogy a városok, falvak minél hamarabb építkezési anyaghoz jussanak.

A válasz az volt, hogy „nem lehet", mert a vasút még így is nagy „ráfizetéssel" dolgozik. Aztán jött a karácsony, s egyedül az elnök-igazgató 60 ezer pengős karácsonyi ajándékot vágott zsebre a MÁV kasszájából. Ennyi jutott a haszonból az elnök-igazgatónak. A helyettese valamivel kevesebbet kapott. Nem mondom, jutott belőle mindenkinek, még nekem is, de én, aki anélkül is nyomorultul voltam fizetve, csak 20 pengőt kaptam karácsonyi ajándékba a „ráfizetésből".

– Gyerünk csak azzal a demokráciával! Én is azt mondom, amit a többi: jobban meg kell becsülni a munkát, s mindenkinek biztosítani kell a tisztességes megélhetést. És ne forduljon elő többet, hogy egyik ember 60 ezer pengőt vágjon zsebre, a másiknak pedig csak 20 pengő jusson. Ezt pedig csak egy demokrata ország tudja biztosítani.

Már kiérünk a külvárosba, ahol a járókelők közül egy fehér hajú, piros arcú magyart szólítunk meg. Szintén régi ismerős, akiből nem kell harapófogóval kiszedni a szót. Beszél az magától is. Azzal kezdi, hogy „Na lássa, mégis csak igaza vót Kossuthnak!"

– Kossuth apánk 80 valahány esztendős vót, amikor Turinban meghalt. Ott írta meg a végrendöletét is az ország számára. Igazi prófétai lélek vót, mert előre megmondott mindent. Az ország számára írt végrendöletben azt írja, hogy „vigyázzon a magyar nemzet, mert el fog jönni az idő, amikor Európa különböző izmusoktól fog visszahangzani. Ezek az izmusok nagy nemzetekből indulnak ki. De vigyázzunk na-

gyon, mert ezek az izmusok, akárcsak a katonai mundér, feszülni fog a nagy nemzeteken, de mi föl ne vögyük, mert kisnemzet vagyunk, s lötyögünk majd benne."

– Nem fogadtuk meg a tanácsát. Belebújtunk a fasiszta mundérba (mán aki belebújt), s nemcsak hogy lötyögtünk, de majdnem elvesztünk benne. Sokan, nagyon sokan elfelejtették, hogy a demokrácia az egyedüli alap, amelyre ezt a kis országot szépen, de nagyon szépen föl lehetett vóna építeni, ha akarták vóna. Ezt akarta Kossuth is, de hogy nem sikerült, tudjuk, nem ő az oka. – Az új demokratikus megmozdulást én is teljes szívemből üdvözlöm, de – mondja búcsúzójában – egyet ne felejtsünk el. Ezöntúl a jelszó is más legyön. Én aszondom, az lönne a legszöbb „Szabadság! Egyenlőség! Testvériség!", ahogy annak idején Kossuth mondotta.

Délmagyarország 1944. dec. 24. I. évf. 30. sz. 7. l.

Hirdetések

Szentesre, Berényi László ref. egyház, üzenem: anyukának csatlakozása Szentesre nem volt, Stefiékkel van. Misike, Zsuzsa, Miska jól vagyunk. Kérjük, aki olvassa átadni.

(Délmagyarország 1944. XII. 3.)

Bombatámadáskor megsérült Wertheim kassza kinyitására keresünk vállalkozót. Kálmán u. 10. sz.

(Délmagyarország 1944. XII. 24.)

Könnyű munkára 14–15 éves kislány felvétetik. Püspök u. 12. ajtó 5.

(Délmagyarország 1944. XII. 3.)

Egy vagon trágya olcsón eladó. Fuchs vendéglő udvarosánál. Pallavicini u. 3.

(Délmagyarország 1944. XII. 3.)

Üres kölnisüvegeket veszünk. Gáspár illatszertár. Széchenyi tér 7.

(Délmagyarország 1944. XII. 2.)

Téren Andrásnénak üzen unokája Csorvásra: jól vagyok. Értesítést várok Szegedre. Férjhezmentem. Feri és Lili.

(Délmagyarország 1944. XII. 2.)

Herczeg Rella szegedi belklinikai röntgen-asszisztensnőt ápr. 21-én hurcolták el Szegedről. Utoljára Budapestről írt, még áprilisban.

(Délmagyarország 1944. XII. 2.)

Iritz Sándor makói lakatossegéd legutóbb Borban volt, aki tud róla, értesítést kérek. Mars tér 10 alá Iritzékhez.

(Délmagyarország 1944. XII. 10.)

Mózes Illés karp. tizedes, 13. táb. pót. üteg Kecskemétről okt. 6-án elindult. Aki valamit tud fiamról, értesítse szüleit. Mózes Illésné. Szeged. Teréz u. 7.

(Délmagyarország 1944. XII. 29.)

Elek Emil 5. légvédelmi tüzér utoljára Sándorfalván volt. Aki tud róla, értesítse aggódó szüleit. Szeged. Rákóczi u. 53.

(Délmagyarország 1944. XII. 29.)

ifj. Virgong Sándor 26-beli levente okt. 8-án elment. Aki tud róla, értesítse szüleit. SZMT. 160. sz.

(Délmagyarország 1944. XII. 29.)

Halló! Figyelem! Értesítem a tápéi és algyői lakosságot, hogy amennyiben még a hatósági nyomozó osztály nem tesz vizsgálatot a lakosság között, a Lukács Béla gőzösről elhurcolt holmit és gyapjút haladéktalanul szolgáltassák be Szeged, Molnár u. 3. sz. alá. Aki ennek a felhívásnak nem tesz eleget, a városparancsnokság a legszigorúbban el fog járni ellenük. MFTR Együttműködő Hajózási Vállalatok.

(Délmagyarország 1944. XII. 1.)

Nős gazdasági kommenciós cseléd felvétetik a Farkasmalomban.

(Délmagyarország 1944. XII. 3.)

A népi önkormányzat útján

A háború, amelybe a bűnösen nemzetvesztő és népellenes politika sodorta a magyar népet, nemcsak avval a következménnyel járt, hogy a nemzet katasztrofális összeomlásba zuhant, hanem azt is eredményezte, hogy az ország magukra hagyott, egymástól elszigetelt helyi közösségekre, külön-külön vergődő városokra és falvakra esett szét. A nagy nemzeti szerencsétlenség mellett mindennapi bajok és kínok forrása, hogy minden községnek a maga erejéből kell küszködni a nehézségekkel, és a maga kezdeményezésére volt utalva megkísérelni az élet megindítását.

Ebben a helyzetben az első segítség, a rögtöni első segély, amire szüksége van az országnak: összekapcsolni a szétesett részeket, újra országgá fűzni össze a magukban vergődő falvakat és városokat. Mindennél előbbre való kormányzati feladat most helyreállítani a közlekedést a községek és az országrészek között, és helyreállítani az összeomlott államszervezetet. Ez az égetően sürgős életszükséglete most az országnak s az államélet megújhodásának és a nemzeti újjáépítésnek ez a legelső lépése. Ez a teendő olyan életbevágóan sürgős és annyira föltétele minden előrehaladásnak, hogy ez háttérbe szorítja a különben szintén sürgető és fontos reformok megvalósítását a közigazgatásban és az államszervezet egyéb területén. Az tehát most a halasztást nem tűrő szükséglete az országnak, hogy azonnal és minden erővel helyreállítani a közigazgatás gépezetét és az adminisztráció egyéb szervezeteit, úgy, ahogy lehet, mert mindennél fontosabb, hogy legyen valamilyen összekapcsoló szervezet.

Akármilyen sürgető azonban a szükség és akármennyire nem aktuális az adott helyzetben az átfogó reformterv, mégsem lehet arról szó, hogy a régi rendszer közigazgatási szervezetét változatlanul és mindenestül restauráljuk. Ez lehetetlen politikailag és lehetetlen gyakorlatilag. Az összeomlás olyan lesújtóan zárta le a régi rendszert minden tartozékával együtt, hogy az új ország még részeiben sem használhatja fel maradványait. Másfelől pedig az újjáépülés, az államélet újból való megindulása olyan égető feladat, hogy azt gyakorlatilag csak a nép közvetlen szervei indíthatják meg. Maga az államszervezet és a közigazgatási gépezet helyreállítása olyan munka, amit csak a felszabadult nép szervezetei, a megelevenedett népi önkormányzatok kezdhetnek meg.

Világosan áll tehát a feladat az Ideiglenes Nemzeti Kormány előtt: nem elvont reformtervek megvalósítása most a teendője ebben a vonatkozásban, hanem az előttünk álló sürgető szükségeink kielégítése. És ennek a módja is nyilvánvaló: erősíteni, segíteni és összehangolni a helyi népi önkormányzatok kezdeményezéseit, és szervezni, elősegíteni összekapcsolódásukat egy megújult államszervezetben.

Az önkormányzatnak és a decentralizált közigazgatási szervezetnek nagy múltja van a magyar történelemben. A vármegye különös és fejlett megvalósulása volt az önkormányzati elvnek, azonban mégsem az a hagyomány és múlt ez, ami most folytatható lenne. A vármegye gyökerében nemesi-rendi autonómia volt, és ezt a természetét a legutóbbi időkig megtartotta. Különböző reformok ugyan igyekeztek nagy óvatossággal demokratikusabb önkormányzattá alakítani, azonban ezek a reformok nagyon keveset változtattak a régi úri-rendi vármegye jellegén. És ha változtattak is valamit, azt másfelől lerontotta az, hogy másfajta reformok viszont az önkormányzatot magát fejlesztették vissza és sorvasztották el. Nem sokkal volt elevenebb és fejlődésképesebb a régi rendszer városi és községi önkormányzata sem. Egyfelől a nép képviselete nem juthatott döntően szóhoz ezekben a testületekben, másfelől pedig ezeknek az önkormányzatoknak a szerepét még nagyobb mértékben elsorvasztotta a reakciós-fasiszta rezsim, mint a vármegyéét.

Ott állunk tehát most ezekben a kritikus és sürgető időkben, hogy nincs kitaposott útja az önkormányzati rendszernek. El kell indulnunk a népi önkormányzat új és járatlan útján, hogy az új ország és az új de-

mokratikus népi közigazgatás fölépülhessen. Megkönnyíti azonban az Ideiglenes Magyar Kormány és a belügyminiszter helyzetét, munkáját, hogy a magyar nép mindenütt a fölszabadult országrészeken már elindult ezen az úton. Mindenütt, ahol a fölszabadult városokban és falvakban megindult a demokratikus pártok munkája, az önkormányzati szervek indították el a közigazgatás munkáját. A legtöbb helyen nemzeti bizottságok alakultak, és ezek a demokratikus összefogáson alapuló népi politikai szervek megteremtették az önkormányzat népképviseleti szerveit, és megválasztották a városi és községi igazgatás vezető tisztviselőit.

Az új demokratikus kormányzatnak nem lehet más útja az államszervezet és a közigazgatás helyreállítása és kiépítése felé, mint hogy alapul veszi ezeket a népi önkormányzati szervezeteket, egységesíti, összekapcsolja őket, és általános rendelkezéssel szabályozza működésüket. Olyan azonban még a helyzet, hogy a központi kormányzati szervek alig juthatnak el a távol eső városokhoz és falvakhoz, tehát egy időre nagyon sok községe az országnak magára lesz utalva. Az ilyen helyeken ugyanaz a teendő, amit eddig csináltak a községek. Saját kezdeményezés alapján megalakítani a nemzeti bizottságokat, és ezeken keresztül teremteni meg az önkormányzat szerveit: megújítani a népi demokrácia alapján a képviselőtestületet, és megválasztani ezen keresztül a vezető tisztviselőket.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány programjának megfelelően minél hamarabb általános rendelkezésekkel szabályozza a községi és megyei önkormányzatok szervezetét és hatáskörét. Addig azonban, míg ez bekövetkezik, és a kormány szervei megközelítik a vármegyéket és községeket, azoknak a helyi népi szerveknek kell kezdeményezni és eljárni, amelyek központi irányítás és szabályozás nélkül megalakultak, vagy hamarosan megalakulnak. Változatos és sokban eltérő önkormányzati szervezetek és eljárások alakulnak így ki, azonban ebből semmi baj nem származik. Annál életképesebb a magyar demokrácia, minél

gazdagabb és változatosabb módjait alakítja ki a népi önkormányzatnak. S a demokratikus kormány munkája is annál eredményesebb lesz, minél több helyi kezdeményezésre és példára alapíthatja általános rendelkezéseit és központi irányító munkáját.

A fölszabadult ország városai és falvai a népi önkormányzat útján indították el újra az életet, s az Ideiglenes Nemzeti Kormány sem fog mást tenni, mint szervezni és egységesíteni az önkormányzat munkáját, és ezeken az alapokon építeni az új magyar demokratikus és népi államszervezetet.

Erdei Ferenc
belügyminiszter

Délmagyarország 1944. dec. 31. I. évf. 34. sz. 3. l.

A Szegedi Nemzeti Bizottság felhívása

Szeged Népe!
A náci megszállók és fasiszta bérenceik kirabolták az országot. Ezekkel a banditákkal szemben, kezükben fegyverrel harcoltak a borsodi bányamedence dolgozói. Segítették a Vörös Hadsereget a megszállók kiűzésében, és megmentették a bányák és üzemek felbecsülhetetlen értékű felszereléseit. Az ország e részének hősi lakossága most éhezik. Elpusztult minden élelmiszertartalékuk.

Miskolc, Salgótarján, Ózd és Diósgyőr dolgozói kenyértelenül, az ellátatlanság rémével küzdve is dolgoznak, folytatják a termelést, építik az új Magyarországot. Teljesítsük mi is hazafias kötelességünket: a testvéri együttérzés parancsát: lássuk el őket élelemmel. Az ipari központ gyermekeinek, asszonyainak és minden dolgozójának ellátása az ország ügye. Mi gabonát termelünk, ők az ipari termelés folytonossá-

gát biztosítják. Szeged népe testvéri szolidaritással kell hogy segítségükre siessen.

A Szegedi Nemzeti Bizottság egy széles körű gyűjtési akciót határozott el, és felhívja a város minden polgárát:

adakozzék – tehetősége határain túl is – élelmiszereket, elsősorban búzát, lisztet, zsiradékot, kukoricát, szárított és füstölt húsneműeket, konzerveket a borsodi bányamedencében éhező magyar testvéreink számára.

A Szegedi Nemzeti Bizottság felkészült arra, hogy az országépítés során további, sürgős segítségnyújtásra lesz szükség. Ezért a segítés lebonyolítására, ennek megszervezésére és irányítására széles körű társadalmi szervezetet létesít. Megalakítja a

„Nemzeti Segély"

szervezetét. Felhívja Szeged lakosságát, támogassa ezt a szervezetet belépésével, tevékeny munkásságával, lelkes odaadással.

A „Nemzeti Segély" napokon belül megkezdi működését, és külön felhívással fordul Szeged társadalmához. Addig is készüljünk fel a gyűjtők fogadására, akik munkájukkal a nemzet ügyét szolgálják.

Szeged, 1945. január 10. *A Szegedi Nemzeti Bizottság*

Délmagyarország 1945. jan. 12. II. évf. 8. sz. 3. l.

Az alsóközponti gyermekklinikáról elvitt hét csecsemő Budapesten van

A gyermekklinika elmenekült orvosának levele Pálfy helyettes polgármesterhez

Alsóközpontra – mint ismeretes – egy héttel később érkeztek meg az orosz csapatok, mint Szeged belterületére. Ezt az egyheti időt használták fel azok, akik – akár a megfélemlítő fasiszta propaganda hatása alatt, akár saját lelkiismeretük vádló hangja miatt – menekülést terveztek. Így hagyta magára az alsóközponti klinikai kirendeltséget dr. Blázsó Sándor egyetemi magántanár, a szegedi egyetem gyermekklinikájának adjunktusa, aki az orosz bevonulás előtt a kitelepített kis klinika vezetője volt. Egy félóra alatt szekerekre pakolta 1 hónapostól egy éves korig a klinikán ápolt csecsemőket, számszerint hetet, és a csecsemőgondozónőket, s elindult velük Kiskunhalas irányába. A klinika felnőtt betegei, közöttük az azóta elhunyt dr. Pálfy József polgármester is kezelés nélkül, teljesen magukra maradtak volna, ha az Alsóközpontban tartózkodó dr. Leitner Margit klinikai belgyógyász önként át nem veszi a betegek gyógykezelését, s az eltávozott magántanár helyett hősiesen helyt nem áll.

Amikor a helyzet egy kissé rendeződött, és Szeged belterületével helyreállott az összeköttetés, az elvitt csecsemők szülei kétségbeesetten jelentkeztek a szegedi, majd az alsóközponti klinikán, és követelték gyermekeiket, vagy legalább valami hírt szerettek volna hallani. A csecsemőkről azonban mind ez ideig semmiféle hír nem érkezett. Most dr. Blázsó Sándor magántanár levelet írt Budapestről dr. Pálfy György helyettes polgármesternek, s levelében előadta, hogy viszontagságos bolyongás után a gyermekekkel és a csecsemőgondozó nővérekkel együtt Budapestre került, s jelenleg is ott vannak a budapesti gyermekklinikán.

Az, hogy a rendkívül nehéz útra elvitt csecsemők valamennyien életben vannak, szinte hihetetlenül hangzik, és valóságos csodának tekinthető. Dr. Blázsó tanár levelében közli a csecsemők nevét és korát is. Legfőbb ideje, hogy a névsor közlésével megnyugtassuk a szülőket, akik talán már le is mondtak arról, hogy gyermekeiket valaha viszontlátják. A csecsemők névsora a következő:

Horváth Mária 7 hónapos, Bosnyák Anna 15, Baranyai Ferenc 5, Sutus Antal 7, Maruzsa Gizella 7, Fábián Attila 5 és Kovács Ibolya 9 hónapos. Valamennyi csecsemő a körülményekhez képest jól van. Blázsó tanár a gyermekeket, amint módjában áll, hazahozza Szegedre.

Délmagyarország 1945. febr. 10. II. évf. 32. sz. 3. l.

Megindul a sportélet Szegeden

Az időjárás javulásával megindul a sportélet is. A Szegedi AK labdarúgói Hesser Tibor vezetésével már hetek óta edzésben vannak, de a havazás miatt az első edzőmérkőzésre csak vasárnap kerül sor. A SZAK ellenfele a Tisza csapata lesz. Az edzőmérkőzés 3 órakor kezdődik a vasutasok kispályáján. A SZAK jelenleg hét első vonalbeli játékossal rendelkezik: Nagy, Vörös, Szőcs, Kakuszi, Ludas, Fábián és a most hazaérkezett Harangozó. Nemcsak a labdarúgásban, hanem a többi sportágban is mozgás észlelhető. A közeljövőben kilátás van egy ökölvívó- és birkózóversenyre is.

Délmagyarország 1945. febr. 11. II. évf. 33. sz. 7. l.

Szent-Györgyi Albert visszaérkezett Szegedre

Malinovszki marsall vendége volt a főhadiszálláson

Nagy szenzációja volt vasárnap délután a szegedi színháznak. Kivételesen nem a színpadon, hanem a nézőtéren. A színpadon Lehár Ferenc népszerű dalművének, a Mosoly országának előadása folyt, az egyik első emeleti páholyban pedig megjelent a magyar közélet egyik legérdekesebb alakja, dr. Szent-Györgyi Albert professzor, a világhírű Nobel-díjas tudós, akiről hosszú hónapok óta semmi bizonyosat sem tudtak Szegeden, és akinek a sorsáról a legfantasztikusabb hírek keltek szárnyra. Szent-Györgyi professzor Nelly leánya és annak férje, Lingel Ernő gépészmérnök, valamint egy szépen dekorált fiatal orosz tiszt társaságában foglalt helyet a páholyban.

A színházat zsúfolásig megtöltő közönség nem fedezte fel rögtön az érdekes vendéget, aki szerényen húzódott meg a páholy homályában. Az előadás megkezdése előtt dr. Baranyi János igazgató jelent meg a színpadon, és néhány meleg szóval üdvözölte Szent-Györgyi professzort, valamint a mellette helyet foglaló orosz kapitányt, akit Malinovszki marsall adott kísérőül melléje. A színház közönsége az igazgató bejelentésére óriási lelkesedéssel ünnepelte a világhírű tudóst. Az emberek felugráltak helyükről, és feléje fordulva szűnni nem akaró éljenzéssel fejezték ki szeretetüket és tiszteletüket. Szent-Györgyi Albert mélyen megilletődve integetett köszönetet a lelkes közönségnek.

Szent-Györgyi Albert az egyik szünetben fölkereste Pataky Kálmánt az öltözőjében, és nagy szeretettel üdvözölte a világhírű énekest.

A Délmagyarország munkatársa fölkereste páholyában Szent-Györgyi Albertet, aki a következőket mondotta:

Tegnapelőtt érkeztem Szegedre. Annak idején nem azért hagytam el ezt a várost, mintha az oroszok elől akartam volna menekülni, ezt különben a szegedi nép tudja a legjobban. Nyári pihenőn voltam, és a

Gestapo üldözött. Ezért nem jöhettem vissza Szegedre. Hosszú hetekig bujkáltam Budapesten, egészen az orosz csapatok bevonulásáig. Rejtekhelyemen ért az a rendkívül jóleső megtiszteltetés, hogy Malinovszki marsall küldöttsége felkutatott, és tolmácsolta a marsall meghívását. Így kerültem a főhadiszállásra, igen megviselt egészségi állapotban. Egész mostanáig Malinovszki marsall vendége voltam és most, hogy rendbejött az egészségem, hazalátogattam Szegedre.

Szent-Györgyi professzor barátságosan mosolyogva mondja ezeket. Legközelebbi tervei iránt érdeklődünk, de kijelenti, hogy ezekről egyelőre még nem beszélhet.

A nézőtérről száz és száz mosolygó arc fordul állandóan a hófehér hajú, de meglepően fiatal arcú tudós felé, a szemek ragyogásából látszik az öröm, amelyet a Nobel-díjas tudós visszatérése keltett Szeged népében.

(örvös)

Délmagyarország 1945. febr. 13. II. évf. 34. sz. 3. l.

A Törvényhozók Nemzeti Szövetségének üléséről Sopron, 1944. december 5.

Hóman Bálint: Felvilágosítást kér a vallás- és közoktatásügyi minisztertől arról, hogy mi történt az orosz megszállás alá került egyetemi városokban az ott maradt tanárokkal és hallgatósággal, továbbá mit tud Szent-Györgyi professzorról? Helyesnek tartaná a kérdéseknek a napilapokban való szellőztetését.

Rajniss Ferenc vallás- és közoktatásügyi miniszter: Mélyen t. N. Sz.! Én az egyetemek rektorjait és dékánjait magamhoz kérettem egy megbeszélésre, amikor is bemutattam nekik a németekkel kötött megállapodásomat. A legmélyebb tisztelettel kértem őket, hogy a tervet mint feltétlenül szükségeset támogassák. Ezt ott helyben ezek az urak nekem a felvilágosítások alapján megígérték, utána pedig a legaljasabb módon ellene foglaltak állást; ugyanazok, akik azon az értekezleten részt vettek. (Zaj és mozgás.) A tiszteletre méltó kivételek rendkívül kis számra korlátozódnak, különösen az idősebb generációból. Megállapítottam azt is, hogy a fiatalabbak közül kétségtelenül nagyon sokan az idősebb professzorok részéről kifejtett terror alatt állanak, ami egész egyetemi rendszerünk beteges elhajlása következtében állott elő. Túl sok hatalmat koncentráltak azok kezében, akiknek az agya már kirepedezett, a tudományban semmi értéket nem képviselnek, de az egyetemen olyan hatalmat gyakorolnak, hogy ellenük senki szót emelni nem mer. Aki nem jó egyetemi tanárnak 30–35 éves korában, méltóztassék elhinni, soha egyetemi tanárnak való ember nem lesz. Aki 30–35 éves koráig nem érett be, aki 16 éves korától nem tanult többet, mint a többi, és nyújtott több reményt a nemzetnek, abból nem lesz jó egyetemi tanár.

Hogy azután ezeknek a szelekciója hogyan történt, arról kár beszélni, valószínű, sőt kétségtelen dolog, hogy külföldi propaganda hatása alatt állanak, és most erről a hatásról beszélek, amikor Hóman képviselőtársam kérdésére válaszolok.

A budapesti egyetemi tanárok között elterjedt a híre annak, hogy Kolozsvárott és Szegeden csoda jó dolguk van a tanároknak, a legnagyobb megbecsülésben részesülnek szovjet részről, és nincs semmi bajuk. (Felkiáltások: Tehát kívánatos az ottmaradás!) Bocsánatot kérek, nem azt mondtam, hogy így van – sőt kötelességem megmondani, hogy pozitíve mit tudok ebben a kérdésben –, hanem az a helyzet, hogy ezt a propagandát különösen az egyetemi tanárok között terjesztették el, és megállapítottam, hogy egyetemi tanári körökből szivárgott ez le a hallgatók közé. Természetes, hogy ebben benne van az emberi gyengeség hatása is. Értelmes és intelligens ember, ha valamit cselekszik, iparkodik embertársainak megmagyarázni. Egy 60–65 éves professzor

nem óhajt könyvei közül és megszokott, berendezett életéből kivonulni, ott akar maradni; de ezt nem úgy magyarázza meg, hogy nem akar kivándorolni, hanem maszlagot tesz hozzá, hogy miért is akar Budapesten maradni.

Ami híreket én szereztem, azok ellentétben állanak azzal, amit a százados úr mondott, hogy ti. nincs értesülésünk arról, hogy nagyobb tömegeket elhajtanának.

....

Aki pedig azt képzeli, hogy különösen a háborús felszereléssel, a háború ellátásával kapcsolatos tudományokban képzett fiatalokat nyugodtan hagyják továbbtanulni az egyetemen, mint pl. a gépész- és vegyészmérnököket, a természettudományok különböző ágaival foglalkozó fiatalságot, ahelyett hogy felhasználnák saját gyáraikban, az félőrült, és nem tud Szovjetoroszországról semmit. Lehetnek különböző vélemények arról, hogy egy országot hogyan kell felépíteni, milyen legyen annak gazdasági és társadalmi élete, de valamiben mégiscsak meg kell egyezni.

....

Akármennyi bajunk is van egymással, abban mégiscsak meg kell egyeznünk, hogy az idegen, aki nagy-szláv államot akar megépíteni, az legfeljebb a Kripacsekeket fogja itthagyni, de ha valakit Fekete Péternek vagy Majer Antalnak hívnak, azt el fogja hajtani, és beállítja ott, ahol használni tudja.

Egyre súlyosabb hírek érkeznek azokról a területekről. Elfogott jelentést olvastam nem a magyar vezérkarnál, hanem a németeknél az első időkből arról, hogy a „lakosságot pedig senki se bántsa, mert a hátunk mögött lévő terület teljesen üres; minden újonnan jövő katonát be kell dobni a frontra, ne csináljanak tehát olyat, ami miatt partizánmozgalom indulhatna meg.” Ez természetes is, mert hiszen akkora területet rohantak le egyszerre, hogy nem tarthatnak a falvakon komoly megszálló sereget. Ez megy mindaddig, amíg oda nem érkeznek

a milíciák különböző emberei, a politikai megbízottak, a stáb, amelyek a páncélosok és gyalogság után jönnek, amikor aztán megkezdődik a területek átfésülése, és megkezdődik a legsötétebb és legaljasabb rémuralom. Ahová ezek az emberek még nem érkeztek el, ott még nincs baj, s mivel az emberek optimisták, innen származik az, hogy két különböző hír és időbeli sorrendben két különböző megítélés kerül felszínre a magyar társadalomban. Akik nem akarnak menni, azt mondják, hogy „én nem voltam nevezetes jobboldali ember” – mert lassan ide fog terelődni az emberek belső megítélése –, „a helyemen maradok; minek menjek azokra a helyekre, amelyen egyre több ember zsúfolódik össze?” És valljuk meg őszintén, az a szervezetlenség és rendetlenség, amellyel a szerencsétlen menekülő magyarokat elhelyezik, égetverő. Ennek a híre is megérkezik Budapestre, és az a második hullámot képezi abban a megítélésben, hogy a legjobb ottmaradni.

A harmadik kérdés Szent-Györgyi professzor dolga. Nem hallottam, de úgy tudom, hogy tegnap vagy tegnapelőtt a rádióban valami jelentést is adtak volna le Szent-Györgyi professzornak már elviselt szenvedéseiről. Nem tudom, hallotta-e valaki? (Felkiáltások: Nem!) Nekem Budapesten mondották, hogy vasárnap délután sokan sírtak, amikor felolvasták, hogy Szent-Györgyivel mi történt. Én bejelentettem a belügyminiszter úrnak, hogy én vagyok a gazdája Szent-Györgyinek, és feltétlenül óhajtok vele beszélni. Azt a választ kaptam, hogy a jelen körülmények között nem lehet vele beszélni, úgyhogy lelkiismeretem szerint arra a kérdésre, hogy mi van Szent-Györgyivel, választ adni nem tudok. (Hóman Bálint: De itt van!) Állítólag itt van, valahol a határvonalon jött volna át. Nekünk egy kérdésünk volt Szent-Györgyivel kapcsolatban, éspedig az, hogy Szent-Györgyinek bántódása ne essék, és minden dolga bocsáttassék meg neki, mert végeredményben egy országot csak erővel vezetni nem lehet. A megbékélés, megértés és nagyvonalúság szelleme nélkül országot vezetni nem lehet. Ha átjött, ne

történjék semmi baja, és felejtsünk el mindent, ami Szent-Györgyivel kapcsolatban a múltban történt.

(Az ülés jegyzőkönyvéből)

Miért van Szeged zár alatt?

A lakosság közellátásának leromlását és a járványok behurcolását akarják megakadályozni

Budapest végleges felszabadulása óta egyre tömegesebben érkeznek Szegedre azok, akiket az ostrom eddig a fővárosban tartott, s akik itt akarnak egy kis nyugalmat és jobb táplálkozást élvezni a nyomorúságos budapesti hónapok után. Szeged hatóságai és közönsége a legnagyobb szeretettel fogadta mindeddig a budapestieket, azonban az utóbbi napokban az érkezők tömeges beözönlése olyan helyzetet idézett elő, amely szigorú intézkedések megtételére indította a rendőrhatóságot. A rendőrség a Szegedre vezető összes országutak és vasútvonalak bejáratát a legszigorúbban ellenőrzi, s a közeli tanyaközpontokon, kisebb állomásokon sem szállhatnak ki a messzebb vidékről érkezett utasok, hogy ne szivároghassanak be a városba. Tartózkodási engedélyt csak igen kivételes esetben kapnak azok az érkezők, akik nem szegedi illetőségűek, vagy akinek nincsen közeli hozzátartozójuk Szegeden. Azokat pedig, akik tartózkodási engedélyt kapnak, szigorúan felülvizsgálják közegészségügyi és államrendészeti szempontból. Meg kell akadályozni ugyanis azt, hogy Budapestről, vagy más városokból járványos betegséget hurcolhassanak be Szegedre, s azt is, hogy megbízhatatlan elemek szivárogjanak be a városba.

A szigorú intézkedésekkel kapcsolatosan kérdést intéztünk a szegedi rendőrség megfelelő hatósági szervéhez, ahol azt a felvilágosítást kaptuk, hogy a rendelkezések egyaránt szolgálják a lakosság és a Szegedre igyekezők érdekeit. A város lakossága ugyanis az orosz sebesültekkel már annyira meggyarapodott, hogy közélelmezése igen nagy nehézségekbe ütközik. Azonfelül az ostromlott Budapest felszabaduló részeiből lassanként igen sokan hazatérnek azok közül, akik annak idején elmenekültek Szegedről, és számos nem idevaló illetőségű lakos is letelepedett már.

Sok ezer budapesti gyermeket vár a Nemzeti Segély Szegedre a közeljövőben, nagyobb csoport hadifogoly is érkezik, valamint a magyar katonai alakulatokat is felállítják.

Mindezzel számolva foganatosították a rendőrhatóságok a szigorú zárlati intézkedést. Azokat, akik nem helyezhetők el Szegeden, azonnal továbbviszik Hódmezővásárhelyre, Makóra vagy más környékbeli városba, ahol sokkal jobb elhelyezést és élelmezést találnak, mint a tetemesen megnövekedett lakosságú Szeged városában.

A rendőrség a városban állandó razziát tart, hogy ellenőrizze, hogy kik azok, akik engedély nélkül tartózkodnak Szegeden. A felelős egyéneket, házfelügyelőket és lakásadókat szigorúan megbüntetik, amennyiben tartózkodási engedély nélkül lakókat tartanak a házban.

Délmagyarország 1945. márc. 2. II. évf. 49. sz. 2. l.

Járványveszély lépett fel városunkban

Tárgy: Járványveszély. 7690/1945. E. sz.

Szeged népének magatartásától függ a kiütéses tífuszjárvány meggátlása, illetőleg életének megmentése. A betegséget tetvek okozzák. Akit tetűcsípés nem ér, nem betegszik meg. Egyetlen védelem a tetűmentesség. Aki bárhol tetves embereket észlel, azonnal tegyen róluk jelentést a legközelebbi rendőrnél, a városnál, vagy a tiszti főorvosi hivatalban, hogy tetvetlenítésük mielőbb megtörténjék.

Óvakodjunk villamoson, hivatalok vagy üzletek előtt az olyan csoportosulástól, ahol egyik emberről a másikra a tetű átmehet.

A járvány meggátlására elrendelem az összes iskolák, színházak, mozik mai naptól számított 14 napig való lezárását. Mindennemű gyülekezés, tánciskola, gyűlések, sportünnepélyek stb. tartása ugyanezen idő alatt tilos.

Felhívom a lakosságot, hogy a közérdekre való tekintettel a tetvetlenítés végett a tiszti főorvosi hivatalban jelentkezzenek, annál is inkább, mert aki ezt elmulasztja, és feljelentés alapján vagy más úton a hatóságnak tetvesség tudomására jut, az érdekelt ellen a legszigorúbb egészségügyi eljárást folyamatba teszi, s az illetőket megfigyelőhelyekre szállítja 28 napi időtartamra.

Szeged, 1945. március 24.

Dr. Pálfy György
h. polgármester

Délmagyarország 1945. márc. 27. II. évf. 69. sz. 3. l.

Már felosztották Coburg herceg, Berchtold és Dessewffy grófok birtokait

Debrecenből jelentik: A földreform-törvény megvalósítására szervezett előkészítések befejeződtek. A magyar parasztok már megkapták a földreformról szóló kormányrendeletet, kezükben tartják a földművelésügyi minisztériumnak a földosztás rendjét szabályozó utasítását és a földosztó bizottság feladatainak és jogkörének ismertetését. A törvényes jog alapján földhöz jutott parasztok igyekeznek minél előbb birtokba venni a földet. Magyarország egész területén nagy tevékenységet fejtenek ki a földigénylő bizottságok. Sietnek földet osztani, hogy a tavaszi mezőgazdasági munkákat a parasztság már saját földjén végezhesse.

Békés megyében a földreform-törvény alá eső 170 ezer holdat már fel is osztották. Felosztásra került itt Berchtold gróf 1600 holdas birtoka. Sok ezer paraszt kapott földet, és kezdte meg új gazdaságában a munkát. Különösen eredményes tevékenységet fejtettek ki a Hajdú megyei földigénylő bizottságok. Nyíregyháza környékén számos falu parasztsága felosztotta a nagybirtokokat. Mezőcsáton két nap alatt 1500 holdat osztottak fel.

Tégláson, Szolnok vidékén már több ezer paraszt kapott földet, hogy megkezdhesse munkáját. Tiszafalun befejezték Dessewffy gróf földjének felosztását, ahol a falu háromnegyed része a földesúré volt. Coburg herceg földjei is kiosztásra kerültek már. *(MTI)*

Délmagyarország 1945. ápr. 6. II. évf. 76. sz. 2. l.

Figyelmeztetés a szülőkhöz!

Néhány nappal ezelőtt Tápé határában fel nem robbant kézigránátot talált két kisgyermek. Játszani kezdtek a gránáttal, amely felrobbant, és a két gyermeket megsebesítette. Szerencsére csak könnyebb sérüléseket szenvedtek. A sebészeti klinikán érdeklődésünkre megtudtuk, hogy hasonló esetek másutt is előfordultak már.

Szeged és a környező falvak határában még sok helyen hever elszórva mindenféle veszedelmes hadianyag: aknák, kézigránátok, robbanócsövek, lövedékek stb.

Ez nagy veszedelmet jelent, különösen a szabadban játszó gyermekeknek, de a felnőttek számára is. Ezt a veszedelmet minél előbb el kell hárítanunk. A felnőtt lakosság, ha bármilyen hadianyagot, gyanús fémdarabot vagy alkatrészt talál földjén, gyűjtse össze azt a legnagyobb óvatossággal, vagy még inkább jelentse azt a polgárőrségnek.

A gyermekekre pedig minden szülő fokozottabb gonddal ügyeljen.

Figyelmeztesse őket a robbanóanyagok veszélyére. Óvják őket a tűzzel való játéktól, mert előfordul, hogy a tűztől a földbe ásott vagy szemmel észre nem vehető anyagok is felrobbannak. A legjobb az lenne, ha a szülők nem engednék gyermekeiket olyan helyen játszani, amelynek veszélytelenségéről előbb maguk meg nem győződtek.

Délmagyarország 1945. ápr. 10. II. évf. 79. sz. 2. l.

Az első munkaper üzemi bizottság ellen

Az első munkaper kerül a héten tárgyalásra, amely komoly érdeklődésre tarthat számot. A felperes kétségbe vonja az üzemi tanács elbocsájtásra vonatkozó jogát. Az elbocsájtás még az üzemi bizottságok megalakítását és azok jogkörét szabályozó kormányrendelet megjelenése előtt történt. Maga a kormányrendelet is széles körű jogkört biztosít az üzemi bizottságoknak, amelyek beleegyezése nélkül munkás- vagy tisztviselőelbocsájtás, vagy -felvétel nem történhetik.

A szóbanforgó elbocsájtás azonban még akkor történt, amikor a város vezetősége az elszökött gyárvezetők helyére a termelés folytonosságának biztosítása céljából a vezetés minden jogával felruházott üzemi tanácsokat állított. Gyenge kísérletnek tekinthetjük hát csak a megindított pert. Nem lehet más célja, mint az üzemi bizottságok jogkörének kikezdése és az üzemi dolgozók törvényben is biztosított jogainak kétségbevonása. Precedenst akarnak talán, amelyre hivatkozással támadás indulhat majd az üzemi bizottságok jogai ellen. Szeged ipari proletariátusa a bíróság iránti bizalommal kíséri az ellene indított támadás lefolyását.

Délmagyarország 1945. ápr. 17. II. évf. 85. sz. 3. l.

Felhívás a földigénylőkhöz!

A magyar parasztság új honfoglalásra indul, hogy tulajdonába vegye a nagybirtokokat és a sváboknak a földjeit, akik elárulva a magyarságot, a német terjeszkedés számára egyengették az utat.

Az Alföldön, és különösen Szegeden, oly nagy számmal vannak nincstelen földigénylők, hogy azokat helyben kielégíteni nem lehet.

Szeged területén lakó földigénylők! A város határában igénybe vehető föld kevés. Számos igénylő van, aki Szegeden nem kaphatott földet.

Az ország több részén várja a föld a munkáskezeket.

Felhívjuk a földművelőket, akik vállalkoznak arra, hogy más vidéken telepedjenek le, mielőbb jelentkezzenek összeírásuk végett a helyi hatóságoknál, mert aki elkésik, csak önmagát okolhatja. Az idő sürget. A földet mielőbb meg kell munkálni. Ezt parancsolja a haza és a nép érdeke.

Földigénylő Bizottság

Délmagyarország 1945. ápr. 17. II. évf. 85. sz. 2. l.

A Községi Földigénylő Bizottság feladatait megkönnyítő táblázatok

I. számú minta

(Község neve)

	Az igénylő neve		Részt vett-e a fasizmus elleni harcban? Hogyan?	Foglalkozása	Van-e vagyona és milyen?	Gyermekei száma, kora	Mennyi földet igényel	Megjegyzés
1.	Kiss János	1898	Németország elleni harcra katonának jelentkezett	gazdasági cseléd	1 ház	4 21, 17, 14, 14	10 kat. hold	A nagyhalomi Kovács-féle földbirtokból szeretné

II. számú minta

(Község neve)

	A birtokos neve	A község határában fekvő birtokának összes területe	A művelési áganként									A birtok kat. tiszta jövedelme	Van-e és mely községek határában birtoka	Megjegyzés
			szántó	kert	szőlő	rét	legelő	erdő	nádas	bánya	adó alá nem eső ter.			
1.	Szigethy Elemér	4200	2800	10	40	300		70			30	34 460 K		Elmenekült. A Vörös Hadsereg bevonulása előtt főispán volt.

Folynak az előkészületek a hazatérő deportáltak fogadására

Nemsokára esztendeje lesz annak, hogy Endre László és pribékjei, karöltve a város akkori uraival, barbár módon gettóba zárták szerencsétlen polgártársaink ezreit. Csendőrök őrizete mellett emberhez nem méltó módon vadállati kegyetlenséggel bántak velük. Endre és pribékjei körül már szorul a hurok, a város akkori urai pedig hamarosan a népbíróság előtt fognak felelni gaztettükért.

A város lakossága, mely akkor tehetetlenül s a dühöngő nyilasterror miatt látszólag részvétlenül volt kénytelen végignézni ezt a szörnyű színjátékot, most felszabadultan siet kimutatni demokratikus eszméktől áthatott igazi gondolkodását, midőn társadalmi és felekezeti különbség nélkül felajánlja szeretetteljes gondoskodását a hazatérő deportáltak számára.

A pártfogó iroda Korona utca 8. sz. alatti helyiségében folynak a jelentkezések, s napról napra tömegesebben keresik fel az irodát azok, akik hazatérő deportált ismerősöknek, barátaiknak átmeneti szállást tudnak nyújtani, ellátásukról gondoskodnak, ágyneműeket s ruhaneműeket ajánlanak fel, vagy pénzbeli adománnyal segítik elő a pártfogó iroda karitatív munkáját.

Az iroda megbízottai is járják a várost gyűjtőívekkel, összeírják a felajánlásokat, hogy a szükség beálltakor azok azonnal igénybevehetők legyenek.

A halál országából érkezetteknek fogadására megtörténtek az előkészületek, hogy visszaadjuk nekik a bizalmat, megszerettessük velük az életet.

Délmagyarország 1945. ápr. 19. II. évf. 87. sz. 3. l.

Mezőgazdasági munkán dolgoznak az egyetemi hallgatók

Kevesen tudják Szegeden, hogy milyen nagy gondot okoz a szegedi egyetem gazdasági hivatalának az egyetemi klinikák betegeinek, több száz főnyi személyzetének a vidéki egyetemi menzán való ellátásának kérdése.

Csupán az egyetemi menzán
száz hallgató étkezik.

Az ellátás kérdését az egyetem gazdasági hivatala úgy kívánja megoldani, hogy Fehértón az idei évre mintegy nyolcvan holdnyi gazdaságot bérelt. A gazdaság megmunkálásában a fontos közügyre való tekintettel tevékenyen részt vesznek az egyetem diákjai és diáklányai is. Ezzel kapcsolatban felkerestük hivatalában az egyetem gazdasági hivatalának igazgatóját: Gönczi Pált, hogy felvilágosítást kérjünk az egyetemi hallgatók munkájáról.

– A kétkezi munkaerő ma, sajnos, igen kevés – mondotta Gönczi Pál igazgató –, ezért részben az egyetem alkalmazottainak, részben pedig az egyetemi hallgatók bevonásával akarjuk a legsürgősebb mezőgazdasági munkálatokat, különösen a bolgárkertészetet és a gyümölcsösben szükséges munkálatokat elvégezni. Az egyetemi hallgatók és hallgatónők első csoportja: öt lány és három fiú, 9-én már el is indult. Egy csoport munkáját egyelőre tíz napi időben szabtuk meg. A hallgatók nagyobb zömét nyáron az aratási és cséplési munkáknál akarjuk majd felhasználni. A diákság fáradozását az egyetem nemcsak anyagilag honorálja, hanem kedvezmények nyújtásával is jutalmazni kívánja azokat, akik ezekben a válságos és nehéz időkben az egyetem fennmaradásáért áldozatokat is hoztak. Főként menza- és tandíjkedvezményről lesz majd szó. A diákság azonban természetesen enélkül is igen nagy számban jelentkezett, és azt hiszem, több is lesz a jelentkező, mint amennyire szükség van.

Ez után az érdekes beszámoló után elhatároztuk, hogy személyesen is meglátogatjuk az egyetem gazdaságát. Éppen reggelire értünk ki a gazdaságba, nagyon kedves nyárfákkal körülvett tanyára. A diákok éppen rántott levest reggeliztek, és amint láttuk, étvágyban nem is volt hiba, hiszen a nagy programnak megfelelően reggel hattól fél nyolcig munka van, és csak azután következik egy kis falatozás. Utána ismét munka délig, majd két óra ebédidő és munka sötétedésig. Ebből áll tehát a napi munkabeosztás. Este azután jut idő szórakozásra, pihenésre, az egymás közti és a többi munkásokkal való beszélgetésre is. Lénárt gazdasági felügyelő társaságában végigjártuk a gazdaságot, és ő beszámolt nekünk az eddigi munkáról és a gazdaság terveiről.

– Az egyetem bérgazdaságából mintegy öt holdat bolgárkerti növényekkel vetettünk be – mondotta –, egy hold pedig szőlő lesz. A diákok először az őszről a bolgárkertben hagyott iziket, vagyis száraz kórót, növényszárakat szedték össze. Most kezdődik meg azután a bolgárkertnek petrezselyemmel, zöldbabbal, zöldborsóval, zöldpaprikával, sárgarépával való bevetése. Ehhez kell most először felásni, megporhanyítani a földet.

– Csak diákok dolgoznak jelenleg idekint?

– Természetesen szükség van irányításra is, ezért körülbelül 18–20-as munkásszámmal dolgozunk, és ebből nyolc diák. A férfi hallgatóknak igen nagy hasznát vesszük a mezőgazdasági szakmunkában is, amenynyiben a vetésnél segítenek.

– Mi most a fő szempont, amelyeket a gazdaság a szeme előtt tart?

– A legfőbb szempont a klinikának burgonyával és főzelékfélékkel való ellátása, továbbá a zsírszükséglet pótlására napraforgó termesztése. Ezenkívül a diétás betegek számára baromfitenyészetet is tartunk.

– Más állatállománya is van a gazdaságnak?

– A baromfitenyészeten kívül csak a mezőgazdasági munkálatokhoz szükséges lóállományt tartjuk, továbbá két tehenet, a napi tejszükségletünk fedezésére. Ellenben sertéshizlaldát létesítettünk. Éppen tegnap

szaporodott a gazdaságunk két kocától 21 malaccal. Ezenkívül még 11 fiakocánk van.

Megköszönve a szíves útmutatásokat, még egy kicsit szétnéztünk a szálláson is. A hálóhely pusztán szalma, lepedővászonnal letakarva, de az egész napi munka után azon is nagyon jólesik a pihenés. A konyhán egy diákleány szorgoskodott, hogy ebédet készítsen a többieknek. Éppen finom túróscsusza készült, és amint láttuk, igazán gusztusos módon.

Így szolgálja a magyar diákság a magyar közösséget 1945 háborús tavaszán nemcsak tudománnyal, de ha kell, testi munkával is.

L. Z.

Délmagyarország 1945. ápr. 22. II. évf. 90. sz. 5–6. l.

DEBRECEN – FŐVÁROS

Így szabadult fel Debrecen...

(Ágyúszó és gránátrobbanás között született ez az írás. Nem mentség akar lenni, de jó, ha tudja az olvasó, hogy az írógép kattogását sokszor túlkelepelte a gépfegyver ugatása. Egy újságíró lázas gyorsasággal készült naplója ez a riport. Egy Névtelen Debreceni Polgáré, aki egyike volt azoknak a nagyon keveseknek, akik itt maradtak azokban *a napokban.)*

1944. OKTÓBER 8-ÁN KEZDŐDÖTT...

Debrecen fölött mint kiterjesztett szárnyú démonok, szüntelenül üvöltenek a szirénák. Szirénavijjogás, harckocsidübörgés és bombavetők búgása nyomán zeng-zúg a világ. Mindenki érzi: Debrecenért megkezdődött a halálos küzdelem.

A Kisállomásnál drámai kép, a levegő robbanásig feszült. Öt kilométerre vannak az oroszok! – kiáltja valaki, de hangját túlsikoltja egy nő, aki kibomlott hajjal eszelősen kiáltoz gyermeke után. A Kishegyesi

úton megvadult lovak tiporják a rohanó embereket, a Hatvan utcán száguldó teherautók robognak a menekülő németekkel...

KI LESZ A FELELŐS?

A Piac utca csendes. Lehunyt szemű házak, lezárt boltok, kiürült úttestek. Rendőr sem áll az utcasarkon.

Igen, a hivatalos Debrecen már tegnap elmenekült. A város vezetősége még tegnap reggel összeült, és elhatározta, hogy „kiüríti" Debrecent. Lóhalálában összepakoltak, és a város vagyonát az utolsó gyufaszálig magukhoz véve – elmenekültek. Elmentek a hűtlen vezetők, és itt maradt a város egy rendőr, tűzoltó, mentő nélkül, üres pénztárral. Magára maradt Debrecen történelmének legsúlyosabb óráiban... Az egyházak vezetői itt maradtak, sőt küldöttségbe mentek a német városparancsnokhoz, hogy ne védje a várost, mert akkor menthetetlenül elpusztul a kálvinista Róma. A kérés süket fülekre talált. A városparancsnok fölényesen kijelentette, hogy Debrecent a végsőkig védeni fogja. Azt mondotta: vállalja a felelősséget...

Aki el akart menni, elment, aki pedig itt maradt, behúzódott a nagyobb házak pincéibe. Azért üres az utca... Az úttesten a ma utoljára megjelent Debreceni Újság – Hajdúföld egy eltépett darabját kavarja a forgószél. A főcím nagybetűsen ordítja: „Makónál az ellenség minden támadását sikeresen visszavertük..."

A város szélén pedig őrült bőgéssel dörögnek az ágyúk...

KARJÁN GYERMEK...

(E sorok írója többszázmagával az Alföldi-palotában húzódott meg azokban az örökké emlékezetes napokban. Az Alföldi-palota második emeletének egy kis szobájában írta az alábbiakat:)

Dél elmúlt, az ágyúzás egyre erősödik. Az elébb mondotta valaki,

hogy Szoboszló ma reggel elesett, és az oroszok feltartóztathatatlanul száguldanak Debrecen felé.

Alkonyodik már, amikor dobhártyaszaggató detonáció rázza meg a hatalmas épületet. Az előkészített holmikkal lihegve menekülünk a pincébe. Pár perccel később a kiskapunál gyermekzokogás hallatszik: – Eresszenek be, eresszenek be... Tízéves leánygyermek áll a kapu előtt. Arca, ruhája csupa vér. Babáját a kezében szorongatja. – Hol van anyukád? – nem felel. Bambán, kihűlt szemekkel néz ránk. Rosszat sejtve kimegyünk a ház elé, és lámpával átkutatjuk az úttestet. Az egyik deszkabódé mögött két ember fekszik. A kislány szülei. Megnézzük a reflexüket. Mozdulatlanok, halottak... A délutáni gránát ölte meg őket... A debreceni ostrom első halálos áldozatai.

Koromsötét az október-éjszaka. Nincs villany és nincs víz. Detonáció detonációt követ, és hallik már a gépfegyver zakatolása is. A Szoboszlói út felől az éjszakánál is feketébb füst kanyarog az égre, ég a Kefegyár.

A Hatvan utca felől riadt embercsoport tart felénk. A Tócós-kertből jönnek, ahol utcai párbaj folyik. Férfiak és nők. Az egyik karján alvó csecsemő. Elnézem az anyát. Mária – villan át rajtam. Igen, Mária a borzalmak éjszakáján. Mária, a XX. század menekülő madonnája. Nézzétek, karján a gyermek...

LÉGIHARC A TÉGLAVETŐ FÖLÖTT

Október 10. Virrad. A szürke, szennyes hajnalban három véres német katona ül a ház előtti padon. Emberek gyűlnek köréjük. Mindenre lemondóan legyintenek: Kaputt... kaputt...

Délután néhány Stuka jelenik meg a város fölött, és a front felé tart. Fél négykor megszólalnak a szirénák, és vörös csillagos szovjet bombázók dübörögnek a város irányába. A Téglavető fölött heves légiharc fejlődik ki. Az orosz légifölény elől hátborzongató üvöltéssel, bukó-

repülésben menekülnek a német vadászok... Este nagy az örömünk, mert újra van víz és villany. A gyár munkásai derekasan helytállanak...

Október 12. Ma reggel kék színű falragaszok jelennek meg a városban: kihirdetik az ostromállapotot. Délfelé német tábori csendőrök érkeznek a városba, és régi helyükön, a kereskedelmi iskolában ütik fel tanyájukat.

Az ágyútűz lényegesen alábbhagyott. Az oroszok, akiknek csak előőrseik szaladtak előre Debrecenig, most visszavonultak. Semmi kétség: döntő támadásra készülnek.

Este az ötös számú óvóhelyen istentisztelet volt. Nem mindenki fért be, hiszen az összes óvóhelyeken kétszázhetvenöt ember tartózkodik. Az előtér és az óvóhely zsúfolásig megtelt, és a közönség ajkáról a szenvedésben Istenhez menekülő ember áhítatával szállt fel a megrázó ének: Tebenned bíztunk eleitől fogva...

„PARTIZÁN VOLTAM..."

Október 14. Két nap óta hallgat a front, két nap óta távoli mennydörgéssé csitult az ágyúzás. Az utcák néptelenek. Mint hallom, Debrecen százhúszezer lakosából csak negyvenezer ember maradt itthon. Legkihaltabb a város központja és a nagyerdei villanegyed.

A nagy csendbe csak a német harckocsik dübörögnek bele olykor, amint tucatjával vonulnak a front felé.

Sétára indulunk a városba. A Piac utcán, az Ortskommandantur ütötte fel tanyáját a régi posta épületében. A bejáratot drótsövénnyel és kőtorlaszokkal barikádozták el. A kapu két oldalán két felakasztott ember lóg. Civil ruhában vannak, az egyik feketében, a másik szürkében. Nyakukban tábla lóg, rajta a felírás: „Partizán voltam!" Szemük nyitva, de ajkuk makacsul összeszorítva. Kérlelhetetlenül, mint akik nem ijednek meg a haláltól sem, és a fegyverek halálos tüze alatt is meg nem bocsátóan gyűlölik ellenségüket.

„A VILÁG LEGNAGYOBB PÁNCÉLOSCSATÁJA..."

Alkonyat tájt felmászunk az Alföldi-palota tetejére, és távcsővel figyelgetünk a front felé. A Szoboszlói úton végig páncélosok hernyóznak, és tisztán látszik, amint szétszóródnak a szántóföldeken. Valahol Vérvölgy körül fog történni valami...

A negyedik emeleten hangosan szól a rádió. Híreket mond. „Mint német haditudósítók jelentik, Debrecentől délnyugatra a háború eddigi legnagyobb páncéloscsatája van kialakulóban. A német csapatok itt nagyarányú csapatátkarolást hajtottak végre. A bolsevikok áttörték a német zárógyűrűt északkeleti irányban, és ennek során birtokukba vették Nagyváradot..."

Hallgatózunk. Szinte nyomasztó a csend. S akkor egyszerre, mint egy varázsütésre, közvetlenül közelről újra megszólalnak az ágyúk.

A város felett sorozatosan robbannak már a gránátok. Egy mindent túlharsogó robbanás után üvegcsörömpölés az aszfalton. Nem szólunk semmit, csak összenézünk. És a tekintetünk azt mondja: A Vörös Hadsereg csapatai döntő rohamra indultak Debrecenért...

A NYILASOK ÁTVESZIK A HATALMAT...

Október 15. A nagy öröm és a nagy bánat napja volt ez. Most este, amikor visszagondolok erre a napra, világosan érzem azt az el nem mondható, le nem írható örömöt, melyet akkor éreztünk, amikor valaki, mintha eszét vesztette volna, rohant be az óvóhelyre: – Horthy bejelentette... kilépünk a háborúból... vége a háborúnak... Felejthetetlen pillanatok voltak azok... Aztán egész nap nem mozdultunk el a rádiótól... Az emeletről láttuk, hogy az útkereszteződésnél már párosával állnak a német katonák. A Csapó utca felől feltűnik egy magyar motorkerékpár. A két német felemeli a kezét, megállnak. Hirtelen géppisztolyt szegeznek a mellükhöz, aztán lefegyverzik őket. A két ma-

gyar segítséget váróan néz körül, de mindenütt csak németek vannak. A tehetetlen düh ökölbe rántja a kezünket, de összeszorított ajakkal hallgatnunk kell...

Aztán... úgy este 8 óra tájban, hosszú szünet után megszólal a rádió. S minden szava, mint mennykő csapkod belénk: – Szálasi hadparancsa... Vörös János hadparancsa... (Azóta már tudjuk, hogy a nyilasok Vörös János nevében hamisított hadparancsot olvastak be a mikrofonba.) „A kormányzó szégyenletesen elárulta a magyar népet..." Mintha belénk döftek volna. És a szemünk két villogó tőr volt abban a pillanatban. Szóval Szálasi átvette a hatalmat... A Nyilaskeresztes Párt mint a nemzet politikai akaratának letéteményese... Hogy nem szakad le a mennyezet, hogy nem robban szét a rádió ekkora hazugságtól...

„Végünk van" – mondja valaki mellettem halkan. Az első percek tehetetlen dühét vak gyűlölet váltotta fel. Kemény lett az arcunk és nagyon sötét a tekintetünk. A rádió pedig konok-csúfondárosan bömbölte a nyilas induló refrénjét: Győzelemre visz majd a nyilaskereszt... Szálasi Ferenc...

AHOL NEM VOLT NYILAS-URALOM

Október 16. Az egész olyan, mint egy fojtogató álom. Az úton magyar katonák jönnek széles, fáradt mozdulatokkal. A főutcán hangszóró bömböl: – Nyilaskormány alakult... Horthy az SS védelme alá helyezte magát...

Hol vannak a nyilasok? Sehol. A kálvinista Róma fölé kiterjesztette szárnyát a háború, és a patkányok menekülnek legelőször a süllyedő hajóról. Az itt rekedt nyilasok pedig nem mernek előbújni sem.

Valaki megnyitja a hátam mögött az ajtót. Rohamtüzér szakaszvezető. Kérdem, hogy mit akar. Nem felel. Nézzük egymást, aztán eszembe jut valami. ElővESZEK a szekrényből egy rossz civil ruhát, és

elébe teszem. Boldogan ragyog fel az arca, és azonnal öltözködni kezd. Még gyorsan elmondja, hogy a magyar katonák tömegesen szöknek meg. Nem akarnak tovább harcolni, ők Szálasira nem esküdnek fel. Búcsúzáskor keményen megszorítjuk egymás kezét.

A németek valósággal tombolnak a városban. A Piac utcán egy veres hajú germán előretartott géppisztollyal kísér több magyar fiút... „katonaszökevények"... sorsuk: biztos halál...

A Kisállomás felől géppisztolysorozat ropog. Azt mondják, ott több tucat munkaszolgálatost végeztek ki. Előbb megásatják velük sírjukat, aztán sortűz... Bűnük: megszöktek hóhéraiktól.

A POLGÁRI LAKOSSÁG ELLEN...

De a németek a védtelen polgári lakosságot sem hagyták békében. Parancsaikat vakon teljesítő magyar csendőrök segítségével összeszedték a város férfilakosságát, és kivitték lövészárkokat ásni a repülőtérre.

A hosszú sor, melyben lehettek háromezren, elkígyózott az állomás felé.

A mikepércsi úton magyar rohamtüzérek robogtak el mellettünk – visszafelé. – Ne menjetek tovább – ordították –, az oroszok a repülőtér túlsó oldalán vannak már... De nekünk tovább kellett mennünk. Nem sokáig. Egy gránát közvetlenül mellettünk csapott le. Több se kellett a csendőröknek. Felugrottak kerékpárjaikra... és otthagytak bennünket. Mi pedig futottunk, ahogyan csak az életéért fut az ember.

A Nagyhídon irtózatos detonáció szinte a földre vágott mindnyájunkat. – Felrobbantották a Vagongyárat – ordította valaki. Lihegve szaladtunk tovább.

A Kossuth utcán egy germán feszegette az egyik ékszerüzlet kirakatának redőnyét...

MENEKÜLNEK A NÉMETEK!

Október 18. Az állomás felől dübörög a föld. Német Tigrisek hosszú sora csikorog át ismét Debrecenen. De most a front felől jönnek. Sok a „döglött" harckocsi. Futótűzként terjed el a városban a hír: a németek feladták Debrecent.

Az autók hosszú sora tömve baromfival, sőt sertéssel. És mennek, mennek végtelen menetben Nyíregyháza felé.

A resti pincéjében, az állomáson folyik a bor, a repülőtéren összetörték már a drága gépeket, motorokat.

Ha eddig nem hittem volna, most saját szememmel láttam, amikor a német egységek elvonultak, magyar csapatok jöttek helyükbe – fedezni a visszavonulást.

Estefelé nehéz robbanások rázzák meg az egész várost. A Közraktár, a Vagongyár, az István-malom. A „szövetségesek" milliókat röpítenek levegőbe egy-egy perc alatt. A Főpostát utcai harcokra készítik...

Éjszaka német tüzérség vonul át a városon. Ők is menekülnek. A városban csak SS-csapatok maradnak vissza utcai harcokra.

DEBRECEN FELSZABADULT!

Fent a második emeleten kapkodva írom ezeket a sorokat. Az egyes detonációkat már nem is lehet megkülönböztetni egymástól. A város több pontján magas füstoszlopok szállnak a magasba. A Hatvan utcán kigyulladt a sarokház. Nincs senki, aki oltásra gondolna. Ami most kigyúl, menthetetlenül elég.

Délután lemegyek a pincébe. Teljesen ki vagyok merülve, napok óta nem aludtam rendesen. Verseket mondogatok, inkább csak magamnak és összevissza, ahogy a felzaklatott lélek kidobálja magából.

És akkor közvetlenül közelről megszólal egy géppisztoly. Minden

SZABAD, FÜGGETLEN MAGYARORSZÁGOT!

IGAZ SZÓ

A MAGYAR HADIFOGLYOK LAPJA A SZOVJETUNIÓBAN

1944 október 24

Összefogni!

A Hajduság után a Nyirség

A Bácskában és a Kiskunságban is folyik a Vörös Hadsereg előnyomulása. Az Árpád-vonal vége

beszéd abbamarad, és félig kimondott szavak fagynak meg az ajkakon.
– Ez már itt van felettünk – suttogja valaki... igen...

Az óvóhely halálos csendjébe belecsörömpöl a főkapu kihulló ablaküvege. A lejárati lépcsőn nehéz csizmadobogás hallatszik.

Tisztán hallom a szívem verését.

Az ajtóban megjelenik egy fiatal orosz katona. Megáll. Körülnéz.

Megnézem az órámat: pontosan három óra.

1944. október 19., csütörtök. Debrecen felszabadult!

Reményi József

A debreceni feltámadás. Szerk. Paál Jób és Radó Antal. Bp. 1947. 53–58. l.

Megindult az élet

Az utcán rikkancsok szaladgálnak, és a betűéhes közönség kitépi a kezükből a lapokat. Az üzletek egy része már nyitva van. Előttük zsibongó, vásárolni akaró tömeg. Egyelőre mindegy, hogy mit, csak kapni lehessen. Élénk már a piacokon is az élet. Magán- és középületeken megindult a munka. A romok eltakarításán szovjet katonaság és a polgári lakosság felváltva dolgozik, megfeszített munkával. A megrongálódott víz- és villanyvezetékek kijavítása gyors ütemben halad.

A villamos is dübörög már, egyelőre csak gőzmozdonnyal, de az állomástól, ahol már a teherforgalom megindult, a klinikáig lehet rajta utazni. A klinikai telepen meglepő rend és béke honol. Ott is szorgos, eredményes munka folyik. Pavilonokban rend és tisztaság. Már az egyetemi előadások megkezdésére készülődnek.

Vidéki szekerek is poroszkálnak befelé. A városban is fel-feltünedeznek a vidékiek. Nálunk már régen megindult a lázas munka – újságolják. Takarítják ők is a szörnyű háború nyomait.

Örömmel halljuk, hogy általában mindenfelé megindult az élet, helyreállt a rend.

Néplap 1944. nov. 17. I. évf. 3. sz. 2. l.

Megindul a posta?!

Komádi István postafelügyelő, a debreceni postahivatal jelenlegi főnöke meghívására látogatást tettünk Debrecen postaépületében. Végigvezetett a helyiségeken, és megmutatta azokat a barbár rombolásokat, amelyeket a menekülő fasiszták tehetetlen dühükben elkövettek. Részben ez az oka – mondotta Komádi – a postaszolgálat késedelmes megindulásának, részben pedig a telefonhálózat javítási munkálatai, műszaki személyzet teljes hiánya. Azonkívül a vasútjáratok bizonytalansága. A posta állandó tárgyalásokat folytat a vasútigazgatósággal, és amint ezek a tárgyalások a postára kedvező módon befejezést nyernek, ígéri Komádi postafelügyelő, a postaszolgálatot néhány napon belül, ha szűkebb keretek között is, de lelkesen igyekszik a forgalom szolgálatába állítani.

Debrecen dolgozói elvárják a vezető állásokban lévőktől, hogy erejük teljes bevetésével még a lehetetlent is megkíséreljék.

A helybeli postaforgalom megindítása azonban még a pillanatnyi helyzetben sem lehetetlen, ennek megtörténte nagyrészt a posta vezetőinek lendületétől függ.

De reméljük, hogy ez a lendület a közeli napokban látható eredményekben jelentkezni is fog.

Néplap 1944. dec. 1. I. évf. 6. sz. 4. l.

A színház

több, mint egyszerű szórakoztató intézmény. A színház – politikum. Nem mindegy tehát, hogy ezekben az újrakezdő és értékváltó napokban milyen műsor meghallgatására hívjuk a közönséget. Az irodalmi pincérek kora lejárt, a közönség nem az elbódítandó, tingli-tanglival kiszolgálandó „Pali" többé, hanem valóban az ezerfejű „Cézár", melynek ízlése, igénye szabja meg a pódiumon történteket.

Debrecen nagy múltú színháza, a Csokonai Színház egyelőre hallgat még, de a debreceniek feszülten várják, hogy megnyíljanak kapui. Mindenkinek szüksége van ezekben a napokban erőre, felfrissülésre – kultúrára. Vigyáznunk kell azonban, ez a kultúra valóban kultúra legyen, nem holmi giccs, színházi ponyva, mely nem neveli, sőt rontja, mételyezi a lelkeket. Debrecen dolgozó népe komoly programot vár a színháztól, munkáskultúrát, az igazi magyar szellem alkotásait. Kórusokat, haladó magyar költők és írók műveit, nem kabarét, hanem irodalmat.

Debrecen dolgozó népe az Ady Társaságot tartja legalkalmasabbnak a Csokonai Színház vezetésére. Az eddigi üzleti szempontok, az Egyed Zoltán-i „szellemiség" helyett az Ady Társaság komoly és kipróbált szakembereit, íróit szeretnénk látni a színház élén, hogy Petőfi, Ady, József Attila nevében az igaz magyar kultúrát terjesszék Debrecenben...

Ebben és csak ebben a szellemben minél előbb induljon meg a kultúrfronton is a munka.

(ag.)

Néplap 1944. dec. 2. I. évf. 7. sz. 4. l.

Hangversenyek a Csokonai Színházban

Bizonyára tudomására jutott már Debrecen város közönségének, hogy a városi színház napok óta művészi előadású hangversenyek színhelye. Ezeket a hangversenyeket az orosz hadsereg 14 tagú zenekara tartja Schapirow S. B. karmester vezetésével. A zenekar nemcsak önálló számokkal szerepel, hanem ének-, tánc- és előadóművészeket is kísér. A szólisták két kiváló énekesnő: Csernova L. R. és Wosjobojnikova L.* Mellettük kiváló színvonalat képviselnek Kharitonov és Busankevich számai.

A város vezetősége az orosz–magyar kapcsolatok kimélyítése és melegebbé tétele érdekében beadvánnyal fordult a város orosz parancsnokságához, melyben kérte, hogy a hadsereg által rendezett hangversenyeken magyar művészek is részt kaphassanak. A parancsnok úr készséggel támogatta ezt a törekvést, így a vasárnap, 1944. december 3-án du. 3 órakor tartandó hangversenyen már magyar művészek is fellépnek. Egészen véletlenül Debrecenben tartózkodik a kiváló magyar zongoraművész, Hemlich Lajos, kinek neve közismert a nemzetközi hangversenydobogókon. A rendezőségnek sikerült őt megnyerni a vasárnapi hangversenyre, melyen három Liszt-számmal fogja a publikumot gyönyörködtetni. Mellette a város közismert énekművésznője és tanára: G. Hoór Tempis Erzsébet énekel három számot (Rimsky-Korsakoff, Kodály, Dienzl) Galánffy Lajos zongorakísérete mellett. Reméljük, hogy Debrecen város közönsége nagy számmal vesz részt a vasárnapi hangversenyen, mely így az orosz–magyar barátság jegyében fog lezajlani.

Néplap 1944. dec. 3. I. évf. 8. sz. 4. l.

Közmunkára a suttogókat!

A katonának harcolni kell, s folyton gyakorlatozni kell, még ha nem vetne is fel új módszereket a háború. A nyáron, Hadház környékén, nap mint nap dörögtek az ágyúk a fülembe: tüzérségi gyakorlat folyt. De a mi elmés rémhírterjesztőink, ha a püspökladányi ágyújavítóban eldördül egy lövés, ha a Hortobágyon lezajlik egy hadgyakorlat, már nem férnek a mellényük alá, úgy újságolják: Visszajöttek a németek, túl járnak Nyíregyházán, behull a puskagolyójuk a Diószegi útra. Állandó műsorszámuk természetesen a V-sorozat, a hangtalan puskagolyó, az oxigén-elvonó, de már van szezoncikkük is: a fagyasztó bomba, amelyikkel a „humanizmusukról" közismert nácik okvetlenül meg óhajtják várni a hideget, hiszen kánikulában méltán vették volna zokon az alkalmazását a megdermesztett hullák – mihelyt már nulla alá száll a hőmérséklet, könnyebben hozzáedződik az ember bőre a generális hőcsökkentéshez.

S ezek a vad badarságok még most is vacogtatják a várost. Fűtsétek be az óvópincéket, jön a megsemmisítő légótámadás! Roosevelt megbukott a választásokon, békekormány alakult, Amerika kilép. Japán hadat üzent a Szovjetnek; a Vörös Hadsereg be van kerítve: nyugaton Poroszországban, keleten a Csendes-óceán felől; órák kérdése, hogy Moszkva megadja magát.

Úgy gondoljuk, elég már ebből. Semmi akadálya, hogy az ilyen bőtorkú, nagymellű suttogókat azonnal ne jelentsük újjáalakult rendőrségünknek. Munkáskezekre nagy szükségünk van a romoknál; addig is, míg törvényeinknek megfelelően bíróság elé nem állnak, s meg nem kapják, amit érdemelnek, pompásan lehet őket alkalmazni mint érdemdús kényszermunkásokat. A város is megszabadul tőlük, s valahára némi haszna is lesz a létezésükből a birkatürelmű, agyonterrorizált társadalomnak.

(héja)

Néplap 1944. dec. 5. I. évf. 10. sz. 3. l.

„Davájtyi gavarity pa magyárszki..."

Amikor a kereskedések redőnyei nagy részben még helyükből kiugorva himbálóztak az őszi szélben, és üzleti életről Debrecenben csak álmodni mertek az emberek, az utcasarkokon hangos torkú rikkancsok telepedtek le, hónuk alatt szorongatták azokat a sárga fedelű füzeteket, amelyeket imigyen kínáltak hangos szóval a járókelőknek:

– Megjelent a legújabb magyar–orosz szótár... Minden benne van... csak két pengőbe kerül...

Ez a „magyar–orosz fonetikus zsebszótár" volt a felszabadult, demokratikus Magyarország

első nyomdaterméke.

Később ezerszámra ment Budapestre és a Vörös Hadsereg nyomában mindenhova, ahova a felszabadító orosz katonaság bevonult. Ez a kis füzet rendkívül nagy szolgálatokat tett úgy a polgári lakosságnak, mint a Vörös Hadsereg tagjainak, és közvetve nagy mértékben hozzájárult a kialakult baráti viszony megteremtéséhez is. Érdekesnek tartottuk tehát kibogozni e nyomdatermék megszületésének felette érdekes históriáját.

Debrecen felszabadulásának idején Szabó Kálmán, a város mostani polgármestere – aki az első törvényesen megválasztott polgármestere volt az új, demokratikus Magyarországnak – a debreceni Egyetemi Nyomdát vezette. Szabó Kálmán kitűnő szakember, és mint az Egyetemi Nyomda igazgatója, lelkiismeretesen törődött minden nyomdai kérdéssel. Számára nagy örömet jelentett az, hogy a felszabadító Vörös Hadsereg első tisztjeként egy kitűnő orosz nyomdász került ki az Egyetemi Nyomdába, és Szabó Kálmán ma is meghatottan meséli, hogy ez az orosz tiszt majdnem hogy összecsókolta a nyomdai gépeket, amelyek között otthon érezte magát.

A szótár születéséről ezeket mondotta el nekünk a polgármester:

– Napokkal a felszabadulás után szükségét éreztem annak, hogy egy

vetség részt akar vállalni a demokratikus Magyarország megteremtésének nagy munkájából és felelősséget jelentő harcából.

A szövetség a munkás- és parasztifjúság széles rétegeire támaszkodik, s e kettőhöz szorosan csatlakozik az értelmiségi ifjúság, mely haladó szelleméről fényes bizonyságot tett akkor, midőn a reakciós kor legsötétebb hónapjaiban megteremtette az emlékezetes Márciusi Frontot.

Hisszük, hogy a Demokratikus Ifjúsági Szövetség megtalálja az utat és módját arra, hogy a közös munkára, a közös problémák együttes megoldására egybefogja az eddig önhibáján kívül százfelé húzó magyar ifjúságot. A munkás- és parasztifjúság az értelmiségi ifjakkal karöltve akar küzdeni közös céljaikért: erre a munkára hívja sorai közé a most megalakult szövetség Debrecen demokratikus érzelmű ifjúságát.

Néplap 1944. dec. 7. I. évf. 12. sz. 2. l.

A Déri-múzeum hamarosan a közönség szolgálatába áll

– mondja dr. Lükő Gábor múzeumi őr

Debrecen világhírű kultúrértékei aránylag sértetlenül vészelték át az elmúlt heteket. A Kollégiumi Könyvtár sorsáról dr. Révész Imre nyilatkozott lapunknak, másik kultúrbüszkeségünk, a Déri-múzeum ügyében dr. Lükő Gábor múzeumi őrt kerestük fel.

A DÉRI-MÚZEUM

épülete több helyen megsérült, üvegtetői, ablakai, vitrinei összezúzódtak a gránátnyomástól, de anyagukban szerencsére csak minimális károsodás történt. Még szeptember végén, tiltakozásom ellenére, több értékes magyar mesterművet – köztük Szinyei Merse-képeket is – Pestre szállítottak. Legértékesebb kincsünk azonban, Munkácsy Mihály „Ecce Homó"-ja, sértetlenül birtokunkban van a légoltalmi pincében. Bár a vasbetonon is átcsurgó nedvesség veszélyezteti e remekművet, mégis sikerült azt megóvnunk.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR

teljesen érintetlen, szintén nemsokára megkezdi működését. Gyűjteményeink rendbehozatalán megfeszített erővel dolgozunk, reméljük, hogy karácsonyig azok is rendben lesznek. Addigra előadótermünk kissé beázó tetőzetét is megjavítjuk, s így karácsony után a Déri-múzeum ismét a közönség rendelkezésére áll – fejezte be nyilatkozatát dr. Lükő Gábor.

Néplap 1944. dec. 7. I. évf. 12. sz. 3. l.

A zsidókra vonatkozó megkülönböztető jogszabályok hatályon kívül helyezése

A napokban szerény méretű falragasz jelent meg Debrecen házfalain, mely közli a nyilvánossággal, hogy „az ún. zsidótörvény és az azzal kapcsolatos törvényes rendelkezések a mai naptól kezdve hatályukat vesztették."

Végre tehát mégis történt valami hivatalos lépés – nem tudjuk, kinek az iniciatívájából –, mely az utolsó évtized magyar jogalkotásának legbűnösebb fejezetét, a Corpus Juris szégyenfoltját van hivatva hatályon kívül helyezni.

Minden tisztességes magyar ember csak arcpirulással tud visszagondolni a „szuverén” törvényhozás eme jogalkotására és a „független” kormány, valamint az alsóbb hatóságok jogalkotó tevékenységére. Ezek a jogszabályok német minták szolgai lemásolásával „nagy szövetségesünk” parancsára lábbal tiporták a legelemibb emberi jogokat, és ártatlanok százezreit végső nyomorba döntötték, majd március 19-e – állami függetlenségünk utolsó roncsainak elvesztése – után magukkal tehetetlen gyermekeket, asszonyokat, aggokat a legembertelenebb módon kiszolgáltatták a náci koncentrációs táborok prédájául.

Az utolsó évek bűnös háborús politikája talán súlyosabb sebeket ejtett a nemzet egyetemének testén, de a zsidókkal szemben tanúsított barbár eljárás volt az előidézője annak, hogy az egész szabad világ – benne az irántunk sokáig jóindulatot tanúsító semlegesek – közvéleménye szemében elveszett Magyarország hitele és becsülete – valószínűleg hosszú időre.

Nemcsak a zsidókkal szemben fennálló erkölcsi kötelezettség, hanem a nemzet egyetemes érdeke is megkívánja a lehető legszélesebb körű jóvátételt. A néphangulat ez irányban megnyilatkozott rögtön a felszabadulás után.

A hivatalos körök megmozdulását hetekig hiába vártuk; nem tudjuk, bürokratikus lomhaság, érdektelenség, vagy éppen reakciós erők szabotázsa volt-e ennek az oka.

De hát jobb későn, mint soha. Végre üdvözölhetjük az első ez irányú hivatalos lépést.

Kénytelenek vagyunk azonban megállapítani, hogy ez a lépés nagyon óvatos és tétova volt. Ennek a nem debreceni helyi jelentőségű kérdésnek a rendezése nagyobb nyilvánosságot érdemelt volna; a papír-

1944, julius 8. A lengyel kormány hivatalosan jelentette, hogy 400.000 magyar zsidót öltek meg a lengyelországi Oswiecimi halálkamrákban.

1944, Julius 11. Imrédy Béla nyilvánosan kijelentette, hogy sem a magyar hatóságoknak, sem egyetlen magyar embernek, egyetlen csepp zsidó vér sem tapad a kezéhez.

TE IS MOSOD KEZEIDET?

Szövetséges repülőgépről ledobott röpcédula a németek által megszállt területre 1944 őszén

készlet talán megengedett volna egy nagyobb méretű plakátot, és lapunk is örömmel bocsátotta volna rendelkezésre hasábjait a szöveg előzetes beküldése esetén.

Erősebb kritika érheti a rendelet szövegezését: lehetne szabatosabb és kevésbé lakonikus. Hogy csak egy kifogást említsünk, az ún. „zsidótörvényen" kívül még meg lehetett volna említeni az 1941. évi XV. tc.-et, a szomorú világhírt szerzett fajvédelmi törvényt. Emlékezünk még ugyanis egy, az elmúlt hetek során Debrecenben felmerült esetre: az eljáró anyakönyvvezető a megjelent házasulandók összeadását a fenti törvény által megkívánt származási iratok bemutatásától tette függővé.

Sok, saját magunk által is elismert hibánk mellett azzal szoktunk dicsekedni, hogy jogásznemzet vagyunk. Talán jobban érvényesülhetett volna ez a tehetség a rendelet megszövegezésében.

Remélni akarjuk, hogy az éledő demokratikus közéletben nincs és nem is lehet szerepe olyan egyénnek vagy irányzatnak, mely az emberek egyenlő jogaival kapcsolatos alapelvvel szemben akár csak titkos ellenérzést is táplál.

dr. V.

Néplap 1944. dec. 8. I. évf. 13. sz. 2. l.

A Nyilaskeresztes Párt figyelmeztetése a zsidó lakások ingóságainak elszállításával kapcsolatban

A Magyar Országos Tudósító jelenti: Szalai Pál, a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom pártösszekötője a m. kir. rendőrségnél közleményt adott ki, amely szerint a zsidó vagyonok kormánybiztosa a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalomra ruházta azt a jogot, hogy a volt zsidó lakásokból az ingóságokat elszállítsa. A pártösszekötő az esetleges visszaélések elkerülése végett felszólítja a házparancsnokokat és házfelügyelőket, hogy csak szabályszerűen kiállított „Nyílt parancs"-csal és ehhez mellékelt, név szerint kiállított „Szolgálati jeggyel" – amely csak a kiállítás napján érvényes – szállíthatják el a lakásokból az ingóságokat.

A házparancsnoknak, illetve mindenkori helyettesének és a házfelügyelőnek a csomagolás alatt a lakásban kell tartózkodnia. Élelmiszert, ruhaneműt, háztartási cikkeket leltározás nélkül, ékszert, aranyat, ezüst tárgyakat, órákat, perzsabundát, értékesebb szőnyegeket leltár szerint szállíthatják el a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom fenti igazolással ellátott tagjai. A nyílt parancs és a szolgálati jegy az illetékes körzetvezető aláírásával és körbélyegzőjével van ellátva.

Mindazok, akik ezen kellékekkel nem rendelkeznek, közönséges rablók, azokat a hatóságoknak át kell adni, és elnyerik súlyos büntetésüket. (MOT.)

Magyarság 1944. dec. 8. XXV. évf. 279. sz. 3. l.

Haladéktalanul meg kell kezdeni a bombakárosult épületek javítási munkálatait!

A Debrecent ért hét légitámadás, s ezt követően a város birtoklásáért folytatott súlyos harcok érzékeny veszteségeket okoztak a város köz- és magánépületeiben. A Vörös Hadsereg által történt felszabadítás után azonnal meg kellett volna indulnia nemcsak a romeltakarításnak, hanem a javítási munkálatoknak is. Ez azonban nem következett be a kívánt mértékben, s ezer és ezer debreceni dolgozó a legnagyobb aggodalmak között néz az elkövetkező téli hónapok elé.

Köztudomású, hogy a várost ért légitámadások, a fasiszta hírverés hazugságaival ellentétben, kifejezetten a hadi fontosságú épületek és berendezések ellen irányultak. Ezek a gyárak, intézmények és üzemek nagyrészt a város peremén helyezkednek el, s így természetes, hogy a körülötte lévő, jobbára szegény néprétegek lakóházai rongálódtak meg vagy mentek tönkre. Meglehetősen nagy károk vannak a város belterületén is, különösen a légnyomás által bekövetkezett üvegkárok jelentősek. A városháza, vasútállomás, vagongyár, István-malom, villanygyár, vágóhíd s ezek közelében lévő köz- és magánépületek sürgős javítási munkákra szorulnak.

A bombakárosult lakóházak több mint fele kisebb-nagyobb javításokkal lakhatóvá válhatik, viszont ha nem érkezik gyors segítség, akkor ezek az épületek a téli időjárás viszontagságai folytán teljesen tönkremennek. A város vezetőségének kezdeményező szerepet kell vállalnia ebben az ügyben, a megrongált házak javítását intézményesen kell rendezni. A háztulajdonosokkal karöltve a lehető legrövidebb időn belül hozzá kell látni a munkához. Pillanatig sem kételkedhetünk abban, hogy az idevonatkozó problémák megoldása nehézségekbe ütközik, a segítés módját azonban meg kell keresni. Mindenekelőtt gyors ütemben indítsák meg, illetve fokozzák a munkát a téglagyárakban és más építkezési anyagok gyártásával foglalkozó üzemekben, s gondoskodjanak arról is, hogy a már kész állapotban lévő anyagok minél hamarább szétosztásra kerüljenek. Felhívjuk még a város vezetőségének figyelmét arra is, hogy az építőipari munkások jelenleg jórészt munka nélkül vannak, s az építőipari szakszervezettel folytatandó megbeszélések bizonyára közelebb juttatnák a város vezetőségét e rendkívül súlyos és sürgető probléma megoldásához.

A város dolgozó társadalma kérdő és várakozó szemmel tekint a város vezetősége felé. Várja a helyreállítási munka elvégzésére a kezdeményező lépéseket, azok haladéktalan megtételét, hogy legalább ideiglenesen helyreállított házaiban átvészelhesse az elkövetkező hónapokat tavaszig, amikor majd megindul a nagy feladat: Debrecen újjáépítése.

Néplap 1944. dec. 10. I. évf. 14. sz. 5. l.

„Nem vagyok tekintettel régi előírásokra – az élet követelményeit tartom szem előtt"

– mondta Hajdú megye alispánja, aki beszámolt munkatársunknak a megyei problémákról

A megalakult Nemzeti Bizottság kiterjeszti tevékenységét nemcsak Debrecen városára, hanem az egész megyére. Egyre-másra szerepelnek ügyrendjén Hajdú megye problémái. Ezzel kapcsolatban felkerestük dr. Herpay Gábor alispánt, aki az orosz parancsnokság megbízásából a megyének közigazgatását szervezi és irányítja. Az alispáni hivatalban egy újonnan kinevezett községi orvos tesz éppen esküt.

„Ehhez sem volna nagyon jogom, de kötelességemnek tartom, hogy az élet meginduljon és a kívánalmaknak eleget tegyek" – mondja az alispán.

Általában friss szellemmel és öntevékenységgel találkoztunk az alispáni hivatalban.

„Nincs többé Bőrközpont, Futura meg a múlt rezsim egyéb megkötöttsége a megyében – válaszolja az alispán egy érdeklődőnek. – A megkötöttséget fel kell oldani, hogy az egyéni kezdeményezésnek helyt adjunk, természetesen csak olyan mértékben, hogy az a közérdeket ne sértse."

Majd rátérünk jövetelem tulajdonképpeni céljára, hogy a megye ügyeit megbeszéljük.

„Engem a katonai hatóság állított a megye élére, legelső kötelességem, hogy a Vörös Hadsereget segítsem és a katonai alakulatok kívánalmait kielégítsem – kezdte az alispán az igen érdekes beszélgetést. – A megye közigazgatása megszervezésének legnagyobb nehézsége az összeköttetés hiánya volt. Kezdetben napokig nem tudtak egyes községekről, mert azok 40–50 km távolságban voltak. A megye tisztviselőinek nemcsak az irodai munkát kellett vállalniuk, hanem a gyaloglást is. Ezt az igen nehéz problémát azután igen szellemesen oldották meg. A 150 tagú útkaparó személyzetet szervezték meg, és most majdnem fennakadás nélkül működik megyénk postaforgalma. Az utak karbantartása is kielégítően folyik, úgyhogy orosz részről nem is merült fel semminemű kívánság."

Ezután a vidéki viszonyokról érdeklődünk az alispánnál. A termény betakarítása általában kielégítően folyik, nehézség természetesen van, mert hiányzik az iga. De búza, krumpli, napraforgó és káposzta van a megyében elég. A községek általában maguk veszik kezükbe az irányítást, mivel az ún. intelligencia teljesen magára hagyta a népet. Van falu, ahol a jegyző, pap és tanító elmenekült. Helyi önkormányzatok vannak kialakulóban, és minden írni és olvasni tudó embert befognak az adminisztrációs munkába. „Püspökladányban négy középiskolát végzett embert tettünk meg jegyzőnek. Ennyire nem vagyok tekintettel régi előírásra és az élet követelményeit tartom szem előtt" – mondta az alispán.

Érdeklődtünk az alispánnál a megyében uralkodó vagyonbiztonságról, és örömmel hallottuk, hogy a katonai parancsnokság e tekintetben is a legmesszebbmenően támogatja a közigazgatást.

Mozgó járőrök biztosítják a faluk és utak biztonságát. Természetesen ez egymagában nem elegendő. A falvakban helyi rendőrséget is szerveztek, de ez csak akkor lesz képes feladatát ellátni, ha fegyvere lesz.

„Sajnos megyénkben ezt még nem engedélyezték, pedig Szabolcsban, Békésben és Biharban már régen fel vannak fegyverezve a közbiztonsági szervek – mondja az alispán. – A bíróságok szervezése is folyik, amíg működésüket meg nem kezdik a helyi hatóságok, az egyes kilengésekről jegyzőkönyvet veszünk fel, hogy azt majd a bíróságnak átadhassák."

„Legégetőbb problémánk azonban a pénzkérdés – folytatta az alispán –, a megye egész személyzete az útkaparóktól a tisztviselőkig ingyen dolgozik. Ez tulajdonképpen heroikus munkát jelent. Az adózás mértéke egyáltalán nem kielégítő. Még ha tudnának, akkor sem akarnak adót fizetni, azonkívül, mivel termelvényeiket a gazdák nem értékesítik, másrészt debreceni takarékbetéteiket elvesztették, bizonyos fokú pénzszűke is mutatkozik. Természetesen nagyon megenyhülne a helyzet, ha a javak felhozatala megkezdődne. Anyag van elég, és a megye közönsége örömmel várja a debreceni vállalkozókat és kereskedőket, hogy az árucsere meginduljon. Természetesen mi magunk is igyekszünk ezt valamiképpen megindítani. Ez a probléma állandó megbeszélés tárgyát képezi az orosz parancsnoksággal is, és remélhetőleg megoldást fogunk találni" – fejezte be beszélgetésünket az alispán.

H. R.

Néplap 1944. dec. 10. I. évf. 14. sz. 4. l.

Szeged köszönti Debrecent!

Megalakult a szegedi demokratikus Nemzeti Bizottság mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front ottani szerve. A szegedi Nemzeti Bizottság elnöke ez alkalommal az alábbi levélben üdvözölte dr. Juhász Nagy Sándort, a debreceni Nemzeti Bizottság elnökét:

„Dr. Juhász Nagy Sándor úrnak, a debreceni Nemzeti Bizottság elnökének, Debrecen.

Igaz nagyrabecsüléssel és testvéri szeretettel köszöntöm mint a debreceni Nemzeti Bizottság tiszteletre méltó elnökét.

Szeged egész demokratikus polgársága örömmel és bizalommal fogadja Debrecen sokat szenvedett népének testvéri jobbját, és tudatában van annak, hogy a két ősi magyar város önzetlen és áldozatkész összefogása ma az egész felszabadult magyarság szebb jövőjének biztos záloga.

Csatoltan megküldöm a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front szegedi napilapjának, a Délmagyarországnak azon két számát, amely ismerteti alakuló nagygyűlésünk lefolyását, és a Magyar Kommunista Párt javaslata alapján azon elfogadott végleges programunkat.

Meg vagyok győződve róla, hogy ha e részünkről bűnös háború egyetlen tanulságaként a maradék magyarság minden elválasztó szempont tudatos félreállításával mindenkorra összefog, a ránk váró gyötrelmes sors is jobbra fordul, és szörnyű szenvedéseink is végül javunkra szolgálnak.

Szeged demokratikus népe ehhez a reményteljes magyar együttműködéshez minden erejét fenntartás nélkül kívánja szolgálatba állítani.

Városunk nevét 25 éven át meggyalázták, hogy azzal a szellemmel hozták összefüggésbe, mely végül a nemzetet romlásba döntötte. Ezt a hazug és áruló szellemet idegenek hozták városunkba, melynek népe attól ösztönösen is mindig távol tartotta magát.

Szeged népe, melyet Kossuth Lajos a nemzet legválságosabb óráiban „nemzetem büszkeségé”-nek nevezett, szent hagyományok nyomán kíván együttműködni a demokratikus Magyarország újjáépítésében és felemelkedésében.

Fogadja igen tisztelt Elnök Úr mély tiszteletem nyilvánítását, és vagyok a legszívélyesebb üdvözlettel: dr. Balogh István sk. plébános, a szegedi Nemzeti Bizottság elnöke.”

Néplap 1944. dec. 15. I. évf. 18. sz. 3. l.

Milyen szellemben tisztogat a pénzügyigazgatóság?

Súlyos örökséget vett át a háború romhalmazai között újraéledő magyar demokrácia. Bárhol kezdi el építőmunkáját, gazba és piszokba lép. Az elmúlt rendszer az élet minden vonalán rothadt alapokat hagyott hátra, és lehetetlen, hogy a fiatal magyar demokrácia ezekre az alapokra építsen. Nem lesz egészséges és erős, vihartálló az az épület, amelynek alapjai futóhomokon nyugosznak. Meg kell szilárdítanunk az alapokat, csak akkor építhetünk vihartálló épületet.

Bárhova tekintünk, mindenütt visszaélésekre találunk.

Lapunk múltkori számában megvilágításképpen rövid listát közöltünk a nagy adóhátralékosokról. Szigorúan vizsgálat alá vonva ezeket a neveket, láthatjuk, hogy főleg a múlt rezsim kegyeltjei részesültek olyan kedvezményben, hogy adójukat nem kellett pontosan befizetni. Vajon kit terhel itt a felelősség? Nem felelősek-e a pénzügyi hatóságoknak azok a vezető tisztviselői, akik megtűrték, nem vétkes mulasztás-e részükről az, hogy itt ilyen súlyos – enyhén szólva – hanyagságok történtek? Mint kiskirály uralkodott mindegyikük a saját portáján, és azt

képzelte magáról, hogy életnek és halálnak ura. Köztisztviselőnek lenni nem azt jelenti, hogy szívességet tesz, ha valakivel szóba áll, hanem azt, hogy a köznek szolgál.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja szerint „a közigazgatási szerveket, a bíróságokat, a honvédséget, a karhatalmat meg kell tisztítani a nyilas hazaárulók és egyéb népellenes elemektől." Joggal feltehetjük a kérdést, azok, akik a fenti visszaélésekért felelősek, nem népellenes elemek? Meg vagyunk győződve arról, hogy a pénzügyigazgatóság nagy részében fasiszta mentalitású elemekből áll. Ezek az elemek még ma is itt vannak, és azt hiszik, hogy folytathatják eddigi üzelmeiket. Megbolygattuk ezzel a listával e kérdést, de az urak még mindig nem veszik tudomásul, hogy a helyzet megváltozott. Ahelyett, hogy figyelmeztetésünk alapján az eddigi hibákat kiküszöbölték volna, és hozzáláttak volna a problémák megoldásához, tisztogatási akcióba kezdtek. Még mindig él bennük a mentalitás, hogy az ő birodalmuk tabu a köz számára.

Az történt ugyanis, hogy a rendőrség felszólította a pénzügyigazgatóságot, hogy jelölje ki azokat az urakat, akik jelenleg feleslegesek, hogy azokat közmunkára felhasználhassák. Mi sem jött jobban ezeknek az uraknak, mint ez az alkalom, hogy több, a néppel együttérző baloldali elemet rögtön átadjanak a rendőrségnek, mert rövidlátásukban azt hitték, hogy így magukban maradva, megint csak urak lesznek a saját portájukon.

Meddig tűrhetik ezt a dolgozók? Meddig tűrheti ezt a Nemzeti Bizottság? Elérkezett az ideje annak, hogy haladéktalanul meginduljon a közhivatalokban az igazoló eljárás. Nem engedhetjük meg, hogy továbbra is egy kis klikk üljön a magyar tömegek nyakán, és szipolyozza annak vérét. Nem engedhetjük meg, hogy egyes közhivatalok államot képezzenek az államban. A néptömegek nem értik azt meg, hogy miért kellett nekik a végrehajtási eljárások sorozatát tűrni kis jelentéktelen adóhátralékaik miatt, amikor nagy adózók komoly százezrekkel maradtak az államkincstárnak adósai. Az új magyar demokráciának meg kell mutatnia, hogy hatóságai kellő eréllyel lépnek fel mindenkivel szemben, és meg kell mutatnia, hogy kíméletlenül hozzálát a demokrácia ellenségeinek felszámolásához. Helyesen mondja azt Révai József a „Délmagyarország"-ban, hogy „a néptömegek nem lelkesedhetnek azért a demokráciáért, mely saját halálos ellenségei iránt türelmes és engedékeny."

Néplap 1944. dec. 15. I. évf. 18. sz. 2. l.

Az újjászülető debreceni élet nyomában

Zajlik az élet a zsibogón, ahol sok a vevő, sok az eladó,
de még több, aki eltűnt holmiját keresi

A debreceni üzletek egy része nyitott csak ki, de azokban sem sok öröme telik a vásárlóközönségnek. Az élelmiszert árusító üzletek kilincsét ugyan egymásnak adják a vásárlók, de egyéb üzletek, különösen a textilesek, konganak az ürességtől. Ezen nincs is semmi csodálkoznivaló, mert azokban legfeljebb cipőfűzőt, műrostos pamutot és borotvapengét talál a betévedt vevő. Mellékesen megjegyezzük, hogy az áruhiányért nem okoljuk a kereskedőket, bár tudomásunk van róla, hogy egyeseknek elrejtve jelentős készleteik vannak, melyekkel úgy látszik „jobb időkre" várnak.

Debrecen üzleti forgalmának nagy része nem is az üzletekben bonyolódik le, hanem a zsibogón, ahová feketéllő sorok kígyóznak szerdán és szombaton reggel.

A debreceni ócskapiacon a megszokott kép fogad bennünket. Az áruk mennyisége és minősége nem üti ugyan meg a békebeli színvonalat,

de a forgalom élénk. Sok az eladó, sok a vevő, de még többen vannak olyanok, akik többször végigmennek a kirakott áruk sorain, nem kérdeznek árat, nem is vásárolnak, csak figyelnek. Ezek azok az emberek, akik talán a legtöbben vannak: kutatnak eltűnt holmijaik után. Néha ráismerni vélnek egy-egy cipőre vagy ruhára, és ilyenkor parázs veszekedések kezdődnek, amire felhívjuk az illetékesek figyelmét.

Az eladásra kínált holmik között feltűnően sok alsó- és felsőruhaneműt találunk. Egy használt télikabát 600 pengőért cserélt gazdát, egy pamutnadrágot 160 pengőért kínáltak. 180 pengőbe kerül egy műrostos kabát, és 200 pengőbe egy pár férfi cipő. A konyhaedények darabjáért 5 pengőt kérnek.

A zsibogó egyébként új színnel gazdagodott: az egyik sarokban baromfit árulnak. Igaz, hogy a csirke párjáért ötven pengőt is elkérnek. Kevés burgonyát és káposztát is láttunk, a legmeglepőbb azonban az volt, hogy az egyik helyen „magyar" dohányt árultak, kb. 1 kilogrammos csomagokban, á 25 pengő.

Ha kisebb-nagyobb zökkenőkkel is, de zajlik az élet a debreceni zsibvásáron. Mint az egyik árus kijelentette, a közönség nagy része egy kalap alá helyezi a régi, becsületes árusokat az alkalmi árusokkal. Tagadhatatlan, hogy a debreceni zsibogón is találhatók lopott holmik, azonban azok nagy részét zsákszámra hordják a környező falvakba, és ott élelmiszerért adják el.

Ezen a téren sem ártana egy-két alapos razzia!

Néplap 1944. dec. 17. I. évf. 20. sz. 4. l.

Megindul a sportélet is

A társadalmi, gazdasági és kulturális élettel egyetemben, ha lassan, ha döcögve, de megindul a sportélet is Debrecenben. Úgy látszik, múltkori felhívásunk mégsem volt egészen hiábavaló, mert a sportolók, látván, hogy nem száll le a Sportszövetség a mennyből, maguk fogtak a sportélet megindításához. A kibontakozni kezdő debreceni sporttal kapcsolatban Bérföldi Béla detektívhez, a hírneves régi birkózóhoz és atlétához fordultunk, aki a következő felvilágosítást adta:

– Vasárnapra összehívtam a debreceni sportegyesületek vezetőit, hogy lássuk, mi is a helyzet. A helyzet elég kedvező. A birkózósport, melynek most van a legnagyobb igénye, már megindult a vagongyár tornatermében. Darányi, Németh és a többi Debrecenben tartózkodó neves birkózó már nagyban gyakorol. Csak szőnyeg nincs, de majd kerítünk azt is, mert most az a helyzet, hogy az eddigi egyesületek – a DVSC, a DTM és a DEAC – nem fogják az eddigi elhatárolt egyesületi életet élni, hanem összetartanának, mindegyik azzal segít, amivel tud. A kosárlabda frontján a vasutasok kitűnő terme áll rendelkezésünkre, mely egyáltalán nem sérült meg. Már összeállnak a csapatok, megkezdjük a tréninget. Ami az úszósportot illeti, a város már belement, hogy legalább hetenkint egyszer hideg víz álljon a sportoló dolgozók rendelkezésére, és legalább 3 óra hosszat.

Miután az eddigi Piac utcai sportszékházat bomba érte, a debreceni Sportszövetség – mely az eddigi rezsimmel ellentétben most már a diákokat is belevonhatja munkájába – a Rákóczi u. 30. sz. alá fog költözni. A beköltözés idejéről, a hivatalos órákról stb. majd értesítjük a sportolókat. Itt aztán megkezdjük a tavaszi sportok – futball stb. – előkészítését is. Még egy sportról szeretnék szólani, a tornáról, mely eddig eléggé el volt hanyagolva. Szeretnénk ezt is közösségi sporttá, közösségi művészetté fejleszteni, s örömmel jelenthetem, hogy Debrecenben van Gyenes György, a híres tornász és tornapedagógus, aki nagy segít-

ségünkre lesz. Itt is hiányoznak a szerek és ruhák, de remélhetőleg ezt is meg fogjuk oldani.

Bérföldi Béla nyilatkozata feljogosít bennünket, hogy a legreményesebb várakozással nézzünk a debreceni sportélet elé. Reméljük, nem fogunk csalódni.

(ag.)

Néplap 1944. dec. 19. I. évf. 21. sz. 7. l.

„Semmiféle reakciót ebben az országban többé nem tűrhetünk"

– mondotta Miklós Béla vezérezredes, az Ideiglenes Nemzetgyűlésről adott nyilatkozatában

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítő bizottságának vezető személyisége Miklós Béla vezérezredes, a magyar hadsereg rangidős tisztje. Ő volt az első, aki Horthy elhurcolása után felhívta a magyar hadsereget, hogy fordítsa fegyverét a németek ellen. Azóta fáradságot nem kímélve dolgozik a nemzeti egység megteremtésén. Munkatársunknak ma alkalma volt a vezérezredessel az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakításáról és feladatairól beszélni.

– Az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek feladata, hogy a felszabadított ország erőit összefogja és egyesítse. A felmerült problémákat az ország különböző helyein különbözőképpen igyekeztek megoldani. Ez természetesen nagy zavarnak lett volna az előidézője. Moszkvában is belátták ennek a helyzetnek a tarthatatlanságát, és örömmel üdvözölték kívánságunkat, hogy ideiglenes nemzetgyűlést hívjunk össze, amelyik kormányalakításra megbízást adna, hogy kérdéseinket megoldhassuk.

– Célunk, hogy a nép széles rétegeire támaszkodva alakítsuk meg az Ideiglenes Nemzetgyűlést. Súlyt helyezünk arra, hogy a nemzetgyűlés megbízatása a néptől jöjjön. Mivel ma titkos választásokra még nincs mód, nemzetgyűlésünket csak ideiglenes nemzetgyűlésnek tartjuk. Így is úgy készítettük ezt elő, hogy abba a nép széles rétegeit vontuk bele. A nemzetgyűlés legelső kötelessége, hogy az ügyek vitelére kormányt bízzon meg, mely összefogja a nemzetgyűlés erőit a németek és a hazaárulók elleni harcban.

– Új hadsereget akarunk, mely a népből nő ki. Ezt a nemzeti honvédséget igazi népi hadsereggé akarjuk megszervezni, mert le akarjuk mosni a rátapadt gyalázatot. A nemzet jövőjének biztosítása érdekében sorsdöntőnek találom, hogy felvegyük a harcot a németek ellen, és kiharcoljuk helyünket a többi szabadságszerető nép között. A honvédség tábornokainak egy része, főleg a sváb származásúak, elárulták hazánkat, velük és a többi németbérenccel a legerélyesebben kell elbánnunk. Vagyonukat el kell kobozni, földjeiket és birtokaikat a széles körű földreform keretében fogjuk felhasználni, amelynek mielőbbi végrehajtása a megalakítandó kormány első feladatai közé kell hogy tartozzék. Semmiféle reakciót ebben az országban többé nem tűrhetünk meg. Jóvá kell tennünk a régi rendszer bűneit, ha együtt akarunk haladni azzal a munkássággal, aki ebben a háborúban tanúságot tett politikai éretségéről.

– A magyar nemzet sokat köszönhet a munkásságnak, aki tetteivel bizonyította be, hogy nem engedi magát német igába törni. Munkácson, Ungvárt, Miskolcon és Diósgyőrben a munkásság nemcsak megakadályozta a nemzet vagyonát jelentő ipari berendezések felrobbantását, hanem a kezükbe adott fegyvert a németek ellen fordították. Ezzel hozzájárult a céltalan küzdelem minél előbbi befejezéséhez, és megakadályozta, hogy tovább hulljon a drága magyar vér, amiből úgyis olyan kevés van. A munkásság ezzel a nemzet igazi érdekeit szolgálta, és kiérdemelte a nemzet háláját – fejezte be nyilatkozatát Miklós Béla vezérezredes.

H. R.

Néplap 1944. dec. 19. I. évf. 21. sz. 3. l.

Nyilatkozatok az Ideiglenes Nemzetgyűlésről

Megélénkült Debrecen élete, piros-fehér-zöld zászlók lengnek az utcán. Az Arany Bika előtt boldog békeidőre emlékeztető autósorok. Ünnepre készül Debrecen, hajlékot ad, íme másodszor, a függetlenségi gondolat és a németek elleni harc jegyében összeülő nemzetgyűlésnek. Az Arany Bika belseje is feldíszítve, bejáratában Kossuth apánk képe néz le késői utódaira, akik az ő szellemében igyekeznek helyrehozni azt, amit nemcsak az utóbbi 25 év, hanem 1849 óta itt elrontottak.

Az Arany Bikában is nagy a sürgés-forgás. Egymás után érkeznek a felszabadított Magyarország különböző tájairól a népgyűlések által választott képviselők: Szeged, Pécs és bányavidék, Orosháza, Miskolc, Diósgyőr, Szolnok, Balmazújváros, Eger, Kisújszállás, Makó küldöttei. Boldog összevisszaságban találkoznak egymással most azok, akik eddig aggódva figyelték egymás sorsát. Régi barátok találkoznak, régi ismerősök. A pártokba tömörült képviselőkön kívül igen sok pártonkívüli megbízottal is találkozunk. Ezeket szűkebb hazájuk azért küldte ki, mert eddigi működésük kiérdemelte az általános bizalmat. Zömmel természetesen a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült politikai pártoknak, a Független Kisgazdapártnak, a Magyar Kommunista Pártnak, a Szociáldemokrata Pártnak és a Nemzeti Parasztpártnak képviselőit találjuk, de találkozunk igen sok újonnan létesült frakcióval, mint a Nemzeti Demokrata Párt, Haladó Értelmiségiek Pártja, Paraszt Demokrata Párt stb.

A képviselők bemutatják megbízólevelüket, és átveszik mandátumukat. Beszélgetéseik középpontjában természetesen a rövidesen összeülő Ideiglenes Nemzetgyűlés kérdése áll.

. . . .

. . . .

Néplap 1944. dec. 21. I. évf. 23. sz. 3. l.

Lázas készülődés a nemzetgyűlésre

. . . .

A megbízólevél, amelyet a képviselők magukkal hoztak, városonként és községenként más és más szövegű volt. Az egyikben a nemzetgyűlés tagját követnek, a másikban küldöttnek, majd képviselőnek nevezik. Mint érdekességet közlünk itt egy ilyen megbízólevelet, amelyet Debrecen adott Szabó Istvánnak, a későbbi népjóléti államtitkárnak, és amely szó szerint így hangzik:

Magyar Nemzeti Függetlenségi Front debreceni bizottsága

MEGBÍZÓLEVÉL

Szabó István szabósegéd úr
Debrecen, Lugosi utca 15. szám

Demokrata magyar együttérzéssel hozzuk szíves tudomására, hogy a Nemzeti Függetlenségi Front debreceni Nemzeti Bizottsága 1944. év december hó 16-án tartott gyűlésén az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe Debrecen követének egyhangú lelkesedéssel megválasztotta.

Felkérjük és meghatalmazzuk, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának Titkárságától mandátumát átvenni, és ezen megbízás alapján Debrecen város közönségét a Nemzetgyűlésen képviselni szíveskedjék.

Debrecen, 1944. december 19-én.

Dr. Juhász Nagy Sándor
M. N. F. F. Debreceni Nemzeti
Bizottságának elnöke

Dr. Lévay Zoltán
M. N. F. F. Debreceni Nemzeti
Bizottságának jegyzője

A mandátum levelezőlap nagyságú piros-fehér-zöld színű karton volt.

A debreceni feltámadás. Szerk. Paál Jób és Radó Antal. 1947. 168. l.

A Nyilas Képviselőház ülésén 1944. december 9-én. Sopron

(Az ülés kezdődik délelőtt 9 óra 34 perckor.)
(Az elnöki széket Tasnádi-Nagy András foglalja el.)
Elnök: A t. Ház ülését megnyitom.
Az ülés jegyzőkönyvének vezetésére Boczonádi Szabó Imre, a javaslatok mellett felszólalók jegyzésére Haala Róbert, a javaslatok ellen felszólalók jegyzésére pedig Nyilas Ferenc jegyző urat kérem fel.

A t. Ház tudomására hozom, hogy a miniszterelnök-helyettes úr átiratot intézett hozzám, amelyben kéri, hogy az előző kormányhoz intézett függőben levő interpellációkat a Ház nyilvántartásából töröljük.

A Ház a kérésnek megfelelően a függőben levő interpellációkat törli.

Bemutatom a t. Háznak vitéz Ujfalussy Gábor képviselő úr levelét, amelyben a kisvárdai választókerületben nyert képviselői megbízatásáról lemond.

A Ház a lemondást tudomásul veszi.

A lemondásról és arról, hogy a kisvárdai választókerület mandátuma ilyképpen megürült, a belügyminiszter urat értesíteni fogom.

Bemutatom a t. Háznak Nagybákay Antal képviselő úr levelét, amelyben Debrecen törvényhatósági jogú város választókerületben nyert képviselői megbízatásáról lemond.

A Ház a lemondást tudomásul veszi.

A lemondás folytán megüresedett képviselői helyre az 1938: XIX. t. c. 168. §-a alapján a pótképviselők behívása iránt a belügyminiszter urat meg fogom keresni.

A debreceni országgyűlés

A város képe ezen a történelmi napon szokatlanul ünnepélyes volt. Nemcsak a házakon lengett nemzetiszínű lobogó, hanem a villamosokat is apró magyar zászlókkal díszítették fel, a pályaudvaron, a Bika előtt és az ősi református kollégiumnál Árpád-sisakos, fehér kesztyűs rendőrök teljesítettek szolgálatot. Az oratórium karzatáról nemzetiszínű drapériák és szőnyegek omlottak a földig, két Bocskai-hajdú szoborként állott az elnöki emelvény két oldalán, a karzatokat pedig zsúfolásig megtöltötték a kálvinista Róma csizmás cívisei. A középerkélyen honvédtisztek egyenruháján szikrázott a reflektorok fénye, és a szabadságharc történelmi országgyűlésének emlékére Kossuth Lajos helyét hatalmas virágcsokor jelölte meg. A padsorokban pedig egymás mellett sorakozott a püspök és a munkásember, professzor és egyszerű falusi földműves.

A teremben valami megmagyarázhatatlan, szívet szorongató, áhítatos hangulat.

Történelmi percek következnek...

Vásáry István, az Előkészítő Bizottság elnöke pontosan két órakor elfoglalja helyét az elnöki emelvényen.

Egyszerre felhangzik a Himnusz... A fekete embererdő mint egy szál ember áll fel a padsorokból, és meghatottan, könnyes szemmel énekli a magyar nemzet imádságát. Eltűnnek a pártkeretek, nem alakul bal- vagy jobboldal: a szabad Magyarország éneke zeng az ősi kollégium történelmi oratóriumában.

Amikor elhangzanak a Himnusz utolsó akkordjai és a képviselők leülnek helyükre, dr. Várady István szólal meg. Azzal kezdi szavait, hogy

történelmi a gyűlés helye
és történelmi a gyűlés feladata is.

– A magyar nép képviselőit – mondotta – azért hívtuk össze, hogy

ünnepélyesen kijelentsék itt, hogy az a politika, amely a magyar nemzetet a mostani súlyos megpróbáltatásokhoz juttatta, a magyar nép lelkének idegen. Ennek a politikának a magyar nép nem döntő tényezője, hanem csak szenvedő alanya volt. A nép megbízottainak kötelessége most, hogy felrázva a nemzetet a véres pusztulás aléltságából, megkezdjék a munkát, amelynek célja: az építés, a vérző sebek meggyógyítása, a szenvedésektől meggyötört és javait elvesztett magyar nép gazdasági létének megalapozása, számára boldog otthon teremtése, békés munka biztosítása, a munka eredményeiben igazságos arányban való részesedés nyújtása. Hogy ezt elérjük, ahhoz első lépés a háború maradéktalan befejezése és megbékélés mindazokkal, akikkel együtt dolgozva építhetjük fel a szabad és független Magyarországot. E munkára az elnök Isten áldását kéri, és az ülést megnyitja.

Következett a Nemzetgyűlés elnökének, alelnökeinek és jegyzőinek megválasztása.

. . . .

A NEMZETGYŰLÉS SZÓZATA

Az elnök napirendi indítványa alapján dr. Balogh István előadó beterjesztette szövegét annak a szózatnak, amelyet a Nemzetgyűlés intéz a magyar néphez.

Ez a szózat hangsúlyozza, hogy a nemzet az érdekei ellenére folytatott bűnös háború miatt nem pusztulhat el. Szakítani kell a hitlerista Németországgal, fegyverszünetet kell kötni a győztes szövetséges hatalmakkal, és felszabadításunkért magunknak is harcolnunk kell. A magyar nép végre maga dönt most a sorsa felett. Ideiglenes Nemzeti Kormányt teremtünk, szabadságharcot hirdetünk a függetlenséget letipró és hazánkat dúló németek ellen, nemzeti egységet akarunk, mert az ország felszabadítása, a haza újjáépítése csak a magyarság egyesült erejével lehetséges, és ezt a munkát egyetlen párt vagy társadalmi osztály sem tudja egyedül megvalósítani. Demokratikus Magyarországot akarunk, megvalósítjuk a földreformot, földhöz juttatunk sok százezer föld nélküli és szegényparasztot, hogy ezzel gyarapítsuk a magyar nemzeti erőt, és évszázadokra megszilárdítsuk a magyar demokratikus államrendet. A szózatban a Nemzetgyűlés üzen az országnak még német rabságban sínylődő részéhez, azután a honvédekhez, akiknek megparancsolja, hogy fordítsák fegyvereiket a német elnyomók ellen.

„Éljen az erős, független, demokratikus Magyarország!" – fejezte be beszédét dr. Balogh István, akit beszéde közben gyakran szakított félbe az éljenzés és a tapsorkán.

A Nemzetgyűlés szózatának beterjesztése után a politikai pártok egy-egy szónoka szólalt fel. Elsőnek Dálnoki Miklós Béla vezérezredes beszélt, azután a Független Kisgazda Párt részéről dr. Erőss János, a Magyar Kommunista Párt nevében Gerő Ernő, a Nemzeti Parasztpárt képviseletében Erdei Ferenc és a Szociáldemokrata Párt részéről Takács Ferenc beszéltek pártjuk nevében a Nemzetgyűlés szózatához.

. . . .

A debreceni föltámadás. 1947. 177–180. l.

A Magyar Ideiglenes Nemzetgyűlés Szózata a magyar néphez

1944. december 21-én Debrecenben, a magyar függetlenségi eszme ősi várában összegyűltek a magyar nép hivatali képviselői, hogy megalkossák az Ideiglenes Nemzetgyűlést.

Ezer sebből vérző, végveszélybe került hazánk megmentésére rendkívüli erőfeszítésre van szükség!

Az nem lehet, hogy nemzetünk elsüllyedjen a sírban, melynek szélére taszított bennünket a Németországgal kötött átkos szövetség! Nem

akarjuk, hogy a német hódítók oldalán, a nemzet érdekei ellenére három és fél évig folytatott bűnös háború miatt elpusztuljon nemzedékek munkája, és összedűljön a magyar állam ezeréves épülete! Nem lehet, hogy a német zsoldban álló Szálasi-bűnszövetkezet hazaárulása miatt egyedül Magyarország pusztuljon tovább Németország csatlósaként, egyedül Magyarország ne vessen véget a szabad népek ellen vívott esztelen és öngyilkos háborúnak, egyedül a magyarság ne vegye ki részét a hazáját leigázó német rablók megsemmisítésében!

Szakítani kell a hitlerista Németországgal!

Fegyverszünetet kell kötni a győztes szövetséges hatalmakkal, a Szovjetunióval, Angliával, az Észak-amerikai Egyesült Államokkal!

Nem szabad ölbe tett kézzel nézni, hogy a magyar hazát egyedül az orosz hadsereg szabadítsa fel a német járom alól! A szabadságot, a függetlenséget csak akkor érdemeljük meg igazán, ha magunk is cselekvően, minden erőnkkel kivesszük részünket a saját felszabadításunkból! Álljon talpra a nemzet szent szabadságharcra a német elnyomók ellen!

Újjá kell építeni a romokban heverő Magyarországot!

A magyar nép nagy többsége ezt akarja!

De ma nincs, aki a magyar nép, a magyar nemzet, a magyar állam nevében cselekedjék. Az országnak nincs szuverén képviseleti szerve, nincs országgyűlése, nincs vezetése. Szálasiék bitorlók, akiket a német erőszak ültetett az ország nyakára.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés azért ült össze, hogy legyen, aki a magyar nép, a magyar nemzet, a magyar állam nevében cselekszik!

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés küldöttei a nép választottai. Az országnak a német járom alól felszabadult területéről gyűltek össze a városi és községi önkormányzatok, a demokratikus, hazafias erőket összefogó Nemzeti Bizottságok, a szakszervezetek, az ipartestületek, a mezőgazdasági és más társadalmi szervezetek képviseletében. A szabadon, demokratikusan megválasztott Ideiglenes Nemzetgyűlésnek tehát joga

és kötelessége a magyar nép összességének nevében szólni! Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulásával a magyar nép végre maga döntsön sorsa fölött.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ünnepélyesen kijelenti, hogy kezébe veszi a gazdátlanul maradt ország ügyeinek intézését mint a nemzeti akarat kifejezője, a magyar szuverenitás birtokosa!

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés azért ült össze, hogy megjelölje a kivezető utat a hazára szakadt szerencsétlenségből.

Ideiglenes Nemzeti Kormányt teremtünk, hogy legyen újra felelős központi végrehajtó hatalom, mely a nép bizalmából erős kézzel lát hozzá a nemzet előtt álló feladatok megoldásához.

Sorsunk nehéz, de hittel hisszük, lesz magyar újjászületés! Tudva tudjuk: lesz magyar felemelkedés! A bizton eljövendő erős, boldog Magyarország alapjait akarjuk lerakni!

Független Magyarországot akarunk! Ezért szabadságharcot hirdetünk a függetlenségünket letipró, a hazánkat dúló németek ellen! Bocskai, Bethlen, Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos zászlaja alá hívjuk újra a magyar népet: ragadjon fegyvert, lépjen a kurucok, a 48-as honvédek nyomába! Szabadságharcunkkal csatlakozzunk a demokratikus népek küzdelméhez a német zsarnokság ellen. Lemossuk magunkról a német zsoldosság gyalázatát. Így újra emelt fővel állhatunk a világ előtt!

Nemzeti egységet akarunk! Fogjon össze minden hazáját szerető magyar a németek és hazaáruló nyilas csatlósaik ellen! Az országot felszabadítani, a hazát újjáépíteni egyetlen párt, egyetlen társadalmi osztály sem tudja egyedül, csak a magyarság egyedül, csak a magyarság egyesült ereje!

Demokratikus Magyarországot akarunk! Nem szabad többé megismétlődnie, hogy a magyar népről megkérdezése nélkül döntsenek olyanok, akik egy emberöltő alatt két ízben kormányozták összeomlásba az országot. Magyarország a magyar nép országa legyen! Szabadságot, széles körű politikai jogokat biztosítunk a dolgozó tömegek-

nek, hogy megvédhessék érdekeiket, és hallathassák szavukat az ország ügyeinek eldöntéséről.

Biztosítjuk a magántulajdon sértetlenségét mint társadalmi és gazdasági berendezésünk alapját.

Földreformot akarunk! Földhöz juttatunk sok százezer föld nélküli és szegényparasztot, hogy gyarapítsuk a magyar nemzeti erőt, és évszázadokra megszilárdítsuk a demokratikus magyar államrendet.

Ez az országmentés útja! Erre az útra lép az Ideiglenes Nemzetgyűlés! Követnie kell ezen az úton minden igaz magyarnak!

Magyarok! Sorakozzatok fel az Ideiglenes Nemzetgyűlés, a nemzeti akarat letéteményese, az állami főhatalom jogszerű birtokosa és gyakorlója mögé! Támogassátok, segítsétek nemzetmentő munkájában!

Magyarok az országnak még német rabságban sínylődő részein! Üzenjük, közeleg a felszabadulás! Képviselőitek nemsokára elfoglalják helyüket az Ideiglenes Nemzetgyűlésben! Siettessétek a felszabadult magyarsággal való egyesülésetek boldog pillanatát! Ne engedelmeskedjetek a bitorló Szálasi-kormánynak!

Honvédek! Nincs más parancs számotokra, mint a nemzet parancsa! Az Ideiglenes Nemzetgyűlés a nemzet nevében parancsolja: fordítsátok fegyvereteket a német elnyomók ellen, támogassátok a felszabadító Vörös Hadsereget, csatlakozzatok a magyar szabadságharchoz, a szerveződő új magyar nemzeti haderőhöz!

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulásával új fejezete kezdődött a magyar történelemnek! Megkezdődött a független, szabad, demokratikus Magyarország építése!

Éljen az Ideiglenes Nemzetgyűlés!

Éljen az Ideiglenes Nemzeti Kormány!

Éljen az erős, független, demokratikus Magyarország!

A Nyilas Képviselőház ülésén 1945. január 12-én. Sopron

Elnök: Most pedig korábbi bejelentésemhez képest következik Haala Róbert képviselő úr sürgős interpellációja.

Kérem a jegyző urat, szíveskedjék az interpelláció szövegét felolvasni.

Vitéz Zerinváry Szilárd jegyző (olvassa): Hivatkozással a házszabályok 135. §-ára, az országgyűlés képviselőházának 1945. évi január hó 12. napjára kitűzött ülésén a m. kir. külügyminiszter úrhoz a következő sürgős interpellációt kívánom élőszóval intézni a debreceni ellenkormány tárgyában:

1. Mi a m. kir. kormány álláspontja az ellenséges rádió által bejelentett úgynevezett ellenkormánnyal szemben?
2. Mi az alkotmányjogi helyzet az úgynevezett ellenkormánnyal szemben?
3. Mi a jelentősége az esetleges ellenkormánynak nemzetközi viszonylatban?

Br. Kemény Gábor külügyminiszter: T. Ház! (Halljuk! Halljuk!) Haala Róbert képviselő úr olyan kérdést hozott a T. Ház elé, amelyre egyszer s mindenkorra választ kell adnunk, és ebben le kell szögeznünk az egységes és egyetemes magyarság, az egész dolgozó és harcoló nemzet álláspontját.

A képviselő úr kérdésére válaszom egyszerű és rövid: ellenkormány nincs! Csak ez a válasz fedi az államvezetés, a törvényhozás, a hadsereg, a dolgozók, de a legkisebb magyar család álláspontját is, és ezt diktálja a nemzeti becsület. (Úgy van! Úgy van!) Ez az oka valószínűleg annak is, hogy az interpelláló képviselő úr nem a m. kir. miniszterelnök vagy belügyminiszter úrhoz intézte kérdését: mi a m. kir. kormány álláspontja az ellenséges rádióadók hírverése szerint létező úgynevezett ellenkormánnyal kapcsolatban?

A kérdés politikai vonatkozásaival röviden végezhetünk. Horthy Miklós volt kormányzónak és jellemgyenge, hazátlan és nemzetidegen klikkjének október 15-én bekövetkezett árulása után a magyar nemzet ezeréves büszke történelméhez híven huszonnégy óra leforgása alatt egyértelműen és ellentmondást nem tűrően, saját akarat-elhatározásából, saját történelmi akaratnyilvánítása útján döntött további sorsát illetően. (Úgy van! Úgy van! – Halmai János: Éljen Szálasi!!)

A nemzet alkotmányos szervezettségének csorbítatlan erejével és tekintélyével véget vetett a klikk nemtelen, nemzetvesztő és végzetesen léha játékának. A nemzetnek e napon a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom totális forradalmi akaratában győzelmesen megnyilvánuló akarata jutott kifejezésre...............................

A m. kir. kormánynak tehát csupán a moszkvai rádió által bejelentett magyarországi politikai manőverrel kapcsolatban a következő az álláspontja. (Halljuk! Halljuk!)

1. A m. kir. kormány leszögezi, hogy a magyar nemzet egységes és egyetemes akarat-elhatározásából az ezeréves történelmi alkotmány maradéktalan érvényesülése alapján a törvényes és kizárólagos uralom a magyar alkotmányos szervek útján egész Magyarországra vonatkozóan Szálasi Ferenc nemzetvezetőé. A magyar nemzet totális akaratelhatározásából tehát a hatalom kizárólagosan Szálasi Ferenc nemzetvezetőt illeti meg, és ő azt ennek alapján a hadihelyzettől függetlenül gyakorolja is. (Úgy van!)

2. Ennek következtében semmiféle úgynevezett ellenkormánynak létjogosultsága nincs, és ilyen kormány nem is létezik..............

3. A m. kir. kormány az erkölcsös világ közvéleménye előtt tiltakozik a Szovjetuniók Köztársaságának bolseviki világforradalmi tervei során az átmenetileg katonailag megszállott magyar felségterületen űzött nemtelen politikai játéka ellen.*

4. A m. kir. kormány a moszkvai rádió által közölt úgynevezett ellenkormány személyi és tárgyi programjával kapcsolatban leszögezi, hogy személyileg tökéletesen csődöt kell mondjon olyan politikai elképzelés, amely a magyarságtól erkölcsileg is idegen és elidegenedett. (Úgy van! Úgy van!)....................................

5. Tudatában annak a nemzeti erőnek, amellyel a hadihelyzet mai viszontagságosabb átmeneti időszakában is a m. kir. kormány rendelkezik, és tudva azt, hogy minden magyarok vágyát, a boldog hungarista Magyarországot az új Európában csak Szálasi Ferenc és nemzeti szocialista rendszere építheti fel, a m. kir. kormány ismételten leszögezi, hogy a totális magyar nemzet maradéktalanul a háromhatalmi egyezmény kereteiben felépülő, a német és japán katonai világhatalmak vezetése alatt győzelmesen kiharcolt új világrendtől várja nemzeti önállóságát, szabadságát és függetlenségét. (Úgy van! Úgy van!) És e célból minden erejének totális harcbaállításával kész és készül a győzelemhez hozzájárulni. Ennek alapján küld figyelmeztetést a világon élő, de elsősorban a megszállott országrészeken sínylődő minden magyarhoz, hungaristához, hogy szenvedésük, hűségük és kitartásuk nem hiábavaló, ehhez a jövőben is áldozatosan ragaszkodjanak, tudván azt, hogy rövidesen jövünk, győzünk és leszámolunk! (Úgy van! Úgy van! – Éljenzés.) Ez a hungarista magyar birodalom bizonyossága és parancsa.

Ezekben kívántam a t. Ház előtt az ellenkormány így leegyszerűsödött kérdését ismertetni, és ezzel a m. kir. kormány álláspontját az interpelláló képviselő úrral is közölni.

Kérem válaszom tudomásulvételét. (Élénk taps és éljenzés.)

Négy ívlámpa

Esténként négy ívlámpa ontja szikrázó fényét a debreceni főutcán. Öt hosszú év után először ragyog fény a városban.

Csak négy lámpa, de az eddig sötétben botorkáló ember jóleső érzés-

sel tekintget szét az esti utcán. Csak négy lámpa, de láttára elfelejtett hangulatok, színek és érzések szivárognak fel a lélek eltemetett mélyéből. Csak négy lámpa, de úgy érzem, ez több számunkra, mint részleges kivilágítás, több a múlt dédelgetett emlékénél is: az öt év után először felszikrázó lámpák most szimbólummá szépülnek.

Micsoda irtózatos sötétben tapogatóztunk eddig, miféle rossz szándékú kezek vezettek, taszítottak bennünket halálos buktatók felé, és micsoda gonosz akaratú kezek oltották ki az itt-ott fellobbanó fényeket! Harc! – ordították fülünkbe évtizedeken keresztül. Béke! – mondotta szelíden az ember, és elfordította a fejét. Gyűlölet! – sziszegte felénk hosszú évekig a magyar éjszaka vaksötétsége. Igazság! – ontják most felénk a felragyogó lámpák.

A sötétben járó ember, a hazugságtól elbódított ember vérébe boldogan issza be magát a fény. Ma még hunyorogva néz messze a szokatlan világosságba, de holnap már bátran emeli fel a fejét.

Négy lámpa ragyog az éjszakában. Igen, szimbólum ez számunkra – gyönyörű jelkép: a fény, a szabadság, munka és igazság biztató ígérete.

(r)

Néplap 1944. dec. 20. I. évf. 22. sz. 3. l.

Dunajevszkij Debrecenben

Debrecen közönségének felejthetetlen élményben volt része. A 2. ukrán hadsereg zene-, ének- és tánckara hangversenyt adott a Csokonai Színházban. A nézők lelkesedése nem ismert határt. Az orosz zeneművészet és tánctechnika ellenállhatatlan sikert aratott. A közönség szűnni nem akaró tapssal jutalmazott minden egyes számot. A társulat vezetője

Dunajevszkij karnagy, a világhírű orosz zeneszerző. Dunajevszkij a „Néplap" munkatársának a következő nyilatkozatot adja:

– Örömmel érkeztünk Magyarországra és Debrecenbe. Tudtuk, hogy Bartók és Kodály népe meg fogja érteni az orosz művészetet. Őszinte örömünkre szolgált, hogy Debrecen közönsége szívébe fogadott minket.

A társulat kizárólag vöröskatonákból áll. Célunk, hogy az első vonalban küzdő és harcoló katonákhoz közel vigyük az orosz kultúrát. Állandóan az első vonalakat járjuk, a mögöttes országrészekben alig-alig tartózkodunk. Már negyedik éve működünk, és boldog vagyok, hogy Moszkvából engem küldtek ki a társulat vezetésére.

Az ének- és zeneszámok közül az Ének Sztálinról, a Kárpátok bércei, Budjonny találkozása a kozákokkal, valamint a világhírű Holdfénykeringő tetszett legjobban. Ellenállhatatlan sikere volt a Vöröskatonák táncának.

A szólisták közül Korencsenko, Sirjajeva kisasszony és a Demidov testvérek nevét kell először megemlítenünk.

Néplap 1944. dec. 22. I. évf. 24. sz. 3. l.

Budapest hírt kap

Soha nem készült még olyan szomorú karácsonyra az ország fővárosa, mint abban az időben, amikor a nyilas rémuralom tetőfokán tombolt. Budapest ezekben a szörnyű napokban teljes rémületben reszketett. Fiatal suhancok nyílt utcán igazoltattak, az igazoltatásokat puskalövések követték, és azután pár ember holtan maradt a kövezeten. Egyre szigorúbb rendelkezések ordítottak plakátokon a házak falain. Az esti zárórát délután öt órában állapították meg, és ennek eredménye az volt,

hogy a korán reggel munkába indulók az úttesten, a villamossínek mentén mindig találtak néhány halottat, akiket öt óra után koncoltak fel. A legtöbbje meztelenül feküdt az utcán, mert a nyilasok a szerencsétleneket ki is fosztották.

Szomorú karácsonyra készült Budapest népe és az emberekben a lelket nem tartotta már csak a reménység. Nagyon sokan bujdostak, hamis néven húzták meg magukat, és olyan foglalkozást űztek, ami lehetővé tette, hogy bevárják a boldogabb időket... Magam is éjjeliőr voltam az egyik belvárosi hatalmas áruházban, de ha lehetett, ott töltöttem a nappali órákat is. Az áruház portásának fülkéjében hátul állt egy rádió, amellyel külföldet lehetett fogni, és titokban itt Moszkva, London és Amerika hangjából merítettünk reményt, és kerestünk vigasztalást ezekben a szomorú időkben.

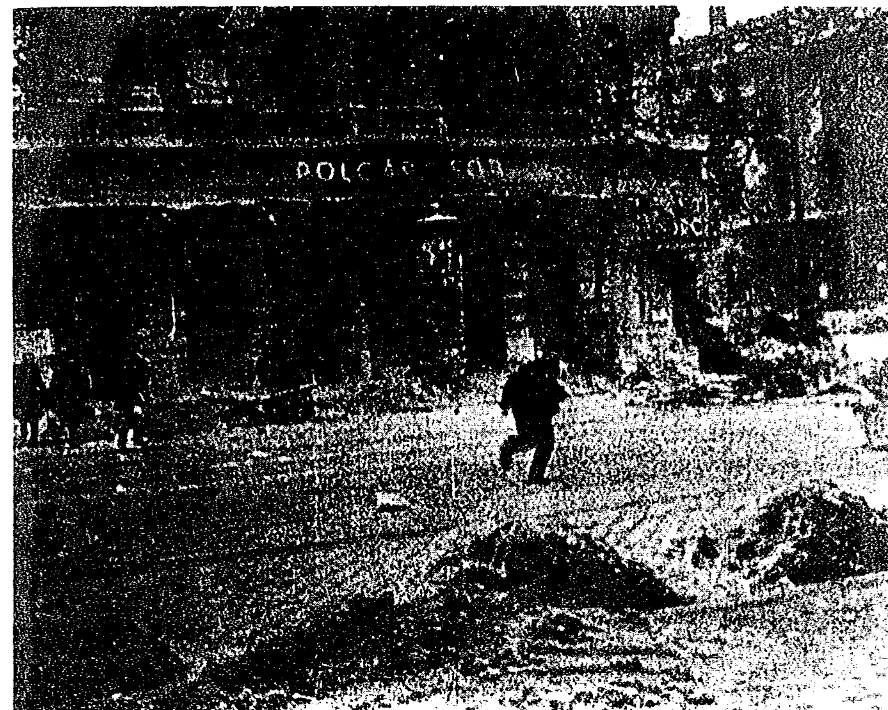
Emlékszem rá: karácsony délutánján pontosan két órakor Londont tárcsáztuk. Ezúttal is, mint minden alkalommal, sokan álltuk körül a rádiót. Amikor aztán a bemondó hozzákezdett a hírek leadásához, síri csönd támadt, olyan, mint eddig még soha. A lehalkított rádióból szívünkhöz törtek a hangok:

...Debrecenben a magyar nép képviselői megválasztották az Ideiglenes Nemzeti Kormányt... Miniszterelnök: Dálnoki Miklós Béla... Pénzügyminiszter: doktor Vásáry István, kultuszminiszter: gróf Teleki Géza, igazságügyminiszter: doktor Valentiny Ágoston... és a rádió mondja tovább a neveket. Aztán megismétli a névsort... Hirtelen kitör belőlem az újságíró, ceruzát veszek elő és papirost, és gyorsírással jegyzem a kormány teljes névsorát.

A házban futótűzként terjedt el az angol rádió szenzációs híradása. Mindenki hozzám fordul mint debreceni emberhez, és tőlem kér felvilágosításokat, hogy kik is az új kormány tagjai. Dálnoki Miklós Béláról és Vörös Jánosról tudjuk már, hogy „hazaárulók", mert ők álltak át először az oroszokhoz. Vásáryról én adtam meg a bővebb információt, s elmondottam, hogy régi ellenzéki harcos, Debrecennek éveken át volt

alkotó polgármestere, akinek harmadmagával volt csak bátorsága ahhoz, hogy ellene szavazzon a képviselőházban a hadüzenetnek és az antikomintern egyezményének. Lassanként azután jöttek mások is, akik információkat adtak Balogh páterről, Gyöngyösiről, Takács Ferencről, Valentiny Ágostonról, Erdei Ferencről és Zsedényi Béláról, a Nemzetgyűlés elnökéről.

Az áruházból hazamentem, de útközben az utcán még idegeneknek is továbbadtam az információkat. Az óvóhelyen nem hatott a szenzáció

Az ostrom alatt a József körúton

erejével a híradásom, mert itt már mindenről tudtak, és a debreceni kormány proklamációjából is idéztek azok, akik az eseményekről a moszkvai rádióból szerezték információjukat.

Talán soha hír még nem terjedt olyan futótűzként egy milliós városban, mint a debreceni kormány megalakulásának a híre az ostromlott Pest szomorú karácsonyán.

Ezen a karácsonyestén nem gyúltak ki gyertyák a fenyőfák örökzöld ágain, mert hiszen nem volt már ház, ahol karácsonyfát állítottak volna. Szent karácsonyestén nem himbálódzott ezüstpapírba csomagolt dió és szaloncukor a karácsonyfa ágain, és nem csillogott azokon az angyalhaj sem. És mégis, az emberek arcáról hosszú hetek óta először tükrözött ki a boldogság és a reménység meleg sugara.

... A moszkvai és londoni rádiók adták Budapest elcsigázott és agyonsanyargatott, dohos pincékbe bújt népének ezerkilencszáznegyvennégy karácsonyán a legszebb és legkedvesebb kriszkindlit... Hogy azután az öröm még teljesebbé váljék, az esti órákban pánikszerűen kezdtek menekülni a nyilasok, mert futótűzként terjedt el a hír, hogy Budán az orosz csapatok áttörték a frontot, az új Szent János-kórházig hatoltak, elzárták a Bécsi utat, és ezzel bezáródott a gyűrű Budapest körül. A nyilas rádió egész éjjel kétségbeesetten bömbölte, hogy „nyilas testvérek, azonnal hagyjátok ott a karácsonyi ünnepségeket, és vonuljatok családtagjaitokkal együtt a jelzett helyre, hogy elszállításotok biztosítható legyen..."

A keserűen mosolygó emberek érezték és tudták, hogy ez már a vég...

... Ez a felhívás volt a legszebb karácsonyi muzsika a Szeretet ünnepén az ostromlott Pesten...

Tamássy László

A debreceni feltámadás. 1947. 187–188. l.

A diadalmas Vörös Hadsereg benyomult Buda külső kerületeibe

Székesfehérvár, Esztergom, Salgótarján, Léva szovjet kézen – Fenyegető helyzetben a Maas felé előrenyomult német páncélosél – Nagy jelentőségű karácsonyi szózatok – Churchill és Eden Athénben

A DEBRECENI ESEMÉNYEK KÜLFÖLDI VISSZHANGJA

Az elmúlt három nap zsúfolva volt a legnagyobb jelentőségű külpolitikai és háborús eseményekkel, mint a pápa, az angol és norvég király, valamint az Egyesült Államok elnökének karácsonyi szózata, Churchill és Eden athéni útja – a magyarországi arcvonalon a főváros teljes körülzárása, Székesfehérvár, Esztergom és Salgótarján elfoglalása, nyugaton pedig a nagy német ellenoffenzíva fejleményei.

Jellemző azonban arra a fontosságra, amelyet az egész világ közvéleménye – a németet sem kivéve – a magyar belpolitikai eseményeknek tulajdonít, hogy a

nagy világlapok és rádióleadók a legnagyobb részletességgel számolnak be a múlt hét végén Debrecenben történtekről.

A moszkvai, londoni, New York-i, belgrádi stb. hírszolgálat – az utóbbiak a moszkvai rádió közlései alapján – kronologikus sorrendben, részletesen ismerteti az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulását és struktúráját, a néphez intézett szózatát, az új kormány megbízását és a miniszterek életrajzát, valamint a kormánynyilatkozatot. Több félhivatalos jellegű kommentár is kísérte a beszámolókat, melyek

örvendetesnek tartják az események alakulását Magyarország jelene és jövője szempontjából.

A német hírszolgálat csak futólag ismerteti a kormányt, kiemelve a magas rangú katonatisztek szerepét. Zürichi jelentések szerint berlini katonai és politikai körökben mély benyomást keltett az a tény, hogy a szovjet kormányzat támogat egy olyan nemzeti érzelmű kormányt, melynek vezetője, illetve tagjai előzőleg harcban álltak a Vörös Hadsereggel.

......

......

A háborúval kapcsolatban az érdeklődés középpontjában – a nyugati hadszíntér súlyos harcait is elhomályosítva – a magyarországi arcvonal eseményei állnak. Tolbukin tábornagy 3. ukrajnai hadserege napokig tartó súlyos őrlő harcok után

teljes áttörést ért el a Velencei-tó és a
Balaton között

húzódó német védelmi vonal ellen.

SZÉKESFEHÉRVÁR ELFOGLALÁSA UTÁN

a Vértes-hegység mentén ellenállhatatlan tempóval törtek észak felé, és először Bicskénél elvágták a bécsi vasútvonalat, majd Piliscsabánál a bécsi országutat és esztergomi vasútvonalat, az

utolsó, Budapestről kivezető útvonalakat.

Az utolsó hadijelentés pedig arról számol be, hogy Tolbukin csapatai nemcsak a nyugati külvárosokat foglalták el, hanem most már

benyomultak a főváros nyugati kerületeibe, Zugligetre és Lipótmezőre.

Más kötelékek észak felé törtek előre, és

elfoglalták Esztergom városát.

Folyik az előnyomulás északnyugati irányban is, Komárom irányában.

Megállapítható, hogy a Dunántúl északkeleti részében a német hadsereg megsemmisítő veresége után

megszűnt minden szervezett ellenállás
és a teljesen körülzárt Budapest elfoglalása

is csak rövid idő kérdése.

Mialatt az ukrajnai hadsereg balszárnya az Ipolyságtól nyugatra

elfoglalta Lévát,

és a Garamnál folytat súlyos harcokat a pozsonyi medencén át Bécs felé való előnyomulásért – Észak-Magyarország teljes felszabadítása befejezés előtt áll. A hadsereg centruma

elfoglalta Salgótarjánt, a környező iparvidéket,

és folytatta előnyomulását Szlovákia felé.

A lakosság ellen terrorrendszabályokat léptettek életbe: kihirdették az ostromállapotot, öt óra után közlekedési tilalmat, valamint azt a rendelkezést, hogy akiknél fegyvert találnak, a helyszínen felkoncolják. A nyilas banditák pedig fosztogatásra használják fel a teljes fejetlenséget, átvéve a rendőri hatalmat.

....

....

Vázsonyi István

Néplap 1944. dec. 28. I. évf. 27. sz. 1. l.

Régi rendszer az Élelmiszerhivatalban

Nem éppen szívet lelkesítő látvány fogad minket a Városháza udvarán. A kenyérjegyeikre várakozók hosszú sora kígyózik az udvaron, az Élelmiszerhivatal helyisége előtt.

Munkások, munkásasszonyok toporognak a hidegben rossz cipőkben, vékony kabátjukban vagy éppenséggel kabát nélkül.

Amint nézzük a sort, különös meglepetésben van részünk. Nem mindenkinek kell sorba állnia. Vannak, akiket soron kívül engednek be, akinek ügyét a tisztviselők soron kívül intézik el. Érdekes: ezek a szerencsés kiválasztottak általában mind a jobban öltözöttek sorából kerülnek ki.

Őszintén megvalljuk: azt hittük, hogy ezek a jelenségek már megszűntek. Bíztunk abban, hogy mindez a múltba vész a reakciós rendszer egyéb megnyilvánulásaival együtt.

Értsék meg végre a közhivatalnokok, hogy az ország a népé, értsék meg, hogy a dolgozó emberek tömegén épül majd újra az ország, értsék meg, hogy ebben a szellemben kell intézniök hivatali ügyeiket. Akik pedig képtelenek ezt megérteni, azok adják át a helyeiket, pihenjenek el, mielőtt valakinek eszébe jutna a múltjukat firtatni...

Ami pedig általában a szabadban való sorbanállást illeti, erre vonatkozólag érintkezésbe léptünk a Nemzeti Parasztpárt debreceni vezetőivel, akik az Élelmiszerhivatal céljaira hajlandók rendelkezésre bocsájtani Arany János u. 4. sz. alatti székházukban egy – a célnak teljesen megfelelő – tizenkétszobás lakást. Ezzel elejét lehetne venni annak, hogy a kenyérjegyekre – néhány napig is – szabad ég alatt kelljen várakozni.

H. F.

Néplap 1944. dec. 29. I. évf. 28. sz. 6. l.

Hirdetések

Aki Tóth Gyula leégett vasüzletéből jogtalanul árukat elvitt, haladéktalanul hozza vissza. Nyomravezetőt jutalmazom.

(Néplap 1944. XII. 13.)

Ügyes fiatalembert felveszek, közmunka alól felmentem. Kohn pék. Széchenyi u. 17.

(Néplap 1944. XII. 13.)

Élelmiszerért szeget adok.
Maróthy György u. 19.

(Néplap 1944. XII. 13.)

Keresem a Nyeste családot, aki tud róluk, értesítsen. Csehéné. Rákóczi u. 9.

(Néplap 1944. XII. 13.)

300 pengőt kap, aki Kálvin tér 11. alól elvitt bútorjaim nyomára vezet. Fábián. Péterfia 4.

(Néplap 1944. XII. 13.)

Tolmácsot keresek lisztért.

(Néplap 1944. XII. 28.)

Műfogsoromat nov. 16-án az Egyesült Kefegyárban vagy a Csillag utcán elvesztettem. Becsületes megtaláló illő jutalomban részesül. Jelentkezni Csillag u. 48. alatt. 12. ajtó.

(Néplap 1944. XII. 28.)

Angóra nyulakat családokhoz kihelyezek ketreccel együtt díjmentesen. Csapó u. 31.

(Néplap 1944. XII. 2.)

Védekezzünk a kiütéses hagymáz (typhus) ellen! Irtsátok a ruhatetveket!
Gesarol rovarpor ZÖLDY-gyógyszertárban kapható. Olvasd és terjeszd közegészségügyi közleményeinket!

(Népújság Kisújszállás, 1944. XII. 30.)

! ! Küzdjünk a Scorbut (C-vitaminhiány) ellen.
Tartósított (conservált) nyers sárgabarack kilogrammonként 2 pengőért vásárolható a Fischer-féle gyümölcstároló (állomás melletti) üzemben.

(Népújság Kisújszállás, 1944. XII. 30.)

Nyitás előtt a Csokonai Színház

A debreceni Csokonai Színház rövidesen megkezdi előadásait. A jövőre vonatkozó tervekről, elgondolásokról beszélgettünk Bihary István és Lindberger Gyula igazgatókkal, akik a következőket mondták:

– Úgy a közeli, mint a távolabbi jövőre nagy terveink vannak. Azt a szellemet akarjuk bevinni előadásra kerülő darabjainkba, amelyet a mai kor megkíván. Célunk: a gyökeresen magyar és népi színészetbe a tiszta művészetet belevinni.

– A legnagyobb nehézségekkel kell megküzdenünk, hogy elhatározásunkat valóra válthassuk. Főproblémánk az olyan színészi gárda összehozása, amely személyi összetételében garanciát nyújt magasabb céljaink elérésében. Sikerült színházunkba megnyerni Süli Manyit, Arany Katót, Rajz Jancsit, Szabó Samut, Csengery Aladárt, Désy Jenőt, Hortobágyi Arthurt. Havadi Nagy Ilonkáért rövidesen elmegyünk Nagyváradra, és amint Budapest felszabadul, meghívjuk Moóry Lucyt, Czillér Ilust, Ladányi Ferencet, Kassáról pedig Kollár Líviát. A miskolci színház primadonnája: Mátray Márta és bonvivánja: Nagy Béla már most hozzánk jönnek.

– A díszletek teljesen rendben vannak; a színházi ruhatár kissé gyenge, de rövidesen Egerbe megyünk, s a színháztól több láda ruhafélét hozunk. Nagy nehézségek árán sikerült csak autót kapnunk, de hála a miniszterelnök úr és Nemes őrnagy úr megértő támogatásának, ezt is elintézhettük.

Tizenöt tagból álló zenekarunk van. A műszaki személyzet teljes, a színház anyagi feltételei száz százalékig biztosítva vannak. A színházban rendes fűtés, biztos ruhatár, jó büfé lesz, úgyhogy egészen a békebeli állapotokat szeretnénk elérni. Minden színházi előadás alkalmával a magyar rendőrökön kívül orosz csendőröket és tolmácsot is bocsát rendelkezésünkre a városparancsnokság.

– Milyen darabokat adnak elő a közeljövőben?

– Reméljük, hogy már Szilveszterre igen nívós kabaréval lephetjük meg Debrecen város közönségét. Darabjaink között szerepel az Elcserélt ember, Katjuska, Szonja, Mária főhadnagy, Süt a nap stb. Operákat egyelőre nincs módunkban előadni.

– Nagy gondot fordítunk a segédszínészek, statiszták és görlök kiválasztására, és erősen megrostáljuk őket. Nem akarjuk, hogy mint a múltban sokszor előfordult, a nagy művészek munkáját apróságokkal elrontsák.

– Amikor a várossal sikerül megegyezni, fel akarjuk támasztani az olyan jól bevált kamaraszínházat is, ahol a legszínvonalasabb prózai darabokat adnánk elő.

– Reméljük, hogy Debrecen közönsége megértő támogatással fog irántunk viseltetni.

Néplap 1944. dec. 29. I. évf. 28. sz. 7. l.

Hadüzenet Németországnak

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány kiáltványa a magyar néphez

A magyar nép kezdettől fogva elítélte azt a bűnös háborút, melyet a Bárdossy-kormány törvénytelenül, a parlament megkérdezése nélkül indított meg a Szovjetunió és más demokratikus hatalmak ellen. Ez a háború, melyben a magyar katonák százezrei vereztek el, szöges ellentétben áll a magyar nép érdekeivel és hagyományaival, s kizárólag német ügyet szolgál. Ehhez járul, hogy Németország 1944. március 19-én orvul megtámadta és megszállta Magyarországot. A hazánk ellen elkövetett orvtámadást Németország betetőzte azzal, hogy 1944. október 15-én fegyveres puccs útján hatalomra juttatta a magyar nemzettől

gyűlölt hazaáruló Szálasit, hogy ilymódon megakadályozza a fegyverszünet megkötését Magyarország és a demokratikus hatalmak között.

A németek megfosztották Magyarországot függetlenségétől, sárba tapostak a magyar nemzeti szuverenitást, börtönbe vetették és kivégezték a magyar hazafiak ezreit, elrabolták a magyar nemzeti vagyont, kifosztották és feldúlták az országot. A magyar fiatalságot elhurcolják Németországba, a magyar asszonyokat sáncmunkára parancsolják, magyar honvédalakulatokat beolvasztanak a német hadseregbe, és német ügyért kényszerítik vérezni.

Mindezeket figyelembe véve az ideiglenes kormány, a felhatalmazás alapján, melyet programja megvalósítására az ideiglenes nemzetgyűléstől kapott, érvényre juttatja a magyar nép akaratát, semmisnek nyilvánítja a Németországgal kötött szerződéseket, megszakít vele mindennemű kapcsolatot és ezennel hadat üzen Németországnak. Az ideiglenes nemzeti kormány kijelenti, hogy a háborút a Szovjetunió és szövetségesei oldalán az ország összes erőforrásainak mozgósításával mindaddig folytatni fogja, míg a szövetséges hatalmak ki nem vívják a teljes győzelmet Németország felett, mert csakis ez a győzelem biztosíthatja Magyarország függetlenségét. Egyben az ideiglenes nemzeti kormány tudomására hozza a magyar népnek, hogy a fegyverszünet megkötése céljából a Szovjetunió, valamint a vele szövetséges hatalmak kormányaihoz fordult.

A minisztertanács 1944. évi december hó 28-i ülésének egyhangú határozatából:

az Ideiglenes Nemzeti Kormány

Néplap 1944. dec. 30. I. évf. 29. sz. 1. l.

A németek meggyilkolták a nemzetközi jog védelme alatt álló szovjet parlamentereket

Budapest ostroma a múlt év december 27-én döntő stádiumba jutott: a város körül teljessé vált a Vörös Hadsereg gyűrűje. Malinovszki és Tolbuchin marsallok, a várost ostromló 2. és 3. hadseregcsoportok parancsnokai az emberiesség szempontjait szem előtt tartva, a nemzetközi szokásoknak megfelelően december 29-én a Budapestet védő csapatok parancsnokának parlamenterek útján ultimátumot küldtek, melyben azonnali fegyverletétel esetén a legénység, a tisztikar és a tábornokok számára az otthonukba való szabad, bántatlan visszatérést biztosították.

Az ultimátumot két tiszti parlamenter vitte Budapest védő parancsnokának.

Ezt megelőzően megafonok útján közölték a parlamenterek útbaindítását, és a szovjet haderő ebben az időpontban minden tüzet megszüntetett. Az egyik tiszti parlamentert, bár autóján hatalmas fehér zászló hirdette, hogy a nemzetközi jog védelme alatt áll, a németek Kispest délkeleti körzetében gépfegyver- és tüzérségi tűzzel agyonlőtték.

A másik parlamenter Budaörs körzetében közelítette meg a várost. Innen a német parancsnokságra vezették, ahol közölték, hogy a német parancsnokság az ultimátumot nem fogadja el.

Amikor a parlamenter a szovjet állások felé ment vissza, a németek megnyitották a tüzet, és legyilkolták.

A körülményekből kétségtelenné válik, hogy a németek előre meg-

fontoltan hajtották végre cselekedeteiket, mely példa nélkül áll a hadtörténelemben.

Néplap 1945. jan. 4. II. évf. 1. sz. 2. l.

Utcai harcok a Parlament és a Tőzsdepalota körül

London, január 3. Orosz csapatok Buda felől két helyen átkeltek a Dunán, és behatoltak Pestre. A két átkelési pont egyikén a németeket a Parlament és a Tőzsdepalota felé űzték vissza. Azok az orosz erők, amelyek a második átkelési hadműveletet hajtották végre, bekerítették az erődítménnyé átalakított egyetemi épületet is. A Budapesten megállás nélkül folyó előnyomulás során a Vörös Hadsereg katonái további 292 háztömbből verték ki a német és nyilas csapatokat.

Néplap 1945. jan. 4. II. évf. 1. sz. 3. l.

Az ideiglenes nemzeti kormány rendelete a közbiztonság fokozottabb biztosításáról

13/1945 M. E.

A háborús viszonyok következtében és a karhatalmi szervek elmenekülése, illetve fölbomlása folytán a közrend, a személy- és vagyonbiztonság országszerte meglazult. Az ideiglenes nemzeti kormány legsürgősebb feladatának tekinti, hogy a közrend megszilárdítását, a személyi

és vagyonbiztonság helyreállítását minden rendelkezésre álló eszközzel biztosítsa. Ennek érdekében az alábbi felhívást, illetve rendeletet adja ki.

Addig is, amíg az ideiglenes nemzeti kormány a karhatalom egységes megszervezésére vonatkozó rendeletét a közeljövőben kiadja, és a katonai parancsnoksággal egyetértésben gondoskodni tud a rendőrség felfegyverzéséről, felhívjuk a nemzeti bizottságokat, az önkormányzati testületeket és a vezető tisztviselőket, hogy minden községben és városban, ahol még nem lenne, haladéktalanul szervezzék meg a polgárőrségeket. Különösen felhívjuk a figyelmét minden illetékes szervnek arra, hogy a polgárőrség keretében a külterületi őrségeket is szervezze meg, megbízható kintlakó polgárokból. A polgárőrségbe politikailag megbízható, katonaviselt, javakorabeli legénységet toborozzanak, és a helyi katonai parancsnokságnál járjanak el a felfegyverkezés kieszközlése és katonai támogatása érdekében.

Az így megszervezendő és a már megszervezett polgárőrségeket, illetve rendőrségeket utasítjuk, hogy a legerélyesebben és a legszigorúbban járjanak el a közrend és a személyi, valamint vagyonbiztonság megsértőivel szemben, és azokkal szemben is, akik ilyen cselekményekhez segédkezet nyújtanak. Az elfogott bűntetteseket bíróság elé kell állítani, vagy szükség esetén a katonai parancsnokságnak kell átadni. Ahol a bíróság valami okból nem működne, vagy az illetékes bíróság a közlekedési nehézségek miatt nem érhető el, ott a polgárőrségek mindaddig tartsák szigorú őrizet alatt az elfogott bűntetteseket, amíg az ideiglenes nemzeti kormány felelősségre vonásuk felől intézkedik.

A közrend és a közbiztonság minél sürgősebb és hathatósabb biztosítása érdekében felhívjuk az ország lakosságát, hogy önkéntes őrségek szervezésével, nyomravezetéssel és az azonnali jelentésekkel a maga részéről is legyen segítségére a polgárőrségeknek és a katonai parancsnokságoknak. Különösen felhívunk mindenkit arra, hogy a bandákba verődött és álruhába öltözött fosztogatók, valamint az üzletszerűen

működő felbújtók és bűnsegédek kézre kerítésében bátran és erélyesen legyen segítségére a polgárőrségeknek, valamint a katonai parancsnokságoknak.

Azokat pedig, akik kihasználva a háború okozta rendkívüli viszonyokat, erőszakosságra, rablásra és fosztogatásra vetemedtek, vagy ilyen cselekmények elkövetéséhez segítő társul szegődtek, nyomatékosan figyelmeztetjük, hogy az ideiglenes nemzeti kormány nem fogja tűrni felelőtlen és bűnös garázdálkodásukat, s minden eszközzel véget fog vetni üzelmeiknek. Minden erőszakosságot, minden személy és vagyon elleni merényletet szigorúan és könyörtelenül meg fogunk torolni, nem riadva vissza a legsúlyosabb büntetések alkalmazásától sem. Annál is inkább nyomatékosan figyelmeztetjük az ilyen felelőtlen és bűnös elemeket, mert az elkövetett bűncselekményeket nagyon hamarosan, mihelyt hathatósabb és számosabb eszköz áll rendelkezésünkre, visszamenőleg is meg fogjuk torolni.

Debrecen, 1945. évi január hó 4.

Dálnoki Miklós Béla sk.
miniszterelnök

Kunsági riport

Hiába húzzuk összébb a kabátot a robogó autóban, a szilveszteri est párás hidege dermedtre fagyasztja az embert. Mégsem sajnáljuk, hogy az 1945-ös évet nem vidám szilveszterezéssel várjuk be, hanem politizálással.

Végre ezt is elértük, hogy a Magyar Kommunista Párt szabadon mehet vidékre szervezkedni.

A LELKES KISÚJSZÁLLÁS

Sötét este van, amikor Kisújszállásra érünk. Nem lát az ember az orráig. Be sem várva az új esztendőt, elbúcsúzunk a régitől. Lefekszünk.

Reggel meglepetés meglepetést ér.

Kisújszállás romokban hever. Egész utcasorok égtek le. Egymás mellett meredeznek a kiégett falak. A városka főutcája, főtere, a Kossuth utca, Nagy Imre utca mind csupa üszkös rom, a „szövetséges" nyomait mutatja.

Az élet azonban annál pezsgőbb. 11 órára nagy népgyűlést hirdetett a helyi Nemzeti Bizottság. Már 10 órakor megkezdődik a felvonulás. A Magyar Kommunista Párt és a Nemzeti Parasztpárt mellett a szabad szakszervezetek, Iparoskör tömegei vonulnak fegyelmezett sorokban zászlók alatt a gyűlés helyére, hitet tenni az új, demokratikus rend mellett. Feltűnik a sok kerek kun koponya, a sok mandulametszésű szem.

A szemek beszélnek. A zárkózott nagykun ridegség mögött a reményteljes várakozás feszültsége csillog. Bíznak, várnak, remélnek... És cselekednek.

Fegyelmezett érdeklődéssel és lelkesedéssel hallgatják a nemzetgyűlés képviselőinek beszámolását. Különösen élvezik saját parasztszónokukat, Bakó Kálmánt. Megéljenzik a demokráciát, a függetlenséget, a náci elleni háborút, a Szovjetuniót, tüntetnek a fasizmus, elnyomás, a feudalizmus ellen.

Belülről éljeneznek és belülről utasítanak el. Nem rendezés ez, hanem élmény.

Kisújszállásnak élménye van. A városban rend van. Kenyérgond nincs, a hentesüzletben 5 pengő a zsírszalonna, ha kifogy, helyében van napraforgóolaj. A közmunkáért mindenki 10 P napszámot kap. A városban hetilap jelenik meg.

Honnan van ez?

A felelet egyszerű. Onnan, hogy Kisújszállás politizált és politizál.

A város szocialista világnézetű kubikosai és értelmiségei a felszabadulás első napjától kezdve tudták, miről van szó. Azonnal politikai kérdésként kezeltek mindent: a személyi és vagyonbiztonságot, a zsírt, a búzát. Mindent.

Ma rend van és bizalom. Mert mindezt ők maguk teremtették. Helyesen fogták fel a nemzeti bizottságok szerepét, a demokráciát, a saját és a közösség szükségleteit.

Kisújszállás a Kunságban példát mutatott. Eredmény: népgyűlésünkön, közlekedési eszköz hiányában, 15 fokos hidegben ott vannak Mezőtúr, Túrkeve, Törökszentmiklós, Karcag kiküldöttjei, meghallgatni, megtanulni az új idők szavát.

A DERMEDT KENDERES

Kisújszállástól Kenderes csak 7 km. Gyalog ellenben nem „csak". De még szekéren sem. És mégis, autónk vándorló szekerek és gyalogosok tömege között robog el, akik átmennek a kenderesi népgyűlésre is. Hátha ott újabbat mondanak!

A Nagykunság élvezi a politikai szabadságot.

Pedig milyen más Kenderes, mint Kisújszállás. Minden ház ép. Sem harc nem volt itt, sem légitámadás. És mégis.

A gyűlés már megkezdődött, amikor megérkeztünk.

Túl tisztességtudóan, szinte alázatosan fogadnak bennünket. A benyomás a népgyűlésen még súlyosbodik. Csendben, helyeslés vagy ellenkezés nélkül hallgatnak meg minden szónokot.

A terem zsúfolásig telt. A jelenlevők kétharmada nő. Az arcok zárkózottak, visszahúzódók. Nincs tűz a szemekben, nincs érdeklődés az arcokon. Bizalmatlanok. Úgy ülnek, úgy hallgatnak, mint a kivezényelt katonák az „erkölcsi oktatást". Ezen is túl kell esni.

Gyűlés után jönnek a panaszokkal. Visszajöttek a fasiszta tisztviselők a községházára. Nincs közrend, nincs rendszeres közellátás, nincs tűzifa. Minden anarchisztikus, pedig készletek is volnának, emberek is.

Miért?

Mert Kenderes nem Kisújszállás. Kenderes feudális birtok, Kisújszállás pedig „szabad nagykun" város. Kenderes dermedt, Kenderes fél, Kenderes nem mer cselekedni, mert nem tanult meg a saját lábán állni. Itt nem volt szabad soha más pártnak működni, mint a mindenkori kormánypártnak. Ennek ellenében volt testőrségi felvétel, altiszti állás, hivatalnoki kinevezés.

És Kenderes népe megszokta ezt, és nem akarja elveszíteni. Nem mer cselekedni. Dermedten, remegve vár, levett kalappal és túlzott tisztességgel beszél.

Nincs itt politikai élet, nincs nemzeti bizottság. Bürokrácia van, kezdeményezés nélkül.

Vonjunk le következtetéseket. Bőségesen lehetne, de a példa beszél. Egyet azonban mégis meg kell mondanunk, mégpedig azt, hogy nem véletlen ez az ellentét. Kisújszállás forradalmi parasztváros volt, mert szervezkedett, ha kellett, illegálisan is. Kenderes pedig egy tál lencséért jól viselkedett. Ezt az óriási hátrányt nem hozhatta be a felszabadulás néhány hete alatt, de kötelessége a népi demokráciának, hogy ezeket az elszigetelt, járásképtelen kenderesieket is a talpára állítsa és megtanítsa járni.

Tariska István

Néplap 1945. jan. 5. II. évf. 2. sz. 2. l.

„Ha élni akarsz, harcolj a német ellen!”

Hirdetjük, hogy ez a háború a magyar dolgozók józan akaratával ellenkezett. Az évszázados gyűlölettel gyűlölt németség kényszerítette, a nemzet álnok árulói hajszolták honvédeinket nem honvédő, de békés népek országait feldúló s végül saját hazáját elpusztító imperialista kalandba.

Hirdetjük, hogy a fasizmus ellen vívott háború a magyar dolgozók józan akarata. A magyar szabadság örök ellenségének szétzúzásában a magyar fegyver is részt követel. Ősi, fájó adósságunkból törleszteni akarunk!

Pécs és Miskolc munkásharcosai után Csepel és Budapest hős dolgozói is erről tettek bizonyságot.

Fővárosunk a német hódítók és gyilkos nyilas szolgáik szűk egérfogója lett. A rémült utcákon hemzsegnek az ország sírásói. A terror utolsó véres napjaiban röpcédulák árasztják el a várost. Hozzánk is elvetődött egy.

Budapest pusztulásán búsulunk összeszorított fogakkal nap nap után, most minden jó hazafi büszkén láthatja, hogy Budapest él, mert harcol szabadságáért. A Kommunista Párt kiáltványa Nagy-Budapest népéhez erről tanúskodik.

KIÁLTVÁNY NAGY-BUDAPEST NÉPÉHEZ

Ha élni akarsz, harcolj a németek ellen!

A náci-nyilas rémuralom utolsó napjait éljük. Az utakon már a kényszermunkára hurcolt magyarok ezrei mellett menekülő nyilas patkányok tömege fut Bécs felé.

Nemcsak a fasizmus utolsó órája ütött, hanem 25 év gyilkos ellenforradalmi rendszerét helyezzük a sírba.

A magyar történelem legdöntőbb pillanata ez. Népünk szabadságáért vívott ezeréves harca arat diadalt. A föld a paraszté, az ország a népé lesz a demokratikus Magyarországon.

A szabadság küszöbön áll, de ha élve akarod átlépni ezt a küszöböt, akkor harcolj minden erőddel a németek és a nyilasok ellen!

A menekülő náci és nyilas gyilkosok az egész országnak és népünknek a halált szánják. Hitler és Szálasi megegyezett, hogy a honvédség hatalmukban levő részét német földre viszik ágyútölteléknek. Téli élelmünket, gépeinket, de még a munkások kis vagyonkáját is elrabolják. Amit nem tudnak megmozgatni, felégetik, felrobbantják. Éhínséget, járványt, évekig tartó munkanélküliséget zúdítanak a túlélőkre. Egész népünket kényszerkiürítéssel német rabszolgapiacra hajtják. Tömeggyilkosságokat akarnak rémült engedelmességgel kicsikarni. Szabadságharcosokat, közkatonákat, tiszteket, tábornokokat akasztanak.

Gyilkolják a magyart, üldözik a magyart saját hazájában!

Választanunk kell a demokratikus szabadság és a fasiszta rabság, az élet és a halál között.

A Kommunista Párt felelősségének teljes tudatában végsőkig menő harcra,

fegyveres felkelésre hívja az egész nemzetet!

Felhívjuk a Magyar Frontba tömörült demokratikus erőket, a Szociáldemokrata és Kisgazda Pártot és híveiket, hogy szakítsanak passzivitásukkal, teljes erővel vegyék ki részüket a végső harcból.

Felhívunk minden magyart – bármilyen felfogást is vallott –, csatlakozzon népünk harcához.

A magyar munkásosztály, a csepeli munkásság mutatja az utat. December 5-én és 7-én tömegtüntetéssel, a helyi katonasággal és rendőrséggel egyesülve kikényszerítették a kényszerkiürítési parancs visszavonását!

Munkások! Munkásnők! Elvtársak!

Kövessük a csepeli példát! A pesti munkások sem fognak elmaradni

a pécsiek és miskolciak mögött, akik fegyverrel segítettek a német kiűzésében.

Szüntessük be a munkát! Vonuljunk fel és tüntessünk a fasiszta rablások és gyilkosságok ellen. Alakítsunk munkásosztagokat a honvédséggel és polgársággal együttműködve. Általános sztrájkkal egybekötött fegyveres harccal verjük ki a németet!

BUDAPEST NÉPE!

A győzelmes Vörös Hadsereg körülkeríti városunkat. Ezzel megadja a lehetőséget, hogy harccal megmenthessük Budapestet. Ha nem segítünk a gyengülő, menekülő német kiverésében, városunk rommá válik, és maga alá temeti másfél millió lakosát.

Azonnal szervezzük meg Budapest védőőrségét. Fegyverrel védjük meg üzemeinket, közműveinket a fasiszta rablók és robbantó különítmények ellen. Fokozzuk a fegyveres partizántevékenységet!

Honvédek! Csendőrök! Rendőrök!

Ne harcoljatok a német ellenség oldalán! Ne tűrjétek, hogy német rabságba vigyenek titeket és a magyar népet! Kövessétek a csepeli honvédek, rendőrök példáját, akik a munkásság ügyét segítették győzelemre vinni. Juttassatok fegyvert a munkásságnak. A Vörös Hadsereggel, a néppel, a munkássággal egyesülve védjük meg hazánkat!

Felhívunk minden magyart, munkást és polgárt, parasztot és értelmiségit: tettel, cselekvéssel vegyen részt a harcban. Ne várjon utasításra tőlünk, és ne engedelmeskedjen a fasiszták parancsainak. Mindenkit egyénileg és személyében teszünk felelőssé a nemzet színe előtt, hogy a néppel vagy a nép ellen harcolt-e?

Szabadítsuk meg országunkat a fasiszta szennytől! Ne legyen honvéd a német oldalán! Ne legyen magyar a német pártján!

Halál a német megszállókra!

Éljen a fegyveres nemzeti felkelés!
Éljen az általános sztrájk!
Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!
Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

1944. december 10.

KOMMUNISTA PÁRT

Nyomatott
a Kommunista Párt nyomdájában,
Budapesten

*

Csepel nem tagadta meg forradalmi múltját. Budapest, ha romokban is, de szíve maradt az országnak, mert benne lüktet a szabadság friss vére. A főváros öntudatos dolgozóira vércse módján leselkedő, lecsapni kész idegen gyilkosok és hazaárulók közt az egész országhoz szólnak, fegyveres felkelésre hívják az egész nemzetet. A főváros, mint a jó parancsnok a vészes csatában, élen áll.

Parancsszava hozzánk kiált, rohamra az elnyomók ellen, rohamra a szabadságért! Mi, az épülő demokratikus hadsereg lelkes harcosai, meg fogjuk mutatni: ég a szeretet és ég a gyűlölet a magyar szívekben. Szívós, lankadatlan szeretete a megkínzott magyar földnek, szomorú népének, és vad, pusztító gyűlölete az évszázados bitorlónak, a gyarmatosító németségnek. A kettős tűz kemény lángjában kovácsolódik a magyar jövő.

R. I.

Néplap 1945. jan. 9. II. évf. 4. sz. 1. l.

„Magyar Közlöny”

Öröme van a magyar közéletnek. Az államépítés nagy lépéssel haladt tovább. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány kiadta első hivatalos lapját, a „Magyar Közlöny”-t. Tanúságtétel a lap, hogy a kormány komolyan veszi ígéretét. Teljes vonalon megindította a munkát az ország újjáépítésének érdekében. Tanúságtétel, nemcsak ígér, de tesz is, és az Ideiglenes Nemzetgyűlésen elhangzott ígéretek a megvalósulás stádiumába lépnek. Tudjuk, hogy sok a nehézség, tudjuk, hogy sok az akadály, de a kormány első rendelete is bizonyíték, hogy vezetőink ismerik ezeket az akadályokat, és mindent elkövetnek, hogy megbirkózzanak velük. Majdnem minden egyes tárca megjelent egy rendelettel, mert hisz az idő sürget, és az építés munkáját meg kell kezdeni. Örömmel üdvözöljük a „Magyar Közlöny”-t, és bízunk abban, hogy a kormány a megkezdett úton szilárd kézzel vezeti országunkat a szebb demokrácia, a jövő felé.

A „Magyar Közlöny” első száma a Nemzetgyűlés vezetőségének kinevezése mellett hozza a kormány tagjainak kinevezését is, valamint az Ideiglenes Nemzetgyűlés határozatait. Tartalmazza ezenkívül az államtitkári, főispáni megbízásokat, valamint az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteit a közbiztonság fokozatosabb biztosításáról, a közigazgatás ideiglenes rendezéséről, a közalkalmazottak igazolásáról, a közalkalmazottak szolgálattételre való jelentkezési kötelezettségéről, a közalkalmazottak eskütételéről, illetményeinek folyósításáról.* Megtaláljuk benne a népjóléti minisztérium rendeletét a közegészségügyi szolgálat terén elvégzendő összeírásokról, a szegényellátási segélyezési ügy állásáról, társadalombiztosítási szervek működéséről, valamint a lakásviszonyokról teendő bejelentésekről. Továbbá az iparügyi miniszter rendeletét az iparok adatszolgáltatása tárgyában, a közellátásügyi miniszter rendeletét a termény nyilvántartásáról és az adatok bejelentéséről, valamint a sertés forgalmának és levágásának szabályozásáról.

Hozza az igazságügyminiszter rendeletét az ítélőbírák eskütételéről és a földművelésügyi miniszter rendeletét mezőgazdasági adatfelvételről. Végül ismerteti az Ideiglenes Nemzetgyűlés politikai és mandátumbizottságának névsorát.

Néplap 1945. jan. 10. II. évf. 5. sz. 2. l.

Városi hírek

A köztisztaság helyreállításának, az utcákon felhalmozott törmelékek eltakarításának akadályát főként a fuvarhiány okozta. A műszaki felügyelőség azonban minden alkalmat megragad, hogy Debrecen város utcái a jövőben a legrendezettebb, legtisztább képet nyújtsák.

A lovak felülvizsgálata, lebélyegzése alkalmával sok olyan ló került elő, melyeknek hovatartozását nem tudták igazolni. Ezeknek az állatoknak bevonásával remény van arra, hogy a köztisztaság napokon belül helyreáll.

*

Az elmúlt hetekben Debrecenben a mentőszolgálat szünetelt. Most azonban négy kereket készítenek a meglévő mentőkocsihoz, s így hamarosan a nagyközönség rendelkezésére áll a kocsi. Egyelőre csak a nappali órákban, 7 óráig teljesítenek szolgálatot.

*

A Dóczi-leánynevelőintézet internátusában – mely jelenleg orosz kórház – nagy munkálatokat folytat a műszaki felügyelőség. Az épületrészbe bevezették a központi fűtést, betonírozott, 20 személyes zuhanyos fürdőt készítenek, röntgent állítanak fel, és a konyhát modernizálják, ventillátorokkal szerelik fel.

A Ferenc József úton nemrégen felállított négy ívlámpát a műszaki ügyosztály felügyelőségének rövidesen le kellett kapcsolnia. A közönség részéről az a kívánság merült fel, hogy a főutcán legalább a csökkentett világítást helyezzék üzembe. Úgy értesültünk, hogy ezt a kérést az illetékesek teljesíteni is fogják.

*

A vágóhidat régi helyéről ideiglenesen a Dégenfeld téren, a városi garázs udvarán állítják fel.

Az átköltözés folyik.

*

Az erősen megrongált telefonvonalak lehetetlenné tették, hogy Debrecen interurbán beszélgetéseket folytathasson a vidékkel.

A katonai parancsnokság a postával összeköttetésben állott a vonalak megjavítása érdekében.

Örömmel értesültünk arról, hogy helyrehozták az egyeki vonalat. Vasárnap megtörtént az első interurbán beszélgetés az alispáni hivatal és Egyek között.

*

Bombatámadások és ágyúzások miatt tönkrement toronyórák ismét üzembe helyezése anyaghiány miatt akadályokba ütközik. A Kistemplom óraszerkezetét azonban már kijavították, és 1–2 napon belül ismét üzembe helyezik.

*

A Világítási Vállalat tetőzetének helyrehozását a múltkori tűzeset után azonnal megkezdték. A vállalat most már ismét fedél alatt áll, ami a további kellemetlenségeket: beázást, rövidzárlatot kizárja.

Néplap 1945. jan. 10. II. évf. 5. sz. 5. l.

Tanulságos séta a debreceni üzletek körül

A debreceni kereskedők és más eladók ellen egyre több panaszt emel a város dolgozó társadalma. Az egyes mutatkozó áruhiányt jól kihasználják az árhiénák, és mint ellenőrző körutunkon megállapítottuk, a panaszok a legtöbb esetben megfelelnek a valóságnak.

Először az egyik ismert gyümölcskereskedőhöz csábítanak be a pirosló almák. Sokáig álldogálok, mert sok a vevő. Mikor végre rám kerül a sor, félénken érdeklődöm az alma ára felől. Félelmem nem is alaptalan: 1 kg jonathán alma 25 pengő, az aranypármen kilójáért pedig 30 pengőt kérnek. Halkan annyit mondok, hogy borzasztó. Ezt is vesztemre, mert máris hallom a kereskedő erélyes hangját:

– Akinek nincs pénze, ne egyék gyümölcsöt.

Jóllakva az ízes válasszal, kijövök. Az utcára érve, sok minden eszembe jut. Az például, hogy 1 kg alma ára megközelíti lassan az 1 mázsa búza árát, és az, hogy éppen itt volna az ideje fülönfogni egynéhány kapzsi kereskedőt.

*

Az utcán falusi asszony jön velem szemben. Hátán kosár, benne hízott liba. Megállítom.

– Hogy a liba?

A válasz rövid, és csak úgy futtában odaveti:

– 160 pengő.

– Szörnyű drága...

Hogyan magyarázzam meg, hogy mi a megdrágult világban is csak annyiért dolgozunk, mint azelőtt.

Különben tudom, hogy a magyarázat mitsem használ. Egészen más eszközökhöz kellene nyúlni.

*

Továbbmegyek. Nézem a kirakatokat. Találomra benyitok az egyik ruhásüzletbe, és tisztelettel kérek egy pár meleg harisnyát. A kereskedő minden magyarázat nélkül nevetni kezd. Kissé értetlenül állok előtte, s amikor megkérdezem, hogy hát tulajdonképpen mit is árusítanak ebben az üzletben, a válasz a következő:

– Gombot, cipőfűzőt és borotvapamacsot.

Tényleg, az üzletben csak ilyesmiket találunk.

– Minden debreceni textilüzlet ilyen állapotban van – mondja a kereskedő.

Ez nem egészen igaz. Kétségtelen, hogy textilneműkben nagy áruhiány van, de számos debreceni kereskedőt tudunk, akik nagyobb készletet tartanak elrejtve. Úgy látszik, jobb időkre várnak vele. Elbúcsúzom tőle.

*

Velem egyidőben egy háziasszony ismerősöm bosszús arccal fordul ki a nagy fűszerüzlet ajtaján. Csatlakozom hozzá, és kérdésemre elmondja bosszúságának okát.

– Nemrégen megtudtam, hogy nagyobb mennyiségű jégszódát osztottak ki a debreceni kereskedők között. Azonnal állandó vásárlási helyemre jöttem, ahol azt a felvilágosítást kaptam, hogy a szóda már megérkezett, de még nem kezdték meg a kiosztást. Ez volt tegnap délután. Ma reggel pedig azzal fogadtak, hogy, sajnos, a szóda már elfogyott. Hová lett olyan hirtelen a szóda? Merthogy ilyen hamar el nem fogyott, az bizonyos. Az az igazság, hogy egyes kereskedők a kapott árukat eldugják a nagyközönség elől, és eladják a falusiaknak tojásért, vajért és libáért.

Elbeszélgetünk a lehetetlen helyzetről. Abban egyetértünk, hogy felháborító árdrágításokra lehetne még bukkanni. Körülnézhetnénk az ötpengős gyufa és cigarettapapír frontján, fel lehetne kutatni a 30 pengős bor és 40 pengős vaj helyét.

Az igazság az, hogy az árak mai állapotuk mellett tarthatatlanok. Az eladók nagy része nem törődik a dolgozók érdekeivel, és elérendő célként csak a minél nagyobb haszon lebeg előttük. Hiába védekeznek egyesek azzal, hogy áruhiány van: az áru mellett legtöbb helyen fogytán van a becsület is. Az illetékeseknek minden körülmények között meg kell találni a segítés módját. Első a dolgozók érdeke, rendet az árdzsungelben!

Néplap 1945. jan. 13. II. évf. 8. sz. 5. l.

Aláírták a Magyarországgal kötött fegyverszüneti megállapodást

Moszkva, január 20. Január 18. és 20-a között Moszkvában a Magyarországgal kötendő fegyverszüneti megállapodás kérdésében tárgyalások folytak, egyrészről az összes, Magyarországgal hadiállapotban lévő Egyesült Nemzetek nevében a Szovjetunió, Nagy-Britannia és az Északamerikai Egyesült Államok megbízottai, másrészről Magyarország ideiglenes nemzeti kormányának küldöttsége között.

A tárgyalásokon részt vettek a Szovjetunió részéről: Molotov, Dekanazov, Puskin, Szuszajkov vezérezredes, Trajnin ellentengernagy; az Egyesült Államok részéről: Harriman, az Egyesült Államok moszkvai nagykövete, Cannon és Dean vezérezredes; Nagy-Britannia részéről: teljhatalmú megbízottja: Balfour és Crosswhite. Magyarország képviselőjeként a tárgyalásokon az ideiglenes nemzeti kormány következő megbízottai vettek részt: Gyöngyösi János külügyminiszter, Vörös János vezérezredes, honvédelmi miniszter és Balogh István miniszterelnökségi államtitkár.

A tárgyalások január 20-án a Magyarországgal megkötött fegyverszüneti megállapodás aláírásával fejeződtek be. A fegyverszüneti meg-

állapodást a Szovjetunió, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok kormányainak megbízásából a Szovjetunió marsallja: Vorosilov írta alá. Magyar részről a megállapodást Gyöngyösi János, Vörös János vezérezredes és Balogh István írták alá.

A megállapodás aláírásánál jelen volt Firlinger, Csehszlovákia követe és Szimics, Jugoszlávia követe.

A fegyverszüneti megállapodás szövegét külön hozzák nyilvánosságra.

Néplap 1945. jan. 21. II. évf. 15. sz. 1. l.

Hirdetések

Akarod, hogy villanyvilágításod legyen? Támogasd az éhező salgótarjáni munkásokat!

(Népújság Kisújszállás, 1945. I. 20.)

A Nagykunsági Hirdető Vállalat f. hó 28–29 és 30-án a Horthy tér 4. szám alatt Antifasiszta rajzkiállítást rendez. A kiállítás vasárnap, hétfő, kedd reggel 8-tól délután 4-ig a Kommunista Párt székházának nagytermében 20 fillér belépődíjért megtekinthető. A bevételek 80%-a a Nemzeti Segélyakciót szolgálja, nagyobb összegű felülfizetéseket is köszönettel fogadunk.

(Népújság Kisújszállás, 1945. I. 27.)

Debrecen

Déli fél 3-kor robogott be gyöngyösi különítményünk 25 km-es sebességgel a városba. Lepattantunk teher Rolls-Royce-unkról, és diadalüvöltéssel felvásároltuk a még kapható almákat, a délelőtti piac maradványait. További terepszemlénk során is állandóan találkoztunk ezzel a gyümölccsel, mert akár cipőboltba mentünk be, akár trafikot közelítettünk meg, a pultok almával voltak tele, és egyszersmind a főárucikket is képezték.

Ahogy körüljártuk a várost, sajnálkozva tapogattuk amúgy is sovány és egyre laposodó pénztárcánkat. Az égvilágon mindent vehettünk volna, amire csak az embernek szüksége lehet. Csaknem minden üzlet nyitva állt rendelkezésünkre, bár a kirakatokat és az üvegajtókat nagyrészt furnirlemez helyettesítette. Egyes üzleteket most takarították. – Mindenütt azt árulták, amit a romokból sikerült megmenteni.

El ne felejtsem megemlíteni az espressókat és a cukrászdákat. Mindennap frissen készült sütemény, briós és kacsasültes szendvics kapható. Ez nem csodálatos, mert élelmiszer a piacon igen bőven van. Nem akarok szívfájdalmat okozni, de tojás, vaj és baromfi mindennapos dolog ott. A tojás darabja 1 pengő. Olajat árulnak zsírpótlásul és karamellt cukorpótlásul. – Az újságárus fiú Néplap, Néplap kiáltással zökkenti ki az embert a szemlélődésből, és mellé odasúgja: „van ám gyufám is, 3 pengő darabja". Elfogy a gyufa, de az újság is.

Női fodrászat is működik, hiszen a hölgyek moziba, sőt színházba is járnak. Mi az Apolló filmszínházban voltunk, A szivárvány című orosz film pergett le a vásznon. Szemünk előtt játszódtak le a német kegyetlenkedések egy kis orosz faluban. Apró gyermekeket, asszonyokat öltek meg hidegvérrel a náci megszállók. Jómagam, de még a harcteret járt orosz katonák is azon vették észre magukat, hogy sűrűn törölgetik a szemüket. Na de a vásznon megjelentek a felmentő csapatok, és így – ha a vége jó, minden jó – megkönnyebbült sóhajjal hagytuk el a nézőteret.

A magyar miniszterek és az orosz katonai vezetőség az Arany Bika szállóban lakik. A minisztériumban fogadta a Belügyminiszter Úr a gyöngyösi kiküldöttet, és igen barátságosan elbeszélgetett vele, majd

bemutatta a pénz- és földmívelésügyi miniszter uraknak. Miután megtárgyalták a Gyöngyöst érintő kérdéseket, szívélyesen elbúcsúztak.

Voltunk a pártok országos szervezeteiben is. – Nagyon örültek nekünk, és ígérték, hogy kiküldöttjeik révén a jövőben is fenntartják majd az érintkezést.

Időnk le is telt, dolgunkat is elvégeztük. Búcsút vettünk Debrecentől. De ami majd mindig visszahúz bennünket oda, nem a bevásárlási lehetőségek lesznek, sem a mozi vagy a színház, hanem a hagyományos és még ebben a szűkös világban is mindig létező debreceni vendégszeretet.

Gyöngyösi Néplap 1945. január 28. II. évf. 5. sz. 4. l.

A nép földet akar!

A nép küldöttei sürgetik a földreform megvalósulását!

Az új hónap nagy sürgés-forgással kezdődött meg a minisztériumokat vendégül látó pénzügyi palotában. Február 2-án és 3-án vidéki küldöttek egész sora követte egymást a miniszterelnök és a földművelésügyi miniszter hivatalos helyiségében. A küldöttek egytől egyig a nép fiai, a nép megbízásából jöttek, hogy támogatásukról biztosítsák a kormányt. Ennek a támogatásnak leghatásosabb formája, hogy a kormánynyilatkozatban lefektetett követeléseket és célkitűzéseket magukévá tették, és ezek végrehajtását sürgetik.

A falvak és mezővárosok népét legégetőbben a földkérdés érinti. Tudják – tapasztalatból, saját bőrükről tudják –, hogy a magyar demokrácia központi kulcskérdése a földkérdés; tudják, hogy mindaddig nincs és nem is lehet tartós demokrácia Magyarországon, míg a föld nem jut a földnélküliek tulajdonába, míg a föld nem azoké, akik megművelik.

Hetekkel ezelőtt a Nagykunság jelentkezett földigényével, az elmúlt héten Balmazújváros népe sorakozott fel a demokratikus követelők sorába. Most pedig jelentkezett a

VIHARSAROK A FÖLDREFORMÉRT

Február 1-én Endrőd, Mezőtúr és Gyoma kubikosai jártak a minisztériumokban. Kubikusok, summások, mezőgazdasági cselédek népgyűlésen küldöttséget választottak, hogy szavukat hallassák a debreceni kormánynál. Több ezer aláírással ellátott memorandumot nyújtottak át a kormánynak. A memorandumban megírták, hogy a nép örömmel üdvözli a kormányt, munkáját támogatja, programját helyesli. Élesen állást foglalt a memorandum a németek és nyilasok elleni háború kérdésében, és követelte, hogy mielőbb tegyék lehetővé számukra, hogy a magyar hadsereg tagjaiként küzdhessenek az elnyomás ellen. A magyar nép a szabadságért a múltban már oly sok vért ontott, hogy most, amikor felszabadulása bekövetkezett, teljes joggal követelik a földreform sürgős megvalósítását.

Miklós miniszterelnök támogatásáról biztosította a kiküldötteket, a földművelésügyi miniszter pedig válaszában hangsúlyozta, hogy az egész nemzet érdeke, hogy ne legyen műveletlen föld az országban. A megmaradt igavonó állatállománnyal úgy gazdálkodjunk és a traktorparkkal, hogy minden földdarab művelés alá kerüljön. Termelési szövetkezetekben tervszerűen kell a művelést végrehajtani, mert a földművelés régi egyéni formája a mai igavonóállat-hiány mellett csak csődhöz vezethet.

A BÉKÉTLEN BÉKÉS ÚJBÓL JELENTKEZIK

Február 3-án ismét hatalmas küldöttségek jelentek meg Békés megyéből, a Viharsarok főfészkéből. Huszonöt község harminctagú küldöttsége jött szekereken Békésből Debrecenbe. Nem kis teljesítmény a mostani hideg téli időben, de a Viharsarok kemény, földmunkás népe nem hagyja magát akadályoktól befolyásolni. Az egyik küldöttségben Orosháza, Gádoros, Tótkomlós, Békéssámson, Pusztaföldvár, Szentetornya, Nagyszénás, Csorvás, Szarvas, Békésszentandrás, Csabacsüd, a másik küldöttségben Gyula, Vésztő, Gyulavári, Otlakpuszta, Medgyesegyháza, Medgyesbodzás, Kétegyháza, Kevermes, Dombegyháza, Dombiratos, Doboz, Nagykamrás, Almáskamrás és Elek lakosságának megbízottai jelentek meg.

A Viharsarok népének keménységére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy az elmúlt ősz harcokkal teli időszakában sem vesztették el úgy a fejüket, mint másutt, hanem a szántóföldek 60–80 százaléka bevetve várja a tavaszt. Jellemző, hogy már kész terveik vannak a tavaszi munkák megkezdésére. Nem sopánkodnak, hanem dolgoznak.

Akadály, persze, nálunk is volt – mondja Pór István, a küldöttség vezetője, Orosháza nemzetgyűlési képviselője –, azonban az első napoktól kezdve a Magyar Kommunista Párt, az illegalitásban sokat szenvedett kubikosok segítségével szervezetten látott neki a munkák elvégzésének. Amink ma van, azt ennek a szervezett munkának köszönhetjük.

A gyulaiak küldöttségét Hollósi nemzetgyűlési képviselő vezette.

– A földművelésügyi miniszternél jártunk. A küldöttség elmondta, hogy a szegényparasztság és feudális nagybirtok ezeréves pere az elmúlt őszön befejezéséhez közeledett. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés a per befejezéséhez a nemzet egészének súlyát adta. Most a végrehajtáson a sor. A magyar kormány ígéretet tett a földreform végrehajtására, a nép most várja ennek megvalósítását. Minden nap késés: veszteség.

A Nemzeti Parasztpárt földreform-javaslatát, amihez a Magyar Kommunista Párt is csatlakozott, helyeslik, mielőbbi megvalósítását sürgetik, mert a nép csak akkor tud nyugodtan dolgozni, ha tudja, hogy a munka gyümölcsét is nyugodtan élvezheti.

Vésztő kiküldötte, Csülög István, az őket fenyegető árvízveszélyre külön is felhívta a kormány figyelmét.

EGYEK NÉPE FÖLDET AKAR

A napokban megírtuk Balmazújváros küldöttségének debreceni útját. Az egyekiek, amikor a hírt elolvasták, menten elhatározták, hogy ők sem maradhatnak alul Balmazújváros mögött. Népgyűlést hívtak össze, ezen a Magyar Kommunista Párt, Szociáldemokrata Párt és Nemzeti Parasztpárt tagjaiból küldöttséget választottak, hogy a kormánynál ezen keresztül hangjukat hallassák.

Az egyeki kiküldötteket Antal Ferenc vezette. Elmondta, hogy Egyeken a község 9000 holdas területéből több mint 4000 hold az egri káptalan tulajdona, ugyanakkor több mint 500 család föld nélkül él. A község határában a vetés igen gyér, alig 500 hold. Tavaszra azonban már erősen készülnek, és egy újítást is bevezetnek. Tavaszi vetőmag nem lévén, az őszi magvak fagyasztásával próbálkoznak meg ők is, ami a modern szovjet mezőgazdaság forradalmi újítása, amivel az őszi mag tavaszi vetése is tökéletes terméseredményt ad.

*

A küldöttségek hatalmas lépést jelentenek a magyar nép politikai előrehaladásában. Ezek mutatják a felelősségtudatot, az alkotni akarást, amit az elmúlt rendszerek tudatosan letörni igyekeztek. Küldöttségeknek a múltban nem volt helyük a miniszterek szobájában, arra, hogy magával a miniszterelnökkel beszéljenek, gondolni sem lehetett, legfeljebb a személyi titkár „ereszkedett le" hozzájuk. A miniszterek üvegházba, elefántcsonttoronyba zárkóztak a nép hangja elől. A demokrácia

azonban a nép küldötteinek meghallgatását előírja. Ezek a küldöttségek a nép bizalmát, támogatását dokumentálják. De ezeket a követeléseket teljesíteni is kell, mert a nép bizalmát csak a szemlélhető és szemléltető eredmények biztosíthatják.

Tariska István

Néplap 1945. febr. 4. II. évf. 26. sz. 3. l.

Sopronban kivégezték Bajcsy-Zsilinszky Endrét

A „Szabadság" egyik legutóbbi számában riport jelent meg Bajcsy-Zsilinszky Endréről. A riporthoz most szomorú hozzászólás érkezett, Bajcsy-Zsilinszky Endre egyik sopronkőhidai fogolytársától, dr. Lukács Páltól és két társától, akik kalandos körülmények között érkeztek Budapestre.

Bajcsy-Zsilinszky Endrét december 12-én este a Margit körúti katonai kórház kiürítésekor Sopronba szállították. A képviselő itt 12 napot töltött: a harmadik emeleten, a 252. számú cellában raboskodott.

– Sohasem felejtem el – mondja a szemtanú –, amint megfogyva, de mindvégig egyenes tartással rótta a köröket, noha tisztában volt azzal a tragikus véggel, amit a náci bérgyilkosok törvényszéke szánt neki. December 24-én a kora reggeli órákban futótűzként terjedt el a hír a fegyházban, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endrét kivégezték. A hírt a fegyőrök terjesztették, s csakugyan, ettől a naptól kezdve a képviselő már nem vett részt a szokásos napi sétán.

*

Miután szavahihető szemtanúk hozták ennek a döbbenetes gaztettnek a hírét, ennek hitelében – sajnos – nincs okunk kételkedni. Bajcsy-Zsilinszky Endre vértanúhalált halt. Az aljas fasiszta gyilkosok egy olyan

harcosnak, az utolsó csepp vérig meg nem alkuvó férfinak ontották ki életét, aki minden akaraterejével, minden ténykedésével és szíve minden dobbanásával a magyar népet és a magyar demokrácia ügyét szolgálta.

Bajcsy-Zsilinszky Endre vértanúhalálát a Magyar Néphadseregnek s a néphadsereg kebelén belül szerveződő Bajcsy-Zsilinszky-zászlóaljnak kell megbosszulnia.

Néplap 1945. febr. 20. II. évf. 39. sz. 3. l.

Mutasd fel a csodát

Hány házat döntött romba világszerte ez a háború? Hány cseréptetőt borzolt fel és kopaszított meg a légnyomás? Hány ablaküveg és hány emberi szív tört össze? Hány évvel rövidült meg azoknak a millióknak az élete, akik elevenen szálltak ki a repülőgépekből, tankokból, tengeralattjárókból, futóárkokból, óvóhelyek nyirkos koporsóiból? Még nem tudjuk. Csak annyit tudunk, hogy ez volt a tűz és vas legnagyobb vihara, amióta ember él a földön. És még valamit tudunk, most már teljes bizonyossággal tudjuk: ez a vihar, amely az elmúlt évtizedekben, elmúlt századokban gazdasági és erkölcsi válságok felhőinek terhében, távoli villanásokban és fenyegető dörgésében úszott felénk, elseperte és gyökeréig kiégette azt a világot, amely rövid emberöltők alatt, mióta a tizennyolcadik században először bontották oxigénre és hidrogénre a vizet, roppant csodákat produkált: gyufát, mozdonyt, filmet, rádiót, trotylt – csak egyetlen csodát nem tudott felmutatni, a legegyszerűbb és legnagyobb csodát: az emberi szeretetet.

Ember, ki most nem tudod felmutatni ezt az egyszerű csodát: el vagy veszve.

A gyász és rémület robbanásai a rugalmas és öntudatlan gyermeki

lelket jobban megkímélik, mint a felnőttekét. Az épségben maradt gyermeklélek az emberiség egyetlen útravalója a holnap és holnapután fekete útján, amelyen még át kell törnie magát egy új emberi élet küszöbére. Magyarország, és benne Budapest, a háborút befejező erők tomboló középpontjába került. A magyar gyermeklélek még üdén ragyog ki a házfalak nagy sebeiből, a tanácstalan tervek füstjéből. Ez a gyermeklélek az egyetlen kincs egy földönfutó nemzet légótáskájának mélyén, ahonnan már eltűnt, szétszóródott az aranykarperec, a betétkönyv, a régi világ, a régi gondolkodás zárjait nyitogató kulcscsomó, eltűnt belőle minden, csak az maradt meg, csak az – gyermekded lelke. De ne hidd, hogy ez a gyermek már túl van a veszélyen. Valami szörnyű és megsemmisítő mélypont tátong még előttünk: az éhhalál. Nem, nem az éhhalál, hanem az éhhalál veszedelme. Akarod az életet? Akarod a jobb, emberségesebb életet a nagy béke hosszú korszakában, amely most jön, még csak olyan sejtelmesen, mint feketeszürke pitymallatkor a falevelek kis rezzenése, az első, panaszosan ébredő ijedt kis madárhang, de jön, kozmikus sugárzásával már tele van a csend, már közeledik, már vágtat felénk a nap valahol az űrben. Hő és fény közeledik: egy új történelmi korszak. Akarod átmenteni fajodat és nemzetedet ebbe az új korszakba? Ha akarod, mentsd meg gyermekeidet. Mentsd meg egyenkint, mentsd meg ölbe kapva, mintha égő házból, fojtogató füsttengerből mentenéd meg. Tízen vagytok hozzá. Tíz magyarnak kell egyetlen gyermeket megmenteni, tízmillió magyarnak egymillió éhező gyermeket. A szám talán nem pontos, de az arány, amely a feladat méretét mutatja, megköveteli a valóságot. Így, ebben a méretben, a feladat nem látszik nehéznek. Csak szív kell hozzá s egy falat kenyér, amelyet az ember tör le a maga porciójából egyetlen éhező gyermeknek. Nem több, mint amit a legszegényebb parasztember déli harangszókor a bicskája mellől a kutyának vet oda.

Ne féljetek hát a feladattól, ne ijedjetek meg tőle. Meg lehet oldani és meg fogjuk oldani. Egyelőre csak százezer gyermeket akarunk kimenteni a pesti pokolból, s ebben a feladatban már több mint száz emberre jut egyetlen gyermek gondja az egész ország területén. Ezt a százezer pesti gyermeket szét akarjuk osztani a magyar városokban és falvakban. A munka már megindult. Minden faluban akad néhány cselekvő ember, asszony, akinek nincs szüksége magyarázó szóra, felhívások dobolására, vészkürtök búgatására – tudja miről van szó, mert olyannak teremtette az Isten, hogy nagy fagyokban ezelőtt is szalonnabőrt és morzsát tett ki az ablakpárkányra a cinkéknek, és udvarába csalogatta a bordára soványodott gazdátlan ebet. De most nemcsak a falat kenyér, az a kis zsír, hagyma vagy kukoricakása kell a mentéshez, amit édesnéném jó szíve csuprokban, tányérok szélén, fazekak alján áldoz ezen a nagy, ezen a nagyon nagy oltáron. Az éhező gyermekeknek el kell jutniok a csuprokhoz, tányérokhoz, fazekakhoz. És ez a mai fogyatékos közlekedési nehézségek mellett majdnem nehezebb feladatnak látszik. De ez már a mi gondunk lesz. Élelmiszer van, itt több, ott kevesebb, jól tudjuk, vannak helyek, ahol a kevésnél is kevesebb. A lesoványodott gyermekség csak azokon az ajtókon fog kopogtatni, ahol egy kis felesleg akad.

Csuprok, tányérok, fazekak, mozduljatok meg. Egy nemzet vergődik halálos sebeiben; Budapest felől gyermeksírás hallatszik. Magyarok, mutassátok meg a csodát, mutassátok fel a szív egyszerű csodáját.

Zilahy Lajos

Néplap 1945. márc. 4. II. évf. 50. sz. 4. l.

szerzése a legfontosabb problémája a közelesen meginduló mezőgazdasági munkának. Már az ősszel tisztába jöttünk azzal, hogy annyi igavonó állat, amennyi a földek megmunkálásához szükséges, nem áll rendelkezésre: tisztázódott azóta az is, hogy gépi eszközökkel, traktorokkal, szántó-vető eszközökkel sem állunk jól. A tavaszi munkák megkezdése során kiderült az is, hogy nincs elég kézi földművelő eszköz sem.

Hogy élni lehessen, a termelést úgy és olyan eszközökkel kell folytatnunk, amilyenek éppen rendelkezésre állnak. Kertgazdaságot kell létesíteni, minden családnak, minden embernek kell hogy egy kis veteményes kertje legyen, és ezt meg is kell művelni.

Ásót, kapát, gereblyét kell szerezni kinek-kinek, hogy teljesíteni tudja a nemzettel szemben fennálló kötelességeit. Ha nincs ásó, nincs kapa és nincs gereblye – finom gyári kivitelű –, mert elvitték a németek és nyilasok sáncmunkák végzésére: akkor magunknak kell elkészíteni ezeket az eszközöket is. Hogy nem lesznek tökéletesek, az másodrendű vagy éppen mellékes kérdés.

A tehetetlen siránkozás nagyon veszélyes: a lemondásnak és megadásnak szülőanyja. Aki pedig lemond és megadja magát, az elpusztul. Debrecen pedig a magamegadás felé halad, mert most, amikor a vetés kérdése – a konyhakertek kérdése a jövő év legfontosabb problémája, a konyhakertekre mindössze ezer igénylő jelentkezett.

Néplap 1945. márc. 7. II. évf. 52. sz. 3. l.

Az éhező gyermekek ügyében

A „Néplap" tegnapi számában a Budapesti Nemzeti Bizottság valóban tragikus hangú felhívással fordult Magyarország népéhez. Napokkal előbb a Nemzeti Segély és néhány íróbarátom szava hangzott el az éhező budapesti gyermekek érdekében. Jóakaratban, amint tudjuk, nincs hiány, s ha mégsem történik semmi lényeges, annak más okának kell lenni. Én, aki Budapesten éltem át az ostromot, tudom, hogy miről van szó, és tudom, hogy a felhívások életbevágóan komoly kérdést akarnak dűlőre vinni. A jó ügy érdekében hát térjünk a tárgyra, és beszéljünk a lehetőségekről és az akadályokról.

1. Élelmiszer, főleg búza, tengeri és burgonya az ország egyes vidékein még van, ha nem is bőven, de jut belőle a budapestieknek is.

2. A legelső akadály a felszállításhoz a közlekedési eszközök hiánya s részben a szervezetlenség is. Ez az akadály megvan a budapesti gyermekek kitelepítésénél is. Persze még mindig könnyebb egy gyermeket egyszer a vidékre szállítani, mint számára rendszeresen élelmiszert, fűtőanyagot stb. szállítani.

3. Tehát a gyermekeket, szoptatós anyákat, állapotos asszonyokat ki kell szállítani azokra a vidékekre, ahol még van élelmiszer. Elég nehéz kérdés marad még ezenfelül a Budapesten maradó és tényleg dolgozó munkásnép ellátására is.

4. Ha azonban a Nemzeti Segély felhívása, hogy a vidéki családok fogadjanak magukhoz pesti gyermekeket, nem járna kellő eredménnyel, más megoldásról is kell gondoskodni.

5. Ez a más megoldás a csoportokban való kitelepítés. A legtöbb faluban található olyan üres épület, iskola, kastély vagy úriház, ahová el lehet helyezni 20–30 vagy akár 50–100 gyermeket is. Egészen biztos, hogy azok a falusiak, akik nem vállalhatják egyenként a gyermekek gondozását, hordanak össze – esetleg a Nemzeti Segély útján – annyi élelmiszert, hogy nem éheznek meg. Egyedüli súlyos kérdés az ágy és

az ágyneműbeszerzése. Erre őszintén és megint a jó ügy érdekében azt mondom, hogy a szegényparasztok gyermekeinek évezredek óta úgyszólván sohasem volt ágyuk és ágyneműjük, most sincs és – sajnos – a közeljövőben sem lesz. Ha némi takarót és ruhaneműt tudnak a gyermekek magukkal hozni, az ágykérdést pokrócokkal és szalmával el lehet intézni. Szalma van a falvakban bőven, csak legyenek a gyerekekkel értelmes és ügyes gondozónők, akik gondoskodnak a tisztaságról. Természetes, hogy azok a családok, amelyekben nincs, vagy már nincs sok gyermek, fogadjanak be egy-két gyermeket. Ahol 3–4 emberre főzünk, jóllakik ott még eggyel több gyermek is. A nagyobbakat valamire fel lehet használni. Különösen a tanyákon, ahol sok gyermeknek való dolog van mindig. A falusiaknál nehezebb a helyzet, s hogy ne vádolhassák szívtelenséggel a falusi asszonyokat, ha nem jelentkeznének kellő számban, elmondok az indokaikból egypárat.

A legelső az, hogy ezen a tavaszon és nyáron még inkább, mint máskor, az egész falusi népnek, asszonynak, gyermeknek, öregnek, aki csak elbírja a kapát, örökké a határt kell járnia. Az ilyen asszonyok nem mernek magukhoz venni idegen gyermekeket, mert attól félnek, hogy majd a gyermekek édesanyja megszólná őket akkor is, ha odahaza hagynák a mások avagy éppen az utca gondjaira, de akkor is, ha magukkal viszik mindennap a mezőre.

Másik ok az, hogy a mezőn dolgozó parasztasszony nyáridőben nem fordíthat elég gondot a tisztaságra. A saját gyermekeinek jól van mindenhogy, de a pesti anya előtt restelkednie kellene.

Harmadik oka, hogy ha van is mit enniük, de dologidőben nem főznek rendesen, mert nem érnek rá, s bizony a gyermekek szélfútta száraz kenyéren rágódnak sokszor egész napon át.

A negyedik oka, hogy a pesti gyermek nevelése és a falusi asszony nevelő módszerei közt nagy a különbség, s őszintén szólva, nem tudja, hogyan is bánjon az idegen gyermekkel.

Mindez azonban nem jelenthet akadályt. Ezeket is csak azért mondom el, hogy kölcsönösen értsük meg egymást ebben a kérdésben, ne legyünk kicsinyesek a súrlódásokban, mert mindennél nagyobb dologról, a magyar nép jövőjéről, a gyermekeinkről van szó, és a felhívások után lássunk végre hozzá a tényleges munkához is.

Veres Péter

Néplap 1945. márc. 7. II. évf. 52. sz. 3. l.

A FÖLDOSZTÁS ÚTJÁT JÁROM...

Szervezzük a földreform végrehajtását!

Irányelvek a Magyar Kommunista Párt szervezetei számára

1. Nagy Imre elvtárs, földművelésügyi miniszter által kidolgozott rendelet a „Nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról" a magyar parasztság, az egész magyar dolgozó nép, a magyar demokrácia történelmi jelentőségű győzelme. A földreform fordulatot jelent a magyar történelemben. Végrehajtása biztosítja a magyar demokrácia győzelmét, és a feudális reakció restaurációs kísérleteit szinte eleve reménytelenné teszi. A földreform történelmi jelentősége abban is áll, hogy szilárd alapokra fekteti a magyar munkásság és parasztság szövetségét, véget vet a feudális és fasiszta reakció huszonöt éves politikájának, mely a paraszttömegeket a városi munkássággal igyekezett szembeállítani.

A Magyar Kommunista Pártnak döntő szerepe volt abban, hogy a földbirtokreform – három hónapra az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása után – valósággá válik. Az MKP volt az, amely „Magyarország demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének programjában" már 1944 novemberében követelte, hogy:

„A mezőgazdasági munkások és cselédek, a törpe- és kisbirtokosok,

a magyar nép e legszámosabb és legszegényebb rétegeinek felemelésére, a magyar demokrácia alapjainak megszilárdítására a legrövidebb határidőn belül, a földigénylők közreműködésével, széles körű földreformot kell végrehajtani, mely sok százezer földnélkülit és szegényparasztot tesz életképes kisgazdaság tulajdonosává.

A földreform céljaira elsősorban igénybe kell venni a hazaárulók, a háborús bűnösök, a Volksbund-tagok, a német hadseregben szolgáltak birtokait, és teljes egészükben, minden felszerelésükkel együtt el kell kobozni."

A pártnak ez a programjavaslata lett az alapjává az Ideiglenes Nemzeti Kormány nyilatkozatának a földreformról és a Földművelésügyi Minisztérium által kidolgozott rendelet irányelvévé.

2. A földért való harc a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról kiadott rendelet kiadásával azonban még korántsem ért véget. Megkezdődik a harc a rendelet végrehajtásáért. Súlyos hiba volna azt hinni, hogy most, miután a rendelet megjelent, minden további magától fog menni, hogy a rendelet végrehajtása kizárólag a kormány, a Földművelésügyi Minisztérium dolga. A rendelet végrehajtását meg kell szervezni, talpra kell állítani magukat az érdekelt paraszttömegeket. A földreform végrehajtásának döntő jelentőségű szervei, a községi földigénylő bizottságok szintén nem fognak maguktól létrejönni. A földigénylő bizottságok megalakítását nem szabad rábízni a parasztság spontán, ösztönös akciójára. Ha azt akarjuk, hogy a földigénylő bizottság a parasztság fegyverévé legyen a földreform végrehajtásáért meginduló harcban, akkor gondoskodni kell róla, hogy olyan igényjogosultakból álljon, akik ezt a harcot valóban vezetni tudják. A földbirtokos reakció mindent el fog követni, hogy ellenállást fejtsen ki a rendelet végrehajtásával szemben, a reakció ellenállását letörni csak szervezett harccal lehet. Erre fel kell készülni, mozgósítani kell rá az erőket.

3. Ma a Magyar Kommunista Párt központi feladata a földreform végrehajtásáért folyó harc vezetése és szervezése. Erre a feladatra kell a pártszervezeteknek legjobb erőiket mozgósítani. Vonatkozik ez nemcsak a vidéki, hanem a városi pártszervezetekre is. A szervezetekben taggyűlésen kell ismertetni a földreform jelentőségét, és konkrétan kidolgozni a tervet az illető pártszervezet részvételéről a földreform végrehajtásában. Minden pártszervezetnek (illetve a vezetőségnek) ki kell válogatnia az alkalmas elvtársakat, mozgósítani kell őket a községekbe és falvakba, hogy a legmesszebbmenő segítséget nyújtsák az érdekelt parasztságnak. Elsősorban olyan elvtársakat kell erre a célra mozgósítani, akik járatosak a parasztmunkában, gyökereik vannak a faluban, de erre a munkára számbajönnek általában a politikai és szervező munkához értő erélyes, a párt politikáját megértő és azt végrehajtani tudó elvtársak. A városi pártszervezeteknek nem szabad szűkkeblűeknek lenniök, és a földreform végrehajtására rendelkezésre kell bocsátaniok legjobb tagjaikat, akár arról van szó, hogy az illetékes állami szerveknek bocsátjuk rendelkezésre a kommunista párttagokat (megyei vagy járási megbízottként), akár arról van szó, hogy közvetlenül pártvonalon küldjük ki a parasztság támogatására, a földigénylő bizottságok szervezésére, a falu szervezésére elvtársainkat.

4. A földreform végrehajtására mozgósított kommunisták legelső kötelessége alaposan áttanulmányozni és minden részletében ismerni az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletét a földreformról és a Földművelésügyi Minisztérium végrehajtási utasítását a rendelethez. A kommunistáknak érteniök kell ahhoz, hogy magának a rendeletnek a szövegével verjék vissza a reakció ama kísérleteit, melyek a rendelet egyes paragrafusait igyekeznek majd a földigénylők ellen kijátszani.

5. A földreform végrehajtásáért folyó harc súlypontja a községi földigénylő bizottságokon nyugszik. Ezért a legfontosabb és a legsürgősebb feladat a községi földigénylő bizottságok haladéktalan megszervezése. Ennek nem hetek, hanem napok alatt kell mindenütt megtörténnie. A kommunistáknak azt a célt kell maguk elé tűzniök, hogy legkésőbb

március végéig minden megye valamennyi járásában és községében megalakuljanak a földigénylő bizottságok.

6. Hogyan kell megalakítani a földigénylő bizottságot? Szervezetten. A falu demokratikus pártjaival, földmunkás helyi csoportjával előre meg kell beszélni, kik azok, akikben a földigénylők bíznak. A földigénylők gyűlésére előkészített listával kell menni. Olyanokat kell a földigénylő bizottságba beválasztani, akiket a falu népe ismer mint harcos embereket. A bizottságokban ne csak gazdasági cselédek és mezőgazdasági munkások legyenek, hanem törpebirtokosok is, és feltétlenül olyan kisgazdák is, akik a földreformrendelet értelmében igényjogosultak. A földigénylő bizottságnak tehát képviselnie kell a parasztság valamennyi földigénylő rétegét. A kommunistáknak már a földigénylő bizottságok szervezésénél szembe kell szállniok olyan törekvésekkel, melyek a földigénylő bizottságot kizárólag a falu nincstelenjeinek szervévé próbálják szűkíteni, és ki akarják zárni belőle az igényjogosult kisgazdákat vagy törpebirtokosokat. A kommunisták kötelessége megakadályozni, hogy a földreform végrehajtása során nincstelenek, törpebirtokosok és kisgazdák egymással kerüljenek szembe.

7. A kommunistáknak szembe kell szállniok a falu nincstelen és szegény rétegeiben sok helyt tapasztalt olyan hangulatokkal is, melyek a jómódú parasztság ellen irányulnak, és azt követelik, hogy a földreformrendeletben megszabott 200 holdas birtokhatárt a parasztbirtokra nézve szintén szállítsák le 100 vagy 50 holdra. A kommunisták kötelessége megmagyarázni a falu szegénységének, hogy ma a gazdag parasztság elleni támadás a földesúri reakció malmára hajtaná a vizet, és a középparasztságot is szembeállítaná a mezőgazdasági munkásokkal és törpebirtokosokkal, valamint a magyar demokráciával. Meg kell magyarázniok, hogy a 200 holdas földbirtokhatár a parasztbirtokra nézve szükséges a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front egységének fenntartása és a németellenes magyar szabadságharc érdekei szempontjából is.

8. A földigénylő bizottságokban egyesíteni kell a rendelet értelmében igényjogosult valamennyi réteg képviselőjét, de vezető szerepet és túlsúlyt természetesen a földigénylő mezőgazdasági munkásság képviselőinek kell biztosítani. Ez azt jelenti, hogy a földigénylő bizottságokban a lehetőség szerint a döntő szó szervezett földmunkásoknak jusson. Helytelen és célszerűtlen azonban arra törekedni, hogy a földigénylő bizottságokban okvetlenül kommunista párttagoknak jusson a számszerű többség. A kommunisták a földigénylő bizottságokban nem számszerű többségükkel, hanem erélyükkel, okosságukkal, rátermettségükkel kell hogy vezető szerepet játszanak.

9. A földigénylő bizottság számára a földreformról szóló kormányrendelet igen fontos jogot biztosít. Az ő feladata megállapítani, hogy milyen birtokokat kell mint hazaárulók, háborús és népellenes bűnösök földjét elkobozni minden kártalanítás nélkül. Ez azt jelenti, hogy a földigénylő bizottságok az elkobzandó birtokokról szóló határozataikban nincsenek kötve népbírósági ítéletekhez vagy igazolóbizottsági döntésekhez, hanem kizárólag saját belátásukra és jogérzetükre támaszkodva kimondhatják, hogy a községben kit tekintenek hazaárulónak, háborús vagy népellenes bűnösnek. A földigénylő bizottságoknak, anélkül hogy az önkényeskedés hibájába esnének, bátran élniök kell a földreformrendelet által számukra biztosított joggal. Sokkal bátrabban és erélyesebben mondhatják ki, hogy az elmenekültek, a régi rendszer népellenes elemei, a reakció támaszai, a vitézek stb. bűnösök – a rendelet értelmében földjük tehát elkobzandó. A földreform végrehajtását tehát ilyen módon összekapcsolhatják a reakció elleni harc kiszélesítésével és az állami, közigazgatási szervezet megtisztításának munkájával.

Vigyázni kell azonban arra, hogy a földigénylő bizottságok ezzel a rendeletben biztosított jogukkal ne lőjenek túl a célon, és ne kerüljenek ellentétbe a földreform alapvető rendelkezéseivel. Nem szabad a gazdag parasztot „népellenessé" nyilvánítani csak azért, mert rosszul bánt a béresével stb. Itt is érvényes az, amit fent kifejtettünk: nem szabad

a gazdag parasztságot és vele együtt a középparasztok egy részét a feudális reakció karjaiba kergetni.

10. Az illető megyében vagy járásban előre ki kell szemelni egy vagy két nagybirtokot, amelynek felosztásával a földreform kezdetét fogja ott venni. Helytelen lenne az egész megye vagy járás területén „egyenlően" elosztani az erőket és így szétforgácsolódni. Abból kell kiindulni, hogy a földreform végrehajtásánál és az igényjogosultak mozgósításánál a döntő tényező a jó példa. Egy vagy két nagybirtok haladéktalan felosztása lendületet fog adni mindenütt a földigénylő bizottságoknak, és minden agitációnál jobban fogja tettre serkenteni a földigénylők tömegeit.

11. A földesúri reakció a legkülönfélébb eszközökkel igyekszik majd elgáncsolni, szabotálni a földreform végrehajtását. Agitálni fog, hogy az igényjogosultak ne jelentkezzenek, nem érdemes földet szerezni, mert nincs állat, felszerelés stb. Igyekezni fogja húzni-halogatni a községi földigénylő bizottságok felosztási tervének jóváhagyását. Egymásnak próbálja majd uszítani a nincstelent és a kisgazdát stb. stb. Ezekkel a szabotáló kísérletekkel szemben fel kell lépni a politikai agitáció, a felvilágosítás eszközeivel, de fel kell lépni hatalmi eszközökkel is. A szabotáló közigazgatási tisztviselőkkel szemben élni kell azzal a széles jogkörrel és hatalommal, amelyet a megyei és járási megbízottainak a földművelésügyi miniszter biztosít. Támaszkodni kell arra, hogy ezek a megbízottak, valamint a földigénylő bizottságok tagjai megbízatásuk tartama alatt közhivatalnokoknak tekintendők, akiknek a szervezett népre és a demokratikus rendőrségre támaszkodva, joguk van letartóztatni, eltávolíttatni a szabotáló közhivatalnokokat.

12. A szabotázs letörésére azonban a legjobb eszköz a gyors cselekvés, befejezett tények teremtése. Nem szabad megengedni, hogy a reakció a közlekedés mai nehézségeire támaszkodva elhúzza a községi földigénylő bizottságok határozatainak, javaslatainak végrehajtását. A Földművelésügyi Minisztérium végrehajtási utasítása szerint a megyei földbirtokrendező tanácsok három napon belül tartoznak jóváhagyni a községi földigénylő bizottságok felterjesztéseit. Erre támaszkodva a földigénylő bizottságoknak maguknak kell haladéktalanul cselekedniök. A dolog lényege az, hogy a parasztság minél hamarabb birtokon belül legyen. Nem az a baj, hogy a földigénylő bizottságok gyors cselekvése közben a föld felosztásánál hibák is történnek – ezeket a hibákat később ki lehet majd javítani –, hanem abban rejlik a veszély, hogy az adminisztratív intézkedések lassúsága elhúzza a földreform gyors végrehajtását. Éppen ezért a kommunisták feladata odahatni, hogy a paraszt minél előbb a föld birtokában legyen. A földigénylő bizottságok esetleges hibáit később ki lehet javítani, lehet ellenük fellebbezni a megyei és az országos szervhez, de a fellebbező birtokon kívül fellebbezzen.

13. A fent kifejtettek értelmében elengedhetetlenül fontos, hogy földet kapjanak ne csak a földmunkások és a mezőgazdasági cselédek, hanem a törpebirtokosok és az igényjogosult kisgazdák is. A föld kiosztásánál ügyelni kell arra, hogy a pártpolitikai szempontok ne jussanak szerephez olyan értelemben, hogy pl. a kommunista vagy egyéb párthoz tartozó földigénylőket a földigénylő bizottság előnybe részesítse a többiek rovására. A föld kiosztásánál feltétlenül pártatlanságot kell biztosítani. Viszont ki kell zárni a földigénylők sorából azokat, akik eladták magukat a reakciónak.

14. A kiosztásra kerülő birtokegység ne legyen túl kicsi. Semmi esetre sem szabad „nadrágszíj-parcellákat" kiosztani. Vidékenként természetesen különböző lesz az a minimum, ami kiosztásra kerül, de általában véve ne legyen kevesebb 3–4–5 holdnál.

15. A földigénylő bizottságok munkája, a földreform végrehajtása ne hátráltassa, hanem lökje előre a tavaszi mezőgazdasági munkákat. A föld kiosztása után az új birtokos azonnal kezdje meg a föld megművelését. Ezt sem szabad egyszerűen rábízni a földhöz jutott igényjogosultra, hanem a földigénylő bizottságok, illetve a földmunkásszervezet és a pártszervezet révén megfelelő ellenőrzést kell gyakorolni. Azt a

kishaszonbérlőt, aki nem azt a földdarabot kapja meg tulajdonul a földreform során, melyet a termelőbizottság haszonbérletre kiutalt neki, fel kell világosítani, hogy az idei termés a haszonbérletén az övé lesz, és hogy nyugodtan dolgozhat tovább, mert máshol mindenesetre kap földet.

16. A földigénylő bizottságok minden részletét előre meg kell szervezni, minden apróságra előre kell gondolni, nehogy apró technikai akadályok késleltessék a föld gyors kiosztását. Gondoskodni kell arról, hogy rendelkezésre álljanak földmérők (akik nem okvetlenül mérnökök kell hogy legyenek, lehetnek a dologhoz értő egyszerű parasztok is), gondoskodni kell még a karókról is, amiket a föld kiosztásánál be kell verni majd a földbe, hogy jelezzék, hogy az illető földdarab kinek a tulajdona. A földosztás megkezdésekor ünnepélyes gyűlést kell tartani, ünnepélyes lakomával, ha csak lehet a kastélyban vagy az úrilakban, és ezzel is kihangsúlyozni a nap ünnepi jelentőségét. A falu népének ilyen külsőségek révén is látnia kell az idők változását, hadd érezze, hogy most ő az úr.

17. A megyei földbirtokrendező tanácsban helyet foglaló kommunisták feladata a községi földigénylő bizottságok munkájának legteljesebb támogatása. Nem elfojtaniok vagy fékezniök, hanem támogatniok és buzdítaniok kell a földigénylő bizottságok öntevékenységét és önálló akcióját. Ha a földigénylő bizottságok a megyei földbirtokrendező tanács előzetes hozzájárulása nélkül cselekszenek még a törvényes háromnapi határidő lejárta előtt, akkor a tanácsban ülő kommunisták feladata nem a sopánkodás a parasztok „öntevékenysége" fölött, hanem az utólagos jóváhagyás keresztülvitele a törvény céljának érvényesítésére.

18. A kommunistáknak a földreform végrehajtásánál együtt kell működniök a többi demokratikus párttal. Nemcsak a megyei földbirtokrendező tanácsokban, hanem a földigénylő bizottságokban is. Közös gyűléseket kell tartani velük, mindent el kell követni, hogy tagjaik és szervezeteik cselekvően kivegyék részüket a földreform végrehajtásában. Ezzel gyorsítjuk a föld parasztkézre jutását, és a közös harcban szorosabbra kovácsoljuk a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front egységét. A Magyar Kommunista Párt vezető szerepének a földreform megvalósításánál nem abban kell állnia, hogy a kommunisták minden munkát maguk végeznek és másokat igyekeznek kizárni a munkából, hanem abban, hogy bevonják a közös munkába a többieket, aktivizálják a demokratikus pártok szervezeteit és híveit.

19. A fenti irányelvekben nem terjeszkedtünk ki minden részletre, mert feltételeztük, hogy a földreform végrehajtásában részt vevő kommunisták ismerik a kormányrendelet és a végrehajtási utasítás rendelkezéseit. Ezeknek az irányelveknek az a célja, hogy a kommunisták figyelmét a döntő politikai szempontokra irányítsa.

Minden kommunista munkáját annak a tudatnak kell áthatnia, hogy a Magyar Kommunista Pártnak éppúgy élen kell haladnia a földreform végrehajtásáért folyó harcban, mint ahogy pártunk élen járt a földreformról szóló rendeletet megelőző harcokban. A cél: a lehető legrövidebb időn, néhány héten belül elvégezni a földreform végrehajtási munkájának zömét. Ha ez sikerül – és kell sikerülnie, akkor a magyar demokrácia győzelme biztosítva van.

(Brosúra dátum nélkül)

A fosztogatások

sok szomorú jelenségre világítottak rá. A lakosság arról győződött meg, hogy sok kereskedő, aki gazdag háborús nyereséggel szökött meg, raktáraiban sok olyan árut rejtegetett, amit a közönség az elmúlt években semmi pénzért nem tudott megkapni. A másik tény az, hogy a fosz-

togatásokban még jómódúak is részt vettek, s ezzel a köznek mérhetetlen károkat okoztak, mert amíg fosztogatások történnek, addig nincs rend, nyugalom, és nincs meg a lehetősége a komoly munka megindításának.

....

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 6. I. évf. 1. sz. 2. l.

Hirdetmény

1. MUNKAKÖTELEZETTSÉG

Minden kecskeméti lakos (17–60 éves), aki a város belterületén és az ehhez kapcsolt kerületekben lakik, tartozik a fennálló általános munkakötelezettség alapján 3 napon belül – nemre való tekintet nélkül – a lakóhely szerint illetékes kerületi vezetőségnél, vagy állandó beosztás esetében azon intézmény vezetőjénél, melyhez be van osztva, amennyiben pedig tanuló, iskolája vezetőjénél jelentkezni, és személyazonossági lapján igazoltatni, hogy folyó évi nov. 1. napja óta végzett-e, és milyen közérdekű vagy ezzel egyenértékű egyéb (háztartási, iskolai stb.) munkát. A jelentkezés ugyanezen céllal további intézkedésig megismétlendő folyó évi december hó 15. napjától kezdve minden hó 1. és 15. napján.

2. KENYÉRSÜTÉS

Mindazok, akik saját lisztjük felhasználásával a pékeknél kenyeret kívánnak sütni, kötelesek a rendelkezésükre álló teljes lisztkészletet a lakóhelyük szerint illetékes kerületi vezetőségnél bejelenteni. A kerü-

HIRDETMÉNY

A polgári lakosokat délelőtt 11 órától délután 2 óráig (moszkvai időszámitás szerint), a járási hivatali személyeket reggel 9 órától délután 7 óráig bármely időpontban fogadja a katonai parancsnok és politikai helyettese.

Mezőkövesd, 1945. évi november 5-én.

Mezőkövesdi járási katonai parancsnok:

BÁSZKÁJEW

őrnagy.

1945

[illegible] nyomda Mezőkövesd.

leti vezetőségek a bejelentés megtörténtéről írásbeli elismervényt adnak, s a pékek csak ezen elismervény felmutatása ellenében vállalhatják a kenyérsütést. Az így kisütött kenyérmennyiség személyenként és naponként legfeljebb 250 gramm lehet. Az előírások betartását a pékek a kisütött kenyérre alkalmazott hitelesítő cédulával tartoznak igazolni. Tartoznak továbbá a pékek az így kisütött kenyér mennyiségéről nyilvántartást vezetni, a megrendelő nevének és a részükre kisütött kenyérmennyiségnek a feltüntetésével.

3. FŰTÉS

A fűtőanyaggal való takarékoskodás céljából éjféltől délután 2 óráig minden lakásban csak egy helyiség (konyha) fűthető, míg délután 2 órától éjfélig minden lakásban családonként egy-egy helyiség. Az utóbbi helyiségek hőmérséklete további intézkedésig nem haladhatja meg a 18 C fokot.

Kecskemét, 1944. december hó 10-én

Várady József sk.
polgármester

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 10. I. évf. 2. sz. 1. l.

Télapó

ellen fel kell venni a küzdelmet a legszigorúbb takarékossággal. Széntolvaj, aki más tüzelnivalójával fűt, de széntolvaj az is, aki 18 foknál melegebbre fűti lakását. A hatóság a fűtést ellenőrizni fogja, s mindent elkövet, hogy a mostani enyhe időjárást követő zord és kegyetlen téli napokra felkészüljön.

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 10. I. évf. 2. sz. 2. l.

A bírálat és a panasz

minden dolgozónak természetes joga. A város vezetősége módot kíván nyújtani arra, hogy mindenki megtehesse észrevételeit minden közérdekű ügyben, s bírálatot gyakoroljon minden hivatallal és hatósággal szemben, amely nem áll hivatása magaslatán. A bírálatot és panaszt névaláírással a városháza kapujában kitett ládába kell tenni. Minden panaszt, bírálatot kivizsgálnak, s lesznek napok, amelyeken a panaszokat személyesen lehet majd előterjeszteni. Legyen rövid és indokolt a bírálat is, a panasz is.

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 10. I. évf. 2. sz. 2. l.

Levél a szerkesztőhöz

„Öntudatos munkás vagyok, s így természetesnek találom, hogy a közért dolgozni kell. Ha a kerület munkára beoszt, nem keresek kibúvót. Tisztában vagyok a közellátás nehézségeivel, de napi 25 deka kenyérből mégsem tudom magamat és családomat fenntartani. Kérem tehát a város vezetőségét, hogy mindent kövessen el, hogy a munkások minél előbb megkapják munkájuk rendes díjazását. Meg vagyok győződve, hogy a városparancsnokság is elő fogja segíteni ezt a törekvést. E levelemet egyidejűleg a város panaszos ládájába is bedobtam."

Aláírás: K. L.

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 10. I. évf. 2. sz. 2. l.

Válasz egy munkásnak

A Kecskeméti Hírlap múlt számában „Levél a szerkesztőhöz" címmel K. L. aláírással a város vezetőségéhez „Öntudatos munkástól" levél érkezett. A közélelmezés nehézségeit panaszolja, és azt várja, hogy mindent kövessünk el, hogy a munkások megkapják munkájuk rendes díjazását. E levélre válaszolja Várady József polgármester az alábbiakat:

Minden reggel találkozom munkásokkal, amikor rajokban munkahelyükre indulnak. Magam napi munkarendemet reggelenként 4–5 óra között állítom össze. Naplómban első tétel a kenyér, második a szén, harmadik a munkások létszáma az orosz katonai parancsnokság részére. Ez mindennap ismétlődik, s napközben ezer és ezer más feladat, panasz és megoldhatatlannak látszó nehézség merül fel. A munkások segítették a várost odáig, ahol vagyunk. Munkások nélkül a város romokban maradna. Fogadalmat teszek, hogy a hetek óta kért segítséget

a legrövidebb időn belül megszerzem, és kenyeret, munkabért, élelmet szerzek a városnak, s ezzel elindítom a város vérkeringését. Csak egyet kérek: tessék dolgozni és kitartani tovább, minél kevesebb panasszal azért a holnapért, amely a dolgozóké lesz. Aki nem dolgozik Kecskemét területén, nem kap több kenyeret. Ezzel köszöntöm a Kecskeméti Hírlap ismeretlen munkatársát, minden panaszra nyitva az ajtóm, de vegyék tekintetbe, hogy a nap részemre is csak 24 órából áll, s ha minden csekélységet meghallgatnék, az építőmunka vallaná kárát. Ha engem támogatnak, önmagukat támogatják, mert mindnyájukért, Kecskemétért akarok dolgozni."

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 14. I. évf. 3. sz. 1. l.

Kérelem az olvasóhoz!

A papírral takarékoskodni kell, s lapunk csak korlátozott példányszámban jelenhet meg. Ezért kérjük az olvasót, adja tovább a lapot, függessze ki forgalmas helyen, olvassa fel ismerőseinek, s őrizze meg. A Kecskeméti Hírlap egyúttal hivatalos lap is, amely közérdekű rendeleteket ismertet.

Kecskeméti Hírlap 1944. dec. 14. I. évf. 3. sz. 1. l.

Nemzeti Bizottság megalakítása

Kisújszállás városban a gazdátlanul maradt önkormányzati szervek pótlására, nyomban a felszabadítás után, városi tanács alakult. Miután a felszabadított országrészen városi, járási és megyei nemzeti bizottságok alakultak, melyekben a demokratikus pártok, szabad szakszervezetek és közigazgatási megbízottak képviselve vannak, Kisújszálláson is szükségessé vált a Nemzeti Bizottság megalakítása.

1944. december 24-én Herpai Sándor polgármester elnöksége alatt a következő tagokból alakult meg Kisújszállás város Nemzeti Bizottsága: a Kommunista Párt részéről: Földi István, Turbacs Mihály, Földi Endre és Varga Sándor; a Nemzeti Parasztpárt részéről: Dr. Pólya László és Nánási László; a Független Kisgazdapárt részéről: Molnár András és Kun László; a Földmunkás Szövetség részéről: Bakó Kálmán, Tóth Lajos és Ferenczi Vendel; az Ipartestület részéről: Vároczi Áron és Borók Albert; a Kisipari Segédmunkások Szakszervezete részéről: Ari István; a Szellemi Munkások Szakszervezete részéről: Szücs Elek és Juhász Imre; a Ref. Egyház részéről: Bucsai László; a Róm. Kath. Egyház részéről: Doroszlai Kálmán; Pártonkívüli: Pólya Endre; Kisújszállás megyei város részéről: Herpai Sándor, Dr. Vajda Béla, Dr. Rácz Kálmán, Dr. Szeremley Gyula, Sibelka Iván és Jancsó Lajos, Póttagjai: Kovács Imre, Kovács József, Szücs Albert és Vigh Elek.

Ez alkalommal vett búcsút hivatalosan a várostól Dr. Kovács Kálmán, a városi tanács volt elnöke és megbízott főjegyző, aki igazságügyi államtitkárrá történt kinevezése folytán vált meg a városnál viselt tisztségeitől. Ismertette a nemzeti bizottságok rendeltetését és szervi összefüggését a Magyar Nemzeti Függetlenségi Fronttal. Kijelentette, hogy lélekben továbbra is kisújszállásinak érzi magát, és Kisújszállás város fejlesztése továbbra is szívügye marad, s annak földrajzi helyzeténél fogva is központtá való kiépítését kívánja munkálni. A nemzeti bizottság a megüresedett főjegyzői állást Dr. Pólya Lászlóval töltötte be, az újjászervezés alatt álló rendőrség vezetőjévé Nánási Lászlót, közgyámmá Turbacs Mihályt választotta meg. Kimondotta, hogy a megszűnt városi tanács eddigi rendelkezéseit és határozatait mindenben magáévá teszi. Elhatározta, hogy 1945. január 1-én a Nemzeti Gyűlésnek Debrecenben történt megalakítása alkalmával népgyűlést rendez, amelyen testületileg vesz részt.

Népújság 1944. dec. 30. I. évf. 1. sz. 2. l.

Közérdekű hírek

(Szemelvények a városi Tanács határozataiból)

Az ideiglenes városi Tanács Kisújszálláson 1944. október 10-én alakult meg. A közigazgatási hatóságok vezetői és az államrendőrség személyzetének fejvesztett elmenekülése következtében vált szükségessé az ideiglenes városi Tanács felállítása, amely arra hivatott, hogy a háború pusztításának különösképpen áldozatul esett városunkon és lakosságán erélyes intézkedéseivel segítsen. A mezőgazdasági bizottságot megalakította abból a célból, hogy a termelés folytonosságát a lehetőséghez mérten biztosítsa.

Ennek érdekében mozgósította a rendelkezésre álló munkaerőket és eszközöket. Megindította a legsürgősebb közellátási teendőket, a kenyérgabona, sertés és sertéshizlalási takarmány forgalmát felszabadította, és felszólította a lakosságot, hogy minél több ember igyekezzék szükségletét szabadforgalom útján biztosítani. A zsírellátási nehézségek enyhítése céljából az 50 kg-on felüli napraforgómag bejelentését elrendelte. A sertésvágást engedélyhez kötötte. Az ellátatlanok zsírellátásának biztosítása végett elhatározta, hogy a levágható egy sertésen felül,

ha a családtagok száma négy személynél nem több, további sertés levágásából származó zsiradéknak fejadagon felüli mennyisége beszolgáltatandó. A napraforgó bejelentése a lábon álló termésre is kiterjesztetik. Egyes termények és termékek árát így állapította meg: búza q-ként 40 pengő, árpa 36 pengő, csöves tengeri 25 pengő, szemes tengeri 30 pengő, sovány sertés kg-onként legfeljebb 4 pengő.

A napszámbért 10 pengőben állapította meg. A polgárőrséget megszervezte. Az adóhivatal működését megkezdte, miután az elmenekült tisztviselők a város egész pénzkészletét elvitték, s így a város pénzszükségletét adóbeszedés útján lehet és kell biztosítani.

A leégett és bombakárosult házak lakóinak lakásbiztosítása céljából a lakáshivatalt felállította. A romok eltakarítását megkezdte. A vágott fa fogyasztói árát 10 pengőben, a hasábfáét 8 pengőben, a szén árát 10 pengőben állapította meg métermázsánként. A Futura által a vételár kifizetése mellett felvásárolt és a gazdáknál tárolt búza eladását az ellátatlan fogyasztók részére elrendelte.

Elmenekülés folytán betöltetlen egyes városi hivatali állásokat helyettesekkel betöltötte, és újabb állásokra tisztviselőket nevezett ki. A polgármestert előbb Dr. Vajda Béla, utóbb Herpai Sándor személyében az orosz városparancsnok nevezte ki, melyet a Városi Tanács megerősített. A Városi Tanács a főjegyzői teendők ellátásával Dr. Kovács Kálmánt, a városgazdai teendők ellátásával Földi Istvánt bízta meg. Bakó Kálmánt a munkaügyi hivatal vezetőjévé, Dr. Pólya Lászlót termelési felügyelővé, Sibelka Ivánt a műszaki hivatal vezetőjévé, Turbacs Mihályt a polgárőrség parancsnokává nevezte ki. Felállította a központi orvosi rendelőt, melynek irányításával Dr. Szeremley Gyula orvost bízta meg.

Az orosz katonaságnál és a városi közmunkáknál foglalkoztatott munkások díjazását (a módosabbak kivételével) segélyezés címén napi 25 kg búzával vagy 40 kg csöves tengerivel biztosította, a város lakosságának téli tüzelőszükséglete kielégítését nagyvonalú intézkedéssel alaposan és hiánytalanul megszervezte. Bevezette a rendőri büntetőbíráskodást, s ennek vezetését mint városbíróra, Dr. Vajda Béla aljegyzőre bízta.

A belső piacot megnyitotta. Fogyasztási adók szedését elrendelte. Az ínségesek búza- és zsírellátását, valamint a kereső nélkül maradt szegény családok segélyezését, környezettanulmányt végző bizottság véleménye alapján megszervezte. A hentes és mészárosok működését elindította. Fogyasztásra alkalmas lóhús kimérését is engedélyezte. A megsérült köz- és magánépületek megjavítását a műszaki hivatal tervszerűen végzi. A Deák Ferenc utcai melegvizű kút felhasználásával a Sarkady Pál elhagyott házában közfürdőt létesít. A teljesen kifosztott és megrongált Anya- és Csecsemővédő Intézetet teljesen helyreállította, és működésbe helyezte. A polgárőrség keretében nyomozó szervet létesített. A város lakosságának lisztellátását biztosította. A Szekeres- és Vay-malmokat az elmenekült tulajdonosok helyett városi kezelésbe vette, és mindhárom malomba ellenőrzőket nevezett ki. A nyersbőrök kikészítésével és feldolgozásával a lábbeli-ellátást teljesen biztosítani kívánja, s ez irányban minden intézkedést megtett.

A kereskedelem előmozdítása végett a román pénz (lei) beváltására a városi közpénztárt utasította. A cukorrépa- és burgonyabetakarítást sürgősen folyamatba tette. Az 50 százalékon felüli hadirokkantak havi ellátási díját az államkincstár terhére a város előlegezi. A magánháztartások szükségletét meghaladó élő zsírsertés- és napraforgókészletet igénybeveszik az ellátatlanok részére.

A városházi hivatalokban a felek fogadására hétköznapokon délelőtti 8–12 óráig terjedő időt jelölt ki. Az adóbevételek fokozása céljából szükségessé vált, hogy az adóhátralékosok adóikat készpénz helyett búza, árpa, borsó és tengeri beszolgáltatásával fizessék. A helyszínen kimért termények árát készpénzben számolja el a városi adó-

hivatal az adózó javára. A köztartozásokra lefoglalt termények értékesítése is a jövőben ilyen módon történik.

Népújság 1944. dec. 30. I. évf. 1. sz. 1–2. l.

——— sz.

Kenyérutalvány.

——— Turkeve ——— utca ——— házszám alatti lakos, ——— személyre, kenyér és főzőliszt vásárlására 1945 év január hó 1-től, 1945 év augusztus hó 31-ig jogosult.

Kenyér napi fejadag 25 dkg. — Főzőliszt havi fejadag 2 kg.

Az elveszett közellátási jegyek a fennálló rendelkezések értelmében ujjal nem pótolhatók.

Turkeve, 1945. január hó 1.

Dardasy Turkeve

———
ideiglenes tanácselnök.

Demokratikus Ifjúsági Szövetség

A mai világégés tisztítótüze felperzselte az eddig fennálló ifjúsági egyesületeket és mozgalmakat. Ezek a szervezetek nem is voltak az ifjúságé; a fasiszta-feudalista világrendnek voltak az iskolái ezek. Hamis történelmi beállítással, álhazafiassággal, irredentizmussal vakították el az ifjúságot.

A világégés itt igazán tisztítótűz volt!

Az ifjúság most itt van szervezetek, egyesületek nélkül, teljes lelki elfásultságban, tanácstalanul.

A most kiépülő demokratikus Magyarországnak egyik legfontosabb pillére az ifjúság, ezért kell hozzáfognunk legsürgősebben az ifjúsági munkák megkezdéséhez.

A „Demokratikus Ifjúsági Szövetség" az ifjúság autonóm egyesülete; hivatva van helyes történelmi, társadalmi, gazdasági és politikai látást és tudást adni az ifjúságnak. Szükséges ez azért, hogy az ifjúság ezekkel az ismeretekkel felfegyverezve maga meg tudja ítélni a körülötte folyó életet, és maga tudjon dönteni később arról az életformáról, melyet tudása alapján a legemberibbnek, a legjobbnak ítél.

A Demokratikus Ifjúsági Szövetség nem akar egyik politikai pártnak sem ifjúsági frakciója lenni, hanem az épülő demokratikus Magyarország olyan országos szervezete, mely hivatva van arra, hogy az ifjúságot megtanítsa látni, gondolkodni és a saját lábán járni.

Hívunk ezért minden ifjút és leányt (16–26 év). A ti sorsotokról van szó, mely a jövő Magyarországának sorsa is.

Szabó Gergely

Népújság 1945. jan. 9. II. évf. 1. sz. 1. l.

Dolgozik a Nemzeti Bizottság

A városi törvényhatóság munkáját van hivatva pótolni a törvényhatóság új megalakulásáig a Nemzeti Bizottság, mely rövid fennállása óta máris szép munkát végez. Az alábbiakban röviden közöljük a bizottság egy ülésének határozatait:

A bizottság elhatározta, hogy *Tóth* Lászlót, az új polgármestert minden erejével támogatja. Indítványozta, hogy a városban nagy számmal lévő elhagyott boroshordókat szedjék össze, javíttassák meg, a seprőt gyűjtsék össze, és mihelyt lehet, értékesítsék. A városi alkalmazottakat, munkásokat és rendőröket fizetni kell, és a város, Szeged példájára, bocsásson ki búzakötvényt, a bizottság pedig figyelemmel kíséri, hogy a lakosság vagyoni viszonyaihoz képest vesz-e részt a kötvények jegyzésében.

Meg kell menteni a tenyészállatokat, az élelmezésre szánt állatokat pedig nem szabad hetekkel a felhasználás előtt összeterelni, mert az állatok leromlanak. Máris fellépett a száj- és körömfájás, melynek terjedését meg kell akadályozni. A bizottság javasolja, hogy közmunkára köteleztessék minden 17–65 éves férfi és 18–55 éves nő. Kivételt csak a 4 hónapos állapotos asszonyok, egy éven aluli gyermekes anyák képezhetnek. Egy családból a férfi és az asszony munkára nem vihető. Betegek orvosi bizonyítvánnyal igazolják munkaképtelenségüket. A nem dolgozó férfiak 20, a nők 12 pengő bírságot fizessenek, ebből díjazzák a munkásokat.

A fenti indítványokat *Kara* Balázs terjesztette elő, ugyanő javasolta, hogy a polgárőrséget pártonként 1–1 bizottsági tag vizsgálja felül szervezeti és személyzeti egyéni szempontokból. Fel kell állítani a rendőri büntetőbíráskodást, és kérést terjeszteni az orosz parancsnokság elé, a rendőrség felfegyverzését illetően.

Fekete Sándor azt indítványozta, hogy a Kecskeméten levő összes mozikat vegye a város házikezelésbe, így jelentős jövedelemre tehet szert.

Kecskeméti Lapok 1945. jan. 4. II. (LXXVIII.) évf. 3. sz. 3. l.

Mi újság vidéken?

TISZAFÜRED

Békésebb, rendezettebb időben, amikor rádió, mindennapi újság, telefon állt a rendelkezésre, akkor sem mondhattuk azt, hogy a falu népe jól és becsületes módon értesül az eseményekről. Ma pedig szinte elszigetelve éli egy-egy félreeső kis falu a maga világát. A városból legfeljebb a batyuzók jönnek, de nekik nem a politikai események közlése a főgondjuk. Így a falu népe – értesülés hiányában – sok helyen nem is fogja fel, milyen változás történt az országban.

Az otthon maradt vagy a „vihar" után visszatérő hivatalnokok alakjában pedig még mindig kísért a régi rendszer. Jellemző erre, hogy a tiszafüredi járás községeiben a következő szövegű felhívást dobolták ki: „Az ideiglenes nemzetgyűlés öt demokratikus pártot engedélyezett. Minden polgárnak kötelessége saját választása szerint valamelyik pártba belépni. Aki nem lép be, azt *internáltatom*" – mondja az erélyes tiszafüredi főszolgabíró, aki úgy látszik szintén nem tudja, mi történik ebben az országban.

TISZANÁNA

Ugyancsak erről a főszolgabíróról van szó. Illetve már csak volt szolgabíróról, mert azóta letartóztatták. Járásának egyik községében, Tiszanánán, a Nemzeti Bizottság és a főjegyző között a bíróválasztás ügyében nézeteltérésre került sor. Az ügyet a főjegyző jelentette a füredi főszolgabírónak, aki újra elszántan és erélyesen cselekedett. Kis csapatot gyűjtött a környékbeli községek fegyveres polgárőreiből, Tiszanánát megszállta, a nép által választott kommunista polgárőröket lefegyverezte, és a Nemzeti Bizottság tagjait letartóztatta. Azután „helyreállította" a rendet: új polgárőrséget és nemzeti bizottságot szervezett. De az „ellenforradalom" nem sokáig tartott. Az autókon Egerből érkező magyar katonaság rendet csinált. A főszolgabírót szuronyos kísérettel Egerbe vitték.

ÚJLŐRINCFALVA

Újlőrincfalva is a tiszafüredi járásban van. Négyszáz dolgos, szorgalmas törpebirtokos szegényparaszt lakja a községet. Tele jóakarattal és várakozással, és mindannyian egy párt tagjai. Először nem érti az ember, mi ennek az oka, hisz a környező községekben mind az öt párt működik. Rövid kérdezősködés után azonban világosság derül erre a Tisza menti egypártrendszerre. A jegyző úr, aki harminc év óta „atyai barátja" a kis falunak – jellemző, hogy a falu minden lakosát tegezi –, annak az egy pártnak a gyűjtőívét köröztette a faluban polgárőrökkel. Innen a nagy egyhangúság. Azóta a főjegyző talán hallotta a tiszafüredi főbíró történetét, és gondolkodóba esett...

Szabad Szó 1945. március 28. XLVII. évf. 2. sz. 3. l.

Újjászervezték

az eddigi Nemzeti Bizottságot, amely köztudomás szerint eddig a volt képviselőtestület jogkörét látta el. Herpai Sándor polgármester elnöklete alatt f. hó 22-én megtartott formális ülésen mondotta ki a Nemzeti Bizottság ezt az újjászervezést, melynek megtörténte után önmagát nyomban feloszlatta, és átadta a helyét az új Nemzeti Bizottságnak, melynek szerepe a jövőben kizárólag a város politikai irányítása lesz, és a vonatkozó kormányrendeletnek megfelelően a városi képviselőtestületnek újjászervezése. Az újjászervezett Nemzeti Bizottságban a pártok képviselői két-két taggal vesznek részt, s ezenkívül helyet kapnak benne a már megalakult szakszervezetek képviselői is az illető szakszervezet tagjai számarányának megfelelően. Az újjáalakított Nemzeti Bizottság megállapította azt az arányt is, amelynek megfelelően az újjászervezendő képviselőtestület meg fog alakulni a pártok és szakszervezetek, valamint a helybeli egyházak képviselőiből.

Népújság 1945. jan. 27. II. évf. 4. sz. 1. l.

A földreform útját járom...

Virágvasárnap Matyóföldön 1945-ben

Mezőkövesd, március 30.

Valamikor a fasizmus és a reakció éveiben a filmirodák színpompás képeket mutattak Mezőkövesd matyóvilágának ünnepnapjairól. Gyönyörű népviseletben vonult fel a kövesdi nép a mozivásznon, és az idegenforgalmi attrakciónak kijátszott gyöngyösbokréta sikeresen leplezte a matyónyomort, a nagybirtokos Magyarország földtelen sum-

9 Lész magyar...

mástömegeinek tarthatatlan élethelyzetét. Ma nem látunk színes népviseletet, nem látunk gyöngyösbokrétás táncokat és felvonulásokat, de a szegény summásság ezrei sokkal bizakodóbban néznek a jövőbe, mint bármikor. A demokrácia szellője ébreszti ünnepre a kövesdieket, és Virágvasárnapján a templomokon kívül is különböző helyeken gyülekeznek a dolgozók.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletének megfelelően ezen a napon tartják az ipartestületi választásokat, ahol a fasiszta és reakciós vezetőség leváltásával új, szociáldemokrata és kommunista vezetőséget, új jegyzőt választanak, míg a régi ipartestületi jegyző már a miskolci rendőrségen várja bűneiért, besúgó tevékenységéért a népbíróság ítéletét.

A FÖLDMUNKÁS SZAKSZERVEZET

taggyűlésén több száz földmunkás és velük teljes barátságban, testvéri együttműködésben élő kisgazda vesz részt. Itt beszélik meg a termelési kérdéseket, itt végzik a kiskertek és kishaszonbérletek kiosztását, itt ajánlják fel a gazdák a földmunkásság részére földjeiknek azt a részét, amelyet maguk nem művelnek meg. A mezőgazdaság minden ágában, a háziiparban, méhészet kérdéseiben kimerítő felvilágosítást kapnak a község lakosai a szakszervezeti vezetőségtől. Elbeszélgetünk egy aranykalászos fiatal gazdával.

„ITT A HELYEM"

mondja, bár kövesdi fogalmak szerint „zsírosparasztnak" számít. – „Több főiskolán, gazdasági szaktanfolyamon és téli gazdasági iskolán vettem részt, most itt vagyok a földmunkások között. A családom még most sem akarja megérteni az idők szavát, de én tudom, hogy itt a helyem. Tudom, hogy most földhöz jutó testvéreimet kell segítenem abban, hogy végre felemelkedhessenek. És együtt vagyok velük a politikában is. Nekünk mindig azt beszélték, hogy a kommunisták a pa-

Plakát 1945 tavaszán

rasztok ellenségei, elveszik a földet, és örökös rabszolgaságba hurcolnak. Most már mindenki láthatja, hogy a földreform is a kommunisták javaslatára valósult meg, és a kisbirtokosokon is segíteni akarnak. Olvastam a programjukat, láttam, hogy eddigi sorsunk volt a rabszolgaság, míg most végre valóban a magunk uraivá lehetünk. – Még itt dúlt a háború a szomszédban, de már én is jelentkeztem a Kommunista Pártba."

„GOLYÓZÁPORBAN VETETTÜNK"

A Coburg hercegek klementinai tanyáján dolgozó gazdasági cselédekkel beszélgetünk. „Itt húzódott a front, itt röpködtek az aknák, zúgtak az ágyúgolyók, amikor felszántottuk és bevetettük a földünket. – Akárhogy is lesz, emberek – mondotta az intéző –, jövőre is csak eszünk, és mi dolgoztunk. Az életünk kockáztatásával műveltük meg ezt a földet. Éreztük titkon, hogy nekünk is van valami közünk hozzá, és most joggal követeljük, hogy ezen a területen elsősorban minket elégítsenek ki."

Beszélgetésünk közben egymás után érkeznek a földmunkásküldöttségek Cserépfaluról, Cserépváraljáról, hozzák a jelentéseket a kiskertek kiosztásáról, a kishaszonbérleti juttatásról és a legfontosabb, a legnagyobb esemény: a földreform végrehajtásáról.

„OSZTJUK A FÖLDET"

jelentik lelkesen. Cserépváralján a földreformot helyileg meg tudják oldani. A Coburg hercegek uradalmát veszik igénybe. A régi urak már évekkel előbb megszimatolták a földreform fenyegető közeledését, és gyorsan erdősíteni kezdtek. – Hatalmas legelőterület is tartozik ide, most azonban nincs már annyi állat, és ahol a föld alkalmas erre, ott a legelő nagy részét szintén felosztják. Nehezebben ment ez Cserépfalun, ahol például a hercegi mezőgazdaság mérnöke nem akart egy

szobát a Nemzeti Bizottság rendelkezésére bocsátani az általa lakott uradalmi kastélyból. A kurátor, a kisgazdapárti vezetők már a kishaszonbérleti földigénylésnél is akadályoskodtak, amint Lukács István elmondja, aki minden gáncsoskodás ellenére végrehajtotta a kertek és kishaszonbérletek kiosztását.

ELMEGYÜNK A FÖLD UTÁN

Mi lesz azokkal, akiknek nem jut föld? – kérdezzük. „Körülbelül 400 summáscsalád földigényét nem tudjuk kielégíteni. De ezek készen állanak arra, hogy útra keljenek, ha az ország más részében földet kapnak."

„Tiszapolgártól a Hortobágyig negyvenezer holdja van a káptalannak" – jegyzi meg Katona Zoltán, a mezőkövesdi járás új főszolgabírája, aki a demokratikus pártokkal éppúgy együttműködik, mint a földmunkás szakszervezettel. „Ott vannak a dunántúli sváb falvak, adjuk vissza azoknak a földjét a magyarságnak" – ajánlja Juhász Sándor, a szakszervezet titkára.

Azzal a nyugodt érzéssel távozunk a mezőkövesdi földmunkás szakszervezetből, hogy a summásság felismerte a lehetőségeket. Most az országos és megyei Földbirtokrendező Tanácsokon múlik, hogy a földszűkében lévő és élelemben is nélkülöző borsodi summásság megtalálja a helyét, megkapja saját tulajdonába azt a földet, amelyen ő termelt az ország legkülönbözőbb vidékein a földesurak számára.

FÖLDIGÉNYLŐK GYŰLÉSE MEZŐKÖVESDEN

Március 25-én, vasárnap délután mintegy ezer ember jelenlétében tartott gyűlést Mezőkövesden a Földigénylő Bizottság. A népgyűlést Gerencsér Emil, a Magyar Kommunista Párt helyi és járási titkára nyitotta meg, aki a földreform végrehajtásával kapcsolatos helyi kérdé-

sekkel foglalkozott, majd Vajda Gábor, a Miskolci Nemzeti Bizottság tagja, a Kommunista Párt kiküldötte tartott hosszabb beszédet, amelyben ismertette a földreform politikai jelentőségét, leleplezte azokat az elemeket, akik a földreform végrehajtását országos és helyi viszonylatban gátolják, majd rámutatott arra, hogy a földreform országos méretekben végrehajtható, és így a kövesdi summásszegénység gazdaságilag fel fog emelkedni. Juhász Sándor, a földmunkás szakszervezet titkára a szegényparaszt-tömegek nevében követelte a malmok visszaéléseinek megszüntetését, a feketepiac letörését, a közhivatalnokok és a Nemzeti Bizottság munkájának élénkítését. A népgyűlés Gerencsér Emil javaslatára határozatot fogadott el, amelyben a minisztériumhoz fordul, hogy külön is felhívja az Országos Földbirtokrendező Tanács figyelmét a kövesdi summásság helyzetére.

Vajda Gábor

Szabad Magyarország 1945. márc. 31. II. évf. 72. sz. 2. l.

Kecskeméten Héjjas Iván 600 holdas borbási birtokát osztották ki először

Húsvét vasárnapján kaptak földet az első nincstelenek

Gyönyörű, napfényes Húsvétra ébredt vasárnap Kecskemét népe. Az utcák képe alig árul el valamit, hogy nem is olyan régen ágyúk dörögtek a hírös város határában. A templom előtt csoport férfi, asszony adja szájról szájra – „nagy dolog lesz máma, mert osztják a határban a nincsteleneknek a földet".

Már rohanok is a városházánál székelő földigénylő bizottsághoz, ahol a földosztó bizottság elnöke, Vargha Imre intézkedik.

Dózsa-ünnepség Cegléden. A szónok Veres Péter

– „Ez a csoport Helvéciára, a másik Belsőballószögbe, a harmadik Borbásra megy” – hallatszik az utasítás. Ki gyalogszerrel, ki kocsival már indul is a munkába, hogy végrehajtsák a nagy ítéletet – az úribirtok halálát, az új demokratikus kormány törvényét, a földosztást.

Jómagam is csatlakozom a Borbásra menők csoportjához, ahol mint a heringek szorulunk a könnyű homokfutón.

Héjjas Iván volt 600 holdas birtokára érünk. Az emberek ünneplőben, mintha éreznék, hogy életük legnagyobb ünnepe lesz ez a pillanat, ami csak őket illeti, mert hát eddig is csak ők dolgoztak azon, hogy az teremjen is.

A major bejáratánál 3 h-as szőlőben látogatjuk meg az öreg Mészárost. Feleségével közel 30 éve dolgozik a földön, de ha nagy ritkán egy fröccsöt megkívánt, elmehetett a kocsmába meginni, mert a föld csak a „tekintetes úrnak” termett. A bizottság néhány kérdésére értelmes válaszokat hallunk, és már hallatszik a szentencia:

– A három hold szőlő a mai naptól kezdve a magáé és a 26 éves fiáé. – Már állítják is a birtoklevelet. Serceg a toll a papíron, ha légy lenne, még a zümmögését is meg lehetne hallani, olyan csend van a tiszta kis szobában. Csak Mészárosné asszony szipogása hallatszik, mert patakokban ömlik a boldogság könnye ráncos arcán. „Szép húsvétunk lett, apjuk” – szólal meg végre. Már megyünk is tovább.

A majorba érünk. Ott már értesültek a bizottság érkezéséről, így aztán nagy tömeg fogad bennünket. A földeken körülnézve, pompás látvány tárul elénk. A zöld foltok azt mutatják, hogy ezek a derék cselédemberek nem várták meg, míg a földet megkapják, hanem több mint 100 kat. holdat vetettek be. Iga nélkül, kérges tenyerük munkájával. Meg is dicséri a bizottság a becsületes munkát.

Sok beszédre kevés az idő, és már írják is össze a földet kapókat.

Beszélgetek velük, tele vannak az elmúlt idők panaszával. Vépi József, Kardos Ferenc, Lantos Pál meg a többiek, csak úgy ömlik a panasz a szájukból.

– Termett itt alma „dögivel”, de inkább a disznóval etette fel a gazda, semhogy a cseléd gyermeke evett volna belőle.

Pedig volt itt istenáldás gyakran, mert nem ritka a 8–9 gyermekes család, ahogy az adatokat hallom bediktálni.

– Mikor elfogyott a kevés kommenció – panaszkodott a másik –, pénzért sem adott, mondván: „csak nem vagyok marha maximális áron adni nektek ennivalót” – mondta gőgösen Héjjas „uram”.

– Szegény uram – mondja az egyik asszony, kinek az ura fogoly –, nyáron a munkától úgy megizzadt szegényke, hogy az inge meg sem tudott száradni, mert hajnali két órakor ismét dolgozni kellett menni. Osztán miért? Mi vetettünk és más aratott – mutat a szoknyáját fogó kis nincstelenre.

Megnyugtatom a panaszkodókat, hogy a mai naptól kezdve az övéké, és munkájuk verejtéke a saját földjükre fog hullani.

Közben már állítják is ki a birtoklevelet a boldog földtulajdonosoknak, egy része már a mezsgyét húzza meg a földjének, és mire sötétedni kezd, a nagy borbási ünnep véget ért.

Csillag kerül az égre, mire a városba beérünk, de Borbáson a tiszta cselédlakásokban ekkor már „álmodik a nyomor” a szebb és boldogabb, demokratikusabb Magyarországról.

Késő este is dolgoznak még a földosztó bizottságban. Percenként futnak be a jelentések Ágasegyháza, Külsőballószög, Köncsög és a többi külsőségi területről, hol a földosztó bizottság Dobó István nemzetgyűlési képviselő jelenlétében leírhatatlan lelkesedés mellett iktatta be a földet a nincstelen földmunkások részére. Ünnep volt Kecskeméten és vidékén, és az ünnep csak akkor lesz igazán nagy, ha az új termés az új földtulajdonosok munkája nyomán új kenyeret fog nyújtani a sokat szenvedett magyar népnek.

(re)

Kecskeméti Lapok 1945. ápr. 5. II. (LXXVIII.) évf. 26. sz. 3. l.

Új gazdák földjének megszentelése Taksonyban

Az I. számú igazoló bizottság fontos határozatai

A bizottság a lefolytatott tárgyalások alapján Nyíri Béla és Dr. Szalisznyó Sándor volt városi tisztviselőket további eljárásra a Népbíróság elé utalja.

Nyíri Béla ellen alapos gyanú merült fel arra, hogy hivatali hatalmával visszaélt, a gondjaira bízott zsidó ingóságokat hűtlenül kezelte, a

munkásokkal szemben egész a tettlegességig menően durván viselkedett, és a közmunkára behívott fuvarosok között kivételt tett állampolgár és állampolgár között.

Dr. Szalisznyó Sándor ellen alapos gyanú merült fel, hogy a zsidókkal szemben a törvényen és rendeleten túltéve magát, hivatali hatalmával visszaélt, mint rendőrbíró sokkal szigorúbban büntette őket, mint a többi bűnöst, és kereső foglalkozásukban nem engedte dolgozni őket.

Cegléd 1945. ápr. 8. I. évf. 6. sz. 2. l.

Film – színház

A Szabadság mozi a kezdeti nehézségeket bravúros gyorsasággal gyűrte le. A technikai hibákat úgyszólván teljesen megszüntette a mozi vezetősége. A vetítés úgy hangban, mint képben már teljesen kifogástalan. Ugyanúgy a művészi vezetésben is valóban művészi szempontok kerekednek felül. A múltbeli nívótlan és kizárólag a bevételt szem előtt tartó vezetéssel szemben az előttünk fekvő műsorterv a mozi vezetőségének művészi törekvését jelenti.

Az elmúlt héten bemutatott VIII. Henrik c. angol film tökéletes művészi munka eredménye. Tökéletes rendezés, hibátlan és nagyvonalú színészi munka és a kápráztató, korhű jelmezek harmonikusan olvadtak össze ebben a filmben. Külön értéke volt a VIII. Henriknek a magyar közönség szemében a rendező és díszlettervező személye, Korda Sándor és Korda Vince.

A műsoron levő „Modern idők" után az utolsó évek amerikai filmtermelésének egyik kitűnő terméke, a „Marco Póló kalandjai" kerül vetítésre Garry Cooperrel a címszerepben. Utána ismét angol filmremek, a „Négy toll", az angol hősiesség és önfeláldozás éposza követ-

kezik. Tervbe vette a mozi vezetősége a legközelebbi jövőben több orosz film előadását is.

Ha visszaemlékezünk november utolsó napjaira, amikor a Vörös Hadsereg propagandaosztálya bemutatott városunkban két orosz filmet, a Szivárvány és a Kerületi Párttitkár címűeket, szinte a türelmetlenség fog el bennünket arra a hírre, hogy újabb orosz filmet csak esetleg néhány hét múlva láthatunk.

Kitörölhetetlenül él bennünk a Szivárvány hős asszonyainak küzdelme a német megszállók könyörtelen vadállati hóhérmunkája ellen. Ugyanúgy bennünk él még a Kerületi Párttitkár acélos, határozott egyénisége és lángoló hazaszeretete, amellyel a semmiből megszervezte partizáncsapatait, s velük végleg megtörte a fasiszta megszállók erejét.

A kezdeti tétova lépések után Somogy József rátalált a helyes ösvényre. Erről most már nem szabad lelépnie semmiféle kasszasiker vagy egyéb szempontok miatt.

*

Az „Új Színpad" nagy érdeklődéssel várt bemutatkozása jövő szombaton, f. hó 28-án lesz a Szabadság moziban. A fiatal művészek komoly és szórakoztató műsorát nagy gonddal készíti elő *Gács* László művészeti vezető.

Cegléd 1945. ápr. 22. I. évf. 8. sz. 2. l.

AZ ÓZDI PÉLDA

Miskolc felszabadulás előtti napjai

A miskolci „Mokkán Comité" egy tagjának beszámolója

December 3-án, vasárnap hajnalban a szovjet hadsereg bevonult Miskolc városába a lakosság őszinte örömujjongása közben.

Napok óta már teljesen tarthatatlanná kezdett válni a helyzetünk Miskolcon. Közbiztonság egyenlő volt a nullával, éjjelente nyilas suhancok vezetésével a „testvéri" német nemzet katonái törték fel a lakosság által üresen hagyott lakásokat és fosztogatták. A lakosság tűrt és szenvedett, de már forrponton volt az elkeseredés. A háromheti ostrom teljesen kikezdte az idegeket. Mi, a „Mokkán Comité" (a miskolci munkásoknak ez a legnagyobb német terror alatt alakult titkos szervezete) tagjai próbáltunk segíteni, a lehetőséghez képest. A diósgyőri vasgyárat fegyveres ellenállással mentettük meg attól, hogy a náci brigantik a levegőbe röpítsék, de sajnos azt már némán kellett tűrnünk, hogy a városnak az erőtelepeit, raktárait, vasútállomásait és – talán ami a legjobban fájt – a remekívű hídjait sorozatosan elpusztítsák.

Szombat délben hír száguldott végig a városon: a németek el akarják hajtani 18-tól 50 évig a férfiakat. A hír igaznak bizonyult. Délután 2 órakor magyar csendőrökből kordon vonta körül az Avast. Ugyanazok a csendőrök, akik hetek óta nem voltak képesek a magyar vagyont megvédelmezni, most ahhoz nyújtottak végrehajtókezet, hogy magyar apákat, becsületes munkáskezeket Németországba hurcolhassanak. És nem volt kegyelem!

Az Avas hegységbeli pincékben és az óvóhelyeken gyorsan és válogatás nélkül állították össze kétszázas csoportban a férfiakat, és kísérték le a csendőrlaktanya udvarába. Öt óráig körülbelül ezerhatszáz férfit sikerült összefogni. Borzalmas volt hallgatni a szerencsétlen asszonyok és gyermekek zokogását.

A „Mokkán" megpróbálta a lehetetlent, megmenteni az elhurcolt férfiakat. Egy öt tagból álló munkásküldöttség elment D. csendőr századoshoz, de hát felesleges volt minden lépés. Vállvonogatásnál nem kaptunk egyebet, bevonulási rendeletre és a kapott német parancsra hivatkozva még a háromnapi halasztást is megtagadta. Szomorúan és leverten mentünk ki az utcára, már csak a csoda segít, mondtuk egymásnak.

És a csoda megtörtént!

Napok óta a város felett csend volt. Csak az úgynevezett Szentpéterikapunál, a német csapatok még egyetlen visszavonulási útjánál volt tüzérségi párbaj. S talán megérezte a szovjet hadvezetőség, hogy miről van szó: szombat este egy mindent elsöprő roham indult a Szentpéterikapunál. Este tíz órakor a német katonaság a magyar csendőrséggel együtt elhagyta a várost. Ezerhatszáz magyar munkás meg lett mentve.

Egy nyugtalan éjszaka következett. És reggel a hajnali szürkületben megjelent Miskolc utcáin az első golyószórós és géppisztolyos szovjet rohamosztag.

Ami ezután történt, az dicsőségére válik a miskolci munkásszervezetnek és a lakosságnak. Reggel kilenc órakor már az utcán voltak a

Mokkánnak puskás és géppisztolyos rendfenntartói, ugyanakkor fiatal elvtársnők osztották a frissen nyomott lapokat, amelyek a helyzetet ismertették. Nyugalomra való felhívást intéztek a lakossághoz. Miskolc város közönsége és a munkások bebizonyították, hogy megértették és megérdemelték a felszabadítást, gyönyörű példáját adták a rendnek és a fegyelemnek.

Másnap reggel az egész város felhívás nélkül nekilátott, a szovjet hatóságokkal karöltve, hogy eltüntesse a városon ejtett sebeket. S maga mögött hagyva a régi rendszer okozta bűnöket, egy új világot építsen fel magának.

Sz. K.

Néplap 1944. dec. 10. I. évf. 14. sz. 2. l.

Az ózdi példa

(Ez a cikk dr. Kovács Albert vármegyei tisztviselő útján került szerkesztőségünkbe, aki azt fiától levélként kapta, s aki itt Egerben ugyanúgy a helyén maradt, mint a fia Ózdon.)

*

December 21-én mint az itt maradt mérnökök legidősebbike kötelességszerűen átvettem az ózdi üzemek vezetését, hogy az immáron száz év óta itt élő munkaközösségnek megélhetést adó gyárat és bányákat a további pusztulástól megmentsük, és az itt dolgozókat továbbra is együtt tartsuk.

Nem ígérhettem semmit munkatársaimnak, mert a Társulat vezetőségével talán hosszabb időre megszakadt minden összeköttetésünk. Teljesen valószínűtlen, hogy pár hónapon belül élelmiszereket szerezhessünk kellő mennyiségben, mégis arra kértem őket, hogy ilyen körül-

mények között is mutassák meg, hogy hűségesek maradnak a munkaközösséghez, melyben sokaknak már a nagyapja is dolgozott és mely még az unokájának is kellő megélhetést adhat, ha azt közös akarattal fenntartani igyekszünk.

22-én a felhívás megértésre talált, és másnap már több mint ezer ember takarította a harcok okozta romokat, és harmadnap már 2500 ember dolgozott. Bejött a szenet hozó első vonat Somsályról, megindult a gőzfejlesztés, és karácsonyestére volt villanyvilágítás is.

25-én már a gőzduda hangja hirdette, hogy újra dolgozunk és nem hagyjuk pusztulni a gyárat. Láttuk, hogy a fagy több kárt tett a heteken át tétlenül, őrizetlenül hagyott üzemekben, mint a harcok, és ezért első feladatunk, hogy a helyreállító és karbantartó munkát elvégezzük. Tudjuk, hogy míg a rendes termelőmunkára kerülhet a sor, sokat kell dolgoznunk és nélkülöznünk, de megtesszük, mert bízunk egymásban és a jobb jövendőben, melyet csak becsületes munkával érdemelhetünk meg.

Arra kérek mindenkit, a legöregebbtől a legfiatalabbig, a legtanultabbtól a legegyszerűbbig, hogy ne csüggedjen el ezekben a nehéz napokban, hanem félretéve egyéni érdeket, haragot s mindent, ami szétválaszt bennünket, fogjon össze a becsületes munkában.

Napok alatt is sokra haladtunk, de türelmet kérünk még, hogy a szükséges hiányokat pótolhassuk.

Ózd, 1944. évi december hó 27.

Jó munkát! Jó szerencsét!

Dr. Kovács Antal
igazgató, h. főmérnök

Igazság 1945. jan. 7. II. évf. 2. sz. 2. l.

Munkában a vasgyárak Munkástanácsai

Csütörtökön baráti hangú megbeszélés keretében ült össze mindkét gyár Munkástanácsa, hogy megvitassa a szakszervezet megalakításával kapcsolatos ügyeket. Kerner Antal, az ógyári Munkástanács elnöke megnyitó beszédében felhívta a figyelmet az új helyzet által megkövetelt teendőkre. Rámutatott a nagy nehézségekre, amelyek a gyár üzembe helyezésével kapcsolatban felmerültek. Csacsovszky József szakszervezeti titkár reflektált a bizalmiak kérdéseire, és ismertette a nehézségek leküzdésének módozatait. Megvilágította a munkásöntudat fontosságát mint a kialakulóban lévő új világrend fontos tényezőjét. Turóczi László tanácstag nagy tetszéssel fogadott hozzászólásában hitet tett a „Vért a Vérért"-mozgalom mellett. A munkásság soha nem fogja elfelejteni, kinek köszönheti szabadságát. Oszip I., a kommunista párt titkára nagy hatású beszédben mutatott rá arra a lelkes munkára, amelynek célja, hogy Diósgyőr hírnevéhez méltón újra a szervezett munkásság bevehetetlen fellegvára legyen. „Soha ne tévesszük szem elől, hogy a Vörös Hadsereg nélkül a dolgozók társadalma örökre eltiport páriája lett volna eddigi rabtartóinak. A dolgozók ma már nemcsak építenek, hanem irányítanak is. Építésre vár kezükben a kő. A történelem színpadán mi következünk" – zárta be nagy tetszéssel fogadott felszólalását Oszip István. Az ülés Kerner Antal zárószavaival lelkes hangulatban ért véget.

Ugyanaznap délelőtt zártkörű külön megbeszélést tartott az Újgyár Üzemi Tanácsa. Turóczi László és Zafír Sándor vezette le a megbeszélést. Szóba került többek között a személybiztonság kérdése. Megvitatták továbbá a helyreállítási munkálatok gyorsítását, személyi ügyek, hatáskörök rendezését, az élelmiszerellátással kapcsolatos szállítási nehézségeket és az időközben előkerült elhurcolt gépek hazaszállításának problémáját is.

Tervbe vették az adminisztratív igazgatói tisztségnek mint fölösle-

gesnek megszüntetését, valamint az üzem ésszerű racionalizálását a külföldön bevált tapasztalatok alapján. Az üzemi tanács munkája és Korán Imre igazgató megértése zálogai annak, hogy a felmerült problémák gyors és igazságos megoldásra vezetnek. Az a felfogás, hogy a gyárban az ember a mérnöknél kezdődik, ma már a múlté! Nincs munkás és nincs tisztviselő, csak dolgozó van, és a szabad dolgozók társadalmában nem kísérthetnek többé a leomlott válaszfalak.

Kósi Gyula

Szabad Magyarország 1945. jan. 13. II. évf. 9. sz. 2. l.

Folyik a víz Gyöngyösön

Megeresztem a csapot, és folyik a víz. Végigszaladok a szobákon, diadalüvöltésben törve ki, és beleütközöm egy ismerős hölgybe a szomszédból, akinek apró gyerekei vannak. Mit szól, micsoda ünnepnapunk van? – kiáltja lelkesen. – Nem kell többé a kútra járnom négy-ötször naponta, hiszen a gyerekeknek pelenkát kell mosnom, az uram meg egész nap dolgozik. Már az egészségem sínylette meg a dolgot.

Az uccán találkozom a régi lakásadómmal. Már messziről harsogja: Ivott már a vízből? Valami csodás! Lehet, hogy azért, mert régen nem ittam, de kitűnő nektár.

Alig megyek három lépést, egy uccai kutat pillantok meg, melynél ötéves kisfiú ereszti tenyerébe a vizet, és mohón issza. Ízlik, öcskös? Megvetően végigmér. Már hogyne ízlene, ha egyszer szomjas vagyok.

Szembejön velem a barátom, aki éppen olyan házban lakik, ahol kút van. Na, jó már a kút? – szólok hozzá.

Eddig naponta háromszor törött el, hiszen odajárt az egész környék vízért. Most már majd csak rendben tudom tartani.

A kórházhoz érek, fogorvos után akarok tudakozódni. Mindenkinek

sugárzik az arca. No, Rózsika, állítom meg az egyik nővért, olyan kevés ma a dolog?

Bizony kevés, feleli, hiszen tiszta víz áll rendelkezésünkre korlátlan mennyiségben.

Hazaérek. Jutka néni sürög-forog, már kész az ebéd, és a „Kapitány úr, sej-haj" dallamára énekli: van már vizünk főzni. Lenézek a lépcsőházba. Az alattunk lévő lakásban lakó orosz tiszt buzgón kortyolgat egy nagy korsóból. Kíváncsian kérdem:

Vino? Vino?

Nye vino! Voda! Haraso voda! – mondja, és még egy jóízűt húz belőle.

Gyöngyösi Néplap 1945. január 14. II. évf. 3. sz. 2. l.

Debrecen – Eger

Az autó, amely az új magyar kormány rendeleteit vitte szét országszerte, Szegi és Olaszliszka között megcsúszott a síkos országúton, és a vizesárokba zuhant. Hosszú órákat töltöttünk egy pajtaszerű helyiségben. Motorunk végre nagy nehezen megindult, de minden faluban megtorpant, mint egy makrancos szamár. A futárautóból lomha autóbusz, szolgálatunkból önkéntelenül is tanulmányút lett. Így láttuk meg Észak-Magyarország ébredező falvait és városait.

Mi a legfeltűnőbb Debrecenhez szokott szemünkben e különös viszonyok között? A legtöbb helyen, ahol megfordultunk, nyomát sem találtuk a demokratikus pártéletnek. Ezeken a helyeken a háború okozta megdöbbenésből még mindig nem ébredtek fel az emberek. De lehet az is, hogy a régi idők sötét árnyéka vetődik még mindig a magyar falvakra és a magyar tájra. Szerencsen például, ezen a szerencsés helyen,

ahol a világhírű cukorgyár épségben maradt, és ezen a héten már megkezdi termelését, a különben igen tehetséges főszolgabíró annyira elmélyedt a részletekben, hogy minden megoldás alapjára, a demokratikus nemzeti bizottság megteremtésére nem gondol. Ugyanezt láttuk Ózdon, Putnokon, Sárospatakon. Ennek következményeképpen a régi fasiszta bűnösök mind helyükön maradtak, hiszen nincs senki, aki igazolja vagy távozásra kényszerítse őket. Több nagyobb községben bebizonyítottan nyilas vezetőkkel találkoztunk. A nép pedig, mely semmiféle felvilágosításhoz nem tud jutni, értelmetlenül áll az eseményekkel szemben. Észak-Magyarország egyetlen napilapja, a Miskolcon megjelenő „Szabad Magyarország" oly kevés példányszámban jelenik meg, hogy Miskolc környékére sem tud eljutni. Az egri „Igazság" a legkellemesebb meglepetés számunkra, és hisszük, hogy szerkesztői hamarosan megtalálják az utat, és a lapot napilappá alakítják.

Észak-Magyarország demokratikus gondolkozású íróival, a háború rémségeit szerencsésen átélt Világ Miklóssal, Vincze Oszkárral, Nagy Andrással, Bátori Jánossal beszélgetve azt tapasztaltuk, hogy Észak-Magyarországnak egy közös heti vagy kétheti politikai lapra lenne szüksége, mely az elnöki felvilágosításon, a nemzeti kormány rendeleteinek az egyes községekkel való tudatásán kívül, azok sajátos viszonyaival és feladataival foglalkozna. Ez az újság leplezné le a fasiszta nemzetgyilkosok aljasságát, és pellengérre állítaná azokat, akik ezt megérdemlik. Ennek a lapnak megalkotása és terjesztése nemzeti kötelesség és úti benyomásaink alapján az az érzésünk, hogy e lap szerkesztőségének Egerben van a helye. E lap szerkesztősége köré utazó kultúrcsoportot lehetne szervezni, mely – mint Dél-Magyarország politikailag fejlettebb városaiban – a magyar demokrácia magvetőiről: Kossuthról, Petőfiről, Táncsicsról, Ady Endréről, József Attiláról tartana előadásokat.

Eger egyébként az egyetlen északmagyar város, ahol a közellátás komolyan meg van szervezve. A legtöbb helyen a készletek a legnagyobb összevisszaságban vannak, rengeteg anyag pazarlódik el, míg a lakosság

nem jut élelemhez. Miskolc például – melynek legfontosabb Sajó-hídja még mindig nincs felépítve, s ezáltal el van zárva gazdasági „hinterlandjától" – sokszor éhezik. A kenyér rossz és megfizethetetlen. A debreceni munkásság, mint a „Néplap" január 10-i vezércikke is bizonyítja, akcióba kezdett a miskolci munkásság érdekében, melyet a németek mindentől megfosztottak.

Benyomásainkat összegezve ezeket mondhatjuk: Észak-Magyarország a legkedvezőtlenebb harctéri események miatt fejletlenebb állapotban van, mint Dél-Magyarország és Tiszántúl. Nagyobb erőre, komolyabb tájékozódásra, szélesebb összefogásra van tehát szüksége, hogy romjait eltakarítsa és felépíthesse az új, demokratikus Észak-Magyarországot. Ennek első lépése, hogy az emberek megértsék az új idők hangját, rájöjjenek arra az egyszerű tényre, hogy házaik fölött háború söpört végig, és hogy ezt a háborút mi elvesztettük, és most semmi másra nincs szükség, mint hogy a jó szándékú emberek, csoportok összefogjanak és közös munkával segítsenek az új, erős, demokratikus Magyarországon.

*

Délután indulunk tovább, egy pillantást vetünk a régi városra, melynek jelenét múltja őrzi, és mely úrrá tud lenni ezen a múlton, és megtalálja az igaz utat. Szürke pára üli meg az utcákat és háztetőket, háttérben az Eger, mellettünk barokk ívek, finom vonalú ablakok. Egyik templomban harangoznak.

Antal Gábor

Igazság 1945. jan. 21. II. évf. 6. sz. 3. l.

Eger város újjáépítése

1944. december 9-én alakult az a bizottság, mely a hadműveletek következtében nagyrészt romba döntött város újjáépítését elhatározta, és azt irányítja.

Tárgyilagosan meg kell állapítanunk, hogy az elmúlt hónap alatt ezen munkák csak nagyon lassan haladhattak előre.

Ugyanis Eger nem ipari város, és így nagyon kevés szakmunkás, valamint csekély mennyiségű anyag áll rendelkezésre.

Szakmunkást és anyagot belátható időn belül máshonnan nem is igényelhetünk, mert a többi városok, valamint a községek is saját bajaikat igyekeznek megszüntetni, és ahhoz a területükön lakó munkásokra és az ott levő anyagokra szintén szükségük van. Másrészt a terepviszonyok folytán Eger város környékén sokáig tartottak a harcok, és a két tűzvonal közé eső városnak a háború borzalmaitól sokat szenvedett lakossága csak nehezen kezdett magához térni.

Más városokhoz hasonlítva az újjáépítés szempontjából Eger különösen nehéz helyzetben van, mert bányák és nagyobb ipartelepek is jelentékeny távolságban vannak tőle. Egyes városokban, amelyeknek helyi áramfejlesztő telepük van, az áramszolgáltatás már részben vagy egészben működik. Eger városának saját áramfejlesztő berendezése nincs. A diósgyőri áramfejlesztő turbinát a németek annyira szétrombolták, hogy Diósgyőrből Miskolc áramellátása is alig biztosítható. Eger leginkább Barcikáról kaphat áramot, ugyanis már adataink vannak arra vonatkozólag, hogy a barcikai áramfejlesztő gépek néhány heti munkával helyrehozhatók. Ezen munkálatok, valamint a bányaberendezések kijavítása folyamatban vannak.

Mégis, az áramszolgáltatás ügyében fel kell világosítani a város lakosságát, hogy Eger előreláthatólag március közepe előtt áramot nem kaphat. Ugyanis az Eger és Barcika közötti távvezeték 93 km hosszú,

amelynek nagy része megrongálódott, illetve elpusztult, és ilyen hosszú vezetéket még kellő létszámú szakmunkás is csak hónapok alatt tud helyreállítani. Úgy a távvezeték, mint a város területén lévő vezeték újjáépítése nagy erővel folyik. A városban 13 transzformátorház van, amelyek berendezéseit ismeretlen nevű tettesek ismételten megrongálták, azonban ezek helyreállítása már megtörtént.

Az áramszolgáltatással szorosan összefügg a vízvezeték működése is. A németek által eszközölt robbantások következtében a vízvezeték főcsövei több helyen erősen megrongálódtak, különösen az Almagyar utcában és a fürdő melletti pataki hídnál. Az Almagyar utcai főcső elpusztult részét már pótoltuk, és ezen a csövön át a belváros és külváros jelentékeny területe vizet kap. A Szmrecsányi úti hídnál átvezető főcsövet egyelőre lezárták, mert ott egyéb munkák a patak szintjének emelkedése következtében most nem folytathatók. Természetesen a város magasabban fekvő részei a vezetékből csak akkor kaphatnak vizet, ha az áramszolgáltatás megindult, mert a szivattyúk hajtásához villanyerő szükséges.

A romok eltakarítása és a megrongálódott tetőzetek kijavítása ügyében is intézkedtünk.

Az Eger pataknak békeidőben – néhány árvízen kívül – a város életére úgyszólván semmi jelentősége nem volt. Most azonban nagyon megnehezíti a forgalmat az, hogy a németek a város területén, a patakon átvezető összes hidat felrobbantották. Legsürgősebb feladat a piactéri híd elkészítése. Itt olyan hidat létesítünk, amely gyalogforgalomra alkalmas és a vízben pillére nem lesz, mert a téli és tavaszi időben gyakran megáradó patak a pilléren nyugvó könnyű fahidat elsodorná. A többi hídnyílásnál is építünk átmeneti jellegű hidakat, amelyek gyalogforgalomra alkalmasak. Ezek a hidak akként készülnek, hogy később mellettük nagy teherbírású, kocsiforgalomra alkalmas hidak felépíthetők legyenek.

Nagy fontosságú ügy a fürdők helyrehozatala is. Az Erzsébet fürdő

tetőzetének és falainak kijavítása folyamatban van, s ennek befejezése után az üvegezési munkákat, valamint a gépi berendezések helyreállítását kell eszközölnünk. A városi fürdő gőzszolgáltatása hadműveletek következtében rövid ideig szünetelt, úgyhogy az üzem e tekintetben már egy hónap óta működik.

A posta levélforgalma mintegy két héttel ezelőtt megindult, és most már a tiszántúli és dél-erdélyi részekre, valamint Budapest felé Hatvanig is lehet levelet küldeni.

A postai pénzforgalom egyelőre még szünetel, azonban a befolyó adópénzekből a városi pénztár az egri postahivatalhoz mintegy kétszázezer pengőt beszállít, hogy a posta egyes járandóságokat ki tudjon fizetni. Hasonló intézkedés történt Heves vármegye területén lévő községi postahivatalok működésére vonatkozólag is. A távbeszélő-forgalom ez ideig azért nem indulhatott meg, mert a németek az egri postahivatal távbeszélő-kapcsoló berendezését teljesen tönkretették, úgy, hogy az semmiképpen ki nem javítható. Verpelét községből hoznak el egy százas és Kerecsendről egy tízes kapcsolót, amelynek külön telepes áramfejlesztő berendezésük van. Így, habár korlátolt mértékben is, a helyi távbeszélő-forgalom megindulhat, mert a városban az ehhez szükséges vezetékek kijavítása megtörtént. A postahivatal Morse- és Hughes-távírókészülékeit a németek teljesen tönkretették, s így a távíróforgalom megindításának időpontja bizonytalan.

A vasúti főállomáson a szétrongált három forgalmi vágányt kijavították, úgyszintén a váltóberendezéseket is, és jelenleg ezeken a vágányokon kívül még két rakodóvágány is használható. Egyébként Eger és Füzesabony között a megrongált pályatest teljes helyreállítása már két héttel ezelőtt megtörtént, és vonatközlekedés is van. A rendszeres vasúti forgalom megindítása az illetékes katonai parancsnokságok intézkedéseitől függ. Nehezebb feladat az eger–putnoki vasútvonal teljes helyreállítása. Itt ez ideig csak a Tihamér és Szarvaskő állomások között

levő pályatest helyreállítása történt meg, mert az egri főállomás és Tihamér között a patakon átvezető vasúti hidat és a szarvaskői alagutat a németek felrobbantották. A vasúti híd újból való felépítése, valamint a szarvaskői alagútból a törmelékek eltakarítása több hónapi időt vesz igénybe.

Itt csupán nagy általánosságban ismertettem az újjáépítés munkáját. Avégből, hogy a város területén lakókat foglalkozási ágak szerint pontosan nyilvántarthassuk, megalakult a Munkaügyi Hivatal. Ez a hivatal bocsátja rendelkezésre a szükséges munkaerőket az Újjáépítési Bizottságnak. Természetesen a munkaerőket célszerűen kell foglalkoztatni. Ennek megszervezése céljából létesítjük az Építési Szakosztályt, amely a munkálatokat egységes tervek szerint gyakorlatilag irányítja. Azonban nemcsak dolgoztatnunk kell a munkásokat, hanem részükre munkabért is folyósítanunk, ezért szükséges a megfelelő fedezet előteremtése. Minthogy a bankpénztárak üresek, és a városnak sincs annyi pénzkészlete, hogy az újjáépítéssel kapcsolatos összes közmunkák költségeit viselni tudná, ezért a szükséges pénzt a város lakosságától kell részben kölcsön útján, másrészt pedig közmunkaváltság címén igénybe vennünk. A közmunkákat végző egyéneket élelemmel is el kell látnunk, melyet a Közellátási Hivatallal kapcsolatban intézünk. A várostól távol eső helyeken dolgozók élelmezését az egri járás főszolgabírójának közreműködésével oldottuk meg.

Nehéz út áll előttünk a teljes újjáépítés felé. A nagy szenvedéseket elkerülhettük volna, ha a hitleri Németország és szövetségesei háborút nem indítanak. Megmondottuk sokszor azt, hogy Hitler és csatlósai ezt a háborút elveszítik, és romlásba döntik a népeket. Akkor kevesen hallgattak ránk. A pusztítás láttán azonban tűnjék el a régi önzés, és lépjen helyébe a közösség eszméje és kölcsönös megsegítés gondolata. Akinek élelme van, ossza meg azzal, akinek nincs. Akinek lakása van, adjon helyet a hajléktalannak. Munkánkat ne csak kényszerűségből, hanem odaadással végezzük, akkor az újjáépítés haladását meggyorsítjuk. A vá-

rost szebbé akarjuk építeni, mint amilyen volt. Ezt a tervet célszerű munkával és erős akarattal megvalósítjuk.

Az Újjáépítési Bizottság Vezetősége

Igazság 1945. jan. 21. II. évf. 6. sz. 2. l.

„Földet kapunk végre!"

A „Petőfi Sándor" magyar partizáncsoport 2. századában határtalan megelégedést és örömet váltott ki az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány megalakulásának híre. Végre! Már éppen ideje! – hangzottak a megjegyzések az ország minden részéből összeverődött partizánok tömegéből. Éljen és tapsvihar szakította félbe az előadókat, mikor az ideiglenes kormány tagjainak a nevét közölték, azzal a megjegyzéssel, hogy annak társadalmi összetétele a nemzeti egység legfényesebb bizonyítéka. A lelkesedés akkor érte el tetőpontját, mikor a kormány nyilatkozatát és programját olvastuk fel. A nincstelen és szegényparasztok földhöz juttatása – mint egy elérhetetlen régi vágy teljesülése – hallatára örömkönnyek peregtek a java részben Zemplén és Borsod megyei földmunkás- és szegényparaszt-partizánok szemeiből. „Földet kapunk végre! Nem kell majd megalázkodnunk, mint a koldusnak a mindennapi kenyérért!" – hangzott mindenfelől.

Népképviselet, az általános, titkos választójog népünk évszázados vágyát váltja valóra. A szabad, független, demokratikus Magyarország valósággá lett. Az ideiglenes nemzetgyűlés jogot, földet, szabadságot ad, nemzeti egyesülést és harcot hirdet az egész világot lángba borító és hazánkat kirabló, pusztulásba hajszoló, fennhéjázó, gőgös német fasiszták és a Szálasi hungarista hazaárulók ellen.*

Egész nap folyt a beszélgetés a nagy eseményről. Az az egyöntetű vélemény alakult ki, hogy most kell még csak résen lenni, fokozni a harcot, hogy most már annál hamarább a mi népünk segítségével, győzelmével fejezzük be a háborút a szabadságszerető népek oldalán.

Fábry József
partizánkapitány

Szabad Magyarország 1945. jan. 21. II. évf. 16. sz. 2. l.

Válasz egy ifjúmunkásnak

Kedves barátom! Szomorúsággal vegyes örömmel olvastam soraidat a Szabad Magyarország hasábjain. Örömmel, mert örvendetes a kiállásotok és az eszme, amelyért való harcra minket is felszólítottatok. Szomorúan, mert szomorú, hogy egy véres, könnyes, szörnyű háborúnak kellett bekövetkeznie, hogy ez megvalósulhasson.

Engedd meg, hogy a miskolci diákság nevében válaszoljak soraidra. Mi tudjuk, hogy mennyire igazad van, mikor arról írsz, hogy a magyar ifjúságot soha meg nem hallgatták. Mi, volt „leventék" megismertük a magyar ifjúsági nevelés eszközeit és célját! Mire neveltek minket, magyar ifjúságot? Engedelmes bariknak, irányítható tinóknak, akikből majd engedelmes és szelíd ökrök lesznek idővel! Bárányok, akik szó nélkül fognak szenvedni egy uralkodó csoport érdekeiért, szót fogadva fogják tervezni és gyártani egy szörnyű háború minden iszonyatos fegyverét, és örökké fognak harcolni a szabad népek ellen, ha meglengetik előttük az álhazafiság szennyes zászlaját. Ez a nevelési rendszer tette lehetővé ezt a szörnyű vérontást, ezt az iszonyatos anyagpazarlást. Ez vezetett végül ahhoz, hogy Petőfi, Rákóczi nemzete a fasiszta Német-

ország szolganépévé vált, és eltűrte egy Szálasi-féle rablóbanda őrjöngéseit.

De ezt csak egyszer lehetett megtenni, a magyar ifjúságot többé nem lehet hitlerista banditák martalócaivá lezülleszteni! Mint egy hatalmas gát fogunk ellenállni a jövőben a mindenféle népelnyomó törekvésnek. Ezért van szükség a DISZ-re, a Demokratikus Ifjúsági Szövetségre. Szükség van az ifjúság összefogására, a munkás-, paraszt- és diákifjak kézfogására.

Jelentkezzünk mindnyájan a DISZ-be, ahol már várja a miskolci diákifjúságot az ország ifjúságának színe-java. Felénk nyújtottad a kezed, Kossovics Gyula, és veled együtt Miskolc munkásifjúságának minden öntudatos tagja. Büszkén fogadjuk el a felénk nyújtott kezet, azzal az üzenettel, hogy soha többé nem eresztjük el azt, és a miskolci s vele együtt az egész, sokat szenvedett Magyarország egész munkás-, diák- és parasztifjúságának összefogása elő fogja segíteni egy szabadabb, népi Magyarország kialakulását.

Őszinte szeretettel köszönt

Fekete Sándor
Kat. gimn. VIII. o. t.

Szabad Magyarország 1945. jan. 26. II. évf. 20. sz. 2. l.

A Vasgyár megmentésének története

A Vasgyár kéményei rövid szünet után ismét vidáman eregetik bodor füstfelhőiket az ég felé. A műszakváltozások idején ugyanaz a ki- és beözönlő tömeg feketéllik a kapuk ásító torkában, mint azelőtt. Az ostrom vészterhes napjai után, amikor minden élet látszólag halálba dermedt a gyárban, ma ismét győzelmes az élet. Tízezrek munkaalkalma, élete és jövője, milliárdos nemzeti vagyon sorsa forgott kockán a Vasgyárban. A gyár sorsa jó kezekben volt a megpróbáltatás legnehezebb napjaiban is. A munkásság megmentette üzemét!

Kik is hát azok, akiknek oroszlánrészük van abban, hogy a Vasgyár ma nem üszkös romhalmaz. Ma is első sorokban állanak a kenyérért és felépítésért vívott szüntelen harcban. Büszke örömmel véssük nevüket a hála és becsület emléktáblájára.

Az Újgyár veterán munkásvezérei, élükön Oszip Istvánnal, ezekben a napokban kényszerű „emigrációban" kerestek menedéket a Gestapo és nyilas kopók elől. Kazinczy és Bézler igazgatók útra kész bőröndjeik bástyái mögül szorgalmazták az elszállítás gyorsaságát. Feltörték a munkásság által elzárt védelmi bunkerokat, és onnan két teherautó talpbőrt helyeztek „biztonságba". Ekkor léptek ki hallgatag tartózkodásukból a gyár legjobb fiai. Kocsi János D. 9. üzemi raktárkezelő elásatott 13 tonna gyorsacélt, több ezer darab köszörűkövet, 6000 darab csiszolókövet és mintegy 10 000 darab Stratos extra esztergakést. Tette ezt akkor, amikor Pazár Béla, az alkoholszeretetéről ismert tanácsos, revolverrel a kezében sürgette a csomagolást. Lakatos Henrik művezető és Oberländer János raktáros is kivette részét a mentési munkálatokból. Ács Árpád raktári alkalmazott a délelőtt folyamán szigorú ellenőrzés mellett bevagonírozott anyagot délután kipakoltatta és elásatta, a vagonokat pedig téglával rakatta teli. Fehér művezető is derekasan kivette részét a D. 9. üzem gépeinek megmentéséből. Hathatósan támogatták a szabotázsban Erdei Ferenc és Lengyel Béla mérnökök.

A pótolhatatlan gépek elszállítását sikeresen akadályozták meg Mitterpach Emil, Brecska János és Lenkei Béla előmunkások. Az elszállítást sürgető Sztolár művezetőt kis híján agyonverték. Mitterpach Zoltán D. 9. üzemi marós, miután gépének elszállítását megakadályozni nem tudta, lelopta annak motorját, miáltal a speciális gép használhatatlanná vált. Kling György nyíltan megtagadta az elszállítási parancsot. Libertinyi Lajos és Udvardy Lajos marósok a kapott rendelkezéseket

tudomásul vették ugyan, de utána egyszerűen hazaszöktek, és mire a nagy fejetlenségben erre rájöttek, az elszállítás háromnapos késedelmet szenvedett. Schőn Ferenc lakásán ásta el a gyári anyagot. Cserhalmi Ferenc D. 9. üzemi előmunkás vezetése mellett Hajós Gyula és társai leszerelték a gépekről a mikrométereket és egyéb műszereket, miáltal azok üzemképtelenné váltak. A D. 12. üzem gépeit, miután elszállításukat megakadályozni nem sikerült, Tóth Jenő és Hegedüs Gyula művezetők helyezték üzemképtelen állapotba. Rajtuk kívül sok névtelen munkáshős éberségének köszönhető, hogy ma már ismét újult erővel indult meg az Újgyárban a termelő munka.

Kósi Gyula

Szabad Magyarország 1945. febr. 15. II. évf. 36. sz. 3. l.

Harc az életért

Azonnal fogjunk a szervező munkához!
Illetékes hatóságok haladéktalanul vegyék számba azokat a földterületeket, amelyek tavasszal megmunkálatlanok maradnának. Már most osszák ki a szükséges 2–300 négyszögöl területet, amelyet egy-egy család meg tud művelni. Ránk tavaszodik, és még semmit sem csináltunk!

A községi elöljáróságok községenkint végezzék el a lajstromozó munkát! A Helybeli Nemzeti Bizottságok ellenőrizzék a földhözjuttatást.

A konyhakertjuttatás most még nem jelent tulajdonjogot, kizárólag azt a célt szolgálja, hogy lehetőleg minden család elláthassa magát zöldséggel, káposztával, burgonyával.

Ha nem sietünk, éhezni fogunk, és ennek magunk leszünk okai!

Szabad Magyarország 1945. febr. 15. II. évf. 36. sz. 3. l.

Törvényesítik az üzemi bizottságokat

A munkásságot közelről érdeklő kérdésről: az üzemi bizottságok és a bizalmi férfiak szerepéről intézkedik a kormány legújabb rendelete, mely szerint minden olyan üzemben, ahol ötvennél nagyobb létszámú munkás dolgozik, ott üzemi bizottság szervezendő a munkásságból. Az üzemi bizottság tagjai helyet kapnak az igazgatósági tagok sorában, és tanácskozási joggal részt vesznek az igazgatói üléseken.

Az ötvennél kevesebb munkást foglalkoztató gyárakban és üzemekben a munkásság bizalmi férfiakat választ. Az üzemtulajdonosnak el kell ismernie a bizalmi férfiakat, és velük kell a munkásság kívánságait megtárgyalni.

Intézkedik a rendelet, hogy a munkásság és a tisztviselők külön választják meg az üzemi bizottságban működő tagjaikat, de a fizikai és szellemi munkások együttesen tanácskoznak. Az üzemi munkáskérdéseken felül a bizottság van hivatva arra is, hogy az üzemben működő fasiszta-nyilas elemektől megszabadítsák az üzemet, és felülvizsgálják az üzemben dolgozók politikai múltját.

Szabad Magyarország 1945. febr. 19. II. évf. 39. sz. 3. l.

Német repülőgépek zavart keltő röpcédulákat szórtak le az országban

Ostoba, átlátszó Göbbels-propaganda röpiratot szórtak le német repülőgépek Miskolcra és környékére. Minden józan magyar ember, aki látta, hogy a keltezés „valahol Magyarországon", 1945. január 1., tisztában volt vele, hogy ennek a Berlinben készült, későn született bárgyúságnak semmi köze a Debrecenben székelő Ideiglenes Nemzeti

Kormányhoz. A vesztét érző Hitler-Németország egyik utolsó zavart keltő kísérlete ez, amelyre az új Nemzeti Hadsereg fegyverei és a kormány által hamarosan végrehajtandó földreform fogja megadni a választ. A hazug, bomlasztó célzatú röpiratra lapunk hasábjain még visszatérünk.

Szabad Magyarország 1945. febr. 19. II. évf. 39. sz. 3. l.

Nyilasmentők

Tudom, megütközik, aki hallja. Pedig vannak ilyenek is, mégpedig nem is csekély számban. A jóhiszemű polgár megcsóválja fejét: „hogyan lehetséges ez, a legsötétebb reakciósokból, jobboldali exponensekből átvedlett újkeletű »népbarátok« most rekedtre ordítják magukat a demokrácia védelmében!"

Tudjátok, miért ordítanak? Ezzel akarják befolyásukat kiépíteni, bizalmatokat megnyerni, csak azért, hogy utána a nép ellenségeit kimentsék a jogos felelősségre vonás alól.

„De a rendőrség...!"

A rendőrség csak szerv, melyet utasítanak. Önállóan nem tehet semmit, amikor időnként nyomás érkezik a legmagasabb helyekről is – és a nyilas bitangokat szabadlábra kell helyezni. Csodálkoznál, ha megtudnád, kik koptatják térdig lábukat és használják ki a ti félrevezetéstek útján szerzett befolyásukat egy-egy súlyosabb briganti érdekében.

Emlékszel a felszabadulás első napjainak szakállas, csizmás, ütött-kopott álruhás alakjaira, akik félve merészkedtek ki odúikból a napvilágra? A rossz lelkiismeret diktálta félelem világosan tükröződött viselkedésükön. Most? Elfoglalják régi beosztásukat, lakájokat is megszégyenítő szervilizmussal igyekszenek beférkőzni az egész kis részében

új vezetőség bizalmába. Nem is olyan régen saját megmentésükért minden árat megfizettek volna, most nyilasok és németbarátok üzletszerű kiszabadításával foglalkoznak. Ebbe a csoportba tartozik a most hazaérkezett ügyvéd urak egy része is.

Téged még egyszer sem fogott el a rendőrség, és vitt be, hogy munkára beosszanak? Akkor, amikor kenyér után rohantál, amikor tüzelőt igyekeztél szerezni, számolgatva, mennyi munkabér-kiesést jelent ez a szaladgálás. Kiket láttál ott?

„Csak dolgozó munkásokat! És miért nincsenek munkásszázadok...?"

Ezt kérdezzük mi is, ez fáj nekünk is. De ezt kérdezd meg a nyilasmentő uraktól is. Nem lehetett munkásszázadot összeállítani, mert a „demokraták" irtóztak a tervtől. Hiába volt meg a nyilaspárt névsora! Hiába volt meg azok aláírása, akik a Magyar Élet nyilas miskolci lap hangját és politikai állásfoglalását helyeselték, és annak fenntartását kívánták!

...és mégis csak neked és nekem kellett ott dolgozni...

„A nyilasok? beugratott, megtévesztett, szegény kisemberek" – mondja az egyik főmentő. – „Fölöttes hatóságuk pressziója alatt voltak kénytelenek aláírni, egyébként én régen ismerem őket" – menteget és vállal garanciát a másik. – „Nem bűnös, mindig csak a kötelességét teljesítette" – szól a harmadik érvelése.

Ezek a „beugratottak", „presszionáltak" és „kötelességteljesítők" okozták Magyarország tragédiáját. Ezek robbantották fel hídjainkat, döntötték romba házainkat – raboltatták el az ország terményeit! És elsősorban és főként ezek lelkét kell hogy marcangolja tízezrek halálba küldésének égbekiáltó bűntudata.

A munkásszázad – túlságosan enyhe büntetés számukra!

A szerbek meglincselik, a bolgárok néptörvényszék útján ítélik halálra, a franciák horogkeresztet sütnek a homlokukra, a belgák kényszermunkára küldik, az olaszok kiirtják ezeket a gyilkosokat!

És mi? „Igazságkereső" széplelkűséggel elvi aggályokon nyavalyognak fő-fő nyilasmentőink. Pedig egyetlen országban sem viselkedtek annyira aljasul a németbarátok, mint Magyarországon.

Nyilasmentő Urak! Egyre nő a panaszok száma. A szabad magyar nép öklei megfeszülnek. Most még türelmesek. Békésen hallgatják az ígérgetést, hogy csak most fog következni a nagy tisztogatás.

Most még békésen...

Mert a népet nem lehet becsapni. Nem lehet demokratikus szólamok dörgedelmes harsogásával elbódítani.

A nép tisztán akar látni, és rövidesen látni is fog.

És akkor jaj lesz, nyilasmentő urak!

A nép el fogja önöket söpörni a nyilasokkal és németbarátokkal együtt. Sokan vannak még, akik emlékeznek a hírhedt vagonokra, amelyekbe rövid úton begyömöszölték azokat is, akik egy ital vizet merészeltek benyújtani a szomjazóknak.

Vessenek számot önmagukkal és a helyzettel, és örüljenek annak, hogy magukat sikerült megmenteniök. Egyelőre...

Kerekes Márton

Szabad Magyarország 1945. febr. 20. II. évf. 40. sz. 2. l.

A tűz mint fertőtlenítő

A köztisztaság iránti intézkedéseket a lehető legkomolyabban kell vennünk. Orvosság nincs, egyetlen eszközünk a fenyegető fertőző betegségek ellen a tisztaság.

Szemét, piszok, dögök a bacilusok melegágyai, melyek a háború eddigi pusztításait sokszorosan felülmúlhatják. Az említettek eltávolítására egyetlen tökéletes eszközünk van, a tűz. A városban és a falvakban

is egy határozott helyet kell kijelölni, ahol a található összes szemetet és dögöket összegyűjtik, és haladéktalanul elégetik. Az elásás nem elegendő, mert az rendszerint nem elég mélyre történik, és a talajvíz magába gyűjti a bacilusok milliárdjait, és a fertőzés veszélyeit továbbra is magába rejti. A szemét eltávolításának azonban mielőbb meg kell történnie, mert a meleg idő beállta fokozza a bacilusok aktivitását.

Tudjuk, hogy igen sok baj és nehézség van, de mindezek ellenére a köztisztaság keresztülvitelére embernek, időnek kell lennie, különben keserűen megbosszulja magát minden mulasztás.

Gyöngyösi Néplap 1945. február 25. II. évf. 9. sz. 4. l.

Haladéktalanul meg kell alakítani a Földigénylő Bizottságot

Az ideiglenes vármegyei Nemzeti Bizottság a Kommunista Párt javaslatára elhatározta, hogy felhívást intéz a vármegye összes nemzeti bizottságához, és felszólítja, hogy a földreform végrehajtása során szükségessé vált Földigénylő Bizottságokat alakítsa meg, mert a földreform végrehajtásának egy nagyszabású paraszti tömegmozgalom segítségével kell végbemennie.

Ennek a mozgalomnak kell majd harcolni, hogy a reakció ne tudja megakadályozni a földreform végrehajtását. A bizottságok azonnal kezdjenek hozzá úgy az igényjogosultak, mint az igénybe vehető földek összeírásához.

A megyei Nemzeti Bizottság közölte az igényjogosultak összeírásánál követendő alapelveket, valamint milyen földeket kell igénybe venni. Természetesen a bizottságoknak elő kell mozdítaniok a termelést, aki jól dolgozik, az ott legyen a földhöz juttatottak között. A földigénylő

bizottságokon múlik, hogy meglesz-e a földreform, tudunk-e végső csapást mérni a reakcióra? Mindenkinek tudnia kell, hogy a földreform végrehajtásán áll vagy bukik a magyar demokrácia.

Igazság 1945. márc. 15. II. évf. 18. sz. 2. l.

Hírek az országból

Százmilliós kölcsönt nyújtott a Szovjetunió Magyarországnak, amivel igazolta azt, hogy nem ellenségként, hanem valóban felszabadítóként jött országunkba a Vörös Hadsereg. A fegyverszüneti egyezmény szerint nekünk kellene fizetni ennél jóval nagyobb összeget, de látva a németek és nyilasok által elpusztított országot, a Szovjetunió kormánya megértéssel fogadta a magyar kormány kérését, és azt teljesítette. A kölcsönt már a kormány rendelkezésére bocsátotta.

*

Nagyváradról elindult az elmúlt napokban, ünnepélyes külsőségek között, orosz és román tisztek jelenlétében az a bizottság, amely a deportáltakat fogja felkutatni. Ez az első expedíció, amely a sok százezer szerencsétlen emberért elindult, hogy ha maradtak közülük életben, úgy hazasegítse őket.

*

A budapesti Nemzeti Bizottság, gazdasági szakemberek bevonásával ötvenmilliós kölcsönt bocsátott ki, mely összeget kizárólag közszükségleti élelmiszercikkek vásárlására használják fel. A kölcsönt hat hónap múlva fizetik vissza, de adót is lehet a szelvénnyel fizetni.

*

Juhász Nagy Sándor, a nemzetgyűlés alelnöke a debreceni Néplapban érdekes cikket írt a monarchista mozgolódásról. Az egész magyar nép és a nemzetgyűlés, amely azon a helyen ült össze, ahol a szabadságharc magyar kormánya függetlennek nyilvánította magát, és Kossuth Lajost kormányzóvá választotta, tiltakozik még a látszatmozgolódás ellen is. „Mert – mint írja a cikk írója – a most összeült nemzetgyűlés is bátran kikiálthatta volna azt, amit Szemere Bertalan hirdetett ki ugyanebben a teremben: I. A minisztérium magát forradalmi kormányúnak vallja be. II. A minisztérium magát respublikai (köztársasági) irányúnak vallja. Minden törekvésnek ellene lesz, mi a monarchiára visszavezetne. III. A minisztérium magát demokrácia-irányúnak vallja.”

*

A rákosszentmihályi demokratikus ifjúsági szövetség hitet tett tettekkel is a demokrácia mellett. Saját elhatározásukból a rákosszentmihályi ifjak a nyilas vezetőket összefogdosták, nyakukba táblát akasztottak: „Mi tettük tönkre az országot”, „Nyilas voltam”, „Fasiszta vagyok” felírásokkal, és végigvezették a város utcáin, majd átadták őket a rendőrségnek.

*

A közellátási kormánybiztos a Budapesten tartózkodó erdélyieket hazaindítja, és részükre különvonatot állíttat be, hogy visszautazhassanak régi lakóhelyükre, mely könnyítést fog jelenteni Budapest élelmezésében is.

*

A vidékről Budapestre szállítandó „batyuzó” élelmicikkek szállítását engedélyezték, csak súlyát 20 kg-ban szabták meg.

*

Ez a szörnyű világégés, melynek egyedüli okozói Európa fasisztái voltak, egy új népvándorlást idézett elő. Az emberek százezreit munkára, harcra hurcolták el, másrészt kivégzőtáborok poklába szállították, míg sok ezer félrevezetett ember összeszedte kis motyóját és elhagyta városát, mert vagy vaj volt a fején, vagy a hazug propaganda megszédítette. Ebben a nagy népvándorlásban megindult az emberek keresése. Szülő gyermekét, gyermek szülőt, családok hajszolják és keresik egymást. A Magyar Vöröskereszt segítségére akar lenni a közönségnek, és „Hol vagy?" címmel újságot ad ki, mely sok ezer példányban viszi szét az országban a keresés hírét, és talán egymásra találnak azok, akiket a náci őrület egymástól elszakított.

Igazság 1945. márc. 18. II. évf. 19. sz. 3. l.

Rendezni kell a kilakoltatások ügyét!

A Nemzeti Bizottság töltse be a lakásügyi kormánybiztosság szerepét

Egy konkrét esetből kifolyólag most a Nemzeti Bizottság elé került a kilakoltatások eddig rendezetlen kérdése. A kilakoltatások ügye az egész országra kiterjedő hatáskörrel egy 1941-ben kelt miniszteri rendelet értelmében a lakásügyi miniszteri bizottságra tartozott, amely Budapesten székelt. Minthogy ennek a szervnek a működése szünetel, illetve akadályokba ütközik, a bíróságok pedig még mindig hoznak kilakoltatást elrendelő végzéseket,

ezek ellen nem lehetett jogorvoslattal élni, pedig a szociális szempontok megkövetelik, hogy különösen a télvíz idején történő kilakoltatásokat valamilyen helyben létesítendő szerv felfüggeszthesse.

Eddig a kilakoltatások elleni fellebbezéseket az összes iratokkal együtt Budapestre kellett a lakásügyi miniszteri bizottsághoz felterjeszteni, amely az eset összes körülményeinek mérlegelése után hozta meg döntését, haladékot adhatott a kilakoltatás foganatosítására.

A mai viszonyok között fokozott mértékben indokolt a kisemberek érdekében a közérdekű és szociális szempontok védelme, a miniszteri biztosság azonban a jelenlegi viszonyok között nem fejtheti ki működését. Miskolci helyi vonatkozásban tehát a lakásügyi miniszteri biztos hatáskörét pótló szerv azonnali felállítása vált szükségessé, mert a bíróság mostanában is elrendelt kilakoltatásokat. Legutóbb a miskolci járásbíróság egy háztulajdonos kérelmére, amelyet Dr. Dienes István, a jobboldali politikai működéséről ismert ügyvéd terjesztett elő,

elrendelte özvegy Greisinger Gézáné nyugdíjas vasgyári mozdonyvezetőné és családjának azonnali kilakoltatását.

A kilakoltatás indoka: a háztulajdonosnak és családtagjainak van szüksége a lakásra.

A bírósági végzés alapján már végrehajtó intézkedett a tekintetben, hogy a kilakoltatást szükség esetén karhatalom igénybevételével foganatosítsa. Arra sem volt módja a kilakoltatandó özvegyasszonynak, hogy a lakásügyi miniszteri biztoshoz folyamodhasson, tehát családjával együtt utcára került volna.

Ekkor azonban ügyvédje útján sikerült úgyszólván az utolsó percben elérnie, hogy a járásbíróság elnöke formahiba miatt felfüggessze a kilakoltatás végrehajtását, ez ellen az intézkedés ellen azonban a háztulajdonos ügyvédje, dr. Dienes István, a Nemzeti Bizottsághoz fel-

lebbezett. Erre a kilakoltatott özvegy ügyvédje is beadványt intézett a Nemzeti Bizottsághoz, és a fent ismertetett tények alapján kérte, hogy ha a Nemzeti Bizottság nem akar Miskolcon utcára kilakoltatott családokat látni, intézkedjék sürgősen olyan helyi szerv létesítése tekintetében, amelynek joga legyen a bíróság által hozott kilakoltató végzések méltányos esetekben való felfüggesztésére.

Most tehát a Nemzeti Bizottságon áll, hogy a mai rendkívüli viszonyok között ne lehessen rideg paragrafusok alapján utcára tenni megszorult, lakás nélküli családokat.

Szabad Magyarország 1945. márc. 24. II. évf. 67. sz. 3. l.

Nyíljon meg az Erzsébet fürdő!

Ki felelős a fürdő zárva tartásáért?

Közel két héttel ezelőtt, amikor a kiütéses tífuszjárvány veszélye meglehetősen széles körben ijedelmet keltett Miskolcon, és a szörnyű betegség elleni védekezés módozatai az érdeklődés homlokterébe kerültek, elsőrendű fontosságúnak látszott, hogy a város fürdőit, elsősorban az Erzsébet gőzfürdőt azonnal fertőtlenítő kamrával ellátva üzembe helyezzék. Lapunk ekkor érdeklődött a városi vízműigazgatóságnál, hogy miért késik a fürdő üzembe helyezése, mire azt a választ kaptuk, hogy egy-két napon belül sor kerül a fürdő megnyitására, az eddigi késedelem oka csupán a város gyenge vízellátása volt, nem lehetett nagyobb mennyiségű vizet elvonni a fürdő céljaira a közellátástól.

Azóta két hét telt el, s az Erzsébet fürdő még mindig zárva van. Ismét érdeklődtünk a vízműigazgatóságnál, ahol a válasz így hangzott: A közeli napokban sor kerül a fürdő megnyitására, eddig szénhiány miatt nem lehetett üzembe helyezni. Érdeklődésünkre a vízellátással kapcsolatban azt a választ kaptuk, hogy vize az Erzsébet fürdőnek van, nem a vízműtől kapja a vizet, hanem saját kútja látja el szükséges mennyiségű vízzel.

Hogy most a két különböző válaszból melyik az igazi, nem tudjuk. Vize nincs-e, szene nincs-e az Erzsébet fürdőnek? Tény az, hogy fürdő nincs, tény az, hogy az illetékesek ígérgetnek és közben semmit sem tesznek arra, hogy Miskolc közönsége végre fürdőhöz és fertőtlenítőhöz jusson, és tény az is, hogy így tovább nem mehet. Kell valakinek lennie a miskolci városházán, aki kézbe veszi és végre elintézi az Erzsébet fürdő azonnali megnyitásának kérdését, s nem csak ígérget a tisztálkodni akaró közönségnek.

Ami a szénellátás megoldását illeti, nem lehet túlzottan nagy probléma Miskolcon, a borsodi szénmedence kellős közepén. Szén van, legfeljebb szállítóeszközről kell gondoskodni, és ha egyéb megoldást nem tudnának találni, úgy tessék elővenni a fasisztákból összeállított munkásszázadokat. Állítsák be azokat szénszállításhoz a közeli falvakból. Így legalább valamit jóvá is tudnának tenni abból a sok bűnből, amit az ország népe ellen elkövettek.

Szabad Magyarország 1945. márc. 24. II. évf. 67. sz. 2. l.

Miért szervezkedjenek az asszonyok?

Beszélgetve az asszonyokkal, többször hallottam ezt a kérdést: „miért szervezkedjünk, minek nekünk a szervezet?"

Mentetek ti már este sötétben, nem erdőben, csak mondjuk az elsötétített városi utcákon? Milyen megfélemlítő egyedül lenni, hallgatni kopogó lépteinket, vagy szívdobogva lesni és ellenséget sejteni egy másik járókelőben. Gondoltátok-e ilyenkor, milyen jó lenne, ha valaki mellettem volna, ha nem egyedül lennék, sőt, ha többen, sokan volnánk, akik egy cél felé megyünk, milyen erősek lennénk! Milyen erősek lennénk, észre sem vennénk a sötétséget, elbeszélgetnénk, talán jókedvünkben nevetnénk is.

Ilyen elsötétített, komor utcák labirintusa a mindennapi élet. Nincstelenség, fűtetlen szoba, betegség, kis fizetés, ellátatlan gyermek. Egyikünket is, másikunkat is ugyanezek a gondok bántanak. És a közös teher az, ami összefűz!

Akinek ugyanolyan gond nyomja a vállát, mint az enyémet, megért engem, sőt mi több, érdeke együtt harcolni velem. Én egyedül, ha tudom is, hogy kevés a fizetésem vagy sok a munkaidő, nem fogok semmit elérni a munkaadómnál, de ha többen vagyunk, akkor összefogunk a közös nyomás ellen, akkor elmaradhatatlan az eredmény.

Ha cselédsorban élek, érdekem, hogy meghatározott munkaidőm, fizetett szabadságom, emberséges ellátásom legyen. Ha munkásnő, iparosnő vagyok, ezer és egy közös érdek fűz össze a többi munkás- és iparosnővel. Ha mint hivatalnoknő keresem a kenyerem, éppen úgy csak szervezetbe tömörülve, a többi dolgozó nővel érem el érdekeimet.

Hát ezért kell az asszonyoknak, csakis a saját érdekükben szervezkedniük. Politikailag érettebbek, szélesebb látókörűek lesznek. A közös cél, az együttes érdek nagyobb öntudatot fog nekik adni.

Miért mondtuk a múlt érában, hogy mi, dolgozó nők el vagyunk nyomva? Éppen azért, mert tiltották a szervezkedést, felismerve a nagy veszélyt, amit a közös, az összefogás rejt magában. Tiltották a szervezkedést, és egymás ellen uszítottak, hogy erőtök gyengüljön, mert tudták, hogy ha öntudatra ébrednétek, leráznátok magatokról a kizsákmányoló zsarnokok igáját.

A Vörös Hadsereg felszabadított benneteket is, asszonyok a gaz, csúfondáros fasizmus alól.* Most rajtatok a sor, hogy ti szabadítsátok fel az előítéletek és az egyén körül vont korlátok közül magatokat. A demokrácia nem fél a nép összetartó erejétől, mert a demokrácia a nép uralma. Nemcsak hogy óvna benneteket, asszonyok a szervezkedéstől, hanem megkívánja azt, hogy ilyen módon létrejöhessen az igazi népakarat: az igazi demokrácia.

Szőke Terézia

Szabad Magyarország 1945. márc. 28. II. évf. 69. sz. 4. l.

Hirdetmény

Miskolc thj. város Polgármestere, 3521/ki. 1945. sz.

Felhívom mindazokat, akiknek birtokában az Egyesült Nemzetek területéről származó s a háború folyamán Magyarország területére szállított, tehát idegen államok, társadalmi és szövetkezeti szervek, vállalatok, intézmények, vagy egyes polgárok tulajdonát képezett értékek, ingóságok, gyári és üzemi felszerelések, mozdonyok, vasúti kocsik, traktorok, gépkocsik, történelmi emlékek, muzeális értékek és minden egyéb vagyontárgyak jutottak, avagy akik ilyen hollétéről tudomással

bírnak, hogy ezt jelen hirdetmény közzétételétől számított 3 napon belül a polgármesteri hivatalban okvetlenül jelentsék be.
Miskolc, 1945. március 23.

Dr. Gálffy Imre s. k.
polgármester

Szabad Magyarország 1945. márc. 29. II. évf. 70. sz. 2. l.

A jenőaknai bányamunkásokat jutalommal tüntették ki teljesítményükért

A karancskeszi Jenőaknán dolgozó bányamunkások március 21-én olyan szép teljesítményt értek el a széntermelésben, ami példaadásul szolgálhat minden öntudatos dolgozónak. Nurejev őrnagy, a hadüzemi személyzeti parancsnok utasítást adott a bányaigazgatóságnak, hogy ezért a szép teljesítményért külön pénzjutalomban részesítsék a termelésben részt vevő munkásokat. A munkások a 21-én teljesített műszakért 11 pengőtől 42 pengőig terjedő különjutalmat kapnak.

Nurejev őrnagy rendelkezésében hangoztatja, hogy ha a munkások átlagon felüli teljesítményt érnek el, az a parancsnokság figyelmét nem kerüli el, és ezt külön is hajlandó jutalmazni, hogy ezzel is többtermelésre buzdítsa a munkásságot, és hozzájáruljon a háborús nehézségek leküzdéséhez.

Az a példa, amelyet a Jenőakna bányamunkásai mutattak, arra vall, hogy ezek a derék bányamunkások megértették, mi a kötelessége minden magyarnak, minden dolgozónak akkor, amikor romokban heverő hazája újjáépítéséről és a végső győzelem kivívásáról van szó. Ha mindenki úgy fogná fel kötelességeit, mint a Jenőakna munkásai, akkor rövidesen elhárulnának azok a nehézségek, amelyek a magyar nép újjászületésének és boldogulásának az útjában állanak. A jenőaknai munkások tudják, hogy minden mázsa szén, amivel többet termelnek, a győzelmet, a békét és a felemelkedést hozza közelebb.

Szabad Magyarország 1945. márc. 29. II. évf. 70. sz. 2. l.

Megalakult a Miskolci Filharmonikus Zenekar

A Miskolci Zenei Szakszervezet vezetősége, valamint a Városi Zeneiskola igazgatója kezdeményezésére az országos viszonylatban is elsőrangú helybéli muzsikusok megalakították a Miskolci Szimfonikus Zenekart. A társaság magas rangú, és már az indulásnál is dicséretet érdemlő művészi cél szolgálatába szegődött: a klasszikus nagymesterek és az új művészi törekvéseket hirdető modern szerzők zenekari műveit akarja megszólaltatni a nagyközönség, elsősorban a dolgozó társadalom előtt. Hangversenyeiket – a terv szerint – minden második vasárnap délelőtt tartják a színházban. A hangverseny előtt a műsorra kerülő darabok komponistáinak életét, munkásságát ismertetni fogják, s a művek tartalmáról, zenei irányáról, népies modorban, könnyű esztétikai méltatást adnak, hogy a műveket közelebb hozzák a közönséghez, és azok élvezését, értékelését mindenki számára lehetővé tegyék. Az első hangversenyen, melynek előkészítő próbái lázasan folynak, Erkel, Mozart, Grieg, Tschaikowszky és Mendelssohn művei szerepelnek. A társaság vezetősége: Rákos Arnold igazgató, Pödör Lászlóné tanár, Sváb Ferenc hangversenymester, Profánt István, a Vasutas Zenekar karmestere, Névely József és Szendy Lajos. Karnagya: Gránát József tanár.

Szabad Magyarország 1945. márc. 29. II. évf. 70. sz. 3. l.

Legyen gyümölcs a fán!

Hogy Budapest lakóházait visszaadjuk az embernek, gyáraiban a rendes termelés, üzletek, hivatalok véredényeiben az egészséges keringés meginduljon, pontos szakértői felmérések szerint 15 millió négyzetméter táblaüvegre van szükség. Nem ismerjük ezen kívül Miskolc, a többi elpusztult magyar város, falu és tanya szükségletét, mely ugyancsak szakértő becslés szerint további 25–30 millió négyzetméter körül mozog. Ez a pusztítás és rombolás csupán üvegben, amit a fasizmus magyar bestiái tűzzel és gyilokkal szemeink elé és megoldandó problémánkká robbantottak.* Aki ezt a roppant nagy mennyiségű üveglemezt el akarja képzelni, egyengessen el maga előtt egy akkora darab sík földet, mint a trianoni Magyarország 1/700-ad része. Ezt a földdarabot lehetne ezzel a tömeggel szépen lepadlózni.

Ennek a feladatnak a megoldásához ebben a pillanatban egyetlen, nem is teljesen e célra üzembe helyezett gyárunk egyetlen ép kemencéje áll rendelkezésünkre, amit szintén csak a munkások bátor és leleményes fellépése mentett meg a teuton barbárok dühétől.

A szállítóberendezések roppant hiányán kívül mérhetetlen nehézségeket okoz az alapanyagok, segéd- és üzemanyagok előteremtése. Nincs ammóniákszóda, nem tudjuk, mikor tudunk ismét glaubersót gyártani, és ablaküveghez tökéletesen megfelelő kvarchomokot behozni.

A Hazai Palackgyár Rt. Sajószentpéter cég vezetősége remek korérzékkel hajlandónak nyilatkozott teljes ammóniákszóda- és glaubersókészletét kölcsönadni a Miskolci Első Magyar Öntöttüveggyárnak, hogy fontos hivatását mielőbb betölthesse. Eddig rendben van. Ezt elvárja és megköveteli adott helyzetünk minden józan magyar embertől és intézménytől, vállalattól.

Van azonban az üveggyártásnak egy másik kézenfekvő lehetősége is. Csak meg kell fogni, össze kell szedni úgy, hogy abból egyetlen szemernyi ne menjen veszendőbe. Meg kell szervezni az üvegcserép gyűjtését. Ez a feladat két részre oszlik. Összeszedni azt, ami a földre hullott, és kiszedni a nagyobb tömeget, mely a sérült ablakokból és kirakatokból mint foghíjas, csúnya szájak merednek a semmibe. Ezek a betöredezett ablakok és kirakatcsonkok por- és légszigetelő hatásuk helyett úgyis csak a környezet életbiztonságát zavarják.

Kik végezzék el ezt a műveletet? Egyszerű válasz: a diákok. Az a magyar ifjúság, amelyet eddig túlnyomórészt rossz tanárok, rossz tantervek szerint rossz hivatalnak és a halálnak neveltek.

A magyar fasizmus nyugdíjra és bokázó szolgalelkű álhazafiságra nevelte az ifjúságot. Szegény magyar ifjúság minden fiatalos agresszióját arra exponálták ki, hogy mellét bátran düllessze oda a halálnak. Voltak szemforgató próbálkozások, főleg az egyetemi ifjúság körében, úgynevezett nyári munkatáborok irányában, bevallottan azért, hogy az értelmiségi ifjúsággal a fizikai munka ízét megismertessék, ténylegesen pedig, hogy még nyáron át is a fasiszta métely mákonyát zabáltassák velük. Még a nyári szünidőben is hermetikusan elzárják minden napfényétől az értelemnek és egészséges ráhatásoknak. Ezt csinálta a fasizmus egyik oldalon.

A demokratikus Magyarország nem követheti a tébolynak és gonoszságnak ezt a torz vegyülékét. Ki kell mondani viszont, hogy a munka ma a legmagasabb hazafias tény. Ennek az igazságnak megfelelő anyagi és erkölcsi ordóit meg kell teremteni. Mi állítsuk az ifjúság mellé a legjobb tanítókat. A serdülő ifjúság, főleg diákság úgysem járhat iskolába egyrészt a járványveszély, másrészt az iskolák igénybevétele miatt. A tanítók és tanárok szintén elfoglaltság nélkül támolyognak. Ez az állapot mind erkölcsi, mind anyagi szempontból csak úgy transzformálható magasabb értékké, ha ésszerűen megfelelő mederbe tereljük.

A serdülő fiatalságot nem volna ésszerű és humánus nehéz testi munkára fogni. Viszont elhasználhatatlansága és mozgékonysága folytán

kiválóan alkalmas éppen az üveggyűjtés műveletére. (Később könnyebb mezőgazdasági és egyéb munkára.)

Magyar szülők értékeljék át ezt a gondolatot, és a legjobb tanítók vezetésével boldogan adják oda gyermekeiket arra a célra, melynek szolgálatában legfeljebb csak az ujját hasíthatja fel, de erkölcsi világa tekintetében mérhetetlen kincseket kap. Ne lássák ebben a törekvésben a mizantróp büntetést, hanem értelmes emberhez illően a legmagasabb rendű hazafias cselekedetet értékeljék benne. Ez nem a fasizmus munkatábora, nem a munka meggyalázása csak azért, hogy öncélúan gyötörjön és megalázzon, hanem gyermekeinek a szükség diktálta legmagasabb rendű hazafias apoteózisát lássa benne és értékelje fel.

A gyár, amely az így összegyűjtött anyagokat kapja, termelvényéért ellenértéket kap, mert csereértéket, árut állít elő belőle, meg fog fizetni a beszolgáltatott anyagokért. A szegény szülők gyermekei természetesen igényt tarthatnak munkájuk pénzbeli ellenértékére. Ez azonban részletkérdés, és a kialakuló szervezetnek kell a megoldást megtalálnia.

A nemzeti bizottságok országszerte keressék meg a tanügyi hatóságokat, szervezzék meg a kérdést, szelídítsék, neveljék meg a szülőket is a gondolatnak. Mert nem kétséges, hogy a munka a kialakuló értelmes világrendben más értékelés tárgya lesz. Ebben a kialakuló új rendben kapjon végre több napot a magyar ifjúság csemetekertje, kapjon több fényt előbb a szülő is, az öreg fa, mert csak így képzelhető el egy termő, életrevaló, új magyar ifjúság.

Vincze Oszkár

Szabad Magyarország 1945. márc. 29. II. évf. 70. sz. 2. l.

Riport a földosztásról

Miskolc, március 29.

A mezőcsáti járás hatalmas lépésekkel halad előre. A Földigénylő Bizottságok már mindenütt megalakultak, és most már a következő községekben kapott földet a parasztság: Mezőcsát, Ároktő, Emőd, Hejőpapi, Hejőszalonta, Hejőkeresztúr, Szakáld, Nagycsécs, Muhi, Sajószöged, Nemesbikk, Hejőbába, Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszakeszi, Tiszapalkonya, Tiszaeszlár, Tiszaszederkény, Tiszagyulaháza, Sajóörs, Tiszatarján, Hejőkürt. Ezek a községek eddig összesen 8820 kat. hold földet kaptak. A földosztás még folyamatban van, ez csak az első napok eredménye.

Ez a rövid hír a magyar nemzet legjelentősebb történelmi pillanatáról számol be. A föld nélküli és törpebirtokos parasztság a mai naptól kezdve felszabadult, és teljesen új életet kezdhet. Nem szolgája, hanem ura a magyar rögnek, amelyet ezer éven keresztül csak a birtokosok részére dolgozott.

Nógrádi Sándor nemzetgyűlési képviselő beutazta a mezőcsáti, mezőkövesdi és mezőkeresztesi járások területét, és most visszatérve elmondotta munkatársunknak, hogyan történik a földosztás.

– Mezőcsátot említem először – mondja Nógrádi –, mert ez a követendő példa. Tegnapelőtt 120 holdat műveltek meg a földhöz jutott parasztok, tegnap 280-at, ma pedig 620-at. Ezzel a hihetetlen munkateljesítménnyel bebizonyították, hogy nem volt igaza annak a sok aggodalmaskodó, lélekben reakciós alaknak, aki nagyon féltette a földet a paraszttól, mondván, hogy nagy termelési zavarok keletkeznek, mert a paraszt csak a maga kis földjét akarja megművelni, de a közösséggel nem törődik. A paraszt igenis törődik nemcsak magával, hanem a másikkal is. Amíg az egyiknek zsinórral mérik a földjét, a másik segít neki igájával, családjával. Kevés az iga, kölcsönadják egymásnak teheneiket is. A legnagyobb lelkesedéssel arra törekednek, hogy egyetlen hold se

maradjon megműveletlenül. Mindenütt azt tapasztaltam, hogy szem előtt tartják a közösség érdekeit is.

– Volta községben felosztották a 120 holdas Pongrácz-birtokot, amelynek tulajdonosa a németekkel elmenekült. Felosztásra kerül itt a 900 holdas Melczer-birtok és a miskolci evangélikus egyház birtoka.

– Mezőkeresztesen Darvas Iván 450, Bottlik 600, az egri káptalan 500, a Lengyel-tanya 400, Kubik Béláné 900 holdját felosztják a törvényes határokon belül.

– Emődön a gróf Erdődy-féle 2700 hold szántót és 70 hold szőlőt osztják fel a törvény szerint teljes egészében.

– Mezőnyárádon özv. Dadányiné és Majtényi birtokai kerülnek felosztásra.

– Mezőkövesden csak 480 hold felosztandó föld van. Ez távolról sem elégíti ki a földszegény matyó lakosság igényeit. Ezért a földművelésügyi miniszterhez folyamodnak, hogy az egri káptalan Poroszló melletti birtokát bocsássák rendelkezésükre. De már kiosztottak 80 családnak fejenként 400 négyszögöles háztelket.

– A mezőkövesdi járás április 8-án befejezi a földosztást.

– Kívülálló ember szinte el sem tudja képzelni, milyen határtalan a lelkesedés. A parasztoknak nem állnak mérnökök rendelkezésükre, így hát úgy segítenek magukon, ahogy tudnak: 4–500 méter hosszú zsinórokkal mérik a földet, és ebben a mesterségben csodálatosan ügyesek. Nem kell ezeknek teodolit, leverik a karókat, kilépik a távolságot, és nyílegyenesen meghúzzák a határokat. Egyszerű betűkkel ráírják nevüket a táblácskákra, de nem állnak meg gyönyörködni felette, hanem máris munkába fognak. Akinek nem jut aznapra igája, ásóval fog neki, sokszor családjával együtt egész éjszakán át dolgozik.

– Felsőábrány községben érdekes jelenetnek voltam tanúja. A földigénylő bizottság körében álltam, hozzám furakodik egy 55 év körüli, katonasapkás, zubbonyos férfi, és megkérdezi:

„Igényelhetek-e én földet?" – „Hát hogyne igényelhetnél" – vágja rá egy emberként az egész bizottság.

– Érdekelt ez az egyöntetűség, és faggatni kezdtem emberemet. A következők derültek ki: a németek ideje alatt kiszedte az aknákat a vasúti töltés alól, hogy a fasiszták ne tudják fölrobbantani, fegyvereket szerzett a németek ellen. Amikor megalakult a Nemzeti Hadsereg, 55 éves fejjel elsőnek jelentkezett a községből. Foglalkozása napszámos, az egész falu szereti, és a földigénylő bizottság kijelentette, hogy a legjobb földet fogják neki juttatni – csak hat holdat kért, de többet is adtak volna neki szívesen.

– Mezőkeresztesen végignéztem, ahogyan egy kis szobába összezsúfolva a parasztok neveiket diktálták a bizottságnak, mely kiosztotta részükre a díszesen kiállított Birtoklevelet. „Írás beszél" – mondták többen mosolyogva.

– Dél-Borsodban 300-nál több lovat osztott ki a parasztok között a Vörös Hadsereg, de remény van arra, hogy még sokkal többet fognak kapni. A hadsereg munkaerő-igénylését a minimálisra szállította le. Ebben az esetben is lovat vagy ökröt bocsátanak rendelkezésükre. Most fogunk néhány száz pár ökröt is kapni kölcsönbe az oroszoktól. Az üzemanyag tárolására, amelyet szintén a Szovjetunió bocsát a parasztság rendelkezésére, már megtörténtek az előkészületek.

Hatalmas tempóban folyik a földreform végrehajtása. Megjelent az Ideiglenes Kormány rendelete, és a fiatal magyar demokrácia megmutatta, hogy nem huzavona-hivatal, hanem a magyar nép kormánya, amely gyorsan akar és tud határozni.

Szabad Magyarország 1945. márc. 30. II. évf. 71. sz. 3. l.

Kiáltvány!

Elérkezett az ideje, hogy kicserélődjenek a közhivatalok németbarát, nyilasérzelmű tisztviselői, kik hű és lakájlelkű kiszolgálói voltak a háborús bűnös előző kormányoknak.

Az igazoltatások megkezdődtek, és ha nem akarjuk, hogy országunk vezetői megint azok az emberek legyenek, akik hazánkat tönkretették – cselekednünk kell!

Gyöngyösiek! Tegyétek félre közömbösségeteket, ébredjetek tudatára a helyzetnek, tartsátok hazafias és magyar kötelességeteknek, hogy segítségére siessetek az igazoló bizottságnak.

Ha az igazoltatásra kerülő tisztviselők – kiknek névjegyzéke a városháza előtt ki van függesztve – politikai múltját, múltbeli magatartását, viselkedését ismeritek, és úgy érzitek, nem érdemes arra, hogy ebben az új világban köztisztviselő lehessen, közöljétek azt bármelyik politikai párttal vagy az igazoló bizottság elnökével (fiókvárosháza, I. emelet).

Vétkezik az ország ellen, aki nem így cselekszik, de vétkezik minden embertársa, saját családja ellen is.

Segítsen mindenki a tisztogatás munkájában, aki becsületes, tisztességes, és jobb jövőt akar!

A Függetlenségi Frontba tömörült politikai pártok

Gyöngyösi Néplap 1945. április 1. II. évf. 13. sz. 4. l.

A Bodrog-parti új földesuraknál

Sárospatak, április hó

Hogyan áll a földreform ügye a Bodrog-közben? A községháza előtt csizmás polgárok gyülekeznek, bent pedig a Termelő Bizottság ülésezik. Beléptemkor hallom éppen Müller Jenő elnök kijelentését: a szőlősgazdák kezdjenek hozzá a metszéshez, s mire elérkezik az ideje, lesz gálic is, mert a csepeli Weiss Manfréd-gyár máris megkezdte a gálicgyártást.

Az ülés véget ér, s máris vallatom a Termelő Bizottság elnökét:

– Mi van a földreformmal?

– Keményen dolgozunk – felel –, a szó szoros értelmében: éjjel-nappal. De nemcsak az előkészítő munkálatok folynak, hanem húsvét vasárnapján már ünnepélyes külsőségek között birtokba helyezzük az első két gazdát, a 10 családos Vajkó Jánost és a 7 gyermekes Sárosi Andrást.

– Érdeklődnek-e a gazdák?

– Kezdetben gyéren jelentkeztek az igénylők. De amikor láthatták, hogy nemcsak ígérgetés folyik, hanem máris osztjuk a földet, hamarosan 673 igénylő jelentkezett. Most már a pótigénylések folynak.

– Van valami nehézség?

– Csak az, hogy nincs mérnök. Egész Zemplén vármegyének egyetlen mérnöke van, s így a birtoktestek kijelölése szemmérték szerint történik, később kerül sor a telekkönyvi kiigazításra. De nem is ez a fontos – emeli fel szavát az elnök –, hanem az, hogy minden jogos igénylő kapja meg a földjét, s ezután induljon meg a munka.

Ragyog az elnök arca, egyszerre tízfelé intézkedik, de közben még felhívja figyelmemet egy érdekességre is. A földek áráról beszélünk. Szóba kerül a kataszteri jövedelem is, és megtudom, hogy amíg a nagybirtok egy-egy holdja 4–5 aranykoronára volt értékelve, a kisbirtok

holdját 10–14 aranykoronára becsülte a régi adópolitika. S most éppen ez a kevésre értékelt nagybirtok kerül felosztásra. Néha a számok is visszaütnek.

Máris indulok Kispatakra Vajkó Jánoshoz. A Bodrog-híd természetesen itt is a hullámok közt hever, így hát kompon megyünk át a tengerré nőtt vízen. A komp amolyan „fontolva haladó" alkalmatosság, lassan libeg át a vízen. Közepén embercsoport gyűrűsödik valami körül. Megnézem. Vén faeke lapul a padlózaton. A gazdák szenvedélyes érdeklődéssel nézegetik.

– Jó lesz a tehén után – szól az egyik.

– S hogy vette?

– Kétszáz pengő – mondja a tulajdonos –, de jó, könnyű eke.

Örül a vásárnak, mert új eke nem kapható sehol sem.

Merre van a Vajkó János földje? Tudja mindenki, s bőségesen eligazítanak. Megyek a földek közt, még meglelem a vasárnap zeneszóval levert táblát s rajta Vajkó János nevét.

Fiatalember nyomja az ekét két ló után, s a rögök engedelmesen omlanak egymásra. Érti a dolgát ez a fiú, úgy áll a kezében az eke szarva, mint a jó költő kezében a toll. De túl fiatal ember ez itt tíz gyerekhez – gondolom –, s ki is derül, hogy nem is maga Vajkó János, hanem a fia áll előttem.

– Jó érzés ez – felel kérdésemre –, de nekünk nem szokatlan ekkora földön dolgozni, saját földünk egy hold volt ugyan, de feles földünk is volt, s az is mintha csak a miénk lett volna.

Keresem a birtok határait.

– Azt még nem tudjuk pontosan, de nem is fontos most egy-két ekenyomat. Majd elvesznek, vagy hozzátesznek, hanem az a fontos, hogy megvan, van vetőmagnak is elég, s ha az Isten jó időt ad, jól is aratunk.

Ifjabb Valkó János nem nagyon ért a politikához, legalábbis amit

annak neveznek. De a lényeget pontosan látja: csak úgy arathatunk, ha a földbe szavak helyett búzaszemet vetünk.

Molnár Aurél

Szabad Szó 1945. április 12. XLVII. évf. 14. sz. 4. l.

Ezt csináltuk mi, nyilasok...

Fasiszta sírásók hantolják ki a létrástetői tömegsírok áldozatait – Nyilasok Canossa-járása Diósgyőrtől Miskolcig

Koporsók – hevenyészve összerótt gyalulatlan deszkaládák – tucatjaival hátukon csikorognak a stráfkocsik a tündöklő májusi reggelen, Diósgyőrön és Lillafüreden át a bükki Létrástető felé, hogy szörnyű teherrel, a nyilas tömeggyilkosságok áldozatainak tetemeivel megrakodva térjenek vissza. – Sóhaj és átok kíséri végig útjukat, komor munkásarcok merednek iszonyodva a koporsókaraván felé, s szinte hangosan olvashatók gondolataik.

A lillafüredi lovagvár tekint csak le közönyösen a szomorú menetre, idáig akkor sem hallatszott el az áldozatok utolsó jajkiáltása.

Azután keserves kapaszkodó után a jávorkúti útszakasz következik, kitűnően karbantartott mellékút – hány millióba kerülhetett! –, de erre volt pénz rogyásig, hiszen Bethlen István gróf vadászkastélyához vezetett.

És csak úgy mellékesen a Létrástetőre, ahol a 25 esztendős reakciós rendszer néma vádlói hevernek alaktalanná préselve, iszonyú tömegsírjaikban...

A tető kaptatója után terjedelmes tisztás következik, és aztán a Bükk rengetege. Smaragdzöld a tavaszi rét, friss illatot lehel a májusi díszbe öltözött erdő, szinte ősi a csönd és béke, mintha mi sem történt volna e tájékon, amíg odalenn vérben-vasban kavargott a nagyvilág.

NYILAS SÍRÁSÓK

Ám ez a csönd csalóka, a temető csöndje csak. Már hallani a sűrűből a pattogó vezényszavakat, ásók tompa csattanását, göröngyök robaját. Az egyik mély, kútaknaszerű vízmosás aljában hangyabolyszerűen nyüzsgő csoport robotol: nyilasok, akiket áldozataikat kihantolni hoztak ki ide.

S az előbbi friss erdei illatot édeskés halottszag fojtogató hulláma váltja fel. Legyek ezrei cikáznak a gödör felett. Baljós, bronzarany potrohú legyek. A gödör mellett kiterített, sárszínű halottak. Most kutatja át a vizsgálóbizottság ázott, tépett ruhadarabjaikat, hogy valami nyomból megállapítsa kilétüket. A legtöbbjénél semmi, de semmi. A fosztogatás tökéletes munka volt. Egyiknek mellényébe bevarrva megtalálják az útlevelét, iratait, családi fényképeit... *Kürthy Sándor a neve, budapesti kereskedő, lakott az Aradi utca 22. IV. emelet 6. szám alatt.* Most a Létrástető néma lakója. – Egy másik halott rejtekzsebéből 700 pengő kerül elő. A hullarablók figyelmét elkerülte. Az árok mélyén a még hegyén-hátán egymásra préselődött hullatömegben meztelen tetemek. – Ezeken jobb ruha lehetett, osztoztak rajta a nyilas haramiák.

„Testvéreik" – tizenhárom, ide kivezényelt nyilas – iszonyodva kaparják, hordozzák, fektetik sorba a koporsókba az áldozatokat. Megfeketült szemgödrök, iszapos, dermedt, felismerhetetlen arcok merednek némán rájuk. Vádolnak és büntetnek. A döbbent csöndben szinte hallani verítékező lihegésüket. Hullaszag, légytömeg rajzza körül őket. S a „győzelmes" korszak halottá merevedett emlékei bolygatják lelkiismeretüket.

HALOTTI SORAKOZÓ

A munka percnyi szünetében felhangzik a vezényszó:

– Sorakozó! A halottak mögé!

Féltucat rongyos, viaszos testű halott glédája mögé sorakoznak. Háromnak tábla kerül a nyakába:

EZT CSINÁLTUK MI, NYILASOK!

Csattognak a fényképezőgépek. Kosztka András, volt SS főhadnagy úr mellén meginog a tábla. Szégyentől halottsápadt arcában vonaglanak az ajkai. Kopácsi fűszeres és Doró cukrász nyakában is ott a szégyentábla. Dermedt mozdulatlanságban állnak. Aztán újabb vezényszóra ismét a holttestek kihantolásához fognak. Hideg izzadság gyöngyözik homlokukon. Vajon mardossa-e őket belül a lelkiismeret? Nem tudni, most mind nagyon csöndes, nagyon alázatos legény! A volt csendőr, aki szurokfeketén villogó bajuszával valamikor a munkásverő, parasztaprító rendszert példázta, görnyedten, vert ebként a holttesteket markolja. Zuhan a göröngy, egyre újabb meg újabb halotti tömeg sárgállik a földön. Eddig ma tizenkilencet hantoltak ki, de a gödör alján még több tucatnyi hever. Még kettőt felismernek közülük, egyikük Weinberger Jenő, volt miskolci műszerész, a másik Blau nevű munkaszolgálatos. Mindenkiről részletes jegyzőkönyvet diktál dr. Csongor Barna vizsgálóbíró, dr. Potoczky Dezső, hatósági orvos.

Mindegyik áldozaton a lőtt seb 9 milliméteres pisztolyból származik, a halál oka: tarkó- és nyakszirtlövés.

Száznál több áldozat került elő csak ebből az egy vízmosásból. – Ezen kívül még négyet találtak és tárnak fel. Épp most jelenti a környéken cserkésző Páricsi Ernő detektív-csoportvezető, aki a tömegsírok felfedezője volt, hogy a Sebesvíz nevű erdőterepen is újabb tömegsírra bukkantak. Csak megfeszített munkával lehetne a több száz áldozat gyors kihantolását elvégezni. Munkáskéz már van: a nyilasok, de a szerszám és a szállítóeszköz kevés.

A NÉPBÍRÁK IS...!

Autó surran a tetőre. Kiplisz, szovjet őrnagy-hadbíró, egy szovjet katonaorvos, az Államrendőrség bűnügyi osztályának és a népügyészségnek vezetői érkeznek rajta. Rövid szemlét, megbeszélést tartanak. Szó kerül róla,

helyes volna, ha a néptörvényszék vezető bírái is megtekintenék a helyszínen a földkútba gyömöszölt szörnyű hullahalmot.

Intézkednek, hogy elég szerszám, elég munkaerő és szállítóeszköz álljon rendelkezésre, hogy a nyárias időben a már úgyis oszlásnak induló tetemekkel nagyobb baj ne legyen.

A bizottság eltávozik. A rendőrök fegyveres karéjában, a vízmosás mélyén hamuszürke arccal, riadt szemekkel végzik eltakarító munkájukat a nyilasok. Sorakoznak a koporsók a kocsikon, egymás után indulnak útnak lefelé Bethlen István büszke vadászútjának lejtőjén, hogy Miskolcon közszemlére kerüljenek az áldozatok, hátha még többet felismernek közülük.

A nyilasokat is menetbe állítják a rendőrök. Lehajtott fővel indulnak el Canossa-útjukra a Létrástetőn bestiálisan halomra gyilkolt halottak élén...

FASISZTÁK VERSENYFUTÁSA DIÓSGYŐRTŐL MISKOLCIG

A diósgyőri papírgyárnál mintegy 60–65 nyilas csatlakozik a menethez. Kecskés rendőrfőtanácsos és Orosz rendőrkapitány elvtárs irányításával megérkezik a letartóztatott miskolci nyilasok és fasiszták újabb osztaga is.

Kifogják a halottszállító szekerekből a lovakat, és nyilasokat állítanak a rudakhoz. Nyilasjelvények kerülnek a karokra, táblák a nyakukba.

A menet élére három „vezéregyéniséget" állítanak. Középre Viola István, a reakciós rezsim nagy kalandora kerül, mellén tábla fityeg:

EHHEZ JÁRULTUNK MI HOZZÁ, FASISZTÁK!

Mellette Dobóczy testvér, nyilas sofőr-hóhér feszeng ezzel a táblával:

ÉN SZÁLLÍTOTTAM KI ŐKET, ÉN VAGYOK A GYILKOSUK!

A harmadik Langveit Károly:

ÉN VAGYOK AZ ELHURCOLÓJUK, GYILKOSUK! ÉN VAGYOK AZ ŐRKÖDŐ ÉS HÓHÉR!

Mögöttük Matolcsy „testvér" cipeli a táblát:

ITT HOZZUK ÁLDOZATAINKAT!
MI VAGYUNK A FASISZTA BŰNÖSÖK!

Megindul a halotti menet Diósgyőr felé. A lakosság kitódul a házakból, előbb döbbenten szemléli a nyilaskarszalagos gyászmenetet, azután kibuggyan az emberekből a felháborodás elemi erejű hangja:

– Halál a fasiszta bűnösökre!

– Bitófára a nyilas gyilkosokkal!

– Fel kell akasztani őket!

Végig Diósgyőrön és Újgyőrön harsogva kíséri a fel-felzúduló népharag a lesunyt fejjel, gyáva rémülettel magukba roskadt nyilas bűnösöket. Az újgyőri Vasmunkásotthonból, ahol éppen a bizalmi testület ülésezett, kitódulnak az elvtársak, és fegyelmezetten, kórusban tüntetnek a fasiszta tömeggyilkosok ellen.

Miskolcon még hevesebbé fokozódik a lakosság tüntetése. Öklök, botok emelkednek a levegőbe, záporoznak az elkeseredett szidalmak, alig képesek fékezni a kísérő rendőrök a néptömeg gáttalan felháborodását. Riasztólövések pattognak, zúg, kavarog a tömeg, s a közepén halálsápadtan, hamuszürke arccal vonszolják a koporsókat a rettegéstől félholt nyilasok.

Nem így gondolták a nyilas „Harc!" viharvert, levitézlett, csapzott bajnokai. Mire a halottasszekerekkel, gyalázatos rendszerük szerencsétlen, védtelen áldozatainak oszló porhüvelyével a temetőig érnek, már nem is festenek embernek.

De nem is voltak azok soha!

Pál Tamás

Szabad Magyarország 1945. május 4. II. évf. 99. sz. 3. l.

ELNÉMULT A BUDAPESTI RÁDIÓ

Elnémult a budapesti rádió

Három nap óta a budapesti rádió nem szólal meg. A csepeli nagy adóállomás, amely annyiszor sugározta szét az utóbbi időben a németbérenc kormány hazug és ostoba híreit, most tehát nem folytathatja tovább dicstelen és szomorú emlékű működését. A Csepel-szigetre átkelt orosz csapatok előnyomulása a budapesti rádió adóállomását is kiragadta a Szálasi-kormány kezéből, és ezzel igen fontos és leghatásosabb propagandafegyverétől fosztotta meg a nyilas lázadókat. Az a gyenge és érthetetlen mondatokkal kevert zavaros sercegés, ami a budapesti rádióból még néha felhangzik, az nyilvánvalóan egy távolabbi nyugat-magyarországi városba – valószínűleg Sopronba – áthelyezett, rögtönzött kisadóállomás közvetítése.

Budapest I. nagy rádiója tehát elnémult, bizonyos azonban, hogy nemsokára ismét teljes erővel meg fog szólalni. De ekkor már egy más és frissebb hang sugárzik szét belőle majd szerte a világba, hogy hirdesse az új és tiszta, a felszabadult, messzehangzó és magáratalált magyar ige igazságát.

Délmagyarország 1944. nov. 29. I. évf. 9. sz. 2. l.

A PÁLYAUDVAROK A FŐVÁROS LEGSŰRŰBBEN LAKOTT NEGYEDEIBEN VANNAK ELHELYEZVE!

Aki a térképen jelzett vasutvonalak vagy pályaudvarok közelében lakik haladéktalanul költözzön vidékre!

A náci vasuthálózat bombázását addig fogjuk folytatni mig az hasznavehetetlenné nem válik!

AKI MEG AKAR MENEKÜLNI, AZ HALLGASSON IDEJEKORÁN A FIGYELMEZTETŐ SZÓRA!

M 10

Szövetséges repülőgépről ledobott röpcédula

A pesti körutak katonaszemmel

A pesti körutakon és sugárutakon napok óta feltűnően élénk a forgalom. Tehergépkocsik zsúfolásig megrakva, hosszú sorokban követik egymást. Budapesti hivatalok, a kormányhatóságok épületei előtt megálló járművekre csomagolnak, a hivatalok elhagyják a fővárost, a hivatalokkal együtt a hivatalnokok és családjaik is felülnek egy-egy járműre, vagy a Budapestről induló vonatokra, és a Dunántúl felé veszik útjukat új rendeltetési helyükre. Az ittmaradó, továbbdolgozó budapesti polgár látja ezt a forgalmat, és sok nem érti meg ennek indokát és célját. Pedig az indok és a cél egészen világos.

Mindenki jól tudja, hogy a küzdő hadsereg nem egyetlen rajvonal, amelynek hátrafelé nincsen semmiféle kiterjedése, hanem hogy a küzdő hadseregnek hatalmas mélységi kiterjedése is van, az úgynevezett hadműveleti terület, amely a tulajdonképpeni küzdő arcvonal.

Ez a hadműveleti terület Magyarország esetében két hónappal ezelőtt csak a Tiszáig terjedt hátrafelé, ma azonban, amikor egy habozó, ingadozó és a végén megalkuvó és áruló politikai rendszer mesterkedéseinek következtében a magyar arcvonalon küzdő erőknek átmenetileg vissza kellett menniök a Budapest előtti térbe, a Duna mögé, illetőleg a keleti szlovák határvidékre, természetesen a hadműveleti terület is eltolódott nyugati irányban, és átkerült a Dunántúlra, valamint a Felvidékre. Magában véve tehát a magyarországi arcvonal visszavétele önműködően okozta azt, hogy a budapesti körutakon és sugárutakon az elmúlt napokban annyira megerősödött a forgalom nyugati irányban. Budapestnek bizonyos mértékig helyet kell csinálnia a küzdő hadsereg és szervei részére, s ennek csak úgy tud eleget tenni, ha viszont Budapestről minden olyan intézmény és szerv, amelynek nem az első vonalban van a helye, nyugatabbra távozik, hogy helyet adjon a küzdő hadsereg vezető és ellátó szerveinek.

Ezenfelül azonban a bölcs és előrelátó államvezetés minden eshetőségre felkészül. Ez a bölcs és előrelátó államvezetés számtalan történelmi példa alapján a mai katonai helyzetünket is helyesen mérlegelve jutott arra az elhatározásra, hogy a kormányhatóságok működése, nyugodt és zavartalan tevékenysége sokkal jobban van biztosítva akkor, ha azok nem zsúfolódnak össze az ország fővárosában, akkor, amikor az ország fővárosának birtokáért, annak déli elővárosai előtt heves harcok dúlnak.

. . . .

Az utóbbi napokban a Budapestért vívott harcok képe a mi szempontunkból észrevehetően és érezhetően javuló fejlődést mutat. Erősen bízunk abban, hogy fővárosunk sohasem kerül szovjet kézre, és a szovjet hadakat ki fogjuk űzni a szent magyar földről. Ebben azonban döntő tényező lesz majd az a körülmény is, hogy a kormányhatóságok nyugodtan és háborítatlanul szervezhetik tovább az egész magyar nemzet katonai ellenállását.

A magyar és német kormányok hadvezetési szándékát tehát röviden úgy foglalhatjuk össze, hogy – Budapestet megvédjük, és nem engedjük az ellenség kezére jutni! Ennek kapcsán rá kell mutatni arra is, hogy Budapest védelme nem annyit jelent, mintha a csapatok a város területén belül fejtenének ki védelmi ellenállást. Ellenkezőleg, a védelem majd a Duna–Tisza közén igyekszik távol tartani és mind messzebb visszaűzni Budapesttől az ellenséget. *Nem kell tehát senkinek attól tartania, hogy a magyar főváros utcai harcok színhelye lesz.* Még akkor sem lenne ok a félelemre, ha egy vagy két harckocsi esetleg elérné fővárosunk határait, mert ezek komoly harcerőt nem képviselnek, és céljuk csupán a zavarkeltés. A mai hadviselés az ilyen előretöréseket mindig meg tudja akadályozni.

A magyar közvéleménynek, mindenekelőtt pedig Budapest lakosságának nyugalommal és fegyelmezetten kell az elkövetkezendő napok és hetek elé tekintenie!

V. Z. E.

Magyarság 1944. nov. 9. XXV. évf. 254. sz. 3. l.

Ára 20 fillér.

SZABADSÁG

DEMOKRATIKUS NAPILAP

Hálával és szeretettel

köszöntjük fővárosunkban a felszabadító Vörös Hadsereget, mely a náci horda leverésével megszabadított bennünket az elnyomatás és rabság minden borzalmától és lehetővé tette számunkra, hogy végre szabadon kezünkbe vehessük sorsunk intézését.

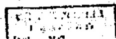
Soha nem felejtjük el, hogy a Vörös Hadsereg vérét áldozta a mi népünk szabadságáért is, hogy ágyúinak pusztító tüzével szétverte a szabadságszerető népek bestiális ellenségét, a fasiszta reakciót és ezzel szabad utat nyitott azoknak a demokratikus népi erőknek, melyek kibontakozása és megerősödése lesz az egyedüli biztos záloga a független, szabad Magyarországnak.

1941 június 22. óta nagy utat tett meg a Vörös Hadsereg. Sztalingrád óta csapást-csapásra mérve nemcsak kiverte a Szovjetunió területére betolakodó fasiszta hordákat, hanem felszabadította Románia, Bulgária, Jugoszlávia, Finnország és most Magyarország népét is. A halálos gyűrű egyre jobban szorul a fasiszta dúvad fészke: Németország körül és közeledik a nap, amikor a szabadságszerető népek vasököllel megadják majd neki az utolsó csapást és kitűzik Berlinben a győzelem lobogóját.

Hála és szeretet száll szívünkből Sztálin marsall, a nagy hadvezér felé. Az ő páratlan hadvezéri talentuma biztosította a fasizmus felett győzelmet. Az ő bölcs kormányzása tette lehetővé, hogy mi magyarok, akik annyit vétettünk a szovjetnép és a Vörös Hadsereg ellen, mégis az ő kezükből kaptuk vissza szabadságunkat, az élethez való jogunkat.

A magyar nép élni akar ezzel a joggal és szabadsággal. Vissza akarja szerezni helyét a szabadságszerető népek családjában. Azt kívánja, arra törekszik, hogy ismét úgy beszéljenek róla, mint 48-ban, amikor a szabadságért hullatta a vérét és nem a zsarnokságért. Most is, mint akkor harcba száll a magyar nép, szent németellenes harcba és vére hullásával bizonyítja be, hogy méltó a szabadságszerető népek testvéri bizalmára.

Magyar Nemzeti Függetlenségi Front

A felszabadult Pesten megjelenő első napilap, a Szabadság első számának címlapja

Hálával és szeretettel

köszöntjük fővárosunkban a felszabadító Vörös Hadsereget, mely a náci horda leverésével megszabadított bennünket az elnyomatás és rabság minden borzalmától, és lehetővé tette számunkra, hogy végre szabadon kezünkbe vehessük sorsunk intézését.

Sohasem felejtjük el, hogy a Vörös Hadsereg vérét áldozta a mi népünk szabadságáért is, hogy ágyúinak pusztító tüzével szétverte a szabadságszerető népek bestiális ellenségét, a fasiszta reakciót, és ezzel szabad utat nyitott azoknak a demokratikus népi erőknek, melyek kibontakozása és megerősödése lesz az *egyedüli biztos záloga a független, szabad Magyarországnak.*

1941. június 22. óta nagy utat tett meg a Vörös Hadsereg. Sztalingrád óta csapást csapásra mérve nemcsak kiverte a Szovjetunió területére betolakodó fasiszta hordákat, hanem felszabadította Románia, Bulgária, Jugoszlávia, Finnország és most Magyarország népét is. A halálos gyűrű egyre jobban szorul a fasiszta dúvad fészke: Németország körül, és közeledik a nap, amikor a szabadságszerető népek vasököllel megadják majd neki az utolsó csapást, és kitűzik Berlinben a győzelem lobogóját.

Hála és szeretet száll szívünkből Sztalin marsall, a nagy hadvezér felé. Az ő páratlan hadvezéri talentuma biztosította a fasizmus feletti győzelmet. Az ő bölcs kormányzása tette lehetővé, hogy mi magyarok, akik annyit vétettünk a szovjet nép és a Vörös Hadsereg ellen, mégis az ő kezükből kaptuk vissza a szabadságunkat, az élethez való jogunkat.

A magyar nép élni akar ezzel a joggal és szabadsággal. Vissza akarja szerezni helyét a szabadságszerető népek családjában. Azt kívánja, arra törekszik, hogy ismét úgy beszéljenek róla, mint 48-ban, amikor a szabadságért hullatta a vérét és nem a zsarnokságért. Most is, mint akkor, harcba száll a magyar nép, szent németellenes harcba, és vére

hullásával bizonyítja be, hogy méltó a szabadságszerető népek testvéri bizalmára.

Magyar Nemzeti Függetlenségi Front

Szabadság 1945. január 19. I. évf. 1. sz. 1. l.

Rendeletek

Elrendeljük, hogy minden közhivatalnok azonnal jelenjék meg hivatalában, és vegye fel munkáját. További intézkedésig főnök a rangidős. Ha a hivatalt szétbombázták, vagy ha más akadályoztatás esete forog fenn, a közhivatalnok rokon intézménynél vagy a legközelebbi közhivatalban köteles jelentkezni.

Budapesti Nemzeti Bizottság

Irányvonalként közöljük, hogy az összes zsidótörvényeket hatályon kívül helyeztük.

Ugyanakkor felhívjuk mind a zsidó, mind a keresztény érdekeltek figyelmét arra, hogy vitás esetekben, főként lakáskérdésekben keressék a békés megegyezés útját.

Utcára tenni vagy utcán hagyni lakót senkinek sincsen joga!

Az erőszakoskodók ellen eljárunk, és a vitás kérdéseket feltétlenül ellenük döntjük el.

Budapesti Nemzeti Bizottság

Szabadság 1945. jan. 21. I. évf. 2. sz. 1. l.

Budapest népe!

Minden hálánk és köszönetünk a Vörös Hadseregé, mely felszabadította bennünket. A Vörös Hadsereg nem akarta elpusztítani fővárosunkat. Nagylelkű ajánlatot tett Budapest védőrségének, melyben szabad elvonulást biztosított minden magyar katona számára.

A németek válasza az volt, hogy a hadtörténelemben is példátlanul galád módon legyilkolták a fehérlobogós orosz parlamentereket.

Ekkor indult meg Budapest igazi ostroma.

A fasiszta banditák, Szálasiék tették tönkre fővárosunkat. Miattuk hever évtizedek munkája romokban. Nincs kenyér, nincs víz, nincs villany, sokunk legközelebbi hozzátartozóját siratja.

Ily tragikus helyzetben, mint a mienk, nem volt még ország.

De élni akarunk és élni fogunk!

Budapest ismét főváros lesz. A szabad, demokratikus, független Magyarország fővárosa.

Hogy így legyen, könyörtelen harcot kell vívnunk a fasisztákkal. Meg kell valósítanunk a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban kiteljesedő legszorosabb nemzeti összefogást és erőnk minden megfeszítésével kell dolgoznunk hazánk újjáépítésén.

E feladatok elvégzéséhez hív harcba minden igaz magyart a

Magyar Kommunista Párt

A központi vezetőség címe:

Tisza Kálmán-tér 27

Nemzeti összefogás

Hitlerista hordák pusztítása és Szálasiék nemzetgyilkos politikájának eredményeképpen országunk romokban hever. Az új Mohács a magyar reakció huszonöt esztendős népellenes politikája miatt szakadt a nemzetre. Most e legsúlyosabb megpróbáltatások óráiban minden igaz magyar előtt fölmerül a kérdés: van-e kiút ebből a borzalmas válságból?

Nemzeti katasztrófánk fenyegető árnyéka már évek óta kirajzolódott a magyar horizonton. A reakciótól üldözött demokratikus pártok és a magyar közélet sok független szellemi vezető egyénisége a veszély tudatában egymást keresve, közös erővel igyekezett elhárítani a magyarságra leselkedő tragédiát. Minden valóban nacionalista és szabadságra vágyó erő összefogásában látták a lehetőségét annak, hogy a nemzetet visszafordítsák a Hitler-barát politika végzetes útjáról. Ahhoz azonban, hogy megszülethessen a demokratikus pártok együttműködése, előbb sok gátló előítéletet, politikai kicsinyeskedést kellett legyűrni.

A német megszállás ténye, amely az ország katasztrófáját közvetlen közel hozta, meggyorsította ezt a folyamatot, és elsöpörte az útból a nemzeti erők összefogásának utolsó akadályát. A fasiszta reakció által föld alá kényszerített demokratikus pártok végre is összefogtak, s megalakították a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot, amely elsősorban azt a célt szolgálta, hogy az országot kivezesse a hitlerista háború poklából, és az ország demokratikus átalakításának előkészítésével a magyar népet visszavezesse a szabadságszerető népek családjába.

Sajnos ezt a célt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front elérni nem tudta. Október 15-én a Gestapo támogatásával Szálasiék kerültek hatalomra. A nyilas uralom a háború legszörnyűbb pusztításait zúdította az országra. A demokratikus pártok összefogása azonban mégis az egyetlen helyes politikai út volt a békéhez és az ország demokratikus

átalakulásához. Ezt a demokratikus átalakulást, amelynek a Vörös Hadsereg vágott most szabad utat, a nemzeti erők összefogása képes csak biztosítani.

Csak egy ilyen politikai front képes az ország elpusztított gazdasági és politikai életének újjáépítésére. Ez biztosítja csak az ország békés és szabad életét, a népellenes reakciós erők végleges megsemmisítését, az igazi demokrácia kifejlődését. Csakis minden szabadságszerető magyar összefogásával leszünk képesek teljesíteni azt a szent feladatot is, hogy nemzetünk fegyveres erővel vegye ki részét a barbár hitlerizmus végleges és döntő leverésében.

A felszabadított területek népe felismerte a nemzeti demokratikus erők összefogásának történelmi jelentőségét. Az ideiglenes nemzetgyűlés és az új magyar kormány már ennek az összefogásnak a jegyében született meg. Bízunk abban, hogy Budapest népe az ostrom szörnyű hetei után magára találva, szintén minden erejével összefog, hogy az elpusztított fővárosunkat újjáépítsük, és hazánkat a demokrácia jegyében a szabadságszerető népek közé visszavezethessük.

Szabadság 1945. jan. 21. I. évf. 2. sz. 1. l.

Az ostrom után

A világtörténelem egyik leggigászibb gonosztette lezajlott Budapest utcáin. A német hadvezetőség, néhány svábból jött magyar becstelen asszisztálása mellett

galádul feláldozta a magyar fővárost,
csak hogy három héttel később érjen el
a háború a birodalom határáig.

A „Duna királynője" irtózatos szenvedéseken ment át. Csodálatosan szép arcát éktelen sebek rútítják.

Az utcák a csataterek félelmetes képét mutatják.

Beomlott házak, letarolt tetők, kilyuggatott oromfalak, összelőtt lakások, kiégett üzletek és pincék.

S mi lett volna még, ha az orosz hadsereg nehéz ostromágyúit is harcba veti, s a lakosságra való tekintet nélkül veszi ostrom alá a fővárost. Az orosz hadvezetőség azonban – még parlamentereinek gyalázatos legyilkolása után is – tőle telhetőleg kímélte fővárosunkat.

Így történt, hogy főként azok a házak rongálódtak meg súlyosan, amelyeknek közelében német barikádok és ütegállások voltak, vagy ahová német katonák fészkelték be magukat. Annál szisztematikusabban romboltak azonban a német banditák.

Válogatás nélkül bombázták és lőtték
a város már orosz kézen levő részeit,
felrobbantották gyárainkat s összezúzták a vízvezetéki hálózatot.

Gaztetteik egyenesen a polgári lakosság ellen irányultak.

Csak irtózatos dühvel és feneketlen gyűlölettel gondolhatunk rájuk, megrontóinkra, akik elpusztították Budapestet.

A ROMOK FÖLÖTT AZONBAN MÁR MEGINDULT AZ ÉLET

A meggyötört lakosság előmerészkedett a pincékből, s az orosz katonaság segítő támogatása mellett hozzálátott a romok eltakarításához. Sápadt, szakállas, megkínzott arcú emberek bújtak ki az utcákra, ahol por, bűz, német hulla, piszok: cserép- és üveghulladékok lepik el a járdákat, összetépett villanyvezetékek halmozódnak egymásra, csontig lemetélt lóhullák a járdaszegélyeken, amiket a kiéhezett lakosság „mért ki" önmagának az ostrom legborzalmasabb napjaiban.

Az emberek tétován, a szokatlan fénytől elbódultan tántorognak az utcán
a háromhetes pinceélet után.

Víz után járnak, élelmiszerek után kutatnak a beomlott lakások épen maradt részeiben. Mások már az új életre készülve, a romokat sepergetik az utcákon, ablakaikat deszkázzák be, lakásaikat hozzák rendbe, vagy halottaikat temetik.

A parkok és terek kis temetőkké alakultak át, ahol házilag készült, durván ácsolt vagy deszkadarabokból összerótt parányi keresztek alatt pihennek a német barbárság ártatlan magyar áldozatai. A temetés után újra kezdődik az élők harca a kenyérért, ami eltűnt, elfogyott a hosszú ostrom alatt.

Sokan élnek azokból a kenyérdarabokból, amelyeket jószívű orosz katonák nyújtanak át a végsőkig kiéhezett
lakosságnak.

Temérdek költözködő járja az utcákat. Apró batyukba, párnahuzatokba csomagolva cipelik megmaradt ingóságaikat, s vagy lakást keresnek elpusztult otthonaik helyett, rokonnál, ismerősnél, barátnál, vagy azokba a vidéki községekbe vándorolnak vissza, ahonnan a becstelen náci propaganda és erőszak hurcolta el őket.

A kép vigasztalan, de nem reménytelen. 1849-ben, amikor a németek

Pesti kibombázottak otthont keresnek az ostrom után

Széttrancsírozzák a lótetemet a Tisza Kálmán (ma Köztársaság) téren

a budai vár bástyáiról bombázták össze Pestet, s rombolták szét galádul a Duna-part gyönyörű palotasorait, sokan azt hitték, hogy sohasem épül fel többé fővárosunk.

És néhány esztendő múlva Budapest
szebb lett, mint valaha volt.

Most is az az akarat hevít minden magyart. A második német dúlás sem öli meg a magyar fővárost.

A lázas újjáépítő munka, melynek első nyomait máris lépten-nyomon láthatjuk Budapest utcáin, reményt nyújt arra, hogy aránylag rövid idő alatt kiforrja csúnya sebeit a város: a független, szabad és demokratikus Magyarország fővárosa: szépséges Budapestünk.

(a–y.)

Szabadság 1945. jan. 21. I. évf. 2. sz. 2. l.

Budapest katonai parancsnokának 1. sz. parancsa

A normális élet és rend fenntartása érdekében
Budapest város területén elrendelem:

1. Minden polgári hatóság folytassa kötelessége teljesítését.
2. Minden kereskedelmi és iparvállalat tulajdonosa folytassa tevékenységét. Az áruk, élelmiszerek stb. árai olyanok maradnak, amilyenek voltak a szovjet csapatok bevonulásáig. A szeszes italok árusítása a további intézkedésig tilos.
3. A helyi hatóságok és a polgári lakosság minden eszközzel segítse elő az iskolák, kórházak, orvosi segélyhelyek és egyéb, kulturális közintézmények és vállalatok szabályszerű működésének biztosítását.
4. Az istentiszteletek megtartásának a templomokban és imaházakban nincs akadálya.
5. A lakosság köteles a birtokában lévő fegyvert, lőszert, hadianyagot és egyéb katonai jellegű javakat és a rádiókészülékeket a katonai parancsnoknak beszolgáltatni.
6. Minden raktár és raktárhelyiség, amely a német és magyar katonai hatóság tulajdonában volt, az összes benne található javakkal együtt a szovjet parancsnokság rendelkezése alá kerül.
7. Az utcai közlekedést a budapesti időszámítás szerint 5 órától 21 óráig engedélyezem.
8. Éjjel kötelező a város elsötétítése!

Budapest katonai parancsnoka

Szabadság 1945. jan. 22. I. évf. 3. sz. 1. l.

BUDAPEST NÉPE!

Értesitsétek a szovjet-csapatokat arról, hol vannak aláaknázott épületek és hidak. Ezáltal emberéletet, magán-és közvagyont mentitek meg.

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága.

Ami a romok alatt s ami a romok fölött van

Élek? Vakít a fénytelen téli reggel a pince sötétsége után, körmeim feketék, arcomon szakáll penésze, dúlt agyamban még ott vannak a nagy szúró fények dörrenései, még sajognak bennem a halálfélelem fekete szívgörcsei. De élek. Te is élsz? Ez itt a Rákóczi út? Mint a dülöngő részeg botladozom a kövek és drótok között, lovak és emberek tetemein át. Ki ez a két ember, aki karomnál fogva vezet? Eljöttek értem, visznek a nyomdagépek felé. Mi szerepe van itt még az írói tollnak? Harmadéve nem így képzeltem. Akkor még azt hittem, hogy az a rózsadombi villa lesz az egyetlen áldozat, s a romok alatt csupán egy elpuhult, kevélykedő, cicomás polgári élet, egy selyemcilinder foszlányai hevernek. A romok zúgva megnőttek, elborítottak egy országot, felfalták Budapestet. Nem a mi akaratunkból. Nem a magyarság akaratából. Ezt a poklot el lehetett volna kerülni. Most már tudom, hogy mi fekszik az óriás romok alatt. Nézzetek körül: itt fekszik az a hazugság, amellyel ebbe a háborúba belehajszolták a magyarságot. Igen, ő az: „Európai új rend." Most végleg eldobta álarcát. Most a halott igazi arcába nézhetsz. Micsoda kaján, ördögi arc! Fogainak vigyorán még leolvasható ez a szó: Kitartás! Ti magyarok, te Budapest, csak tartsatok ki. Aztán jövünk mi. De a Stefanskirche falai között nem fognak Sztalin-orgonák zúgni, Bécs szép utcái nem fognak elpusztulni. A kitartás csak nektek szólt. Népet és nemzetet így még sohasem csapott be, így, ilyen lelketlenül még nem dobott áldozatul semmiféle történelmi erő, mint ez a német maszlag, amely „Európai új rendnek" nevezte magát s amely elnémította és akasztófára vitte az eszmélő magyarságot. Csak most érezzük igazán, hogy Kelet Népe vagyunk.

Érdemes még élni? Érdemes még embernek lenni? Érdemes még magyarul érezni? Hol kezdjük el? Hol folytassuk? Megyek a nyomda felé, lábam alatt csak a csikorgó üvegcserepek s az üzletek ajtajában a fosztogató csőcselék keselyűzaja felel. Mi az az erő, amely mégis előre visz?

Talán meg tudom mondani, ha dadogó szóval is. Alig látom a leírt betűket e kis gyertya mellett. Eljött hozzám az első napokban egy ismeretlen nyomdász, megkérdezte, hogy nincs-e valamire szükségem, s ezzel a szóval köszönt el tőlem: „szabadság". Eljött hozzám a legvadabb aknatűzben egy szegény munkásasszony, aki talán úgy érezte, hogy valaha jót tettem vele, zsírt és néhány fagyott almát hozott, mert azt hitte, hogy éhezem. És szerdán belépett a pincébe egy orosz katona, megállt a gyertyafényben, és azt mondta: Nyima kleba? És letett az asztalra egy kenyeret, szégyenkező kézmozdulattal, szinte bocsánatkéréssel. Soha nem fogom elfelejteni zavart kis mosolyát. Ez az arc volt nekem ott a gyertyafényben az élő Krisztus. Ezt a szót: szabadság, azt a pár fonnyadt almát, ezt az orosz mosolyt soha nem tudom visszafizetni nekik. Emberek, ti gazdagok vagytok. Eszméljetek rá mindannyian, hogy gazdagok vagytok. Ne sirassátok az anyagot. Kincsetek a jóság, amelynek erejét és fényét még nem ismertétek meg eléggé önmagatokban sem. Most éveken át golyó és börtön járt annak, aki azt merte mondani: szeretet. Istenem, szegények, mondta egy asszony az elhurcolt zsidókat látva, s már feléje sújtott a puskatus. De mi, akik még élünk, most higgyünk igazán ebben a mérhetetlen erőben: szabadság. A világtörténelem minden csodájának forrása ez az erő. Hiszek az emberi jóságban. Ez a hit visz most rogyadozó lábakkal a nyomda felé. Nemsokára kigyullad a villany. Hol vagytok, színészbarátaim? Gyertek elő, játszani akarunk, találunk még valahol egy üres termet. Játszani, énekelni, vigasztalni. Emberek, boldogtalan embertársaim, hirdessétek és mutassátok fel az emberi jóságot, mert ez most az egyetlen, de roppant kincsetek. A lapát, amely a törmeléket arrébb dobja, e néma lapát is azt fogja hirdetni. Minden munka, minden kézmozdulat. A háború szennye most már nemsokára lefolyik rólunk, mint a boncterem feketevörös, bűzös leve. Fölmossuk padlóinkat és lelkeinket. Munkára fel, emberek. Halljátok a kiáltásunkat? Élünk!

Zilahy Lajos

Szabadság 1945. jan. 22. I. évf. 3. sz. 1. l.

Budapest Népéhez!

Magyar Belügyminisztérium
5.020/1945. B. M. sz.

Az országpusztító németektől korábban felszabadult magyar országrészek, a Tiszántúl, a Duna–Tisza köze, az északi vármegyék és a dunántúli területek népe elszorult szívvel és ökölbe szorult kézzel figyelte azt a rombolást, amelyet a rabló németek és a Szálasi-banditák fővárosunkban végeztek.

Budapest most felszabadult rémuralmuk alól. A felszabadulás történelmi óráiban, az Ideiglenes Nemzeti Kormány nevében, részvevő szóval és komoly felhívással fordulok Budapest népéhez.

A mi feladatunk, hogy újra felépítsük hazánkat szétdúlt országunkban, hogy új és szebb fővárost emeljünk Budapest köveiből. Ennek első feltétele, hogy Budapesten mindenki, minden körülmények között őrizze meg nyugalmát és fegyelmezettségét. Mindenki pontosan kövesse az orosz hadsereg és az újjászervezett Magyar Államrendőrség utasításait. A rend megőrzésétől és fenntartásától függ, hogy a főváros népe mielőbb bekapcsolódhassék a korábban felszabadult részeken immár megindult országépítő munkába.

A nemzet talpraállásának döntő tényezője, hogy Budapest népe megkezdje szabad politikai szervezkedését. A demokráciának és Magyarország újjáépítésének szigorú parancsa azonban az is, hogy a politikai élet fegyelmezetten és a történelmi órák komolyságához méltó önmérséklettel és felelősségtudattal induljon meg. Szükséges, hogy a rendészeti hatóságok rendeletein kívül a fegyelmezett öntudat és a higgadt értelem parancsai szabályozzák a budapestiek magatartását. A szabadságra és a demokráciára való érettségünket elsősorban azzal bizonyíthatjuk be, hogy rendet és fegyelmet tudunk tartani.

Budapest Székesfőváros V. kerület Elöljárósága

E. 1/1945. sz.

FELHIVÁS

Utasítom a házfelügyelőket (kezelőket) és légoltalmi házparancsnokokat, hogy a lakosság bevonásával:

a hó,

valamint a háború okozta romok, törmelékek, hulladékok azonnali eltakarításáról,

a fasiszták (nácik, nyilaskeresztes hazaárulók) falakon, kerítéseken, hirdetőoszlopokon található plakátjainak (rendeleteinek) eltávolitásáról,

a halottak ideiglenes eltemetéséről,

(kötelesek a holttestek személyazonosságát lehetőség szerint megállapitani és az adatokat további intézkedésig megőrizni.)

az állati hullák elföldeléséről

sürgősen gondoskodjanak.

A fenti utasítások maradéktalan végrehajtásáért a házfelügyelők (kezelők) és légoltalmi parancsnokok felelősek.

Budapest, 1945. január 22.

Az Elöljáróság.

Aki a rend ellen vét: a magyar nép, a magyar demokrácia, a magyar haza ellensége. Ekként fogjuk kezelni.

Debrecen, 1945. január hó 23.

Erdei Ferenc s. k.
belügyminiszter

Számvetés

Itt írom ezeket a sorokat a sötét pinceodúban, amely immárom harmadik hete éjjeli s nappali szállásunk. Fölöttünk a ház csupa rom. Ami mégis megmaradt lakásunkból, az se az enyém: csak „vendég" voltam itt, félve tűrt bújdosó. Tíz hónap óta ugyan hanyadik szállásom ez már? Ami kevesem volt, az is elszóródott ebben a nehéz versenyfutásban, kegyetlen kopókkal a nyomomban.

Nem maradt másom, csak asszonyom, hűséges társam a bujdosásban, és két kicsi gyerekem. Legdrágább kincseim hát mégis megmaradtak! Itt alszanak mellettem – csak az óra mutatja ebben a szakadatlan sötétségben, hogy most éjjel van –, s fájdalmas boldogsággal hallgatom lélegzésüket: élnek!

Ilyen apokaliptikus napok után, mikor egy esztelen, sötét kisebbség szörnyű bűne miatt a pokol minden szenvedése rászakadt erre a városra, kicsinyesnek tűnhetik így, *egyéni* körülnézéssel kezdeni a számvetést. Ám egyetlen ember, egyetlen család sorsa százezrekét, milliókét példázza most. Sok millió ember, egy óriási város, sőt egy egész ország népe kezd így, ilyen körülnézéssel emberibb életet.

Hosszú napok óta ma bújhattam ki először a pincéből. Vakított a világosság, és szédített a szabad levegő. Ilyen sötét pincéből való kibújás most az egész életünk. Éveken, sőt évtizedeken keresztül élt az egész magyar nép sötétségre vettetve. Most végre kiléphet a világosságra, a szabad levegőre.

A kiszabadulás öröme bizony nem zavartalan. Kegyetlen és döbbenetes a kép, amelyre a látó szem rányílik: egy háborútól végigdúlt ország, felperzselt falvak, romba dőlt városok, milliónyi halott és sebesült. Amit nem pusztított el a háború, azt jórészt elhurcolták, elrabolták a németek, amit úgy-ahogy megóvott az előző kormányzat szerencsétlen taktikázása, azt a nyilas rémuralom három hónapja bedobta a véres serpenyőbe, hogy még mélyebbre szálljon a mérleg.

Valóban: új mohácsi vész szakadt erre az országra, miután huszonöt éven keresztül minden haladó szellemű, demokratikus megmozdulás irgalmatlan elnyomásával, becsületes magyarok bebörtönzésével, elhurcolásával és kivégzésével állandó izzásban tartották Dózsa vastrónusát.

1848. március 15-e bizony másmilyen bölcsőbe szülte gyermekét, a szabadságot, mint ezek a mostani kegyetlen napok. De akkor a magyarság is másképpen hajolt a szülőágy fölé, mint most. Ami pedig nem a nép bűne, hanem egy nemzetveszejtő, feudális szellemű vezetőrétegé, amely szemérmetlenül Zrínyit, Kossuthot és Petőfit idézve, a legsötétebb reakció, a hitlerizmus szolgálatában a szabadság ellenségei oldalán hajtotta halálba a magyar katonák százezreit.

Társadalomtudományi tanulmány lenne kibogozni, hogyan gyúrta át pokoli tervszerűséggel a magyar népet, amely a múltban annyiszor volt szabadságharcok vezetője. Az író, aki eddig tollal küzdött népe felszabadulásáért, most nem töpreng a múlton, hanem fájó örömmel köszönti a romok felett felderengő szabadságot.

Innen, ebből a szétdúlt városból a falu felé tekint, ahonnan jött: a szegényparasztságra gondol, amelyből vétetett. Amit ennek az ezer éven át annyiszor megcsalt osztályának követelt – szabadságot és földet –, az immár kormányprogram. Ám munkája nem ért véget, sőt talán most kezdődik csak igazán: őrködni, hogy a programból valóság

legyen, s munkálkodni, hogy a romok felett és a szétdúlt lelkekben felépüljön a szabad, demokratikus Magyarország.

Darvas József

Szabadság 1945. jan. 24. I. évf. 4. sz. 1. l.

Legfontosabb egészségügyi tennivalóink

Mit mond az orvos az ostrom utáni élet veszedelmeiről

Budapest népe lassan-lassan kezd magához térni az ostrom borzalmai után. Az utcákon mind több és több ember jár-kel legsürgősebb dolgai után, lakást keres, menti megmaradt apró-cseprő ingóságait, keresi a visszatérés útját a békés élet felé. Ezen az úton azonban még temérdek akadály tornyosul a békére vágyó polgárság előtt, s ezek között is elsősorban kell említeni azokat az egészségügyi veszélyeket, amelyek a hosszú ostrom következtében állottak elő s fenyegetnek még hosszabb ideig.

Orvosokkal beszélgettünk ezekről a veszedelmekről, s orvosok tanácsait közvetítjük az alábbiakban:

Legelső teendő az épségben megmaradt lakások ideiglenes rendbe hozása. Sürgősen elő kell jönni mindenkinek a pincékből, mert a hosszú föld alatti élet igen kártékony hatást gyakorol az emberi szervezetre. A levegőtől és a napfénytől elzárt pinceodúkban az ember nagyon legyöngül, de ez még a kisebb baj volna: egy-két levegőn töltött nap után a szervezet visszanyeri rugalmasságát. Nagyobbak azok a veszélyek, amiket az összezsúfoltság rejt magában. Mindenik pincében akad ugyanis az összezárt emberek között fertőző beteg, tuberkulotikus vagy másfajta fertőzött, akiknek szoros együttélése az egészségesekkel a betegségek nagyobb arányú terjedésére ad lehetőséget. Fokozza a fertőzés veszélyét az is, hogy a levegőhiány, a tisztálkodás hiánya, a rossz táplálkozás és a megrongált idegállapot letörte az egészségesek ellenállóképességét is.

Elő tehát a pincékből! ez az első és legfontosabb jelszó. Sajnos még lépten-nyomon látni ma is pinceablakokat, távol minden harci cselekménytől, melyeknek nyílásán még mindig füst szivárog ki, jelezve, hogy a lakók még mindig a föld alatt tartózkodnak. A legtöbb embert az tart vissza a napvilágra jöveteltől, hogy a bezúzott ablakú lakásban hideg van. Pedig a hideg egymagában nem veszedelmes, a hideg szobában való alvás pedig egyenesen egészségesnek mondható, csak persze jól be kell takarózni, s nappal is melegebben kell felöltözni, főképp a lábakat védeni a megfázás ellen.

Ha élni akarsz

költözz fel a pincéből,

mosakodj, takaríts, dolgozz!

Magyar Kommunista Párt

Visszatartja a feljöveteltől az embereket az az érzés, hogy betegnek hiszik magukat, s így egész napokat ágyban töltenek. A betegség érze-

tét igen sok esetben az okozza, hogy az ostrom hetei alatt az emberek nem mozogtak, izmaik elernyedtek, s ha napvilágra másznak, tétován szédelegnek, hideg rázza őket, foguk vacog, nem látnak, s a legkisebb mozgásra szívdobogást kapnak. Ilyen tünetekre nem szabad azt a megoldást választani, hogy visszabújunk a pincébe, amelynek levegőjében úgy-ahogy már megszoktuk az életet. Mozogni kell, újra tanulni kell a járást, akár a gyermek, s hosszabb-rövidebb effajta tréning után az elernyedt izmok mozgásba jönnek, s újra visszanyerjük munkaképességünket.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni a mosakodás, tisztálkodás nagy fontosságát.

A védőanyagok nagy része ugyanis a bőrben képződik, s ha a bőr felülete piszkos, el van zárva a levegőtől, nehezebben tudja a szervezet *kitermelni* immunizáló szereit. A bőr ápolása tehát igen nagy fontosságú az ellenállás fokozása érdekében.

Első helyen kellett volna említeni az utcákon és udvarokban heverő emberi és állati hullák eltakarításának sürgősségét és fontosságát. Ezek a hullák ma még csonttá fagytak, s így veszedelmet nem rejtenek magukban, de az első melegebb napon felengedhetnek, s ez esetben a város többet szenvedhet tőlük, mint a bombázástól. A házak légoltalmi parancsnokai, akiknek a lakók egészségügyére is gondolniok kell, tartsák legsürgősebb kötelességüknek, hogy az udvarukon vagy a házuk előtt heverő tetemek mielőbbi eltakarításáról gondoskodjanak.

A német barbárok összerongálták Budapest vízvezetéki hálózatát, égető problémánk a vízhiány is. Ahol nyílt kutak vannak az udvarokon, igen fontos azok sürgős kitisztogatása, hogy használatba vételükkel enyhítsük a vízhiányt. Ha a kút közelében szemétdomb vagy árnyékszék volna, azokat sürgősen el kell hordani az udvar legtávolabbi zugába. A *nyitott* kutak vizét ajánlatos, még a fenti tisztasági rendszabályok végrehajtása esetén is, felforralva fogyasztani.

A vízhiány miatt használhatatlanok a lakások W. C.-i is. Ezeknek pótlásáról már a legtöbb udvarban az ostrom alatt gondoskodtak, mégis fontos hangsúlyozni az ürülék gondos elföldelését a fertőzés megakadályozása érdekében. Ne felejtsük, hogy a pusztító vérhas a székletettel terjed, s ha járványszerűen ütné fel a fejét, félelmes pusztítást végezhetne az ostromot szerencsésen átélt lakosság soraiban.

Ezek azok az elemi egészségügyi rendszabályok, amelyekre elsősorban mutatnak rá az orvosok. Ha a lakosság betartja és követi őket, temérdek további szenvedéstől és megpróbáltatástól menekül meg.

(a–y)

Szabadság 1945. jan. 24. I. évf. 4. sz. 3. l.

Víz, gáz, villany!

Mikorra várható a közüzemek helyreállítása

Budapest felszabadult. Óriási árat fizetett, de felszabadult. Az élet újra megindult a romok felett. Emberek százai és ezrei népesítik be a feldúlt főváros utcáit. Az újrakezdés drámai pillanatait éljük. Gigászi feladatok előtt állunk. Problémák dandárja vár megoldásra. Ezek között életfontosságú a villanyvilágítás, a vízszolgáltatás és a közúti forgalom kérdése. Felszakított sínek, levegőben lebegő huzalok, koromsötét lakások, pinceodúkban csepegő vízvezetékek, tisztátalan mellékhelyiségek tanúskodnak arról a becstelen harcról, amelybe a kétségbeesett német fasizmus és nyilas pribékjeik döntötték fővárosunkat.

De az újraépítés máris megkezdődött. Legrövidebb idő alatt a vízszolgáltatást hozzák rendbe. Beszélgetést folytattunk a Vízművek szervezési osztályának egyik vezetőjével, aki kérdéseinkre a következőket mondotta:

– Amikor az orosz csapatok az első és második számú átemelő telepet elfoglalták, természetszerűleg lecsökkent a víznyomás. Nem állottak rendelkezésre a káposztásmegyeri kutakból áramló víztömegek, csupán a Parlament közelében és a Margitszigeten fúrt sűrű kutakból kapott vizet Budapest népe. Jelenleg is csupán innen kapja a vizet, ez mindenképpen biztosítva van.

– Minden remény megvan arra, hogy a legrövidebb időn belül ismét a régi vízbőséget fogja élvezni a főváros. Kijelentették, hogy a Vízművek központi telepén nagyobb szabású rongálásra nem jutott idő az orosz csapatok gyors előrenyomulása miatt. A visszavonuló németek nem tudták felrobbantani a testvérvárosrészeket összekötő alagutat sem. Mind a megyeri kutak, mind a Dunakeszitől délre fekvő átemelő telepek tehát sértetlenek.

A harc okozta csőhálózat-sérülések kivizsgálása és kijavítása folyamatban van, ebből természetszerűleg következik, hogy a vízszolgáltatás megindulása kerületenként fog bekövetkezni. Párhuzamosan, illetve egymásra utalva függ össze a vízszolgáltatás zavartalan megindulása az áramszolgáltatás megindulásával. Örvendetes tény azonban, hogy a kelenföldi áramfejlesztő telep máris a vízszivattyúk rendelkezésére áll.

A BSZKRT pályafenntartó szolgálata már megkezdte a munkát.

– Elsősorban a fővonalakat és azokat a kiágazó vonalakat állítjuk helyre, amelyekre a munkásságnak szüksége van, hogy munkahelyére és onnan hazajusson – mondották a BSZKRT-nál. – A német megszállók csaknem mindent elvittek. Ezért ezúton is nagyon kérjük a közönséget arra: hogy az úttesteken heverő, szétlőtt vörösréz huzalokat hagyja a helyén, vagy gyűjtse össze számunkra, mert, sajnos, ezt pótolni egyáltalában nem tudjuk.

– Már nagy erővel dolgozunk a Rákóczi út és a Nagykörút villamosházainak helyreállításán, és minden remény megvan arra, hogy ezeken az útvonalakon a közlekedés pár napon belül megindul.

A Beszkárt-alkalmazottakat máris felhívták, jelentkezzenek. Mindenki kap munkát, ha nem is jegykezelést vagy kocsivezetést, de a pályajavító munkálatokban mindenkinek ki kell vennie a részét.

A telefonközpontban is dolgoznak. Ha lassan is, de rövidesen ismét felélénkül a milliós város szívverése.

Az új élet megindulása óta sor került már arra is, hogy a főváros világítási hálózatát is helyreállítsuk. Felkerestük az Elektromos Művek vezetőségét, és érdeklődtünk a munka állásáról.

– A város lakossága nem is sejti – kapjuk a felvilágosítást –, milyen óriási az a pusztítás, amit átkozott elnyomóink az utóbbi hetekben a főváros világítási berendezésében végbevittek. Pénzértékben nem is lehet kifejezni a kárt. Csillagászati összegek jönnének ki. Ellenben örömmel közölhetjük, hogy a helyreállítási munkálatok a külvárosok felszabadulása után azonnal megindultak.

A vállalat vezetősége igen nagy nehézségek előtt áll, de egyáltalán nem olyanok előtt, amelyeket kemény akarattal meg nem tudna oldani. Becsléseink szerint Budapesten két hét múlva mindenütt lesz villany.

Természetesen, ahogy a munka halad, oly mértékben egyes kerületek és városrészek kapcsolódhatnak be az áramszolgáltatásba. Már nem egy területen van áram.

– Kiemeljük a polgári lakosság munkájának igen nagy jelentőségét. Mindenki segíthet. Mindenki komolyan hozzájárulhat ennek a kérdésnek a megoldásához. Gyűjtsük az elszakadt vezetékeket. Kössük össze az elszakadt és megsérült házivonalakat. Egyesült erővel ebből a nagy pusztulásból ki tudunk jutni.

JAVÍTJÁK A GÁZMŰVEK SÉRÜLÉSEIT

A Rákóczi út 18-as számú ház óvóhelyén együtt találjuk a Gázművek-nek csaknem egész igazgatóságát. Bordás Lajos és Gloetzer József igazgatók vezetésével a tisztviselők és munkások ott szoronganak az óvóhelyen, és máris folynak a megbeszélések és tervezgetések a javítási munkálatok megkezdésére.

– Tudomásunk szerint – adja meg kérdésünkre a felvilágosítást Gloetzer igazgató – az Óbudai Gázgyár teljesen sértetlen maradt, és az üzemekben haladéktalanul meg lehet kezdeni a munkát. Természetesen a gázhálózat az egész városban, de főleg az egész budai részen súlyos sérüléseket szenvedett, és a károk helyreállítása megfeszített munka esetén is három-négy hetet vesz igénybe. A javítási munkálatokra minden előkészületet megtettünk már, az üzem munkásai és tisztviselői haladéktalanul fel tudják venni a munkát, és abban az esetben, ha megkapjuk az engedélyt a javítások megkezdésére, rögtön megkezdődik a károk helyrehozatala.

– Természetesen súlyosan érinti az üzemet a hidak megsérülése. A Margit-híd felrobbantása után azonnal intézkedtünk, hogy a gázvezetékek számára megfelelő függőhidat építsünk. Az ehhez szükséges nyersanyag még Budapest ostroma előtt már a helyszínen volt, és ha azóta nem pusztult el, ott is azonnal megkezdődhet a munka. Lehetséges, hogy a hidak sérülése miatt a pesti oldalon később indul meg a gázszolgáltatás. Ha a hibákat kijavítottuk, az óbudai telepen lévő szénnel öt-hat hétig tudunk szükségszerű üzemet fenntartani. Az üzem többi nyersanyaga Komáromban van, melyhez ha hozzájutunk, hónapokra biztosítva van zavartalan működésünk.

Szabadság 1945. jan. 24. I. évf. 4. sz. 3. l.

Megindult a magyar vasutak újjáteremtésének nagy munkája

Az utolsó napjait élő, kétségbeesett német fasizmus és hazai cinkosaik országunkat utóvédharcok színterévé tették. Az ország anyagi és szellemi javainak számottevő része áldozatul esett ennek az esztelen és becstelen harcnak. Városaink, falvaink félig lerombolva, országutaink tönkretéve, ezer és ezer létfontosságú műszaki berendezésünk várja az újjáépítés megindítását.

A hónapok óta húzódó harcok közlekedési eszközeinket sem kímélték; a vasútszerelvények egy részét a németek elszállították az országból vagy használhatatlanná tették, más részük, valamint a pályaudvarok, pályatestek sok kárt szenvedtek a szakadatlan pusztító harcokban. Pedig a vasútközlekedés helyreállítása talán a legfontosabb lépés volna abban az irányban, hogy az ország vérkeringése visszanyerje egészséges lüktetését.

Az Államvasutak központi székházából indul ki a magyar vasutak újjászervezése.

A piros karszalagos vasutasok emberfeletti munkával fáradoznak azon, hogy megszervezzék a központi adminisztrációt, és szó szoros értelemben rendet teremtsenek a portájukon.

A székház egyik irodának berendezett óvóhelyén sikerült beszélgetnünk Zakariás igazgatóval, az újjászervezés központi irányítójával. A beszélgetés rövid volt. Felesleges kérdéseket nem tettünk fel, mert ismertük a helyzetet. Tudjuk, hogy a magyar vasút és vasúti közlekedés terén óriási feladatok várnak megoldásra.

– A magyar vasutasság készséggel áll rendelkezésre – mondotta Zakariás igazgató –, hogy a romokban heverő vasutat mind szellemi, mind fizikai munkával újjáteremtse.

– A magyar vasút – folytatta Zakariás igazgató drámai hangon –, amely a jövő évben akarta megünnepelni fennállásának 100 éves évfordulóját, a háború tragikus körülményei folytán első esztendejében kezdi meg újra működését.* Ahogy én a magyar vasutasságot ismerem, nem esem kétségbe a magyar vasút jövőjét illetően, és biztos vagyok benne, hogy olyan munkát fogunk produkálni, amelyre nemcsak a nemzet, hanem az egész művelt világ fel fog figyelni.

– A károkról megvan már a pontos kimutatás?

– Nemcsak pontos kimutatásunk nincs a károkról – hangzott Zakariás igazgató válasza –, de hozzávetőleges adataink sincsenek arról, hogy mi pusztult el és mi áll rendelkezésre. Ez most a legfontosabb munkánk: megállapítani, mi áll rendelkezésünkre.

– A további lépés?

– Beszéljünk őszintén. Óriási munka vár reánk. Senki se tápláljon illúziókat, például a személyforgalom gyors helyreállítását illetően. Mert a legfontosabb feladatunk az, hogy a vasutat elsősorban az élelmiszer-ellátás és az energiatermelés szolgálatába állítsuk. Többet pillanatnyilag nem tudok mondani.

Őszinte szavak hangzottak el, beértük ennyivel. Nincs okunk és jogunk eltitkolni a valóságot. Még egyszer körülnéztünk a székházban. Minden perccel és minden órával nagyobb és nagyobb a rend. Egyszerű fékezők és aranykarszalagos vezetők egyformán kiveszik részüket a munkából. Bíznunk kell a magyar vasutasokban, minden bizalmat megérdemelnek.

(–cz.)

Szabadság 1945. jan. 24. I. évf. 4. sz. 4. l.

Megszűnt a Hitler és Mussolini tér

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség VI. kerületi szervezete január 21-én, vasárnap délelőtt rendezte meg nagy érdeklődéssel kísért alakuló nagygyűlését. A több száz főnyi lelkes tömeg a gyűlés után kivonult a Hitler térre, majd a Mussolini térre, és létrákkal, csákányokkal felszerelve, percek alatt eltávolították a házak falairól a demokratikus Magyarország két legnagyobb ellenségének nevét hirdető táblákat.

Szabadság 1945. jan. 24. I. évf. 4. sz. 4. l.

Betegek és gyermekek gondozása

Az elöljáróságok utasítást kaptak, hogy a házak és a házcsoportok körzeti és tömbparancsnokait szólítsák fel arra, hogy a lakók azonnal költözzenek fel lakásaikba. Egészségügyi szempontból elrendelték, hogy betegek részére minden ház egy földszinti helyiséget tartson fenn, melyet minden körülmények között fűteni kell. Ugyancsak utasítást adnak az elöljáróságok a házparancsnokoknak arra vonatkozóan is, hogy gyermeknevelési szempontból szintén egy fűthető földszinti helyiséget

tartsanak fenn a gyermekek számára, ahol azok kellő oktatásban részesülnek. A háztömbök, illetve házcsoportok kötelesek gondoskodni arról, hogy a gyermekek gondozására és oktatására egy arra megfelelő felügyelő személyt vegyenek igénybe.

Szabadság 1945. jan. 24. I. évf. 4. sz. 1. l.

Költözködés Pest felszabadulása után a Rákóczi úton

A magyar nemzet függetlensége biztosítva van

– írja a moszkvai Pravda

A SZOVJET SAJTÓ A MAGYAR FEGYVERSZÜNETI SZERZŐDÉSRŐL

A Pravda „A magyar nemzet függetlensége biztosítva van" című cikkében foglalkozik a magyar fegyverszüneti szerződéssel.

A fegyverszünet – írja a Pravda – a Vörös Hadsereg pompás győzelmi sorozatának közvetlen következményeképpen jött létre. A fegyverszüneti szerződés világos bizonyítéka annak, hogy Németország katonai és politikai elgondolásai romba dőltek, és rövidesen beteljesül Németország végső katasztrófája. A háborúnak ebben a döntő szakaszában Németország külpolitikai téren teljesen elszigetelődött. Magyarországnak a háborúból való kiválása véget vet a hitleri imperializmus balkáni és dunai bűnös politikájának. A magyar vezetők mit sem törődve hazájuk kiemelkedő érdekeivel, vakon engedelmeskedtek minden német követelésnek, mely a bűnös hitleri tervek megvalósítására irányult. Ez a politika, amit végül Magyarország volt urai, Horthy és környezete is átláttak, nemzeti katasztrófához vezetett.

Mindenki – folytatta a Pravda –, aki tárgyilagosan vizsgálja a fegyverszüneti feltételeket, elismeri, hogy az egyezmény rendkívül nagylelkű és igazságos. A Szovjetunió tanúságot tett őszinte törekvéseiről, hogy módot adjon a hitleri rabszolgaságból felszabadított népeknek a szabad és független életre.

– A magyar kormány elismerte, hogy Magyarország vereséget szenvedett a Szovjetunió és a többi egyesült nemzet ellen viselt háborúban. A szövetséges hatalmak azonban tekintetbe vették, hogy Magyarország nemcsak kivált a Szovjetunió és Csehszlovákia ellen folytatott háborúból, hanem ezenfelül hadat is üzent Németországnak.

– A Magyarországgal kötött fegyverszüneti szerződés nagy megelégedést fog kelteni a szabadságszerető népek és mindazok körében, akik őszintén kívánják a hitleri Németország vereségét. Egy független Magyarország felszámol a balkáni és Duna-medencei hitleri bűnös politikával, és szilárd egyensúlyi helyzetet teremt Európa e rendkívül fontos részében.

Szabadság 1945. január 25. I. évf. 5. sz. 2. l.

Elsősorban a terhes és szoptatós anyák és az 1–14 éves gyerekek részesülnek kenyérellátásban

Átmenetileg is rendezik a székesfőváros polgárságának kenyérellátását

A felszabadított Budapest egyik legégetőbb kérdése a kenyérellátás. Dr. Csorba János polgármester az orosz seregek parancsnokságával egyetértésben, illetve annak támogatásával óhajtja a kérdést a legrövidebb időn belül megoldani. A Szabadság munkatársának illetékes helyen erre vonatkozóan a következő felvilágosítást adták:

– Budapest napi kenyérszükséglete a 15 dekás fejadag mellett 20 vagon. Addig, amíg a Buda és Pest közötti forgalom nem indul meg, csupán átmeneti kenyérellátásról lehet szó, mégpedig a legfontosabb szükségletek kielégítésére.

Az új kenyérrendelet-tervezet, mely talán már holnap-holnapután életbe lép, annak az elvnek alapján intézkedik, hogy elsősorban a terhes és szoptatós anyák, továbbá az 1–14 éves gyerekek részesülhessenek napi 10 deka kenyérben, sorrendben az egészségügyi és karitatív intézmények következnek, és a fennmaradó készletből részesül a lakosság többi része arányosan.

Intézkedik a rendelet arra vonatkozólag is, hogy akinek saját lisztje van, az a péknél megsüttetheti a tésztát, vagy pedig a péknél becserélheti lisztjét kenyérre. Kilátásban van nagyobb mennyiségű burgonya behozatala is, hogy azzal pótolják az esetleges kenyérhiányt.

Illetékes helyen hangsúlyozzák, hogy ez csak átmeneti megoldás és úgynevezett szükségrendelet, mert a Buda és Pest közötti forgalom megindításával a székesfőváros kenyérellátása új alapon kezdődik.

Szabadság 1945. jan. 25. I. évf. 5. sz. 3. l.

A debreceni kormány szellemében normalizáljuk a lakosság életét

– mondta Sólyom László rendőrkapitány

A német és nyilas rabság alól felszabadult Budapest népe nagy megelégedéssel olvasta azokat a plakátokat, amelyek sürgős jelentkezésre szólították fel a fővárosi rendőrség tagjait. Ezt a hirdetményt, mint ismeretes, éppen az orosz katonai parancsnokság kifejezett kívánságára nyomtatták ki, bár ezzel párhuzamosan a Budapesti Nemzeti Bizottság is megtette a szükséges lépéseket. Főkapitánnyá Sólyom Lászlót nevezték ki, helyettese Kádár János lett. A főkapitányság máris megkezdte működését az Eötvös utcai rendőrség, az egykori útlevélosztály helyiségeiben. Ezek a hivatali szobák persze most még csupán ideiglenes szállást adnak a rendőrségi apparátusnak, amelyeknek a megindulását olyan lelkesedéssel készítik elő a polgári ruhában máris nagy számban jelentkező rendőrtisztviselők és rendőrök.

Az érdekeltek is egyre-másra jönnek a különböző rendőri vonatkozású ügyekben. A főkapitány szobája előtt ember ember hátán szorong, de mindenkire sor kerül. A Szabadság munkatársa elsőnek az új rendőrség legsürgősebb teendői iránt érdeklődött az új főkapitánytól.

MEGAKADÁLYOZZUK A BUJKÁLÓ FASISZTÁK ZAVARKELTÉSÉT!

– Az újjáalakuló budapesti magyar rendőrség fő feladata, hogy a debreceni kormányt programjának végrehajtásában minden erővel és eszközzel támogassa – hangzott a válasz. – A demokratikus Magyarország felépítéséhez a rendőrség hűségesen nyújt segédkezet. Ennek kapcsán meg fogjuk akadályozni, hogy az ittrekedt és bujkáló fasiszta elemek a kormány építőmunkáját megzavarhassák.

– A letűnt rendszer bűnei nyomán itt maradt romokat a legrövidebb időn belül eltakarítjuk, és megteremtjük a jogrend és közbiztonság légkörét.

A HÁZŐRSÉGEK AKADÁLYOZZÁK MEG A KILENGÉSEKET

– Szükségünk van azonban a székesfőváros lakosságának becsületes támogatására is – tette hozzá. – Ezúton is felkérem a lakosságot, hogy a felállított házőrségek segítségével akadályozzon meg minden kilengést, elsősorban a fosztogatásokat. A legrövidebb időn belül be kell fejezni a járdák és úttestek letakarítását, valamint a halottak eltemetését, illetve az állati hullák elföldelését. A házparancsnokok felelősek a közegészségügyi rendszabályok szigorú betartásáért.

Megemlítettük, hogy a lakosság körében bizonyos nyugtalanság mutatkozik: feltételezik még azt is, mintha most lehetőség nyílnék politikai mezbe öltöztetett személyes bosszúra.

A jelenleg működő politikai pártok közül egyik sem fejthet ki rendőri hatáskörbe vágó tevékenységet, hangsúlyozta Sólyom főkapitány. Ez továbbra is kizárólag a rendőrség feladata. Magyar részről tehát csakis a rendőrség vehet őrizetbe vagy tartóztathat le bárkit is! A lakosságot viszont felszólítjuk, nyújtson segédkezet a fasiszta és nyilas elemek ártalmatlanná tételéhez. Ez irányú bejelentéseket akár a kapitánysághoz, akár az ideiglenes főkapitányságra kérjük – fejezte be szavait a főkapitány.

Mint hallottuk, az V., VI. és XIV. kerületi kapitányságok máris megkezdték működésüket. Kiadták az első főkapitányi napiparancsot is. A rendőrökhöz pedig a következő hirdetményben fordul az új főkapitány:

A budapesti rendőr-főkapitányság és a felszabadított területek kapitányságai működésüket megkezdték. Felszólítom a rendőrség állományába tartozó és Budapest területén tartózkodó személyeket, hogy a hirdetmény kifüggesztését követő huszonnégy órán belül volt szolgálati helyükön jelentkezzenek. A kapitányság személyzete és a még fel nem szabadított budai kapitányságok állományába tartozó, de jelenleg már felszabadított területen tartózkodó összes rendőri alkalmazottak és a vidékiek Eötvös utca 7. sz. alatt jelentkezzenek. Akadályoztatás esetén az érintett egyén legközelebbi hozzátartozója köteles jelentkezni. A jelentkezés elmulasztóival szemben megtorló intézkedéseket fogok folyamatba tenni. Sólyom főkapitány.

A rendőrség megszervezése után a rend világa következik majd el, ebben bízik most a pesti lakosság, ennek biztosítéka az új főkapitány nyilatkozata is.

Szabadság 1945. jan. 25. I. évf. 5. sz. 3. l.

Először a kispesti villamos indul meg

A Beszkárt máris megindította, mint megírtuk, a helyreállító munkát. Az orosz katonai parancsnokság kívánságának megfelelően elsősorban a külvárosok felé vezető villamosvasúti vonalakat fogják rendbehozni. Mint megtudtuk, a villamoskocsi-állomány alig szenvedett veszteséget, sem a németek nem hurcolták el a pesti közönség által annyira megszokott sárga villamoskocsikat, sem bombatalálat nem érte a remízekben pihenő közúti vagonokat. Csupán a helyiérdekű néhány szerelvényét hurcolták el magukkal a németek.

Szerencsétlenségükre ez a BHÉV-szerelvény összeütközött egy német tehervonattal, és a „szajré"-kocsik pozdorjává törtek... Az autóbuszokat még korábban elvitték a németek. Elhurcolták valamennyi Beszkárt-személygépkocsit is, a valahogyan mégis megmaradt Trolleybuszoknak pedig az akkumulátorait szedték ki.

A Beszkárt Nagyatádi Szabó utcai székházát több bomba találta, és tüzérségi lövedék érte. Itt azonban máris megindult a helyreállítás munkája, a Beszkárt-hivatalnokok, ha összezsúfolva is, lelkesen dolgoznak.

Szabadság 1945. jan. 25. I. évf. 5. sz. 4. l.

Így indul az élet a romok felett

Budáról még az ágyúk tompa döreje hallatszik át, Pesten azonban már az élet követeli jogait. Az ostrom zajától és a pinceodúk olajmécseinek pislogásától elkábult emberek keresik a helyüket, és munkaváró kedvvel igyekeznek elfoglalni helyeiket.

A pestiek leleményes módon találják meg máris az életfolyamatosság biztosítását. A legelső üzletredőny, amelyet felhúztak Pesten, egy borbélyműhelyé volt. Az élelmes mester a hiányzó ablaküveget papírral pótolja, és már annyi a csinosításra váró vendég, hogy két segéd is dolgozik az üzletben.

– Uram, mondhatom Önnek, hogy húsz év óta, mióta önálló vagyok, soha ennyit nem dolgoztam – mondja a mester. – A baj csak ott van, hogy a kollégák lassan kezdenek nyitni, remélem azonban, hogy rövidesen ők is megkezdik a munkát.

Ami a legmeglepőbb Budapesten, a vendéglők közül is többen kinyitottak, és tömegétkeztetésre rendezkedtek be. Egyelőre ezeken a helyeken csak ebédet szolgálnak fel egytálétel formájában. Az ebédelni vágyó közönség meglehetősen körülményesen jut a várva várt ételhez. Mindenkinek magának kell hoznia tányérját vagy fazekát és evőeszközét, amiből elfogyasztja az ételt. Először számot kapnak a vendégek, és ennek ellenében szolgálják ki a mélytányért teljesen betöltő főzeléket. A vendéglő egyik vezetője ezeket mondja:

– A legnagyobb nehézségek árán tudjuk megoldani a közönség élelmezését, de emberi kötelességünknek tartjuk, hogy az eddig éhezőkön segítsünk. Munkánkat nagyban elősegítették az orosz katonai hatóságok, melyek biztosítják számunkra – a mi üzemünkben – napi ezer ember ebéddel való ellátását. A vendéglátóipari szakma már összeült megbeszélésre, melynek eredményeként a közeljövőben az üzletek legnagyobb része kinyit.

Szabadság 1945. jan. 26. I. évf. 6. sz. 4. l.

Ki tud róla?

Egyed Zoltánné, szül. Pásztor Zsuzsannát január 2-án este fél hatkor a Tűzoltó utca 13. sz. alatt bombaszerencsétlenség érte. Állítólag még akkor este beszállították az egyik budapesti kórházba. Jeney Lajosné, szül. Szávay Erzsébet néven szerepelt. Kérem azt, aki nyomába tud vezetni, jelentkezzen magas jutalom ellenében Egyed Zoltán építészmérnöknél Közraktár utca 20. szám alatt, Garay lakásban.

Lengyel Endre 20 éves zongoraművész január 17-én eltűnt. Állítólag a Hollán utca környékén megsebesült. Sovány, barna fiú, sötét ruhát, fekete csizmát, szürke felöltőt viselt. Aki tud róla, értesítse apját, Lengyel Gábort, Tátra utca 15. sz. alatt.

Keresem özv. Gertler Jenőnét, akit a Csanády utca 21. IV. emelet 5. számú védett házból bevittek a Gettóba, és ott eltűnt. Bárki, bármit tud róla, értesítse Schubert Antalnét, VIII., Német utca 41. I. emelet 8. szám alatt.

Guthi Sári hibás beszédű, bizonytalan járású, beteg nőről szíves értesítést kérnek kétségbeesett hozzátartozói. Miksa utca 16. Könyvkötészet.

1000 pengő jutalom annak, aki Kohn Emil 185 cm magas, fekete, volt követségi tisztviselő hollétéről értesít. Nevezettet utoljára dec. 26-án délben a főkapitányságon látták. Értesítést Sziget utca 25. sz. alá kérünk.

Igen nagy összegű jutalmat fizetek annak, aki feleségem, Kiss Zoltánné nyomára vezet. 1944. dec. 20-án éjjel elvitték a nyilasok az Eskü tér 7. sz. házból a Molnár utca 11. szám alá, a Nyilasházba. Erdélyi Ilona vagy Gárdos Zoltánné néven szerepelt. Jutalmazom azt, aki bármilyen adatot tud. Értesítést kérek Erdős, Damjanich utca 31/a I. em. 4. sz. alá.

Ki tud az „Isteni Szeretet Lányai" Széchenyi-hegyi zárdájából az újpesti nyilasházba vitt gyerekekről, akiket december 22-én hajnalban vöröskeresztes autón Ditrói, a nyilaskeresztes párt sofőrje ismeretlen helyre szállított? Az eltűntek névsora: Alexander Gertrud 10 éves, Alexander Judit 9 éves, Kosztelitz Veronika 7 éves, Réder Mária 7 éves, Rotschild Marianna 10 éves, Rotschild Rózsi 7 éves, Neufeld Katalin 7 éves. Velük voltak még: Bauer Jancsi 14 éves és Molnár Ferencné. Értesítsék Kosztelitz Ignácot, Sas utca 11. P. 2000 jutalom ellenében.

MI UJPESTIEK már a német megszállás idejében megkezdtük harcunkat városunk megmentéséért. Megakadályoztuk a villany- és vízművek felrobbantását, ahol csak tehettük, segítettük a nyilas hadseregből megszökőket, megmentettük a nyilasház foglyait, írtottuk a nyilas terroristákat.

MI UJPESTIEK a felszabadító Vörös Hadsereg bevonulása után azonnal hozzáfogtunk a közigazgatás és a közellátás megszervezéséhez, a lakás- és menekültügyek intézéséhez, a háborús bűnösök letartóztatásához.

MI UJPESTIEK a felszabadulás napján megteremtettük a termelés megindításának előfeltételeit. Munkásokból és gyárvezetőkből alakult tanácsok megindították már a Phoebust, a Cérnagyárat, az Egyesült Izzót, a Jutagyárat és számos más üzemet. A Vörös Hadsereg parancsnoksága mindenben támogat bennünket. A munkásoknak szabad mozgást biztosító hadiüzemi igazolványuk van, más munkára igénybe nem vehetők. Bérük egy részét természetben kapják, például a Mautner-bőrgyárban napi fél kiló kenyeret.

MI UJPESTIEK már fent lakunk lakásainkban, nálunk folyik a víz, ég a villany, nyitnak az üzletek.

BUDAPESTIEK!

Csak rajtatok múlik, hogy ti is emberi körülmények közé kerüljetek. Ne várjatok csodákra. Jöjjetek fel lakásaitokba és tegyétek lakhatóvá azokat. Tisztítsátok le a járdákat, takarítsátok el a romokat, temessétek el a hullákat. Munkáso , gyárvezetők! Javítsátok ki az üzemeket és indítsátok meg azokat. Köz- és magánalkalmazottak! Jelentkezzetek régi munkahelyeteken, vagy a legközelebbi közhivatalban. Orvosok! Vegyetek részt a kórházak üzembehelyezésében. Kövessétek példánkat, mert ha tovább bujkáltok pincéitekben, **járvány, éhség, nyomor tizedeli meg soraitokat.**

Éljenek ujjáépülő városaink! Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg! Éljen a független, szabad és demokratikus Magyarország!

MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT ujpesti szervezete

Tóth Endrénének (Tárogató u. 46.) üzeni férje, hogy jól van. Pesten lakik Margitnál az egész családdal.

Kovács József ny. vill. ellenőr január 13-án a Népszínház utca 19. sz. lakásból eltűnt. Öltözete fekete télikabát, szőrmesapka, bakancs. Kora 76 év. Értesítést kér róla Molnár István.

Szabadság 1945. jan. 26. I. évf. 6. sz. 4. l.

Megkezdődött a felszabadított Budapest újjáépítése

Sári Ignác építész kapott megbízást a munkálatok irányítására

Dr. Csorba János, Budapest székesfőváros polgármestere, illetve a nemzeti bizottság megbízást adott Sári Ignác építésznek a felszabadító harcok alatt elpusztult Budapest újjáépítésére. Sári Ignác építész a megbízatás után a Szabadság munkatársának ez ügyben a következőket mondotta:

– E pillanatban még korai volna részletesebb programot adni. Legelső feladatom, hogy munkatársaimat megszervezzem. Megbízatásomat azzal kezdem, hogy a munka keresztülvitelére feltétlenül szükségem van a székesfőváros műszaki testülete mellett minden minisztériális műszaki tisztviselőre, minden magánmérnökre, építőmesterre és a vállalkozói kar minden egyes tagjára.

Éppen ezért felkérem a Szabadság útján az itt felsoroltakat, hogy haladéktalanul jelentkezzenek a székesfőváros mérnöki hivatalában (Központi Városháza), ahol számbavételükről, beosztásukról és munkakörükről intézkedni fogok. A munka sürgős, mert a tavaszi áradás és a hóolvadás újabb katasztrófákat idézhet elő, és mindenekelőtt ezeket kell megakadályoznunk.

Sári Ignác építész tele van lelkesedéssel, munkakedvvel és elszántsággal. Tudja, hogy nehéz feladat elé állította őt a székesfőváros polgármesterének és a nemzeti bizottságnak a bizalma, de személyében olyan szakember kapta a megbízást, aki azt el is fogja végezni.

Szabadság 1945. jan. 26. I. évf. 6. sz. 3. l.

Rövidesen játszanak a filmszínházak

Remek orosz, amerikai és angol filmek kerülnek műsorra

A Magyar Művészek Szabad Szakszervezete kebelében megalakult a filmosztály, melynek élén régi, kipróbált szakemberek állnak, kik természetesen az elmúlt fasiszta korszak idején nem juthattak szóhoz. Most annál nagyobb buzgalommal dolgoznak azon, hogy újrakezdhessék Budapest és környéke mozijai az előadásokat.

Ennek nemcsak a tömegek szórakoztatása a célja, hanem a nevelés is, amire soha nagyobb szükség nem volt, mint ma.

A film a legnagyobb propaganda- és pedagógiai eszközök közé tartozik.

A mozielőadás legfontosabb kelléke a filmkópia és a világítás. A város ostroma előtt a kölcsönzők jó része vidékre vagy a környékre szállította anyagait, de már folyik a filmtekercsek felkutatása, és hála Istennek, értékes anyagot sikerült megmenteni. Ennek köszönhető, hogy a közeli napokban előadásra kerül az annak idején betiltott Steinbeck-film: „Érik a gyümölcs", valamint a „Bagdadi tolvaj".

Igen érdekes lesz az a sok film is, melyet a cenzúra a múltban nem

engedélyezett, ilyen például René Clair: „Éljen a szabadság!" című filmje, amely arról szól, hogyan nyomorítja el a gyári futószalag a munkások testét-lelkét. Előadásra kerül a világhírű orosz vígjáték, melyet Svájcban esztendőkön keresztül játszottak, a címe: „Die ganze Welt lacht" (Az egész világ nevet), valamint „Nagy Péter", a reprezentatív orosz filmremek.

Ami a világítás kérdését illeti: biztató jelek vannak arra, hogy nemsokára ez is megoldódik. Mint néhány nyomda, pár nagyobb mozi is megkapja az ipari áramot. Szó van arról, hogy napokon belül megnyílik a Kamara, a Palace és a Corvin.

Természetesen a kisebb mozikra csak később kerülhet sor. Informátorunk szerint azonban addig is minden tulajdonosnak, üzletvezetőnek kötelessége, hogy „szedje rendbe a háza táját", azaz a lehetőséghez képest takarítsa ki a helyiséget, vegye számba a kárt. Így majd sokkal könnyebben indulhat meg a munka.

Így a közönség maga láthatja majd, milyen az élet vidéken. Befutnak a Fox- és Universal-híradók, ezek segítségével magunk győződhetünk meg róla, mi a valóság, milyenek az állapotok odakint a nagyvilágban, melytől majdnem hat esztendőn keresztül elzárt bennünket „az új európai rend" és az öngyilkos magyar politika.

Szabadság 1945. jan. 26. I. évf. 6. sz. 3. l.

Rövidesen megindul a vasút- és postaforgalom

Mozdonyainknak alig tíz százaléka maradt meg
Nyolc vasútvonalon már folyik a személyforgalom
Gábor József kereskedelmi miniszter nyilatkozata

Gábor József kereskedelemügyi és közlekedésügyi miniszter érdekes nyilatkozatban számol be a Debrecenben megjelenő Néplap hasábjain a magyar vasutakon elkövetett német rombolásokról és az újjáépítés feladatairól. Mindenekelőtt bejelentette a miniszter, hogy úgy a vasút-, mint a postaforgalom rövidesen megindul, majd a következőket mondotta:

– El sem képzelhető, hogy milyen károkat okoztak a németek közlekedésügyünknek. Elhurcolták mozdonyaink nagy részét, s a megmaradtak szintén javításra szorulnak. Körülbelül csak tíz százaléka maradt meg a mozdonyoknak, míg a személykocsiknak alig négy százaléka, a teherkocsiknak pedig negyven százaléka.

FELSZÁNTOTT ÉS FELROBBANTOTT VASÚTI VONALAK

– A legnagyobb barbárság az, ami a vasúti pályatestekkel történt. Nemcsak a főútvonalakat robbantották fel a németek, hanem a helyiérdekű vasutak legnagyobb részét is teljesen hasznavehetetlenné tették. Másutt felszántották a pályatesteket, felrobbantották a műszaki berendezéseket, sok helyen pedig még a síneket is felszedték és elvitték.

– A vasúthoz tartozó elektromos és váltóberendezésekben is óriási károkat okoztak. Miskolc város területén például a németek által okozott károk az e célra kirendelt bizottság megállapítása szerint meghaladják a 70 millió aranypengőt. Óriási erőfeszítésekre van tehát szükség, hogy a vasúti forgalom újból helyreálljon. A vasúti munkások és tisztviselők már eddig is hatalmas munkát végeztek.

Munkájuk eredménye, hogy a felszabadított területeken a pályatest 70 százaléka már annyira helyre van hozva, hogy képes a szerelvényeket korlátozottan átbocsátani. A legközelebbi jövőben az orosz katonai parancsnokság segítségével emelkedni fog a mozdonyok száma, ami lehetővé teszi egyes vonalakon a személyforgalom megindítását is. Nyolc vasútvonalon máris folyik a személyforgalom.

A POSTAFORGALOM

A vasútvonalak kiépítése természetesen megkönnyíti a postaforgalom részleges lebonyolítását is. A személyvonatokon rendszeres postaforgalmat vezettünk be, ezenkívül az összes működő vasútvonalakon a tehervonatokat is felhasználjuk a levélforgalom lebonyolítására. Amíg a bélyeghiányt teljesen pótoljuk, a leveleket készpénzben kell a postán bérmentesíteni.

Egyik legfontosabb feladatomnak tartom a városok és az ipari központok munkásságának élelmiszerrel való ellátását, és a vasutakat mindenekelőtt erre a célra vesszük igénybe – fejezte be nagy fontosságú nyilatkozatát Gábor József.

MEGALAKULT A POSTA MUNKABIZOTTSÁG

Újabb jelentős lépés történt a fővárosi postaszolgálat helyreállítása érdekében. A Dob utcai központi palotában január 26-án megalakult a postaalkalmazottak kezdeményezésére a Posta Munkabizottság, melynek vezetői a magyar posta rangidős tisztviselői. A bizottság első teendőjéül a romok eltakarítását tűzte ki, a romeltakarítási munkálatokban tisztviselők és altisztek egyformán részt vesznek. A munkabizottság megállapította, hogy a Teréz-, Erzsébet- és Belvárosi központokat rövidesen rendbe lehet hozni. A Munkabizottság legfontosabb teendőjének tekinti a fővárosi levélforgalom helyreállítását, és

minden remény megvan arra, hogy a levélposta-forgalom rövidesen a közönség rendelkezésére áll. A Posta Munkabizottság megalakulása után azonnal felveszi a kapcsolatot a Budapesti Nemzeti Bizottsággal, hogy a további lépéseket a Nemzeti Bizottsággal egyetértve tegye meg.

Szabadság 1945. jan. 26. I. évf. 6. sz. 2. l.

A londoni „Magyar Tanács" üzenete a magyar fegyverszünet jelentőségéről

Londonból jelentik:
A Károlyi Mihály elnöklete alatt álló Nagy-Britanniai Magyar Tanács üzenetében hangoztatja, hogy örömmel és megnyugvással szerzett tudomást a szövetségesek és Magyarország között történt fegyverszüneti szerződés megkötéséről.

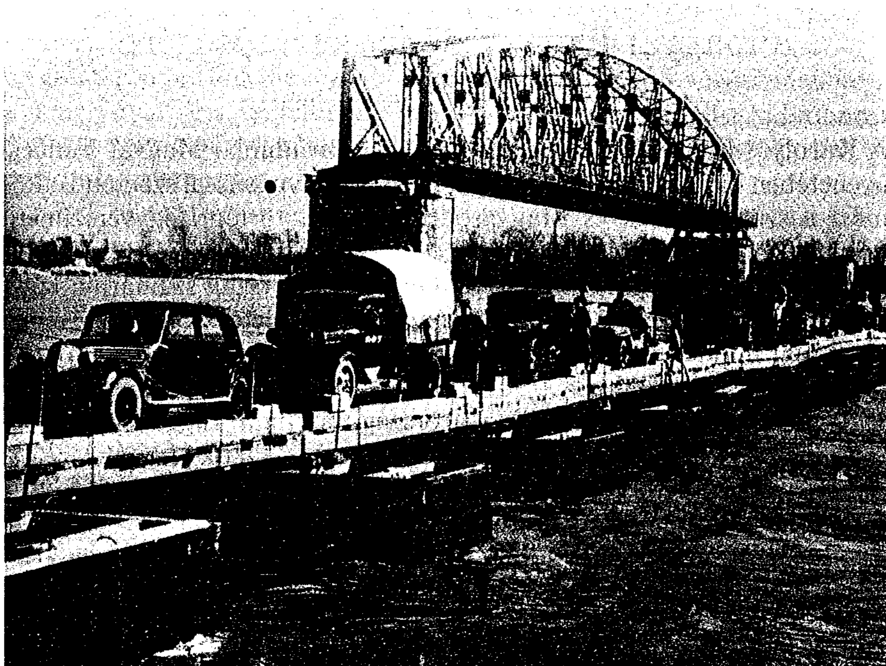
A szerződés megkötése lehetővé teszi Magyarország számára a harcot a németek ellen, és befejezi az elmúlt szégyenletes korszakot, mert most már minden magyar erőt össze lehet fogni a német megszállók és a magyar fasiszták ellen.

A szerződés alapot ad Magyarország politikai függetlenségének visszaszerzésére, a magyar föld újjáépítésére és a hibák jóvátételére.

Szabadság 1945. jan. 27. I. évf. 7. sz. 3. l.

Üzembe helyezik a Nyugati pályaudvart

A Szabadság hírt adott arról a hatalmas munkáról, melyet az Államvasutak műszaki személyzete végez, hogy Magyarország felszabadított területein minél előbb meginduljon a rendszeres forgalom. Az erőfeszítés előre nem várt eredményt hozott: sikerült a pillanatnyilag legfontosabb pályaudvar, a Nyugati sínhálózatát rendbe hozni. A munkálatok vezetője, Neugebauer igazgató ezeket mondotta:

A szovjet utászok által felépített első pontonhíd a Dunán. A háttérben a felrobbantott vasúti összekötő híd

– A Nyugati pályaudvar helyreállító munkálatai az orosz katonai parancsnokság támogatása és segítsége mellett folytak le. A munkában mindenki a legnagyobb lelkesedéssel vett részt, rangra és nemre való különbség nélkül. A pályatest sok helyen megrongálódott, de a munkások a hibákat már a legnagyobbrészt kijavították, s most már csak a kisebb hibákat kell helyrehozni.

– A Nyugati pályaudvar helyrehozatala volt pillanatnyilag a legfontosabb, mert az köti össze Budapestet az Alfölddel. Így a forgalom megindulásával a közélelmezési helyzet javulni fog. Szerencse ugyanis, hogy vagonok és mozdonyok is állnak rendelkezésünkre. A személyforgalom megindulását illetőleg nem tudok bizonyosat mondani. Mindenesetre a Nyugati pályaudvart napokon belül – még e hónapban – átadjuk a forgalomnak.

Más helyről nyert értesülésünk szerint a felszabadított területeken menetrendszerű személyközlekedés van.

Szabadság 1945. jan. 27. I. évf. 7. sz. 3. l.

Látogatás a nyilas borzalmak házában

Több száz agyonkínzott ember hullája fekszik az Orvostani Intézetben

Nagyon kevés ház van ma Budapesten, amelyik ne tudna rémségeket beszélni a dicstelenül leszerepelt fasiszta éra tetteiről. Ha a kövek megszólalnának, szinte füleinknek sem hinnénk, mennyi vér, jaj, gyötrelem és halál kísérte a közelmúlt hatalmának bitorlóit. Van azonban Budapesten egy ház, amelyik minden pesti háznál sokkal több borzalomról tud beszélni, s ez a Törvényszéki Orvostani Intézet.

Ahogy az Üllői úti főépület egyszerű ablakait nézzük, semmi különöset nem találunk. Éppen olyan, mint számtalan más orvosi épület. Sem az udvar, sem pedig a melléképületek nem sejtetik, hogy mi van a falakon belül. Csak amikor a Szvetenay utcai kapun belépünk, kezdünk valamit sejteni: nagy a sürgés-forgás a folyosókon. Kisírt szemű emberek jönnek velünk szembe, itt-ott a nyíló ajtón át hullahegyek merednek ijesztően felénk, és amikor félve és borzongva visszahúzódnánk, az intézet vezetője fog karon és nyugtat meg:

– Ne féljen, amit itt lát, az többé már nem ismétlődhet meg. Leráztuk a nyilas terror jármát. Most csak az a feladatunk, hogy azokért a százakért megfizessünk, akiket ártatlanul kivégeztek.

– Tulajdonképpen mi is történt? A városban az a hír járja, hogy több ezer, nyilasok által kivégzett férfi és nő holtteste gyűlt össze az intézet termeiben. Mi az igaz ebből? – kérdezzük.

– Az semmi esetre sem igaz – megírhatja egész nyugodtan –, hogy itt az intézetben több ezer hulla fekszik. De az igenis igaz, hogy közel ezer azoknak a száma, akiket a nyilasok valamilyen oknál fogva eltettek láb alól, és hullájuk ide került. Különben jöjjön le. Végigvezetem a folyosókon és a pince rekeszeiben.

Kissé borzongva ugyan, de engedek az unszolásnak, és végigjárjuk az épület minden helyiségét.

A látvány irtózatos. Férfiak, nők, fiatalok, öregek, gyerekek, terhes asszonyok, lányok, egyszerű munkások, és intelligens arcú, félig levetkőztetett, kifosztott sok száz hullát találtunk bezsúfolva a termekbe. Az eltorzult arcok leírhatatlan borzalomról és fájdalomról beszélnek. A fojtó hullaszag, a kísérteties pincevilágítás azt a benyomást keltette bennünk, hogy nem is Budapesten, ebben a hajdan tündéri szép városban vagyunk, hanem a világ vége érkezett el, és arra vagyunk ítélve, hogy életünk végéig borzalmakat lássunk.

– Amint látja – mondja az intézet vezetője –, a nyilasok a legbestiálisabb módon intézték el áldozataikat. A lehető legkevesebb van olyan,

akit csak úgy egyszerűen lelőttek. Úgy látszik, ez túlságosan szép halál lett volna a szerencsétlen áldozatokra. Agyafúrt módon gyötörték meg áldozataikat. Legtöbb hosszan szenvedett, és az arcok rémes eltorzulásából arra lehet következtetni, hogy irtózatosan szenvedtek. Ez volt a céljuk. A szétlőtt agyvelő és a szívlövés igen kevés, ellenben annál több a szenvedést nyújtó kegyetlen nyom. Specialitásuk volt a szemkilövés, a nyúzás, a kibelezés, a végtagroncsolás. Ezek az urak hónapokon keresztül telehazudták a közvéleményt lapjainkban és plakátjaikon az orosz „kegyetlenkedésekről" és más koholmányokról. Filmet mutattak be az állítólagos orosz „tömegkivégzésekről", és kiderül – íme itt a bizonyság –, a világ meggyőződhetik róla, leírhatatlan az, amit ezek a „népboldogítók" a védtelenekkel végbevittek. Mi, orvosok, ennek az intézetnek mai vezetői is megborzadunk, hát még az, aki nincs a hullákhoz szokva.

– Felismerték már a hullákat, és mondhatna neveket is? – kérdezzük.

– Az intézetben levők egy részét már agnoszkáltuk, és a munka folyik is, de természetesen ez ma nem olyan egyszerű feladat. De a helyzet normalizálása után gyorsan be tudjuk fejezni ezt a munkát. Neveket egyelőre nem említhetek. Erre is sor kerül majd. A részletes felvétel és a boncolások után.

Milyen jó, hogy nem kell többé ezektől a gonosztevőktől félni. Mi mindent tudtak volna még ezek végbevinni, ha uralmuk tovább tartott volna?...

Szabadság 1945. jan. 28. I. évf. 8. sz. 3. l.

Megnyílik négy pesti színház

Első előadás: Bánk bán

A közönséget bizonyára érdekli, hogy a jelen pillanatban mi a színházak és a színészek helyzete. Mint már jelentettük, a jövő héten egy-két filmszínház megkezdi működését, s most örömmel közölhetjük, hogy hamarosan színházi előadásokban is gyönyörködhet a felszabadult főváros közönsége.

Érdeklődésünkre megtudtuk, hogy bár a budapesti színházakban nagy pusztítást végzett a háború, mégis négy színház kezdheti meg rövidesen a működését, mégpedig a Magyar Színház, a Nemzeti Kamaraszínház, a Fővárosi Operettszínház és az Andrássy Színház. Mind a négy épület néhány napon belül üzemképes állapotban lesz. Az Új Magyar Színházban vasárnapra már a villanyfény is kigyulladt. Különben is a villanyvezeték mindenütt jó állapotban van. Nagyobb nehézség mutatkozik a fűtőanyag körül! Az Új Magyar Színház jobboldali vezetősége, úgy látszik, nem vélte hosszú életűnek idei szezonját, és nem szerzett be olyan mértékben szenet, hogy abból tartalék maradhatott volna fenn.

Beszéltünk ezekről a kérdésekről az Előkészítő Bizottság néhány tagjával, akik a következőket mondották:

– Nagy nehézségek közepette dolgozunk a magyar színészet újjáteremtésén, és leszögezzük, hogy a magyar színészet ügye ebben a pillanatban ugyanott tart, mint 150 évvel ezelőtt! Saját kezünk munkájával kell felépítenünk a színpadokat, megfesteni a díszleteket... Ebben a pillanatban nincsenek igazgatók, nincsenek elnökök, csak színészek vannak, akik nem válogatnak a munkában, egy cél hevíti valamenynyit: a legrövidebb időn belül megindítani a főváros színházi életét! Ezeknek az ügyeknek az intézésére alakult meg egy Előkészítő Bizottság, amely a műsorbizottsággal együtt működik.

További érdeklődésünkre megtudjuk, hogy a Vígszínház nagy múltú épülete teljesen használhatatlan. Telitalálatot kapott a színpad, és telitalálatot kapott a nézőtér is. A Pesti Színház is erősen megrongálódott, de később a károk helyreállíthatók. A Madách Színház igen rossz állapotban van, és komoly javításra szorul a Nemzeti Színház, valamint a többi színház épülete is. Az Operaháznál már vigasztalóbb a helyzet, amint megtudtuk, az Opera 2–3 héten belül üzemképes állapotban lesz.

A Műsorbizottság és a Színészügyek Előkészítő Bizottsága a színházak teljes rendbehozatala után azonnal megindítja a munkát, amelynek célja: a felszabadult Budapest színházi vérkeringésének megindítása. A tervek szerint az első, egész estét betöltő színházi előadás a Magyar Színház épületében lesz, és a Bánk bán kerül színre! Egy-egy kamaradarab próbái már a jövő héten megkezdődnek a Nemzeti Kamaraszínházban és az Andrássy Színházban.

– Kérjük a színészeket – fejeződött be a nyilatkozat –, hogy minél hamarabb jelentkezzenek számbavételük végett, azután teljes erővel látunk majd neki a nagy munkának: feléleszteni és ismét naggyá tenni a magyar színészetet!

Szabadság 1945. jan. 28. I. évf. 8. sz. 2. l.

Ki tud róla?

Nolipa Pál István festőművész, vagy aki tud róla, jelentkezzék Bajza utca 18. délelőtt 10-től 1-ig.

Dr. Vázsonyi István keresi édesapját, dr. Vázsonyi Jenőt és bátyját, Vázsonyi Györgyöt. VI., Zichy Jenő utca 1.

Dr. Halpern Róbert keresi feleségét, dr. Kaufmann Etát és kislányát (IX., Bakáts utca 1–3.). Kérjük az utóbbi három család hozzátartozóit, hogy keressenek bennünket Debrecenben, Piac utca 28. vagy Piac utca 43. szám alatt. Mindhárman a Néplapnál találhatók.

Kemény József keresi feleségét, született Fiala Évát V., Szent István körút 23. vagy VII., Madách tér 7. és édesanyját, dr. Kemény Gézánét (VI., Nagymező utca 8.)

Varjas Andrásné Vági Magdi, felesége, dr. Varjas Lipótné, édesanyja, akik 1944. október 1-ig V., Honvéd utca 40. fsz. 5. alatt laktak Jancsó Béláéknál, ha tudnak, utazzanak Debrecenbe Varjas Andráshoz, a Néplap kiadóhivatali igazgatójához.

Dr. Gerő Pálról aki tud, értesítse aggódó szüleit: Gerő Miklós, Rákóczi út 8.

Deutsch Miklós (Magyar Kommunista Párt, Debrecen) keresi hozzátartozóját, Németh Katalint. Lakása VI., Szondy u. 51.

Radvánszky Rezsőt (nyomdászszakszervezet) Kölcsey utca 2., lakcíme: IX., Mester utca 39. II. 3. keresi leánya, Radvánszky Rózsi Debrecenben (Magyar Kommunista Párt).

Somorjai Alfrédné, szül. Reich Margit, kit jan. 11-én este a „Hűség Házába" vittek, s azóta nem ad életjelt magáról, értesítse a VII. ker. pártszervezet titkárságát, VII., Dohány utca 76.

Sándor Pálné, szül. Biró Magdolnát, beteg, 36 éves, bal oldalára béna nőt nov. 6-án a Kisok-pályáról a nyilasok elvitték, azóta semmi értesítés. Aki tud róla, értesítse férjét, Sándor Pált. VII., Dohány utca 46.

Szabadság 1945. jan. 28. I. évf. 8. sz. 4. l.

Az első Szabadság-matiné

Fázunk és éhezünk,
Átlőve oldalunk,
Részünk minden nyomor
De – szabadok vagyunk!

Petőfi

Új jelzőket kellene keresnünk, hogy hiteles hűséggel tudjunk beszámolni az első Szabadság-matinéról, melynek elődei az elnyomatás

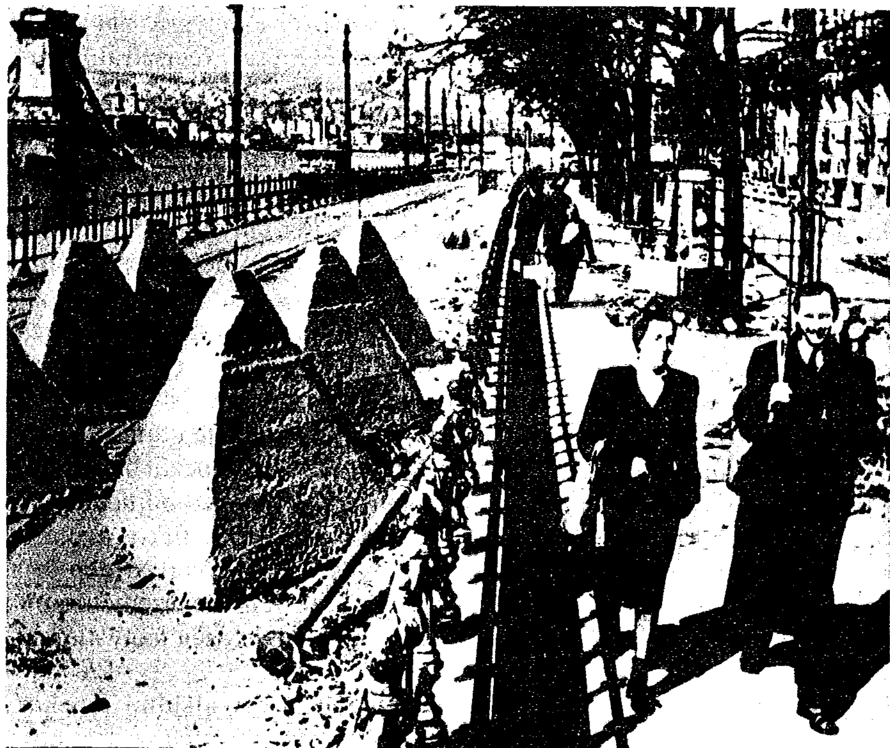
korszaka alatt csak hihetetlen nehézségek árán, megcsonkítva és agyoncenzúrázva kerültek a közönség elé. Akkor kizárólag csak a művészi színvonal fémjelezte a haladó szellemet, s az a csekélyke világnézeti mondanivaló, amely – rendesen a matiné rendezőinek leleményességéből – minden buzgón dolgozó rendőri éberségen is átszűrődött. Akkor elsősorban a művészi élmény hatott: most pedig ehhez még járult valami, amit eddig a szívünk mélyén csak odaképzeltünk, de az élő valóságban sosem hallottunk. Vasárnap délelőtt, a Magyar Színház színpadán olyan esemény játszódott le, amelynek nagyságát első pillanatban fel sem mérhettük, egyszerűen csak regisztrálni tudjuk: felszabadult a szellem!

Kállai Gyula, a matiné előadója is a felszabadult szellemről beszélt:

– Nincs még egy népe Európának, mely éhesebb volna a szabadságra, mint a magyar. Mindig elnyomott nép voltunk, kezünkre és lábunkra kívülről és belülről mindig bilincset raktak. Az elnyomatás azonban a népeket csak addig kergeti bűnbe, piszokba és műveletlenségbe, amíg nincsenek a tömegeknek olyan szervezett vezetői, akik a tudatlanságot öntudattá, az elnyomatást ellenállássá, a minden-mindegy béketűrést harcos forradalmi szellemmé változtatják át. A magyar népnek az ipari munkásságban megvolt és megvan ez a szervezett élcsapata, és ennek tulajdonítható, hogy történelmünk legsötétebb éjszakája után itt állunk fényben és világosságban, s erről a dobogóról és erről a nézőtérről bízón hirdetjük: a magyar nép le fogja tépni magáról az utolsó bilincseket is, lelkének faláról le fogja sikálni a nemzeti szocializmus titkos áruló és romboló jelszavait s a nép- és gondolatgyilkos hóhérokat, a nép és a szabadság esküdt ellenségeit könyörtelenül a történelem szemétdombjára veti, s soha többé nem engedi meg, hogy a szabadság nagy ajándékát kiüssék kezéből.

A matiné első számaként a Szózatot játszotta egy alkalmi zenekar, Sergio Failoni vezetésével, majd az Internacionálé elhangzása után Kodály: „Galántai táncok" című művében gyönyörködhetett a közön-

ség. Ezután sorra léptek dobogóra azok a művészek, akik az elnyomatás sötét korszaka alatt rengeteg üldözésen, meghurcoltatáson mentek keresztül. Pásztor János „A kutyák dala", „A farkasok dala" és még egy Petőfi-vers mélyen átérzett tolmácsolásával aratott sikert. Abonyi Géza az „Egy gondolat bánt engemet" című verset szavalta, majd Major Tamás „A walesi bárdok" és egy megdöbbentően aktuális Ady-vers nagyvonalú tolmácsolásával bilincselte le a közönséget. A dobogóra lépő Major Tamást különben a közönség percekig lelkesen ünnepelte. Várkonyi Zoltán újabb részleteket adott elő az „Apostol"-ból, majd József Attila „illegális" versét, a „Szocialisták"-at szavalta a közönség lelkes tapsai közben.

1945. február elején a pesti Duna-korzón

Székely Mihály csodálatos hangja mit sem vesztett erejéből és színéből a művész hosszú bujkálása alatt, két népdalt adott elő Bartók Béla gyűjtéséből. Gobbi Hilda nagy művészettel szavalta Vörösmarty „Előszó" című verstöredékét. Végezetül egy munkásdalárda Szőke Tibor karnagy vezetésével Kodály: „A Magyarokhoz" című himnuszát énekelte.

A matiné zsúfolt nézőtér előtt zajlott le, s a nagy sikerre való tekintettel csütörtökön, szombaton és vasárnap megismétlik. Ekkor már részt vesz a műsorban Solymos Péter, a kiváló fiatal zongoraművész is, aki Bartók Allegro Barbaróját játssza.

Szabadság 1945. jan. 30. I. évf. 9. sz. 2. l.

Ismét működik a Rókus-kórház

A szétbombázott Rókus-kápolnát néző járókelő nehezen tudja elképzelni, hogy bent a kórházban már majdnem fennakadás nélkül folyik a munka. Az ostrom utolsó napjaiban a németek négy gépágyút és aknavetőt állítottak a környékre, s így a kórházat négy bomba- és számtalan gránáttalálat érte. A régi vezetőség még karácsony előtt elmenekült. Amikor e hó 17-én reggel a Vörös Hadsereg ezt a területet is felszabadította, a helyén maradt személyzet a betegekkel együtt a legnagyobb fejetlenségben az óvóhelyen zsúfolódott össze.

A kórház szörnyű állapotban volt. Elpusztult a szülészeti és a II. bel-

osztály, a fürdő, a központi laboratórium, s így lehetetlen körülmények között kellett elkezdeni a munkát. Az élelmet, a rádiumot, a gépek és műszerek jó részét a németek elvitték a kórházból. A régi nyilas vezetőség az autóparkkal elmenekült, s így a mentőosztag a város legtávolabbi pontján is csak belső használatra szánt kézikocsival végezheti munkáját.

Egyheti megfeszített munkával sikerült a földszinti és első emeleti kórtermeket rendbe hozni, és már megkezdték a betegek itteni elhelyezését, sőt a második emelet Rákóczi úti szárnyát is hamarosan rendbe hozzák. Ma már működnek az irodák, a kisegítőkonyha, a laboratórium, a röntgen és a fürdő, a tetvetlenítővel. Egyelőre beteget csak életveszély esetén vesznek fel, viszont ambulanciát állítottak fel szakorvosok közreműködésével. Ezt a rendelőt mindenki igénybe veheti délelőtt 9-től 11-ig!

Az élelmezés a mai viszonyok között tűrhető: napi 10 deka kenyér és kétszer főtt étel. Tüzelő eddig volt, jelenleg szállítási nehézségek vannak. Orvosság és kötszer ismét van, ha még nem is megfelelő mennyiségben. Bár a kórháznak körülbelül egyharmad része elpusztult, mégis ötszáz beteget ápolnak, ami csak százzal kevesebb a béke-létszámnál. Az élelmezési hiányokat nagyrészt az idézte elő, hogy a nyilas vezetőség a kocsiparkot élelemtárolás helyett önös egyéni céljaira használta fel. A kórház helyén maradt személyzete: az orvosok, ápolók és egyéb alkalmazottak a legnagyobb tűzben is teljesítették kötelességüket, úgy a belső, mint a külső munkában. Egy orvos és egy mentő hősi halált halt, ők a kórház első halottai a szabadságharc új szakaszában. Most már a lehetőségekhez képest teljes üzemben folyik a munka, és reméljük, nemhiába: Budapest egyetlen központi fekvésű kórháza továbbra is a betegek rendelkezésére áll.

L. I.

Szabadság 1945. jan. 31. I. évf. 10. sz. 2. l.

BUDAPEST FELSZABADULT!

Saját erőnkből

Nem kell elsírni, mi van, hogy van, hova jutottunk: mindenki tudja. A kérdés, a nagy kérdés: mit tegyünk, hol kezdjük, mi a sorrendben az első. Világos, hogy ez: élni, megmaradni. Az élethez az első a kenyér, a mindennapi kenyér. Van-e kenyerünk, mennyi van, hol van s hogyan osszuk be, hogy mindenkinek jusson: ez csak szervezési kérdés. Mi magyarok nem vagyunk gyors és ügyes szervezők, ezer év óta nem sok alkalmunk volt, hogy kipróbáljuk és gyakoroljuk ezt a képességünket. De most ki kell próbálnunk, mit tudunk, és ami fő, meg kell csinálnunk a jó gazdasági szervezetet, mert másképp belefulladunk a káoszba és az eltompultak buta közönyébe. Az oroszoktól ezt nem várhatjuk, nekik olyan óriási feladataik vannak egyrészt a német erő leverése körül, másrészt a saját elpusztított országaik újjáépítésénél, hogy rájuk itt nem számíthatunk.

Mit tehetünk hát?

Azt, amit minden életrevaló nép cselekedett mindenkor a történelemben: újrakezdeni. Igen: újrakezdeni. Nincs műhely, nincs bolt, nincs lakás, nincs bútor, nincs igaerő, nincs gép, nincs más, mint a puszta élet, a meleg vízen, borsón, babon és más maradékon fenntartott puszta élet. Nincs semmi, és mégis újra kell kezdeni. Aki nem akarja újrakezdeni

és aki nem hisz abban, hogy újra lehet kezdeni, az mit morzsolja az életét tovább akár egy napig is. Tompa közönyben és hit nélkül élni: nem élet.

Természetesen mindenki élni akar, és mindenki azt szeretné, ha az élete feltételeit valaki más teremtené meg. Kik lehetnek ma ezek a mások?

Nem a boltosok, üzletemberek, akik kézbe és szájba adtak mindent, nem is csupán a közigazgatási vezetők, akik hatalmi szóval mindent elintézhettek, hanem a meggyötört, de most ébredező nép szervezetei, a pártok és mozgalmak.

A továbbiakban azokhoz az emberekhez volna néhány szavam, akik ezekben a pártokban most próbálják újraszervezni a régi uraink által elrontott magyar életet. A politika feladata mindig a nép, a közösség helyes vezetése lett volna. Tudjuk: ritkán volt az. De most annak kell lennie, mert igazán az életünkről van szó. Ha nem vezetik helyesen a magyar népet, s ez a nép nem hisz a jövőben és nem dolgozik szívvel-lélekkel, akkor ez a nép kipusztul erről a földről.

Mi hát a teendő és mi a helyes sorrend?

Világos, hogy az életfenntartó munkát a kenyeret adó földnél kell kezdeni. Ipar, kereskedelem mind nagyon fontos tényezők, de már csak a megtermelt és kitermelt javakkal, élelmiszerekkel és nyersanyagokkal foglalkozhatnak. A jelen pillanatban alig van egyebünk, mint a puszta föld, a nekünk kedves és drága, mert ezer év óta életet adó magyar föld.

Ez a föld nem nagyon rossz hozzánk, néha-néha, mint a múlt évben is, kánaáni bőséggel fizet, de előbb meg kell dolgozni. Meg kell dolgozni géppel, lóval, ökörrel, s ha ez nincs vagy nincs elegendő, meg kell dolgozni kézzel, ásóval, kapával. Igen, ha más nincs: így is meg kell dolgozni. És nemcsak a parasztnak kell dolgozni, mert az nem győzi.

Az üres boltok, műhelyek, kórházak, irodák tulajdonosai és munkásai sem leshetik tétlenül, hogy mikor hozza be a vidéki paraszt a finom ennivalót, hanem a főváros körül elterülő s most bevetetlen maradt nagybirtokokból vállaljon 100–200 vagy több száz négyszögöl földet, és ásóval, kapával munkálja meg. Ugyancsak a ténylegesen dolgozó munkások, még a családtagjaik is hétköznap délutánonként, munka után és szombaton-vasárnap ne víkendre és túrára, ne csónakázni vagy strandolni menjenek a természetbe, hanem ásni, kapálni, vetni, gyomlálni. Nem apró vitaminkertekre, nem divatos földművelési játékra, hanem komoly termelőmunkára gondolok. Borsót, babot, burgonyát, sárgarépát, káposztát, kiadós és tartalmas élelmiszereket kell termelni, és ezt meg tudja mindenki, ehhez nem kell műkertésztudomány, csak munka, munka, kapa és kapa.

Aki pedig nem hajlandó erre, aki a készet várja, és továbbra is bujkálni akar a társadalom zavarosában, azt könyörtelenül rá kell szorítani a termelőmunkára. Asszonyt, gyereket, mindenkit. A mi asszonyaink és gyerekeink, a parasztoké, évezredek óta törik a testüket a mezőn, s ha egyesek belehaltak is, nem a munkába haltak bele, hanem a másnak dolgozásba, az éhen dolgozásba.

Munkára hát, mihelyst nyílik a február. A jó laza homokban hamar meg lehet kezdeni.

Egyelőre csak ennyit akartam mondani. A részletekről gondolkozzunk százan és ezren, és a helyi viszonyoknak megfelelőleg cselekedjünk mennél jobban és mennél hamarabb. A vetőmagról majd a kormány is gondoskodik, de jó, ha mi magunk is már eleve félreteszünk mindent, akár a gyermekeink éhes szája elől is, amire szükség van.

Ismétlem: saját erőnkből kell talpraállni, s most már érdemes is, és ha akarjuk, lehetséges is. Nagy szót mondok: végre miénk az ország.

Veres Péter

Szabadság 1945. febr. 1. I. évf. 11. sz. 1. l.

Veszélyben a főváros lakossága

Fenyeget a kiütéses tífusz – védekezzünk!

A pestist és a kolerát már bilincsekbe verte az orvostudomány. Az első világháborúban még hallottunk valamit róluk, ma már tudományos ritkaságnak számítanak, ha egy-egy esetük előfordul: a kiütéses tífusz még ma is szedi áldozatait, bénítja az újjáépítést a háborútól sújtotta vidékeken, még akkor is, amikor már rég elvonult onnan a küzdelem.

A betegség maga igen változatos. Mindig magas láz, legtöbbször eszméletlenség a fő tünete. Amikor kezdődik, a beteg úgy viselkedik, mintha részeg lenne. Száz meg száz munkaszolgálatost láttam így tántorogni a kievi országúton: egy darabig vonszolták magukat, azután befordultak az út menti árokba.

A kiütés a második-harmadik napon jelentkezik, de lefolyhatnak úgy is a járványok, hogy szinte észre sem lehet venni a bőrön lévő elváltozásokat. 14–18 napig tart a beteg borzalmas szenvedése, a hőmérő egyszer sem süllyed a negyven fok alá, és ha a szív bírja, megkezdődik a hosszú, kínos lábadozás, amikor a szerencsétlen annyira gyenge, hogy még a poharat sem tudja a szájához emelni.

És nem lát, se nem hall, újra kell járni tanulnia, hosszú hónapok múlnak el, mire ismét munkába tud állni, de a betegség valamilyen formában visszamarad, visszahagyja névjegyét – vagy a szív marad beteg, vagy a vese érzi meg a szörnyű pusztítást, amit a betegség végzett a szervezetben.

A nép nyelve ezt az átkot éhtífusznak nevezi, önkéntelenül keresi az összefüggést a nyomorúság és a betegség között. A nyomorúság, szenny, piszok a melegágya a veszedelemnek, de a tényleges okozóját, jobban mondva közvetítőjét csak pár éve derítette ki az orvostudomány. Szinte alig hihető, hogy ezt a borzalmas betegséget egy ártalmatlannak tartott, évtizedek óta ismert, az emberen élősködő kis ruhatetű okozza. Kísérletek sorozatai ma már megdönthetetlenül bizonyítják a tetű szerepét a betegség létrejöttében.

Megindult tehát a harc a tetű ellen: hatalmas fertőtlenítők épültek, elrendelték a járványfészkek tetűtlenítését, a vándorló életű népfajok kényszerfertőtlenítését. Ahol eltűnt a tetű, ott megszűnt a járvány is. Már-már úgy látszott, hogy az orvostudomány megint nagy győzelmet arat, amikor a háború újabb járványhullámot vetett felszínre, és pusztultak ismét az emberek, a tetű megint millió- és milliószámra szaporodott, vándorol egyik emberről a másikra, viszi a halálos mérget jó barátról ellenségre, gazdagról szegényre válogatás nélkül.

A légoltalmi pince egymásra zsúfolt fekvőhelyei, a városokban a hiányos tisztálkodás, a ruhatetű terjedésének melegágya. Az ember először csak úgy érzi, mintha hangya mászna a háta közepén – talán nem is kellemetlen érzés –, később aztán már mindig vakarózni kényszerül, nem tudja, hogy a vakarózással a halálos mérget oltja be magába. Mikor aztán rájön, hogy tetűje van, bizony szégyenli a szomszédoknak elmondani, így aztán hamar tele van tetűvel a lakótárs, sőt az egész ház is. Pedig nem szégyellni, hanem cselekedni kell. Gyors intézkedés megakadályozza a tetű szaporodását.

Ahol fertőtlenítő intézet van, természetesen legegyszerűbb bemenni egy ilyen intézetbe, ott mindent szabály szerint elintéz a hatóság. A háború azonban nem kíméli a fertőtlenítő intézetet sem, nincs szén a kazánok befűtésére, úgy segít magán az ember, ahogy tud. A fehérneműt tíz-húsz percig főzi forrásban lévő vízben. Nincs az a tetű vagy pete, amelyik ezt túlélné! A felsőruhát forró vasalóval átvasalja, ha kell, naponta, és így vet gátat a tetű terjedésének. Inkább el kell égetni a tetves és házilag nem fertőtleníthető ruhadarabokat, mintsem a járványt terjeszteni!

Hogy a házi fertőtlenítés milyen értékes fegyver a járvány elleni küzdelemben, azt mutatja az 1943 tavaszán Ukrajnában lezajlott járvány. Az a tiszt, akinek a csicskása naponta kifőzte a fehérneműt, vasalta

ruháját, sohasem betegedett meg, míg a legénységiek, különösen a munkaszolgálatosak, kik ilyen fényűzést nemigen engedhettek meg maguknak, ezrével pusztultak el.

A hatóság természetesen nem bízza rá magát a házi fertőtlenítésre. Fertőtlenítő állomásokat állít fel a kórházakban, mozgó kazánokat hoz működésbe, amelyek házakat, háztömböket igyekszenek fertőtleníteni, igyekszik megelőzni a járvány kitörését, amely könnyen megakadályozható, ha a lakosság betartja a tetűtlenítésre vonatkozó szabályokat.

Tisztaság, tetűtlenítés az egyetlen védekezés a kiütéses tífusz ellen. Ha nincs fűtőanyag, akkor a mosókonyhában közös üstben egyszerre az egész ház kifőzheti fehérneműjét, ha nincs szappan, akkor anélkül, hogy előzetesen kimosnánk azt. Csak a ruha kifőzése öli meg a tetűt, sem vegyszerekkel, sem mosással el nem pusztítható házilag!

Addig is, amíg a hatósági fertőtlenítés megindul, segítsünk magunkon ezzel az elég egyszerű házi lehetőséggel. A járvány szerencsénkre bizonyos szabályosságot mutat, rendszerint február végén vagy március elején kezdődik – ha most nekilátunk a megelőzésnek, biztos, hogy emberek ezreit menthetjük meg vele. Tisztaság, tetűtlenítés, a hatóságok ide vonatkozó szabályainak lelkiismeretes betartása sok felesleges szenvedéstől fog megmenteni mindannyiunkat.

dr. Benedek László
kórházi főorvos

Szabadság 1945. febr. 1. I. évf. 11. sz. 2. l.

Köztereken további temetés nem történhet

Budapest Székesfővárosi Községi Temetkezési Intézet Üzemvezetősége (VIII., Vas u. 2. sz. Kisipari Hitelintézet) felhívja a budapesti háztömb- és házparancsnokságokat, hogy 3 napon belül jelentsék az általuk köztereken és házak udvarán eltemetett halottak névsorát, valamint a pontos helyrajzot az elhunytak fekvéséről.

Polgármesteri rendelet értelmében köztereken további temetés nem történhet, hanem az elhunytakat ki kell szállítani a Kerepesi úti vagy a Rákoskeresztúri Új-köztemetőbe.

A kerületi elöljáróságok már működnek, tehát minden elhunytat megfelelő kezelőorvosi bizonyítvánnyal felszerelve be kell jelenteni a kerületi Tisztiorvosi Hivatalnak, és az adja meg a temetési engedélyt.

Az izraelita halottak a tisztiorvosi temetési engedély elnyerése után bejelentendők a Pesti Chevra Kadisánál (VII., Erzsébet körút 26. szám.)

Szabadság 1945. febr. 2. I. évf. 12. sz. 2. l.

Toborzási felhívás!

Hazánkon végighömpölygött a háború, a németek és Szálasi hazaárulói hadszíntérré alakították. Kirabolták, tönkretették, munkahelyeinket felrobbantották, a magyar otthonokat szétdúlták.

A romok alatt azonban megmozdult az élet, és most ezeréves magyar hazánk parancsolja:

Fogjon fegyvert minden magyar
a haza és a magyar nép felszabadítása érdekében!

Magyar hazafiságtól és nemzeti érzéstől áthatott, demokratikus szel-

lemű új magyar hadseregre van szükség, mely magyar vezetés mellett teszi le a következő ezeréves történelmünk alapkövét.

Még vannak magyarok, akik felszabadításra várnak. Részt akarunk venni a szovjet hadsereggel együtt a világbékét háborgató fasiszta Németország leverésében. Ezzel mutatjuk meg a legjobban, hogy Magyarország csak a német kényszer alatt avatkozott a háborúba, német érdekekért. A nagy szövetséges hatalmak, a Szovjetunió, Anglia és az Egyesült Államok aszerint értékelnek bennünket, hogy mennyi és milyen katonával veszünk részt a népek felszabadító harcában.

Most kezdődik a magyar demokratikus eszmék honfoglalása, tehát a tulajdonképpeni magyar háború, illetve szabadságharc.

Az új magyar hadsereg harcai adják meg az alapját a magyar nemzeti kormány politikájának, és majd békekötéskor a magyar nép megfelelő helyének a szabad népek sorában.

Felszólítok tehát minden magyart, jelentkezzék önként a nemzet új szabadságharcára.

Férfiaknál: az önként jelentkezés korhatára 18 évtől 42 évig.

Nőknél: a korhatár 20 évtől 40 éves korig. A nők honvédelmi munkát látnak el.

A jelentkezők a községi elöljáróságoknál és a városok polgármestereinél 1945. évi február hó 8-ig jelentkezzenek.

Az önként jelentkezők, kik a harcban kitüntették magukat, a földbirtokreformnál elsősorban fognak földben vagy más állami kedvezményben részesülni.

Felszólítom Magyarország újjáépítésében működő nemzeti bizottságokat, pártszervezeteket, egyesületeket, szakszervezeteket, iskolákat, felvilágosító munkájukkal hassanak oda, hogy minél több demokratikus érzülettől áthatott és harcos szellemű magyar ember álljon az új magyar hadsereg soraiba.

A községi elöljáróságok és polgármesterek az önként jelentkezőkről névjegyzéket fektessenek fel a következő rovatokkal:

Férfiaknál: 1. név, 2. kor, 3. iskolai végzettség, 4. leventekiképzésben részesült-e, 5. volt-e katona, mikor, mely fegyvernemnél és milyen rendfokozatot ért el, 6. szakképzettsége (katonai), 7. van-e családja, gyermekek száma, 8. polgári foglalkozása, 9. apja és anyja neve.

Nőknél: 1. név (leánykori), 2. kor, 3. iskolai végzettség, 4. leventekiképzésben részesült-e, 5. foglalkozása, 6. hajadon-e vagy asszony, 7. ha asszony, a gyermekek száma, 8. férje neve, 9. férje foglalkozása, 10. apja és anyja neve.

A megyei városok és községek elöljáróságai ezeket a névjegyzékeket 1945. évi február hó 13-ig terjesszék fel az alispánoknak. Az alispánok és th. városok polgármesterei e névjegyzékeket összegyűjtve 1945. évi február hó 18-ig a Honvédelmi Minisztériumnak továbbítsák.

Bízom abban és hiszem, hogy az egész nemzet meg fogja érteni a hazának ezt a hívó szavát. Eddig nem volt háborús célunk, most van. Jelenleg háborús cél: A magyar nép jobb jövőjének megalapozása és az új, független, demokratikus, boldog Magyarország megteremtése.

Debrecen, 1945. évi január 20-án.

Dálnoki Miklós Béla
miniszterelnök s. k.

vitéz Vörös János
vezérezredes, honvédelmi miniszter s. k.

Szabadság 1945. febr. 3. I. évf. 13. sz. 1. l.

Kurszk... Orel... Minszk...

Az első szovjet film Budapesten

Szovjet film Budapesten!
Mint ahogy a leprásokat elkülönítik, úgy szigetelték el a magyar népet a Szovjetunió szellemi és kulturális termékeitől. A Vörös Hadsereg és vele a szovjet film most áttörte a magyar reakció kínai falát. A szovjet film első megjelenése Budapesten nemcsak kulturálisan jelent történelmi dátumot, hanem politikai szempontból is.

Ennek a híradónak, amely 57 000 német hadifogoly moszkvai átvonulását, a szovjet hadsereg kurszki, oreli és minszki diadalait mutatja be, minden jelenetét a megtörtént valóságból vették a film rendezői és operatőrei. A filmnek nincs előre elkészített szcenáriuma, nincsenek hivatásos színészei. Kulisszái: a romba döntött szovjet városok és a végtelen szovjet síkságok – és mégis, vagy talán éppen ezért, a film annyira életszerűen lüktető, sokszor olyan drámaian lenyűgöző, hogy a legjobb író és dramaturg összmunkája sem tudott volna különbet teremteni.

A kétezer méteres híradó minden jelenetéről külön-külön kellene írni. De minek? Ezt látni kell.

Az egész híradóban domborműként emelkedik ki a Vörös Hadsereg gigantikus ereje, lendülete és harckészsége. Csak az Orel városát visszafoglaló vörös zászlós, robogó tankokat, a kivont karddal száguldó lovasságot, a nagy lendülettel rohamozó gyalogságot és a vörös tüzérség pusztító, szörnyű tűzerejét, a „Katyuská"-nak nevezett aknavetők lövegeinek százait kell látnunk, és már nyilvánvaló érzés és tudat: ez a hadsereg úgy gázol keresztül minden akadályon, mint hatalmas tankjai az erdőségek fáin.

Az első pesti szovjet film őszinte, maradandó élményt jelent.

Szabadság 1945. febr. 6. I. évf. 15. sz. 2. l.

Akasztófára kerültek az első fasiszta gyilkosok

Tízezer főnyi tömeg a nyilvános kivégzésen

A Népbíróság szombati ítéletét, mely szerint a két elvetemült tömeggyilkost, kik 124 munkaszolgálatost mészároltak le: Rotyis Péter törzsőrmestert és Szívós Sándor szakaszvezetőt kötél általi halálra ítélte, mindenki nagy megnyugvással fogadta. Ez az ítélet az első biztosítéka annak, hogy a nemzetgyilkosok egytől egyig elnyerik méltó büntetésüket, s egyetlen elkövetett gazság sem marad megtorlatlanul.

A nyilvános kivégzés iránt – mely az Oktogon téren vasárnap déli 12 órakor folyt le – példátlan érdeklődés nyilvánult meg. Mire elérkezett a kivégzés időpontja, a teret szegélyező rendőrkordon mögött már tízezernyi tömeg helyezkedett el, hogy tanúja legyen a Népbíróság első ítéletvégrehajtásának. A tömeg növekedésével a hangulat egyre fenyegetőbbé vált.

– Lássuk a gyilkosokat! Kötélre velük! – süvítettek végig a kiáltások a téren.

MEGÉRKEZNEK A TÖMEGGYILKOSOK

Tizenkét óra után néhány perccel barna, csukott autó gördült elő. A sofőr mellől fiatal pap szállt le. A tömeg izgalma most tetőpontra hágott. Az embererdő megmozdult. Mindenki a kocsi felé tolakodott, hogy közelről lássa a tömeggyilkosokat, azokat a bitangokat, akik a magyar munkásmozgalom sok kitűnő harcosát mészárolták le.

A kocsiból először Szívós Sándor, a gyilkos szakaszvezető szállt ki. Utána feltűnik Major Ákos dr., a Népbíróság elnöke, aki felolvassa a Nemzeti Bizottságnak a kegyelem iránt benyújtott elutasító határozatát.

Most Szívóst a tér közepére vezetik. A tömeg felfedezi, és máris elemi erővel tör ki a népharag.

– Adjátok elő a fiamat! Te gyilkoltad meg az apámat! Hol a testvérem!? – jajdult fel a hozzátartozóikat sirató kétségbeesett emberek kiáltozása.

Szívós Sándort most az egyik lámpaoszlopra erősített kötél alá viszik. Kezét már hátrakötötték, lábát összezsinegelték, majd felállítják egy székre, nyakára kötik, ráhurkolják a kötelet. Az egyik katona a hurokba teszi a nyakát, a másik kilöki alóla a széket. A test még egypárat rándul, majd beteljesedik rajta a végzet.

Most a téren lévő másik villanyoszlophoz gördül az autó, amelyből Rotyis Péter száll ki. A főgyilkos. A hangorkán most szinte megrázza a teret.

A RENDŐRSÉG MEGAKADÁLYOZZA A LINCSELÉST

– Ne akasszátok fel, adjátok ki nekünk! – követeli a tömeg. A levegőbe a botok százai emelkednek. Mindenki *ütni* akarna rajta, a rendőrök azonban megakadályozzák a tömeglincselést, és így a nyomorult gyilkos akasztófára kerül, és nem esik a tömeg dühének martalékául. Alig telik el egy perc, és a százhuszonnégyszeres gyilkos teste élettelenül himbálódzik a kötélen. A tömeg azonban még mindig együtt maradt, úgyhogy a rendőrségnek és a karhatalomnak csak a legnagyobb nehézségek árán sikerült megakadályozni, hogy a már kivégzett gyilkosok holttestét ne bántalmazzák.

Most furcsa színfolt tűnik fel a tömegben. A kavargó áradat ide-oda sodor egy tájékozatlan nőt, aki – nem tudván miről van szó – sajnálkozását fejezi ki az akasztás miatt. A tömeg az asszonyban az egyik gyilkos hozzátartozóját véli felfedezni. Már-már attól lehet tartani, hogy a tömeg őt is meg akarja lincselni. A rendőrségnek csak a legnagyobb nehézségek árán sikerült elvezetni az asszonyt a tömegből.

A kivégzett gyilkosokat, akikre a következő szövegű táblát akasztották: „Szemet szemért, fogat fogért! Így járnak a fasiszta gyilkosok!", három napig közszemlén tartják az Oktogon téren.

Szabadság 1945. febr. 6. I. évf. 15. sz. 2. l.

Demokrácia

A magyar nép nem ismeri a demokráciát. Most ismerkedik a szabadsággal, most kell megtanulnia élni vele. Országunk új alapon való felépítésénél a kezdet nehézségeivel küzdünk. Nem kitaposott ösvényen indultunk el, s a magyar nép sem találta meg még a hangját, a helyes tájékozódást az élet minden helyzetében. A reakció lapuló erői gátolják, szabotálják a népi erőfeszítéseket. De ezernyi nehézség ellenére szemünk előtt fakadnak, nőnek és erősödnek a demokrácia friss hajtásai.

Alulról, az élet elemi dolgainak elrendezésén keresztül visz az út az egész társadalom *magasabb* életmegnyilvánulásának demokratikus berendezéséhez.

Budapest házaiban a lakók házmegbízottat választanak, aki sokszor száznál is több ember közösségi ügyeit intézi és rendezi. Gondoskodik a romok eltakarításáról, a tisztaság és egyéb egészségügyi feltételek megteremtéséről, a ház helyreállításáról, a lakók biztonságáról, és a lehetőség határai között azoknak élelmezéséről. A lakók érdekeit képviselik a hatóságoknál, eljár a ház *közösségét* érintő ügyekben.

Budapest gyáraiban üzemi bizottságok alakulnak. A dolgozók nem várnak *felsőbb* utasításra, hanem maguk hozzálátnak a megrongált üzemek helyreállításához. Pótolják a megszökött fasiszták által oko-

zott személyi és dologi hiányokat, maguk megteremtik a munka- és életfeltételeket.

Budapest kerületeiben Nemzeti Bizottságok alakulnak. A régi rendszer közigazgatása széthull, a reakciós szellemű tisztviselők egy része megszökött, akik itt maradtak, azoknak nagy részében is vagy a jó szándék, vagy a képesség hiányzik a közügyek intézésére. De a közösség ügyei nem tűrhetnek halasztást.

A kerületi Nemzeti Bizottságok a helyes utat járják, mert a nép érdekeit képviselik, midőn haladéktalanul gondoskodnak kórházak berendezéséről, a rendőrség kerületenkinti megszervezéséről, az ellátatlanok részére közös konyhák felállításáról, a romeltakarítás és újjáépítés, a termelőmunka megindításának kerületenkinti megszervezéséről.

A Budapesti Nemzeti Bizottság felállította a belső Néptörvényszéket, amely már ítélkezett is két fasiszta gyilkos felett. A nép tehát késedelmet nem tűrve megteremtette a maga hatalmi szervét is, hogy *óvja* a nép békéjét és rendjét, biztosítsa a termelőmunkát és az ország demokratikus felépítését a nyilas gyilkosokkal, a reakció szabotőrjeivel és kútmérgezőivel, a nép ellenségeivel szemben.

A felszabadult vidék népe pedig előttünk jár a demokratikus Magyarország felépítésében. A nép akaratát kifejező politikai testületekként már majd minden községben megalakultak a Nemzeti Bizottságok, amelyek nem csupán a helyi ügyek öntevékeny intézői, hanem legfőbb politikai támaszai a Nemzeti Kormánynak, s amelyeken keresztül létesült s meríti éltető erejét az új Magyarország egyetlen, szuverén hatalma: az Ideiglenes Nemzetgyűlés.

Így, közös dolgaink haladéktalan, saját erőnkből való elrendezésével építjük a dolgozók szabad hazáját.

Nincs tehát okunk kétségbeesésre.

A háború vihara feldúlta országunkat, és mély sebeket ütött az ország testén. De elsöpörte az ellenforradalom antidemokratikus államberendezését, és a magyar nép végre szabad lett.

Nincs ugyan felsőházunk, amely jóformán semmiben sem különbözött a jobbágynyúzó idők felsőtáblájától, és alsóházunk sincs, ahová a reakció jóvoltából csak Pintye Gligorok és Paprika Jancsik kerültek be.

De van Nemzetgyűlésünk, ahol a dolgozók valódi képviselői tanácskoznak és hoznak törvényt.

Nincs Hetényi, Schweinitzer, Hain vezetése alatt álló rendőrségünk, amely az uralkodó klikk békéjének és rendjének fenntartása végett üldözte és verte a kenyeret és jogot követelő munkásokat. S már nincs kakastollas csendőrségünk sem, hogy óvja a nagybirtokokat a nincstelenek és nadrágparcellások százezreitől.

De alakulóban van és lesz demokratikus néphadseregünk és rendőrségünk a dolgozók jogainak és az ország demokráciájának védelmére.

Nincs Törekynk és nincs Szemákunk, és – hinni akarjuk – rövidesen nem lesz 1921. III. t. c.-ünk, amelynek alapján ezek a bírák oly hideg fensőbbséggel védték a jogot a nép harcosainak ellenében, és mérték ki az igazságot a börtönévek százaiban a munkásság és parasztság legjobb fiaira.

De van néptörvényszékünk a nép békéjének és rendjének védelmére, amely megsemmisíti a gyilkosokat, a hazaárulókat és gonosztevőket.

A magyar népnek nincs demokratikus múltja. De lesz, mert valamennyien így akarjuk: demokratikus jövője!

Szabadság 1945. febr. 6. I. évf. 15. sz. 1. l.

Szénhiány miatt nem jár a pesti villamos

A főváros visszatérő élete, a termelésbe újra bekapcsolódó tömegek folytonos növekedése indokolttá tenné, hogy a főbb vonalakon minél előbb meginduljon a villamosforgalom. A Szabadság munkatársa felkereste Maróti Károlyt, a Beszkárt Üzemi Bizottság elnökét, aki a következőkben ismertette a jelenlegi helyzetet:

– Mindent elkövetünk a forgalom mielőbbi megindításáért, az eredményt azonban rengeteg, szinte elháríthatatlan akadály késlelteti. Az üzem forgalmi személyzete teljes erővel dolgozik a vonalak rendbe hozásán, sok szakaszon ez már meg is történt, áramhiány miatt azonban nem tudjuk a járatokat megindítani. Sem a Phoebus, sem az Elektromos Művek nem rendelkeznek ilyen célra szénnel, ezért már a forgalomban volt újpesti járatot is be kellett szüntetni. Most folynak a tárgyalások az illetékes hatóságokkal, hogy a Salgó-medence és a főváros között egy szenet szállító MÁV-ingajárat induljon meg.

– A Beszkárt Üzemi Bizottsága azonban mindent elkövet – fejezi be Maróti Károly, a Szabadság munkatársának adott felvilágosítást –, hogy a főváros lakosságának közlekedési nehézségeit minél előbb eredményesen megoldja.

Szabadság 1945. febr. 7. I. évf. 16. sz. 4. l.

Megindult a sport szervezése is

Pártközi megállapodás alapján a Magyar Demokratikus Ifjúság Szövetsége megbízást kapott a magyar sportélet újjászervezésére. Jogfolytonosság folytán a Szövetség a kultuszminisztert tekinti főfelügyeleti hatóságának. A Nemzeti Bizottság dr. Pusztai János min. osztályfőnö-

köt bízta meg a Kultuszminisztérium itt maradt részének ideiglenes vezetésével.

A Szabadság munkatársa felkereste dr. Pusztai Jánost, hogy megkérdezze, mi lesz az első lépés a magyar sport újjászervezésével kapcsolatban.

– Feladatom lényege az – mondotta a miniszter fiatal képviselője –, hogy az összeomlásból megmentsem azt, ami megmenthető. Embereket, intézményeket és a jövő szempontjából értékes szervezeteket. A sport területén is az az első tennivaló, hogy számbavegyük az embereket. Megvizsgáljuk az intézményeket, és megteremtjük azokat az elemi feltételeket, amelyek az élet megkezdéséhez szükségesek. Ebből a célból jelentkezésre hívjuk fel a sportszövetségek és intézmények vezetőit, hogy hivatalosan számot adjunk a magyar sport jelenlegi helyzetéről. A jelentkezés helye a Magyar Testnevelés Házának Alkotmány u. 3. sz. alatti épülete. A jelentkezőket a kultuszminisztérium itt maradt szaktisztviselői fogják számbavenni.

A Demokratikus Ifjúság Szövetségében különben is élénk élet folyik. A Szövetség egyik legfontosabb programja a társadalmi, iskolai és főként a munkássport felélesztése.

Szabadság 1945. febr. 8. I. évf. 17. sz. 2. l.

Első villamosjárat: Újpest – Forgács utca

A BSZKRT központi üzemi bizottságának elnöke, Maróti Károly hivatalosan közli, hogy az első villamosjárat az újpesti Víztoronytól a Váci úton át a Forgács utcáig megindult. A BSZKRT ezután a járatot a Nyugati pályaudvarig igyekszik meghosszabbítani, ami a közeli napokban meg is valósul. A BSZKRT különben a szárnyvonalak mi-

előbbi rendbe hozására és forgalomba hozására fekteti a fősúlyt, elsősorban arra törekszik, hogy a rákoskeresztúri temető felé induljon meg a forgalom, hogy a köztereken és egyéb egészségügyet veszélyeztető helyeken eltemetett holttestek mielőbb kikerüljenek a főváros területéről.

Szabadság 1945. febr. 8. I. évf. 17. sz. 2. l.

Egy délelőtt a toborzóirodában

Az ideiglenes nemzeti kormány a budapestieket is fegyverbe szólította Magyarország felszabadítására a Hitler-fasizmus ellen.

A kerületi elöljáróságokon folyik az új magyar honvédség tagjainak toborzása. A pesti munkás és polgár egyaránt megértette, hogy miről van szó, és a toborzó tisztviselő előtt egymás után jelentkeznek zászló alá.

Koppány István rendőr áll most az asztal előtt. Szép szál legény. Azelőtt az I. huszárszázadban szolgált. Januárban, amikor a nyilasok a rendőröket Budára parancsolták, „olajra lépett", megszökött. A Vörös Hadsereg bevonulása után újból jelentkezett szolgálatra.

– Most már szívesen átmegyek majd Budára a nyilasokért és a német banditákért.

Négy fiatalember következik: Budai János kovács, ifjabb Lázás Gergely cipész, Madarász László tisztviselő és Hídvégi Márton műszerész. A fiatalok meglepően pontos magyarázatát adják, miért siettek a toborzóirodába.

– Bosszút akarunk állni Budapestért. Ez a legelső célunk. Két éve tudja már minden épeszű ember, hogy Németország elvesztette a háborút. Mi gyakorló repülők vagyunk, és szeretnénk Budapestért és az

országért néhány „csomagot" Berlinre leereszteni. A bosszú érzésén túl az a vágy is hajt bennünket, hogy magyar fegyverrel visszaszerezzük becsületünket a szabadságszerető népek sorában.

*

A másik elöljáróságon is sokan jelentkeznek. Itt először ahhoz az asztalhoz megyünk, ahol a nőket fogadják. Smitz Lajos holland építész osztrák származású felesége ápolónőnek jelentkezik. Közlik vele, hogy a női korhatár 40 év, s ő már túl van.

– Csak egy esztendővel – mondja –, de ez nem lehet akadály, hiszen képesített ápolónő vagyok. Boldogan mennék frontszolgálatra is. Alig vártam a percet, hogy felajánlhassam szolgálataimat a nácik ellen.

A következő női jelentkező a korhatáron aluli. A feltűnően csinos kis Léderer Györgyi még csak 19 éves.

– Szívesen vállalkoznék fegyveres szolgálatra, mint az orosz lányok. De ha nem lehet, megyek ápolónőnek vagy egyéb segédszolgálatra. Csak hívjanak minél előbb.

Ez egyébként minden jelentkezőnek, férfinak és nőnek egyaránt a leghőbb vágya: minél hamarabb hívják be őket az új nemzeti hadseregbe.

A tiszteknek a központi városháza XIV. ügyosztályán kell jelentkezni. De többen, dolguk lévén az elöljáróságon, azt kérik, hogy jelentkezésüket itt fogadják el. Kalmár Sándor dr. 50 százalékos hadirokkant, alig lehet meggyőzni arról, hogy itt nem vehetik lajstromba. A toborzó bizottság egyik tagja, Rechnitz Sándor, tíz hadikitüntetés tulajdonosa, megnyugtatja Kalmárt, hogy maga is a városházán fog jelentkezni.

– Tavaly egy munkásszázad parancsnokhelyettese voltam – mondja –, de amikor a nyilasok átvették a hatalmat, megszöktem. Budán bujkáltam, amíg a nyilasok a kislányommal együtt elfogtak. Szegénykét

mellettem lőtték agyon. Nekem sikerült megmenekülnöm. Azért élek, hogy harcolhassak a világ legaljasabb emberei, a nácik ellen.

Silló Ferenc jelenleg betegen fekszik, de nem akar lemaradni. Édesapját küldte be az írásbeli jelentkezésével. Így is előjegyzik. Sorra jönnek a mostani háború rokkantjai, egy-két év előtt csonkolt fiatalemberek.

– Műszerész vagyok – mondja az egyik. – Legalább segédszolgálatra jegyezzenek elő, ha már másképpen nem állhatok bosszút azokon, akik akaratom ellenére maguk mellé kényszerítettek és akik miatt nyomorékká váltam.

Tinkel Loránd zászlós volt, s egészen addig katonáskodott, amíg nem akarták elkényszeríteni Budapestről. Akkor megszökött. Autós szakember. Gépkocsizó volt.

– Nem szeretnék február végéig várni – mondja –, protekciót keresek, hogy haladéktalanul beállhassak az új Nemzeti Hadseregbe!

*

Minthogy Budapesten egyelőre csak gyalogosan lehet közlekedni, több oldalról fölmerült az a kívánság, hogy az elöljáróságokon ne csak személyesen, hanem – főként a külső városrészekből – a házmegbízottak, illetve tömbmegbízottak útján is lehessen jelentkezni. A volt munkaszolgálatosok, akik egyébként is most szervezkednek, valószínűleg csoportosan állnak a zászlók alá.

A toborzóirodákban most vizsgázik Budapest népe, amikor önként állhat be a hitleri fasizmus ellen küzdők sorába. Ezen a vizsgán derül ki, hogy a megkínzott magyar fővárosban mennyi életerő maradt, mennyi harcos elszántság. S elsősorban ettől függ helyünk az új világban.

Szabadság 1945. febr. 8. I. évf. 17. sz. 3. l.

Felszabadulás, január 16.

Január 15-én délután 5 órakor három nyilas robogott be az óvóhelyre. Kurtán közölték a parancsot: éjfélre mindenki hagyja el a házat, menjen, amerre lát, a sötét éjszakában, de csakis a Duna irányába. Akit éjjel 12 órakor még ott találnak, főbe lövik. Ezzel meglóbáltak három géppisztolyt, három 9-es revolvert, három fokost, és egymást fedezve eldübörögtek.

Százötvenegy felnőtt, huszonegy gyermek állott percekig némán, gyökeret verten. Aztán, mint ahogy az olaj elválik a víztől, úgy különült két táborra a pincelakók tömege. A kisebbik rész nyüzsögni kezdett, mint hangya a bolyban. Szálláskeresők indultak útnak. A többi eszeveszett kapkodással csomagolt. Ágyneműt, fazekat, lisztes zacskót, babot, lencsét, kanárimadarat, a zűrben és félhomályban lehetőleg minél több idegen holmit is összemarkolva, gondos előrelátással. Aki netán marad, annak úgysem lesz rá reggelre szüksége.

Patkányok menekülhetnek így a süllyedő hajóról. Ilyen gyorsan, szervezetten. Hét órakor a lakók egyharmada elindult, neki a felsebzett utcáknak, bukdácsolva a döglötten kígyózó drótok, kábelek halmazában, az űrben pattogó, sivító lövedékek zajától kísérve.

Egypár tétovázó még ott keringett.

A házparancsnok közölte, hogy éjfélkor német katonák szállják meg a házat. A dolog komoly, mindenkinek el kell hagynia az épületet.

– Szedelődzködni és indulni, emberek, amíg nem késő! Amíg nyitott óvóhelyet lehet találni a mellékutcákban.

Senki nem mozdult. A parancsnok várt, aztán elkiáltotta magát:

– Akkor munkára, emberek! Átmegyünk a fáspincékbe. Áthordjuk a holmikat. Egy szög se maradjon itten! Akár nyilasok, akár németek jönnek ide, éjfélre hűlt helyünket találják. Befalazzuk magunkat!

Megkezdődött a lázas hurcolkodás a lakályosan berendezett óvóhelyről a vaksötét, nyirkos, dohos szenespincékbe. Pislákoló árnyfények

mellett folyt a berendezkedés az alvilágban, riadtan futkosó patkányok tanyáján. Szénporra dobált matracok, csepegő vascsövek alá ékelt fekvőhelyek közt csetlett-botlott a hurcolkodók tömege. A férőhely kevésnek bizonyult, csákánnyal estek az egyik raktár falának. Sikolyok, káromkodások, nyafogások és sóhajok vegyültek a csákányok zuhogásába. – Ki vitte el a párnámat? – Hol a gyerek bilije? – Istenem, vizet nem hoztál, szomjan fogunk halni! – Közben felrúgták az olajmécsesünket, lába kelt kevéske zsírunknak, és valaki már bele is feküdt a keservesen átcipelt tábori ágyunkba, a gyerekek helyére.

Sóhajtozva, acsarkodva, székeken kuporogva, meleg étel nélkül, poshadt vízzel öblögetve a szomjúságunkat, riadalomban a riadt patkányok között: így töltöttünk negyvennyolc órát a befalazott pincehelyiségben. A hevenyészett fal mögül nehéz bakancsok kopogtak le s föl a pince lépcsőjén. Fölöttünk, az emeletekről gépfegyverek kattogtak. Acsarkodtunk és sóhajtoztunk, de éltünk, s tettük, amit tenni kellett.

Negyvennyolc óra múlva elhallgattak a gépfegyverek. A beállott csendben kopogás hallatszott a vészátjárón. Zuhogni kezdtek a csákányok. Két perc múlva a kerek nyíláson átbújt a szomszéd ház parancsnoka.

– Elmentek! – ezzel köszöntött be. – A kapu el van torlaszolva. Jó lenne a köveket elhordani.

Mondanom sem kell, az improvizált falat sokkal gyorsabban hánytuk szét, mint megépítettük. Fent az udvaron, hideg csillagfénynél, a nehéz utcaköveket hasalva adták kézről kézre az emberek. Hajnalra eltűnt a kapu alatt emelt félemeletnyi barikád. Aztán halálos csöndben, félve, reménykedve vártunk. Kik jönnek? Azok, vagy Ők?

Kora reggel motorberregésre óvakodtunk fel az udvarra. Két ottmaradt, rozoga autó motorját járatta két fiatal orosz. Később többen is beszállingóztak. A gyerekek kilódultak a pincéből, hancúrozni a reggel hűvös, derűs fényében. Aztán ötven kiló dohányt osztottak szét az orosz katonák a férfiak között.

Nálunk, a hatalmas körúti bérházban, így köszöntött be a felszabadulás.

József Jolán

Szabadság 1945. febr. 9. I. évf. 18. sz. 2. l.

Így dolgozik a Nemzeti Segély!

A Nemzeti Segély, mely Budapest ellátatlan, nincstelen lakosságának legelemibb életszükségleteit a népi szolidaritás segítségével igyekszik biztosítani, Munkácsy Mihály u. 19. szám alatti székházában már megkezdte működését. A Nemzeti Segély munkásai, tisztviselői gőzerővel dolgoznak, hogy azt a fontos feladatot, amit Budapest éhező népének ellátása jelent, minél eredményesebben elvégezhessék. Aki látta azt a lázas munkát, ami a segély épületében folyik, teljesen bizakodás tölti el a Nemzeti Segély vezetése iránt.

Meglátogattuk a Nemzeti Segély székházát, ott eddigi munkájukról, későbbi terveikről így számoltak be nekünk.

EGÉSZSÉG! EGÉSZSÉG!

A közegészségügyi osztály elsőrendű törekvése, hogy a gyógyszerkészletet szerezze be. E tervet egyrészt magánadakozással segíti megvalósítani. Így pl. a Thallmeyer és Seitz gyár nagy mennyiségű gyógyszert adományozott, és már folyamatban van más gyógyszerkészletek gyűjtése is. Az N. S.-nek két kórházában, Köröndszanatórium és a Batizfalvy-szanatórium, máris ápolják, gyógyítják a rászoruló betegeket. Hamarosan sor kerül arra, hogy a székházban és a kerületi bizottsá-

goknál ambulanciákat és oltóhelyeket rendeznek be. Két orvosi laboratórium is működik már. Ez idő szerint több szociális gondozónővér van az akció szolgálatában, akik kerületenkint beosztva látogatják a lakosságot, tanáccsal, gyakorlati útmutatással enyhítve helyzetükön.

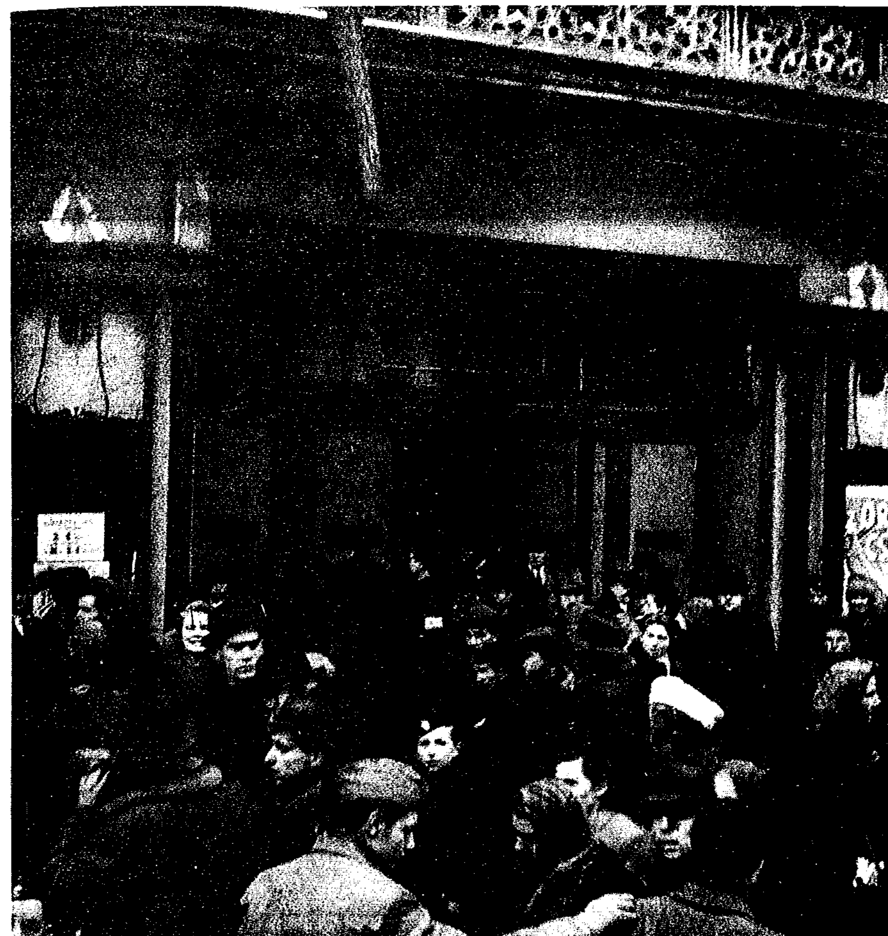
A KÖZELLÁTÁS

Az N. S. közellátási akciójának első célja, hogy a munkásságot, az árva és elhagyott gyermekeket a legfontosabb ruházati cikkekkel ellássa. Eddig két gyermekotthont rendeztek be, egyiket a Hermina úton 100 férőhellyel, egy másikat a Bulyovszky utcában 50 férőhellyel. Hamarosan megnyílik a harmadik is, a Munkácsy Mihály utca 5–7. szám alatt, ahol 300 gyermek kap otthont, majd a negyedik a Munkácsy Mihály utca 21. számú házban, ott 80 gyermek nyer elhelyezést. Egyébként a Munkácsy Mihály utca 21. számú házban szerdán nyílt meg a gyermekétkeztetési akció, és már egy csoport kap naponta teljes ellátást.

Továbbá a rászorult művészek ruhával meg élelemmel való ellátása is komoly gondja meg terve az N. S.-nek, felismerve azt a rendkívül fontos küldetést, mely a megújhodott Magyarországon éppen a művészekre vár. A közeljövőben a XIII. kerület ipari munkásainak nélkülözőit segíti meg.

Eddig a megajánlások tömege érkezett az N. S.-hez. Hogy csak a legfontosabbakat említsük, a Hazai Fésűsfonógyár teljes termelését az akció rendelkezésére bocsátja, a Magyar Konfekció Rt. pedig 200 ruhát és 500 öltönyhöz szükséges anyagot adott. Gyermekek részére is készítenek ruhákat. Továbbá csecsemőkelengyékről is gondoskodnak. A Hutter és Lever gyár 100 kg margarint és 200 kg étolajat ajándékozott.

Fontos munkát fejt ki a közoktatási akció dr. Telegdy egyetemi m. tanár vezetésével. Három napközi otthona működik, a Podmaniczky

1945. február 6.: az első pesti mozielőadás az Urániában. Műsoron Az oreli csata

Élelmiszert hoz a Nemzeti Segély vonata a fővárosba

Indul a Nemzeti Segély gyerekvonata vidékre

utcában, az Ó utcában és a Vilmos császár úton. Ezekben elemistákat és középiskolásokat tanítanak. Átmeneti időre új tantervet dolgoznak ki, hogy minél előbb megindulhasson az iskolán kívüli oktatás. A végleges tanterv kidolgozásáról már tárgyaltak a debreceni ideiglenes kormány kiküldötteivel.

Működnek az akció jogtanácsosai is, akik tanácsot adnak a hozzáfordulóknak.

A VIDÉK SEGÍTSÉGE

Az N. S. országos szervezetének köszönhető, hogy vidéken eddig sok élelmiszert gyűjtöttek össze Budapest lakosai számára. Az élelem felhozatala gyors ütemben történik majd meg a nehéz szállítási viszonyok ellenére is. Természetes, hogy minél nagyobb tőkére, rengeteg élelmiszerre, ruhára van szükség, hogy a nélkülöző főváros lakosságának támogatást lehessen nyújtani.

Az akció szívén viseli a nélkülöző pesti gyermekek vidéken való elhelyezésének kérdését is. Ennek érdekében Szegeden, Kecskeméten, Nagykőrösön, Cegléden, Kiskunfélegyházán és másutt a kiküldött megbízottak már dolgoznak, úgyhogy a közlekedés helyreállása után komoly remény van ennek a nagyon fontos problémának sikeres megoldására.

Tervek és ötletek garmadája vár még kivitelre, a súlyos időkhöz méltó nagy erőfeszítésre van szükség az egész társadalom részéről, hogy ezek a feladatok megoldhatók legyenek, és hogy az N. S. valóban azzal az eredménnyel dolgozhasson, amelyre szegény fővárosunk érdekében oly nagy szükség van.

*

A Nemzeti Segélyakció központja (VI., Munkácsy Mihály utca 19.) értesíti a segélyakció összes kerületi szervezeteit, hogy központjában minden kedden és pénteken délelőtt 10 órakor vezetőségi ülést tart.

Medvecukrot oszt a gyermekeknek a Nemzeti Segély

Felkéri a segélyakció kerületi szervezeteit, hogy magukat ezeken az üléseken egy-egy kiküldöttel minden alkalommal képviseltessék.

*

A VII. kerületi nemzeti segélybizottság felhívja a kerületi házbizalmiakat, hogy a kerületben lakó nélkülözők élelemmel és ruházattal történő megsegítése érdekében f. hó 10-től 12-ig a ház lakói között végezzenek gyűjtést élelmiszer- és pénzbeli adományokra kiterjedően. A gyűjtés eredményét az adományozók által is láttamozott pontos névjegyzékkel szolgáltassák be a bizottság hivatalos helyiségébe (VII., Erzsébet körút 23.) f. hó 13-án vagy 14-én 9 órától 16 óráig. A bizottság felkéri a tömbbizalmiakat, hogy a gyűjtés lebonyolítását ellenőrizzék.

Szabadság 1945. febr. 9. I. évf. 18. sz. 2. l.

Negyvennyolc órán belül el kell temetni a halottakat

Az orosz katonai főparancsnokság felhívására a polgármester elrendelte, hogy a székesfőváros területén, házakban, utcákon fekvő még eltemetetlen hullákat 48 órán belül feltétlenül el kell temetni.

A házparancsnok, illetve a megbízottak kötelesek minden hulláról a kerületi tisztiorvosnak jelentést tenni. A hullákat a Kerepesi, illetve a rákoskeresztúri Újtemetőkbe kell kiszállítani. Ha a házban elegendő munkaerő nem áll rendelkezésre, a háztömbmegbízott (parancsnok) tartozik a kiszállításhoz munkaerőt kirendelni.

A polgármester elrendelte, hogy a székesfőváros területén működő orvosok minden bejelentési kötelezettség alá eső heveny fertőző megbetegedést jelentsenek be. A bejelentést vagy az arra szolgáló nyomtatványokon, vagy annak hiányában űrlapon kell teljesíteni.

A bejelentést 2 példányban kell kiállítani, és a házmegbízott vagy a beteg hozzátartozója, lakótársa köteles ezeket közvetlenül a kerületi tisztiorvoshoz haladéktalanul beküldeni.

*

1. Az Egészségügyi Rendkívüli Tanács utasítja az orvosokat, hogy számbavételezés céljából jelentkezzenek a kerületi tisztiorvosoknál.

2. Az Egészségügyi Rendkívüli Tanács utasítja a házmegbízottakat, hogy az elhagyott orvosi rendelőket jelentsék be a kerületi tisztiorvosoknál.

Szabadság 1945. febr. 9. I. évf. 18. sz. 3. l.

Ismét folyik a munka a Győrffy István-kollégiumban

Mint ismeretes, a múlt év márciusában uralomra került fasiszta rezsimnek első dolga volt a ránézve „nemzetellenes" értelmiségi gócot autonómiájától megfosztani, vagyonát elidegeníteni és tagjait szétszórni. Ekkor az intézmény minden tagja önként elhagyta a kollégiumot, zömével illegalitásba vonult, és a legkülönbözőbb természetű földalatti harcok árán megőrizte élgárdáját egészen a felszabadulásig. A napokban tartott rendkívüli kollégiumi gyűlés elhatározta, hogy a kollégium megmarad a szegényparasztság kollégiumának, de sajátos helyzetéből adódóan az értelmiségi fiatalság harcosának is a demokratikus Magyarország megépítésében. A kollégium felvesz zárt számban kifogástalan

erkölcsű, jó előmenetelű és főleg szegényparaszti származású diákokat, Királyi Pál utca 12. szám alatt.

Szabadság 1945. febr. 9. I. évf. 18. sz. 3. l.

Munkában a csepeli Weiss Manfréd-gyár üzemi bizottsága

A Vörös Hadsereg bevonulása után a Weiss Manfréd-gyár munkásai azonnal üzemi bizottságot alakítottak, hogy kezükbe vegyék az ország e legnagyobb nehézipari üzemének sorsát. A bizottság január 18-án alakult meg, s első feladatául a gyár megindítását és ezzel a felszabadító Vörös Hadsereg támogatását tűzte ki.

A gyár üzemképes műhelyeit azonnal üzembe állította, megindította a helyreállítási munkálatokat, s ma már több mint 5000 ember dolgozik a gyárban. Működik a préskovács osztály, a hegesztőüzem, a motorosztály, a bognárműhely. Részt vett azontúl a gyár munkássága a hídépítésben s a röptér helyreállításában is, és rövidesen megindul a pontonok gyártása is.

Szabotázscselekmény megakadályozására, a nyilas- és németérzelmű elemek kirostálására tisztogatási akciót indítottak, és ellenőrzik az igazgatók és tisztviselők munkáját. Szabályozták az összes dolgozók fizetését: a segédmunkás órabérét 4 pengőben, gépmunkásét 4–5 pengőben, szakmunkásét 5–6 pengőben állapították meg. Minden 14 éven aluli gyermek után heti 25 pengő pótlékot adnak, a tisztviselők havi fizetését pedig 600–1400 pengő között állapították meg. A nőmunkások azonos munkáért ugyanolyan munkabért kapnak, mint a férfiak.

A dolgozó munkásság élelmezése érdekében lefoglalták a gyár élelmiszerkészletét, s abból a gyárban főznek a dolgozók részére. Hozzáfogtak a gyári kórház helyreállításához is.

A munkások átérezték feladataikat, bátran belenyúltak az üzem s a termelés újjászervezésébe és irányításába; együttműködnek a gyár vezetőségével, s egyben ellenőrzik is azt.

Szabadság 1945. febr. 10. I. évf. 19. sz. 3. l.

Állatkert, 1945

A lezárt pálmakert kitört üvegajtaján keresztül csak nehezen mászhatunk be az épületbe. A gyönyörű délszaki növények a fagyos télben élettelenül, megfagyva lógatják sárgás leveleiket. A pálmakert végén a kis tó vizébe befagyva hevernek a krokodilok. Az egyiknek még kilátszik a jégből pikkelyes lába.

A madarak házában, a majmok, oroszlánok, medvék és tigrisek birodalmában minden csöndes. A ketrecek lakói kivétel nélkül mind elpusztultak az ostrom alatt. A zsiráfok épületét bombatalálat érte, és a repeszdarabok, a légnyomás megölte a ház hosszú nyakú lakóit. Szemben, az elefántok sziklaházában szomorú látvány fogadja a látogatókat. A karvastagságú vasrudak mögött élettelenül fekszik Sziám, az Állatkert sztárja. A közelben lecsapódó egyik bomba ölte meg. A csonttá fagyott hatalmas húskolosszus mellett a földön egy életben maradt keselyű lapul, és vájja mind mélyebbre kampós csőrét az elefánt testébe. Sziám párja a szomszéd ketrecben búsan lóbálja ormányát, és lábát begörbítve könyörög valami ennivalóért.

Az Állatkert személyzetének egy része még mindig a helyén van. Vezetőjük, Szombathy felügyelő pár szóval beszámol az állatok tragédiájáról.

– Már az ostromot megelőző bombatámadások alatt sokat szenvedtek az állatok. A háromhetes ostrom alatt szinte lehetetlen volt már a gondozásuk és etetésük. Az ápolók mégis megkísérelték az emberfeletti munkát, és golyózáporban járták végig a ketreceket. Amikor már három ápoló halt meg munkája közben, abba kellett hagynunk a reménytelen küzdelmet.

– Ebben a pillanatban az Állatkert állománya egy elefántból, két zebrából, öt tevéből, öt vízilóból, egy pumából és néhány ragadozómadárból áll. A tevék bírták a hideget és az éhezést is, a vízilovaknak pedig szerencséjükre természetes meleg artézi víz áll rendelkezésükre. A többi állat kivétel nélkül elpusztult. Az Állatkert kára több százezer pengőre rúg, hiszen ha figyelembe vesszük, hogy békeévekben csak a zsiráfok értéke 33 ezer pengő volt, elképzelhetjük, milyen hihetetlen nagy összegekre lesz szükség, ha az Állatkertet ismét régi nagyságában akarjuk viszontlátni.

Visszafelé az úton az éhesen és szomorúan álldogáló tevék mellett megyünk el. Pest arcáról újabb békés színfoltot törölt le a háború vihara, és valószínűleg hosszú időre lesz szükség addig, amíg a majmok ketrecei előtt újra felcsattan a gyermekek kacagása.

Szabadság 1945. febr. 10. I. évf. 19. sz. 3. l.

Talpra magyar, hí a haza!

A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség toborzó nagygyűlése

A Demokratikus Ifjúsági Szövetség pénteken délután rendezte meg első toborzó nagygyűlését a Magyar Színházban. Hatalmas jelszavas táblák alatt, hosszú sorokban vonultak fel az ifjúság csoportjai a város

különböző pontjairól. Jóval a gyűlés megkezdése előtt már zsúfolásig megtelt a terem lelkes fiatalokkal.

Az ifik rögtönzött szavalókórusa még a függöny felhúzása előtt beleharsogta a terembe jelszavait: „Fogat fogért, szemet szemért! Álljunk bosszút Budapestért – Berlinben!" „Be az új Nemzeti Hadseregbe!" „Éljen az ifjúsági egység!"

A műsort az újpesti ifiszövetség fúvószenekara kezdte meg, a régi, népszerű Szalmás- és Vándor-kórus indulókkal szerepelt. Gyarmati Anikó Ady-versei, Major Tamás szavalata és Török Erzsi Kossuthnótái adták a műsor kulturális részét. A négy szónok világított rá a gyűlés tulajdonképpeni céljára. Kiss Sándor hosszabb beszédben mutatott rá a Szövetség megalakulásának rendkívüli jelentőségére, célkitűzéseire, programjára. A reakció által eddig mindig lehetetlenné tett ifjúsági egység most végre megvalósulás előtt áll, tőlünk függ, milyen keményre, milyen harcosra tudjuk kovácsolni. Kicsi Sándor a magyar ifjúság különböző rétegeinek összefogásáról beszélt, Hollós Ervin a magyar nemzeti hadseregről, amelybe az ifjúságnak kell a legjobb harcosokat adni. Hazai Jenő önkéntes jelentkezésre szólította fel az ifjúság tömegeit.

A hallgatóság állandó tapssal, lelkes közbekiáltásokkal, jelszavakkal jutalmazta a lelkes hangú szónokokat. Az ifik bebizonyították, hogy tudják kötelességüket, és tisztán látják céljukat: minden fiatal magyarral megértetni, hogy ott a helye az új nemzeti hadseregben! Amíg le nem verjük a fasizmust, amíg ki nem irtjuk az írmagját is, addig a magyar ifjúság nagy problémáinak megoldására sor nem kerülhet.

Szabadság 1945. febr. 11. I. évf. 20. sz. 4. l.

MADISZ-os fiatalok indulnak a bányákba

Kőbánya dolgozik

Aki ma végigmegy Kőbánya utcáin, annak jólesö kép tűnik a szemébe: élet, mozgás mindenfelé! Munkába siető emberekkel találkozni léptennyomon; itt a BSZKRT-alkalmazottak hatalmas létrájukon egyensúlyozva javítják a felső vezetékeket, másutt a romokat takarítják, rendbehozzák a megrongált házakat, a gyárakban a munka zaja zsong, nyitott üzleteket is láthat a szemlélő: az egyikben friss lóhúst mérnek: a másikban vígan csattogtatja ollóját a borbély. És mindenütt füstölnek a kémények.

Csak egyet nem látni: tétlen őgyelgőket. Kőbánya dolgozik!

Az elöljáróságon így világították meg a helyzetet:

– Amikor a lakosság lassan felmerészkedett a pincéből a lakásokba – mondotta az elöljáró –, első dolgom volt falragaszokon munkára hívni az állami és városi alkalmazottakat. A következő lépés volt az emberi és állati hullák elföldelése, a romok eltakarítása, a házak és lakások javítási munkálatainak megkezdése. Kőbánya, anélkül hogy külső segítséget igénybe vett volna, vízhez, villanyhoz jutott. A munka olyan ütemben indult el, hogy ma már 31 gyárban 17 000 munkás dolgozik rendszeresen. Vasutasaink ugyancsak nagy munkát végeztek. Annyira rendbehozták a pályatesteket, hogy a Szolnok–Kőbánya vonalon Kőbánya-alsó pályaudvarra, a Hatvan–Kőbánya vonalon pedig Kőbánya-felső pályaudvarra rendesen befutnak a vonatok. Sikerrel szerveztük meg a rendőrséget és tűzoltóságot.

A vagyon- és személybiztonság fokozására házőrséget szerveztünk. Az iskolák rendbehozatala annyira haladt, hogy a napokban legtöbb iskolánkban megkezdhetjük a tanítást. Templomainkban zavartalanul folyik a vallás gyakorlása. A közegészségügy rendezése során elsősegélyhelyeket létesítettünk az elöljáróság helyiségében, gyógyszertárat állítottunk fel, kerületi orvosaink pedig lelkiismeretes ellenőrzést gyakorolnak a fertőző betegségek megelőzésére és leküzdésére.

– Ami a legsúlyosabb kérdés, a közélelmezés problémáját illeti – mondotta a továbbiakban az elöljáró –, a kerületi vezetőség óriási erőfeszítéseket tesz a nehézségek leküzdésére. Elsősorban kórházaink ellátását biztosítottuk, ezután pedig minden rendelkezésre álló eszközzel igyekszünk a rászorultakon segíteni. Ez természetesen nem megy máról holnapra. Megnyílt több népkonyhánk, ezenkívül néhány üzletet is el tudunk látni a legszükségesebbekkel. Minden remény megvan tehát arra, hogy a legrövidebb időn belül Kőbánya lakosságának életszükségleteit biztosítani tudjuk – fejezte be értékes tájékoztatását az elöljáró.

Szabadság 1945. febr. 11. I. évf. 20. sz. 4. l.

Az olvasó írja

Takarítsák el a gettó hullahegyeit

A Kazinczy utcai fürdő környékének lakói a legnagyobb megdöbbenéssel látják, hogy a fürdő udvarán felügyelet nélkül hevernek százszámra a hiányosan fedett testű hullák, és ahelyett, hogy azokat elszállítanák, esténkint újabb és újabb hullahegyek emelkednek – már nem is a fürdőben, hanem a kapu előtt a járdán, úgyhogy a fürdő ajtaján már be sem lehet menni.

Az olvadás megindult, de intézkedés eddig, úgy látszik, nem történt. Mire fog ez vezetni? A Chevra Cadisa, ahol érdeklődtünk, azt a felvilágosítást adta, hogy nincs szállítóeszköz, így nem tudják a hullákat a temetőbe szállítani.

Volna nekünk egy szerény indítványunk. A Wesselényi utcai hősök templomának van majdnem egy holdnyi kertje, amit eddig fűtenyésztésen kívül semmire sem használtak. Tessék kirendelni a községi Temetkezési Vállalat és a Chevra embereit, és ebbe a kertbe három nap alatt el lehet temetni valamennyi hullát, akik a gettó hősi halottai.

Ezt a kérdést a lehető legsürgősebben el kell intézni, mert hiába harcolunk a járványok ellen, ha a fertőzések melegágyát el nem takarítjuk.

A Kazinczy utcai tömb lakóinak nevében

G. T.

Szabadság 1945. febr. 11. I. évf. 20. sz. 4. l.

Budán megtört a német ellenállás

Több mint 30 000 fogoly,
nagy hadizsákmány került a szovjet csapatok kezébe

A szovjet tudósítóiroda jelenti:
Csapataink Budapesten megtörve az ellenség ellenállását, a város nyugati részében, Budán több mint 200 háztömböt foglaltak el, köztük a királyi palotát és a régi erődöt, és a nap végén befejezték a körülzárt ellenséges csapatok maradványainak felszámolását. A harcok folyamán február 11-én és 12-én a város nyugati részén a rendelkezésre álló adatok szerint több mint 30 000 ellenséges katona és tiszt esett hadifogságba.

Kiegészítésképpen közlik a hadijelentéshez:

Budapest városának nyugati részén csapataink megtörték a körülzárt ellenséges csapatok ellenállását. Gárdakülönítmények megtisztították egy régi erődöt a hitleristáktól. Egyidejűleg „N” harci csoport rohamcsapatai elfoglalták a Gellérthegyet. A királyi palota is kezeink között van. Az ellenséges ellenállást teljesen szétzúztuk. Osztagaink minden oldalról fokozzák a nyomást. A németek egyik állást a másik után voltak kénytelenek feladni, és katonáik és tisztjeik holttesteinek hátraha-

gyásával vonultak vissza a város utcáin át. Az ellenség egyes kisebb ellenállási fészkeinek felszámolása küszöbön áll. A fogságba esett ellenséges katonák és tisztek hatalmas csoportokban vonulnak a gyűjtőhelyekre. A foglyok között van a 10. magyar gyalogoshadosztály parancsnoka, Lehotzky ezredes. Egy csapattestünk egyedül 26 tankot és motorágyút, 190 ágyút, 18 mozdonyt és körülbelül 300 vasúti kocsit zsákmányolt.

Szabadság 1945. febr. 14. I. évf. 22. sz. 1. l.

Budapest népe!

A Vörös Hadsereg a magyar főváros utolsó háztömbjeiért vívja felszabadító harcát. A főváros teljes felszabadítása napok, esetleg órák kérdése. Az ostrom hetei alatt tönkretett, víztől, világítástól, gáztól és kenyértől megfosztott főváros vérkeringésének megindítása a lakosság életének legfontosabb kérdése.

Buda utcáin még folynak a harcok. Az ideiglenes nemzetgyűlés és a magyar kormány emiatt egyelőre még Debrecenben tartózkodik, tehát nem állhat élére a helyreállítási munkálatoknak. Minden óra és perc, amelyet tétlenségben töltünk, napokkal és hetekkel hosszabbíthatja meg a főváros lakosságának megpróbáltatásait. Cselekednünk kell!

A főváros felszabadított területein megalakultak vagy megalakulóban vannak a magyar demokratikus pártok: a Független Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, a Szociáldemokrata Párt, a Magyar Kommunista Párt, az egyházi és társadalmi szervezetek képviselőiből a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, amely a kormány és a nemzetgyűlés Budapestre jöveteléig átveszi a közigazgatást, a rendfenntartás és a helyreállítási munkálatok vezetését.

Romeltakarítás a Madách téren

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front felhívással fordul a főváros népéhez, hogy minden külön intézkedés, a hivatalos szervek rendeleteinek bevárása nélkül

haladéktalanul jöjjön ki a pincékből, hozza lakható állapotba otthonait, takarítsa el a romokat. A polgári rablók és fosztogatók, a fasiszta bűnösök ellen szervezzen házőrségeket és vegye őket őrizetbe. A vízvezeték- és villanyszerelők kezdjék meg nyomban a víz-, villany- és telefonvezetékek kijavítását, az orvosok és gyógyszerészek azonnal szervezzék meg a közegészségügyi ellátást. A közellátás nyomasztó helyzetének javítására az egyes kerületek alakítsanak nemzeti segélybizottságokat.

A nemzeti összefogás szellemében a független, szabad és demokratikus Magyarország fővárosának újjáépítéséért a munkára felszólít minden igaz magyart

a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front

Sztalin napiparancsa Budapest teljes felszabadításáról

Több mint 110 000 német és nyilas katona került fogságba a budapesti harcokban – „Most már nyitva áll az út Bécs felé!" – állapította meg a moszkvai rádió

Moszkvában 324 ágyú 24 sortüze ünnepelte a magyarországi hadműveletek legnagyobb eseményét, Buda elfoglalását. Szavakban alig fejezhető ki az a megindulás, amit az antifasiszta magyar nép érez, amikor

végre láthatja gyilkos ellenségeinek szégyenteljes kivonulását Budapest fellegvárából. Buda eleste és az ott körülvett német erők likvidálása most megnyitotta az utat Bécs felé, a Dunántúl még náci uralom alatt lévő részei felé. Budapest és környékének fegyverfogható ifjai nemcsak a hála érzésével fordulnak e napon a Vörös Hadsereg felé, hanem sűrű és elszánt sorokban fognak felcsatlakozni hozzá, hogy együttesen legázolják a német fasizmust úgy Magyarországon, mint saját hazájában.

A BUDAPESTI HARCOK RÉSZLETEI

A szovjet tudósítóiroda jelenti: Kedden este moszkvai idő szerint röviddel 9 óra előtt Sztalin tábornagy hadsereg-főparancsnok a következő napiparancsot intézte Malinovszki tábornagyhoz, a 2. ukrajnai arcvonal parancsnokához és vezérkari főnökéhez, Zaharov vezérezredeshez, valamint Tolbuchin tábornagyhoz, a 3. ukrajnai arcvonal parancsnokához, és vezérkari főnökéhez, Ivanov altábornagyhoz:

A 2. ukrajnai arcvonal csapatai a 3. ukrajnai arcvonal csapatainak közreműködésével a nagyváros nehéz terepviszonyai közepette lefolyt másfélhónapi ostromzár és kemény harc után február 13-án teljesen szétzúzták a bekerített ellenséges helyőrséget, és ily módon teljesen elfoglalták Magyarország fővárosát, a németek stratégiailag fontos gócpontját.

A Budapest elfoglalásában leginkább részt vett kötelékeket és csapatrészeket „Budapesti" elnevezésre és rendjelekkel való kitüntetésre terjesztették fel.

Február 13-án moszkvai idő szerint este 9 órakor a szovjet főváros 324 ágyú 24 sortüzével köszöntötte a 2. és 3. ukrajnai arcvonal hős csapatait, amelyek elfoglalták Magyarország fővárosát, Budapestet.

*

Illetékes helyről származó hír szerint Pfeffer-Wildenbruch vezérezredes, a Budát védő német csapatok parancsnoka, egyúttal SS-csoportvezető és az SS tábornoka letette a fegyvert. A német–magyar védőrség teljes felmorzsolódásával végződött küzdelemben a fegyveres SS különösen súlyos veszteségeket szenvedett. A harcok során megsemmisített alakulatok között volt a Horst Wessel és a Feldherrnhalle SS-páncélgránátos, ill. páncélos hadosztály is.

BUDAPEST FELSZABADÍTÁSÁNAK
EURÓPAI VISSZHANGJA

Sztalin tábornagy kedden este kiadott napiparancsa ismét a világ érdeklődésének középpontjába állította a magyar fővárost. Valamennyi külföldi rádióadó első helyen jelentette be, hogy Budapest német és nyilas helyőrségének megsemmisítése befejeződött.

A moszkvai rádió Sztalin napiparancsát ismertetve megállapította, hogy most már nyitva áll az út Bécs felé. A nyugat felé előretörő Vörös Hadsereg elől minden nagyobb akadály eltűnt.

– Budapest felszabadult – jelentette ki egy londoni hírmagyarázó. Véget ért a szenvedés és a pusztulás, amelyet a németek zúdítottak a magyar fővárosra. A magyar nép bátran nézhet jövője elébe, amelyben demokratikus keretek között, teljes szabadságot élvezve fogja megkezdeni országa újjáépítését. Reméljük, hogy Magyarországot az őszinte barátság erős szálai fogják szomszédaihoz fűzni, amikor majd széjjelfoszlanak azoknak a bűnöknek emlékei, amelyeket a magyar nép nevében követtek el.

– Budapest felszabadult – hangoztatta a párisi rádió. A nagyszerű Vörös Hadsereg egyik legnehezebb, de legragyogóbb győzelmét aratta. Új világ születik a romok helyében, új, erős és boldog Magyarország. A párisi rádió a demokratikus világ rokonszenvét tolmácsolva a magyar himnusszal ünnepelte, a Vörös Hadsereget pedig legújabb dicsőséges fegyverténye alkalmából a szovjet himnusszal köszöntötte.

. . . .

Szabadság 1945. febr. 15. I. évf. 23. sz. 1. l.

Ledöntött szobor

„Rosszabb, mint Sztalingrád"

A Népszava munkatársa Budán

Kilencvenhat esztendővel ezelőtt az egész ország ujjongó lelkesedéssel fogadta, hogy Görgey honvédseregei visszahódították Buda várát a bitorló német hatalomtól. Visszhangzott az ország a kiáltástól: „Él magyar, áll Buda még."

1945 februárjában a még sokkal jobban megkínzott ország lélegzetvisszafojtva leste a pillanatot, amikor elhangzik Sztalin marsall napiparancsa Buda végleges megtisztításáról, s valamennyien szinte csodát vártunk tőle. A parancs elhangzott, s mindazok, akik vártuk ezt az örömet, ma is töretlen boldogsággal gondolunk rá, hogy fővárosunk megszabadult a németek tizenegyhónapos rémuralmától. De hogy ez a rémuralom mit jelentett és mit jelent majd az elkövetkezendő életben valamennyiünk számára, azt csak az tudja, aki végigsétált Budán. Igaz, hogy élünk és megvagyunk, de

Buda nem áll, és az a Buda, amely
valamennyiünk szívéhez hozzánőtt –
meg kell ezt nyíltan mondani –, soha
többé nem lesz, és nem is lehet.

Mikor vasárnap reggel kis csónakon átértem az óbudai partra, fiatal orosz katona igazoltatott. Néhány szót beszélt franciául, elmagyaráztam neki, hogy miért jövök. Szomorúan legyintett a kezével, és szinte bocsánatkérően mondta:

– Buda... pire que Sztalingrád...

Tehát rosszabb, mint Sztalingrád. Kicsit meghökkentem, s lassan bandukolva indultam el az Újlaki-templom felé. Az első lépések után megkönnyebbültem. Az óbudai Duna-part, az Árpád fejedelem útja, a Lajos utca aránylag nem sokat szenvedett. A régi Szent Flórián-templom elpusztult ugyan, s az Újlaki-templom is több találatot ka-

pott, de maga a városrész képe nem változott meg döntően. Állnak a házak, az a néhány apró kis vityilló, amely összeomlott, amúgy is megérett már a lebontásra. Azt határoztam, hogy körbejárom a perifériát, úgy megyek egyre beljebb a városba.

A Szépvölgyi úton át a Rózsadomb gerincén keresztül a pasaréti ferences templomnál érkeztem le a Hűvösvölgybe. Egyre derűsebb és derűsebb lettem. A vidék, amit itt bejártam, jóformán mit sem szenvedett. Látszanak még a közelmúlt harcának nyomai, barikádok, döglött lovak, egy-egy elhagyott kéklő német ágyú mutatják, hogy még nem volt idő mindent eltakarítani. Temetetlen holttest azonban nincs már sehol, gyakran látni a rongált házak mellett épen maradt kis villákat, amelyeken még az ablakok is megmaradtak.

A Pasarét s a Hűvösvölgy még ennél is jobb benyomást tett rám, itt már nyoma sincs a harcnak. Ezen a részen még karácsony első napján futott át a háború, s jóformán sértetlenül került az egész vidék a felszabadítók kezére. A Hidegkúti út, Pasaréti út, Völgy utca szép villái sértetlenek, alig-alig látszik egy megrepedt vagy betört ablak, s az embernek szinte az a benyomása, hogy a beszállásolt orosz katonák féltő gonddal őrzik az épületet, nehogy valami kár érje.

A hűvösvölgyi villamos vezetéke sértetlen, az ember pillanatra azt hiszi, hogy nem is volt itt háború, s nem értem az orosz katona ijesztő figyelmeztetését.

Szinte jókedvűen indulok meg befelé az Olasz fasor felé.

Az eddigi békés kép a Budagyöngye környékén kezd romlani. A villamosvezeték itt szakad meg, s egyre több a sérült házak száma, itt már csaknem olyan megviselt a környék, mint a pesti belvárosban. Egy pillanatra beszaladok egy házba – itt lakott a lányom, aki két hónap óta nem hallott rólunk, egy perc múlva már vele együtt indulok befelé a városba.

Templomrom Budán a Margit körúton (ma Mártírok útja)

A Pasaréti út elejére érkezünk, s itt egyszerre mind a ketten megdöbbenten megállunk. Nem ismerjük meg a környéket, ahol két évtizede lakunk.

A BBTE klubháza fölött, a Rókushegy lejtőjén egyetlen ház sem áll.

Nem sérültek meg, nem megrongáltak
a házak – eltűntek a föld színéről.

A Szőlészeti Intézet állhatott valaha ott, ahol most két vagy három üszkös, talán fél méter széles téglahalom meredezik a levegőbe – semmi más az egész hegyoldalon nem áll! Lassan megindulunk tovább, s keressük az ismert pontokat, amiről mégis legalább annyit állapíthatunk meg, hogy hol vagyunk. Ott elöl jobbra kell lennie a Fogaskerekűnek. Fogaskerekű nincs. Vele szemben kellene állni a nagy Florida-háznak. Valami ismeretlen és felismerhetetlen kőtömeg hever – még a színéről sem lehet megállapítani, hogy itt valaha lakóház állt. És végig az Olasz fasoron egész le a Széll Kálmán térig, egyetlen romhalmaz. S elképzelni sem lehet, hogy itt valaha szép házak álltak, amelyekben emberek laktak, s gondolni sem jó arra, hogy mi történt azokkal, akik ezeknek a házaknak az óvóhelyein húzódtak meg, s kerestek menedéket a veszedelmek elől.

A Széll Kálmán téri villamosállomás
valami felszántott, feldúlt kőtömeg,
amely mögött ijesztő piszkosan, kormosan mered a levegőbe a krisztinavárosi postaigazgatóság tövig kiégett
épületének vöröstéglás fala.

Mögötte a Vérmező telehintve szétlőtt repülőgépek roncsaival, s aztán valami felismerhetetlen romhalmaz mutatja, hogy itt állt valaha a Déli pályaudvar. S aztán a Németvölgyi, Böszörményi út, ahol egyetlen olyan ház sem maradt, amiről elképzelhető, hogy akár egy szobába meghúzódhattak a ház lakói. Nem hónapokig, évekig tartó munka csak maguknak a romoknak az eltakarítása. Vissza a Krisztinavárosba

körös-körül nem látszik semmi, csak határtalan pusztulás, kétségbeejtő, észbontó pusztulás. Az Attila utca gyönyörű, modern házsora nyomtalanul eltűnt... De minek soroljam fel utcánkint?

A Horváth-kertről félve nézek az Alagút felé. Az Alagút sértetlen, de természetesen átmenni nem lehet rajta, mert majdnem egész magasságában torlaszok hevernek.

Nekiindulok a legnehezebb útnak – megyek fel a Várba.

Mikor tizenöt évvel ezelőtt kezdtem a gyerekeimnek mutogatni a várost, kezdtem tanítani őket, mi a szép vagy csúnya épület, mi egy város hagyománya és tradíciója, vasárnaponként ide a Várba vittem fel őket, az Úri utca, a Dísz tér, a Bécsikapu tér kis barokk házait magyarázgattam, s így próbáltam rávezetgetni őket arra, hogy szeressék azt, ami ennek a városnak, ennek az országnak legszebb, legnemesebb hagyományait őrzi. Most, amikor a Bethlen sétányra leérkeztünk, felnőtt lányom sírva fakadt mellettem. Biztosan arra gondolt, amire én is:

ő már nem mutathatja meg gyermekeinek azt, hogy milyen volt Magyarország ősi kultúrájának központja –

hogyan építették házaikat a barokk kor főnemesei, hol maradtak meg emlékek a középkorból –, mert a Vár nincs. Amerre nézünk, csak sivár, elkeserítő romhalmaz... nem is lehet felsorolni, egyszerűen tudomásul kell venni, hogy a budai Vár megszűnt. A királyi palotától a Bécsikapu térig nincs nyoma sem annak, hogy itt valaha kulturált életet élő, gazdag város, többmilliós ország minden életmegnyilvánulásának központja volt. Temetőnél sivárabb, borzalmas és kegyetlen pusztulás – ez maradt meg a Várból.

És akármerre megyünk Budán, legyen az a Víziváros vagy a régi Tabán, a modern Szent Imre-város, vagy a régi Kelenföld, a kép sehol nem változik.

Budát el kell takarítani, hónapokig, évekig tartó munkával elhordani az omladékot, s aztán kezdeni építeni egy új várost.

Hogy mégis vigasztalót tudjak mondani, Budán életben megtaláltam Heltai Jenőt, Berény Róbertet, Török Sándort, Balkányi Kálmánt, s tőlük hallom, hogy a szörnyű szenvedéseket aránylag sokan viselték el, nem olyan rettenetes az emberveszteség, mint amitől tartottunk.

A takarítási munkák megkezdődtek, temetetlen holttestet már alig látni.

Az emberek dolgoznak az utcán, próbálják legalább a főútvonalakat járhatóvá tenni – valahogy mintha megindulna az élet.

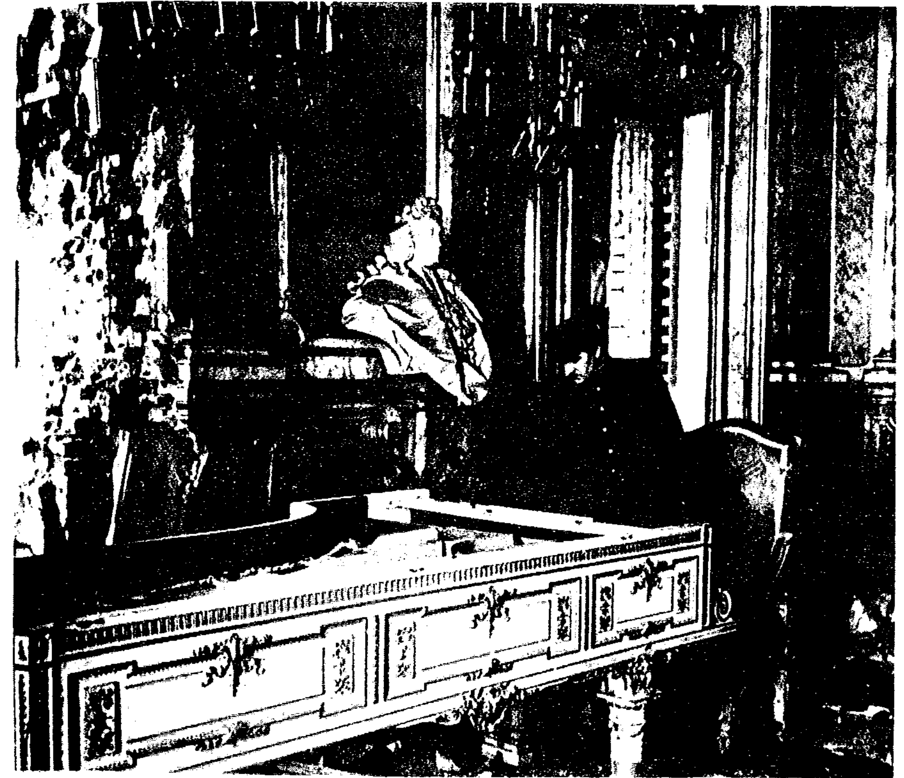
Eszembe jut, hogy a múlt háború végén szocialisták és pacifisták milyen ujjongó örömmel fogadtuk Babits Mihály felkiáltását:

„Testvérek, ha túl leszünk,
Sose nézzünk hátra!
Ki a bűnös, ne kérdjük,
Ültessünk virágot...”

Ez az, amit akkor lehetett s most nem lehet.
Most csak dolgozni kell, s azonfelül egyre csak azt kutatni, ki a bűnös.
Mert rettenetes, elképzelhetetlen az, hogy emberek mit bűnöztek valamennyiünk ellen. Felfoghatatlan az, hogy akadtak emberek, akik odaadták magukat ehhez az észbontó, céltalan pusztításhoz eszközül, s nem lehet irgalmazni azoknak, akik ilyen állati brutalitással feláldozták céltalan tébolyukban egy ezeréves ország minden múltjának legszebb emlékét, s elrabolják tőlünk mindannyiunk büszkeségét, Budát.

Horváth Zoltán

Népszava 1945. febr. 21. 73. évf. 3. (22.) sz. 3. l.

Szovjet tiszt a Vár egyik termében röviddel Buda felszabadulása után

MELEG EGYTÁLÉTEL ÉS KENYÉR

Munkában az üzemi bizottságok

Budapest egyik legnagyobb ipari kerületének, Kőbányának üzemi bizottságai jöttek össze szombaton, hogy számbavegyék feladataikat.

A felszabadulás után a kőbányai nagy teherpályaudvarok, vasúti műhelyek s nagyipari üzemek munkássága azonnal hozzáfogott a munkához. Ma már egész sor jelentős üzemben megalakultak az üzemi bizottságok, s egész sereg kisebb-nagyobb üzemben indult meg ezek kezdeményezésére a munka. A felállított munkatoborzó iroda kimutatása szerint 46 üzemben alakult üzemi bizottság, 138 üzem dolgozik közel tizenhatezer emberrel, ami Kőbánya közel százezer főt megközelítő ipari munkásságát tekintve még csak töredék, de mégis jelentős eredmény, mely elsősorban az üzemi bizottságok, a munkások önálló fellépésének köszönhető.

Az üzemi bizottságok Füzér utcai ülésén megjelent Kossa István kifejtette, hogy a szétdúlt országot csak a munkásság önálló és kezdeményező fellépése állíthatja talpra. Az üzemek megszervezésének és vezetésének hivatott szervei az üzemi bizottságoknak a munkáját törvényesen is biztosítani fogják, s rövidesen rendelet jelenik meg, mely körvonalazza az üzemi bizottságok jogkörét. Ez ki fog terjedni a termelés egész menetére. Az üzemi bizottságoknak tehát beleszólásuk lesz nem-

csak az üzemi bér-, munkaidő- és szociális kérdésekbe, hanem a termelés összes alapvető kérdésébe is. A munkásságnak mernie kell élni új hatalmával, mert a szabadság új lehetőségeiből annyi fog megvalósulni, amennyit a munkások saját szervezettségükkel és erejükkel biztosítani tudnak maguknak.

Elmondotta azután, hogy kikből álljon az üzemi bizottság. A bizottság az üzem munkásságának demokratikus szerve, abba bele kell tehát vonni nemcsak a kommunista, szociáldemokrata vagy szervezett munkásokat, hanem minden becsületes, magyar érzésű munkást is. Nem az erők szétforgácsolására, hanem összefogására törekszünk, s ezért csinálunk egységes szakszervezeteket is. A feladat egy, s azt közös erővel kell és lehet csak megoldani. Közös szakszervezet a munkásegység alapja, a munkásegység pedig az új, szabad Magyarország legerősebb támasza.

A bizottságok megalakításával ne várjunk felső utasításra. Ahol még nincs bizottság, alakítsuk meg azt haladéktalanul. A termelés megindítása s az üzemek munkája ma kétségkívül számos nehézségbe ütközik, a nehézségek nagy része azonban a front közelségéből fakad. Különösen súlyos a helyzet az élelmezés terén. Az első vonatok azonban már érkeznek, s amit hoznak, az elsősorban a dolgozó ipari munkásságé. Az elosztás üzemenként, az üzemi bizottságok közreműködésével fog történni. Sok a visszásság az igazolások terén is. De mindennemű igazolásnál fontosabb a front érdeke, a még megszállt területek felszabadítása. A termelés, az újjáépítés munkája teljes erővel csak az ország egész területének felszabadítása, a német fasizmus megsemmisítése után indulhat meg. Éppen ezért a szakszervezeti tanács főtitkára befejezésül arra hívta fel a fegyverfogható munkásságot, hogy jelentkezzék minél nagyobb tömegben az új nemzeti hadseregbe.

Ugyanezt emelte ki hozzászólásában Witteg Miklós, a szakszervezeti tanács nehézipari titkára is. A szervezett munkásság részvétele nélkül – mondotta – nem remélhető, hogy az új hadsereg valóban demokratikus szellemű legyen. A szervezett munkásságnak komoly részt kell vállalnia a hadsereg újjászervezésében, mert minél jelentősebb lesz a segítség, amit a Vörös Hadseregnek a front előrevitelében és az ország felszabadításában nyújtani tudunk, annál hamarabb térhetünk vissza, és annál kedvezőbb körülmények között foghatunk az újjáépítés munkájához.

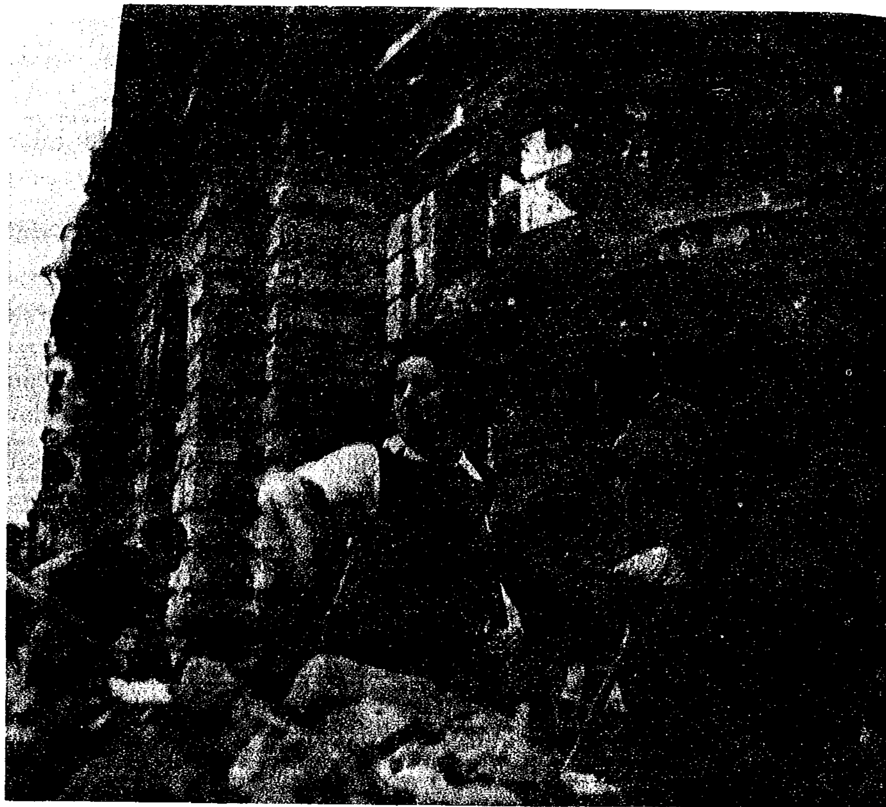
Szabadság 1945. febr. 15. I. évf. 23. sz. 2. l.

Ötös intézőség a színházak élén

Érdekes és nagyszabású előkészületek indultak meg a főváros művészi életében, mégpedig valamennyi művészeti ág képviselőinek közreműködésével.

A színházi bizottság tagjai: Both Béla, a szegedi és budapesti Nemzeti Színház rendezője, Gobbi Hilda, Major Tamás és Várkonyi Zoltán, valamint Oláh Gusztáv, az Operaház főrendezője és díszlettervezője. Ez az ötös színházi bizottság terjeszti elő majd javaslatait a színházi szakma reformjaira vonatkozólag a Nemzeti Bizottság ülésén.

A színházi ötös bizottság munkája azonban nem merül ki reformjavaslatokban. Valamennyi színházi részletkérdés megvitatásra kerül munkájuk során, melynek első konkrét eredménye, hogy a Nemzeti Segélyakció közreműködésével ma már mintegy száz dolgozó színművész kap ebédet és vacsorát a Bajza utcai székházban. Ugyancsak ez a bizottság intézte el a városparancsnokságnál az arra érdemes művészek igazolását. Késő éjszakáig tartó munka keretében indult meg az előadásra kerülő darabok összegyűjtése és lektorizálása, valamint a Nemzeti Színház könyvtárának újjászervezése és a jelentkező színművészek adatainak kartotékolása is. Ugyancsak nagy gondot fordít

Színészek is részt vesznek a romeltakarításban a Nemzeti Színháznál. Az előtérben Gobbi Hilda

az ötös bizottság a technikai szakkérdésekre: megbízott mérnök járja valamennyi színházat, hogy útmutatása alapján mentől előbb megkezdődhessék a sérült helyiségek restaurálása. A művészek közösségi szellemére egyébként még az is jellemző, hogy az éppen próba nélkül maradt színészek valamennyien beállottak a közös munkába, és csoportosan lapátolják a havat, vagy bontják a romokat az egyes színházak területén.

Szabadság 1945. febr. 15. I. évf. 23. sz. 2. l.

Tovaris „P"

Mikor az első szovjet híradófilmet láttuk, azt mondtuk: olyan, mintha művészfilm lenne. Tegnap a Tovaris „P", az első szovjet művészfilm bemutatójánál az volt az érzésünk: a szovjet nép hihetetlen szenvedéseinek és diadalmas harcának híradóját láttuk.

Német fasiszták betörnek egy békés szovjet faluba, egy asszony karjaiból kiszakítják kicsi gyermekét, hogy aztán tankkal menjenek keresztül rajta. A közönség körében sóhaj, zokogás és elszörnyedt kiáltások hangzanak fel. Mindmegannyi fényes bizonyíték: A vásznon nem kikent-kifent divatos filmdívák, hanem a szovjet paraszt, a szovjet anya játssza fájdalmas szerepét. A náci banditák pedig oly valószerűen gyűlöletesek, oly eleven, közeli emléket ébresztenek bennünk, hogy amikor a parasztok baltával, husánggal, Tovaris „P" pedig puszta kézzel, tigrisként rohan rájuk, harapja, fojtogatja őket – percenként tapsorkán hangzik fel.

Tovaris „P", a gyengéd feleség, a legszeretőbb anya, partizánasszony. Öreg parasztok csatlakoznak hozzá, fiatal szerelmespár teszi kockára életét. A kis csapat egyre nő, egyre több fegyvert szerez magának. Ön-

megtagadó hősiességgel gyűjtják fel a szovjet gabonát, a szovjet házakat. Ha kell, ravaszsággal, ha kell, hősiességgel, de fáradhatatlanul irtják, pusztítják mindenütt a németeket.

Nem filmet: történelmet látunk. Fájdalmasan döbbenünk rá: ha bennünk csak kicsi hányada lett volna ennek a bátor hazaszeretetnek, ha a magyar nép harcolt volna így, akkor ma nemcsak a szovjet asszonyoknak és férfiaknak köszönhetnők mi is a szabadságunkat, akkor ma nemcsak a Vörös Hadsereg, hanem mellette a magyar is fenyegetné Berlint.

Ermler, a film rendezője és Szmirnova, a film hősnőjének nevét a budapesti közönség nem felejti el.

Szabadság 1945. febr. 17. I. évf. 25. sz. 4. l.

Megszakítás nélkül dolgoznak a mentők

Budapest székesfőváros önkéntes mentőszolgálatának Markó utcai székháza pontosan olyan képet nyújt, mint a legtöbb pesti bérház. Tető nélkül, a falak összelőve, a garázsok kifosztva. Egy ideig nélkülözzük az ismert mentőautók szirénabúgását, mert a nácik és nyilasok majdnem valamennyi autót elvitték.

ITT HAGYTÁK A MILLIÓS NAGYVÁROST
MENTŐAUTÓK NÉLKÜL

Az épület helyreállítási munkálatai azonban máris megindultak, de ettől függetlenül

az óvóhelyen pillanatnyi szünet nélkül
folyik a munka.

Délelőtt 11 órakor jártunk a mentőknél, de máris 30 volt az elsősegélyben részesítettek száma.

– Napi 40–50 a jelentkező betegek száma – világosítanak fel bennünket –, sajnos telefon nincs, és így hívásra nem szállhatunk ki, de az orvosi szolgálat így folyik szüntelenül. Ami kinti munkánk van, az leginkább betegszállítás, viszont az is körülményes, mert 300 méternél messzebbre nemigen tudja két emberünk vinni a beteget, hiszen a harctéren sem szállítják tovább a sebesültet. A nehézségeket fokozza még embereink rosszultápláltsága.

Amíg volt anyagunk, addig 4000 tífuszoltást végeztünk, azonban az oltóanyagunk teljesen kifogyott.

Mi mindenért fizetünk, viszont itt mindenki díjtalan kezelésben részesül, és ezért ezúton is felkérjük Budapest lakosságát, főleg azokat, akiket már mi is segítettünk, hogy bármivel segítsenek bennünket.

– Még a szomszédos Nyugati pályaudvar előtt folytak a harcok, de mi akkor is szakadatlanul dolgoztunk és dolgozunk ma is – mondja a mentők egyik orvosa.

Kint már türelmetlenkednek a betegek, akik telefon és autó híján személyesen keresik fel a mentők Markó utcai székházát. Megtudjuk még, hogy

jelenleg 12 orvos, 10 ápoló és 9 ápolónő teljesít szolgálatot, és 19-én, hétfőn szakorvosi rendelők is megnyílnak a székházban,

ahol bel-, seb-, gyermek-, nő-, tüdő-, orr-, fül- és gégebetegek, valamint szülészeti és urológiai betegek találnak segítséget.

Amint a fentiekből láthatjuk, derék budapesti mentőink a legválságosabb időkben is a helyükön maradtak. Emberek voltak.

(solti)

Népszava 1945. febr. 18. 73. évf. 1. (20.) sz. 6. l.

Budapest megsegítésére lefoglalták az ország felesleges élelmiszerkészletét

A volt nyilas rendszer bűnös üzelmei folytán az éhhalál szélére jutott Budapest lakosságának sürgős megsegítése országos érdek. Budapest újjászületése az ország felemelkedésének előfeltétele.

Ezért az Ideiglenes Nemzeti Kormány 256–1945. M. E. szám alatt adott felhatalmazása alapján elrendelem:

1. Az ország területén a termelőknél lévő élelmiszerkészleteket a megállapított fejadagok, valamint a szükséges vetőmagmennyiségek kivételével, a helyi hatóságok által megállapított helyi forgalmi ár megtérítése mellett, azonnali hatállyal lefoglalom.

2. Rendelkezésem nem vonatkozik azokra az élelmiszerkészletekre, amely felől az Ideiglenes Nemzeti Kormány már korábban eltérően rendelkezett vagy a jövőben rendelkezik, és amely készletek az egyéb ellátatlan lakosság szükségletének közvetlen fedezésére szolgálnak.

3. Utasítom az összes közületek vezetőit (alispánok, főszolgabírák, polgármesterek, községi elöljáróságok), hogy egyéni felelősség mellett a hatósági területükön levő, általam lefoglalt élelmiszerkészleteknek számbavételét a helyi Nemzeti Bizottság, ilyennek nemléte esetén pedig a pártok (Független Kisgazdapárt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt és Magyar Kommunista Párt) képviselőinek bevonásával és közreműködésével haladéktalanul kezdjék meg, a számba vett készleteket gyűjtsék egybe, és azokat megfelelő kísérőszemélyzettel a Kereskedelemügyi Minisztérium a MÁV-üzletvezetőségek útján, vagy bármely más rendelkezésre álló szállítóeszközzel haladéktalanul szállítsák a közellátási kormánybiztos, Budapest címére.

Az egybegyűjtés, tárolás és elszállítás céljaira a közületek vezetői vegyék igénybe a rendelkezésükre álló közületi pénzeket, ha nincsen, sürgősen kérjenek tőlem készpénzelőleget, úgyszintén a kötelező munkaszolgálat útján mozgósítsák a szükséges munkaerőt és szállítási eszközöket, valamint az igásállatokat. A munkaszolgálatba vonják be elsősorban a nyilasokat és a német származásúakat.

A 3. pontban felsorolt közületek vezetőit arra is kötelezem, hogy végzett munkájukról felettes hatóságuknak, illetve rajtuk keresztül nekem hetenkint tegyenek jelentést, továbbá, hogy az egybegyűjtött és elszállításra kerülő készleteket mennyiség és minőség szerint számlázva címemre (Közellátási kormánybiztos, Budapest, Központi Városháza) írásban azonnal jelentsék be, hogy azt készpénzben előlegezhessem, illetve soron kívül kifizethessem.

4. Utasítom a közületek vezetőit arra is, hogy készítsék elő Budapest jelenlegi felesleges lakóinak, elsősorban asszonyoknak, gyermekeknek, aggoknak Budapest székesfőváros költségére történő csoportos eltávolítását. Jelentsék, milyen intézmények, kaszárnyák, üresen álló kastélyok stb. állnak ebből a célból rendelkezésre, és már külön felhívás nélkül is azonnal kezdjék meg Budapest lakói fogadtatására az előkészületet.

5. A városok, községek vezetői és lakossága, az üzemek munkássága és tisztviselői, amennyiben élelmiszer-jegyrendszer útján részesülnek ellátásban, tartsák hazafias kötelességüknek áldozni Budapest lakosságának megmentéséért, és élelmiszeradagjaik 10 százalékát a hivatalos forgalmi ár megtérítése mellett bocsássák Budapest népének rendelkezésére.

Utasítom a jelen rendelet 3. pontjában felsorolt közületek vezetőit, hogy az előbbi bekezdésben megjelölt mennyiségeket is gyűjtsék össze, számlázzák, és címemre azt is azonnal indítsák Budapestre.

6. Kötelezem az országban megjelenő összes napi- és hetilapokat rendeletem közlésére.

7. Aki jelen rendeletemben foglaltaknak eleget nem tesz, azt kijátssza, vagy be nem tartását illetőleg kijátszását elősegíti, a készleteket elrejti, vagy bármi más módon a rendelet végrehajtását megakadályozni

vagy késleltetni igyekszik, aki Budapest éhező népe elől az összegyűjtött élelmiszerből akár csak egyetlen kg-ot is eltulajdonít, az ellen személyre és állásra való tekintet nélkül a legkönyörtelenebbül fogok eljárni, internáltatására, súlyosabb esetekben pedig a népbíróság elé állítására javaslatot teszek.

8. Az élelmiszerek számbavételénél és lefoglalásánál közreműködő egyes helyi nemzeti bizottságokat, illetőleg a demokratikus pártok képviselőit mint a nemzet élő lelkiismeretét külön is felszólítom jelen rendeletem legszigorúbb betartásának ellenőrzésére.

Budapest, 1945. február 19.

Vas Zoltán
nemzetgyűlési képviselő,
Budapest közellátási kormánybiztosa

Szabadság 1945. febr. 20. I. évf. 27. sz. 1. l.

Beérkezett az első személyvonat a Keleti pályaudvarra

Vasárnap kora reggel a Keleti pályaudvar sokat szenvedett csarnokából utasok siettek le a lépcsőkön. Fejkendős asszonyok, csizmás férfiak, és mindnek hátán, kezében csomag és batyu.

Megszólítjuk az egyik alaposan felpakolt nénit.

– Honnan jöttek, néném?

– Miskolcról, kedves – a kis unokámnak hozok valami élelmet. – Tegnap reggel ültem fel a vasútra, és ma már Pesten vagyok!

Bent a pályaudvaron az egyik vasúti tiszt tájékoztat: Hetek kitartó munkájával sikerült a pályaudvart annyira helyreállítani, hogy végre beérkezhetett az első szerelvény.

Ez a vonat Gödöllőről indult reggel hatkor. Úgynevezett vegyesvonat, személykocsik mellett teherkocsik is vannak rajta. Délután 5 óra 40 perckor indul a szerelvény vissza Gödöllőre. Ez a járat most már rendszeresen közlekedik. A jegy ára Gödöllőig 4 pengő 80 fillér.

Megnéztük a vonatot. A mozdony hibátlan, ezer alkatrésze fényesen, olajosan csillog a kora reggeli fényben.

A személykocsikon már látszik a háború munkája, ablakaik töröttek, az oldalukon golyó ütötte lyukak.

Egyébként Hatvan és Miskolc között a Vörös Hadsereg részére már szállítja a vasút az utánpótlást, de az orosz katonák szívesen fölengedik a civil utasokat a tehervagonokba.

A Nyugati pályaudvarról rendszeresen indul minden délután Szolnok felé egy szerelvény. Egy napig Alsó-Kőbányáról indult, most már ismét a Nyugatiról megy ez a járat. Sajnos a vasúti kocsi nagyon kevés, a szerelvény csak 12 vagont vontat, és így csak az utazzék, akinek feltétlenül szükséges, mert nagy fáradsággal és törődéssel jár az út.

A váci vonat is jár, de csak vasúti munkásokat szállít, és néhány ügyes utast, aki valahogy felkapaszkodik a teherkocsikra.

Népszava 1945. febr. 20. 73. évf. 2. (21.) sz. 4. l.

Üzemi bizottság vagy üzemi tanács?

A Vörös Hadsereg pörölycsapásai szétzúzták a hitlerizmussal összeforrott reakció bilincseit, és a munkásság széles rétegei megérezték a lehetőséget, amit a romok és pusztulás közepette is a szabadság jelent.

Az üzemek egész sorában bizottságokat választottak, s hozzáfogtak az üzemek helyreállításához. Érintkezésbe léptek a Vörös Hadsereggel, megindították a termelést, s megpróbálták megszervezni a munkásság ellátását.

Ezek a bizottságok az új magyar demokrácia legfontosabb alapszervei.

Döntő fontosságú, hogy feladatuk s az általuk nyújtott lehetőségek világosan álljanak a munkásság előtt.

A bizottságokat kezdetben igen sok helyen üzemi tanácsnak nevezték. Helytelenül.

Az üzemi tanácsok 1919-ben a proletárdiktatúra szervei voltak, az üzemi bizottságok ezzel szemben az új demokratikus Magyarország szervei.

A tanácsok átvették az üzemeket, míg az üzemi bizottságok nem érintik az üzemek tulajdonjogát.

A magyar munkásságnak ma első célkitűzése a még megszállt területek gyors felszabadítása, részvétel a fasizmus megsemmisítésében, s az ország demokratikus újjáépítésében. Üzemi tanácsok alakítása, az üzemek szocializálása túlmenne a demokratikus Magyarország keretein, megbontaná a nemzeti függetlenségi frontot, akadályozná a munkásság számára is első célok közös megvalósítását.

Az üzemi bizottságok feladata nem az üzemek átvétele. A demokratikus és nemzeti céloknak megfelelően a munkásságnak,

e bizottságoknak ma az a hivatása, hogy ellenőrizzék az üzemek késedelem nélküli, minden önző magánérdektől vagy fasiszta szabotázstól ment megindulását, azt, hogy egész teljesítőképességüket kihasználva beálljanak az újjáépítés nagy nemzeti céljainak szolgálatába.

Őrködniök kell továbbá a munkásság minden szociális kérdése, bér- és munkaviszonyai fölött. A munkásság tudja, hogy az ország újjáépítésének nagy feladata ma megelőzi saját közvetlen érdekeit is, és meghozza azt az áldozatot, hogy számtalan esetben fizetés nélkül, ellátatlanul vagy igen szűkös ellátás mellett dolgozik a legnagyobb lelkesedéssel.

Az üzemek átvételekor a munkásság az ország többségével találná szembe magát, a bér- és munkaviszonyok rendezésének, a termelés biztosításának kérdésében viszont

az egész nemzet nagy többségét, az új, demokratikus Magyarország egész erejét fogja maga mellett találni.

Ezt a támogatást mutatja az üzemi bizottságokról megjelent kormányrendelet is, mely átérezve a munkásság új, demokratikus szerveinek döntő jelentőségét, törvényesen rendeli el az üzemi bizottságok felállítását. Célja, hogy a már működő bizottságokat törvényes jogokkal felruházva megerősítse, s ahol még nem működnek, maga hívja életre azokat, és így az üzemi bizottságok működését a termelés egész területére kiterjessze.

Az új demokratikus Magyarország a törvény erejével támogatja a munkásságot demokratikus céljainak elérésében,

a lehetőségek valóra váltása azonban a munkásság feladata.

A munkásságnak üzemenként magának kell sarkára állnia, az eredményt a maga és a nemzet számára biztosítani. Nehéz és súlyos harc lesz ez, de ennek során fog kialakulni a munkásság valódi egysége, mely súlyával egyedül lehet képes az ingadozó rétegeket és pártokat az igazi demokrácia, a népuralom megvalósításáért való küzdelemben következetes harcra bírni – az új és szabad Magyarország megszületését biztosítani.

Mód Aladár

Szabadság 1945. febr. 21. I. évf. 28. sz. 2. l.

Termő gyárudvarok

Követésre méltó példát szolgáltattak az önálló kezdeményezésből, a helyes munkából a csepeli Neményi Papírgyár munkásai.

A gyár hat-hét holdat kitevő gyárudvarát bevetették, s azok, kik eddig az egész országban páratlan rotációs papírgyártó gép mellett állottak, hogy előállítsák a szellemi termék, a sajtó alapját képező anyagot, ma kapát és ásót ragadnak, hogy előteremtsék az anyagi élet alapját képező élelmet.

A gyár munkássága egyébként türelmetlenül várja, hogy „szakmájában" is dolgozhasson. Az előfeltételek egy híjával mind megvannak: szénnel, nyersanyaggal és munkaerővel rendelkeznek,

csupán a villany hiányzik.

Ez a probléma pedig nem megoldhatatlan: ipari áramszolgáltatás van már Erzsébeten, s csupán a gyárból odáig vezető kábeleket kell rendbe hozni, amin a gyár munkássága máris dolgozik. Rendkívül fontos közérdek, hogy ennek a gyárnak a munkája minden szükséges támogatást megkapjon, mert olyan kapacitással rendelkezik, hogy félnapi munkája elég ahhoz, hogy például egy hétig kétszázezres példányszám mellett papírral ellásson egy napilapot. A gyárnak körülbelül két hétre való szénkészlete van – az utánpótlás persze nyitott kérdés, de még ha a folyamatosság nem is volna tökéletesen biztosítható, a meglevő nyersanyagok is jelentős mennyiségű készletek előállítására volnának elégségesek.

A gyár munkássága nemcsak most a munkafronton, hanem a közvetlen harc idején is példás magatartást tanúsított. Az új rotációs papírgyártó gép száz méter hosszú filcét a nyilasok – lehet, hogy lábtörlő vagy cipőtalpbetét céljára, el akarták vinni. A gyár kommunista munkássága nem nézte tétlenül a kísérletet, és

kézigránátos tusában megakadályozta
az üzem kifosztását.

A gyár üzemi bizottsága a munkásság ellátásáról is igyekszik gondoskodni: a dolgozók egy tál meleg ételt kapnak naponta, s a készletek még körülbelül egy hónapig elégségesek.

A fizetéseket újra megállapították. Miután a bérek folyósításához nem állt megfelelő pénzmennyiség rendelkezésre,

az üzemi bizottság
a községhez fordult,

mely éppen a gyár példás működésének méltánylásaképpen kölcsönnel segítette ki az üzemet.

A munkásság ily aktív és öntudatos munkája mellett természetes, hogy a szakmai szervezkedés kérdése is jól áll. Jellemző az eleven munkára, hogy a papírgyár munkásainak kezdeményezésére új szakmai helyi csoport alakult Csepelen, mely hivatva lesz nemcsak e gyár munkásainak szervezeti életét is szolgálni.

Nemzetgazdasági szempontból is igen fontos kérdést kell még a gyárral kapcsolatban felvetni: a gyárba befektetett tőke az utóbbi években magánérdekeltségek kezéből egy nagybankéba ment át, a tulajdonjog kérdése e pillanatban még függőben van. Kétségtelenül rendkívül fontos, hogy ez az érdekeltség mielőbb olyan kézbe kerüljön, amely a gyár jelentőségét átérzi, az egész magyar sajtó szempontjából, s komoly biztosítékot nyújt arra, hogy az üzem a mai idők követelményeinek megfelelő demokratikus szellemben működjék, a termelés meginduljon, s a munkásság szociális kérdései kellően érvényesüljenek.

Szabadság 1945. febr. 22. I. évf. 29. sz. 2. l.

Nagy meglepetéssel

olvastuk dr. Csorba polgármester egyik rendeletét, melynek értelmében a székesfővárosnál való alkalmazás és elbocsátás ügye kizárólag az ő hatáskörébe tartozik.

Meglepetésünk jogos. Az idézett rendelet ugyanis nagymértékben alkalmas arra, hogy megerősítse a fővárosnál alkalmazott németbarát, reakciós és egyéb nyilas elemek pozícióját. A demokratikus nép langyosságától vérszemet kapva ezek az egyének lassankint amúgy is felütik fejüket, és egyre-másra foglalják el a régi íróasztalaikat.

Nem vonjuk kétségbe a polgármesternek azt a jogát, hogy a kinevezéseket és elbocsátásokat végső fokon ő erősítse meg. Véleményünk szerint teljesen téves azonban az a régi szellemben fogant elképzelés, hogy ezek az elbocsátások és kinevezések minden demokratikus népi ellenőrzést kikapcsolva, csakis a hivatalos gépezet keretében történhessenek meg. Ha így lenne, akkor a kállaysta–sztójaysta-zöldinges nemzetgyilkos klikk, amely gyalázatos tetteivel és cinkosságával romokba döntötte a fővárost, most egymást támogatva akadályozza meg, hogy közülük csak egyet is kiebrudaljanak. Ha a városi hivatalban az ismertetett rendelet szellemében történnének az elbocsátások és kinevezések, ugyan hogyan kezdődne meg a főváros gépezetének a reakciós és fasiszta mételytől való kifüstölése?

Több mint egy hónapja foglalta el az ideiglenes polgármester mai helyét, de ellenőrzésnek, igazoló bizottságnak, a demokratikus erélynek nyomát sem láttuk. A városházán délután háromkor leteszik a tollat, mintha nem is a halállal birkózó főváros sorsát irányítanák. Talán az igazoló bizottságok fognak segíteni mindezen? Lehetséges – ha nem tart hónapokig, míg elvégzik munkájukat. Mert azalatt tovább ülnének a budapesti lakosság nyakában a régi országvesztő garnitúra emberei.

A kinevezések és elbocsátások ügyében tág teret, rendkívül tág teret kell biztosítani a demokratikus népi erők kezdeményezésének. Itt kell szerephez juttatni a népi erők ellenőrző, figyelő és kezdeményező szervét, a Nemzeti Bizottságot, méghozzá nemcsak a központi, hanem a kerületi bizottságokat is. A Nemzeti Bizottságnak kell majd javasolni az elbocsátandó és kinevezendő személyeket, szorosan együttműködve a fővárosi hivatalokban és egyéb városi intézményekben felállítandó igazoló bizottságokkal.

Radikális *tisztogatás* nélkül hiábavaló minden erőfeszítés az ország és a főváros újjáépítésére. A régi garnitúrával az újjáépítést csak szabotálni lehet, csak elvenni a kedvét mindenkinek a független, szabad, demokratikus Magyarországtól. Az életfontosságú tisztogatást pedig csak a fentebb vázolt módon lehet végrehajtani, csak így lehet új, demokratikus és szabad elöljáróságokat, városházát teremteni, és új, demokratikus, szabad Budapestet felépíteni.

Szabadság 1945. febr. 22. I. évf. 29. sz. 1. l.

Budán is megkezdődött az újjáépítés munkája

Kinevezték a főváros helyreállításának legfőbb vezetőjét

A Budapesti Nemzeti Bizottság ötös bizottsága Fischer Józsefet mint a Fővárosi Közmunkák Tanácsa elnökét bízta meg a főváros és környéke helyreállításának legfőbb vezetésével és irányításával. Fischer József ebben a feladatkörben rendelkezni jogosult mindazokkal a szakértőkkel és vállalatokkal, amelyek a helyreállításban való közreműködésre hivatottak és alkalmasak. E hatóságok közé tartozik a Helyreállítási Kormánybizottság is.

JEGYZÉKBE FOGLALJÁK AZ IPAROSOKAT

A Budapest újjáépítését célzó és részben már megindult közmunkák, amelyek hamarosan igen nagy arányban folytatódnak, több fontos kérdés rendezését sürgetik. Ilyen a munkabérezés szabályozása, valamint annak biztosítása, hogy a közmunkálatoknál mindenki a megfelelő helyen dolgozzon. A hatósági közmunkáknál nagy számban veszik majd igénybe az iparosokat, s nehogy ezen a téren fennakadás legyen vagy késlekedés álljon elő, úgy döntöttek, hogy a szakszervezetek máris megkezdik az iparosok jegyzékbe foglalását.

BUDA ÚJJÁÉPÍTÉSE

Pest testvérvárosa, Buda, a felszabadítás után teljes erővel megkezdte az újjáépítési munkáját. A Budán megalakult Nemzeti Bizottság dr. Makra Zsoltot választotta meg a budai közigazgatás vezetőjévé. Dr. Makra Zsolt, aki most átjött Pestre, a Szabadság munkatársának a következőket mondotta:

– A XI. kerületi elöljáróságon dolgozunk, onnan irányítjuk a munkát, egész Buda területére. Elsősorban a romok eltakarításával kezdtük, és igyekeztünk gondoskodni az ellátatlanok élelmezéséről. A közművek helyreállítása nagy iramban folyik. Hogy valami örvendeteset is mondjak Budáról a pestiek számára: a közúti vasúti híd rendbehozatala folyamatban van. Nem szeretnék túlzott reményeket ébreszteni ezen a téren, de valószínű, hogy 4–6 hét alatt ez a híd használható állapotba kerül. Még csak annyit, hogy Budán április 1-én megkezdődik az iskolákban az oktatás.

A Szabadság értesülése szerint a polgármester Budán kirendeltségeket állít fel a budai kerületi elöljáróságok munkájának irányítására. A kirendeltség vezetője Némethy Károly tanácsnok lesz.

Szabadság 1945. febr. 24. I. évf. 31. sz. 3. l.

Meleg egytálétel és kenyér a dolgozóknak

Fontos újítások a közélelmezés terén

Csak néhány napja dolgozik Vas Zoltán nemzetgyűlési képviselő vezetésével a Közélelmezési Kormánybiztosság, de máris jelentős munkát végzett, amelynek eredményei a legközelebbi jövőben kétségkívül láthatók lesznek. Mélyreható újítások várhatók a közélelmezés terén. A kibocsátásra váró rendelkezések átfogó alapelve értesülésünk szerint az, hogy élelemben elsősorban a dolgozók, a terhes asszonyok, szoptatós anyák, tizennégy éven aluli gyermekek és a betegek részesüljenek.

Szigorúan fogják ellenőrizni, hogy a köz terhére senki se juthasson jobb ellátáshoz, mint amilyenre az említett elv szerint jogosultsága van. A probléma megoldása igen egyszerű: a főváros területén működő üzemek igazolása alapján közélelmezési szelvényfüzetet osztanak ki a dolgozóknak, akik egy-egy szelvény beszolgáltatása ellenében a kijelölendő elosztóhelyeken meleg egytálételhez és egy karéj kenyérhez jutnak. Természetes, hogy a mai rendkívüli viszonyok közt ennél különb ellátást a hatóság a nagy tömegek számára nem tud biztosítani, de bizonyos, hogy ez is rendkívüli segítséget jelent.

Hasonló rendszerrel jutnak majd élelemhez a gyerekek – akiket egyébként tavasszal olyan vidéki városokba szándékoznak szállítani, ahol a közélelmezési viszonyok előnyösebbek, mint Budapesten –, a terhes asszonyok és a szoptatós anyák. A súlyos betegeknek szánt élelmiszerkészletet a kórházaknak utalják ki, és ezek kötelesek a készletekkel megfelelően gazdálkodni.

Fontosnak tartja a kormánybiztosság, hogy a vendéglátó magánüzemek is mihamarabb megkezdhessék az üzemet a lehetséges keretek között. Illetékes helyen tisztában vannak azzal, hogy egyesek hibájukon kívüli okokból nem jutnak munkához, és ezért nem jutnak majd a dolgozóknak kijáró hatósági ellátáshoz. Ezeknek módjukban lesz

közmunkára jelentkezniök – amivel már megváltják jogukat a közélelmezési szelvényhez –, de módjukban áll majd az is, hogy eltartásukról magánúton gondoskodjanak, és vendéglőkben fogyasszák el a legszükségesebb táplálékot.

Természetes, hogy ezek a legsürgősebb intézkedések csak átmeneti jellegűek. Alapos okkal remélhető, hogy a közlekedés javulásával a közellátás terén is enyhülés áll majd be.

Szabadság 1945. febr. 25. I. évf. 32. sz. 2. l.

Megindult

a kereskedelmi élet a főváros főbb útvonalain, főleg a Rákóczi úton és a körutakon. Az üzletek ugyan még nem nyíltak meg, az árusok – nők, férfiak vegyesen – a kirakatokban vagy azok előtt kézitáskában avagy egyszerűen a kezükben tartják portékáikat. Merőkanáltól kezdve dohánylevélig a legkülönbözőbb árucikkek kerülnek eladásra.

Tagadhatatlanul bátor egyének ezek az árusok. Dacolnak hideggel, széllel, dacolnak esővel, de főleg a járókelők felháborodásával. „Már nem tíz pengő a cigarettapapír, csak öt" – kiáltozza például a Dohány utca és a Körút sarkán egy fiatalember. Mellette egy 16 év körüli gyerek éppen üzletet köt egy meglett férfival. – 1000 pár cipőzsinórt „6000"-ért ajánl. Drága? – kérdi –, hisz amott nyolcért adják párját.

Hét pengő a hajba való női fésű ára, hat az orosz–magyar egyoldalas szótár. Tíz darab borotvapenge húsz pengő, egy kis doboz púder huszonöt, harminc (!) pengő a „műbőr kötésű" naptár, 8 pengő egy közönséges doboz gyufa. Ennyit ízelítőül. De a többi cikk ára sem kevésbé arcátlan.

Reméljük, a rendőrség illetékesei kissé szemügyre veszik ezt a felbur-

A Rákóczi út és a Nagykörút sarkán 1945 februárjában

jánzó kereskedelmet, már csak azért is, mert a portékák eredete legalábbis kétesnek mondható. Még jól emlékszünk az üzletek fosztogatására indított csőcselékrohamra. Nem csoda tehát, hogy egyik-másik árusnál, aki például evőkanalat, púdert, mércét, zsebnaptárt és cigarettapapírt árul tarka összevisszaságban, nem tudjuk, árusról, orgazdáról vagy talán egyenesen olyasvalakiről van szó, aki mielőtt saját üzletét nyitotta ki, a másét nyitotta fel.

Szabadság 1945. febr. 24. I. évf. 31. sz. 4. l.

Mi a helyzet a főváros üvegellátása terén?

Az újjáépülő Budapest egyik legégetőbb kérdése az elpusztult házak ablaküveggel való ellátása. Kérdést intéztünk erre vonatkozólag Sári Ignác okleveles építészhez, Budapest újjáépítési kormánybiztosához, aki az üvegellátás kérdéséről a következőket mondotta:

– A Budapesten elpusztult ablaküvegek pótlására nem állnak rendelkezésre elegendő üvegkészletek. A meglévő üvegmennyiséget már régen lefoglaltattam, s azokból legfőképp egészségügyi intézményeknek és közintézményeknek adtam kiutalást. Ez a készlet azonban olyan kicsi volt, hogy egyáltalán nem jön számításba ahhoz az üvegveszteséghez képest, amely Budapestet érte.

– Alig hihető, hogy a közeljövőben az üvegpótlás terén lényegesebb változás történik. A zagyvapálfalvai gyár gépeit a németek elszállították, s csak egyetlen gyár maradt érintetlen, a miskolci. Miután azonban üvegtörmelékből is lehet gyártani, elengedhetetlenül szükséges, hogy az üvegtörmelékeket szakszerűen összegyűjtsék. Az üvegtörmelék rendszeres gyűjtésére egy most kibocsátásra kerülő rendeletben a diákságot, a nőket és leányokat óhajtom felhasználni. A jövőben az egyes

házak részéről csak abban az esetben léphetnek fel üvegigényléssel, ha az üvegbeszolgáltatást igazolják.

– Remélni lehet, hogy az ősz beállta előtt ilyenformán biztosítani tudjuk legalább az egészségügyi intézmények, a létfontosságú hivatalok és a lakások egy részének üvegezését.

Szabadság 1945. febr. 28. I. évf. 34. sz. 2. l.

Rövidesen elindulnak vidékre a pesti gyerekek

Rendkívüli gondoskodással intézik a kihelyezéseket

Hetekkel ezelőtt felmerült a gondolat a Nemzeti Segély és a főváros részéről, hogy az ellátatlan budapesti gyermekeket vidéken helyezik el, ahol a vidéki vendéglátóknál gondos ellátásban és megfelelő nevelésben részesülnek. A kezdeményezést magáévá tette, sőt legmelegebben pártfogolja a közellátási kormánybiztosság is. Jelenleg ott tartunk, hogy az elgondolások és a tervek megvalósultak: rövidesen elindul Budapestről vidékre a kihelyezett gyermekek első csoportja.

A vidék népe szeretettel várja Budapest éhező, ellátástalan gyermekeit. Sajnálatos, hogy ugyanakkor, amikor a vidéken ez a hangulat, itt a fővárosban szájhősködő fasiszta elemek olyan álhíreket terjesztenek, hogy a kihelyezendő gyermekekről nem történik kellő gondoskodás. Ennek éppen az ellenkezője az igaz. Olyan gondoskodással történik a budapesti gyermekek vidéki kihelyezése, amilyenre soha, a régi bűnös világban még példa nem volt. Ez már a kihelyezések megkezdésénél is megnyilvánul abban, hogy az utazás személykocsikon történik, a mai súlyos utazási körülmények között is.

A Szegedi Nemzeti Segély megbízottai már várják Szegeden az első

Indulnak a gyerekek a Nyugati pályaudvarról vidékre a Nemzeti Segély akciója keretében

csoportot, hogy a vendéglátó házaknál elhelyezzék őket. Az elhelyezés a városban a külterületeken, a tanyákon és a Szeged környéki tanyai gazdaságokban történik. A 6 éven aluli gyermekek gyermekotthonokba kerülnek, óvónők és gyermekgondozónők felügyelete mellett. Különös súlyt helyeznek a 6 éven felüli gyermekek iskoláztatására, és már a kihelyezésre jelentkezéskor orvosi vizsgálaton esik át minden gyermek. Arra is gondoltak, hogy a kihelyezettek állandó összeköttetésben maradjanak budapesti szüleikkel vagy rokonaikkal.

Miután a posta a jelenlegi körülmények között még nem működik rendszeresen, mindaddig, amíg a postaszolgálat helyreáll, az elhelyezéssel foglalkozó bizottság futárszolgálattal bonyolítja le a kihelyezettek levelezését Budapesttel. A Nemzeti Segély vidéki szervei az egyes körzetekben összegyűjtik a leveleket, eljuttatják a Nemzeti Segély budapesti központjához, az pedig kerületi szervei útján továbbítja a címzettekhez. Ugyanígy levelezhetnek a szülők, illetve a hozzátartozók a kihelyezettekkel.

A Nemzeti Segélybizottsághoz a magyar vidékekről ezrével érkeznek a kérések a gyermekek kihelyezése ügyében. A vidékről jelentkezők között találjuk a városi iparost, a városi kispolgárt, a tanyai gazdát, a tanyai földmívelő embert, akik mind tárt karokkal, szívük őszinte szeretetével várják a pesti gyerekeket. A vidéki vendéglátók lelkes, önkéntes jelentkezése biztosíték arra, hogy a kihelyezettek pirospozsgásan, napbarnítottan, egészségesen, testsúlyban kilókkal gyarapodva érkeznek majd haza az őket visszaváró pesti szülőkhöz és hozzátartozókhoz.

Szabadság 1945. márc. 2. I. évf. 36. sz. 2. l.

„WM”

a legnagyobb magyar üzem munkásainak küzdelmes múltja és biztató jelene

A magyar ipari kapitalizmus fészke, valóságos megtestesítője volt a csepeli Weiss Manfréd-gyár, a „WM”. Ez az amerikai méretű üzem sok tekintetben fölülmúlta a hasonló tengerentúli vállalatokat. A különböző racionalizálási rendszerek alkalmazásában is mindig elöl járt. Munkaerő pedig állandóan rendelkezésre állt kísérleti célokra.

A WM-munkás örök bizonytalanságban élt. Az elmúlt két évtizedben a gazdasági elnyomás politikai és lelki elnyomással tetőződött: fizetett mozgalmakat ültettek a munkások nyakába, gondoskodtak „szórakozásáról”, azaz igyekeztek lefoglalni minden percét, hogy megfosszák a gondolkodás lehetőségétől.* Olyan fizetési rendszert alkalmaztak, hogy a munkásság kebelében a különböző kereseti rétegek között állandó ellentétek legyenek. Ezt a húsz esztendőt a háromhónapos nyilas időszak koronázta meg: az elnyomás teljessé vált.

És mindennek ellenére innen kerültek ki a magyar ipari munkásság legöntudatosabb proletárjai.

MUNKÁBAN A VANDÁLOK

A gyárral, a gépével egybeforrt munkás fájó szívvel nézte a nyilas garázdálkodást. Börtön, elhurcolás és bitófa járt annak, aki nem volt hajlandó maga is segíteni.

A fasiszta uralom utolsó napjaiban a németek kiadták a jelszót: Leszerelni a gyárat, ami marad, megbénítani! Teljes katasztrófa elé nézett a bombázásoktól amúgy is sokat szenvedett gyár, mégis akadtak olyan brigantik, akik készek voltak hozzájárulni a pusztításhoz. Andics, a gyári zöldingesek vezetője, rémuralmat teremtett a gyárban, és sok száz

munkást hurcoltatott el; a kiürítési kormánybiztos, Wattmann mindenben követte a németek vandál utasításait. Denifli, a szerkesztési iroda főnöke pedig a német összeomlást megelőző napokban az egész modern hengerművet elszállíttatta.

A Vörös Hadsereg közeledésével arányosan erősödött a munkások ellenállása. Megtagadták a németek kiürítési parancsait, otthonaikban maradtak. A szervezett munkásság bujkáló régi vezetői érintkezésbe léptek a gyár bizalmi testületével. Ez volt a kiindulópontja annak az építő munkának, amely a szovjet seregek bevonulása után velük egyetértésben azonnal megindult.

Az első feladat a károk megállapítása volt. Szomorú lista: teljesen elpusztult a repülőgépgyár, a zománcgyár – de vannak kevésbé sérült üzemek is. A szegosztály, a patkógyártó üzem, a csőgyár, a martinmű, a finom- és durvahengerde valószínűleg hamarosan működni fog. Motorgyártásról egyelőre szó sincs, de megindul a kerékpárok előállítása. Részben kismotorral, részben anélkül.

MEGINDUL A VÉRKERINGÉS

Hitler barbárai felrobbantották a Gubacsi- és Kvassay-hidat, a zsilip mellett lévőt és a szigetszentmiklósit is. Az üzem megindulásához szükségesek a hidak. Kettőt már helyreállítottak, a Gubacsi most készül. A hídépítéssel egyidejűleg az üzemekbe traktorokat állítottak, megindult a transzmisszió. A kovácsműhelyben megcsendült a kalapács, a bognárok is munkához láttak. A csavarosztályon és a vasszerkezeteknél megkezdődött a csőszerelés és a kéményfa-építkezés.

A következő feladat a turbina megindítása! Komoly nehézség mutatkozott: nincs szén! Újabb csatakiáltás: harc az olajfűtésért. A szovjet parancsnokság támogatásával sikerült megfelelő mennyiségű fűtőolajat szerezni. A műszaki vezetők tervei alapján rohammunka indult a kazánok, a csőszerelés és a vasszerkezet átépítésére. És a gyár katonai pa-

rancsnokságának jelenlétében ünnepélyes keretek között megtörtént a turbina beindítása. Megindult a gyár vérkeringése, az áramfejlesztés.

A Vörös Hadsereg bevonulása után teljes volt a káosz Csepelen a személyzeti kérdésben is. A régi vezetőség elmenekült, némileg a munkásság is szétszóródott. De január 15-én már megalakult a gyári üzemi bizottság, amely ma tizenhat tagból áll. Ha a nőket foglalkoztató üzemek megindulnak, ők is képviselve lesznek.

Munkára jelentkeztek a gyári igazgatóság egyes tagjai is. Az üzemi bizottság állapította meg, kik azok, akik a munkában részt vehetnek. Ha személyileg kifogástalan viselkedést tanúsítottak és technikailag szükség van rájuk, dolgozhatnak. Megállapította az üzemi bizottság a jelenlegi viszonyok között foglalkoztatható tisztviselők és technikusok számát is.

ÚJ BÉRRENDEZÉS

Fontos probléma az ellátás, a bér és munkaidő kérdése. A munkaidőt jelenleg 10 órában állapították meg. A segédmunkások órabére 4, a gépmunkásoké 5, a szakmunkásoké pedig 6 pengő. A martin- és kohóműveknél dolgozók 7–8 pengő órabért fognak kapni, mihelyt szakukban a termelés megindul. A segédmunkások ezelőtt átlag 2–2,10 pengőt kerestek. Az üzemi bizottságnak köszönhető, hogy a tanoncok nem dolgoznak többé ingyen vagy 30 filléres órabérért; 1,50–2–2,50 pengő órabérük van. A női munkaerőre vonatkozólag irányelv, hogy ha egyenlő értékű a férfiéval, bére is egyenlő legyen. A tisztviselői fizetéseket havi 600 és 1600 pengő közt állapították meg, szemben az eddigi minimum, illetve maximummal, amely 150–200-tól 15 000 pengőig terjedt.

Súlyos probléma az ellátás. Eleinte az üzemi bizottság 5000 főnyi létszámról gondoskodott, azonban a kérelmezők családtagjaival együtt ez a szám rövidesen 20 000-re szökött. Most az kap elsősorban ellátást, főtt ételt és kenyeret, aki a legnehezebb munkát végzi. Mindenekelőtt a két híd építésén dolgozók.

SZABADSÁG!

Erő és bizalom sugárzik az üzemi bizottság elnökének szavaiból.

– Munkaerőt és anyagot adunk az összekötő vasúti híd építéséhez. A WM-ben a múlt héten 5500 munkás dolgozott, ezen a héten már 6800. Élelmezési nehézségeink nagyok, a nyilasok teljesen kirabolták a készleteinket. A szovjet parancsnokság gyorssegélyként élelmiszert osztott ki, de reméljük, a helyzet intézményesen megjavul. Az első hússzállítmány, 17 vágómarha, máris megérkezett a gyár részére.

...A gyárkapunál nem silbakolnak többé fegyveres katonák, gépfegyverek nem merednek fenyegetően az üzemek felé, mint azelőtt. Eltűnt a gyári rendőrség, el az üzemi detektívek és besúgók hada. A kapukon, a falakon és a szívekben egy szó van: szabadság!

Szabadság 1945. márc. 4. I. évf. 38. sz. 4. l.

A borbélyárakról

Az óvóhelyen megnőtt üstökömet lenyíratni a minap betértem a Corvin-mozgó bejárata előtti kis köz bal oldalán lévő borbélyüzletbe, ahol a főnök egyedül dolgozott. Rövidesen rám került a sor, és negyvenötven perc múlva már készen is voltam. Amikor kérdeztem, hogy mit fizetek, azt hittem, nem jól hallok, mert a főnök húsz pengőt kért.

Közszolgálati alkalmazott, HÉV műszaki segédtiszt vagyok. Februárra még nem is kaptunk fizetést, csak 100 pengő előleget és lakbérjárandóságunkat, hogy a legszükségesebbeket kiegyenlíthessük. De ha megkaptuk volna is teljes fizetésünket, akkor sem állna arányban havi 450 pengős jövedelmünkkel 20 pengős nyírás, borotválás. A borbélyoknál egyébként 7–10 pengős ár alakult ki.

N. I.

Szabadság 1945. márc. 3. I. évf. 37. sz. 3. l.

Nyilas Symphoniától – az Internacionaléig

Befut a vonat a pályaudvarra. A fő-főtanácsos úr kiszáll belőle: küldöttség fogadja, beszédek hangzanak el, és ő ellép a „lelkesen éljenző tömeg" sorfala között. Ez a „lelkes tömeg" rendszerint a Kőbányai úti Állami Dohánygyár kirendelt, kikényszerített munkássága volt.

A huszonöt éves reakció elsősorban az állami, városi üzemekben futhatta ki „teljes formáját". Nem véletlen, hogy a jobboldali pártok tagjai ezekből verbuválódtak, hogy a szakszervezetekbe ezekből nem léphettek be soha a munkások.

A Kőbányai úti Állami Dohánygyárban a romokkal együtt a fasizmus még visszamaradó képviselőit is el kell takarítani. A héttagú üzemi bizottság építő munkáját Struc tanácsos úr és Ács aligazgató úr, elmúlt tekintélyük roncsaira támaszkodva, igyekeznek meggátolni. „Itt nem lehet szervezkedni, itt dolgozni kell!" – jelentette ki Ács úr pár napja. A suttogó propaganda erőre kapott: „Közelebbről hallani az ágyúszót... Visszajönnek a németek... fel fogják akasztani a baloldaliakat... ne dolgozzatok!"

A lassan öntudatra ébredő munkások azonban már kezdenek beletanulni a demokrácia nyújtotta első lehetőségekbe. Vizsgálóbizottságot választottak, amelynek feladata a dohánygyári reakciós nyilasvilág végleges felszámolása. A szabad szakszervezeti mozgalom elindítása céljából pedig március elsején az összes munkások részvételével nagygyűlést tartottak. Kossa István, a Szakszervezeti Tanács főtitkára rámutatott a múltbeli elnyomatásokra, arra, hogy mit köszönhetünk a Vörös Hadseregnek, és beszélt a jövő feladatairól. A nagygyűlés hangulata olyan lelkes volt, hogy a munkások – sokan talán életükben először – elénekelték az Állami Dohánygyár falai közt eddig ismeretlen Internacionalét.

Az elmúlt rendszer olyan sokat szenvedett, félrevezetett, rosszul fizetett dohánygyári munkásai, akikre mindig az áldozatok oroszlánrésze jutott, ma önként vállalták a nehézségeket. Fizetés nélkül, élelem nélkül dolgoznak, majdnem teljes létszámban. Bizalmukat a jövőben, biztos tudatukat, hogy lesz módjuk érdekeiket megvédeni és harcolni érettük, ha kell, mindennél fényesebben bizonyítja két szám: háromszáznyolcvan ember napi egymillió-kétszázezer cigarettát gyárt!

Szabadság 1945. márc. 6. I. évf. 39. sz. 3. l.

Élelmiszerzárlat a pesti „exportőrök" ellen

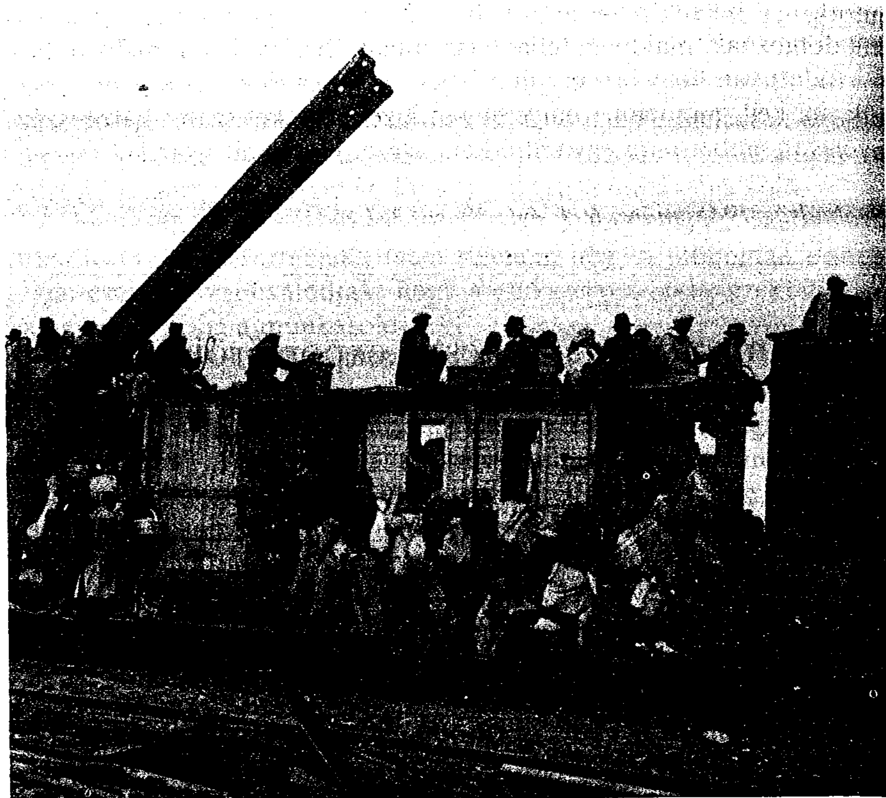
Egyes vidéki városok szigorú intézkedései
az élelmiszer-kivitel meggátlására

A pesti emberek ezrei igyekeznek gyalog, vasúton vidékre élelemért. Valóságos karavánok indulnak, hogy a mesék birodalmának hitt Békés és Csongrád vármegyék városaiba és falvaiba igyekezzenek. És amikor a vonat befutott Szajolra, valóban úgy néz ki, hogy az utas eljutott a tejjel-mézzel folyó Kánaánba. Árulnak itt tojást, sült csirkét, farsangi fánkot, túrósbélest és egyéb finom falatokat.

Amikor azonban a vonat Csabára érkezik, megkapjuk a túlzott optimizmus első erős ellenlökését. A városban rendkívül sok a pesti vendég, akik tanácstalanul állnak, és egymást kérdezik, hol lehetne valamit kapni, mert ami van, az máris túl drága, és igen kis mennyiségben kapható. Ha pedig nincs kiviteli engedély – márpedig ezt nem adnak –, a városból egyetlen gramm élelmiszert sem lehet felhozni Pestre.

Szobek András, Békés vármegye főispánja a közellátási kérdésekről a következőket mondotta a Szabadság munkatársának:

– A legnagyobb problémánk, hogy nem áll rendelkezésünkre elegendő munkaerő és vetőmag. Egyetlen reményünk az ország ellátásának kérdésében az, hogy a még meglevő traktorok részére üzemanya-

Batyuzók indulnak vidékre a Déli pályaudvarról

got kaphatunk. Gabona- és élelmiszer-tartalékunk igen kevés. Ha a traktorok részére nem kapunk üzemanyagot, a tavaszi szántást a városi lakosság bevonásával közmunkák formájában végeztetjük el. A zsírellátás dolgában sem állunk különben, mert a disznókat a gazdák a legtöbb esetben táplálék hiánya miatt korábban vágják le.

Értesülésünk szerint a Budapestről ennivalóért leözönlők ellen máris zárlatot rendelt el mind Békéscsaba, mind a megye. Sem a városból, sem Békés megyéből magánszemély élelmiszert nem vihet el.

Békéscsaba után a vonat most kis vargabetűvel fut tovább Hódmezővásárhely felé. A kép itt is változatlan. Kevés a bevetett föld és a szorgoskodó munkáskéz. Hódmezővásárhelyen, ebben a nagy alföldi városban a régi lakosok ugyan még meglehetősen jól élnek, de innen sem engednek ki egyetlen gramm ennivalót sem a helyi hatóságok. Békéscsabához és Hódmezővásárhelyhez hasonlóan élelmiszer-kiviteli zárlatot rendelt magánszemélyek részére Szeged, Kiskunfélegyháza és Kecskemét is, ezekbe a városokba is hiába jut el fáradságos út után a pesti polgár: nem vihet magával élelmiszert.

A magunk részéről nem helyeseljük a Pestről érkező élelmiszer-turisták ilyen kiviteli zárlattal történő sommás elintézését. A pestiek zöme azért látogat el vidékre, hogy családjáról gondoskodjék, ínséget szenvedő gyermekei éhségét csillapítsa. Akkor, mikor az illetékesek intézményesen Budapest elhagyására, tehát a vidéken való letelepülésre hívják fel a főváros lakosságát, furcsán hat, hogy a vidéki városok ilyen drasztikus módon védekeznek kis töredékük látogatása ellen. Ezen a véleményünkön még az sem változtat, hogy a pesti turisták közt akadnak olyanok is, akik a Pestre hozott élelmiszerrel üzérkedést folytatnak.

Budapest rendszeres élelmiszer-ellátásának előmozdítására Vas Zoltán, a főváros közellátási kormánybiztosa úgy intézkedett, hogy hozzáértő, alkalmas élelmiszer-kereskedők utazhassanak vidékre nagyobb tételben való élelmiszer-vásárlás céljából. A kormánybiztos több száz élelmiszer-kereskedőnek, csarnoki és baromfi-kereskedőnek adott a Kisiparosok és Kiskereskedők Szervezetének igazolása alapján olyan igazolványt, melynek értelmében az illető kereskedő jogosult saját költségére és felelősségére az ország egész területén élelmiszereket és élő- vagy vágott állatokat vásárolni. Budapest nehéz élelmezési helyzetére való tekintettel felhívta a figyelmet arra, hogy ezeket a kereskedőket támogassák munkájukban. Az első élelmiszer-bevásárló kereskedők a napokban indultak útnak az ország különböző vidékeire.

Szabadság 1945. márc. 6. I. évf. 39. sz. 3. l.

Tíz deka kenyér

Először a felszabadítás óta: Budapest sok száz péküzlete megnyitotta ajtaját. Kenyeret árultak. Túlfizetés, csere, összeköttetés, katonai, rendőri, sőt – nyilas egyenruha nélkül vehetett minden budapesti tíz deka kenyeret.

Kevés ez a kenyér, nem ment meg minket az éhségtől, de sok, óriási az erőfeszítés, ami benne van. A paraszt, aki a búzát megőrölte, a munkás, aki zsákokba rakta, a vasutas, aki a fővárosba hozta, és azok, akik mindezt megszervezték – a mai viszonyok között, amikor a zsákoktól a vagonokig mindent a romokból kell előteremteni –, hatalmas munkát végeztek. Tudnunk kell: ez a tíz deka kenyérdarab első állomása annak

Sorbanállás kenyérért

a nagy útnak, melyet Budapest élelmiszer-ellátása terén meg kell tennünk. Ezt az utat azonban mindnyájunknak együtt kell megtennünk. Nem várhatjuk csak a vidék dolgozóinak a segítségét, a közélelmezési kormánybiztos nem segíthet egymaga. Ahhoz, hogy ezt a tíz deka kenyeret főzelék és hús mellé együk, dolgoznunk kell: ásni, kapálni, bevetni a földeket; adnunk kell: pénzt, ruhát a Nemzeti Segélynek; jegyeznünk kell: Budapest minden polgárának jegyeznie kell a közélelmezési kölcsönre. Ennek a minden lakos számára biztosított barna kis kenyérdarabnak fehérebbnek, jobbnak és hamarosan nagyobbnak kell lennie!

Hogy ez mikor következik be, elsősorban tőlünk függ...

Szabadság 1945. márc. 9. I. évf. 42. sz. 4. l.

KÓBORLÁS AZ OPERAHÁZ TETŐPÁRKÁNYÁN

Kóborlás az Operaház tetőpárkányán

Benn jártam fővárosunk gyönyörű díszépületében, kecses és mindazonáltal méltóságteljes jellegével változatlanul vonzó dalcsarnokában. Nem azon a szárnyán kerestem fel, nem azokon a meghitt lépcsőkön és folyosókon siettem végig, ahol hivatásszerűen máskor oly gyakran közlekedtem. Bennfentes vezetőm lekísért az épület hatalmas óvóhelyére, ahol most is számosan tanyáznak azok, akik másutt még nem helyezkedtek el.

Padokon, pamlagokon, összetolt székeken gazdaságos gonddal egyberakott ágynemű hever. Mintaszerű „szobarend" uralkodik itt mindenfelé. Az átjárást, forgalmat sehol sem akadályozza a málha tömege. Bekukkantok a bunker díszhelyére, Kodály Zoltán függönyökkel elzárt kis oldalfülkéjébe. A mester maga nincs jelen. Néhány lépéssel tovább, valami rögtönzött, apró próbateremben pillantom meg őt: egyik karszerzeményére tanítja éppen az operaházi tagok kebeléből alakult férfi kamarakórust! ... Nyugodtan, tárgyilagosan magyaráz. Minden útbaigazítása bő tapasztalatról leszűrt dologbeli tudásról tanúskodik. Rövid percek alatt is sokat tanulhatnak tőle énekesei, ahogy a hangzatos, szép szövegkiejtés módozataira tanítja őket... Oázis.

Szimbolikusnak, mély értelműnek érezzük ezt az elénk tárult kis

helyzetképet. Kodály Zoltán nem szavakkal, nem frázisokkal, hanem tettekkel, emígy beszédes, illetve önmagáért beszélő cselekvéssel hirdeti napjaink első parancsát: „Dolgoznunk kell és meg nem állni!"

A testi munka mellett lássunk neki a szellemi romeltakarításhoz is, Kodály Zoltán rejtett zugban történő, de eredményesen higgadt és céltudatos próbatermi munkája talán ékesebben hirdeti ezt a feladatot bármily zengezetes szónoklatnál... Ne vesztegeljünk, ne tétovázzunk, mert rengeteg teendő vár mindenkire, akinek fontos a kultúránk, művészetünk új és alaposabb, egészségesebb alapokon eszközlendő továbbfejlesztése.

Pincék sötétjéből aż Operaház padlására megyünk, illetve kapaszkodunk fel, ahová bombatépett réseken át besüt a ragyogó nap. Útközben bepillantunk a nézőtérre is, amelyen tudvalevően és szerencsésen csupán két lényegtelen sérülés látható. Sajnos, az egyik találat halálos áldozatot követelt, megölte azt a nőt, aki történetesen ott, az oldalpáholyban tartózkodott. Nem tartozott az Operaház személyzetéhez. Arról értesültünk, hogy az épületben maradt díszletek sem szenvedtek tetemes kárt, de az egyéb raktárakban elhelyezett anyag odaveszett, közötte például „A láng" látványos díszlete.

Legnagyobb az épület Dalszínház utcai hátsó felén keletkezett kár. Női öltözők pusztultak el itt: súlyosan rongálódott meg továbbá a cipészműhely is. Egyelőre ideiglenes kátránytetővel borítják be a hézagokat. Folyik a munka, és előreláthatólag március hó közepére el is készül.

Keskeny deszkákon járjuk be az Operaház tetőpárkányát. Megcsodálom a vasöntvények és kőfaragványok aprólékos gondosságát. Kivitelük itt, ezen a nagyközönség számára valóban „félreeső" helyen ugyanolyan ízléses és precíz, akárcsak odalenn, a könnyen megközelíthető és közszemlére kitett épületrészeken. Mennyi szeretet, mennyi lelkesedés rejlik az építőmunkának ebben a feltétlen és eredménytelen gondosságában.* Nyilvánvalóan senki sem érvelt annak idején azzal, hogy ide úgysem tekint majd emberi szem. „Ugyan kérem, ne törődjünk efféle csekélységgel."

Szimbólumot látunk itt is, a műhelymunka ekként lelkiismeretes és következetes finomságában. Példát látunk benne, intő és serkentő példát.

Fel a művészi munkára! A művészi munka legjavára!

Jemnitz Sándor

Népszava 1945. márc. 2. 73. évf. 11. (30.) sz. 2. l.

Az Operaház társulata az Északi Főműhelyben vendégszerepelt a Sevillai borbéllyal. Maleczky Oszkár ellátogat az egyik üzemrészbe

Milyen szükségmegoldásokkal biztosíthatjuk az összeköttetést Pest és Buda között?

Amikor szépséges Budapestünket siratjuk, legfájdalmasabb könnyeinket csodálatos hídjainkért hullatjuk. Marcangol a fájdalom, a kín és a düh, amikor az Erzsébet-híd összeroncsolt karcsú ívét látjuk a Dunába omolva, azét a hídét, amely mint a lenge szitakötő lebegett a két part között, egyetlen merész ívvel ölelve egymáshoz Pestet és Budát. És a többi, a magyar munka, a magyar ipar, a magyar munkás világ-

Sorbanállás a pesti rakparton átkelésre várva

Átkelés Budára motorcsónakon

szerte ismert és becsült, megannyi hatalmas alkotása; az izmos, erős Margit-híd, a millennium levegőjét őrző Ferenc József-híd, a vadonatúj Horthy-híd s az új Magyarország első hatalmas alkotása és jelképe, a Lánchíd, mind-mind összeroncsolva, szétzúzva fekszik a zajló Duna jeges hullámaiban.

A német galádság pusztította el mind, esztelenül és céltalanul. Hiszen felrobbantásukat semmi hadi érdek nem kívánta, az oroszok már a fél Dunántúlt megszállva tartották, a fővárost teljesen bekerítették, nem volt hát szükségük a pesti hidakra, hogy a Dunán átkeljenek. A németek mégis kíméletlenül elpusztították valamennyi hidunkat tehetetlen dühükben, csak hogy még több kárt okozzanak az általuk kifosztott és elpusztított Magyarországnak.

SZÁZ ÉVVEL ESTÜNK VISSZA

Budapest most oda jutott, ahol száz esztendővel ezelőtt volt. A két testvérváros, amelyet 1848-ban a Lánchíd egyesített, ma újra két külön várossá esett szét, Pestté és Budává.

Milyen szükségmegoldásokkal lehet biztosítani a két város közötti összeköttetést addig is, amíg egy-két hidat újra használhatóvá teszünk? Ez most a lerombolt város egyik legégetőbb kérdése. Az óbudai Árpád-híd lesz előreláthatólag az első szilárd, állandó összekötő kapocs. Pillérei készen állanak, s úgy tudjuk, már vasszerkezete is elkészült. Mégis, összeszereléséhez, teljes felépítéséhez még hosszú idő kell. És közlekedni addig is muszáj a két városrész között. De miképpen?

A REPÜLŐHÍD

Ha nem volna télutó, semmi akadálya sem volna annak, hogy akár több hajóhidat is verjünk a Dunán. Mivel azonban jelenleg zajlik a folyam, legfeljebb csónakokon lehet átjárni. Tavasszal aztán, a jeges

Önkéntes ifjúsági rohambrigád a Margit-hídnál

ár elvonulása után, lehet hajóhidakat verni, s megindulhat az átkelő hajóforgalom is.

A Mefter nagy hajói mellett valamennyi propellert is szolgálatba kell majd állítani. Emellett az 1700-as évek repülőhídját, a kompot is be lehet sorozni az átkelési eszközök sorába. Ilyen nagyteljesítményű komp járt a két part között a Margit-híd pesti részének felrobbantása

után, s ha a part több helyén létesítenek effajta „repülőhidat”, nagyobb tömegek oda- és visszaszállítása válik lehetővé.

Mindezek a megoldási módok persze csak tökéletlen és primitív közlekedésre nyújtanak lehetőséget. Hidaink újjáépítésének óriási munkájához tehát haladéktalanul hozzá kell kezdeni, hogy a remélhetőleg hamarosan felépülő Árpád-híd mellett lehetőleg egy híd a város közepén használható állapotba kerüljön. Még nem tudni pontosan, hogy az egyes hidakon milyen méretű a rombolás, amit a német gonosztevők végeztek, de bármekkora is a pusztulás, a feladat nagysága ne rémítsen meg senkit. Hidainkat fel kell építenünk ahhoz, hogy újra Budapest lehessen Pest-Budából.

Szabadság 1945. márc. 4. I. évf. 38. sz. 2. l.

Mi már tanítunk!

Talán eddig még soha sem jelentett ilyen nagy örömet ez a mondat, mint ma. Hol vannak már az elmúlt békeévek unalmas évnyitói? Ma, amikor még benne élünk a háborúban, érezzük csak igazán, mit is jelent tanár és tanuló számára egyaránt az iskolamegnyitás.

A felszabadulás után, mikor ismét élni kezdtünk, felkerestük munkahelyünket, a rákospalotai polgári fiúiskolát.

Az elénk táruló látvány siralmas volt: szemét, piszok mindenütt, feltépett ajtók, kitört ablakok, szalmaágyak, rongydarabok, összetépett térképek. Mihez kezdjünk? Hogy lesz itt tanítás?

A helyi hatóságok nem tudtak segítséget adni, de utasították a tanári kart, hogy a tanítást kezdje meg, és cselekedjék belátása szerint.

Takarítóasszonyt nem kaptunk, de mivel a munkát el kellett kezdeni, elhatároztuk, hogy a távol levő altiszt helyett magunk fogunk hozzá.

Fáznak a gyerekek a fűtetlen tanteremben

Megkezdtük a takarítást. Ma, mikor minden dolgozó kézre szükség van, nem képzettségünkkel, hanem két kezünkkel szolgáltuk a jövőt. Kitakarítottuk a szemetet, felsúroltuk a padlót. Boldogan töröltük a port a megmaradt szemléltető képekről, mialatt férfi kollégáink az ablakokat javították. A város tisztifőorvosa készségesen állott rendelkezésünkre, fertőtleníttette a kitakarított tantermeket. Kezdetben magunk voltunk, de példánkat látva mindenki szívesen segített, gyerekek, szülők és a város iparosai.

A tantermek ma ismét tiszták. A padokban gyerekek ülnek, február 15-én kezdtük a tanítást 60 gyermekkel, 16-án, másnap 110 fiú jött el.

Boldogok. Arcuk tele tudásvággyal ragyog, és mi büszkeséggel nézzük „második otthonukat". De a munka csak most kezdődik: ez még csak a kezdet, a rendcsinálás volt. Szemünk előtt nem a régi rend lebeg. Tudjuk, hogy új rendet kell teremtenünk: az a hivatásunk, hogy életre hívjuk az igazi, az új iskolát.

Molnár Jánosné
polg. isk. tanár

Szabadság 1945. márc. 4. I. évf. 38. sz. 5. l.

Utcát a magyar szabadság harcosainak!

A nép ösztönös igazságítélete a felszabadulást követő első órákban letépte a Hitlernek és Mussolininek félrekeresztelt Köröndről és Oktogonról e két véres kezű kalandor „halhatatlanságát" hirdető utcatáblákat. Már néhány hónappal előbb intő jel volt, amikor porba omlott a magyar Hitler-fiókák apjának, Gömbös Gyulának fehér márványba merevített sötét politikai alakja. A most született magyar demokrácia első lélegzetvételének óráiban még sok az olyan utca, mely éppen azoknak az emlékét és dicsőségét hirdeti, akiknek angyalcsináló bábáskodása eredményezte, hogy a magyar demokrácia huszonöt éven keresztül nem jöhetett világra. A Fery Oszkárokról, Csicsery Lászlókról, Hollánokról és más ellenforradalmi „hősökről", a középszerű írók közül Gárdonyi Gézáról, Papp-Váry Elemérnéről, Tormay Cecilről könnyen neveztek el itt utcákat, a politizáló Közmunkatanács jóvoltából.

Nem nagy dolog, de mégis most sarjadó szabadságunk teljességéhez tartozik, hogy egyrészt a fasiszta plakátokkal együtt tűnjenek el a budapesti utcasarkokról a fasiszta érdemeket megörökítő névtáblák, másrészt adjunk utcát a szabadság magyar vértanúinak. Mindjárt javaslattal is szolgálok: kereszteljük el Ságvári Endre utcának a zuglói Pétervárad utcát, ahol a minap nyílt meg a nevét viselő klinika. Bajcsy-Zsilinszky Endre számára a Sas utcát tartanók megfelelőnek. A magyar proletariátus és a szabadság halálba üldözött költőjéről, József Attiláról elnevezhetik a József utcát (ha nincs is a „város peremén").

Szabadság 1945. márc. 11. I. évf. 44. sz. 3. l.

Pénz... pénz... pénz...

kell a körúti kereskedelem vásárlóinak

Elmerengve megyek az utcán. Azon gondolkozom, hol lehetne hozzájutni egy 54-es kalaphoz, mert a háború szele az enyémet lesodorta a fejemről, s most a fiam baszk sapkáját viselem. Ezen töprengek, amikor mellém gurul egy babakocsi és egy termetes asszonyság.

– Tisztelt uram, elcserélném ezt a kocsit.

– Köszönöm, de pillanatnyilag nincs babánk.

A néni szomorúan továbbgördül, én pedig elhatároztam, hogy a bélyeggyűjteményemet becserélem kalapra és néhány kiló lisztre, ha akad olyan idealista, aki hajlandó erre az üzletre.

KERESKEDELEM A MELLÉNYZSEBBEN

A főváros híres volt tízezernyi fényes üzletéről. A háború sok mással együtt elseperte a tündöklő üzletek sorát, de az újrasarjadó élet és az élni akarás jele, hogy a lakosság gyorsan kifejlesztette a cserekereskedelem kapcsolatait, és ugyanakkor, ha kezdetlegesen is, de megindult a „rendes" üzleti forgalom.

Az első napokban még óvatos tapogatózásként csak lapuló „zsebkereskedelem” és fülbesúgó árupropaganda folyt. A kapu alól kiszisszegett egy hang:

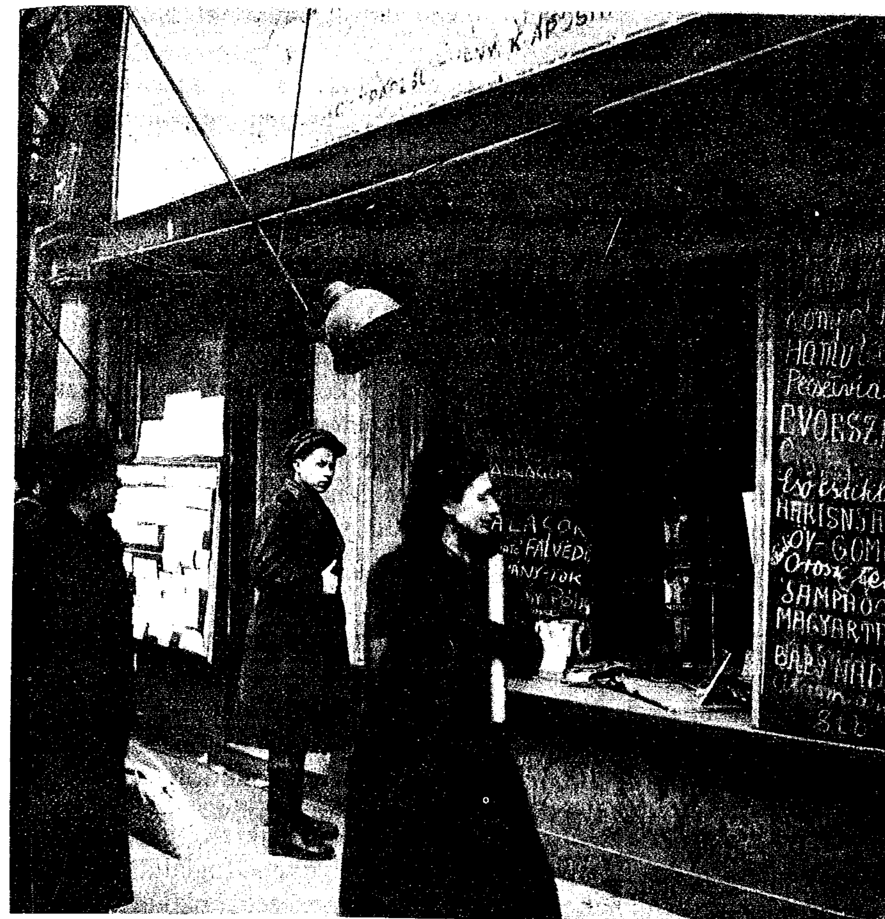
– Cigarettapapír...

Öt pengő volt egy csomag. A kezdeti sikerek szárnyat adtak a konkurrenciának is, s másnap már lépten-nyomon cigarettapapír-árusokba botlott a pesti polgár. Az eredmény az lett, hogy a papír ára 2 pengőre esett. A zsebből árulók óvatos szektáját már néhány nap alatt a kirakathódítók lendületesebb rohamcsapatai követték. Zárt üzletek nyitott kirakatait szállták meg, és kivirágzott a körúton és a forgalmasabb mellékutcákban a kötetlen vegyeskereskedelem. Azért kötetlen, mert a kirakat-boltokban fogportól hímzőszalagig és köménymagtól körömreszelőig mindenféle kapható – csak éppen az nem, amire a vevőnek szüksége lenne. De kötetlen ez a kereskedelem azért is, mert az eladó nem köti magát semmiféle árszabályhoz.

A Teleki téren, a Rákóczi út elején és a Körúton napról napra dagad a forgalom. Valóságos börzéje ez mindenfajta eldugott és most előkerült árunak. Békebeli cipőfűzőt 6 pengőért lehet kapni. Ez tűrhető, de tiltakozni kell az ellen, hogy az egészségügyi hatóságoktól annak idején silány összetételük miatt kivont különböző fűszerpótlékok, kivénült konzervek és ehetetlen szárított főzelékek drága pénzen ismét piacra kerüljenek.

MOZGÓ ÁRUHÁZAK

Az árak néha fölháborítóak. A kispénzű dolgozó nem tud 550–600 pengőt fizetni félkilónyi zsírért, amit a batyuzó élelmesek hoznak vidékről. A behozatalból – aminek egyébként örülni kellene – megint csak azoknak van előnyük, akiknél nem számít az ár: a gazdag és dologtalanul lapuló nagypolgároknak. Egy doboz gyufáért 6–8 pengőt, egy tűzkőért 30–40 pengőt kérnek. A tűzkő, a lámpabél és a lámpaüveg

A kirakatban: felirat

a piac „slágerei”, mert ezekért vidéken állítólag mindent kaphat a pesti batyuzó.

Az utóbbi napokban dohány- és cigarettadömping tapasztalható, s ez a magyarázata, hogy egy darab Symphoniát „már” 2 pengőért vesztegetnek. Egy doboz Bayer-aszpirin 25 pengő, gépselyem 6, kis doboz szódabikarbóna 5 pengő. Ezzel szemben a rumaroma 60, mécses 20.

Az élelmiszerárak nem kevésbé borsosak. Így például a liszt 120, a cukor 600 pengő körül mozog kilónként. A sárgarépa 30 pengő. A cserepiacon egy deka élesztőért 10 deka lisztet adnak. Egy új férfiing 2 kg lisztért cserélt gazdát a Híradó mozi előtt. Úrnőtől levetett krokodilbőr cipő 3 kiló kenyérré alakult át. Jó férfiöltönyért izgalmas licitálás után 4 kiló sonkát, 25 deka szalonnát, egy darab kolbászt és 5 tojást fizettek. Ki járt jobban? Ezt a kérdést nem lehet eldönteni: tény, hogy a zakót nem lehet megenni és sonkában nem lehet járni...

Kábult fejjel hagytam el a piacot. Arra gondoltam, ha mindenki csak egy kiló „fekete” liszt árát Közélelmezési Kölcsönre szánná, 3–4 pengőért lehetne valóban fehér lisztet kapni.

Sz. F.

Szabadság 1945. márc. 11. I. évf. 44. sz. 5. l.

Plakátélősdiek

Budapest utcáiról úgyszólván egyik napról a másikra eltűntek a fasizmust reklámozó hazug nyilas plakátok, s helyüket elfoglalták a szovjet nép hősi honvédelmi háborúját hirdetők. Végre ezek a plakátok németellenesek, végre hű tükrei a magyar nép, a hazáját igazán szerető magyar nép érzéseinek. És mégis előfordul, hogy ezeket a plakátokat feliratok, más, kisebb plakátok csúfítják el. Nem, nem nyilas szabotázsról van szó. Budapest polgárai hirdetnek rajtuk. „Kézilabdások gyülekeznek vasárnap a Rákóczi téren. Borsót adok lisztért. Varrok szénért. Házias hölgyet feleségül vennék.” Mindenesetre a németek leverését hirdető plakátokat mindenki elolvassa, nem kerülheti el tehát senki figyelmét a rájuk ragasztott felirat sem. Azonban vannak még üres falak, beragasztatlan kerítések, vannak üres, ilyen célokra kiválóan alkalmas üzlethelyiségek, a budapestiek ragasszák inkább oda, ragasszák nagy terjedelemben, akár három helyre is a közlendőiket. Tiszteljék annyira ezeket a szabadságunkat, újjászületésünket hirdető plakátokat, hogy ne csúfítsák el oda nem illő feliratokkal.

Szabadság 1945. márc. 11. I. évf. 44. sz. 5. l.

Próbajáraton Zuglóból a Baross térre

Kellemes meglepetésben részesültek hétfőn a Zuglóból Pestre induló emberek: A Thököly úton egymás után futottak a villamoskocsik. A zuglói Beszkárt-alkalmazottak hősi munkája nyomán a helyreállítás befejeződött.

Hétfő reggel háromnegyed kilenckor Szeczey kocsimester vezetésével indult ki az első próbakocsi a zuglói kocsiszínből a Keleti felé. A villamost a zuglói állomás alkalmazottai zászlókkal díszítették fel. Elöl nemzetiszínű és vörös lobogók. Az útirányt jelző táblán „Út a szabadság felé”, a hirdető táblán „romokból építettük” felírással.

Az Aréna úton harcok voltak, amikor a Beszkárt-alkalmazottak, régi szervezett munkások segítségével, azonnal hozzáláttak a romok eltakarításához, a kocsik kijavításához. A műszaki és forgalmi üzemi bizottság együttműködve, minden felső utasítás bevárása nélkül kezdte meg a munkát – mondta Buda János, a felsővezetéken dolgozók üzemi bizottságának elnöke.

– A szervezett munkások régi zömének lehet köszönni, hogy ma már a kültelkek mind járatképesek. A kispesti Vecséstől az István-kórházig, a pestszenterzsébeti a Közvágóhídig, az újpesti a Nyugatiig. Csak áram legyen! Nem a Beszkárt-alkalmazottak hibája, hogy nincs még villamos. A zuglói kocsiszínben ötvenkét gépes kocsi és 72 pótkocsi áll készen forgalmi használatra.

– A külvárosok összeköttetése a város belsejével megtörtént. Óriási jelentősége volna, ha a villamosjáratokat rendszeresíteni lehetne. Pest fele lakosságának közlekedése ezeken az útvonalakon bonyolódik le. Egy héten belül az Új-köztemetőtől a Rókus-kórházig is rendbe hozzuk a felsővezetékeket, és az összeköttetés a külterületekkel teljes lesz. Most már csak szenet Budapestnek, hogy áramszolgáltatás legyen, és a forgalom meginduljon.

Szabadság 1945. márc. 11. I. évf. 44. sz. 3. l.

Az Ismert Katona emlékműve

A Szabadság téren épül a Budapestet felszabadító szovjet hősök és hősi halottak emlékműve

Akik az utóbbi időben a Szabadság tér környékén jártak, különös, a mai időkben szokatlan jelenségre lettek figyelmesek. A Szabadság téren, a Honvéd utcánál, a volt Országzászlóval szemközt, hatalmas arányú építkezési munkálatok folynak. Az építkezésen orosz katonák és magyar munkások közös erővel dolgoznak orosz tisztek vezetése alatt. Napról napra óriási tömegek nézik a munkát, találgatva, hogy vajon mit építhetnek ebben a városban, amely a rövid életű nyilasuralom alatt hozzászokott ahhoz, hogy ne építkezzék, hanem még a meglevőt is lerombolja. Senki se tudja, hogy mi készül, hogy mit rejt a készülő betonépítmény deszkahálója, de mégis mindenki az öröm érzésével figyeli az oly régóta nélkülözött látványt: az építő munka látványát.

HŐSI EMLÉKMŰ

Különös öröm, hogy mi írhatjuk meg elsőnek: a felszabadított, romokban heverő Budapest első új építménye hősi emlékmű lesz, amely magasba törő oszlopával a Budapestet felszabadító szovjet hősök és hősi halottak emlékét fogja hirdetni.

Az emlékmű tervezője Blagodatni technikus főhadnagy. Maga az emlékmű négyszögletes betonoszlop, tetején a szovjet csillaggal, kétoldalt szárnyszerűen kiképzett fallal, melyet egy-egy betontömb zár le.

A szárnyfalakon és az oszlopokon szürke gránitba vésett domborművek a város meghódításáért vívott utcai harcok jeleneteit ábrázolják majd, míg a hősök neveit fekete márványtáblák és hatalmas bronzplakettek hirdetik.

Szinyelnikov alezredes, a hősi emlékmű építésének felügyelője, nyilatkozott a II. ukrán front katonáinak Pesten megjelenő napilapjában, a „Szuvorovszky Natyiszk"-ban, amely az építkezésről nagy fényképes riportot közölt.

AZ „ISMERT HARCOS" EMLÉKMŰVE

– A franciák Párisban emlékművet emeltek az Ismeretlen Katonának – mondja nyilatkozatában Szinyelnikov alezredes –, mi az Ismert Katonának és Harcosnak emelünk emléket. A szovjet katonának, aki vérét ontotta az emberiségért.

A riport, amelyet Bikcsentájev gárdaőrnagy írt, elmondja még, hogy a csillagok és plakettek Budapesten és Kecskeméten, a gránit- és márványmunkák szolnoki műhelyekben és gyárakban készülnek.

BUDAPEST, KECSKEMÉT, SZOLNOK

Az orosz hadsereg hőseinek és hősi halottjainak dicsőségét hirdető emlékművek épülnek Szolnokon és Kecskeméten s azokban a magyar városokban, amelyeket a szovjet katona hősiessége szabadított fel a fasiszta elnyomás alól.

Ezeket az emlékműveket országszerte május 1-én leplezik le, hogy betonban, márványban és gránitban hirdessék azt az erőt és szilárdságot, amellyel az orosz katona márványnál és gránitnál keményebben védte meg a szabad népek elnyomóival szemben az emberiség ügyét.

Népszava 1945. márc. 17. 73. évf. 24. (43.) sz. 3. l.

Mint ötven évvel ezelőtt...

Kezdetleges eszközökkel hősi munkát végez
a budapesti tűzoltóság

A budapesti tűzoltóság munkája áldozatos és küzdelmes volt még akkor is, amikor a testület elsőrangú felszereléssel, 78 modern autófecskendővel rendelkezett. Sokszorosan áldozatos ez a munka ma, amikor a német rablás és a főváros ostroma után a tűzoltók valamennyi gépjárműfecskendője elpusztult, mindössze huszonkét kis teljesítményű, gyalogvontatású fecskendőjük maradt meg. Ugyanakkor természetesen több a tűzeset, mint azelőtt.

A pinceélet, a lakások ablakain elővigyázatlanul kivezetett kályhacsövek, a megsérült kémények okozzák a gyakori pince-, szoba- és tetőtüzeket.

A megfogyatkozott létszámú tűzoltóság szinte állandóan úton van, az egyik tűztől a másikig. Sajnos, nem korszerű autófecskendőkön száguldanak a tűz színhelyére, maguk vonszolják az utcákon targoncáikat a kis fecskendővel, és néhány megmaradt tekercstömlőt.

FELSZERELÉS NÉLKÜL – ÁLLANDÓ ÉLETVESZÉLYBEN

Létrák nélkül, életveszélyes akrobatamutatványokkal hatolnak fel a tűzoltók az égő padlásokra. Gázálarc nélkül, hason csúszva közelítik meg a maró füsttel teli pincékben a tűz fészkét. Sokszor elég vizük sincs, a csővezető ott áll a lángtenger közepén, arcát hőség pörköli, hiányos ruházatába belekapnak már a lángok, és a víz alig szivárog a sugárcsőből. A tüzet mindenáron el kell oltani, az ingóságokat mindenáron menteni kell, a tűzoltó hát harcol, és kezdetleges eszközeivel hősi munkát végez.

Tűzoltóságunk ma ott áll, ahol ötven év előtt. Újra kell kezdeni mindent. Az üzemi szervező bizottság és a tisztikarnak az a része, amely nem volt hajlandó „elvonulni" a németekkel, megfeszített erővel dolgozik, hogy a testület a nehéz körülmények között is megfeleljen hivatásának. Ehhez természetesen segítségre van szükség.

A TŰZJELZŐHÁLÓZAT RENDBEHOZÁSA

A postának például legelsősorban a tűzjelző távbeszélő-hálózatot kellene kiépítenie, hogy a tüzeket rövid úton jelezni lehessen. A legtöbb tüzet könnyen el lehetne fojtani, ha a tűzoltóság azonnal értesülne róla. Amíg most a gyalogküldönc eljut a legközelebbi tűzőrségre, és a tűzoltók gyalogvontatású szereikkel kivonulnak, már kifejlődött, hatalmas tüzet találnak az eredetileg kisebb jelentőségű szobatűz helyett. A tűzveszély az ipari telepeken, a színházakban és középületekben állandóan fenyeget, amíg

az ott elhelyezett tűzjelző készülékeket sürgősen üzembe nem helyezik. Emellett a gyors kivonulás érdekében szükség volna minden kerületi őrségnek egy-egy teherautóra, hogy a leggyorsabban a helyszínre lehessen szállítani a kis motorfecskendőket s a tűzoltókat.

Amíg ezek a kezdeti nehézségek fennállnak, a lakóházak légoltalmi szervezeteit – ha nem is eredeti formában – továbbra is meg kell tartani. A házi tűzoltó felszereléseket használható állapotban meg kell óvni, és a háztömbök továbbra is maradjanak egymással szoros kapcsolatban, hogy a tüzek kitörése után közös erővel és azonnal megakadályozzák a továbbterjedést, addig is, amíg a gyorsan értesített hivatásos tűzoltók a helyszínre érkeznek.

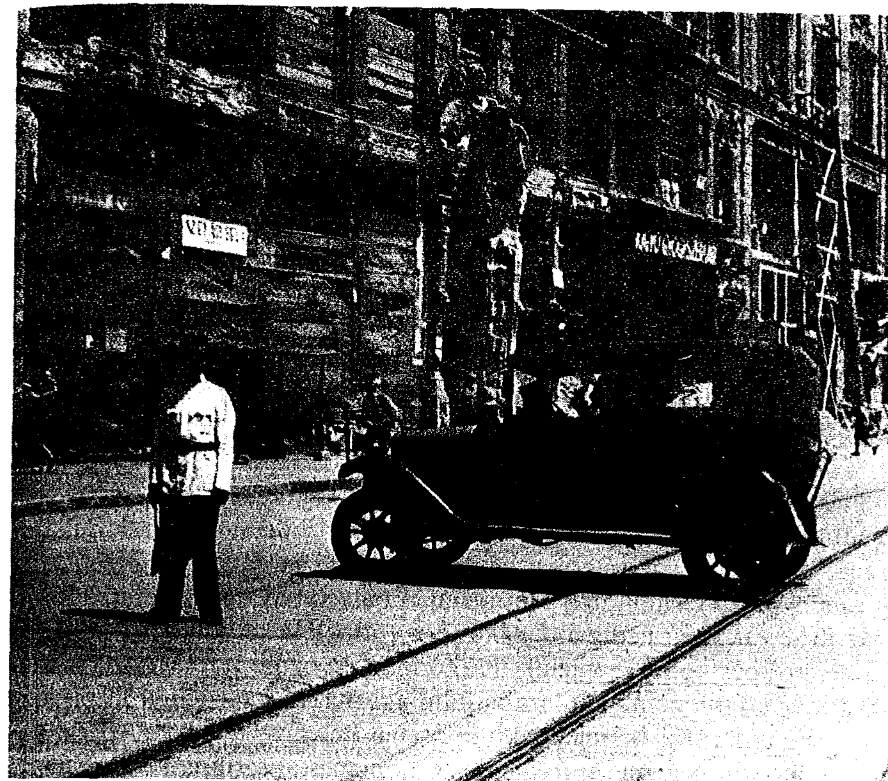
Gondoskodni kell a tűzoltók ruházatáról is. Ma legtöbben saját ruhájukban vonulnak a tűzesetekhez. Ez nem ad számukra kellő biztonságot, amellett legtöbbször egyetlen ruhadarabjuk pusztul el a lángokkal való harcban. A közellátásban továbbra is a nehéz testi munkások közé kell sorolni őket. Ha valaki kemény munkát végez, akkor az a budapesti tűzoltó.

Szabadság 1945. márc. 18. I. évf. 50. sz. 5. l.

Így indul az élet Budapesten

(A Délmagyarország kiküldött munkatársától)

A moszkvai *Tass,* a londoni *Reuter,* az amerikai *Associated Press* munkatársainak hosszú hetek óta drámai témája Budapest, de a legborzasztóbb élmény mégis a magyar újságíróé, aki saját otthonának kiégett romjai közül küldi háborús tudósítását.

A Kossuth Lajos utca 1945 márciusában

KIÉGETT HÁZAK KÖZÖTT,

halomra gyűjtött téglakupacokon mászkálva jutottam Soroksár felől a fővárosba. A korai sötétségben hosszú félórákon át egy gyenge mécses fénye szűrődik ki az utat szegélyező bérházakból, s csak közelről vettem észre: az ablak helyén sötét űr tátong, belül nincs is ház, a külső fal csak keret, határa az életnek, amelyen belül otthon, család, szépség, csúnyaság, jóság, rosszaság, harag, békesség s ezek minden kis tartozéka elpusztult, megsemmisült. Önkéntelenül is felötlik a kérdés bennem: hol van a sok lakó, a gyerekek, a vice?... Idegen a város, az üres, leomló foltokban feltünedező Ferenc körút, a pompás Horthy-híd megmaradt első pillére. Hordókba, deszkákba, emberekbe ütközöm.

NAPPAL BUDAPEST ZSÚFOLT

a munkába siető emberektől. Szinte biztató a körúti tömegek hullámzása. Növelik a sokaságot a lakóházak előtti járdán, útközépen közmunkát végző férfiak, nők csoportjai, amelyek havat, szemetet, a bombázott házak előtt pedig a téglákat és a törmelékeket kupacba hordják, aztán kiskocsikon a megjelölt lerakodóhelyre szállítják. Mintha Budapest már szépítené magát, szabadulni akarna már a szennytől, piszoktól. Ahogy a város belsejébe, különösen a Belváros felé közeledem, annál észbontóbb a pusztítás képe. Majdnem statisztikus pontossággal megállapítható, hogy ablak nem létezik, sértetlen ház nincs. Egyetlen nyitott üzletet sem látok – a lakosság kizárólag megmaradt kicsi készletének roncsaiból él. Bámulatos azonban a segíteni akarás. A szomszéd, az ismerős, de gyakran vadidegen egy kis babhoz, néhány tuskó fához, faggyúdarabhoz juttatja a nélkülözőt. Sok nehézséget okoz a közlekedési eszközök hiánya is. Sokan a külvárosokból gyalogolnak be a város másik részébe, ami mind erőben, mind időben veszteséget jelent. A Pest közeléből reggelenkint bejövő munkások megsegítésére

A Szociáldemokrata Párt

magyar-orosz

nyelvű

fényképes igazolványa

ÚJBÓL KAPHATÓ!

Ára: 2 pengő.

Rákosszentmihályi Petőfi Otthonban (volt kaszinó) Piac-tér.

Helmovits könyvnyomda

az orosz parancsnokság a magyar hatóságokkal karöltve gőzmozdonynyal vontatott villamoskocsikat állított be, amelyek több irányból jutnak a város belsejébe. Budára még nehéz az átjutás. Csupán Újpest felé van egy rögtönzött fahíd.

SZOCIALISTA VISZONYLATBAN

nehéz lenne képet alkotni Budapestről. A lakosság között bensőséges csereviszony alakult ki: az üzleteket, a boltokat a körutakon orosz–magyar szótárt, citrompótlót, cipőfűzőt árusítók helyettesítik. A hiva-

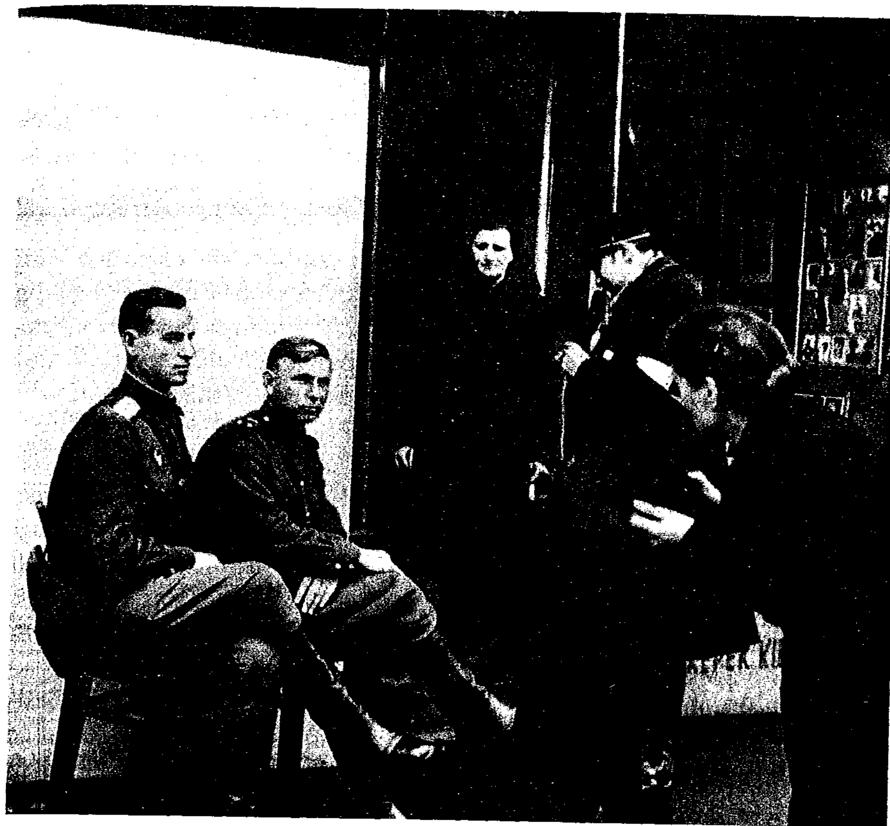
talok, szakszervezetek nagyrészt már működnek, s lehetővé teszik a szabadabb élet kialakulását a munkásság, de az értelmiség számára is. A városi szervezet hatalmas munkát fejt ki Budapest lakosságának élelmiszer-ellátásáért. Ezt az óriási horderejű feladatot Budapest közellátási kormánybiztossága vállalta, melynek élén Vas Zoltán emberfeletti küzdelemmel intézi a már felállított és még felállítandó létfontosságú népi konyhák ügyét, az egész ellátás égető kérdését.

Szociális életről beszélve a mindennapi élettel velejáró visszásságokról is említést kell tenni. Így a parányira zsugorodott feketepiacról, amely őrületes árakon eteti a korlátlan pénzzel rendelkezőket. Az új közellátási rendelet erre is kitér, amikor szigorúan előírja az árukészlet bejelentési kötelezettségét.

A Pestről Budára és vissza közlekedő csónakosok kicsiny csoportja 100–1000 pengőig terjedő összegért viszi át a túlsó partra a hozzátartozók után kutató lakosságot. Naponta történnek szerencsétlenségek a csónakokba préselt emberek között. A fővárosnak kellene kezébe vennie ezt a forgalmat.

SAJTÓ, SZÍNHÁZ, MOZI, RÁDIÓ

nélkül nem élhet, nem képzelhető el Budapest. Az emberek jóformán még elő sem bújtak a pincékből, a Darvas József, Kállay Gyula és Zilahy Lajos szerkesztette „Szabadság" című napilap már befutotta a pesti utcát. Eltelt néhány hét, azóta megjelent a „Népszava", Szakasits Árpáddal a címlapon. Most jelenik meg a „Szabad Szó", Bajcsy-Zsilinszky Endre, vértanúhalált halt magyar képviselő bátor hangú néplapja, napilap formájában. Megjelenik még a „Pillanat" című hetilap s röplapszerűen a „Film, Színház, Irodalom" – ismert szerkesztőjét, Egyed Zoltánt Sopronkőhidán gyötörték halálra a nyilasok. Rövidesen újjáéled a „Kis Újság", Dessewffy Gyula demokratikus napilapja, és tervbe vették irodalmi hetilap kiadását is.

Fényképésznél

Mozi már játszik, óriási tömegeket vonz az Urániában naponta háromszor levetített nagy sikerű orosz film: a „Tovaris P."

Szervezés alatt áll a rádió, és előreláthatólag egy-két hónapon belül ott is megindul az élet.

Nagy erővel folyik a színházi élet talpraállítása. Az összelőtt színházakban gyülekeznek a színművészek, és máris bekapcsolódtak az új, fiatal erők. A színházak élére kinevezték az igazgatókat: a Nemzeti Színházban Major Tamás, az Andrássy úti színházban Várkonyi Zoltán, a Vígszínházban Jób Dániel, a Zeneművészeti Főiskolán pedig Kodály Zoltán vezetése alatt folyik a munka. A Nemzeti Színház épületének erős sérülései miatt a Magyar Színházban tartja előadásait. Major Tamás és Gobbi Hilda – ahogy sietve elmondották – már próbálnak a Nemzeti Kamaraszínházában.

A Körúton láttam Básti Lajost, karján a „Tyeatr"-felirattal, beszéltem Greguss Zoltánnal és Pataki Jenővel is. Orsolya Erzsi, a Vígszínház tagja s több neves színész szívesen lejönne Szegedre, ha megfelelő közlekedési eszköz állna rendelkezésre. Ugyanilyen problémákról beszélt Karády Katalin is. A színházi élet megindulását várja Csikós Rózsi is, akinek férje, Fényes Szabolcs vezeti újra a Fővárosi Operettet. A Városi Színház továbbra is Kultúrház szerepét tölti be.

Így indul Budapesten az élet. Az emberek – amikor lapáttal, kiskocsival munkába sietnek – maguk is érzik: Budapest tisztasága, szépsége az életet jelenti.

Örvös Lajos

Délmagyarország 1945. márc. 18. II. évf. 62. sz. 6. l.

A közélelmezési kölcsönről

A felszabadított főváros első kölcsönművelete: az 50 milliós közélelmezési kölcsön. Nem nagy hangú a címe és a régi nagy tranzakciókhoz viszonyítva szerény az összege is. Céljában a legelsőrendűbb életszükséglethez alkalmazkodik. Sikere magában hordozza egy nagy, milliós város lakosságának talpraállítását, azt az alapot, amelyen élete, mozgása, lendülete megindulhat.

Pénzügyi szemmel vizsgálva a kölcsön tervezete egyszerű és vonzó. Nem akarja pufogó frázisokat hangoztatva matematikailag elenyésző jelentőségű nyereményekkel a közönséget megtéveszteni – nem nyereménykölcsön –, nem ígér alig számbavehető kamatokat az értékek e rohamos változásának időpontjában – nem hozamkölcsön –, ellenben egészen más, olyan előnyöket nyújt, amelyek a kölcsönjegyzést nemcsak hogy nem áldozattá, hanem érdekké minősítik. Ez az érdek pedig egyetemleges, szociális, de egyéni is.

A kötvény felhasználható házbérfizetésre és adólerovásra, tehát amúgy is elkerülhetetlen kiadásokra, és így úttörőnek mondható a kötvénykibocsátások terén.

Hogy ez így van, azt már a kölcsön eszméje bizonyítja, a jegyzés megindulása, mert a kölcsön máris sikert eredményezett.

Emellett a hivatalos közélelmezés sem tétlen. Bizonyára nem egészen a kölcsönnel való összefüggés nélkül vált lehetségessé, hogy ilyen vonzó szavak jelenhetnek már meg a közleményben – ha korlátok között is –, mint sajt, hagyma, tojás, dohány...

Pénzügyi szempontokból még valamit meg kell említenünk. Magyarország összes közületei közül mindig Budapest főváros volt a legjobb adós.

Ismételjük, az egész kölcsön elemi számtani feladat. Valamivel előbb fizetjük adóinkat, házbérünket, az egész elmaradt jelentéktelen kamat fejében megmenekülünk az éhezéstől, havi élelmiszerkiadásunkat felére

vagy még kisebb hányadrészre csökkenthetjük. Ilyenformán a kölcsönjegyzés nemcsak kötelességünk, hanem érdekünk is.

A főváros felhívása tulajdonképpen csak ennyi:

– Ha szereted önmagadat, gyermekeidet, felebarátaidat, városodat: jegyezz élelmezési kölcsönt!

Kádár Gusztáv

Szabadság 1945. márc. 21. I. évf. 53. sz. 3. l.

Két újjáépített Duna-hídon megindult a személyforgalom

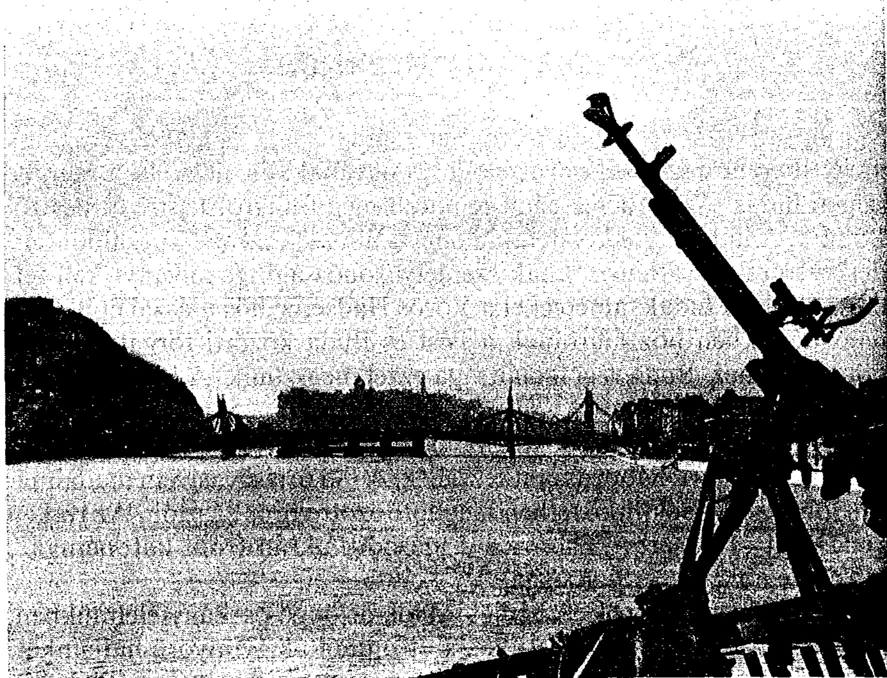
Szerdán nyílt meg a személyforgalom számára az a híd, amelyet annak idején Ferenc Józsefről neveztek el, és ugyanakkor megnyílt a margitszigeti híd is. Az emberek tömege indult meg Budáról Pestre és Pestről Budára. A hidak nyolctól délután négyig állnak a személyforgalom rendelkezésére. Az áthaladóknak személyazonossági igazolványt kell felmutatniok. A hidak, amelyeket a Vörös Hadsereg hős utászai építettek, nagymértékben hozzájárulnak a Pest és Buda közötti forgalom megkönnyítéséhez. Buda régi izoláltsága ezzel megszűnik. A két város újra egyesül.

Az ünnepélyesen fellobogózott, újjáépített Ferenc József-híd egyik csodája a modern háborús építkezésnek. A híd óriási vasívein diadalmasan lobognak a sok ütközetben meghordozott vörös zászlók. Az íveken két felirat olvasható: „Dicsőség a második ukrán front katonáinak", „Dicsőség a győztes harcosnak".

Ezek a hidak jelképek. A német rablók őrjöngő patkányfélelmükben, hogy mentsék nyomorult életüket, szétrombolták gyönyörű hídjainkat. A Vörös Hadsereg azonban már egyheti munka után helyreállította a forgalmat azokon a hidakon, amelyekről a nyugati szakértők azt han-

goztatták, hogy felépítésük lehetetlen. A csoda bekövetkezett: új hidak támadnak fel a hullámokból. Azokon az óriási oszlopokon, amelyről az elnyomás korában száz öngyilkos vetette le magát, most a diadalmas vörös zászló integet felénk. A jobb jövőt hirdeti.

Szabadság 1945. márc. 22. I. évf. 54. sz. 3. l.

A megtoldozott Ferenc József- (ma Szabadság-) híd

Nagytakarítás a tekintetes Vármegyénél

Sági József alispán az elbocsátott megyei tisztviselők élén

A Vármegyeháza első emeletén abban a szobában állunk, ahol Endre László alispán és Pest vármegye vitézi székkapitánya trónolt. Mert valóságos trónszékben ült a rossz emlékű „alispán úr" az íróasztalánál. A szék magas támlája puha zöld bőrrel van bevonva, abból kormányozta a tekintetes Vármegyét, és kiskirálynak képzelte magát. A szoba most romhalmaz: gránát tépte a falakat, légnyomás forgatta fel a bútorokat. Tégla- és vakolattörmelék, egy íróasztal maradványai, egy könyvszekrény roncsai, rokkant székek, beteg pamlag, akták, iratok, levelek papírhulladéka szanaszét. Csak az ódon fehér kályha maradt épségben, amely körül egykor a táblabírák pipázgattak. És a mennyezetről poros selyemzsinór lóg alá, a csillárt tartotta. Az árva selyemzsinórt ide-oda lóbálja a szél, mely a kiszakított ablakréseken betör a szobába. Olyan, mint az akasztott ember kötele, mikor a holttestet már levágták róla...

Jelkép ez a szoba! Így kell elpusztulni, így kell romba dőlni a szellemnek is, amit Endre László képviselt. Gránátnak kell szétszakítani a reakció és a fasizmus fellegvárát a régi vármegyénél.

A semmittevő, élősdi főszolgabírók-
nak, a kakastollas népkínzó csend-
őröknek egyaránt takarodniok kell.

Egyetlen légnyomásnak kell jönnie, hogy örökre eltemesse még az emlékét is a rendszernek, amit az Endre Lászlók jelentettek.

Hetek óta várjuk, hogy az általános nagytakarítás a tekintetes Vármegyénél is megkezdődjék. Első lépés volt a Vármegyei Nemzeti Bizottság megalakulása. A második lépés: azoknak a tisztviselőknek a felfüggesztése, akik a levitézlett rendszer szolgálatában állottak, mint Endre László hűséges cselédei. Az alispáni teendők ideiglenes ellátásá-

val megbízott dr. Gyenes István főszolgabíró aláírta a Véghatározatot, melyben a 16/1945. számú miniszterelnöki rendelet alapján állásvesztésre ítélte a vármegye fasiszta tisztviselőit.

Az első névsorban a következők szerepelnek: Dr. Sági József alispán, dr. Géczy András főjegyző, dr. Váradi István árvaszéki elnök, dr. Zlinszky László főügyész (1941-ben ő volt az, aki a botrányos vármegyei közgyűlésen Endre László utasítására kiutasította a szociáldemokrata bizottsági tagokat a közgyűlésről, és segített az alispán gépkocsivezetőjének a kiutasítottak ütlegelésében), Dr. Bátonyi Iván tb. másodfőjegyző, dr. Martos József aljegyző, dr. Réti Imre aljegyző, dr. Gyulay Tibor árvaszéki ülnök, dr. Antal Béla árvaszéki ülnök, dr. Nyári László szolgabíró, dr. Görgényi János szolgabíró, dr. Lacsny Miklós szolgabíró, dr. Abaházi László fogalmazó – valamennyien a központi Vármegyeházán dolgoztak. A járásokba kirendelt és most felfüggesztett főszolgabírák a következők: Dr. Vosits Jenő (Abony), Geréby Imre (Aszód), dr. Thury Béla (Budakörnyék), Dr. Harsányi László (Gödöllő), dr. Hoffer Ferenc (Gyömrő), dr. Cseh Gyula (Kiskunfélegyháza), dr. Hatházy József (Monor), dr. Domján Ferenc (Ráckeve), dr. Fék András (Vác).

Mindezeken kívül még tizenhárom szolgabíró, két vármegyei aljegyző, tizennégy fogalmazó és gyakornok vesztette állását el a vármegyénél, melynek népe türelmetlenül várja a nagytakarítás folytatását.

Csütörtökön délután két órakor ült össze a vármegyei bizottság ötös bizottsága, hogy az alispán jelentését meghallgassa, és hozzászóljon.

Szabadság 1945. márc. 23. I. évf. 55. sz. 3. l.

Húst, burgonyát, lisztet, tojást és cukrot kapunk húsvétra

A közellátási kormánybiztos elrendelte, hogy a húsvéti ünnepekre a rózsaszínű és zöld étkezési jegyek 4-es számú szelvényére egyenként 50 dekagramm burgonyát, az 5-ös számúra egyenként 15 deka húst, a 6-osra egyenként 20 deka finomlisztet, a 7. számú szelvényre egyenként egy darab tojást, a 8. szelvényre pedig egyenként 15 deka cukrot szolgáltassanak ki a kijelölt üzletek.

A jegyeket április 15-ig az üzletekben egyénenként is be lehet váltani, azonban a sorbanállás elkerülése végett helyesebb, ha eddigi rendszer

A Dunán is érkezik élelem

szerint, a házmegbízottak együttesen adják le a jegyeket a legközelebbi üzletben, és az átvett élelmiszereket a ház lakói közt szétosztják.

Az élelmiszer-árusításra alkalmas magánkereskedelmi üzletek összeírása folyik, úgyhogy rövidesen elegendő elárusítóhely lesz, mely a közönség rendelkezésére áll. A húsvétra szánt és fentebb felsorolt élelmiszerek már Budapesten vannak. A felsorolt cikkeket mindenki biztosan megkapja, ezért felesleges a sorbanállás, és céltalan az üzleteket egyszerre megrohanni.

*

Jóleső örömmel veszi Budapest népe tudomásul a közellátási kormánybiztos fenti közleményét. Mindenki tisztában van vele, hogy ezek az élelmiszer-szolgáltatások nem annyira az ország gazdasági ellátottságában előálló javulásnak, mint inkább a kormánybiztosság szervező munkájának és erőfeszítéseinek az eredménye. A nehézségek tudata mindamellett nem csökkenti a lakosság húsvéti örömét, és bízik benne, hogy a közeljövőben még gyakrabban lesz alkalma kifejezésre juttatni bizalmát és elismerést a kormánybiztosság tevékenységével szemben.

*

A közellátási kormánybiztos rendeletére a terhes, szoptatós anyák, csecsemők, illetve beteg kisdedek, akik kórházi ápolásban, bentlakásban részesülnek, vagy állandó orvosi kezelés, esetleg orvosi felügyelet alatt állnak mint bejárók, cukor-, továbbá külön tojás- és sajtellátmányban részesüljenek. A juttatás a következő intézményeken keresztül történik: I. és II. számú női klinika, Állami Gyermekmenhely, Egyetemi Gyermekkórház (Stefánia), Fehérkereszt Kórház, Bábaképző Intézet, Lórántffy Zsuzsanna Diakonisszaképző Intézet, Weisz Alice szülőotthon, Gizella királyné szülőotthon és nőbeteg-osztály, Rókus- és Szent István-közkórház, végül Gróf Apponyi Albert Poliklinika.

Szabadság 1945. márc. 24. I. évf. 56. sz. 3. l.

Húszezer tonna élelmiszert kapunk a Szovjetuniótól

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság politikai tanácsadója, Puskin G. M. rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a napokban nyújtotta át Gyöngyösi János külügyminiszternek a Szövetséges Szocialista Szovjet Köztársaságok kormánya levelét, amely szerint a Szovjetunió, tekintettel Budapest városának nehéz ellátási helyzetére, méltányolta az ideiglenes magyar kormány előterjesztett kérelmét, és Budapest lakossága és más vidéki városok megsegítése céljából kölcsönképpen tizenötezer tonna gabonát, háromezer tonna húst és kétezer tonna cukrot enged át. Ennek a mennyiségnek kereken 80 százaléka lesz Budapesté, húsz százalékát pedig a vidéki nagyobb iparcentrumok, Salgótarján, Diósgyőr stb. fogják megkapni. Gyöngyösi miniszter a magyar kormány, valamint Budapest és az ipari gócok lakossága nevében köszönetét fejezte ki a Szovjetunió kormányának nemes elhatározásáért, amiért a magyar munkások és gyermekek segítségére sietett.

A Szovjetunió eme gesztusa történelmi jelentőségű cselekedet Magyarország szempontjából. Elsősorban is azt szimbolizálja, hogy a Szovjetunió a dolgozó magyar népet nem azonosítja a fasiszták nemzetgyilkos bandájával, amely a szovjetelleni háborúba kergette a nemzetet, és tönkretette az országot. Budapest és a bányavidékek lakosságának élelmezésével gyorsabb tempóban indulhat meg az ipari munka, és lehetővé válik a termelés egészséges alapokra való helyezése és az egész gazdasági élet megszervezése. E nagy mennyiségű élelmiszer lehetővé teszi az építő munka megindítását, Budapestnek az ország gazdasági életébe való bekapcsolását.

Úgy értesültünk, hogy az élelmiszermennyiséget több részletben szállítják Budapestre és az iparvidékekre. Az első szállítmány március 25-én indul Budapest felé, és 27-én érkezik a fővárosba.

Ugyancsak elindulnak a szállítmányok Salgótarján és Borsod felé.

A szállítások ideje és mértéke pontos beosztást nyert. Az egész hatalmas éhínségenyhítő akció lebonyolítása május elejéig tart. A Szovjetunió kormánya által felajánlott élelmiszer tehát hat héten át biztosítja a főváros és bányavidék ellátását.

Szabad Nép 1945. márc. 25. III. évf. 1. sz. 3. l.

1945. március 25-én jelent meg a legális Szabad Nép első száma

Megnyílt a Széchenyi-fürdő

Kisebb ünnepség keretében adták át rendeltetésének szombaton délelőtt Budapest egyetlen működő fürdőjét, a városligeti Széchenyi-fürdőt. Az ünnepségen mindazok részt vettek, akik közreműködtek ennek a közegészségügyi szempontból rendkívül fontos intézménynek az újjáépítésében.

Az ünnepség a Himnusz eléneklésével kezdődött, majd az igazgatóság részéről Kiss Elek arról beszélt, hogy már február 3-án megalakult a fürdő üzemi bizottsága, és azonnal hozzákezdtek a gránátoktól, aknáktól, légi bombáktól súlyosan sérült épület helyreállításához.

Az üzemi bizottság elnöke, Knourek István rámutatott arra, hogy a fürdő üzembe helyezése valamennyi alkalmazott kilencheti vállvetett munkájának az eredménye.

A XIV. kerületi Nemzeti Bizottság nevében Szolga Ferenc kiemelte, hogy erről az ünnepségről hiányzanak a városháza küldöttei. Ha a városháza a jövőben nem ad segítséget, a Nemzeti Bizottság jár majd közre, hogy a munkásság megkapja a neki járó bért. Koós Antal, a XIV. kerületi szakszervezeti bizottság kiküldöttje arról beszélt, hogy sem most, sem a jövőben nem nézik: hány szakszervezeti tagja van valamely üzemnek. A Magyar Kommunista Párt XIV. kerületi szervezetének üdvözletét Csonka Tibor elvtárs tolmácsolta. Amikor a budapesti csata a legjobban tombolt – mondotta –, a fürdő munkásai már hozzákezdtek a munkához, amelyet sajnos nem mindig kísért megértés. Az egyetlen hivatalos fórum a XIV. kerületi tisztiorvosi hivatal volt, amely melléjük állt.

A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége nevében Körösi Ilona köszönetet mondott a dolgozó nők nevében a Széchenyi-fürdő munkásainak példamutatásukért.

Végül Burger Tibor dr. kerületi tisztiorvos rámutatott arra, hogy a fürdő megnyitása mutatja az új idők új szellemét. Harc volt, de a harc

még nem ért véget. A közhivatalokat megtöltjük olyan szellemmel, amely megfelel a demokratikus Magyarországnak.

Ezután részt vettünk az üzemi bizottság ülésén. Az első osztályú gőzfürdőt egyelőre a gyermekek ingyenes fürdetésére használják. A férfi népfürdő, amelyet elsőnek, már január 26-án helyeztek üzembe, a Vörös Hadsereg katonáit szolgálja ki. A női népfürdőt háromszor egy héten nők, négyszer férfiak használhatják.

Szabad Nép 1945. márc. 25. III. évf. 1. sz. 2. l.

Tollheggyel

CSÚNYA MESTERKEDÉS

A bitófa alatt álló ember utolsó reménysége, hogy – elszakad a kötél. Vidékről kapjuk a hírt, hogy egyes, még helyükön maradt közigazgatási tisztviselők azzal próbálják a földnélküli rétegeket a birtokigényléstől visszatartani, hogy mindenki csak annyit írasson, amennyivel már ebben a gazdasági évben megbirkózik, és ezért – így hirdetik – sokan nem vállalnak többet, mint egy vagy éppen csak egy fél holdat, mondván, hogy igaerő híján többet nem tudnak megművelni. Persze, az egész meséből egy szó sem igaz, s az egész nem egyéb, mint a régi fellegvára romjai alól még kinyögdécselő utolsó mentőkísérlete. Kár ezzel próbálkozni.

SVÁBOK BUDÁN

Mintha mi sem történt volna Budán, alighogy kipucolták onnan a német rablókat, megjelentek utóvédjeik a Buda környéki svábok személyében. Gazdagon megrakott batyuikban az ostrom alatt kiéhezett budai lakosság számára megfizethetetlen árakon kínálják a rég nélkülözött élelmiszereket. Fellépésük pökhendi, akárcsak előttük járt fajtestvéreiké. Honi svábjaink elfelejtik, hogy az utolsó hetekben történt egy és más, ami elegendő lenne ahhoz, hogy szerényebbek legyenek. Reméljük, hogy a földreform-törvény letöri a fővárosban eddig pusztított élelmezési diktatúrájukat, de addig is, míg a törvény megtelik élettel, jó lesz, ha ezek az új megszállók felfigyelnek az intő szóra: hátrább az agarakkal!

URAK, NE NYÜZSÖGJÜNK

Egyre gyakrabban találkozunk a lapok hasábjain kísértetjárással. A letűnt, szégyenteljes rendszer alakjai és intézményei csempésznek be híreket a napisajtóba, abban bízva, hogy továbbra is felszínen tarthatják magukat. A hírhedt Faluszövetség kudarcba fulladt palántaakciója után arról olvastunk, hogy Halla Aurél úr, az egyik szélsőjobboldali kormány volt tagja, később egy felülről csinált kereskedelmi érdekképviselet elnöke, hogyan képzeli el a kereskedelmi érdekképviselet megoldását. A közelmúltban meg egy „Országos Gazdakör" nevű, már régen tagok nélkül álló egyesület osztogatott a lapok hasábjain tanácsot a termelés megindítására. A kör közleményeit egyébként Ceglédy Endre egykori jobboldali nemzetgyűlési képviselő szokta a szerkesztőségnek személyesen átnyújtani. Nyilván most is így csinálta. Urak, ébredjenek, az önök ideje lejárt. Legyenek nagyon boldogok, ha beérjük azzal, hogy emlékezetünket a feledés mindent eltakaró leple alatt engedjük kialudni.

KORCSMÁROS VAGY – ÚJSÁGÍRÓ?

Olvastuk, hogy a Magyar Újságírók Országos Szövetségének Korcsmáros Nándor úr lett az ügyvezető elnöke. Az újságolvasó közönség joggal kérdi: ki ez a Korcsmáros Nándor? Nem csodálkozunk, ha kevesen ismerik nevét, mert lapot nem szerkesztett, cikket nem írt. Korcs-

máros úr művészkörökben és a bohémvilágban népszerű ember, népszerűségét a Fészek Klubban szerezte, amelynek háznagya volt. Ebben a klubban a két világháború között néhány valódi művész körül a széteső polgári társadalom álbohém alakjai gyülekeztek. Korcsmáros Nándor érdemeket szerzett magyar festőművészek képeinek terjesztésével, és regényírással is foglalkozott. Nem értjük azonban, hogy a magyar újságírók érdekképviseleti szervének élére miért nem újságíró került? Az Orvosok Szabad Szakszervezetének élén neves orvosember áll, az újságíró szervezet vezetője legyen hivatásos újságíró. Nagyon szeretnők tudni, hogy – a demokrácia nagyobb dicsőségére – ki választotta meg az elnök urat, mert az Újságíró Szövetség igazolt tagjainak túlnyomó többsége még meghívót sem kapott az alakulógyűlésre...

A KÉSŐN ÉBREDŐ

Az ébredő magyarok nem voltak túlzottan rokonszenves alakjai a magyar közéletnek, még kevésbé azok a – későn ébredő magyarok. Jellegzetes figurája ezeknek Béldy (Bruckner) Alajos altábornagy, aki az „Ifjúság Országos Vezetője" címet viselte. Most letartóztatták, és háborús bűnösnek nyilvánították. Béldy úr Baldur von Schirach német birodalmi ifjúsági nácivezetőt próbálta lemásolni, és így fertőzte meg a magyar leventeifjúságot a fasiszta métellyel. A Lakatos-kormány működésének második felében, mikor már csak a vak nem látta, hogy Németország gyalázatos háborúját elvesztette, felfedezte magában a németellenes érzelmeket. Későn, nagyon későn. Amit Béldy altábornagy a magyar ifjúság lelkében pusztított, nem kisebb bűn, mint a kakastollas pribékeké, akik ártatlan, száműzetésre ítélt emberek százezreit gyömöszölték a deportáló vonatokba. Ezekért a bűnökért kell felelnie Béldy altábornagynak.

KARSZALAG ÉS MUNKAISZONY

Az idegen állampolgárok megsokasodtak Budapesten. Mondhatnók azt is, hogy az utcákon csak külföldiek járnak. Francia, angol, amerikai, török, jugoszláv, román, csehszlovák karszalagos férfiak és hölgyek hemzsegnek a körúton. Az „idegenek" legtöbbje csak magyarul beszél. Az elkarszalagosodás kórokozója – a közmunka. A karszalagosok nem akarnak dolgozni, nálunk külföldi karszalagot hordanak, idegen államban pedig bizonyára a – magyar karszalagot tennék fel rettenetes munkaiszonyukban.

Szabad Szó 1945. márc. 27. XLVII. évf. 1. sz. 2. l.

A közellátási kormánybiztos közleményei

....

Ne utazzunk Dél-Magyarországra. A közellátási kormánybiztosság felhívja Budapest székesfőváros lakosságát, hogy Békés, Csanád, Csongrád megyékbe és általában egész Dél-Magyarországra élelmiszerbeszerzés céljából ne utazzék, mert a beérkezett jelentések szerint a nagy kereslet következtében az élelmiszerárak nemcsak hogy megtízszereződtek, de már úgyszólván nem is kapható élelmiszer.

....

Szabad Nép 1945. márc. 27. III. évf. 2. sz. 2. l.

Újra szabad a „batyuzás”

Állandó panaszok érkeznek be arra vonatkozóan, hogy egyes közigazgatási hatóságok a kézipoggyászként szállított élelmiszerek Budapestre való vitelét letiltják, és a budapesti lakosság ezúton való élelmezését megnehezítik.

A közellátásügyi miniszter teljesen méltánytalannak tartja az ilyen természetű korlátozásokat, mert ha Budapest lakossága jó volt arra, hogy a vidék tízezrekre menő menekültjeit hónapokra befogadja és élelmezze, s így a budapestiek élelmiszerkészletének jelentékeny részét felélje, jogosan várhatja el a legnagyobb nélkülözésekben élő főváros lakossága, hogy vendégszeretetét a vidék ma ilyen formában viszonozza, és ínségén ezúton segítsen.

Szabad Nép 1945. márc. 27. III. évf. 2. sz. 2. l.

Kevés a lakás, sok az igénylő

Az új lakásrendelet megjelenése után két héttel tanulmányútra indultunk az elöljáróságokra.

A IV. KERÜLETBEN

naponta 150–200 ember ostromolja a lakáshivatalt, de hétfőn és szombaton nem fogadnak senkit. Ezen a két napon igyekeznek behozni a hét közben felgyülemlő hátralékot. Nem az igénylő több, hanem a munkatempó lassúbb, mint a rendelet megjelenése előtt. Mégpedig azért, mert most már óvatosabban osztogatják a lakásokat. Minden igénylést ellenőriznek, és a kerületnek csak nyolc lakásnyomozója van. A házbizalmiak nem mind állnak hivatásuk magaslatán. Ismerőseiknek akkor is aláírják az igényléseket, ha azok jogosulatlanok, az idegeneket viszont igazságtalanul kezelik. A lakáshivatalban viszont arról is értesültek, hogy egy bizalmi nagyobb összeget kért az egyik idegen igénylőtől. Mindezek miatt a IV. kerületben már megalakították a tömb- és házbizalmiak egyesületét, amely szigorúan igazoltatja tagjait. A jó példát a többi kerületben is követni fogják. Újabb nehézségeket jelent a kerületi lakáshivatal számára, hogy Budáról és környékéről sokan akarnak visszatérni régi belvárosi lakosok, akiknek a lakása az ostrom közben elpusztult. Viszont már egyre kevesebb a kiutalható lakás.

A VII. KERÜLETBEN

már reggel 5 órakor sorba állnak a lakáshivatal előtt! Három tisztviselő próbál igazságot tenni a 200–250 lakáskereső között. Rengetegen kérnek lakást az új rendeletre hivatkozva – alaptalanul. Félremagyarázzák a rendelet intencióit. Az egységes eljárás érdekében a lakáshivatalok vezetői minden hétfőn értekezletet tartanak a Városházán. Ott határozták el azt is, hogy a zsidók összeköltöztetése miatt eszközölt cseréket minden esetben kényszerhelyzet következményeinek tekintik, és a cserére kényszerített félnek – kívánságára – visszaítélik régi lakását. Sok nehéz, majdnem megoldhatatlan probléma adódik a lakáshivatali tisztviselők számára. Mit tegyenek, ha egy kéttagú család visszatér a bujdosásból és a lakásában, saját bútora között két nagyszámú családot talál? Mindannyian nem férnek el, egyik család sem akarja elhagyni a lakást, s erre mindnek alapos oka van. Mi legyen a hazatérőkkel, mi legyen a jelenlegi lakókkal?

elég sok tisztviselője van a hivatalnak. Naponta 150–200 lakásigénylő jelentkezik, de igényeik nagy része indokolatlan. Legtöbben csak jobb lakást akarnak. Pedig a feleknek is óvatosabbnak kell lenniök. Minden kerületi lakáshivatal beküldi majd a Városházára az általa kiutalt lakások lajstromát, hogy azokból kimutatást készítsenek. Utólag minden mostani kiutalást ellenőrizni fognak, és aki jogosulatlanul szerzett új lakást, súlyos büntetésben részesül, és a lakást elveszik tőle. A kiutalható lakásokról itt sincs kimutatás. Mindenkinek magának kell megkeresnie az igényelhető lakást.

A X. KERÜLETBEN

lényegesen jobb a helyzet, mint a belső kerületekben. Kőbányán kevesebb „zsidólakás" volt, tehát a tavaly elkövetett igazságtalanságok jóvátétele is kevesebb gondot okoz. Egyébként itt a lakáshivatal már az elöljárósággal egyidőben kezdte meg a működését, és azóta csaknem minden sürgős ügyet el is intézett. Az új rendelet megjelenése nem növelte a munkát.

Általában sokkal több lakásra lenne szükség, mint amennyi jelenleg rendelkezésre áll, de hiszen ez a felszabadító ostrom után természetes. Egyelőre mindenütt tartózkodnak az összeköltöztetéstől, s a családok maguk sem szívesen választják ezt a megoldást. A teljesen kibombázottak inkább vidékre mennek, ha erre alkalmuk van. Ha majd az építési vállalkozóknak megfelelő anyag áll rendelkezésükre és megkezdhetik a lakható romházak felépítését, javul a helyzet.

Szabadság 1945. márc. 27. I. évf. 58. sz. 2. l.

Árak a zugkereskedelemben

Hogyan esett a liszt 200 pengőről 35 pengőre

Kezdetben vala a boldogtalan emlékű pinceélet, amikor Budapest népe felélte meglévő élelmiszerkészletét. Azután napvilágra kerültek a pincelakók, és megindult az élelmiszer-ellátás második szakasza, a csere. Eleinte mindent csak cserébe lehetett kapni. Mindenki felesleges árucikkei elcseréléséből teremtette elő élelmiszerszükségleteit. Pénzért szinte semmit sem tudott beszerezni. De – szerencsére – a pénz lassan visszanyerte vásárlóerejét. A körutak és forgalmasabb utcák megteltek alkalmi árusokkal, és a romba dőlt üzletek, bolthajtások alatt megindult a szabadkereskedelem, valósággal keleti módra, perzsa vásár mintájára. Ez volt a csillagászati számok korszaka. Minden cikkért annyit kértek, hogy a vevők haja az égnek meredt. De azért vásároltak. Amíg volt pénz a zsebükben...

A közellátási kormánybiztos szabad kezet adott ennek az azelőtt csak a Teleki téren ismert kereskedelemnek, azzal a biztos meggyőződéssel, hogy az árak a kereslet-kínálat következtében maguktól esnek majd. Így is történt.

Nem érdektelen ezért felállítani a felszabadulás utáni kereskedelem ábrázatját és visszanézni, mennyit estek az árak. A főbb élelmiszercikkek árváltozásai néhány hét alatt a következőképpen alakultak:

Liszt: kezdeti ár 250–200–180, mostani ár 60–35 P. Zsír: 600-ról leesett 300-ra. A szalonna kb. ezzel azonos ár. Kétkilós kenyér az első hetekben 300 P volt, ma már 100, vagyis kg-ként 50 P. Hús: 300 volt, ma 80 P. A cukor 800-ról 360-ra, sőt 320-ra esett vissza. Zöldség: 60–25. (Az első számok a régi, a másodikak a mai árat jelzik.) Zsemlye: 30–4; sütemény 12–15, só 100–50-60; cigaretta 6-5-4–2-1–, 80; gyertya 24–12; gyufa 10–6; lámpabél 24–7; tojás 12–6: burgonya 60-50-40–18; bab 120–25; cukrászsütemény 15-16–5-6; békebeli sóskifli változatlanul 10-

12; szaharin db-kint 2,50–1,20; lekvár 40–200; jam 400–600; nugátszelet (kocka) 12–8; pattogatott kukorica fél liter 10–3,50; a tűzkő 1 P-s kezdeti árról felugrott 10 P-re; aszpirin 40–200 (a gyógyszerek ára háromszorosára, sőt négyszeresére emelkedett a régi, múlt évi árnál); bor 50–300; szódavíz 5–2; rum 1000–600; petróleum (kezdetben fél liter egyenlő volt 1 kg liszttel, később fél kilóval) 140–150 P.

MÉG NÉHÁNY ÉRDEKES SZÁMADAT,

amely jellemző: fogpor 25–17; szappan (egységes) 30–18; békebeli pipere 60–100; púder 50–25; kölni 260–600; műselyem métere 300–210; cérna 300–150–60; Vim 10–6; ammóniákszóda 50–34; karóra 3-4000–1000–3000; zsebóra 1000–800; arany karóra 10–14 000, tört arany 190–140, ezüstöt nem vesznek; írógép (esett) 10 000–5-6000; női cipő új 1000, használt 400–600; férficipő használt 1000, új 2–3000 (itt is áresés jele mutatkozik); konfekciós férfiöltöny 2000–3000; férfi fazon 1000–3000; női harisnya 200–300; gyógyszer (ugrás) db 20-30–200-300; közepes mozijegy 10; fodrászárak: női hajvágás 10–15, férfi 10, beretválás 10-ről esett 4-3-ra, hajfestés 200 (egyelőre azonban nem nagyon lehet, mert nincs villanyszárítás), végül kiskocsi-kölcsönzés eleinte 3 kg liszt volt, ma már (jótállással, ismerősnek) óránként 15-30 P. Leesett a babkávé ára is a gomba módra nyíló espressók hatására 1200 pengőről 700 pengőre. A fekete ára egyébként a következő: pótkávé 3,40; babkávé 8–10; teljes menü, húsos (étkezdében) 25, vendéglőben 50-70, valódi teljes ebéd feketével és kenyérrel 100 pengő.

Aki figyelmesen olvasta az adatokat, jólesően állapíthatja meg a nagyfokú áresést. Nem vitás, hogy ez csak a kezdet, és húsvét után újabb árak és áruk jönnek.

Szabad Szó 1945. március 31. XLVII. évf. 5. sz. 4. l.

Ne dobjon levelet postaszekrénybe!

Csak az kap nyugdíjat, aki fel tud váltani ezer pengőt

Nagy-Budapest területén megindult a posta-élet. Örvendetes jelenség, hogy már lehet levelet, levelezőlapot írni, sőt ajánlott levelet is feladni. Bent jártunk a posta-vezérigazgatóság Dob utcai palotájában, és figyeltük a forgalmat. Igen sokan jönnek értékcikkeket vásárolni, érdeklődni és levelet bedobni.

Vidékre ez idő szerint még nem lehet levelet küldeni. Nagy-Budapest területén a következő helyekre továbbít levelet a posta: Albertfalva, Baross Gábor-telep, Békásmegyer, Budafok, Budatétény, Cinkota, Csepel, Csillaghegy, Újpest, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pesterzsébet, Pestszentlőrinc, Pestszentimre, Pestújhely, Rákoscsaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákospalota, Rákosszentmihály, Sashalom, Soroksár, Kispest, Vecsés és Vecsés-Csákliget.

A posta felhívja a budapesti közönséget, hogy lapját vagy levelét a levélszekrénybe ne dobja be. Bármilyen felirat van még ez idő szerint egy-egy levélszekrényen, abba nem lehet továbbítás céljára levelet dobni, csakis a nyitva lévő postahivatalokat kell felkeresni, az ottani postaládába be lehet dobni. A posta egyébként húsvét után átragasztja a postaládákat, és ezeken a nyomtatványokon pontosan feltünteti a legközelebbi postahivatalok helyét.

Érdeklődtünk a nyugdíjak fizetéséről is. Azt a felvilágosítást kaptuk, hogy a posta ez idő szerint csak a postanyugdíjakat fizeti, de csak abban az esetben, ha a fél aprópénzt hoz magával. Nincs ugyanis elég aprópénzkészlet, így tehát, ha valakinek hatszáz pengő a nyugdíja, négyszáz pengőt köteles a pénztárnak átadni, ahol egy ezerpengőst kap.

Kis Újság 1945. márc. 31. 5. l.

Bemutató a Pódiumban

A közönség nagy érdeklődése mellett nyílt meg kedden a város első kabarészínpada, a Pódium, a régi Vidám Színház helyiségében. Lugossy Bálint mérnök átépítése nyomán teljesen békebeli hangulat fogadta a közönséget, amely két órán keresztül elfelejtette, hogy egy elpusztított város romjai között ült be a nézőtérre.

A kabaré programját Békeffi Gábor „Előjáték a Pódiumhoz" című jelenete adta meg. A szereplők között ott lebegett a kiváló magyar konferanszié, Békeffi László szelleme. Róla beszéltek, őt idézték, de nevét nem mondták ki, és a nézők is átélték, hogy itt nemcsak kezdődik valami, hanem folytatódik is valami.

A műsorszámok közül különösen nagy sikert aratott az „Idill a Brenneren" című jelenet, amelyben Pethes Sándor Hitlert, Komlós Vilmos pedig Mussolinit karikírozta a közönség harsány nevetése közben. Fellegi Teri ízlésről és drámai erőről tett tanúságot sanzonjaival. A műsor legíróibb száma Berthold Brecht „A spicli" című egyfelvonásosa volt, amely a hitleri Németország családi viszonyait tárta finom eszközökkel a nézők elé Ladomerszky Margit és Pethes Sándor kitűnő alakításában.

Békeffi István Avercsenkó ötlete nyomán átírt „Öngyilkos" című szatírájában Feleki Kamill, Dénes György és az igen tehetségesnek mutatkozó Kardos Magda nyújtott említésre méltó alakítást. Kosztolányi Dezső két versét Angyal László kitűnő megzenésítésében Ladomerszky Margit és Déri Sári adta elő a közönség nagy tapsai közben.

Végül a legnagyobb sikert Balassa János „Azért is készültem" című jelenete aratta. Rátonyi Róbert igen ügyesen oldotta meg kissé hálátlan feladatát. A jelenet súlya azonban Feleki Kamillra nehezedett, aki kitűnő humorérzékével és jó színészi képességeivel a legnagyobb elismerést érdemelte ki.

Tudjuk, hogy a műsor összeállítása, különösen irodalmi törekvésű

kabaréban, igen nehéz feladat. Sajnos ezen a téren hiányok is mutatkoztak a Pódium műsorában. Hiányoltuk a műsor egységét, ami nem annyira a vidám és komoly számok hangulati eltéréséből, mint inkább színvonalbeli különbségéből származott. A konferansz megoldása sem volt megnyugtató. Helytelennek tartjuk, hogy minden számot más konferáljon be. Ha nem áll a színház rendelkezésére jó konferanszié, akkor nevelnie kell egyet: ez is egyik művészi feladatát alkotja. A konferansznak igen nagy nevelő hatása lehet, de csak abban az esetben, ha a feladatot egy szuggesztív egyéniség oldja meg.

Staud Géza

Népszava 1945. márc. 30. 73. évf. 35. (54.) sz. 3. l.

Szent-Györgyi professzor a fasizmus rombolásáról és a kivezető útról

Tudományos intézet dolgozószobája. Fehér íróasztal, üvegszekrények, lombikok, mikroszkóp, táblázatok, halkan kopogó írógép. Megfelelő környezet Szent-Györgyi professzor számára. Ő maga sem az Ellenállási Mozgalom Szent-Györgyi-csoportjának marcona vezére most, hanem barátságosan, szelíden mosolygó tanár, a Nobel-díjas tudós, a C-vitamin emberiséget mentő felfedezője, a béke és munka példamutató hőse.

Ilyen környezetben nehezen ejtem ki a szót:

– Mi a véleménye professzor úrnak a fasizmus rombolásairól?

Mosolya elröppen, arca elkomorul. Kezét felemeli, félbeszakít:

– Most mindenki erről beszél, az ember szinte szégyenli ezt a szót kimondani. Ha néhány hónappal ezelőtt beszéltek volna annyian róla, most másképp állnának a dolgok. Különben is, politika... – és elhárítóan legyint.

– . . . a kultúra és a tudomány terén – fejezem be a mondatom, és erre arca megint felderül. Szinte megkönnyebbülten, a professzor nyugodt, rutinos folyékonyságával mondja:

– A fasizmus lényegénél fogva kultúraellenes. Mesterségesen kiélezi a nemzetek közötti különbségeket, hogy a népeket azután egymás ellen háborúba vezethesse. Így a termelést a destrukció eszközeinek gyártására kell hogy összpontosítsa, ahelyett, hogy építene.

– De a fasizmus nemcsak lényegében, hanem eszközeiben is szükségszerűen kultúraellenes. Ott, ahol a szellem nem szárnyalhat szabadon, ahol azt irányítják, kétes célok szolgálatába kényszerítik, ott el kell sorvadnia minden kultúrának. Szomorú példája ennek Németország, mely a hitleri uralom alatt szellemi nagyhatalmi pozíciójából másodrendű sorba süllyedt, amelynek egén már csak itt-ott ragyog még egy, a régi időből hátramaradt elsőrendű csillag.

– A kultúra két fő ismertetőjele a mértékek arányossága és az embereknek egymás személye és véleménye iránti kölcsönös tisztelete. A fasizmus mértéktelen kilengéseivel a barbarizmust keltette életre, és eszmei türelmetlenségével az emberi történelem legsötétebb korait idézte fel.

– De mindezek a fasizmus hatásának külső megnyilvánulásai. Sokkal súlyosabb az a pusztítás, amit a fasizmus az ember szellemében vitt véghez. Az ember agyát kétféleképp használhatja. Használhatja arra, hogy vele igazságokat keressen, vagy pedig arra, hogy vele mindenféle kétes célok igazolására hazug érveket gyártson. A fasizmus egy egész generációt tanított meg hazudni, tanított meg arra, hogy hazugul gondolkozzék, hogy elméjét kétes tételek igazolására használja, és elleplezze önmaga előtt a legkirívóbb ellentmondásokat. Az emberiség minden haladása az igazságok keresésére vezethető vissza. A fasizmus ezen az úton jelentős lépés volt, de hátrafelé, a hazugság, a sötétség, a barbarizmus irányában.

– Professzor úr, véleménye szerint mi ebből a helyzetből a kivezető út?

– Hogy az ejtett kárt rendbehozzuk, a bejárt utat ellenkező irányban kell hogy megfussuk. Mélyreható demokratizálással gyökerestől kell kiirtanunk a fasizmust. A kultúra őrhelyeiről el kell távolítani a fasizmus képviselőit, és a szellemet szabad szárnyalására kell hogy bocsássuk, vigyázva, nehogy reá újabb béklyókat tegyünk.

– A fasizmus intézményes rombolásait megfelelő ellenintézkedésekkel aránylag könnyen helyrehozhatjuk. Sokkal súlyosabb kérdés, hogy hozhatjuk helyre a lelki károkat, hogyan takarítsuk el a lelki romokat? Itt csak hosszú nevelő munka segíthet. A nagy baj az, hogy a fasizmus sok gyermeklelket mételyezett meg, és az ifjúkorban a lélekbe írt benyomások később onnan nem, vagy csak igen nehezen törölhetők ki. Magam igen szkeptikus vagyok a gyermekkorban megromlott felnőttek nevelését illetőleg. Azért a végső megoldást egy új, egészségesebb generáció felnevelésében látom.

– Hazánk újraépítésének a nyersanyagok fokozottabb kihasználása egyik jelentős tényezője. Hazánk legfontosabb és legértékesebb nyersanyaga agyvelőállománya, mely eddig csak igen kis százalékban került kihasználásra. Egy intenzívebb, új szellemű és szélesebb körű oktatás lényegesen hozzájárulhat a társadalmi válaszfalak lerombolásához. A szellemi életben is sürgős és mélyreható birtokreformokra van szükség. A tanításnak azonban nemcsak az anyaga és kiterjedése, hanem egész szelleme is meg kell hogy változzék, hogy ki tudja termelni az új embertípust. Ha meghunyászkodó, üres lelkű tömegember helyett öntudatos, átlaglelkű és -szellemű egyéneket termelünk, akkor a fasizmustól sem kell többé tartanunk, és nem fog többet megismétlődni hazánk jelenlegi katasztrófája.

A hangja fokozatosan erősödik, már szinte szárnyal. Arca kipirul, keze erőteljesen lendül.

S távozóban tőle arra kell gondolnom, vajon el szabad-e vesztenünk hazánk mai elesettségében Szent-Györgyi Albertet, a harcos humanistát, a küzdő embert a Nobel-díjas tudós kedvéért?

Sándor Pál

Szabad Nép 1945. ápr. 1. III. évf. 7. sz. 5. l.

Minden könyvet megvesznek Budapesten

A könyvesboltok kirakatának tarkaságában nehezen találunk új könyveket. A járókelők megállnak, érdeklődnek, vesznek is könyvet, de sokan elégedetlenül fordítanak hátat Vicki Baumnak és társainak.

– József Attila-, Kosztolányi-, Ady-, Petőfi-köteteim fogytak csak el – mondja a kereskedő. – Még van egy Kosztolányi-kötetem, ha érdekli az urat.

– Mennyibe kerül?

– Negyven pengő. Alig használt példány.

– Ilyen áron adta el azokat is, amelyek már elfogytak?

– Sőt, drágábban – válaszolja. – Hatvan-hetven pengőt megadtak egy József Attila- vagy Ady-kötetért.

– Hát ez mennyi? – mutatunk egy testes kötetre, mely „A Balatonvidék múltja és regevilága" címet viseli.

– Ez is negyven pengő.

– És gondolja, hogy talál rá vevőt?

– Hogyne, kérem! Minden könyvet megvesznek. Hát még ha lennének új könyveim. De így is elfogy hamarosan a készlet – mutat a kirakatra, melyben „A vizek rejtelmes világa" mellett „Pinocchio" hatalmas orra vöröslik. Huxley, Fallada, Sinclair Lewis regényei mellett pedig Tolnay Klári „Összes parasztnótái" csábítják vásárlásra a betűre éhes olvasót. S ha már a kottánál tartunk, bűn lenne elhallgatni, hogy Marnitz úr is a mienk még. „Karácsonyi albuma" már 25 pengőért megvásárolható. És meg is veszik.

Könyvet, könyvet, könyvet követel a magyar közönség. És milyen szépek lesznek ezek a kirakatok, ha majd az igazi, a szabad szellem alkotásai tarkállnak bennük!

(m. m.)

Szabad Szó 1945. április 4. XLVII. évf. 7. sz. 2. l.

DALOLJ CSAK, KEDVES FECSKE

Munkára fel!

Csepel munkássága Magyarország felszabadításának ünnepén
a termelés *fokozására* tett fogadalmat

Alig hangzott el a hír, hogy Magyarország eddig még megszállt területei felszabadultak a német megszállás alól, a csepeli gyár üzemi bizottsága máris kiadta a jelszót: ünnepeljük meg Magyarország felszabadulását!

Az ünnepi gyűlés impozáns keretek között csütörtökön este zajlott le a községháza előtti térségen. A gyárkapun át széles, zárt sorokban jöttek a dolgozó ezrek, hogy meghallgassák a demokratikus pártok szónokait. Fáradt, törődött munkásasszonyok és férfiak lépkedtek a sorban. Munkások, akiknek arcára az élet, a megpróbáltatásokkal teli súlyos proletárélet írta rá sötét vonásait, akiknek homlokát a gond és a nélkülözések árkolták mélyre. Egyhangú, sötét tömeg volt, de ott lebegett fejük felett a kibontott zászlóerdő, az élet színe. S a szemükben lelkesedés csillogott, látszott, hogy nem kényszerből, önként jöttek.

A MADISZ fúvószenekar pattogó indulóira lépkedve megkerülték a térséget, s felálltak a községháza erkélyével szemben. A Himnusz és a Marseillaise elhangzása után a község vezetősége nevében Kalmár

István üdvözölte az egybegyűlteket, s a Vörös Hadsereg teljesítményét méltatta.

ÁPRILIS 4: A NAGY DÁTUM

Ivanics István szociáldemokrata képviselő tartotta ezután rövid beszédét.

– Április 4-e a magyar történelem nagy dátuma lett – mondotta beszéde során –, hálával emlékezem meg a Vörös Hadsereg katonáiról, akik eljöttek hazánkba, hogy a fasizmust és a reakciót letörjék. Ünnepeljük a Vörös Hadsereget, mely akkora áldozatokat és erőfeszítéseket tett a világ proletárjainak felszabadításáért. 1848-ban az orosz burzsoázia kiragadta kezünkből a szabadság zászlaját. Ma a szovjet hadsereg áldozatos harcának köszönhetjük, hogy saját hazánkban szabadon lélegezhetünk.

DOLGOZNI ÉJJEL-NAPPAL!

Utána Drahos Lajos, a Kommunista Párt képviselője állt a mikrofon elé.

– A Vörös Hadsereg sok vért és életet áldozott – mondotta. – Ennél a harcnál ott kellett volna lennie a magyar hadseregnek is, hiszen a mi függetlenségünkről, a mi szabadságunkról volt szó. Azonban a magyar hadsereg nem tett semmit. Voltak azonban partizánjaink, akik vállalták a harcot. Nemcsak itt a Kárpátokon belül, hanem már Ukrajnában, és ott lesznek akkor is, amikor Berlin ormára felkerül a vörös zászló. Segítenünk kell a Vörös Hadseregnek, mely a hosszú fasiszta elnyomás alól felszabadította ezt az országot. Dolgoznunk kell éjjel-nappal, hogy a fasizmus teljes leverésével mielőbb befejezhessék ezt a háborút. Fel a munkára, miénk a jövő!

KISÖPÖRNI A SZEMETET

A Kisgazdapárt szónoka Németh igazgató volt.

– A németek már nincsenek az ország területén – mondotta –, de itt vannak közöttünk nyilasbérenceik. Bajcsy-Zsilinszky Endre és a többi sokezer mártír ártatlanul kiontott vére megtorlást követel. Megfogadjuk: eltakarítjuk a pusztítás nyomait, de kisöpörjük közülünk a szemetet is.

A mindvégig lelkes hangulatban lefolyt gyűlés, mely számtalanszor hangosan adott kifejezést a Vörös Hadsereg és Sztalin marsall iránti hálájának, végül a Kommunista Párt részéről beterjesztett határozati javaslattal ért véget. A határozati javaslat, melyet ugyancsak egyhangú lelkesedéssel tett magáévá a közel tízezer főnyi tömeg, a termelés fokozása és az elesett orosz katonák hősi emlékművének felállítása volt.

L. Gy.

Szabadság 1945. ápr. 6. I. évf. 66. sz. 2. l.

Szabad az út a Margit-hídon

A budaiak és pestiek által Manci-hídnak becézett Sziget utca–Margitsziget–Császár fürdő között épített remek orosz cölöphíd, mely a Vörös Hadsereg hídépítő és utászosztagának csúcsteljesítménye, és több mint egy hónapja Budapest népének méltó csodálatát érdemelte meg, csütörtök reggel óta már nemcsak a Vörös Hadseregé, a katonai utánpótlásé, hanem a nagyközönségé is. A híd megnyílt, és most már teljes a második és harmadik kerület, az öreg Buda törzslakosságának, a Pestre zarándokló dolgozóknak és vásárlóknak mindennapi élete.

A híd most különösebb formaságok nélkül nyílt meg. Pestről Budára

és viszont akadálytalanul járnak már második napja az élelmiszer-szállító fuvarkocsik, a kézikocsis polgárok, hátizsákos gyaloglók, munkások, tisztviselők.

Pénteken kora reggel, amikor szinte még csak a budai madarak voltak ébren, derűs jelenetet láttunk az új Margit-hídon. Karszalagos gyári munkás igyekezett előttünk Óbuda felől a Margit-híd felé. A budai hídfőnél álló orosz poszt magához intette a karszalagos munkást, akit ismerősként köszöntött.

– Hová jársz dolgozni? – kérdezte oroszul a poszt. A karszalagos megmondta, hogy a Podmaniczky utcába.

A katona erre tréfásan megragadta két vállán a Ferenc József-híd felé tekintő munkást, arccal a szigetnek fordította, s mókásan meglódította, hogy induljon el a hídon.

– Első vendég vagy! – nevetett e mozdulatához.

A látványon felbátorodva követtük a munkást, bár biztonság kedvéért igazolvány után nyúltunk. A katona legyintett:

– Nem kell dokument magyar, mindenkinek szabad az út!

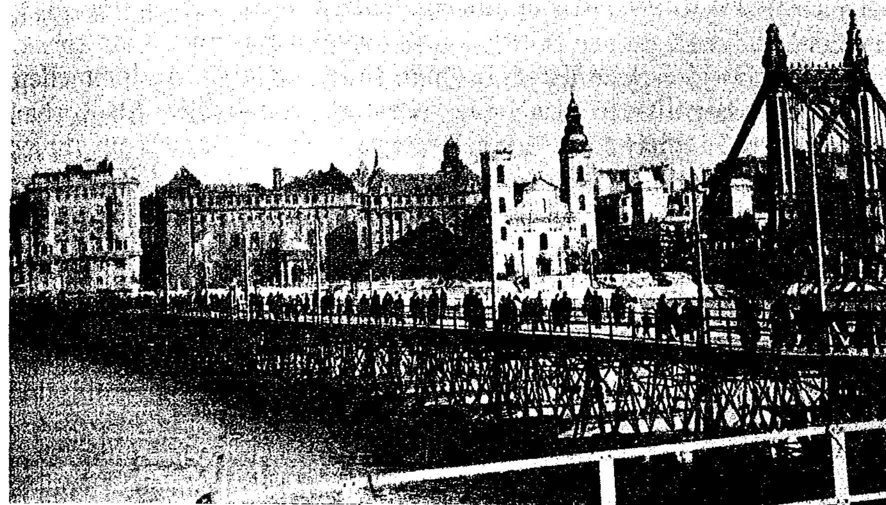
Hiszen egy nappal előbb is tudtuk mi budaiak, és a híd közelében lakó pestiek is, de így biztosabban hangzott: szabad az út.

Szabad Szó 1945. ápr. 7. XLVII. évf. 10. sz. 4. l.

Csárdáskirálynő

Felújítás a Fővárosi Operettszínházban

Félkegyelmű arisztokraták keringenek a színpadon, a történet nagy drámai ütközőpontja pedig: az ifjú hercegivadék nem köthet házasságot a tisztességes, de szegény orfeumi énekesnővel. Szabályos békebeli ope-

A „Bözsi" pontonhíd

rett-mese, alakjai és miliője felett eljárt az idő, nem is csoda, hiszen – huszonnyolc esztendős. A kor azonban csak a szövegkönyvön érzik, Kálmán Imre dallamgazdag, minden ütemében magyar motívumú, remek hangszerelésű, helyenként a vígopera magasságait elérő muzsikája változatlanul szép és hatásos. És ez a zene is tilos volt az utóbbi években annyi más tehetséggel együtt. Kálmán Imrét is száműzték színpadról, filmről, rádióból, aminthogy huszonöt esztendő elmúltával most jelenhetett meg újra a magyar színpadon a fordító Gábor Andor neve. Versei ma is frissek, tökéletesen simulnak a zenéhez, nem zagyva „slágerek", hanem könnyedségükben is megejtő, önmagukban is muzsikáló sorok.

Az előadás jó és lendületes. Kálmán Imre és Gábor Andor mellett a szereplők között is akad néhány visszatért „száműzött". Elsősorban a címszereplő Dobay Lívia, akinek hangja talán még hajlékonyabb és szebben cseng, mint a hosszú kényszerszünet előtti időben. Sárdy János tökéletes operetthős, a két Latabár kedélyének sem ártottak meg a zord idők. A többi szereplő mellett a rendező Tihanyi, a karmester Bródy részesei még a sikernek, ami a felújítást fogadta.

p. l.

Szabadság 1945. ápr. 7. I. évf. 67. sz. 4. l.

Beismerő vallomást tett Szamolovszky kerületvezető, a kétezerszeres gyilkos nyilas

A VIII. kerületi politikai rendőrségre csapzott hajú, gyűrött arcú férfi kopogtatott be:

– Feljelentést kívánok tenni – mondotta halk hangon –, önmagam ellen.

A bejelentés a nyomozók előtt érthető feltűnést keltett.

– Kicsoda ön, miért teszi meg önmaga ellen a feljelentést? – kérdezték tőle.

„MINDENT BE AKAROK VALLANI"

A férfi egy pillanatig habozott, majd ezeket mondotta:

– Bart László vagyok. Én voltam a helyettes vezetője és karhatalmi parancsnoka a VIII. kerületi nyilaspártnak. Tudom, hogy a rendőrség keres engem. Hajszolt vadként bujkálok már hetek óta, nem bírom idegileg, mindent be akarok vallani.

A nyomozók ezután Bartot leültették, aki megkezdte vallomását, melynek során gyilkosságok tömegére derült fény.

– Én adtam ki a parancsot – hangzott a vallomás –, melynek alapján a VIII. kerületben a kivégzéseket végrehajtották. Beismerem, hogy a Teleki téri és a Sándor téri nyilvános kivégzéseket én vezettem le. A Teleki téren több száz zsidót lőttünk le, a Sándor téren pedig megfélemlítésül nyilvános kivégzéseket hajtottunk végre.

– Kerületemben – hangzott a megdöbbentő vallomás – Szamolovszky Vilmos kerületvezető, Orosz Mihály ítéletvégrehajtó és Fardás Pál különítményvezető „közreműködésével" körülbelül ezer embert végeztünk ki.

A továbbiakban elmondotta, hogy Szamolovszky „testvérrel" együtt tevékenykedtek zsidók gettóba hurcolásán. Szamolovszky méltatlankodott, hogy mennyit kell járni zsidókkal, és azt az ajánlatot tette, hogy a „munka" megkímélése céljából a helyszínen lőjék agyon őket. Ez ellen Bart tiltakozott, de Szamolovszkyék több mint kétszáz szerencsétlent lőttek le a Teleki tér körüli utcákban.

– Hol bujkál most Szamolovszky? – tették fel neki a kérdést.

Bart elmondotta, hogy az orosz felszabadító csapatok előretörésekor a pártvezetőség Budára menekült, a Győri út 1. szám alá. Itt azonban bombatalálat érte a házat, és a vezetők közül 17 ember meghalt. A nyomozók az adatok alapján átmentek Budára, ahol napokig tartó izgalmas hajsza következett. Megtudták, hogy Szamolovszky először az Ugocsa utca 15. számú házban bújt meg. Átkutatták a házat, Szamolovszkyt nem találták meg, a pincében azonban két kocsirakomány rabolt holmira akadtak, egy vaskazettában pedig 111 000 pengő készpénz volt.

A további nyomozás során kiderült, hogy Szamolovszky egy ismerősénél kért szállást a Márvány utca 11. számú házban, aki azonban nem fogadta be. Ennek az ismerősnek az adatai alapján eljutottak a Dísz tér 10. számú házba. Már-már úgy látszott, hogy itt sem találnak rá a levitézlett nyilas pártvezetőre, amikor egy sötét sarokban szekrény mögé rejtőzve előkerült Szamolovszky. Nem védekezett, engedelmesen követte a nyomozókat a VIII. kerületi kapitányságra.

Először nem akart vallomást tenni, majd Bart vallomásának elébe tárása után megtört, és mindent beismert. Elmondotta, hogy nem Bart, hanem ő volt a VIII. kerületben élet és halál ura és Bart, valamint a nyomozók gyilkosságaira ő adott ki parancsokat.

A bűnlajstrom most tovább bővült. Szamolovszky nem ezer gyilkosságot ismert be, hanem bevallott kétezren felülit. Az áldozatok neveire nem emlékezett, az időpontot sem tudta megjelölni, de vallomása alapján mozaikszerűen tevődött össze ennek a lelkiismeretlen tömeggyilkosnak a jelleme.

– Arra emlékezem – mondotta –, hogy a Népszínház utca 18. számú házban lelövettem egy Boda nevű szabót. Ezt a gyilkosságot csak azért követtük el, mert tudtam, hogy Boda baloldali érzelmű volt. Január elején – folytatta tovább – egyik „testvérrel" sétáltam a Népszínház utcában, amikor az egyik ház kapujából kilépett egy nő, aki piros fazekat vitt a kezében.

– Na – mondtam a „testvér"-nek –, ez piros fazekat hord a kezében, biztosan kommunista. Mit kellene vele csinálni?

– Lelőjük – hangzott a válasz. – Erre én elővettem a géppisztolyomat, és a nőt az utcán agyonlőttem.

A beismerő vallomások után Szamolovszkyt és Bartot letartóztatták.

Szabadság 1945. ápr. 7. I. évf. 67. sz. 4. l.

Különös jelenet

Igen, 1945 márciusában Budapesten különös jelenet volt ez már külsőségeiben is. A Főigazgató Úr ül a karosszékében és előtte állanak a harmadik kerület iskolaügyi megbízottjai és az egyik iskola igazgatója. A Főigazgató Úr nyilván azért ül, mert az előző ülésekben elfáradt, és a harmadik kerületiek nyilván azért állnak, mert még csak nyolc kilométert gyalogoltak.

De ha már ez a néma kép is meglepő a demokratikus fővárosban, még meglepőbb a történet. Az óbudai megbízottak ugyanis arról számolnak be, hogy ott, egész Budán elsőnek, megnyíltak az iskolák. Az Árpád Reálgimnáziumban, polgári és elemi iskolákban nagyrészt folyik a tanítás. Természetesen a körülményekhez alkalmazkodva az óraszámo-

kat csökkentették, a német nyelv tanítása helyett „önkényesen” az oroszt vezették be és így tovább.

Ezek azonban a Főigazgató Urat nem érdeklik. Őt pusztán az a tény érdekli, hogy „ki nevezte ki az iskolák új vezetőit?” – „A Nemzeti Bizottság és az elöljáró.” – „Mi az a Nemzeti Bizottság és kik a tagjai? Én csak a Budai Nemzeti Bizottságról hallottam, kerületiekről nem tudok!” A Főigazgató Urat megint csak nem érdekli, hogy a régi igazgatók reakciósak voltak, és az idők nem nyújtottak alkalmat utasításokat kérni, mert cselekedni kellett. Semmi köze ahhoz, hogy mit csináltak az iskolák, ő csak a régi igazgatókkal vagy az általa most kibocsátott rendelet értelmében vezetésre kijelölt személlyel tárgyal. – Így gagyog s ragyog Fodor Ferenc úr, és még azt sem mulasztja el hozzáfűzni, hogy a Nemzeti Bizottság és az elöljáró intézkedése „anomália” és „anarchia”.

Íme, ez történt. Karosszékében trónolva elítélte a Főigazgató Úr a nemzeti bizottságokat, amelyekről még nem is hallott, és azokat, akik az iskolában megkezdték a tanítást, meg sem várva az ő intézkedéseit.

Persze, elismerjük, hogy majdnem anarchiaszerű dolog orosz nyelvet tanítani a német helyett, és leváltani a reakciós igazgatókat. Elismerjük, hogy anomália, ha egy demokratikus szerv intézkedik a köz életében, és nem vár utasítást – különösen akkor, amikor a harcok miatt magára utalva, nem is kaphat. Jogosnak tartjuk azt a döbbenetet, amelyet a Főigazgató Úr mindennek hallatára érez, és mi is lehetetlennek tartjuk, hogy a jól bevált intézkedést most már megerősítse, illetve a tanügyi kormányzat szempontjaival összeegyeztesse. Mindent méltányolunk, és mindent megértünk, csak azt nem, hogy miért ülhet Fodor Ferenc Főigazgató Úr még ma is a helyén?

Szabad Nép 1945. ápr. 8. III. évf. 12. sz. 5. l.

A daloló „fecske”

Ki dalol ilyen harsányan ebben a házban? Ezt magamtól kérdeztem egy józsefvárosi zugutcában.

A következő pillanatban megpillantom a kőművest a házfal bombaüregében, amint téglát illeszt bele, és malteres kanalával működik.

Érdekes! Az első világháborút megelőző békében a kőművest „fecske” névvel csúfolták. Találó volt, mert részint a kikelet hozta el őt is téli elvonultságából, részint a kőműveseké volt a legdalosabb iparág. Gyászeset, szerencsétlenség történhetett ott, ahol az épületállvány nem volt hangos a kőművesek énekétől.

Azután ez általánosan megszűnt. A tőke mindjobban elvette kedvét az iparosnak az énektől. A csökkentett munkabérek, a munkanélküliség, a szétzüllesztett, feloszlatott szakszervezetek utolsó védelmének hiánya, mind-mind elvehette a danától a kedvét a fecskének, hogy mogorván, némán robotoljon az állványok tetején.

Íme! Most újra kifakadt a jókedve! Nagyon helyes! Dalolj csak, kedves fecske! Jelképesen is, valóban is a te mesterséged a jövő legfontosabb mestersége: újra építeni a romokat itten! Ne sóhajtsuk vissza még az aranyos, régi békét sem. Annak intézményeiben rejlett a mai pusztulás. Új, jobb élet elé fújjad tele tüdővel új dalodat!

Tersánszky J. Jenő

Szabad Szó 1945. ápr. 8. XLVII. évf. 11. sz. 4. l.

„A nemzet függetlensége ma egy a nép szabadságával”

Hatalmas tömeg ünnepelte az ország felszabadítását a Nemzeti Múzeum előtt

Felemelően szép ünnepség zajlott le vasárnap délelőtt a Nemzeti Múzeum előtti téren. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front pártjai a kormány képviselőinek részvételével nagygyűlést tartottak abból az alkalomból, hogy a diadalmasan előrenyomuló Vörös Hadsereg felszabadította Magyarország egész területét.

A Nemzeti Múzeum előterén már jóval az ünnepség megkezdése előtt több ezer főnyi tömeg hullámzott. Az egybegyűlt sokaság Árpád-sisakos rendőrök irányítása mellett hamarosan elfoglalta helyét a múzeum homlokzata előtti térségen. Mindazok, akik kiszorultak a kertből, hosszú és tömött sorban a szemközti járdán helyezkedtek el. Az ünneplő tömeg nőttön-nőtt. A demokratikus pártok, elsősorban a Magyar Kommunista Párt kerületi szervezetei népes csoportokban vonultak fel az ünnepség színhelyére. Nemzetiszínű és piros zászlók és különböző feliratú táblák tarkították az egész környéket. Az ünneplő tömeg feketéllő sorait orosz és magyar egyenruhák élénkítették meg. Az emberek sugárzó arca szinte megenyhítette a sok épületkárt szenvedett környék arculatát. A bombatölcsérektől tátongó házak kísérteties díszletként, egyben fájdalmas mementóként nyújtottak hátteret a felszabadulás örömünnepének.

HÁLÁNK SZÁLL AZ OROSZ NÉP FELÉ

Néhány perccel 11 óra előtt megjelentek a kormány, a székesfőváros és a demokratikus pártok képviselői, és felsorakoztak a múzeum lépcsőzetén. Az Ideiglenes Nemzeti Kormányt Gyöngyösi János külügyminiszter és Kovács Béla államtitkár képviselte, a fővárost Csorba János polgármester és Bechtler Péter alpolgármester. A Himnusz és az Internacionálé eléneklése után Csorba János polgármester üdvözlő szavaival kezdetét vette a nagygyűlés.

– Az orosz nép felé száll hálánk és köszönetünk – mondotta Csorba János –, mert mérhetetlen munkával és szenvedéssel lehetővé tette azt, hogy ma itt ünnepelhetünk. Budapest népe és a főváros népével az egész ország meleg szívvel gondol ezekben az ünnepi percekben az orosz nép nagy vezérére, Sztálin marsallra, kinek törhetetlen akaratereje, hadvezéri lángelméje tette lehetővé, hogy a fasiszta elnyomás helyett e világra a szabad élet és a békés munka korszaka következzék.

Csorba János polgármester ezután a székesfőváros közönsége nevében köszöntötte az Ideiglenes Nemzeti Kormány hivatalos képviselőit. Majd Kovács Béla államtitkár felolvasta Dálnoki Miklós Béla miniszterelnöknek a magyar kormány nevében kibocsátott hivatalos kiáltványát.

A KIÁLTVÁNY

– A magyar nép legjobbjainak évszázados álma valósul meg abban a napiparancsban – mondja a kiáltvány –, amelyben Sztálin marsall április 4-én bejelentette a világnak: a Vörös Hadsereg Magyarország egész területét felszabadította a német megszállás alól.

– A magyar népnek ez a felszabadulása, melyet teljességében csak órák óta élvezünk, olyan kincse nemzetünknek, amelytől soha megválni nem akarunk, és soha nem is fogunk. Szabadságunk a szövetséges nagyhatalmak, közvetlenül és elsősorban a dicsőséges Vörös Hadsereg győzelmeinek eredménye, amihez mi a magunk erejéből, sajnos, még kevés segítséget nyújthattunk.

– Sem a germán önkénynek – mondja tovább a kiáltvány –, sem a reakciónak nem lesz többé áldozata a magyar nép. Szerény, de megérde-

melt helyet akarunk biztosítani a magyarságnak a szabadságszerető népek sorában. Ezt a célt szolgálja a nemzeti kormány.

– Az orosz hadsereg nagyszerű fegyvertényei – fejeződik be a kiáltvány szövege – ledöntötték a gyűlölködés válaszfalait is, amelyek elzárták bennünket a szabadságszerető környező népekkel való összefogás lehetőségétől. Ezt az összefogást most azonnal meg kell teremteni, mert az orosz nép barátsága mellett biztosítéka lesz az a magyar jövőnek.

. . . .

. . . .

Szabadság 1945. ápr. 9. I. évf. 68. sz. 1–2. l.

Az élelmiszerüzletek reggel 9-től déli 12 óráig kötelesek nyitva tartani

A közellátási kormánybiztos elrendelte, hogy Budapesten és a budapesti közellátásba bekapcsolt környékbeli helységekben április 15-től, vasárnaptól kezdődően az összes élelmiszerárusító üzletek további intézkedésig kötelesek délelőtt 9 órától 12 óráig nyitva tartani és árusítani.

A KISKERESKEDŐK KENYÉRÁRUSÍTÁSA

A közellátási kormánybiztos elrendelte, hogy a sütőiparosok és a kenyeret előállító sütőüzemek a kenyeret kiskereskedők bevonásával is árusítsák. A sütőiparos köteles a környékbeli kiskereskedőkkel az elárusításra vonatkozólag megegyezni, amikor is a jegyszelvényeket a kiskereskedő közvetlenül a neki kenyeret kiszolgáltató sütőiparosnak tartozik átadni, úgy, hogy az élelmiszerjegy-központnál továbbra is kizárólag a sütőiparos számol el.

A jövőben a sütőiparos és a kenyeret árusító kiskereskedők az étkezési jegy kenyérszelvényeire a házmegbízottak közbejötte nélkül is kötelesek közvetlenül a jegy tulajdonosának kenyeret kiszolgáltatni. Természetesen ott, ahol a helyi viszonyoknak ez jobban megfelel, és amely ház lakói ezt kérik, a házmegbízottak ezután is összegyűjthetik a jegyeket együttes beváltásra. Hat hónapig terjedő elzárással és 8000 pengőig terjedő pénzbüntetéssel büntetik azt, aki e két rendeletnek nem tesz eleget, és internáltatásra is javaslatot tesznek.

Szabadság 1945. ápr. 9. I. évf. 68. sz. 4. l.

Orosz–magyar labdarúgó-mérkőzést terveznek május 1-én Budapesten

Moszkvában lesz a revans
Mandik Béla a „régi" futball mellett

Az újjászervezett Magyar Labdarúgók Szövetsége kapitánya, Mandik Béla, szombaton délután a sportot érintő rendkívül jelentős tárgyalást kezdeményezett. A tárgyalás eredménye:

megint a labdarúgósport teremti meg
elsőnek a nemzetközi kapcsolatokat,
és széttöri az elszigetelődés bilincseit.

A tárgyalásokról Mandik Béla szövetségi kapitány a következőket mondotta a Kis Újságnak:

– Elhatároztuk, hogy május 1-én Budapesten megrendezzük az orosz–magyar válogatott labdarúgó-mérkőzést. Ebben az irányban folynak a tárgyalásaink.

– Mit tudunk az orosz labdarúgásról?

A szövetségi kapitány kész az adatokkal.

– Moszkvában rendszeresen folynak a labdarúgó bajnoki mérkőzések. Az orosz labdarúgás az elmúlt időkben igen sokat fejlődött. Annak idején a stockholmi olimpiász után a magyar válogatott csapat 9:0-ra győzött a cári Oroszország futballistái ellen. Az elmúlt 27 évben a sportra is nagy súlyt fektetett Oroszország, és ennek egyik látható nemzetközi eredménye, hogy

az orosz válogatott labdarúgó-csapat Moszkvában 6:2 arányban győzedelmeskedett a világhírű csehszlovák futballisták fölött.

Elmondotta Mandik Béla, hogy a tervezet szerint évente kétszer rendeznének orosz–magyar labdarúgó-mérkőzést, az egyiket Moszkvában, a másikat Budapesten. A május 1-i orosz–magyar labdarúgó-mérkőzésnek Moszkvában lenne a revánsa.

– Az első válogatott meccsre máris készülünk – folytatta érdekes nyilatkozatát. – A magyar labdarúgó bajnoki mérkőzések április 22-én kezdődnek, ekkor indul az idei labdarúgó-szezon. A válogatott csapatom ebben a pillanatban már kész, lehet azonban, hogy május 1-ig esetleg megváltozik.

Kapus: Boldizsár (Szeged); hátvédek: Rudas (Ferencváros), Ónody (Ferencváros), fedezetek: Sárosi III. (Ferencváros), Szücs (Újpest), Kirádi (Újpest); csatárok: Sipos (Ferencváros), Szusza (Újpest), Deák (Szentlőrinc), Sárosi dr. (Ferencváros), Puskás (Kispest).

Rendelkezésemre áll a fiatal tehetségek egész sora.

Végül megkérdeztük a labdarúgósport új szövetségi kapitányát, de a magyar sport régi harcosát, hogy milyen rendszerben játszik majd a válogatott csapatunk, és melyik stílus mellett határozta el magát.

A sterilizált, gidófalvisított és feliczides-agyrománosított labdarúgásban ugyanis kötelező volt a WM-formáció,

és száműzték az úgynevezett régi stílust. Vajon most mi következik? Mandik Béla válasza határozott:

– Nem kötjük le magunkat semmiféle stílus és formáció mellett, de máris kijelentem, hogy labdarúgó-csapatunk a prágai és a régi bécsi stílust játssza. A kötelező és merev elhatározó formák miatt már igen sokszor kikaptunk. S a prágai és bécsi futball hódította meg a világot. És mi ezt a stílust mindig eredményesen tudtuk játszani...

Kis Újság 1945. ápr. 8. 4. l.

Tilos a péksütemény

A közellátási kormánybiztos elrendelte, hogy zsemlyét, császárzsemlyét, vizeskiflit, perecet, briós- és pogácsaféléket (buelt), vagy ezekkel azonos összetételű tésztafélékből más alakban készített termékeket Nagy-Budapest területén kenyérlisztből sem szabad üzletileg előállítani és forgalomba hozni. Hat hónapig terjedő elzárással és 8000 pengőig terjedő pénzbüntetéssel büntetik a rendelet megszegőit, azonkívül internálásukra is javaslatot tesznek.

Szabadság 1945. ápr. 9. I. évf. 68. sz. 4. l.

Nagymosás a Ligetben

Öreg bácsi mendegélt a városligeti tó felé, hóna alatt újságpapirosba csomagolt kis motyóval, s kezében foltozott fenekű lavórral. Akkor még vacogtató volt az idő, a tó vize erősen gőzölgött, különösen ott, ahol melegen, vastagon bugyog ki a föld alól, a híd közelében.

A bácsika megmerítette a rossz lavórt a párolgó forrásnál, aztán szétteregette a batyucska tartalmát. Abból egy szutykos ing került napvilágra, egy foltozott gatya, két merev kapca meg egy foghíjas súrolókefe. A szennyest most beáztatta a meleg vízbe, azután módszeres nagymosásba kezdett. Lötykölte a ruhadarabokat, facsart, vizet cserélt, majd a parton díszelgő gömbölyded követ is lemosta, ráteregette a hosszú szárú gatyát, és erőteljesen nekiesett a súrolókefével. A hídon átsiető emberek megálltak, egyre többen, s a korlátnak dőlve komoly figyelemmel nézték a műveletet, egészen addig, míg a kifehéredett ruhadarabokat egy bokorra teregette száradni a kis öreg.

A bácsi kezdte, mások követik példáját. Nap mint nap vonulnak ki a kis családok a tó mellé, egyre nagyobb batyukkal, nagymosást csinálni. Gyerekek serénykednek anyjuk mellett, hordják a partra a vizet, férfiak birkóznak hatalmas lepedőkkel. Újabban az ivócsarnok oszlopai körül már teknőket is látni, itt igazi, szakszerű nagymosást bonyolítanak le, hónapokon át összegyűlt ruhaneműt tisztáznak, az egész háznép közreműködésével. A fák ágain, a rügyező bokrokon fehér és tarka kelméket lenget a friss áprilisi szél, a zöldben pelyhedző gyepen az édes, lágymeleg nap szíja fehérre az odavetett vásznakat.

A jól végzett heti nagymosás után tisztát ölt magára a város népe, s a fűben heverészve pihen vasárnap délután a zöldbe öltözött Ligetben.

József Jolán

Kis Újság 1945. ápr. 10. 5. l.

Nagymosás a Városligetben

Már Burgenlandból is érkeznek katonák, deportáltak és leventék

A magyar katonákat lefegyverezte és sáncmunkára fogta a Volkssturm és a Hitlerjugend

Vasárnap és hétfőn burgenlandi deportáltak is érkeztek Budapestre. Elmondották, hogy katonák és leventék is útban vannak a főváros felé. A deutsch-schützeni (Németlövő) táborból ötszáznyolcvan kényszermunkás közül csak százötvenet tudtak elvinni magukkal a villámgyors orosz előnyomulás miatt a németek.

Csütörtökön, március 29-én ürítették ki a burgenlandi Németlövőt. A tábort öreg Volkssturm-katonák és a Hitlerjugend tíz-tizenkét éves tagjai őrizték. A gyerekek géppisztollyal voltak felszerelve. Ezen a napon először a község férfilakossága vonult ki a faluból Németország, Ausztria belseje felé, azután a Volkssturm és a Hitlerjugend. Előbb azonban végezni akartak a magyar deportáltakkal. Amikor a fejetlenség a legnagyobb volt, Hitlerjugend-futárok jöttek, hogy harminc ember menjen ki az erdőbe fát irtani.

– Ez szokatlan volt – mert eddig a teljes létszám vonult ki. Nem mentünk. A gyerek fenyegetődzött, de nem mert lőni. Parancsért ment. Közben félőrülten rohant hozzánk egy szomszéd táborbeli bajtárs. Megtudtuk, hogy egy kis csoporttal most végezték ki az apját a tizenegyéves gyilkosok. Ezért kellett a harmincas csoport. A község náci kocsmárosa is figyelmeztetett bennünket, hogy fussunk, amíg lehet, mert kivégzés készül! Kis csoportokban menekültünk. Én kilencedmagammal egy kukoricásban bújtam el. A Pinka folyón akartunk átúszni, de gépfegyverropogást hallottunk, és kitűnt, hogy egy másik csoport menekülőre már lestek az SS-pribékek, és ahogy átúsztak, nyomban lelőtték őket. Visszalopództunk a kiürített körletbe, és ott bújtunk el. Másnap Magyarkeresztesre szöktünk. Itt szabadítottak fel bennünket az orosz járőrök. Magyarkeresztesen egy magyar ezredes gyűjtött össze minket. Akkor már ezerfőnyi katona, levente, civil és munkaszolgálatos várta az ezredessel és tisztjeivel az oroszokat. A katonák is várták a felszabadítást, mert elbeszélésükből kitűnt, hogy a németek az összes magyar katonát lefegyverzik, és értelmetlen sáncmunkára fogják. Az oroszok Szombathelyre vitték a vegyes csoportot, ahol bőségesen adtak enni.

– Hogyan viselkedtek a burgenlandi osztrákok?

– Remekül. Nem egy bajtársunkat bujtatták és szöktették el. És rengeteg ennivalót csempésztek a táborba. A józan osztrák lakosság még nálunk is jobban gyűlölte a németeket.

Ugyanekkor, amikor a németlövőiek megérkeztek, Fertőrákosról, Hidegségről, Balfürdőről és Kopházáról is jöttek megviselt munkaszolgálatosok Budapestre.

Elmondották, hogy egyes táborokból még sikerült a németeknek kisebb csoportokat, különösen nőket átvinni a menekülő német csapatokkal. De a munkaszolgálatosok nagy része egészséges, és útban van hazafelé. Jó hír az is, hogy télidőben is kevés volt a haláleset. A legtöbb táborban teljesen kielégítő volt a koszt, csak egyes kihelyezett táborok szenvedtek a hidegtől és az éhségtől. De még ezeknél sem volt nagy arányú az elhalálozás.

Csak a Sopron környéki nyilaskeresztesekre panaszkodnak egyöntetűen a hazaérkezők. Ugyanolyan embertelenek voltak, mint Budapesten és mint mindenütt. Jóleső elégtétel volt a megkínzott kényszermunkások számára, amikor a német munkavezetők az oroszok érkezése előtt őket is ugyanolyan sáncmunkára fogták, mint a zsidó munkaszolgálatosokat. De nagyon rosszul dolgoztak. Nem csoda, elszoktak a munkától. Pedig tíz hónapig ők is ástak. Az ország sírját...

Kis Újság, 1945. ápr. 10. 5. l.

Házassági járvány Budapesten

Naponta 40 diszpenzációt adnak ki a Városházán

Örvendetes jelensége a felszabadított Budapestnek az a házassági láz, amelyről mostanában sokat beszélnek a Városházán. Az ügyosztály, amely ezt az ügyet intézi, teljes üzemben van, négy referens, sok kisasszony és tisztviselő intézi a házasulandók ügyeit Zakariás tanácsos vezetése alatt.

Bent jártunk a Városházán, és érdeklődtünk a házasságkötésekről. Kiderült, hogy naponként 40 diszpenzációt adnak ki a feleknek. Tíz perc alatt lehet megkapni ezt a kihirdetés nélküli házasságkötési engedélyt. Az elöljáróságokon is természetesen sokan jelentkeznek a házasulandók közül. Egy-egy elöljáróságon naponként legalább 20 pár köt házasságot.

Szakértők és hozzáértők szerint a házassági „járvány” oka az, hogy sokan az elmúlt esztendőkben nem tudtak összeházasodni. Főleg a zsidótörvény hátráltatta a házasságokat. Nemcsak fiatalok, de idősebbek is házasodnak, és a Városházán nyert értesülések szerint a házasságkötések egy része az óvóhely-ismeretségen alapul. Nem kis oka a házasságkötések emelkedő számának: a hála. Sokan megnősülnek, mert a menyasszonyuk bujtatta őket a nyilasok elől és megfordítva.

Tévedés az, hogy a házasságkötéshez semmiféle okirat nem kell. Születési anyakönyvi bizonyítványra, tisztiorvosi bizonyítványra és a bejelentés igazolására van szükség. Akinek nincs papírja, annak tanúkkal kell igazolnia személyazonosságát, házmegbízottal, vagy tömbparancsnoki aláírással. A tisztiorvosi bizonyítványt nem engedik el.

Kis Újság 1945. ápr. 10. 6. l.

RÓZSÁNÉ

HAJDU GIZI

IPARMŰVÉSZ DIVATTERVEZŐNŐ

ezuton értesiti

KEDVES MEGRENDELŐIT ÉS BARÁTAIT,

hogy leégése után (Váci-utca 20.)

ELSŐRENDŰ

DIVATSZALONJÁT

VERES PÁLNÉ-UTCA 4-6.

alatt (Apponyi térnél)

végre ismét megnyitotta. Ahol is különleges művészi izlésével, eredeti ötleteinek halmazával és a megszokott kifogástalan sikkes munkájával áll rendelkezésre.

Pár mókás fazonu santung fürdőruha modell és nyári ruhája már is van!

1945

Felelős kiadó: Hajdu Gizi. Arany János nyomda rt. Felelős: Richter Márton

Vonatok a Körúton

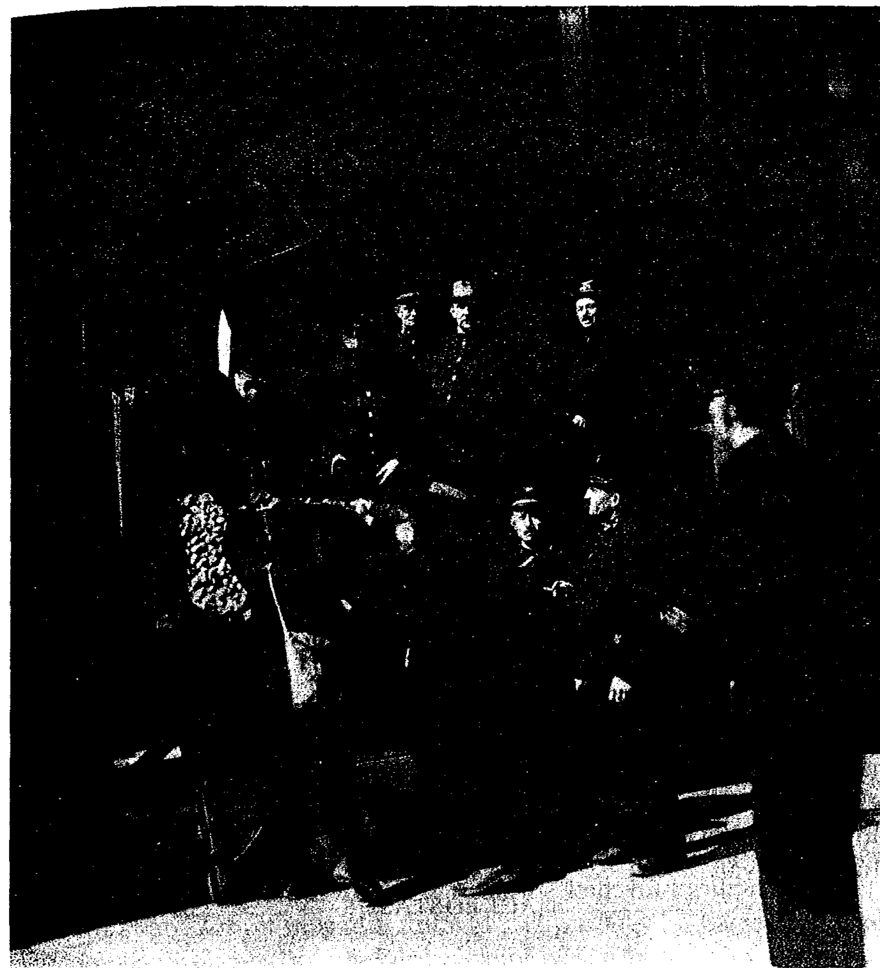
Lassan minden furcsaságot, minden rendkívülit megszokik az ember. Ki gondolta volna pár évvel ezelőtt, hogy a körutakon valamikor mozdonyfütty hallatszik, és tehervonatok gördülnek a villamossíneken. Amikor első alkalommal megjelent a pesti körúton a furcsa vendég, még hosszan elnéztük, azonban azóta megszokottá degradálódott, ami tegnap még látványosságszámba ment.

Mozdonyok dohognak, pöfögnek, fütyülnek, vagonok ütközői egymáshoz csattannak: kerekek dübörögnek – mindehhez már hozzászokott a pesti ember, és nyugodtan megy tovább a munkája után.

A napokban azonban újra felfigyeltünk valamire. A körúton két vonat találkozott. Az egyik a város belsejéből kifelé tartott, a másik a város belsejébe igyekezett. Az egyik vitt, a másik hozott. Három hatalmas nyitott vagonból állt a kifelé tartó szerelvény, és mindegyik kocsiban magasra púpozódott a szemét. Amit itt hagytak, akik itt uralkodtak. Új, szociális életet hirdettek, a sok fűt-fát ígérő vakkantás közepette azonban megfeledkeztek az élet legegyszerűbb és legtermészetesebb követelményéről: a tisztaságról. Számukra nem volt fontos. Sem a közéletben, sem az utcákon. Mindenütt egyformán halmozódott a szenny, a mocsok, a szemét.

Most elérkezett a tisztogatás ideje. Az utcák már frissen sepertek, eltűntek a kupacok, és az üres telkeken felhalmozott szeméthegyek a vagonokba vándoroltak. *Ezen a téren* már befejeződött a tisztogatás, s a mozdony dohogva viszi magával a kocsisort. A múlt öröksége búcsúzik a várostól...

Szemben pedig másik vonat gördül. Zárt vagonok. A körút valamelyik pontján szuszogva megáll, a vagonok ajtaját félretolják, és előbukkan a tartalma: burgonya, hatalmas hegyekben... És gépszerű pontossággal, gyorsasággal, pillanatok alatt az egész szervezet munkába kezd. Repül a hír, a házakból emberek rohannak ki zsákokkal, kosarak-

Krumpliosztás az utcán vasúti tehervagonból

kal, szatyrokkal, ládákkal, házról házra, lakásról lakásra szalad tovább a kiáltás: megérkezett a krumpli!

Megérkezett... És már nem huszonöt meg harminc pengő kilója, hanem – hat. „Kaphatok tíz kilót?" – kérdezi egy asszony. „Húszat is" – hangzik a vidám felelet.

Telnek, dagadnak a zsákok, kosarak, szatyrok...

Ezt hozta a másik vonat.

p. l.

Szabadság 1945. ápr. 11. I. évf. 70. sz. 4. l.

Tollheggyel

BETYÁR – PANDÚR

A tisztességes társadalom elégtétellel vette tudomásul, hogy a demokratikus pártok elhatározása szerint a csendőrség tagjait egyáltalán nem igazolják. Ez azonban nem menti fel a rettegett kakastollasokat az alól, hogy viselt dolgaikért ne igazoltassák őket – a Népbíróság előtt. Hat évtizeddel ezelőtt, mikor a vármegyei pandúrok szerepét, a szegénylegények és betyárok üldözését az új intézmény átvette, a csendőrökbe szinte beidegződött az a tudat, hogy akinek velük dolga van, az csak betyár lehet. A csendőrök megfordították a közmondást, mely azt mondja, hogy betyárból lesz a jó pandúr, ők bebizonyították, hogyan lesz a pandúrból betyár.

NÁCI POSTÁSOK

Hatvan magas állású postatisztviselő névsora fekszik előttünk. Ezeket az urakat a Postavezérigazgatóság saját hatáskörében, még mielőtt az igazoló eljárások lefolytak volna, a szolgálatból hivatalból kitiltotta.

Nem nehéz elképzelni, hogy milyen félreérthetetlen „harcosai" voltak ezek az urak a most letűnt országvesztő rendszernek, és ezért őszinte elismerés illeti meg a Posta vezetőségét, hogy ezeket az embereket és velük az általuk képviselt szellemet egy percig sem tűrte meg a hivatalában.

ELMÉLET – GYAKORLAT

A hitlerista rendszer nem tudott olyan gonoszságot vagy ostobaságot elkövetni, amelyre tudósaik utólagosan ne találtak volna igazoló elméletet. Mikor a német birodalmat már minden pénzértékétől megfosztották, hogy háborús őrületüket szolgálják, akkor detronizálták az aranyat. Kisütötték, hogy az aranyvaluta szélhámosság, és ezt helyesen a munka-valuta váltja fel. Ennek az ostoba elméletnek az alapján elvitték a kenyerünket, az ipari termékeinket és kevés megvetett, lenézett aranyunkat is. Most olvassuk, hogy egy nehezen megközelíthető sóbányában a Németországot lavinaszerűen elárasztó szövetséges haderő megtalálta a világon összerabolt pénzt, ékszert, műkincseket és aranyat. A hitleristák elméleteiket, úgy látszik, csak a megtévesztett csatlósok számára találták fel. Gyakorlatban azt vallották, hogy a jó orvos csak rendeli a gyógyszert, de maga nem veszi be.

HOL VAN AZ ORVOSSÁG MOSTANÁBAN?

Az orvos reggeltől késő estig járja a betegeit, pulzust vizsgál, lázat mér, meghallgatja a tüdőt, aztán leül receptet írni. Írás közben megáll, töpreng, gondolkozik. A receptírásnál sok mindent figyelembe kell venni manapság. Az orvosnak még azt is tudnia kell, mi kapható és mi nem a patikában. Amint megáll a tollával a papír felett, a háziasszony kedvesen eléje libben: „Van nekünk valami orvosságunk, egy kevés – csicsergi bűbájosan –, hátha azokból használhatnánk valamit?" Az orvos megértően bólint. Előkerül a házipatika. Egy közepes nagyságú utazó-

koffer, tele orvosságokkal. Van ott kinin, aszpirin, ultraszeptil, szalvarzán és a jó ég tudja, hogy még mi minden. Az orvosnak nem kell törnie a fejét, csak a házipatikát kell megnéznie, és rögtön megírhatja a receptet. Majdnem minden házban van ilyen „házi gyógyszertár" manapság. Nem lenne jó, ha ezeket a házi gyógyszertárakat úgy, ahogy vannak, bevinnék az illetékesek a lakásukhoz legközelebb eső patikába? Még abban az esetben is, ha nem is egészen bizonyos, hogy éppen abból a patikából vándoroltak a lakásba?

Szabad Szó 1945. ápr. 11. XLVII. évf. 13. sz. 2. l.

Kamarazene

Az évad első kamarazene-hangversenyét hallottuk vasárnap délelőtt a Zeneakadémián. Örülünk, hogy végre a muzsikának ez a legmagasabb rendű válfaja is a közönség elé került. A közreműködők, öt fiatal muzsikus, Cserfalvi Eliz, Gérecz Árpád, Vermes István, Lieber János és Sebők György, színesen és ízlésesen állították össze a műsort. Dvorzsák néhol szalonzene jellegű F-dúr vonósnégyese volt az egyetlen nálunk ismert műsorszám. Az új francia zeneszerzőgárda egyik legnagyobb képviselője, Honegger, hegedűre és gordonkára írt háromtételes Szonatinájában a bachi többszólamúsághoz visszaívelő, klasszikusan tiszta formájú, franciásan szellemes muzsikát írt. Semmi sincs benne a hibásan értelmezett modern zene „vadságából", átlátszó, világos, egyszerű, és első hallásra érthető, de amellett komoly és mély, mint Bach kontrapunktikája. A két tehetséges fiatal művész, Cserfalvi Eliz és Lieber János tökéletes összjátékkal és helyesen értelmezve adták elő a művet. A másik bemutató a zseniális orosz, Borodin zongoraötöse volt. Nagyon kellemes volt hallgatni Sebők Gyula kulturált, szép játékát,

amellyel még az ócska zongorából is gyönyörű hangokat varázsolt elő.

J. V.

Szabad Szó 1945. április 12. XLVII. évf. 14. sz. 4. l.

Bajor Gizi eljátssza a Kaméliás hölgyet Budán

Mióta a Budai Színkör zöld deszkáit lebontották, nincs külön színház a Duna jobb partján. Most Tapolczay Gyula, a kitűnő jellemszínész és komikus megnyitja a Budai Színházat.

– Hol lesz a Budai Színház? – kérdezzük a közismert „kövér" Tapolczayt, aki most bizony messze jár a kövérségtől.

– A Szent Imre herceg úti cisztercita gimnázium díszterme kész színház. Hatszáz férőhely van a nézőtéren, a színpad pedig modern és tökéletes.

– Mi lesz a kezdet?

– Első darab Heyermanns Hermannak, a híres holland írónak szocialista halászdrámája, a „Remény" lesz. Főszerepeit Vizváry Mariska, Tőkés Anna, Bartos György, Benkő Gyula és jómagam játsszuk. Rendező Abonyi Tivadar. Bajor Gizitől komoly ígéretem van, hogy eljátssza a Kaméliás hölgyet. Jövőre magyar szerzők új darabjait szeretném bemutatni. Nem utánjátszó színház lesz a Budai Színház, nem Pestről kiszorult vidéki társulat színpadja, hanem a budai közönség első vonalbeli színháza.

Szabad Szó 1945. április 12. XLVII. évf. 14. sz. 4. l.

járnak újra a gyerekek. Alig vehetni észre őket ebben a nagy gyalogjáró forgalomban. Én is csak úgy lettem figyelmes rájuk, hogy valaki először a lábamra hágott, aztán a hasamba öklözött, végül a kalapomat billentette meg. Egy csupasz térdű nebuló állt előttem, és szélesen mosolygott. Az iskolatáskáját lóbálta, nagyon tetszett neki a művelet, mert többször megismételte, és mindannyiszor ugyanazokat a könnyű testi sérüléseket ejtette rajtam.

Beszéljünk komolyan: felszabadulásunkkal a gyerek is felszabadult hosszú esztendők kínzó nyűge és zaklatása alól. A fasizmus a gyerekekkel is megismertette az „idők kötelező parancsát". Mindenféle egyenruhát aggatott rájuk, tetszetős külsőségekkel csábította mételyének belélegzésére. A gyerek szabad prédája lett a fasizmus fertőzésének. Néhány népbírósági tárgyalás elképesztő s egyben fájdalmas bizonyítékot szolgáltatott nemcsak az áldozatok, de a gyerek vesszőfutására is. Kamaszkorban lévő fiúkból az ifjúsági regények skalpvadászait is megszégyenítő embervadászokat formált a fasiszta rendszer.

Ennek a világnak egyszer s mindenkorra vége. A gyerek is visszakerült régi rangjába. Vállukról lekerült a géppisztoly, hogy az iskolatáskának adjon helyet. A gyerek újra gyerek lett, jóra és rosszra egyformán hajlamos emberpalánta, de újra gyerek, akiből a gondos és minden téren körültekintő nevelés hasznos polgárokat nevelhet a kibontakozó magyar demokráciának.

(–r.–)

Szabadság 1945. ápr. 12. I. évf. 71. sz. 4. l.

Balázs Béla mesél a gyermekeknek

A kormány Budapestre jött, a közélelmezési kormánybiztos befejezettnek tekinti feladatát

Vas Zoltán nyilatkozata

Vas Zoltán kormánybiztos elvtárs szerdán délután fogadta a sajtó kiküldötteit. – Intézkedtem – mondotta –, hogy végre nyugodtan beszélhessek a kollégákkal, mert én is újságíró voltam, és ma is annak érzem magamat.

Sajnos, Vas kormánybiztos intézkedése ez egy esetben nem volt hatályos. A telefon állandóan csengett, Kőbányáról jelentették, hogy elfogyott a szén, víz nélkül maradt Kőbánya népe. A kormánybiztos azonnal intézkedett. A titkár jelenti, hogy sürgős ügyekben várakoznak kint emberek. Vas Zoltán kimegy hozzájuk, percek alatt elintézi ügyeiket. Nem a régi idők nyugodt sajtófogadása. De éreztük, hogy milyen munkatempót diktál a kormánybiztos, éreztük és láttuk, mit jelent hihetetlen munkabírása és akarata.

BUDAPEST ÉLELMEZÉSI HELYZETÉRŐL ÉS AZ ELVÉGZETT MUNKÁRÓL

nyilatkozik Vas Zoltán.

– Azt, hogy Budapest közélelmezési helyzetében nagymértékű javulás következett be, két tényezőnek köszönhetjük: a magyar parasztság áldozatkészségének és a szovjet kormány ajándékának, amely mind nagyobb tempóban érkezik Budapestre. A magyar munkás segítette a magyar parasztot, hogy az megnyerje a földért vívott csatát, hálából a magyar paraszt segíti a városi dolgozókat a kenyérért vívott csatában. Ma már mintegy 1 300 000 ember részesül Budapesten és Budapest körzetében rendszeres ellátásban. Május elsejétől kezdve fölemelik a kenyérfejadagot 15 dekagrammra, és a májusi ünnepre feltétlenül

adunk 15 deka húst, 15 deka cukrot, 20 deka finomlisztet, 2 deka élesztőt, a gyermekeknek pedig egy darab tojást, 10 deka étolajat vagy zsírt, végül 10 deka sajtot vagy keverttúrót, az 1 éven aluli gyermekeknek pedig napi két deciliter tejet juttatunk.

A húst kizárólag a szovjet kormány által rendelkezésünkre bocsájtott húsból adjuk, mint a cukrot. Ami a lisztet és a búzát illeti, itt is mindinkább érezhető a Szovjetunió segítsége, és ezzel

Budapest népének kenyérellátása egészen az új termésig biztosítva van.

A munkásság ellátását jegy nélkül kiutalt burgonyamennyiségekkel is elősegítjük. Az első 100 vagon burgonya azt a célt szolgálta, hogy tönkreverjük a burgonyaspekulációt. Egyszer s mindenkorra vége a 16 pengős burgonyaárnak! A kiskert-akció céljaira is kiadtunk 100 vagon burgonyát. A pékek a mai naptól kezdve csakis egyfajta kenyeret süthetnek, és amíg üzletükben kenyér van, kötelesek jegyre is árusítani. Jelentősen fölemeljük a közétkeztetésben részesülők számát, és máris felemeltük a kórházi betegek ellátását. Pénztárunkban pillanatnyilag több mint 20 millió pengő van, annak ellenére, hogy a budapesti közellátási ipar talpraállításának 10 millió pengős kölcsönt adtunk, további 5 milliót a közellátási miniszternek utaltunk ki vásárlások fedezésére és több mint 25 millió pengőt juttattunk el vidékre vásárlási előlegképpen. Ezt annak köszönhetjük, hogy

eddig mintegy 30 millió pengő folyt be az élelmezési kölcsönre.

– Budapest ellátása – folytatta Vas Zoltán – a jelen szerény körülmények között biztosítottnak látszik, a fővárosban van már a közellátási miniszter is – a kormánybiztos teljesítette küldetését. De a közellátási kormánybiztosságnak a maga egységében a jövőben is együtt kell maradnia, hogy tovább dolgozhassanak Budapest népének ellátásán azok, akik eddig is óriási és céltudatos munkát végeztek. Elsősorban Hajdu Ernőné, a Szociáldemokrata Párttól delegált kormánybiztos-helyettes,

aki a szociális intézmények élelmezését intézi és dr. Mátéfi Géza, a Független Kisgazdapárttól megbízott kormánybiztos-helyettes, aki az ipari ügyeket intézi. De a többiek is, a vidéki megbízottak, közellátási kormánybiztosok, akik ebben a nagy szervező munkában részt vesznek. A hivatal átvételének gondos előkészítése céljából a Közellátási Minisztérium egyes tisztviselői is részt vesznek már napi munkánkban, hogy megtanulják azokat a módszereket, amelyekkel boldogulni kívánunk.

Május egytől kezdődően bevonjuk a

közellátásba Albertfalva, Békásmegyer, Pestújhely, Pestszentimre, Rákoskeresztúr, Rákoshegy, Rákoscsaba és Sashalom lakosságát is,

ők köztudomásúan legnagyobbrészt Budapest munkásai, és nagyon is rászorulnak az élelem-segítségre – fejezte be nyilatkozatát Vas Zoltán elvtárs.

Népszava 1945. ápr. 13. 73. évf. 46. (65.) sz. 2. l.

A Parlament köré csoportosították a minisztériumokat

Közöljük a kormányhivatalok új címeit

Köztudomású, hogy a Sándor-palota, amelyben a miniszterelnökség székelt, a Vár ostroma során megrongálódott. Ugyancsak sok kárt szenvedett több más minisztérium épülete is. A központi kormányhivataloknak tehát nagyrészt új helyiségekben kellett újrakezdeni működésüket.

A minisztériumok elhelyezésénél irányadó szempont volt, hogy a központi kormányhatalom hivatali helyiségei a Parlament köré csoportosuljanak, egyrészt azért, hogy a kormányzat különböző szervei minden közlekedési nehézség ellenére is megtarthassák egymás közt a szükséges érintkezést, másrészt azért is, hogy a közönség lehetőleg egy helyre csoportosítva találja meg azokat a hivatalokat, amelyekben ügyeit intéznie kell.

A szakminiszterek közül a földművelésügyi miniszter még néhány napig Debrecenben működik, mert a földreformmal és egyes termelési kérdésekkel kapcsolatban megindult szervező munka egyelőre még Debrecenre támaszkodik mint központra. Néhány napon belül azonban ő is végleg a fővárosba költözködik.

A sajtó már hírt adott arról, hogy az egyes minisztériumokban sorra megalakultak az igazoló bizottságok, és várják a 8 napos kifüggesztési idő leteltét, hogy megkezdhessék működésüket.

Az alábbiakban közöljük az egyes minisztériumok új címét:

Miniszterelnökség: Ferenc József tér 3., a Kereskedelmi Bank központi épülete. Bejárat egyelőre a Mérleg utcából.

Honvédelmi Minisztérium és vezérkari főnökség: Markó u. 12., a volt Honvéd utcai épületben.

Külügyminisztérium: Szabadság tér 15.

Pénzügyminisztérium: Szabadság tér 14. és Honvéd utca sarkán a Szeszegyedáruság volt épületében.

Földművelésügyi Minisztérium: Kossuth Lajos tér 11., régi épületében.

Népjóléti Minisztérium: Kossuth Lajos tér 11. I. emelet, a Földművelésügyi Minisztérium épületében.

Kultuszminisztérium: gr. Klebelsberg utca 16., régi épületében.

Belügyminisztérium: Markó u. 16., az Igazságügyminisztérium épületében.

Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium: Dob u. 75/81.

Iparügyi Minisztérium: Akadémia u. 12., a Szabadalmi Bíróság épületében.

Közellátásügyi Minisztérium: Széchenyi rakpart 6., régi épületében.

Kis Újság 1945. ápr. 14. 3. l.

Egy lámpát kioltottak

Ezekben a kusza, fekete sorokban egy tudóst és írót gyászolok: Szerb Antalt. Jóval fiatalabb volt, mint én, még föl sem ért pályájának delelőjére, még várni lehetett tőle nagyon sokat, s voltunk is jó néhányan, akik még komoly teljesítményre számítottunk szegényes irodalomtörténetünk és esztétikánk területén. Legutóbb, mikor még itt járt közöttünk, két nagy megírandó témáját emlegette gyakorta, az egyik címe talán az Őstörténet, a másiké pedig az Elveszett Paradicsom lett volna. Közben elsodorták tőlünk a viharok, múlt év decemberében jött tőle az utolsó híradás, s amint most halljuk, január 27-én végelgyengülésben meghalt, negyvennégy éves korában. Társa a szenvedésben, akinek sikerült a földi pokolból idejekorán megszöknie, fájdalmasan egyszerű szavakkal elmondotta: mint munkaszolgálatosok BalfFürdőn, SS-felügyelet alatt a Todt-szervezetnek dolgoztak, jóformán táplálék és pihenő nélkül. Karácsony táján már meglátszottak Szerb Antalon a halál jelei, végtelenül lesoványodott, keze-lába elfagyott, s már annyi ereje sem volt, hogy begombolja magán a kabátot.

Mi szegények, Szerb Antal elmúlásával még szegényebbek lettünk. Irodalmunknak vannak költői, elbeszélői, de mindig is kevés volt komoly kritikusunk, tudományosan felkészült, tág látókörű esztétikusunk. Irodalmunknak ez az ágazata a harmincas években új virágzásnak indult, legkomolyabb képviselői közé számított Szerb Antal. Sokat

ígérő ifjúságában írta meg A Magyar Irodalom Történeté-t, aminek megérdemelt sikere volt, s szerzője úgy mély kulturáltságával, mint friss, kissé fölényes kifejezési módjával felhívta magára nemcsak a szakma jelesei, hanem a nivósabb olvasóközönség figyelmét is. Ezt a tartalmas, nagy koncepciójú művet újabb kötetek követték, néhány regényében is jelentőset alkotott, s hiánytalanul mutatta meg magát háromkötetes „A világirodalom története" című munkájában.

Tisztelet és barátság fűzött Szerb Antalhoz, alázatos megadással tudok csak róla szólni, sokáig fogom érezni hiányát, s hogy gondolkodom felőle, sorsát és pusztulását majdnem szimbolikus jelentőségűnek tartom. Hogy írok róla, egy egész generációnak, kultúránk legjobbjainak a sorsát szeretném általa érzékeltetni. Mert nemcsak egyedül ő szenvedett és pusztult el ilyen embertelen módon, hanem sokan, ezren, talán több tízezren is. Humánus társadalmi szempontból ártatlanok voltak mind, és semmiképpen sem érdemelték meg a terrorista hatalmasok büntetését.

Kassák Lajos

Kis Újság 1945. ápr. 15. 5. l.

TE VAGY A LEGÉNY, TYUKODI PAJTÁS

Május elsején szólal meg az új magyar rádió a szabadság heroikus hangjaival

Nagy sürgés-forgás a rádió épületében, az egyes osztályok megkezdték működésüket, tárgyalások folynak, hiszen a terminus közel van: megvan a remény a május elsejei kezdésre. Így a magyar rádió első adása egybe fog esni a felszabadult magyar nép nagy szabadságünnepével.

Az új utakon haladó magyar rádiózás és a közeljövő műsorterveiről Lajtha László, az újjászervezett rádió zenei vezetője a következő nyilatkozatot tette:

– Különös jelentőséget kap az az első zenei hang, amely a magyar rádióban meg fog szólalni. Az ünnepi május elseje az új magyar rádió első megszólalásának is ünnepe lesz. Az ünnepi műsort azonban néhány nappal május elseje előtt kísérleti adás előzi meg. Ezen hangzik majd el Kodály: Huszt című kórusműve, amelynek Kölcsey-szövege: „Hass, alkoss, gyarapíts" igaz jeligéje az új, munkás Magyarországnak. Ez az adásunk úgyszólván nyilvános főpróbája lesz a magyar rádiónak.

– S a május elsejei program?

– Három részletben adunk zenei műsort a május elsejei ünnep alkalmából. A hivatalos műsort – mert hiszen voltaképpen ez lesz a hivatalos műsorkezdés – Bartók Béla „Régmúlt időkből" című férfikara ve-

zeti be. Ez a mű egymagában szimbolizálja a szabadságot is, az új magyar világnézetet is.

Elhallgattatták a közelmúltban, mert a nép legnagyobb tömegének, az elnyomott, megcsúfolt, kijátszott magyar parasztságnak sorsát tükrözte vissza. Azt a sorsot, amelyben a paraszt botot kapott. Munkáskórus énekli Vásárhelyi Zoltán vezényletével, hogy ez a szám is szimbolizálja majd a parasztság és munkásság összefogását. Utána Beethoven III. Leonora nyitánya következik: a szabadságnak ez a heroikus zenéje. A május elsejei műsor második szakaszában Muszorgszkij Borisz Godunovjának forradalmi jelenetét közvetítjük.

Mint ismeretes, Muszorgszkijnak ez az operája képviseli legteljesebben Oroszországot, a forradalmi szellemet, operája pedig egy népnek az operája, a közösség drámája. Weber Jubel-Ouverture-je fejezi be a második szakaszt. Ebben a nyitányban dolgozta fel Weber a nagy győzelmi himnusznak, a „God save the King"-nek dallamát. A harmadik szakaszban Palló Imre zenekari kísérettel énekel egy sorozatot a kuruc szabadságharcok németellenes dalaiból.

Ezenkívül a rádió tervbe vette orosz, angol és francia nyelven olyan előadássorozat megtartását is, amely az igazi, demokratikus Magyarországról számol be, ezenkívül beillesztik az orosz, angol, amerikai, francia szerzők eddig tiltott műveit, az orosz, angol nyelvórákat, az orosz előadókkal tartott orosz műsoros félórákat is.

Raics István

Kis Újság 1945. ápr. 15. 6. l.

Egy „svéd" cselédszoba ágyán ülve, szemén monoklival halt meg Szomory Dezső

Két dráma, egy kötetre való lírai költemény,
egy 4000 kötetes könyvtár, két monokli, egy egyiptomi faszobor,
két pár cipőfűző és egy tollszár maradt unána

Szomory Dezső a nyilas uralom legvadabb tobzódásának napjaiban halt meg. Haláláról a nyilas sajtó természetesen nem vett tudomást. Ezért a sok kósza hír, amely az ostrom után a nagy író haláláról elterjedt.

AZ IGAZSÁG EZ:

Szomory Dezsőt november közepén öccse, Szomory Emil Szent István körúti lakásáról, ahol a német megszállás óta megbújt, a nyilasok egy Pozsonyi úti svéd védett házba hurcolták. Új hajlékában azonban meghitt barátok várták. Füsi tanár és Valér Sándor. Már tizenöten laktak itt, az író mégis „külön" lakosztályt kapott: egy cselédszobát. Pogygyásza néhány ruhadarab, néhány kézirat és egyetlen könyv, Sainte-Beuve: Causeries du Lundi-je volt... Lakótársai istápolták, segítették. Különösen Schubert Ernő festőművész vigyázott rá. Szomory a kis cselédszobában is megőrizte jellemző szokásait: délután 3-kor kelt, és hajnalban tért nyugovóra. Utoljára Schubert Ernő beszélt vele november 30-ának hajnalán. Füsi József naplójából tudjuk meg az ágyúdörgés közben folytatott

utolsó beszélgetésnek

részleteit:

– Vége nemsokára az egésznek – mondta Szomory Dezső –, én érzem, és érzem azt is,

milyen tehetségtelen dolog volna meghalni az utolsó negyedórában...

Fél öt tájban megszólaltak a kakasok, és megszólalt az író is:

– Subi, hallod, szólnak a kakasok! Ugyan nem igazi kakasok ezek sem, mert itt élnek a szűk udvaron, de mégis a hangjuk olyan, mint a szabad kakasoké... Ilyenkor én már el szoktam aludni...

Azután bevette az altatót és elaludt. Délelőtt 11 óra tájban még egyszer felkelt. Kicsit dúdolt, majd kinyitotta a konyhaajtót, de menten be is csukta, mert ott már javában folyt a „lakodalmas főzés, rezesbanda módjára" – ahogy annyiszor gúnyolta az üres fazekak kongását.

Délután halva találták, ágyán ülve,
narancssárga pizsamájában, monokli-
val a szemén.

Az orvos megállapítása szerint szívroham ölte meg őt. Hetvenhat éves volt. Nem maradt utána más földi jószág, mint óbudai lakásán egy zongora és néhány festmény, a Szent István körúton 4000 kötetes könyvtár, amelyre ráomlott a mennyezet és amelynek könyveit a romok alól is lopkodják (itt az ideje, hogy a Nemzeti Bizottság védelmébe vegye), és a Pozsonyi úti cselédszobában két monokli, három borotva, egy miniatűr egyiptomi faszobor, két pár barna cipőfűző, egy vékony tollszár néhány tollal és kéziratok. Feltűnően sok a hátramaradt magyar és francia nyelvű vers. Egy finom kötetre való. Kibetűzni csak az a szedő tudná, aki évtizedeken át szinte „monopolisztikusan" szedte Szomory kéziratait. Mindenesetre váratlan: Szomory Dezső mint lírai költő! Két színdarab is maradt kéziratban: Magdus, pesti társadalmi dráma, amilyent Szomory oly sokat írt és a Sába királynője, az oly régen ígért bibliai legenda.

Mennyire szomorys a darab tirádás hangja, amikor Belkisz, Sába királynője, megjelenik Salamon előtt. Íme, egy részlet:

Salamon: Így, egyedül, liliom?

Belkisz: Így, alázattal... nem több ez, mint mind? Egész virágözön nem több?... Ha azt mondod, liliom... így magányosan egy szál, nem szebb? Nem több? Ne essünk terhedre itt, volt óhajom, lásd! Sok színes, zengő népem, mező és nyáj, ami követ, a kapuknál építi sátrait... Elküldtem minden hölgyemet, hogy így tűnjek fel előtted, védtelen – a fénylő porszem csak, amit a szél hozzád sodor boldog Arábiából –, itt vagyok! Júdea királya, aki szól.

Érdekes még az iratcsomóban a Sába királynője német fordítása is. Szintén Szomory műve.

A temetés dolgában Füsi József professzor, a kiváló író járt el. Amikor az V. ker. elöljáróság tisztiorvosi hivatalában jelentette, hogy Szomory Dezső író meghalt, az egyik ott dolgozó hölgy kijavította:

– Nemde Weisz Dávid?

– Lehet, kérem – válaszolta Füsi –, én azonban Szomory Dezsőnek ismertem.

Így távozott el a földi terekről egy lángeszű magyar író, annyi megejtő mennyei zengzet poétája...

(m. gy.)

A Reggel 1945. ápr. 16. XIX. évf. 2. sz. 5. l.

Munkásünnep a rádió premierjén

Nagy tisztogatás az alkalmazottak és az előadók között

Megírtuk, hogy május 1-én kezdi meg újra adását a magyar rádió. Az első műsort a májusi munkásünnep szellemében állították össze. A munka ünnepe címén külön félórás programot iktatnak be a műsorba. Ennek keretében a miniszterelnök, továbbá az öt demokratikus párt és a Szakszervezeti Tanács egy-egy képviselője szól a magyar munkássághoz.

A magyar rádió először megafonokon szólal meg, mivel a leadást most még csak egy kis teljesítményű adón lehet sugározni. De rövide-

sen különféle közvetítő megoldásokkal lehetővé válik, hogy az ország egész területén hangszórók továbbítsák a rádió műsorát.

Körülbelül 2000 községben szerelnek fel megafonos állomásokat erősítő berendezésekkel.

De már elkészült annak az egyszerű típuskészüléknek az első példánya is, amely, ha beválik, és elég olcsón előállítható – széles körök számára biztosítja majd a budapesti műsor hallgatását.

Egyébként, mint értesültünk – a magyar rádió vezetőségének vannak tervei már a távolabbi jövőre is. Két egyenlő értékű, nagy teljesítményű adóállomás építését tervezik. Az első a munkás- és paraszträtegek nevelésének szolgálatában működnék, a másik feladata lenne a szórakoztatás. Mindkettő egyformán sugározná az időszerű híreket.

A műszaki kérdések megoldásán kívül megindult a nagy tisztogatás a magyar rádiónál.

A 300 főnyi alkalmazottgárdának körülbelül egyharmadát azonnali hatállyal felfüggesztették.

Az alkalmazottak és előadók végleges igazolására most kerül sor.

Szabadság 1945. ápr. 16. I. évf. 74. sz. 4. l.

Új hangversenypolitikát!

Haladó szellemű művészek memoranduma a Nemzeti Bizottsághoz

A fővárosi hangversenyélet régi, sokat támadott visszássága, az önkényes, sőt egyenesen reakciós szellemű műsorösszeállítás és hangversenypolitika, a megváltozott viszonyok ellenére is kórtünete maradt szel-

A Fészek megnyitása. A hangversenyen Székely Mihály énekelt

lemi életünknek. Ennek az aggasztó tünetnek észlelése késztette zenei életünk prominens tényezőit arra, hogy memorandumot terjesszenek ebben a kérdésben elő.

A memorandumot, amelyet „Új hangverseny-politikát" címmel a Magyar Zeneművészet Szabadszervezete útján hétfőn délelőtt nyújtották be a Budapesti Nemzeti Bizottsághoz, a következőben ismertetjük:

„Megdöbbenéssel látjuk, hogy – sok minden mással egyetemben – a régi hangverseny-politika sem változott. A Filharmónia első hangversenyén két „ötödik szimfónia" szerepel, a Székesfővárosi Zenekar első bérleti ciklusa egyetlen élő szerző művét sem hozza, egyetlen magyar művet sem mutat be.

Továbbra is sztár-koncertek plakátjai éktelenítik az utcafalakat, továbbra is csak agyonjátszott remek- (és kevésbé remek) művek üzleti kiaknázására építik fel műsoraikat zenekaraink.

Hallani akarjuk a rég nem hallott, vagy egyáltalán elő sem adott régi és modern zeneműveket, hallani akarjuk az új szerzők műveit.

A hangversenyrendezés anarchiájának megszüntetésére a Magyar Művészeti Tanács Zenei Szaktanácsa és a Magyar Zeneművészet Szabadszervezete hivatottak. Követeljük, hogy ezek a szervek szólhassanak és szóljanak is bele a hangverseny-politikába. Sürgős közbelépésüket várjuk."

Az érdekes memorandumot Veress Sándor, Sándor Frigyes, Solymos Péter, Szervánszky Endre, Kardos István, Major Ervin, Petri Endre, Thomán Mária, Kadosa Pál és Szabolcsi Bence írta alá.

Kis Újság 1945. ápr. 17. 4. l.

Elhurcolt pesti nők segélykiáltása a felszabadult Ausztriából

Ruhát és gyógyszert kérnek, hogy hazaindulhassanak

Alig pár nappal azután, hogy Bécs és környéke felszabadult a náci barbárság uralma alól, bizottság indult útnak Budapestről, hogy felkeresse azokat a táborokat, ahol a nácik, nyilas bérenceik segítségével összegyűjtötték a Pestről és más magyar városokból elhurcolt férfiakat, asszonyokat és gyerekeket. A bizottság Győrön és Sopronon keresztül jutott el Ausztriába, Bécsújhelyre, majd Bécs közvetlen közelébe, egy kis osztrák faluba, Lichtenwörthbe.

Alkalmunk volt beszélni Zeitinger Jenővel, a bizottság vezetőjével, aki tegnap érkezett vissza Budapestre. Megrázó az a kép, mely elbeszélése nyomán elénk tárul.

– A komárom–győri országúton tömegesen jönnek Pest felé rongyokba burkolt, elcsigázott, kiéhezett emberek. A fáradtságtól már nem látnak és hallanak, mint az eszelősök járják az országutakat, és igyekeznek hazafelé. Elmondták, hogy az orosz katonák ellátták őket élelemmel, de amint távolodtak a fronttól, egyre inkább magukra voltak hagyatva.

Százával látni az ausztriai országutakon támolygó, lázas embereket, fagyott lábakkal, rongyokba burkoltan.

Sokan vannak olyanok, akiknek lábuk vagy karjuk hiányzik. Ha nem érkezik hamarosan segítség számukra, élelem, orvos és gyógyszer, akkor út közben fognak elpusztulni a hazatérni akarók százai...

Külön története van annak a kis, alig 1500 lakost számláló osztrák falunak, mely Bécsújhely közvetlen közelében terül el. Lichtenwörth a falucska neve, ahová a náci németek 2500 pesti nőt hurcoltak. Ezek a nők december óta tartózkodtak ebben a faluban, ahol semmiféle mun-

Akik hazatértek

deportálásból, munkaszolgálatból vagy hadi fogságból, szíveskedjenek **sürgősen** beküldeni a **velük együtt volt ismerőseik név sorát** és azt VI., Liszt Ferenc-tér 10 I. 4. alatti levélszekrénybe dobni. Szíveskedjenek a listán egyúttal **saját pontos** lakcímüket is feltüntetni. **Viszont saját eltűnt hozzátartozóiról teljesen díjtalanul** fogják kapni a mindenkor rendelkezésre álló adatokat.

Ha elszakadt hozzátartozóit keresi,

úgy dobja be a Liszt Ferenc-tér 10. I. 4. alatt elhelyezett levélszekrénybe **saját** pontos címét.

Felelős kiadó: Kovács Arnoldné.

Független-nyomda, Budapest.

kát nem végeztek. Ismét lehull a lepel egy náci hazugságról. Ezeket a fiatal nőket azzal az ürüggyel szakították el hozzátartozóiktól, hogy dolgoztatni fogják őket, mert munkaerőre van szükség. Ezzel szemben hosszú hónapokig tétlenek maradtak, és

a nácik lassú éhhalálra ítélték őket,

mert alig adtak nekik enni. Amikor az oroszok odaértek, egy sereg hullát találtak ott, és az élve maradottak száma alig párszáz. Ezek borzalmas körülmények között éltek mindaddig, amíg az oroszok meg nem érkeztek. Olyan szűk helyen voltak összezsúfolva, hogy hónapokig

A FASISZTÁK ÁLTAL ELHURCOLTAKAT SEGÍTŐ BIZOTTSÁG

Családonként 1–2 példány osztandó ki.

ENG. SZ. 130.718/1945. B. M.

Segíts az elhurcoltakon!

Minden magyar, minden igaz ember testvéri együttérzéssel **siessen az ártatlanul deportáltak megsegítésére.**

Nézd, mennyire megnyomorították embertársadat!

Nézd, mily éhesen, betegen, nyomorultan vánszorog hazafelé az a néhány, aki megmenekült a náci-nyilas barbárok karmaiból!

Nincs se ruhája, se cipője.

Nem találja sem családját, sem otthonát.

Kihez menjen, kitől kérjen?

Tőled vár segítséget, emberséget.

Te adj neki pénzt, cipőt, ruhaneműt!

Adj, amit csak tudsz, a legjobbat add!

Ezt várja tőled a magyar nép, a kormány, a Nemzeti Bizottság és a Nemzeti Segély közös szerve.

A Fasiszták Által Elhurcoltakat Segítő Bizottság.

nem tudtak lefeküdni, és az ereszről állandóan csurgott a víz a fejükre.

Amint a németek kitakarodtak a faluból, a lakosság a táborba sietett, gondozásukba vették és ellátták őket mindennel.

Egy közelben fekvő főúri kastélyt kiürítettek számukra, összehordtak ágyakat és takarókat, és a felszabadító orosz katonasággal karöltve a leggondosabb ápolás alá vették a szerencsétleneket.

– A legnagyobb baj, amin sem az oroszok, sem az osztrák lakosság

nem tudtak segíteni: a ruhahiány. Ezek a szerencsétlen nők majdnem meztelenül fekszenek, és azt üzenik haza hozzátartozóiknak: segítsenek rajtuk,

küldjenek nekik ruhát, gyógyszert,
orvost, élelmiszert,

különösen cukrot, hogy meg tudjanak erősödni, és haza tudjanak jönni. Több száz levelet küldtek a bizottsággal Pestre hozzátartozóiknak, melyből egyetlen kétségbeesett kiáltás olvasható ki: küldjetek ruhát és gyógyszert, s vigyetek bennünket haza, mert különben elpusztulunk.

Eddig a megrázó beszámoló. Budapest felszabadult népe meg kell hogy hallja a pesti nők kétségbeesett segélykiáltását, és meg fogja menteni, haza fogja hozni otthonaikból elhurcolt testvéreit.

Mária Béla

Szabadság 1945. ápr. 19. I. évf. 77. sz. 4. l.

Pesti suttogók

Az ostrom utáni Pest jellegzetessége, az utcai vásár eltűnőben. Az áradat elfolyt és betorkollott a Teleki és Garay térre. A pesti utcán most egy új színfolt csillant fel, de ez a színfolt nagyon emlékeztet a múltra. Egyre többen ácsorognak a forgalmas utcasarkokon, látszólag semmittevően sütkérezve a tavaszi napsütésben. Zsebre tett kézzel nekidőlnek a falnak, néha csoportba verődve behúzódnak egy mellékutcába, s ott összehajolva tárgyalnak. A rejtély hamar megoldódik, elfoszlik minden titokzatosság, csak haladj el mellettük. Ha közelükbe érsz, a füledhez hajolnak, és úgy súgják: „Aranyat, ékszert veszek...”

Két-három héttel ezelőtt, mikor még harcok folytak a Dunántúlon, mikor még német és nyilas csizma kopogott a dunántúli országutakon,

A Garay téren

ezek az utcasarki suttogók nemcsak aranyat és ékszert vettek, de „kék" pénzért is adtak „új" pénzt... számukra csak most lett bizonyos a változás. De nem eléggé. Mert azt hiszik, hogy megint kinőhet a pesti aszfalton egy réteg, melynek munkája az ácsorgás, az adok-veszek, a könnyű spekuláció könnyű gazdagodása lesz. Hogy az üzemek munkásai vasárnap is dolgoznak, hogy a házak egy része romokban hever, a kültelkeken kidőltek a telefon- és villanypóznák, s a földeken hever a vezeték – ahhoz nekik semmi közük. Hiszen munkából csak tengődni lehetett eddig, s ezután is csak tisztességesen, emberi módon megélni, de meggazdagodni nem. S ha ezek az utcasarki suttogók netán arra hivatkoznak, hogy még nem juthat mindenki munkához az ostrom után Budapesten, emlékeztetni kell őket a számukra úgy látszik egyáltalán nem csábító munkalehetőségre: a közmunkára. S talán arra is, hogy bizonyos elemek részére kötelezővé is válhat a nácik dúlta Budapestet újjáépítő közmunka.

(z)

Szabadság 1945. ápr. 19. I. évf. 77. sz. 6. l.

A Képzőművészek Szabad Szervezetének első kiállítása

Gazdag gyűjteményt mutat be ötven magyar művész a régi Műcsarnok kiállítási termében. A Magyar Képzőművészek Szabad Szakszervezetének keretében ezúttal először jut szóhoz a nyilvánosság előtt ötven olyan festő és szobrász, aki műveivel egész életén át a szabadság gondolatának a kifejezője volt. Van közöttük olyan, aki már nevével is utat jelöl az utána következő nemzedéknek. A magyar közönség képzőművészeti érdeklődése az irodalommal, zenével szemben – ezt nem győzzük eléggé hangoztatni – nagyon gyenge. Ez a kiállítás remélhetőleg magával ragadja az értők figyelmét, s ha nem is nyújt annyit, mint szándéka volt, célját eléri s belopja magát egy-egy meleg színnel vagy derkovitsi vonallal. Osztatlan elismeréssel fogadjuk mi is a nemes szándékot, és kíváncsian várjuk a kiállítások folytatását, ahol remélhetőleg több és frissebb anyag kerül majd bemutatásra.

Birman Dezső József Attila-mellszobra határozottan erőteljes mű, bár szerintünk nem tudja teljesen kifejezni a költőt, azt, aki József Attila volt. Egry József badacsonyi akvarelljét már ismerjük, Szőnyi István két tájképe sem ismeretlen a kiállítások látogatói előtt. Kmetty János csendélete, Márffy Ödön akvarellje, Szentiványi Lajos tájképei, Molnár C. Pál rajzai, Martyn két politikai gúnygrafikája, Kerényi Jenő, Beck András és Vedres Márk szobrai érdemesek arra, hogy még ebben a háborús világban is ráfigyeljünk.

A mellettük és velük felsorakozott nagy ígéretek és társak mindanynyian méltók a magyar piktúra folytatására. A kiállított képek és szobrok sorsolás útján Bajor Gizi, Major Tamás és Gobbi Hilda közreműködésével jutnak ma délután 3 órakor a nyilvánosság elé.

m. f.

Szabadság, 1945. ápr. 21. I. évf. 79. sz. 3. l.

Utcát neveztek el Somogyi Béláról

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa hétfőn ülést tartott, amelyen több utca újabb elnevezéséről döntött. A felszabadulás óta minden demokratikus érzelmű ember kívánsága volt, hogy a letűnt korszak szomorú emlékű szereplőinek neve kerüljön le az utcatáblákról. Ez a kívánság teljesül. Minden szociáldemokrata számára elégtételül szolgál, hogy vértanújáról, Somogyi Béláról, akit 1919-ben hurcoltak el és gyilkoltak meg a darutollas pribékek, nevezik el az egykori Váci körútnak azt a

részét, amelyet az elmúlt háború óta Károly király útnak neveztek. A gróf Tisza István utca József Attila utca lesz, a Vilmos császár útból Bajcsy-Zsilinszky körút, a Berlini térből Marx tér, az Aréna útból Dózsa György út. Eltűnnek a három ellenforradalmi csendőrtisztről, Borhi Sándorról, Ferry Oszkárról és Menkina Jánosról elnevezett utcák, és helyettük azokról a hős lelkű katonákról, Kiss János altábornagyról, Tartsay Vilmos századosról és Nagy Jenő ezredesről nevezik el azokat, akik életükkel fizettek, amiért megszervezték Szálasiékkal szemben az ellenállást.

Népszava 1945. ápr. 18. 73. évf. 50. (69.) sz. 5. l.

„Te vagy a legény, Tyukodi pajtás" –

lesz az új magyar rádió szünetjele

Szombaton délben ünnepélyes percek színhelye volt az új magyar rádió: vezetőségének jelenlétében megszületett a megújhodott rádió szünetjele.

Délben egy órakor vették fel lemezre a 9-es stúdió helyiségéből a „Te vagy a legény, Tyukodi pajtás" dallamának első sorát. Felcsendült a régi kuruc tárogató-hang, s május elsejétől ez a kemény, férfias, magyar hagyománytól megszentelt hang hirdeti majd az újjászületett Magyarország jelentkezését a világ népeinek sorában.

Értesülésünk szerint az új rádió-szünetjel elsősorban a külföldnek szánt adásokban tölt be majd magas rendű szerepet.

Kis Újság 1945. ápr. 22. 2. l.

Magyar író művével kezd a Belvárosi Színház

A mozi gyakran hódít el területet a színháztól, a színház a mozitól már sokkal ritkábban. Annál érdekesebb, hogy a régi Belvárosi Színház május 1-én ismét mint színház nyitja meg kapuit. A levitézlett rezsim egyik legjellemzőbb és legvisszatetszőbb botránya volt, amikor ezt a finom kis színházat, Budapest első kamaraszínházát lelkiismeretlen „színházi emberek" elkótyavetyélték, és cinikus haszonlesésből egy mozi-híradó kezére játszották át. A régi sztárok, Titkos Ilona, Simonyi Mária, Gaál Franciska, Bulla Elma és Mezey Mária otthonában azóta hírhedt új világsztárok: Hitler és Mussolini ágáltak a vetítővásznon, világbomlasztó groteszk pózaikban.

Most visszahódítja ezt a fontos pozíciót a színház, és a Belvárosi színpadán – sok új, fiatal tehetség először megcsendülő hangjával együtt – ismét hallani fogjuk Bulla Elma, Mezey Mária, Simonyi Mária és sok más jól ismert hangját. Művészi vezetőjük ismét Bárdos Artúr, a színház megalapítója, akinek keze alól annyi ma is az élen lévő színész került ki, és aki a színház történetét fogja elmondani a függöny előtt a megnyitó estén.

A megnyitó előadáson magyar író: Török Sándor színműve, a „Különös éjszaka" kerül színre, amely egy író-zseni érdekes lélekrajzából kever helyzetekben bővelkedő tragikomédiát. Az írót Timár József, a Nemzeti Színház művésze, feleségét Bulla Elma játssza.

Mint halljuk, a színház műsortervén Crommelynck, O'Neill és Tolnai Ferenc művei is szerepelnek.

(K.-f.)

Kis Újság 1945. ápr. 22. 2. l.

Tetemrehívás a budai tömegsíroknál

A kihantolásnál a bámészkodók soraiból előkerült a főbűnös felbujtó nő

A Szabadság jelentette elsőnek azokat a rémtetteket, melyeket a nyilasok budai végnapjaik vérgőzös tobzódásában elkövettek. A nyilasok ártatlan emberek százait gyilkolták le a Maros utcai kórházban, a Bíró Dániel szanatóriumban és a Városmajor utca 37. szám alatti párt-házukban. A náci és nyilas rémtettek kivizsgálására alakult bizottság a budai rémségek ügyében befejezte vizsgálatát, és ma reggel hantolták ki a nyilasok áldozatainak tömegsírját.

Reggel nyolc óra. A felismerhetetlenségig összebombázott Buda bérházainak feketén ásító romjai vádlóan emlékeztetnek arra a „hősi kiállásra", mely a magyar fővárost tönkretette. Ebben a környezetben érkezik meg a bizottság a szintén gránát sújtotta Maros utcai kórházba, hogy megkezdődjék a kihantolás szörnyű aktusa. Már itt van mindenki: a bizottság teljes számban, a rendőrség, Bechtler alpolgármester, a Népügyészség megbízottja és a sajtó munkatársai. Külön csoportban zokogó, kétségbeesett emberek: a kivégzettek hozzátartozói. A gazfelverte udvaron még nem lehet felfedezni a tömegsír nyomait, a bizottság főtitkára, Eszterhás György dr. azonban már körvonalazza, és a sírásók megkezdik munkájukat.

FELISMERIK AZ ÉRTELMI SZERZŐT

Ebben a pillanatban nagy zaj hallatszik az utcáról.

– Te voltál az, aki kiadtad ezeket az embereket a nyilasoknak! – kiabálják egyszerre többen is. És már fel is tűnik az ajtóban egy alacsony, zilált hajú nő, akit egy nyomozó kísér. A nyomozó, Gonda Imre, a karjánál fogva vezeti, s az izgalomtól remegve mondja:

– Felismertem! Ez a nő Jankovics Róbertné, aki itt a kórházban teljesített szolgálatot mint kisegítő ápolónő, ő vezette ide a nyilasokat, maga is párttag volt. Az én húgomat is az ő útmutatása alapján leplezték le és végezték ki itt az udvaron. Úgy látszik, a lelkiismeret hozta ide, hiszen itt settenkedett a kerítés körül és kémlelt be az udvarra.

A munka közben tovább folyik, s már fel is tűnik az első áldozat oszlásnak indult holtteste.

JÖN A TIZENHÁROM GYILKOS

Most újabb drámai mozzanat; rendőrségi autó áll meg, géppisztolyos rendőrök szállnak le, és noszogatják a gépkocsin ülő borostás arcú embereket. Futótűzként terjed el a hír, hogy a rendőrség kihozta a helyszínre azokat a mindenre elvetemült gyilkosokat, akik ezeket az ártatlanokat kivégezték. A rossz nézésű gyilkosok sorba állnak a rendőrök fedezete mögött, a sírhoz jönnek. Úgy helyezik el őket, hogy jól láthassák áldozataikat. Nézzük a csoportot. Egyikükön sem látszik megbánás, bűntudat vagy szánalom. Mereven nézik a föld alól újabban kihantolt szerencsétlen női, agg és gyermek áldozatokat. Fényképezik őket. Ezt nem szeretik. Az egyik a kalapját húzza a szemére, másik a sapkáját egészen az orrára.

– Csak szembe nézzetek – biztatják őket –, amikor gyilkoltatok, nem voltatok ilyen szégyenlősek.

A Szabadság munkatársa most odalép a gyilkosok tizenhárom főnyi csoportjához, és bediktáltatja a nevüket. Íme a terroristák díszes névsora: Bittner Ferenc, Vidra Mihály, Kasza Vince, Szabó Jenő, Tokaji Péter, Tuboly Lajos, Bakonyvölgyi Károly, Dobrócsi Lajos, Csaba Sándor, Hortobágyi Sándor, Rédli József, Czigány Ferenc, Brummer Oszkár.

Amíg a nyilasok a neveiket mondják, hozzák le a szanatórium egyik szobájából a helyszínen elfogott Jankovics Róbertnét, és melléjük állítják.

– Ismerik őt? – kérdezzük tőlük.

Bittner Ferenc azonnal válaszol:

– Hogyne, mindig bent aludt a Németvölgyi úti pártházban, lelkes tagunk volt. Az ő hívására jöttünk ide, ő mutatta meg nekünk itt a zsidó betegeket.

A sírhantolások tovább folynak. Egymás után tűnnek elő a föld alól a megcsonkolt holttestek. Már hetven ember került elő a tömegsírból.

Innen átmegyünk a másik tömegkivégzés színhelyére, a Bíró Dániel szanatóriumba, ahol január 14-én hajtották végre a nyilasok a tömeggyilkosságot. A szanatóriumban idejük sem volt elhantolni az áldozatokat, a szemétdombra dobták őket, majd benzinnel leöntötték, és így hamvasztották el. A felismerhetetlenségig összeégett hullamaradványok most is a szemét s a lehullott falevelek alól kerülnek elő.

A harmadik helyre, a Városmajor utca 37. szám alatti nyilasház tömegsírjának feltárására kedden kerül sor.

sz. K. P.

Szabadság 1945. ápr. 23. I. évf. 80. sz. 2. p.

Nagytakarítás

A nagy vihar végigsöpört rajtunk. A németek és nyilas bérenceik gaztettei mérhetetlen károkat okoztak minden téren: a sportéletben is. Murai gyilkos pribékjei megölték Petschauer Attilát, aki 1928-ban Amszterdamban minden erejét kiadta a csapatért, és így maradt le az

egyéni világbajnokságról. A Margit-hídon német bomba áldozata lett Kabos Endre olimpiai bajnok, a Dunába zuhant, és ott lelte halálát. A németek elrabolták a gyógyszereket, és Eleméri gyorsúszóbajnok torokgyíkban meghalt, mert gyógyszer hiányában nem lehetett megmenteni. Tolnai vízipóló-válogatott lábát a bomba széttépte, amputálták, meghalt. Kertész Géza futballtrénert a németek kivégezték, Jánosi Béla azt írja nekünk, hogy a Gestapo két hónapig tartotta fogva. Tóth-Potya Istvánt a németek elhurcolták. Pluhár István a nyár óta eltűnt, sorsa bizonytalan. Brüll Alfrédet, a Nemzetközi Birkózó Szövetség elnökét, a világhírű sportmecénást a németek elhurcolták. Brüllt minden bizonnyal elpusztították a német terrorlegények. Ipoly Bélát, az MTK háznagyát, a nyilas gyilkosok a Duna-parti „akciók" során megölték. Vágó Antalt, a békebeli MTK válogatott balfedezetét, a Bíró–Hlavay–Vágó fedezetsor hírneves tagját a nyilasok agyonlőtték. A német kannibalizmus egész sor áldozatának nevét nem ismerjük, csak azt tudjuk, hogy rengetegen hiányoznak sorainkból. Különösen sok az áldozat a munkássportban, mert a baloldalt módszeresen pusztították már évek óta.

A sporthírlapírók hőse és mártírja Stollár Béla. Részt vett az ellenállási mozgalomban – fegyveres partizáncsoportot szervezett, de két nyilas németbérenc elárulta szervezkedését –, Szálasi nemzetgyilkos bandája rajtaütött a partizáncsoporton, és Stollárt, több mint húsz társával együtt kivégezték.

*

Az érem másik oldala: nem egy híres sportember játszott vezető szerepet a nyilas gyilkosok sorában. A népbíróság foglalkozik majd azzal a kérdéssel, ki volt a Radetzky-laktanya kivégző parancsnoka? Ki működött együtt a banditavezér Prónay Pállal ártatlan emberek megkínzásában és legyilkolásában? Ki volt a hatkerületi Nyilaskeresztes Párt főtitkára? Ki gyilkolta le Proszkurovban a szovjet lakosságot és a munkaszolgálatosokat? Ki állt be magyar válogatott létére a SS-gyilkosok

sorába? – miután gaztettei miatt még a magyar fasiszta hadseregben is lefokozták? Homonnai-Hlavacsek Márton, a vízipóló-játékos.

Ki volt az a másik válogatott, aki pártszolgálatos volt már 1937 óta a Nyilaskeresztes Pártban? Képességeiből úgy látszik nem telt többre, mert már a harmincas években levélhordónak használták. Közben ő is az MTK tagja volt, Hazai-Hanzelmann Kálmán – Komjádi és más támogatóik kígyókat melengettek. Kik voltak azok, akik az FTC-pályán a nemzetgyilkos Jaross Andort addig „nemzetesuramozták", amíg az hajlandónak mutatkozott az elnöki tisztség elvállalására? Rózsa László sportújságíró. Ki hívta meg Baky Lászlót a MAC elnökségébe? A nevezetes tisztújításon Kelenffy Gyula elnökölt. – Hogyan történhetett meg, hogy a fasiszta magyar életben a sport járt elöl a németbérencségben, hogy intézkedéseikkel megelőzték az összes többi fasiszta fórumok hasonló intézkedéseit? Hogyan történhetett meg, hogy Tárczay-Feliczides Románnak, ennek az idült panamistának, aki mindenhonnan sápot húzott, és aki már a harmincas években ünnepelte Szálasit, mert benne látta a teuton mohóság legszenvedélyesebb hazai képviselőjét, annyi segítőtársa akadt?

Bűnös a sportszaksajtó-monopólium, amely Szálasi sportminiszterét éveken át segítette hóhérmunkájában, miközben tisztességes embereket sárral kent be. Mi történjék az Országos Testnevelési Tanács helyébe ültetett Országos Sportközpont című népellenes terrorszervezet vezetőivel, akik minden nemzetgyilkos akció élharcosai voltak? Mi történjék a vitéz Csik Lászlókkal és az uszító Lengváryakkal, akik hozzájárultak a magyar sport tekintélyének nemzetközi beszennyezéséhez? Melyik az a sportvezér, aki a film tönkretételében is hatékonyan közreműködött és a filmesek jogtalan internálásában már évekkel ezelőtt szerepet játszott? Endre Lászlóval és Kiss Ferenccel pezsgős dáridókon vett részt, miközben a magyar hazafiakat tömegével hurcolta el a Gestapo? Dr. Balogh László. Vannak bizonyítékaink, és ezekre a kérdésekre legközelebb felelni fogunk!

*

Kik azok a nyilas zugújságírók, Gestapo-ügynökök, akik évekig szende ártatlansággal sántikáltak ki a sportpályákra, és akik a harmincas évek végén „Ciánozás a MAC-ban" és egyéb címeken számoltak be a MAC-ban lezajló „őrségváltásról", majd a német banditizmus és a Szálasi-rémuralom idején a denunciálások és uszítók élharcosai voltak? Hány gyilkosság erkölcsi bűnrészesei és felbujtói ezek? Ismerjük múltjukat, bűnhődésüket nem kerülik el. Ilyen volt például báró Gudenus Leó, aki később báró Csávossy Lászlóvá változott át.

*

A sportközéletben is nagytakarítás következik. – Mert nemcsak a Lóversenytéren sok a szemét.

Somogyi Vilmos

Népsport 1945. ápr. 24. I. évf. 1. sz. 3. l.

34 002-es szám = 300 pengő!

Ismét árvereznek a Lónyay utcában

Hétfőn tartják meg a Lónyay utcai zálogházban a felszabadítás óta az első önkéntes árverést. (A szombati lapok közleménye.)

... Hóna alatt kabát, hátán nagy batyu, majd leroskad a teher alatt egy kis ősz hajú néni. Befordul a Lónyay utcai kapun, feltipeg az önkéntes árverési csarnokba, és megáll a becsüs előtt.

Hosszú alkudozás következik. A becsüs, mint minden idők becsüse, kevésre becsüli az árut, a néni megszédülve a kirakatokban látott csillagászati számoktól 4000 pengős kikiáltási árat akar megszabni egy használt, kopott férfi télikabátért.

Közben lassan jönnek mások: egy fiatalember egy pár cipővel; banktisztviselő, 300 pengő a havi fizetése, minden héten elad valamit, hogy megélhessen. Egy volt zsidó fűszeres, az üzletéből a nyilasok mindent elraboltak, ruhákat hoz az árverésre, hogy újrakezdhesse... Aztán egy munkás, fatalpú bakancsot kínál – még a Szálasi-kormány alatt adta neki a gyár, ahol dolgozott, „útravalónak Németországba", de megszökött, nem ment el. Most ennivalóra kell neki a pénz.

A becsüstől a szomszéd terembe kerülnek az árverésre szánt tárgyak. Tizenkét óra után szállingóznak az első vevők.

Nagyobbrészt dolgozók, akik a háború folytán mindenüket elvesztették, most egyenként, kínos munkával, utánjárással próbálják összeszedni mindazt, amit egy-egy bomba, a magyar fasizmus által kiprovokált bomba, néhány pillanat alatt semmivé tett. Látunk batyuzó parasztasszonyokat is, akik jó pénzért eladták a hazulról hozott élelmet. És természetesen nem hiányoznak most sem, innen sem a mindenütt, minden üzlet után szaglászók, akik a megvett tárgyakkal tovább kereskednek.

DIÓTÖRŐ, RUHA, HEGEDŰ...

Egymás mellett lógnak a szőnyegek, a terem másik oldalán felsőruhák, kabátok, arrébb a polcokon a legkülönbözőbb darabok: dugóhúzók halmaza, nikkel diótörők, számológép, szövetmaradékok, cipők...

Egy órára megtelik a terem. Megkezdődik az árverés.

– 34 002-es szám, 2 használt lepedő, 3 használt párnahuzat – 300 pengő.

Egyszerre többen jelentkeznek: 400, 500, 700 pengő az utolsó ígéret. Ennyiért kel el az áru.

– 34 003-as szám, használt, javított férfiing és alsónadrág – 60 pengő! 70 pengő! 80! 100! – 130 pengőért megveszik.

Egy logarléc 200, hegedű 600, bőrtalpú bakancs 1000, krokodiltáska kikiáltási ára 6000 pengő, de nincs egyetlen ajánlat sem.

Ezzel szemben egy kopott, szakadt női irhabunda 200 pengős kikiáltási ár után 900 pengőért kel el.

Általában a ruháknak nagy keletje van, de csak akkor, ha az árakat nem zsírvalutában számítják. 1500 pengős használt férfiöltöny, 300 pengős öreg félcipő, 100 pengős női kabátka nem kell senkinek.

Fél háromkor még folyik az árverés. Közben a vevők a pénztárnál már fizetnek, viszik az árut, az eladók is rögtön megkapják a pénzt, azok is elmennek, és lassan-lassan fogy a terem közönsége.

Három órakor már csak azok a darabok vannak, melyeknek nem akadt gazdájuk. Az alkalmazottak reggel 8 óra óta tartó munkájuk után hazamennek. Délután új munka vár rájuk. Valami, amiből meg is élhetnek. Ezért a munkáért ugyanis havi 2–300 pengőt kapnak csak.

Szabad Nép 1945. ápr. 25. III. évf. 26. sz. 4. l.

Mit szív Budapest?

Tízszeres áron cserél gazdát a Szimfónia

Budapesten ma minden üzlethelyiség egy-egy vállalat. A kirakatokban „Nagykereskedés" felírás díszlik. Minden ablakmélyedés egy-egy szatócsbolt, és mindenütt megtalálható a trafikáru, bármit is akarsz vásá-

rolni. Annyi a füstölnivaló Budapesten, amennyi még a legbékésebb békében sem volt soha.

Mindezeket csak helyeselhetjük, hiszen ez élniakarásunk bizonyítéka. De nézzünk mélyére a dolognak. Mint mondottuk, Dunát lehetne rekeszteni, annyi a cigaretta a piacon. Igen ám, de méregdrága: megfizethetetlen. Önkéntelenül is felmerül a kérdés, honnan van ez a tengernyi füstölnivaló? Hiszen a trafikokban „fehéren" egyetlen Szimfóniát sem lehet kapni.

Mi felfedtük a titkot. Vegye tudomásul a füstölgő világ, hogy az „eredeti csomagolású" cigaretták – 99 százaléka hamis. Élelmes és leleményes emberek a háborús zűrzavart felhasználták, és a dohánygyárak kifosztása során magukhoz kaparintották a kliséket, a kézi töltőgépeket és nagy mennyiségű cigarettahüvelyt. Ezek segítségével kerül aztán forgalomba a Józsefváros és a Ferencváros kis lakásaiban működő „üzemek"-ben készült valódi Memphis, Szimfónia stb. A dohányt a falvak batyuzói szállítják Budapestre, ezekkel tömik meg szorgos kezek a hüvelyeket, és ezeket szívjuk mi, mégpedig az önköltség tízszeres árán!

Bele kell nyúlni ebbe a dzsungelbe. Vas Zoltán közellátási kormánybiztos – akinek oly sok üdvös intézkedése látott napvilágot – megtalálja a módot a visszaélések megszüntetésére.

Élelmes kufárjaink pedig vegyék tudomásul, hogy a szabadság nem azonos a szabadossággal, amely végül az anarchiához vezet. E szabály nemcsak a politikára, hanem a gazdasági életre is vonatkozik.

M. S.

Kis Újság 1945. ápr. 26. 4. l.

A Bánk bánnal nyitott a Nemzeti Színház

Híven a Nemzeti Színház régi hagyományaihoz, Katona József örök igazságaival nyitotta meg kapuit a magyar színházi kultúra letéteményese. A régi előadásokkal szemben az új „Bánk bán" sokkal elevenebben tapintott rá arra a történelem- és társadalomszemléletre, amely Katona drámájából, hol nyíltan, hol meg rejtettebben mindenkor elősugárzik. A színműnek ez a mesteri „átvilágítása", az évtizedes portól és játéksallangoktól való megszabadítása Major Tamásnak, a rendezőigazgatónak hozzáértését igazolja. A darab mindvégig lélegzetvisszafojtó iramban pereg le, s első ízben látunk a Nemzeti Színház színpadán egységes összjátékra való becsületes törekvést. Reméljük, hogy Majornak ez a törekvése az idők folyamán még tökéletesebben megvalósul.

Az ünnepi szereposztásból Abonyi Géza Bánk bánja jól példázza az erőteljes jellemfejlesztést. Gombaszögi Frida fenséges királynője dikcióban nagyobb hangsúlyokat követelne meg. Szörényi Éva sokszínű, változatos Melindát formál. Dávid Mihály robusztus Petúrja komor, elszánt színeivel az együttes egyik legfőbb értéke volt. Timár József Biberach alakjából a cinikus vonásokat domborította ki, Gábor Miklós Ottó szerepében első nagyobb színpadi szerepét játszotta, helyenként egyenetlenül, szöveghadarással, megjelenésben és játékban azonban kétségtelenül bizonyította színpadra termettségét. Bartos Gyula Tiborca az örök magyar parasztot reális színekkel vitte színpadra. Az együttesben Rápolthy Anna, Makláry Zoltán, Balázs Samu, Gárday Lajos egyenletesen helyezkedett el. Dicséretet érdemelnek Varga Mátyás szép színpadképei.

R. J.

Kis Újság 1945. ápr. 27. 2. l.

Gólt lőni az MTK hálójába

– ez Sárosi György dr. vágya

„A magyar labdarúgósport első katonája."
Így fémjelezték labdarúgósportunkban hosszú idő óta Sárosi György dr.-t, a Ferencváros sokszoros válogatott játékosát. A közönség – amely szívébe zárta a legnépszerűbb magyar futballistát – egyszerűen csak „Gyurka doktor"-nak hívta. Pedig Sárosi dr. nem hajhászta a népszerűséget soha...

Most itt ülünk szemben vele a BSZKRT székházában. Amikor megtudja, hogy az új sportlap, a „Népsport" számára kérünk tőle nyilatkozatot, felcsillan a szeme.

– Végtelenül örülök, hogy már megindult a „Népsport" című sportlap. Az pedig külön megtiszteltetés számomra, hogy az elsők között lehetek, akik ennek a sportlapnak a hasábjain szóhoz jutnak.

– Hogyan vészelte át az ostromot?

– Eleinte bizony nehéz volt, hiszen úgyszólván a műtőasztalról kerültem a lakásomra. De egy sportember ugye sokat kibír – mosolyog –, így hát kilábaltam én is. Igaz, hogy nyolc kilót leadtam, most azonban kezdem már összeszedni magamat.

– Nézze Gyuri, egy nehéz kérdést teszünk most fel. Szükségesnek látja a magyar labdarúgás újjászervezését?

– Igen – válaszol habozás nélkül. Kapásból, ahogyan lőni szokott. – De az újjászervezésben főként felül, a vezetésben van szükség. Egészen új irányt kell szabni sportéletünknek.

– Mi a véleménye a profikérdésről?

– Nagy formában van a szerkesztő úr. Csak nehezeket kérdez. Őszinte választ vár?

– Sőt. Biztosak vagyunk abban, hogy válasza őszinte lesz.

– Teljesen tárgyilagos tudok lenni, hiszen én amatőr vagyok már elég régen. Ha az illetékesek ki tudnák küszöbölni az álamatőrizmus veszélyét, habozás nélkül az amatőrség mellett foglalnék állást. Így azonban félő, hogy felüti fejét ez a veszélyes sportbetegség.

– Hogyan lehetne az álamatőrizmust kiküszöbölni Ön szerint?

– Bármennyire is ellentmondásnak hangzik – komolyodik el Sárosi dr. arca – csak a professzionizmussal. Hangsúlyozom, hogy a professzionizmus rossz, de szükséges rossz. A továbbiak viszont a jövőtől függenek. Ha sikerül olyan társadalmi és gazdasági rendet elérni, amelyben minden sportoló a munkájával gondtalan megélhetéshez jut, akkor meg lehet, és meg is kell valósítani a színtiszta amatőrsportot.

Most egy könnyebb kérdést teszünk fel Sárosi dr.-nak.

– Milyen megoldás volna a legjobb a komoly labdarúgóélet megindítására?

– Egy élcsoportot kellene felállítani, amelyikben a legutóbbi NB I-es és NB II-es élcsapatok nyernének beosztást. Most már a közlekedési viszonyok is napról napra jobbak lesznek, tehát utazási akadály sem áll ennek a megoldásnak útjában. Ősszel azután – melegedik át a hangja – a magyar vidék bevonásával talán megindulhat az igazi Magyar Bajnokság is.

– Mi újság a Ferencvárosban?

– Sajnos, mi kissé megkésve kezdtük a munkánkat. Ezt a késést nagy igyekezettel próbáljuk behozni. Reméljük, sikerül. A Ferencvárosnak éppen úgy az élen kell maradnia, mint ahogy élen volt a múltban is. Szerencsére játékosállományunk is úgyszólván teljesen együtt van. Egy halottunk van, a fiatal Nagy III., akinek egy aknaszilánk oltotta ki életét. Nagyon sajnáljuk mindannyian szegény fiút. Kívüle még Tátrai és Nagy II. hiányzik. Reméljük, hamarosan hazakerülnek ők is. Onódy Bandiról az a hír járja, hogy Berkessy „Jegenye" alkalmi csapatában rúgja a labdát, Hódmezővásárhelyen. Tehát a régi csapatunk kiegészítve néhány tehetséges saját nevelésű fiatallal (Frits, Szőke, Balogh

stb.) alkotja azt a keretet, amely a jövőben képviseli a zöld-fehér színeket.

– Hogyan történt a Jaross-féle „kisiklás"?

– Ez nem a mi dolgunk volt, hanem a vezetőké. Ők vállalják érte a felelősséget. Mi játékosok a zöld gyepen elért eredményekért vagyunk csak felelősek.

Az akták vészesen szaporodnak Sárosi dr. asztalán. Gyurka dr. nemcsak a pályán szorgalmas, hanem a hivatalában is. Sietve feltesszük az utolsó kérdést:

– Miként vélekedik az MTK, illetve a Hungária újjáéledéséről?

– Már vártam ezt a kérdést – derül fel az arca. – Úgy is mint ember, de úgy is mint aktív játékos csak örülni tudok a nagy múltú kék-fehérek csatasorba állításának. A régi vezetők egyik legnagyobb baklövése ennek a világhírű egyesületnek a feloszlatása volt. Emiatt a színvonal is szinte zuhanásszerűen esett. Már alig várom a legközelebbi Ferencváros–Hungária mérkőzést. Szeretnék gólt rúgni a kék-fehérek hálójába. De az sem lesz nagy baj, ha ők rúgják azt a gólt...

Elgondolkozva lépegetünk ki a BSZKRT székházának a kapuján. Az jár a fejünkben, milyen nagy szükség is volna a demokratizmusban újjászülető labdarúgósportunknak minél több Sárosi dr.-hoz hasonló tudású, szerénységű és jellemű katonára. Az Akácfa utca sarkán srácok rúgnak egy elnyűtt rongylabdát. Egyikük jól eltalált kapáslövést ereszt meg. Társa elismerően bólint:

– Mintha a Sárosi „doki" szúrta volna...

Vedres József

Népsport 1945. ápr. 28. I. évf. 2. sz. 4. l.

Május elsején egész nap jár a villamos

A közellátási kormánybiztosság közli, hogy május elsején a dolgozók ünnepére való tekintettel, egész nap közlekedik a villamos a következő járatokban: 3, 6, 23, 27, 32, 36, 50/a, 52, 55, 91 és 93. HÉV-vonalakon: Szentendre–Császár fürdő, Kerepes–Ferenc József-laktanya, a gödöllői vonalon, Vágóhíd–Pesterzsébet, Vágóhíd–Csepel, Horthy körtér–Budafoki forgalmi telep és Budafok–Nagytétény.

Népszava 1945. ápr. 28. 73. évf. 59. (78.) sz. 4. l.

Hétfőn indul a 6-os

A Beszkárt a 27-es viszonylatú vonalát a Keleti pályaudvar és a Bosnyák tér között üzembe helyezte. Az első kocsi reggel fél 7-kor indul, az utolsó este 7-kor. Délelőtt 10-től 2-ig szünetel a forgalom. A 23-as viszonylat már a Szent István-kórház és a Szondy utca között közlekedik.

Itt említjük meg, hogy a 6-os a Nagykörúton valószínűleg hétfőn reggel indul meg. Vasárnap délutánra tervezik a próbajáratokat.

Az Üllői úti felsővezeték szerelését is megkezdték.

Népszava 1945. ápr. 28. 73. évf. 59. (78.) sz. 4. l.

Budapest pusztulása számokban

Budapesten a legutolsó statisztikai felvételek szerint kereken 33 000 felépítmény volt, melyből a lakóházak száma kb. 30 000. És ha valaki végigjárja ezt az egész világ turistái által is elismerten gyönyörű fővárost, szívbemarkoló fájdalmat érez a pusztulás láttán.

Mert hogy is állunk ma tulajdonképpen? Valamelyik újságíró „romváros"-nak nevezte el legutóbb Budapestet, és talán nem oktalanul. Áll ez különösen Buda belső részére és a Belvárosra. Szerencse azonban, hogy e rombolás nem mindenütt egyforma mértékű, mert általánosságban – illetékes helyről szerzett információk szerint – és

átlagban 10 százalékra tehető a teljes
pusztulás mértéke.

Ami annyit jelent más szóval, hogy a középületeket is beleszámítva, 3300 felépítmény pusztult el teljesen.

Az épületek 30 százalékában a rombolás mértéke 25–70 százalékra tehető,

vagyis számokkal beszélve ez annyit jelent, hogy mintegy 9900, tehát kereken 10 000 épület olyan, ahol a károk 25%-tól 75%-ig váltakoznak. Ez súlyos és fájdalmas igazság.

A házak 30 százalékában a rongálódás mértéke 10–15 százalék között változik,

úgyhogy összegezve a rongálódás mértékét, azt mondhatjuk, hogy csak 30%-ban maradt meg Budapest épségben, vagyis

a 33 000 felépítményből kereken
10 000 olyan épületünk maradt, amely
épnek nevezhető.

Így festenek a száraz tények.

Ilyen, szinte katasztrofális állapotban vette át Budapest felszabadult munkássága hazánk fővárosát. És mégis, mindenekfölött él az akarat,

A Szovjetunió kétszázötven teherautót adott segítségül az újjáépítéshez

él a város és dolgozik, hogy minden fasiszta rombolás dacára felépítse újra a „Duna gyöngyé”-t.

Az újjáépítés munkáját Budapest újjáépítési kormánybiztosa a főváros kitűnő építőmunkásaival és nagyszerű képzett mérnöki gárdájával megkezdte. Határozott célkitűzésekkel, megfontolt tervek alapján indul a nagy városépítő program a megvalósulás felé. Lássuk csak röviden, miből is áll ez a program, és milyen verejtékes munkán keresztül jut majd el a szabad ország szabad fővárosának népe újra arra a nívóra, melyet évtizedes – immár történelmi – harcában maga elé tűzött.

Az első lépés az okozott károk felvétele volt, a felvételezéseknek grafikus ábrázolása, azért, hogy áttekinthető képet nyerjünk az újjáépítéshez szükséges anyagszükséglet mennyiségéről. A második lépés azoknak az épületeknek felvétele volt, amelyeket feltétlenül meg kellett óvni a további rombolástól, szerkezet és tető szempontjából. Ugyancsak ezzel összefüggő munka volt a rendelkezésre álló építőanyagok szállításának kérdése, illetve a szállítás megoldása, és végül, de nem utolsósorban a munkához szükséges munkaerő biztosítása. A harmadik fázis: a tulajdonképpeni munkálatok megindítása.

Jellemző és fontos, hogy a tényleges építkezésnek első foka
a kulturális és közintézmények helyre-
állítási munkájából áll.

Jellemző ez a mi szocialista felfogásunkra pedig azért, mert mi voltunk mindig azok, akik fennen hirdettük, hogy kultúra nélkül nincs fejlődés, nincsen haladás, de nincs élet sem.

A második fokot jelenti az ipartelepek
helyreállítási munkája.

Helyes és célszerű ez a sorrend, mert mi tudjuk legjobban azt, hogy ha gyáraink és ipartelepeink romokban hevernek, úgy termelőeszközeink hasznavehetetlenek. Elsőrendű fontosságú kérdés az tehát, hogy forogjon a gép, fűthessük a kazánt, és a motor ereje hajtsa a transzmissziót...

A harmadik grádus
a lakások és szállodák építőmunkája.

Ehhez a hatalmas programhoz pedig pénz kell, sok pénz, milliók és milliók, erről a sokmilliós fedezetről gondoskodik és gondoskodott Budapest népe, munkássága. De nemcsak pénz kellett ehhez, amely a munkabérek fizetésére szolgál részben, másrészt új anyagok előállítási költségeit fedezi, hanem az azonnal megindítandó munkához azonnal rendelkezésre bocsátható építőanyagokra is szükség volt. Honnan vettük azt? Elsősorban felkutatták és azonnal zárolták a fellelhető új építőanyag-készletet. Evvel egyidőben szabályozták az anyagok árait, nehogy ebben az elsőrendű fontosságú áruban a feketepiac hiénái lehetetlenné tegyék az árunak forgalomba hozását.

Az új anyag mellett számba vették azonban az öreg, de az újjáépítésnél felhasználható öreg anyagot – téglát, vasat stb. is. A tégla mellett fontos volt a romokból kiemelt vasgerendáknak használhatóvá tétele, kiegyengetése. Ezen munkálatok elvégzésére egy nagy üzemet már be is rendeztek.

Súlyosabb problémája az újjáépítési munkálatoknak a mész, de ez a kérdés is megnyugtató megoldás előtt áll.

Az üvegszükséglet fedezése már nehezebb kérdés, mert, jóllehet sikerült nagyobb mennyiségű be nem jelentett üvegmennyiséget találni, mégis azt mondhatjuk, hogy az üvegszükséglet biztosítása elsősorban szállítási feladat. Ez pedig éppen az orosz hatóságoktól függ. Ismerve azonban az orosz hatóságok megértését és előzékenységét, minden reményünk megvan arra, hogy ebben az ügyben is a szükséges vagonokat az építőmunka eredményes lefolytatása érdekében rendelkezésünkre is fogják bocsátani.

Illetékes helyi információ szerint cement elegendő mennyiségben áll rendelkezésre.

Építjük Budapestet, építjük, de már az új városrendezési tervek szerint. A mostani újjáépítés szorosan bele fog illeszkedni „Nagy-Budapest” tervezetébe. E munkák külön tervezési osztály feladatát képezik a kormánybiztos vezetése alatt. Külön osztály foglalkozik a kivitelezési mun-

kák sorrendi kérdésével, valamint azok ellenőrzésével. E nagy és felelősségteljes munkát azonban nem központosítva, hanem decentralizáltan viszik keresztül, a kerületi mérnökök és mérnöki hivatalok bevonásával. A harmadik osztály munkaterülete az anyagbeszerzés. A negyedik osztályban az árak szabályozásával s azok megállapításával foglalkoznak. Külön osztály végzi az anyagok felkutatását. Végül, de nem utolsósorban az öreg anyagok gyűjtését, amelyet azután az anyag minősége szerint a megfelelő ipartelepeknek bocsátanak rendelkezésére, újrafeldolgozás végett.

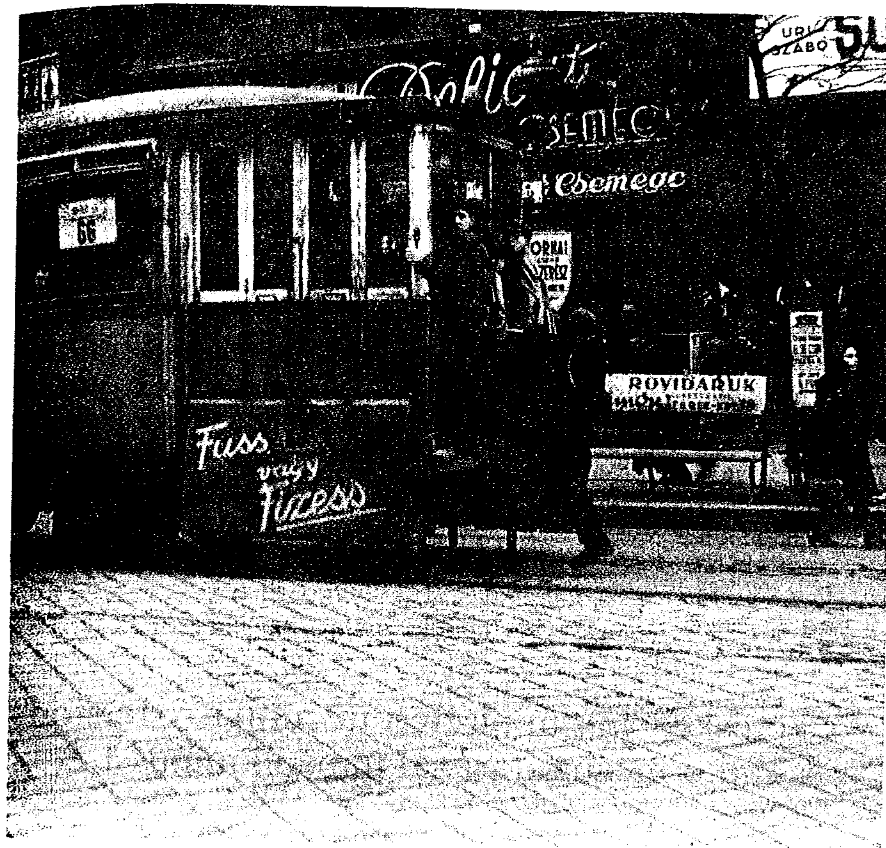
Ennyiben számolhatunk be a főváros újjáépítési munkálatairól. E kis ismertetésünkkel reflektorként akartunk rávilágítani arra a hatalmas erőfeszítésre és munkára, mely ebben a milliós városban most megindult. Nehéz és verejtékes munka ez, sok fáradsággal jár, de nemcsak hitünk, hanem biztos reményünk, hogy a főváros munkássága elszántan és mindvégig kitartóan be is fejezi a nagy művet. Nagy lesz a munka, de nagy lesz a bér is, egy új, gyönyörű, szabad, milliós világváros: új Budapest.

(h. m.)

Szabad Május 1945. máj. 1. 12. l.

Jár a villamos – itt az új viteldíj!

A Nagykörutat vasárnap reggel villamosok csengőjének csilingelése verte fel. Boldog öröm tölt el bennünket és jogos büszkeség. Öröm, mert íme, él ez a város, és büszkeség, mert mérhetetlen rombolást sikerült saját akarásunkkal és erőnkkel rendbehozni. Az omladékokat eltakarítottuk, szereztünk élelmet és árut, a gépek kerekei forognak. És már a villamos is jár: lépésről lépésre haladunk előre – eladott, pusztulásra ítélt ország tönkretett fővárosa – a mindnyájunk szebb jövője felé.

Megjelentek a villamosok a pesti utcán

Köszönjük a Beszkárt és az Elektromos Művek dolgozóinak májusi ajándékukat!

A villamosforgalom a Nagykörúton 6-os jelzéssel megindult. Ismét a régi kép: tömeg a megállóknál és türelmetlenül várja a hatost. Megindult a forgalom 36-os jelzéssel Kőbányáról, a Csoma Sándor útról a Kőbányai úton át a Rókus-kórházig; Pestszenterzsébetről a Jókai Mór utcán, a Gubacsi úton és a Mester utcán át a Nagykörútig. Ezen a vonalon a régi 32-es jár. A villamosok reggel 5.30-tól 8 óráig és délután 15.30-tól 19.30-ig közlekednek.

A BHÉV vonalán megindult a forgalom a Horthy körtértől Budafok forgalmi telepig és Budafokról Nagytéténybe. A villamos- és BHÉV-forgalom részletes megindulásával egyidőben új viteldíjak léptek életbe: kis átszálló 2, átszálló 3, menettérti jegy 4, hetijegy 20, gyermekjegy 1 pengő. Új a kis átszálló, mely kisebb utak megtételét teszi lehetővé. Erre vonatkozólag a kalauzok adnak felvilágosítást. A többi jegy a már ismert utazási lehetőségeket biztosítja.

Szabad Nép 1945. máj. 1. III. évf. 31. sz. 8. l.

A kereskedelmi minisztérium a távíró, telefon és rádió megindításával ünnepli május 1-ét

Gördülnek Pestre az élelmiszervonatok
Megindult a dunai hajózás
Gábor elvtárs, kereskedelmi miniszter nyilatkozata

A Szabad Nép napról napra közölte az egyes üzemekben folyó májusi verseny híreit. A májusi verseny azonban nemcsak azokon a területeken folyt, amelyekről beszámoltunk. Általános átfogó mozgalommá vált,

amelyből nem maradtak ki a közületek, az állami élet legfelsőbb intézményei sem.

Erről beszélt Gábor József elvtárs kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, akit felkerestünk, hogy tájékoztatót kérjünk a reszortja alá tartozó legfontosabb kérdésekről.

– A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium alá tartozó szervek – mondja Gábor elvtárs – a maguk részéről mindent elkövettek, hogy részt vegyenek a májusi versenyben. Mindenkinek tudni és érezni kell, hogy az ország gazdasági újjáépítésének egyik legfontosabb problémája az összeköttetés helyreállítása és a közlekedés újjászervezése. Ezeken a vonalakon minisztériumom május 1-étől nagymértékű fejlődésről számolhat be. Örömmel hozhatom az ország dolgozóinak tudomására, hogy megfeszített munkával sikerült a legnagyobb nehézségek leküzdése árán

május elsejére három nagy automata távbeszélő-központot, az Erzsébet-, a Lágymányos- és a Belváros-központokat üzembe helyezni. Hasonlóképpen megindul május elsején az ország egész tiszántúli részével, valamint a Dunántúl régebben felszabadított részével a hivatalos távíró- és távbeszélő-forgalom.

Hangsúlyozom, hogy ez egyelőre csak a kormánynak és szerveinek, az egyes minisztériumok ellenőrzése alatt álló szerveknek, valamint a Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártoknak és a Szabad Szakszervezeteknek állhat rendelkezésére, mert a műszaki berendezések annyira elpusztultak, hogy átmenetileg csak korlátozott forgalom lehetséges. Mindenesetre tény az, hogy a kormányzat munkáját nagymértékben meg fogja könnyíteni a közvetlen távirat- és távbeszélő-összeköttetés a vidékkel. A helyreállítási munkálatok tovább folytatódnak, és két táv-

írász zászlóalj bekapcsolásával a többi távbeszélő- és távíróvonalakat sürgősen helyrehozzuk, a meglévőket kiegészítjük, úgyhogy a forgalomba a legrövidebb időn belül a nagyközönség is fokozatosan bekapcsolódhat.

– És mit kap a nagyközönség már most, május elsején?

– A nagyközönség rendelkezésére áll

már most is a levélposta-forgalom, mert május elsejével megindul a levélpostai küldemények kézbesítése Budapestről vidékre és vidékről Budapestre.

Hasonlóképpen megindul Budapest területén a sürgős levélforgalom is, valamint a levélszekrények rendszeres kiürítése.

– Megszólal május elsején a rádió is a régi 550,5 hullámhosszon. Az első próbaadások sikerültek. Egyelőre hangszórókkal történik a közvetítés, de tervbe van véve az új típuskészülékek gyártása is, amivel azt igyekszünk elérni, hogy a rádió a dolgozók legszélesebb rétegének is rendelkezésére álljon. Meg kell állapítanom, hogy a rádió üzembe helyezése elsősorban a műszaki munkásság átlagon felüli munkateljesítményének köszönhető.

– Az ország gazdasági újjáépítésének egyik legfontosabb problémája a közlekedés újjászervezése. Hogyan áll ez a kérdés? – kérdezzük.

– Mint már hangsúlyoztam, a közlekedés helyreállítását legfontosabb feladatnak tartom. A vonalak helyreállításánál már szép eredményeket értünk el, mert

8000 kilométer sínhosszból 6000 kilométer, azaz 75 százalék helyre van állítva. A mozdonyokból azonban csak 12 százalék, a vagonokból 22 százalék maradt meg a rombolások után.

Ezek a számok, valamint a háborús állapot és az utánpótlás feltétlen szükségessége rávilágítanak a probléma súlyosságára. A javítóműhelyek

teljes üzemmel dolgoznak, és feladatukat úgy a mozdonyok, mint a vagonok helyreállításával 120–130 százalékban teljesítik. Amint azonban a fenti számok tanúsítják, ez mind kevés. Okvetlenül szükség van arra, hogy a vasút és közlekedés tervszerű új átépítéséhez azonnal hozzáfogjunk. Addig is mindent megteszünk, hogy a holtvágányokon lévő vagonokat és mozdonyokat a forgalomba beállítsuk. Ennek következtében az

élelmiszer-szállítások üteme gyorsulni fog. Már a napokban nagy mennyiségű burgonyaszállítmányok futottak be, és számítani lehet a legközelebbi napokban 180 vagon különböző élelmiszernek a pesti piacra való beérkeztével. Ez a jövőben fokozódni fog. Elsejétől kezdve külön szénszállító vonatok gördülnek majd a fővárosba és a nagyobb vidéki iparcentrumok felé, hogy

az áramszolgáltatási lehetőségek javításával a termelőmunka az ipari üzemekben fokozottabban megindulhasson. Megemlítem még, hogy elkészült az ország 1200 hídjának teljes felmérése, és pótoltuk a teljesen elpusztult terv- és adatgyűjteményt. Folyamatban van a főváros hídjainak ideiglenes átépítése is, és így majd lehetségessé válik egyrészt a közúti forgalom kiépítése, másrészt a dunai hajózás megindítása, ami szintén erőteljesen hozzá fog járulni az ország gazdasági újjáépítésének meggyorsításához.

Sándor Pál

Szabad Nép 1945. máj. 1. III. évf. 31. sz. 3. l.

LEHET-E GYUFA NÉLKÜL ÉLNI?

Kiküldés a lehető legsürgösebben megtörténjék. Ezért

f. évi december hó 17-én délután 2 órára

a Pécsi Nemzeti Színházba meghívunk minden polgárt, aki a nemzetért, a hazáért és városáért dolgozni akar, hogy az ideiglenes nemzetgyűlés kiküldötteinek megválasztásában részt vegyen.

Biztosra vesszük, hogy az ideiglenes nemzetgyűlés összeülésével és a kormány megalakulásával kezdetét veheti az újjáépítés.

ÉLJEN AZ ÚJ, FÜGGETLEN, DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁG!

Nikolits Mihály főispán **dr. Holub József** rektor **dr. Esztergár Lajos** polgármester

gróf Teleki Géza és Vas Zoltán

az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottság pécsi kiküldöttei.

Magyar Kommunista Párt
Szociáldemokrata Párt
Független Kisgazda-, Munkás- és Polgári Párt és
Pécsi Szabad Szakszervezetek

Pécs polgárságához!

Vasárnap délután 2 órakor népgyűlés a Nemzeti Színházban

Vasárnap reggel hatalmas plakátok tudatták Pécs polgárságával, hogy a nemzet megmentése érdekében rövidesen ideiglenes nemzetgyűlés ül össze.

Pécs városa is hozzá akar járulni a kibontakozáshoz vezető munkához, ezért az ideiglenes nemzetgyűlést előkészítő albizottság megbízásából Pécsett is meg kell választani az ideiglenes nemzetgyűlés tagjait.

Az ideiglenes kormány megalakulásával megkezdődik a nemzeti újjáépítés.

A plakát utolsó soraiban ez áll: Pécs városa és bányavidéke 15 taggal vesz részt a nemzetépítő munkában. A nemzet érdeke azt parancsolja, hogy az ideiglenes nemzetgyűlés tagjai sorába való kiküldés a lehető legsürgősebben megtörténjen.

Éljen az új, független, demokratikus Magyarország!

Nikolits Mihály főispán, dr. Holub József rektor, dr. Esztergár Lajos, gróf Teleki Géza és Vas Zoltán ideiglenes küldöttek.

Mindenki ott legyen!

Új Dunántúl 1944. december 17. I. évf. 1. sz. 3. l.

A Törvényhozók Nemzeti Szövetségének ülése 1944. XII. 8-án a soproni Városháza nagy tanácstermében vitéz Jaross Andor elnöklete alatt

(Az ülés kezdődik 12 óra 31 perckor.)

Elnök: Megnyitván az ülést, megemlékezik a dec. 6-iki bombatámadásról. Ezzel kapcsolatban szóvá teszi a kibombázott képviselők és felsőházi tagok elhelyezésének kérdését, s bejelenti, hogy ebben az ügyben érintkezésbe fog lépni a város polgármesterével és az elhelyezési kormánybiztossal.

Ezután a jelenlegi hadi helyzetet ismertette, s örömmel jelentette be, hogy Kaposvárt sikerült felszabadítani, Pécs felszabadítása pedig órák kérdése.

Bejelenti, hogy a propaganda-látogatások az elmúlt héten is folytak, s eközben két tábort Rapcsányi László, kettőt pedig ő maga látogatott meg. Felkéri Rapcsányi Lászlót, hogy a tapasztaltakról tájékoztassa a N. Sz. tagjait.

Rapcsányi László: Előadja, hogy látogatásai során a Szent László páncéltörőkkel és a Hunyadi János páncélgránátos dandárral találkozott, amely egységeknél igen nagy harci kedvet tapasztalt. Az egyéb magyar erőknél tett látogatásai során azonban nem a legjobb benyomásokat szerezte, aminek oka az, hogy sokan attól félnek, ha kiviszik őket Németországba, akkor a nyugati fronton kerülnek bevetésre, nem pedig Magyarországon.

A Hunyadiak első hadosztálya készen van, a második szervezkedik. Ezek német egyenruhában járnak, magyar disztinkcióval. A Hunyadiak és a Szent László kivételével a helyzet nem megnyugtató.

Ugyanezt tapasztalta polgári vonalon is. Általában mindenki a menekülés gondolatával foglalkozik. Körmenden a Nyilaskeresztes Párt tagjait tegnap estig azzal gyűjtötték össze, hogy Németországba szállítsák át őket. Ezenkívül azt jelenti, hogy a Zala megyei Újdörögdpusztán van egy kiképzési keretet felállító parancsnokság. Oda megérkezett a „Röppentyű" páncéltörő fegyver, amelynek kezelésére a kiképzés megkezdődött. Ez 800 méterre kiválóan alkalmas. Be is vetették, s egy német ezredes azt mondotta, hogy nagyszerűen bevált. Ebből 70-et gyártanak naponkint, de a termelést napi 500-ra fel tudják fokozni.

A csepeli Weiss Manfréd-gyár áttelepítése kínosan folyik, az illetékes tényezők kétségbe vannak esve, hogy micsoda lehetetlen formában szabotálja a gyár vezetősége az üzem áttelepítését. A gyalogsági lőszergyártás szempontjából fontos gépek még ma is Pesten 50 garázsban vannak elhelyezve, és képtelenek hatósági intézkedést kiprovokálni az áttelepítésre és üzembe helyezésre. Ugyancsak a Weiss Manfréd-gyárnál történt, hogy egyes géprészeket áttelepítettek Etyekre és Devecserre, de még mindig csak beraktározva vannak, úgyhogy a gyár értékes gépei nem működhetnek. A lőszerellátással kapcsolatban előfordult, hogy elszállítottak 50 vagon lőszert, azt kirakták, s két nap múlva jött a parancs, hogy újra elvinni, és vitték tovább. Teljes a fejetlenség ezen a vonalon.

Elnök: Én a csallóköz–aranyosi tábort és az érsekújvári karpaszományos kiképzőtábort látogattam meg. Van néhány vezető tiszt, aki át tudja vinni a maga felfogását a tábor tagjaira is. Az előbbiben egy százados a parancsnok, és a legénység megértéssel fogadott minden hozzá intézett szót, pedig az előadás légiriadó alatt, egy iskola termében folyt le. Jól és keményen viselkedett minden egyes ember. A tisztikar azonban az október 15-i események után érdeklődik még ma is. Erről a kérdésről beszélnünk kell, mert akkor tisztán látnak. Nem tapasztaltam ilyen hangulatot Érsekújvárt, ahol 1600 karpaszományos van kiképzőtáborban. Az ezredes kijelentette, hogy az intelligens ember kisebb cso-

portokban használható, de ha 1600 intelligens embernek az ellátása és az élelmezése kívánnivalót hagy maga után, akkor könnyen forradalmi hangulat támad. Ő mondta, hogy nagyon keményen kell beszélni velük. Van köztük olyan, aki megszökik, ha Németországban kell folytatni a kiképzést. Az ellenséges propaganda, mely beszivárgott közéjük, azt hangoztatja, hogy a Németországban kiképzetteket a nyugati arcvonalon fogják felhasználni. Dienes őrnagy az eszterházai légvédelmi tüzér-kiképző táborban lévő tisztikar hasonló szelleméről tett közléseket. Arról beszélnek, hogy régen le kellett volna tenni a fegyvert, s Kállaynak volt igaza. Ezen a téren igen intenzív munkára van szükség. Dienes őrnaggyal tegnap beszéltem Budapesten. Ő is azt mondja, hogy propagandánkhoz közlekedési eszközökre van szükség. Egy megígért gépkocsi már itt van, kilátásba helyeztek még két gépkocsit. Bejelentem, hogy Váczy György képviselőtársunkat, aki tartalékos százados, már áthelyezték a Nemzeti Szövetség propagandaosztályához, s összekötőként fog működni.

Őrizetbe vettek ötvenkilenc fosztogatót

A legszigorúbb eljárást indítják meg a tettesek ellen

A pécsi rendőrkapitányságra az utóbbi napok folyamán mind sűrűbben érkeztek feljelentések ismeretlen tettesek ellen, akik betörtek elhagyott lakásokba, és nagyon sok esetben
széthordták a már régebben
raktárolt zsidó ingóságokat.
Az orosz katonai parancsnokság ismételten is parancsban tiltott meg minden rendbontást, hangoztatta, hogy az őrizet nélkül maradt va-

gyontárgyakat meg kell őrizni, azok elvitele tehát a legszigorúbban tilos. A felszólítás dacára is számosan nem tudtak uralkodni a felelőtlen szerzés mohó ösztönén. A megindított rendőri nyomozás során
eddig ötvenkilenc megtévedt pécsi
polgár került rendőri őrizetbe.
A rablott holmit természetesen bűnjelként lefoglalták. Valamennyi letartóztatott ellen a legszigorúbb megtorló eljárást tették folyamatba.

Új Dunántúl 1944. december 17. I. évf. 1. sz. 3. l.

Magyar Testvérek!

Amikor bejöttek városunkba az orosz csapatok szívünkben feltámadt mind az, ami a németek érdekét szolgáló Szálasi önkényuralma alatt el volt fojtva.

Horthy **azon nyilatkozata óta, hogy a háború további folytatása értelmetlen, sok magyar vér kiömlött hiába és sok magyar érték és vagyon pusztult el.**

A németek és ***Szálasi*** propagandája a Vörös hadseregről becsapott bennünket. Azt mondták, hogy a papokat lemészárolják, a férfiakat Szibériába, a gyerekeket Oroszországba hurcolják. Mindebből egyetlen szó sem igaz. **Ellenkezőleg, mi meggyőződtünk arról, hogy a Vörös Hadsereg nem tör életünkre, a templomokat nem rombolja le és nagylelkűen viselkedik velünk szemben, egészen másként, mint a németek.**

A németek bejövetele városunkba minden életet leállított. A Vörös Hadsereg viszont az életet akarja elindítani. Engedélyezik az istentiszteletet, szorgalmazzák az iskolák megnyitását, elindítani akarják a leállított gyárakat, az ipart és a kereskedelmet biztosítani akarják. Mindenkinek munkát és kenyeret adnak.

Visszaállítják mind azt, amit a németek szétromboltak. Ercsiből a németek által elhurcolt 34 családot az oroszok segítségével visszatelepítették és azok visszakapták javaikat.

Elmultak felettünk már az életünkért való aggódás és rémület napjai. Újból kezdhetjük most már békés munkás életünket.

Kedves Testvéreim, ne késlekedjünk, kezdjük meg haladéktalanul a munkát, mindenki a maga helyén végezze a kötelességét. A Teremtő segítségével, aki bennünket megszabadított a német igától, dolgozhatunk a mi jobb jövőnkért.

Ercsi, 1944 december 7.

[illegible]

DÖMÖTÖR ISTVAN
esp, p.sb.

> **Ez a röplap igazolványként szolgál magyar honvédek és tiszteknek, akik meg akarják adni magukat a Vörös Hadseregnek.**
>
> **Эта листовка служит пропуском венгерским офицерам и солдатам для перехода на сторону Красной Армии.**

1833. **20. 12. 41.**

Hírek

......

Két elemi iskolában megindult a tanítás. A Vörös Hadsereg illetékes katonai parancsnokságának a pécsi tankerület kir. főigazgatójával közölt rendelete alapján Baranya vármegye és Pécs szb. kir. tanfelügyelője közli, hogy az oktatás a Bártfa utcai és megyerikertvárosi állami népiskolák I–IV. osztályaiban f. évi december hó 20-án újból megkezdődik. Az oktatás naponta 10 órától 13 óráig tart, és azon nemcsak az említett népiskolákba már beírt iskolakötelesek vehetnek részt, hanem bármely megfelelő korú, a város területén lakó más iskolakötelesek is.

......

El kell távolítani a házak faláról a régi hirdetményeket. A város vezetősége felhívja a háztulajdonosokat, hogy a házak falain lévő régi hirdetményeket azonnal távolítsák el. Aki a rendeletnek nem tesz eleget, megbünteti.

Új Dunántúl 1944. december 19. I. évf. 2. sz. 2. l.

Délután 3 órakor tartja előadásait a Pécsi Nemzeti Színház Hétfőn az „Évá"-val nyitott a társulat

A nemzet napszámosai, mint annyiszor már a nehéz időkben, most is teljesítik kötelességüket. A Pécsi Nemzeti Színház együttese készen áll, hogy ismét folytassa a kultúra szolgálatát. A kényszerszünet után hétfőn délután 3 órakor újból megkezdve előadásait, Lehár Ferenc „Éva" című nagyoperettjét hozta színre. A vegyesen orosz katonákból és magyarokból álló közönség a várakozáson felül nagy számban töltötte meg a színház nézőterét, bizonyságául annak, hogy az emberek kultúrszomja a nehéz időkben is él.

A színház a változott időknek megfelelően ezután egyelőre délután 3 órai kezdettel tartja előadásait, kivéve a karácsonyi ünnepeket, amikor a tervek szerint délelőtt 11 órakor is tartanak előadásokat, még meg nem állapított műsorral. A nehézségek miatt a színház egyelőre csak felújításokat tud hozni, de természetesen az igazgatóság mindent megtesz annak érdekében, hogy rövidesen új színdarabokat is műsorra tűzhessen.

A színház e heti műsora a következőképp alakul: csütörtök: Tacskó, péntek, szombat, vasárnap: Luxemburg grófja, hétfő, kedd: Csavargólány.

Az előadásokról ezután kétnyelvű plakátok tájékoztatják a közönséget, amely reméljük, fokozott mértékben támogatja a derék pécsi színészeket, akik minden körülmények között teljesítik kötelességüket.

Új Dunántúl 1944. december 21. I. évf. 4. sz. 2. l.

Kedden a főbb vasútvonalakon megindult a Dunántúlon a forgalom

Pécs, dec. 20. A háborús helyzetből való örvendetes kibontakozásnak mind több jele mutatkozik pécsi, illetve dunántúli viszonylatban is. Pécsett már a felszabadító orosz hadsereg parancsnokának megértése folytán teljesen normálisnak mondható jelleget öltött az élet képe, s most a helyzet szilárdulásához nagymértékben hozzájárul, hogy a főbb vonalakon kedden már megindult a személyforgalom is. Egyelőre a Pélmonostor–Pécs, Újdombóvár–Kaposvár, Pécs–Bátaszék, Bátaszék–

Újdombóvár, végül a Bátaszék–Szekszárd–Czecze viszonylatban (itt feltételesen) indult meg a személyforgalom.

Értesülésünk szerint az egységes menetrend megállapítására már össze is ültek az érdekeltek, és az Új Dunántúl legközelebbi számában már módunkban is lesz közölni az érvényes, pontos menetrendet. – Anynyit máris megírhatunk, hogy megszüntetik a különböző kocsiosztályokat, és egységes menetjegyeket adnak ki az egységes kocsikra.

Új Dunántúl 1944. december 21. I. évf. 4. sz. 1. l.

Hogyan lehet a harcokban megrongált Pécs régi képét helyreállítani?

Ötletekkel segítsünk a nehézségeken

Állandóan visszatérő problémája Pécs városának azoknak a rongálásoknak az eltüntetése, amelyeket a háború okozott Pécs városképén. Egyaránt érdeke a tulajdonosoknak és az iparosságnak, hogy ezeket a munkákat, természetesen az adott körülmények és lehetőségek között, meg lehessen oldani. Sokan azonban tájékozatlanok abban a tekintetben, milyen lehetőségek állanak rendelkezésre, melyek a munkák, amelyeket azonnal el lehet és el kell végezni, és melyek azok, amelyek egyaránt függnek az időjárástól és a rendelkezésre álló anyagoktól. Az alábbiakban röviden áttekintést nyújtunk ennek a kérdésnek különböző vonatkozásairól.

Egyike a legsürgősebb feladatoknak a megrongált lakóházak, illetőleg üzletkirakatok helyreállítása. Érdeklődésünkre azt a felvilágosítást kaptuk, hogy a lakóházak ablakainak kijavításához szükséges kisebb méretű üvegek rendelkezésre állnak, valószínűleg akkora mennyiségben is, amennyi a mutatkozó hiányok pótlására szükséges. Itt úgy kell eljárni, hogy az érdekelt leméreti a pontos nagyságot, elviszi egy üvegeshez, aki a jegyzéket lebélyegezve igazolja az igényt, majd ezzel az igénylőlappal a városháza mérnöki hivatalában kiutalási engedélyt kér. A kirakatüvegeknél sajnos rossz a helyzet. Ezek egyáltalában nem állnak rendelkezésre, úgyhogy itt az ötletességnek kell segítségül jönnie. Sokan vörös eternitlapokkal, azok összeszegezése útján próbálják időlegesen megoldani az üveghiányt, de vannak, akik deszkákkal, lécekkel pótolják a hiányzó anyagot. Tekintettel arra, hogy mind ilyen eternitlapokat, mind pedig deszkadarabokat szerezni lehet, ajánlatos legalább ilyen módon eltüntetni az itt-ott még kitörten meredező kirakatokat.

A falak helyreállítása annál is inkább könnyű feladatnak látszik, mert Pécsett szerencsénkre nem olyan méretű a kártétel, hogy nagyobb szabású munkát venne igénybe, hiszen nincs is tudomásunk arról, hogy házak dőltek volna össze, mindössze kisebb-nagyobb sérülésekről, rongálódásról lehet szó. Anyag is volna ezeknek a helyreállításához, azonban a téli idő miatt ezekkel kell a legtovább várni, mert tavasz előtt kilátástalan még csak megkísérelni is.

A zárak, ajtók, ablakszerkezetek javítására szintén megvan a lehetőség, mert mind a szükséges nyersanyag, mind pedig a kellő szakember rendelkezésre áll. Ezen a területen teljes apparátussal folyik a munka, mert annyi fa- és vasanyag, amennyi a károk pótlásához kell, annak ellenére rendelkezésre áll, hogy már a felszabadulás előtt is ebben a két nyersanyagban rosszul álltunk. Természetesen arra egyelőre nem lehet számítani nyersanyaghiány miatt, hogy új dolgokat lehessen készíteni.

A tetőfedés és ácsmunka feladatai szintén a javításokra kell hogy szorítkozzanak. Értesülésünk szerint erre hasonlóképpen mód és lehetőség van, amennyiben van annyi is, amennyivel a megrongált tetőszerkezeteket ki lehet javítani, illetőleg a Deutsch és Lauber-féle telepeken tárolva van annyi cserép, amennyi a legszükségesebb javításokra elég. Ha

az idő kicsit megengedi, ezen a területen is megindul a munka, amely kisebb arányokban különben sem szünetel, mert a javítások folynak.

Amint látjuk, száz százalékig tehát nem vagyunk tehetetlenek, mindössze egy kis ötletesség kell ahhoz, hogy ahol pótolhatatlanok a hiányok, ott egy más megoldást keressünk.

Az Ipartestület egyébként máris megkezdte egy kataszternek a felállítását. Kérdőíveket küldöttek ki, amelyeken adatokat kérnek a különböző szakmák iparosaitól, milyen állapotban van a műhelye, megvannak-e a szükséges szerszámai, hogy áll nyersanyag dolgában, hány embert tud foglalkoztatni stb. Mihelyt ez a kataszter elkészül, minden tekintetben tisztában lehetünk feladatainkkal és a rendelkezésre álló megoldási lehetőségekkel.

A közönség ilyen körülmények között tanúsítsa a legnagyobb megértést, tartózkodjék attól, hogy a rendelkezésre álló árukat egyrészt felvásárolja, másrészt a nem feltétlenül szükséges munkát elvégeztesse, mert esetleg olyanoktól vonja el az anyagot, illetve lehetőséget, akiknek nagyobb szüksége van rá.

Sokkal fontosabb egy lehetőség, amelyet az Új Dunántúl szerkesztősége a város vezetőségének figyelmébe ajánl. Lehetséges ugyanis és több mint bizonyos, hogy ez is a helyzet: a felszabadult magyar városok mindegyike valamilyen anyagból bizonnyal rendelkezik felesleggel. Meg kellene kísérelni, hogy a városok érintkezésbe lépjenek egymással, tájékoztassák egymást a rendelkezésre álló anyagokról a felesleg kicserélésére. Így megtalálják az utat és lehetőséget, hogy mindaddig, amíg bele tudunk kapcsolódni a nemzetközi kereskedelem vérkeringésébe, a magunk erejéből oldjuk meg a legégetőbb kérdéseket.

Új Dunántúl 1945. január 3. II. évf. 2. sz. 3. l.

Tanügyi hírek

. . . .

Diáksapka és iskolai jelvények viselése. Sajnálatos módon terjedni kezdett az a szokás, hogy az iskolák növendékei nem viselték a diáksapkát és az iskolai jelvényeket. A tankerületi főigazgató a város katonai parancsnokával való megbeszélés következtében felhívja az iskolák igazgatóit, tanárait, az érdekelt szülőket és tanulókat, hogy e téren is tartsák meg az iskolai előírásokat. Egyben nyomatékosan figyelmezteti a tanulókat, gondolják meg, hogy a mai súlyos időkben milyen fontos a magyar jövőt jelentő ifjúság fegyelmezett, udvarias és engedelmes s mindenki számára példamutató nemes magatartása.

Új Dunántúl 1945. január 3. II. évf. 2. sz. 4. l.

Hírek

. . . .

– Minden üzletet ki kell nyitni. A város hatósága utolsó felhívással fordul a kereskedőkhöz és iparosokhoz, nyomatékosan figyelmeztetve őket, hogy üzleteiket minden körülmények között tartsák nyitva, még akkor is, ha áruhiány vagy egyéb okból ez nehézségekbe is ütköznék. A felhívás eredménytelensége súlyos következményekkel járhat az engedetlenkedőkre.

. . . .

Új Dunántúl 1945. január 3. II. évf. 2. sz. 3. l.

Kedden megkezdte működését az első pécsi „gyufagyár”

Jövő héten már piacra kerül a pécsi gyufa
Diákok a „közvilágítás” szolgálatában

Úgy hozta a sors, hogy sok tekintetben vissza kellett térnünk a primitívebb életformához. A civilizáció sok megszokott kényelme, mint kiderült, nem tartozik az élet lényegéhez. Le lehet mondani róla.

De például lehet-e gyufa nélkül élni?

Milyen furcsa, hogy az elektromos világítás korában is azt kell rá válaszolni: nem!

Márpedig gyufa nincs! Ha nincs, itt van a pécsi ötletesség, hát csináljunk.

Ott Márton, akit mint jónevű pirokémikust ismernek a pécsiek, nemcsak elgondolta, hanem meg is próbálta ezt a hiányt pótolni. Ott állunk vele a „gyárnak” berendezett kis konyhafélében, ahol éppen azzal foglalatoskodik, hogy hársdarabokat hasogat szét gyufaszálvékony kis rudacskákra, egy idős bácsi mozsárban valamit tör, és a mozsár csengése beszélgetésünkhöz a kísérőzene. Két széles asztal, nagy márványcsészékben különféle masszák, kosarakban, teknőkben fahasábok, az asztalon egymás mellé sorakoztatott, szárításra kész kis gyufaszálak, fekete sisakkal, a gyúlékony anyaggal bevonva.

– Minden kézi erővel munkálódik meg – mondja jóízű mosollyal, mikor látja meglepetésünket a „gyár” felett. – Nincsenek gépeink!

– Avasson be nagy vonalakban a titokba, hogy is készül a gyufa!

– Ha már készülne. De előbb fát kell szereznünk. Aztán kézi erővel a megfelelő nagyságú hasábokra vágni. Megnehezíti a munkát, hogy csak hársfát lehet a mi körülményeink között használni, s ebből kevés áll rendelkezésre. A gyufa hosszának megfelelőre hasított hasábokat aztán a gyalupadra szerelt késsel először vékony lapokra, majd a lapokat gyufaszál vastag pálcikákra vágjuk. Jobban mondva vágja a fiam. Ezeket kötögetjük, paraffinrétegbe mártjuk, kiszárítjuk, utána egyenként minden szálat bemártogatunk a keverékbe. Két-három napi száradás kell hozzá, hogy használható legyen. Ezután következik a csomagolás. Higgye meg, elmesélni könnyebb, mint megcsinálni.

– Mi volt az oka, hogy a gyártás, mint említette, csak ma, kedden indult?

– Nyersanyaghiány. Tűzijátékok készítésénél maradt anyagom áll csak rendelkezésemre. Aztán hosszan, körülbelül száz kísérlet után jöttem rá a legalkalmasabb keverékre, míg megtaláltam azt az összetételt, amely kifogástalan.

Mutatja is egy porcelántányér mélyén a fekete masszát, olyan, mint a kulimász.

– Elméletileg mennyi gyufát tudnak gyártani?

– Körülbelül 10–15 lelkes diákgyereket állítunk be. Már délután teljes üzemmel meg is indul a gyártás. Úgy számítjuk, hogy egy óra alatt 1000 szál gyufát sikerül bemártani a keverékbe, s így 10 ember teljesítményét véve alapul, tíz órai munkával 10 000 szál gyufa készülhet el. 50 szálat számítva egy dobozba, 180–200 doboz a termelési arány. Természetesen ez optimista számítás, amiből le kell ütni azt az időt, amennyi pl. a dobozokba rakással eltelik, arról nem is beszélve, hogy a dobozok dörzsfelületét is nekünk kell elkészíteni, úgyhogy minden késedelmessé teszi szándékunkat, hogy tömegesen dobhassuk piacra a gyufát.

Megmutatja a kis dobozt, amelyből máris rendeltek 10 000 darabot. Felírása: METEOR BIZTONSÁGI GYÚJTÓ. Első pécsi gyufagyár. Pécs. Báthory u. 14. Ízléses, szép kis doboz, de semmit sem beszél arról a sok munkáról, ami kell hozzá, hogy tele legyen gyufával, s felvillanjon a kis pálcák végén a piros láng.

Éppen ekkor hoznak egy pemzlit, amivel majd a doboz dörzsfelületét kenik be. Ma ez is probléma. És mennyi ilyen apró nehézség húzódik meg úgyszólván minden hozzávaló anyag mögött.

– Hogy lehetne a város a gyártás segítségére?

– Nyersanyagok rendelkezésére bocsátásával. Kellene klórsavas káli, kénantimónium, barna kőpor, gyanta, vörös foszfor és ragasztószer. A ciszterci gimnázium már jó példával járt elöl. Adott vagy fél kiló barna kőport. Bizonyára másutt is akad valamelyik anyagból felesleg. A köznek tesznek szolgálatot, ha rendelkezésemre bocsátják, mert a magam erejéből nem juthatok hozzá.

A beszélgetés alatt egyre recseg a hasító kés alatt a fa, a kis Ott lány szorgalmas keze egyre több szálat mártogat a masszába, sorakoznak a fekete gyufák. Ahogy megfigyelem, akármilyen gyakorlattal csinálja is az ügyes kéz a hasogatást, nem sikerül teljesen egyenletes hasábocskákat hasítania, úgyhogy sok rosszul hasadt szálat ki kell mustrálni.

– Mikorra várhatja a közönség, hogy piacra dobja gyártmányait?

– Az első tételt már a jövő héten, ha valami nehézség nem jön közbe.

– És mennyibe fog kerülni egy doboz gyufa?

– Erre a kérdésre nem tudok még érdemben válaszolni. Az egész gyár altruista vállalkozás, de azért nem kívánhatják tőlem, hogy ráfizessek. Hadd mondjam el, hogy tizenhat fillért fizetek a mohácsi dobozgyárnak a skatulyáért, a címke is pénzbe kerül, a fiúk sem dolgoznak ingyen: meg kell hát várnom a termelést, mennyit tudunk előállítani, attól teszem függővé, melyik az a legkisebb ár, amiért piacra dobhatom.

Egy-két nevető arcú fiatalember tűnik föl a laboratórium-konyha ajtajában. Ezek már a gyár munkásai. Szeretném látni, hogyan fognak hozzá az új foglalkozáshoz, de erre már nincs idő, annál is inkább, mert valószínűleg előbb majd a műhelyt rendezik be: padokat, asztalokat, kályhát állítanak a munkahelyre, mert ezek elengedhetetlen kellékek. Aztán majd egyre ügyesebbek lesznek a gyakorlatlan kezek, ügyesednek a mozdulatok, és halmozódik a szárító asztalon a sok gyufaszál, hogy egyszer majd pár nap múlva meginduljon a dobozok sokasága a fogyasztók felé.

Civilizáció? Gépkorszak?

Gyürkőzz neki te lélek, te szellem, és gyűrd le a nehézségeket, még ha olyan magasak is, mint a hegyek!

Mindennél erősebb az ember!

Új Dunántúl 1945. január 5. II. évf. 4. sz. 3. l.

A hős kereskedő

fogalmát eddig, valljuk meg, nem nagyon ismertük, s egy kicsit el is mosolyodik az olvasó, ha a két szó kapcsolatát látja. Pedig a kereskedő is lehet hős, ha azon a helyen, amelyre hivatása állította, megállja a helyét, és a vesztett háború okozta mélyrehullásban tudásával, gyakorlatával és a valóban jó kereskedő ezer ötletességével és szívósságával igyekszik embertársain, a körülötte élő emberek közösségén s végeredményben nemzetén segíteni.

Mert lehet hős az ember, nemzetének hőse, ha életét adja egy szent s valóban igaz ügy szolgálatáért, lehet hős, ha az egész nemzet ügyéért a gépek mellett dolgozik, ha a bányában meghal, vagy a mozdonyon vigyáz száz és ezer ember életére, de éppígy lehet hős akkor is, ha a legnehezebb körülmények között megtesz mindent azért, hogy embertársait ellássa azokkal a legszükségesebb árukkal, amelyek a létfenntartáshoz annyira szükségesek, amelyek eltűnése az élet elsorvadását jelenti, s amelyek előteremtése bármilyen csekély mennyiségben is, de mégis azt jelenti, hogy a mélybehullt élet magához kezd térni, és reménysugárt ad arra, hogy ismét felemelkedjünk.

Pécs városa már háromszor is felszólítást intézett a kereskedőkhöz, nyissák ki mindannyian üzletüket, még akkor is, ha árujuk alig van, vagy akkor is, ha ezer más akadály tornyosul elébük. Tudjuk jól, mit jelentett a nagy megrázkódtatás, hogy a háború hulláma itt vonult el

a város felett, s bizony ez a hullám elöntött és sokszor el is söpört mindent az útjából, néha csak romokat vagy éppen semmit sem hagyva hátra. De a jó kereskedőt éppen az jellemzi, hogy ötletességével, ügyességével ott is segít, ahol már szinte semmi remény sincs erre – s a semmiből is teremt valamit. Nincs élesztő a városban? – egy gyár most anyaélesztőt igyekszik kikísérletezni. Nincs gyufa? – egy vállalkozó most elölről kezdi a gyufagyártást, szinte Irinyinél. A jó szándékú kereskedő, aki nemzete felemelkedésében segíteni akar, még a föld alól is teremt árut, s ha kell, egy ideig áru nélkül is nyitva tartja üzletét, mert ezzel is példát mutat a felemelkedésre.

Kinyitni a boltokat, sokezernyi kis példát adni a nemzet összességének a nagy felemelkedésre! Így építjük majd nagyra az új és demokratikus Magyarországot, amit a fasizmus véres kalandja döntött a mostani szakadékba. Aki pedig ebben nem segít, az ellenségünk, és megérdemli, hogy a legszigorúbban eljárjanak ellene.

Új Dunántúl 1945. január 5. II. évf. 4. sz. 1. l.

Eddig negyven postahivatalt sikerült üzembe helyezni

A Postaigazgatóság mindent megtesz a nehézségek kiküszöbölésére

A legtöbb ember, amikor megírja a maga levelét, megvásárolja rá a bélyeget, és bedobja a postaszekrénybe, nem gondol arra, milyen hatalmas szervezet kell ahhoz, hogy a pár grammos kis levél eljusson a címzetthez. Annál kevésbé tudja, ha ilyen hatalmas szervezet valamilyen okból megbénul, micsoda erőfeszítések kellenek az újjászervezéséhez.

A magyar posta európai intézményét természetesen szintén nagy próba elé állította a háború. Így a pécsi Postaigazgatóságot is, amely a helyén maradt, és törhetetlen energiával dolgozott azon, hogy a nehézségeket, amelyek vannak, legyőzze, és minél előbb zökkenők, fennakadások nélkül láthassa el munkáját.

Az alábbiakban megkíséreljük tiszta képét nyújtani, mi a helyzet a postán, mik azok a nehézségek, amelyekkel meg kell küzdenie a szervezésnek, melyek a már megoldott problémák s melyek azok, ahol a közönség türelme és belátása elengedhetetlen.

– Mi az oka annak – vetjük fel a kérdést tájékoztatónknak –, hogy a posta nagy erőfeszítése, dicséretes törekvése ellenére is zökkenők vannak a postaszolgálatban?

– Az ideiglenes nehézségek jó része kívül áll a posta intézkedési lehetőségein, azért egyelőre ezeket nem is tudjuk elhárítani. Itt a közönségtől megértést és türelmet kell kérnünk.

– Mégis, hol a baj?

– Szervezési nehézségekkel küzdünk. Ezek nagyjából kétfélék. Egyrészt abból származnak, hogy nincs mozgóposta, úgyhogy csak a vasútvonalak mentén tudjuk a postahivatalokat és -ügynökségeket megnyitni, másrészt nem is tudjuk berendezni az ügynökségeket, mert nincs vállalkozó, aki a levélhordást, kézbesítéseket stb. vállalja. Ezen úgy igyekszünk segíteni, hogy a községeket buzdítjuk, a maguk hatáskörében, lehetőségeik közt oldják meg a kérdést. Lassan, fokozatosan itt is javulás várható.

– Eddig hány postaállomást sikerült megszervezni?

– Eddig? Negyvenegy postaállomás és -ügynökség működik. Íme, elsorolom.

Bátaszék, Bonyhád, Bükösd, Decs, Dombóvár, Egerág, Harkány, Hird, Hosszúhetény, Kaposvár I., Kaposvár II., Kaposvár III., Kővágószőllős, Mágocs, Magyarbóly, Máriagyüd, Mecsekalja, Mecsekszabolcs, Mohács I., Mőzs, Nagykozár, Pellérd, Pécs I., Pécs II., Pécs

III., Pécs IV., Pécs V., Pécs VI., Pécs VII., Pécs VIII., Pécsvárad, Siklós, Szekszárd, Szentlőrinc, Szigetvár, Tolna, Újdombóvár, Újpetre, Vasas, Villány, Bakóca-Godisa ü., Kozármislény ü.

– Ezekre a postaállomásokra a postaküldeményeket felveszik, természetesen így is számolni kell azzal, hogy valami váratlan akadály jön közbe, de azért a postát felelőssé tenni nem lehet és nem szabad. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni a közönség türelmetlenségével szemben, hogy három vonal mentén tudunk csak dolgozni, éspedig a pécs–bátaszéki, a pécs–mohácsi és a pécs–dombóvár–kaposvári vasútvonal mentén. Mihelyt új vasúti vonalak kapcsolódnak be a forgalomba, a posta azonnal újabb postaügynökségeket kapcsol be a hálózatba.

– Mi van a környékbeli postával?

– Itt is kényszermegoldásokhoz voltunk kénytelenek folyamodni. Ha nem túlságosan nagyok a távolságok, akkor a környékbeli falvakat gyalogpostával kötjük a központhoz.

– Mi a helyzet a bélyegellátás területén?

– Eddig még nem érkezett hozzánk olyan panasz, hogy nincs elég bélyeg. Ha felvetődik a probléma, akkor természetesen igyekszünk megoldást találni. Ilyennek kínálkozik mindjárt a felülbélyegzés, ami lehetővé teszi, hogy a feltétlenül szükséges forgalmat biztosíthassuk. Itt jegyzem meg, hogy egyéb postai cikkben, csekklapokban stb. tudomásunk szerint egyelőre elég mennyiség áll rendelkezésre.

– A telefonösszeköttetések terén van-e valami új?

– Az orosz katonai parancsnokság megértése és készsége a helyi forgalmat, mint ismeretes, készséggel lehetővé tette. Itt a szükséges javítások már részint elkészültek, részint munkában vannak. Embereink teljes erővel dolgoznak, hogy a hibás vonalakat megjavítsák.

A posta tehát dicséretes buzgalommal dolgozik az újjászervezésen, a közönséget pedig csak kérhetjük, szeretetteljes türelemmel legyen, amíg a nehézségeket sikerül legyűrni.

Új Dunántúl 1945. január 6. II. évf. 5. sz. 3. l.

Szálasiék hazug propagandája 12 akasztófát látott a pécsi Széchenyi téren

Egy veszprémi menekült elmondotta, hogy az ottani helyi lap jelentéseket közölt a dunántúli orosz előrenyomulás útjába esett magyar városok életéről. Ezekben a tudósításokban többek között Pécsről is sok szó esett. A kiváló értesülésekkel rendelkező tudósító azt írja, hogy a pécsi Széchenyi tér fáin (?) sorban lógnak az akasztott emberek, és a téren tizenkét akasztófát állítottak fel, és a kivégzések mindennapos látvánnyá váltak a városban. A lelkiismeretlen és nyilvánvaló célzatú nyilas rémhírterjesztés eme legújabb csúcsteljesítményét ezennel átadjuk a legilletékesebb fórumnak – Pécs város nagy nyilvánosságának.

Új Dunántúl 1945. január 11. II. évf. 8. sz. 1. l.

Pécsett nagy az érdeklődés az orosz irodalom és nyelvkönyvek iránt, csak a könyv kevés

Úgy vagyunk kissé, mint a szigetre sodródott hajótörött: széjjel kell néznünk, és szemügyre venni a birodalmunkat. Mink van, mink hiányzik, melyek azok a lehetőségek, amelyekhez nyúlhatunk, hol vannak erőforrásaink, és milyen mértékben számíthatunk ezekre.

Az alábbi cikkel egy riportsorozatot indítunk el, amelyben a véletlen adta sorrend szerint tartunk seregszemlét, hogy beszámoljunk a közönségnek: íme, így állunk.

Az orosz–magyar érintkezés problémája tette szükségessé, hogy a könyvpiac általános helyzetével mindjárt bevezetőnek foglalkozzunk.

Dr. Karl Lajos, aki informált bennünket, néhány fontos problémára hívja fel a figyelmet, amelyek megoldásától súlyos érdekek függnek.

– Mi az általános helyzet a könyvpiacon? – szegezzük informátorunk mellének az első kérdést.

– Pécsett hét könyvkereskedés van nyitva, és mivel az utánpótlás teljesen megszakadt, a meglevő készletekből éldegélünk. A közönség karácsony előtt olyan érdeklődést tanúsított a könyvek iránt, mint még soha, úgyhogy készleteinket alaposan felvásárolták. Már a német megszállás alatt sem volt rózsás a helyzet, anyaghiány miatt, és ez az elszakítódás következtében csak bonyolultabbá teszi a könyvforgalmat. A könyv, a legnemesebb szórakozás és elfeledkezés eszköze, nagyon megfogyott.

– Milyen művek iránt volt különösebb érdeklődés?

– A modern magyar szépirodalom volt a legkapósabb, de keresték a modern angol szerzőket is. Ami orosz fordítás raktáron volt, mind elkapkodták. Sajnos semmiféle irodalom nem áll rendelkezésre, hogy kielégítse azt az érdeklődést, amely szláv könyvek, főleg az orosz iránt megnyilvánul.

– Mi volna a legsürgősebb feladat?

– Mi, könyvkereskedők, magunk is szívesen vállalkoznánk olyan művek megjelentetésére, amelyek akár szótár, társalgó könyvek vagy szépirodalom formájában az orosz–magyar viszony elmélyítését szolgálnák, azonban szembe kell néznünk azzal a nehézséggel is, hogy nincs elég papír, és a nyomdák teljesítőképessége sincs arányban az érdeklődéssel. Nagyon fontosnak tartanám, ha valamilyen úton-módon lehetőség adódna ilyen művek megjelentetésére, melyek a kereskedőket érintő üzleti szemponton túl a kulturális kapcsolatokat is szolgálnák.

– Milyen árukkal rendelkeznek még?

– Csekély könyvkészleteink mellett papír és zenemű eladására korlátozódunk. Itt is csökkennek a készleteink, és mivel utánpótlás nincs, ezek közeli kimerülésével kell számolnunk. Várjuk intézményesen az

utánpótlás megoldását. Addig is szeretnénk nyilvánosságra hozni azt a kérésünket, hogy a ma meglévő papírmennyiséget a nélkülözhetetlen nyomtatványok mellett szabadítsák fel olyan irodalom megjelentetésére, amely az orosz–magyar megértést szolgálja. Merem hinni, hogy ez a kívánságom nem lehet közömbös a felszabadító orosz hadsereg parancsnoksága számára sem, mert első lépés volna az orosz–magyar kapcsolatok kimélyítése felé, ha elsősorban megérteni tudnák egymást a két nemzet fiai.

A pécsi könyvkereskedések kirakatai lassan megüresednek. A könyv, a leghívebb barát – természetesen csak időlegesen –, kezd hiányozni. Önmérsékletre, beosztásra van szükség, készletgazdálkodásunk legésszerűbb kihasználására, hogy úgy a legsürgősebb feladatokat, mint a jövő problémáit gyümölcsözően tudjuk megoldani. A helyzet nem kilátástalan, és az átmeneti idők elmúltával javulni is fog. Addig türelem és beosztás.

Új Dunántúl 1945. január 14. II. évf. 11. sz. 3. l.

Tizenöt tagú cigányzenekar játszik vasárnap óta a moziban

Érdekes újítást vezetett be a Park mozi. Vasárnap óta Jónás Bandi cigányprímás vezetésével egy 15 tagú cigánybanda játszik, önálló műsorral, amely nagyszerűen egészíti ki a mozi kitűnő filmjeit.

A mozit, amikor ezt az újítást bevezette, az az elgondolás vezette, hogy a zenészeken is segítsen, akik a vendéglők és kávéházak zárva tartása következtében nem muzsikálhatnak, de ugyanakkor érdekes csemegével is fűszerezte műsorát. Remélhetőleg a közönség szívesen fogadja a próbaképpen csak egy hétre műsorba iktatott cigányzenét,

amely, ha a közönség tetszésével találkozik, állandó műsora is lehet a moziknak. Annyi bizonyos, hogy a vasárnapi bemutatkozás igen sikerült. A kitűnő film magyar beszéddel, a cigánybanda egyórás, pompásan összeállított, orosz balalajka-számokat is felölelő műsora, a négy Walt Disney-trükkfilm együtt nem mindennapi szórakozásnak bizonyult. Meg vagyunk róla győződve, hogy a közönség helyesléssel fogadja a mozi vezetőségének újítását, és a cigányzenészek – legalább átmeneti időre – továbbra is belekapcsolódnak a mozik műsorába.

Új Dunántúl 1945. január 16. II. évf. 12. sz. 4. l.

Készítsünk házilag élesztőt

Az olvasó levelesládája

Az elmúlt hetek folyamán ugyancsak sok szó esett a kenyérsütés nélkülözhetetlen segédanyagáról, az élesztőről. Sok terv és szándék került felszínre, de az élesztőgyártás nagy kérdése mégsem jutott megnyugtató megoldáshoz. Most egy kedves előfizetőnk, Schneider Alajos harkányi malomtulajdonos kereste fel levélben lapunk szerkesztőségét, és közölte, hogy nem olyan nagy probléma az élesztő, mint ahogy azt a „jó városiak" hiszik, mert bár ott sincsen élesztő, azért a felesége olyan fánkot elkészít, hogy bárki megnézhetné. De az élesztő-pótlószer receptjét is leírja olvasónk, és ez lehetővé teszi, hogy a pécsi háziasszonyok is kipróbálják az új élesztő-pótszert. Tekintettel arra, hogy a nehéz küzdelmeket folytató magyar háztartásoknak mindenben segítségére szeretnének lenni. Itt közöljük a harkányi receptet:

A megkelt, kész kenyértésztából kb. 2 kg kenyértésztát kiveszünk. Erre a kenyértésztára 1 maréknyi finomra darált (frissen darált) kukoricalisztet szórunk, jól összegyúrjuk, és kelni hagyjuk. Ha megkelt, ezt a műveletet háromszor megismételjük, de minden esetben egy kevés langyos vizet adunk a tésztához, hogy az ne legyen túl kemény. A harmadik keltetés után a tésztát kekszvastagságúra nyújtjuk, és cca. 4 × 4 cm nagyságú kekszalakra vágjuk és megszárítjuk. Ezek a megszáradt tésztadarabok azután mint élesztő használhatók fel kenyérsütéshez és minden egyéb más célra is.

Nagy érdeklődéssel várjuk, hogy az eredeti vidéki jótanács be fog-e válni a városi háztartásokban. Mindenesetre örömünkre szolgálna, ha a háborús hiányok egyikét ezzel megszüntetnünk sikerülne.

Új Dunántúl 1945. január 25. II. évf. 20. sz. 4. l.

Sikerült megszervezni a városi mentőszolgálatot, két mentőállomás áll a betegek rendelkezésére

A háború átvonulása Pécsett felborította a mentőszolgálatot is. Végre hosszas tárgyalások után sikerült ezen a téren is odáig eljutni, hogy a betegszállítást eddig végző önkéntes mentők mellett megszervezték az éjjeli mentőszolgálatot is, amely súlyosabb esetekhez már kocsit is tud biztosítani. Értesülésünk szerint a betegszállításokat csütörtöktől kezdve már két mentőállomás látja el. A város belterületén, rövid úton végezhető beszállításokat nappal a svéd vöröskeresztes kórház mentőegyesülete végzi, abban az esetben, ha a szállításhoz nem elengedhetetlen a kocsi használata. Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy betegszállításokhoz kocsit csak szülő nők, vérző betegek vagy súlyos balesetek számára lehet igénybe venni, más esetben mindig csakis orvosi rendeletre szabad kocsit igényelni. Természetesen nem vonatkozik ez a rendelkezés a kül-

telki betegekre, akiket másként, mint kocsin, nem lehet kórházba szállítani. Ezzel kapcsolatban nyomatékosan figyelmeztetik is a közönséget, hogy csakis a legsürgősebb esetben, és csak súlyos betegeknél igényeljen lófogatú kocsit. Mindenkinek érdeke, hogy ezt a rendelkezést a legszigorúbban betartsa.

A csütörtöktől fogva a közönség rendelkezésére álló két mentőállomás közül az egyik a svéd vöröskeresztes kórházban, a másik pedig a Jókai tér 5. szám alatt megszervezett mentőállomáson, a közszállítási hivatalban működik. Reggel fél nyolc órától este 16 óráig a közszállítási hivatal keretei között működő mentőállomás és a svéd vöröskeresztes kórház mentőállomása egyképpen a közönség rendelkezésére áll, hangsúlyozva, hogy a vöröskeresztes kórház csak rövid úton való, fogat nélküli betegszállítást tud ellátni. Este 16 órától reggel nyolc óráig a két mentőállomás nem tud betegeket szállítani, úgyhogy ha sürgős esetben éjjel is mentőkre szorul valaki, akkor Rákóczi út 3. szám alatt veheti igénybe a mentőket, de csakis lófogatú kocsit igényelhetnek, hangsúlyozva, hogy csakis szüléshez, vérzés esetében, vagy komolyabb balesetekhez.

A mentőket a következő számokon lehet hívni telefonon: Reggel fél nyolctól délután 16 óráig 17-38, 16 órától reggel fél nyolcig 04, míg a svéd vöröskeresztes kórház reggel nyolc órától délután 16 óráig 18-47 alatt hívható.

Új Dunántúl 1945. január 27. II. évf. 22. sz. 2. l.

A mérték betelt

Most már aztán igazán elég volt a nyilas és sváb rémhírterjesztés és bagolyhuhogás beteges képzelődéseiből és szájrádiójából; ennek most már a legkomolyabban véget kell vetni. Jól tudjuk, honnan fúj a szél, azoknak a soraiból, akik annak idején elsőnek adtak hitelt a göbbelsi propagandának, és terjesztették a Hiób-hírt arról, hogy ha az oroszok ide bejönnek, a polgári lakosságot Szibériába deportálják, előbb persze mindenkit megnyírnak, és a koponyára számot tetoválnak, minden papot kivégeznek, a templomokat felgyújtják stb. stb., se vége, se hossza. Mi sohasem áltattuk magunkat azzal, hogy ha az arcvonal harcai áthullámzanak fölöttünk, az éppen farsangi mulatságot jelent a számunkra, mindig tudtuk, hogy keservesen meg kell fizetnünk a nácik és nyilasok vétkeiért, de azt is tudtuk, hogy a göbbelsi propaganda egetverő hazugságai csak azért hangzottak el, hogy minél több embert menekülésre kényszerítsenek, és a német birodalom kényszermunkásaivá tegyenek. S lám, a templomok nyitva vannak, s eddig még egy polgárt sem vittek el Szibériába.

Amit azonban most fecsegnek, az minden mértéken túlcsordul. A Vörös Hadsereg bevonulása után politikai téren nagylelkűnek mutatkozott, és nem kerestette ki azonnal a volt nyilasokat és németbérenceket (mint tette volna ellenkező esetben a Gestapo), hanem átnézett rajtuk, és futni hagyta őket, abban a hitben, hogy most már ők is láthatják: a germán fasizmus világa mindörökre eltűnt. Múltak a hetek és immár a hónapok, és ezek a germán és nyilas lelkű fenevadak most előmerészkednek odújukból, s a falhoz lapulva és gyáván, de terjesztik buta és elcsépelt rémhíreiket: hogy az iskolás lányokat majd egy szép napon összegyűjtik az oroszok, és elviszik, hogy a partizánok ennyi és ennyi ezer embert irtanak majd ki Pécsett, hogy Tito Pécsre jön, beszédet mond, és aki nem tűzi ki akkor a vörös zászlót a házára, jaj lesz annak (ezért jelent meg hirtelen Pécsett annyi kis vörös zász-

lócska), később aztán jól értesült hírek arról, hogy a németek már elfoglalták Apatint meg Baját, hogy az oroszok már elhagyják Pécset, s még a kopaszra nyírt embereket is elfelejtik magukkal vinni. A tudatos gonoszság és hazugság példáit tovább kár itt felsorolni, de egyet mindenesetre érdemes leszögezni: azt, hogy ennek a leleplezett nyilas és hitlerista propagandának haladéktalanul véget kell vetni! A túlzott nagylelkűség néha káros. Most már mi, magyar polgárság és magyar munkásság várjuk el a rendőrségtől, hogy a legszigorúbban büntesse az ilyen gyáva és aljas árulók mesterkedéseit; mindazokat, akik effajta híreket terjesztenek, internálják vagy vigyék közmunkára, s ha kell, találjanak ellenük még szigorúbb megtorlást. De a fecsegésből, a rémhírterjesztésből elég volt; pellengérre a bűnösökkel, akik még a hitlerizmus haldoklásának utolsó napjaiban is a győztes új világot akarják ostoba szájpropagandájukkal megszabotálni...

Új Dunántúl 1945. január 29. II. évf. 24. sz. 1. l.

Budapestre címzett levelet is felvesz a posta

A postaforgalom lépésről lépésre terjeszkedik. Mint ismeretes, sikerült az összeköttetést megteremteni a Dunától keletre fekvő országrészekkel, és a szívós munka most újabb eredménnyel járt: mától kezdve a pécsi posta Budapestre címzett közönséges levelet is továbbít. Mint értesültünk, a közvetlen levélforgalom helyreállítása ellenére ajánlott leveleket a posta egyelőre nem tud felvenni.

Az örvendetes hírrel kapcsolatban figyelmeztetik a közönséget az alábbiakra: mivel lehetséges, hogy a címzett bombázások, a legutóbbi felszabadító harcok következtében eltávozhatott korábbi lakóhelyéről, ajánlatos, ha a feladó a levélre több címet is felír, mindazt a lehetséges

lakást megjelölve, ahová hozzátartozója esetleg távozhatott. Ezzel az elővigyázatossággal megszabadul a posta attól, hogy hiába keresse a címzettet, a feladónak pedig növekszik az esélye, hogy levele nagyobb valószínűséggel jut hozzátartozója, ismerőse kezéhez.

A pécsi Postaigazgatóság, amely a szervezés nagy munkáját igazán dicséretes eredménnyel végzi, most azon dolgozik, hogy életbe léptesse a rendszeres csomagszállítást is Pécs és Budapest között. Ez a feladat egyelőre még sok nehézségbe ütközik, de közölhetjük, hogy remény van rá, rövidesen megvalósul, és a posta már csomagszállításra is vállalkozik.

Addig is türelem és elismerés a posta hatalmas erőfeszítései iránt.

Új Dunántúl 1945. február 27. II. évf. 47. sz. 3. l.

Szabadságünnep a Nemzeti Színházban

Zsúfolásig megtöltött nézőtér előtt folyt le a magyar népi felszabadulás márciusi szabadságünnepének díszelőadása vasárnap délután. A társadalom minden rétege képviselte magát a közönség soraiban. Erkel Hunyadi László operájának gyönyörű nyitányával kezdődött az előadás, mely után dr. Szabó Pál Zoltán ünnepi beszéde következett. Az előadás a negyvennyolcas időket megelőző földbirtok-politikát ismertette, és annak igen gyászos következményeit a későbbi időkben. A magyarság 1848. március 15-én vesztette el a szabadság teljes lehetőségét, mert megkezdett szent forradalmát nem fejezte be – mondotta dr. Szabó Pál Zoltán. Beszélt a kapitalizmus elnyomó politikájáról a munkássággal szemben. A reformok elsikkadása tette még mélyebbé és a proletárság – hangoztatta, és végül felhívta a munkásságot a reakció elleni harcra.*

Kár, hogy az előadó adathalmazokat vegyített beszédébe, mert az ünnepi beszéd hangulatát erősen szürkítette a statisztika különben értékes anyaga. Utána a Szabad Szakszervezetek egyesített férfikara dalokat adott elő szép sikerrel, majd Csuka Zoltán Március üdvözlése című, hatalmas dinamikájú költeményét szavalta el hatásosan. Az izzó tartalmú verset a közönség tapsviharral köszönte meg.

Később Madách: „A Civilizátor" c. egyfelvonásos komédiáját adta elő a színházi együttes. A szellemes darab Arisztophanész modorában a svábság, illetve a germánság aljasan hódító törekvéseit és csúfos bukását mutatta be éles, szatirikus hangon. A szereplők között különösen kitűnt Náday Pál mint Civilizátor. Aztán Szigeti Pál színművész egy Petőfi- és egy Arany-verset szavalt átütő sikerrel, majd egy Petőfi- és egy Ady-költeményt adott elő a Magyar Kommunista Párt szavalókórusa, szép előadásban.

Végül egy gyönyörű élőkép zárta be a díszes műsort, mely alatt a Szózatot, majd a Szovjetunió himnuszát játszotta a színház zenekara. A kép magaslatán egy orosz és egy magyar katona kézfogása jellemezte a jelen időket, a két nép tiszta barátságát. Nagyon szép és megható jelenet volt. A közönség szűnni nem akaró tapsvihara közt hullott le a függöny, és mi most már biztosan tudjuk, hogy a magyar szabadság nem veszett el, hanem erősebb lesz, mint bármikor.

K. Gy.

Új Dunántúl 1945. március 20. II. évf. 64. sz. 3. l.

Elég a pánikból!

Szolgálati beosztásom módot nyújt rá, hogy gyakran bejárjak Pécsre. Így megismerhettem Pécs lakosságának valamennyi rétegét. Pécs város Baranya vármegye székhelye és a város kulturális emlékei jóleső érzéssel töltik el az itt járó idegent.

Pécsi látogatásaim alkalmával tapasztalhattam, hogy a németek drávai hídfője nyugtalanítja a város lakosságát. Vészhírek terjedtek el, hogy a németek visszajönnek. A németek itt rekedt ügynökeire és az egyszerűbb emberekre mély benyomást gyakorolnak ezek a hírek. Egyesek már a város kiürítéséről is fecsegnek.

De miért volt mindez? Mi, bolgár katonák sok száz kilométer távolságból jöttünk el, hogy harcoljunk a népek szabadságáért. Megesküdtünk, hogy a végsőkig folytatjuk a harcot a német banditákkal szemben, és ezért a célért mi életünket is készek vagyunk feláldozni. Mi elhagytuk otthonainkat, és magyar földön harcoltunk a magyar nép szabadságáért.

Most érkezik a hír, hogy vitéz katonáink teljesen megsemmisítették a németek hídfőjét. Ugyanakkor a Szovjet Távirati Iroda jelenti, hogy a Balaton menti harcokban a németek 20 000 embert és 600 tankot vesztettek. – Pécs polgárai! Dolgozzatok nyugodtan. A bolgár, orosz és jugoszláv katonák ismerik a módját, hogyan kell megfélemlíteni a német megszállókat, és tudják, hogy miért harcolnak. Tehát a pánikból elég volt. Halál a fasizmusra – szabadság a népnek!

Todor Popov
haditudósító, politikai biztos

Új Dunántúl 1945. márc. 24. II. évf. 68. sz. 1. l.

Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg még a németeké! Ott még gyilkolnak, rabolnak a nyilasok!
Munkások, parasztok, polgárok!

Fel a Vörös Hadsereg oldalán hazánk felszabadítására!

Magyar Kommunista Párt

Negyvennégy szakcsoport és közel 20 000 tag tartozik a szabad szakszervezetekhez

Rövid bepillantás a szabad szakszervezetek működésébe

Az élet visszatér rendes medrébe, és Pécs dolgozói folytatják régi munkájukat. A dolgozók munkakedvét nem kis mértékben befolyásolja a körülmény, hogy az új, demokratikus Magyarország kormányzati rendszere nemcsak hogy nem gátolja a dolgozók érdekképviseletének szabad működését, hanem elő is segíti azt. A szabad szakszervezetek az ország felszabadított részeiben mindenütt megkezdték működésüket, és az eddigi eredmények beszédes bizonyítékai a szabad szakszervezetek elengedhetetlen szükségességének. Az Új Dunántúl munkatársa felkereste dr. Ormos Györgyöt, a dél-dunántúli kerületi szakszervezeti bizottság ügyésztitkárát, hogy bővebb felvilágosítást kérjen tőle a helyi és környékbeli szakszervezetek megalakulásáról, munkájáról és programjáról.

– A dél-dunántúli kerület szakszervezeti bizottsága Pécs székhellyel a felszabadítás után azonnal megalakult – mondja dr. Ormos György ügyésztitkár. – Ezzel messze megelőztünk sok más vidéki kerületet, és megállapítható, hogy Pécsett mintaszerűen fejlődött ki a szakszervezeti élet. A dél-dunántúli szakszervezetek tagjainak létszáma megközelíti a 20 000-et, és ebből 80 százalék egyelőre Pécsre esik, mivel a vasútforgalmi korlátozások miatt nehéz az érintkezés a vidékkel. Amennyiben a vasúti forgalom helyreáll, és a vidékkel fel lehet venni a kapcsolatot, a taglétszám el fogja érni a 30 000-et.

– Hány szakcsoportja van a pécsi kerületnek?

– Negyvennégy, és valamennyiről elmondható, hogy kifogástalanul működik. Az egyes szakcsoportok tagjai alkotják az összmunkásságot, amely alatt a szellemi, fizikai, ipari és földmunkások értendők.

– Mi jellemzi a kormányzat és a szakszervezeti bizottságok viszonyát?

– A kormányzat a gazdasági élet legfontosabb tényezőjének tekinti a szakszervezeteket. Rendeleteiben ismételten utal a szakszervezeti bizottságokra, és mind több feladat megoldását bízza rájuk.

Új Dunántúl 1945. ápr. 1. II. évf. 74. sz. 6. l.

Jelentések a földreform-rendelet hatásáról

Somberek-Görcsönydoboka, Hercegszabar, Szür-Himesháza, Püspökmárok, Majó-Nagyvárad, Versend és Szajk községekből érkeztek be a minap az ottani földigénylő bizottságoktól a jelentések, amelyek mind arról számolnak be, hogy a földreform-rendelet a földműves lakosság körében igen nagy örömet keltett, és a nép mindenütt igen komoly érdeklődéssel kíván hozzáfogni a nagy és nehéz feladatok megoldásához.

– Ezekben a jelentésekben örvendetesen megmutatkozó nemzeti öntudat is hangot kap. – A somberek-görcsönydobokai jelentés elpanaszolja, hogy ott a faluban még mindig folyik a németesítő világ, és a hazaszökdöső SS-legények izgatnak a magyarság ügye ellen. – Versend és Szajk községekben a nehézségeket az okozza, hogy a földek megműveléséhez nem áll rendelkezésre megfelelő igaerő. – Mindenütt mégis a cselekvő akarat és segítő szándék nyilvánul meg, és éppen ezért remélhető, hogy a sorsdöntő fontosságú magyar földkérdés megoldásának útjából erős akarattal minden akadályt el lehet hárítani.

Új Dunántúl 1945. ápr. 1. II. évf. 74. sz. 6. l.

A magyar föld munkáshősei

A magyar mezőkön, ezeken a gazdag, termő földeken megindult a küzdelem a termésért, amit a magyar nép szép kifejezéssel mindig „életnek" nevez. A föld munkásai a nehéz viszonyok közepette is megértették az óriási feladatokat, amelyek vállaikra nehezedtek a kenyércsata során, s nemcsak teljesítik átlagos fokon a kötelességüket, de már akadnak olyanok is, akik hőseivé válnak a munkának, mert a magyar leleményesség, lelkesedés minden lehetőségét kimerítik, hogy megállják a helyüket.

A gazdasági felügyelőség, amely kiterjeszti figyelmét arra is, hogy ezeket az embereket szem előtt tartsa, már több helyről kapott jelentést a kitűnő teljesítményekről. Így Pécsaranyoson *Vér* Valér 14 holdas kisgazdát kell kiemelni, aki legnagyobbrészt készen van az esedékes munkával, de nem éri be azzal, hogy a sajátját megmívelte, hanem tanácsokkal, lelkesítéssel tanítja többi gazdatársát, hogyan lehet és kell megbirkózni a nehézségekkel.

Hirdetmény.

A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya R. T. nagymányoki és szászvári szénbányáinak üzemi bizottsága a mezőgazdasági szénfogyasztók részére a következő csereüzletet ajánlja fel:

Kapható:

1 mázsa aknaszén 15 kg. buzáért,
1 „ „ 16 „ [illegible]
1 „ „ 15 „ zabért,
1 „ „ 8 „ [illegible]
1 „ „ 10 „ [illegible]
1 „ „ 25 „ [illegible]
1 „ „ 0·50 „ [illegible]
1 „ „ 0·60 „ [illegible]
1 „ „ 15 drb tojásért.

Mivel a csereüzlet részére rendelkezésre bocsátott szénmennyiség csak áru ellenében adható el, csereszenet áruért azon vevők is kaphatnak, akiknek hatósági szénvásárlási igazolványuk nincsen.

Brikettgyárunk rendszeres üzembehelyezése után brikettet is cserélünk élelmiszerre. A cserénél 1 q brikett 2 q aknaszénnek számít.

Kelt Nagymányokon, 1945. évi junius hó 12-én.

A Tolna-Baranyai Bányaigazgatóság
Üzemi bizottsága.

[illegible]

Az önzetlen példaadás két hőse *Misota* József uradalmi szakfelügyelő és *Truka* István uradalmi intéző is, akik a máriatelepi szőlőben fizetés nélkül saját maguk metszik reggeltől késő estig a szőlőt, amely ráadásul a birtokreform hatálya alá esik, és nem tudni még, ki lesz a gazdája. Hogy ne menjen bitang sorba, a két ember munkáshiány folytán így teljesíti kötelességét a föld iránt.

Somogyban *Vida* János az, aki példaként állítható a nép elé. A felügyelőség értesülése szerint többet elvégzett a munkából, mint a falu talán együttvéve.

Ezek azok az emberek, akik megértették az idők szavát, és fáradságot nem kímélve a nehézségeken ötletekkel, szorgalommal teszik túl magukat, és hozzájárultak ahhoz, hogy a magyar föld meghozza az idei termést is, mindannyiunk, az egész nemzet boldogulására.

Új Dunántúl 1945. ápr. 1. II. évf. 74. sz. 2. l.

A Baranya megyében igénybe vehető, illetve megváltásra kerülő földbirtokok

A földreform, amely mélyreható változásokat van hivatva életre hívni a magyarság évszázadok óta megmerevedett társadalmi kereteiben, a megvalósulás útján van. Ezer és ezer munkára vágyó földéhes paraszt áll készen a végtelen magyar határban, hogy birtokába jutva a föld, megmunkálja.

De hol vannak ezek az igénybe vehető földek és kinek a birtokában vannak?

A gazdasági felügyelőség szívességéből alkalmunk van közölni a névsort, amely feltünteti a száz holdon felüli nagybirtokokat, amelyeken a közeljövőben a saját urává vált magyar földműves gazdálkodhat, a saját maga és az ország boldogulására. A járásonként csoportosított kataszter a következő:

HEGYHÁTI JÁRÁS

Horváth Mihály, Mágocs, 270 kh., ebből 203 kh. szántó, gr. Majláth György, Bakóca, 5152 kh., ebből 112 kh. szántó, Schalk Gáspár, Bakóca, 843 kh., ebből 495 kh. szántó, Kósdi György, Gödreszentmárton, 569 kh., ebből 398 kh. szántó, br. Puchner Károly, Bikal, 240 kh., ebből 204 kh. szántó, Borbély és Szücs, Alsómocsolád, 451 kh., ebből 340 kh. szántó, Kling és társai, Nagyhajmás, 308 kh., ebből 242 kh. szántó, br. Puchner testvérek, Hegyhátmaróc, 671 kh., ebből 503 kh. szántó, Errich (Emmel) János, Szászvár, 170 kh., ebből 105 kh. szántó, Sándor Dániel, Felsőmindszent, 147 kh., ebből 125 kh. szántó, Fischer Jenő, Szatina-Kishajmás, 273 kh., ebből 115 kh. szántó, Sziebert Ida, Pécs, Mária u. 16. hsz. (Okorvölgy), 232 kh., ebből 149 kh. szántó, Mausch Sándor, Kaposszekcső, 509 kh., ebből 356 kh. szántó, Beck György, Szalatnak, 202 kh., ebből 179 kh. szántó, M. Kir. Állami Erdészet, Mecsekjánosi, 2007 kh., ebből 269 kh. szántó, özv. Puch Ferencné, Liget, 607 kh., ebből 389 kh. szántó, Közjóléti Szövetkezet, Oroszló, 342 kh., ebből 183 kh. szántó, Gothár István, Oroszló, 314 kh., ebből 235 kh. szántó, özv. Dőry Ödönné, Jágónak, 778 kh., ebből 501 kh. szántó, Vida János, Meződ, 243 kh., ebből 234 kh. szántó.

. . . .

Új Dunántúl 1945. ápr. 1. II. évf. 74. sz. 5. l.

Földosztás Zalában

Szombathely felszabadítása

Az első helyszíni beszámoló a nyilasuralom végnapjairól – Szálasi személyesen próbált „rendet" teremteni a lázongó városban

A Vörös Hadsereg diadalmas előrenyomulása döntő csapást mért a Szálasi-hordákra, és rohamléptei nyomán felszabadult az egész Dunántúl. A szombathelyi fegyház rácsai mögött több száz ártatlanul megkínzott ember várta ezt a pillanatot, és közülük egy már meg is érkezett Budapestre. Egyelőre még ágyban fekvő beteg, és testén még látszanak az „emberies" bánásmód nyomai, de arca sugárzik a boldogságtól.

– Mint politikailag gyanúsat – mondja – a nyilasok a Margit körútra vittek, s innen kerültem a kiürítés alkalmával a sopronkőhidai fegyházba.

– Ügyemet váratlanul rendes bíróság elé utalták, és áthelyeztek a szombathelyi fegyházba. Mindennap dolgozni vittek, az ide menekült „Igazságügyminisztériumot" takarítottuk. A fegyőrök öntelten hangoztatták, hogy megindult a nagy német offenzíva, amely megfordítja a háború sorsát, és a német páncélosok már Budapest határában járnak.

– Ám egy napon a hangulat gyökeresen megváltozott. A fegyőrök nem törődtek már velünk, izgatottan sugdolóztak, és takarítás közben láttuk, milyen idegesen szaladgáltak a tisztviselők a hivatalban. Két nap múlva, vasárnap, megjelentek fölöttünk a vörös csillagos repülők, és elpusztították a pályaudvart. Dolgozni nem mentünk többet, mert a minisztériumban megszűnt a munka. A tisztviselők fellázadtak, nem akartak a kiürítési parancsnak eleget tenni. Nekik is elég volt. Hétfőn megérkezett a városba maga Szálasi, és személyesen kényszerítette a fellázadt embereket a határátlépésre. Úgy akart szavának súlyt adni, hogy összecsomagoltatta a Szombathelyen felhalmozott élelmiszerkészletet, és el akarta szállíttatni. Ez hatott. A minisztérium lázasan csomagolni kezdett. Angolszász bombázók azonban keresztülhúzták számításukat,

mert a már bevagonírozott élelmet egy jól sikerült bombaszőnyeggel elpusztították. A rablás nem sikerült.

– Szerdán megindult a kiürítés. Bennünket is el akartak szállítani Sopronba, ám mielőtt a kísérő nyilasok értünk jöttek volna, egy őrmester jóvoltából mindnyájan kiszabadultunk. Kinyitotta a kaput, és azt mondta: siessenek! Két társammal kimentünk a városba élelemért. Az utcán akkor már teljes volt a felfordulás. Páncélosok, autók, motorkerékpárok torlódtak egymásra, a katonák elcsigázottan poroszkáltak, némelyikük verítékben úszva hadonászott, de hasztalan, nem tudott rendet teremteni. Feltűnt nekünk, hogy nagyon kevés magyar katonát látunk. Megkérdeztünk egyet, aki éppen egy láda szivarral igyekezett a közeli határ felé. Azt mondta, hogy ő bizony nem tud semmit, nekik azt mondták, menjen, ki merre lát. Többen lemaradtak, sokan meg elbújtak és civilbe öltöztek. Nekik elég volt – mondják.

– Tudtuk, itt a vég, s a felszabadulás nem késhet már sokáig. S csakugyan, hajnaltájt bevonult Szombathelyre a Vörös Hadsereg.

– Jelentkeztünk a parancsnokságon, ahol nagyon előzékenyen hozzásegítettek bennünket ahhoz, hogy minél gyorsabban hazajöhessünk. Az út nagy részét autóval tettük meg. Útközben alkalmunk volt látni azt a rettenetes pusztítást, amit a visszavonuló csapatok csináltak, s megcsodáltuk azt a csodálatos szervezettséget, amellyel a Vörös Hadsereg csapatai azonnal a bevonulás után hozzáfogtak a károk kijavításához.

Győri András

Szabad Szó 1945. április 4. XLVII. évf. 7. sz. 4. l.

Vámszedők

vetik ki hálójukat a földbirtokrendezéssel kapcsolatos ügyekre, és a beijedt volt volksbundisták minden riadt pislogása pengőkben fejeződik ki. Álügyvédek és zugírászok hatalmas konjunktúrája van kialakulóban, de reméljük, hogy a hatóságok a legszigorúbban rá fognak csapni erre az új politikai feketepiacra, és nem fogják tűrni, hogy a mohó nyereségvágy megszállottjai munka helyett ilyen úton jussanak olyan nagy pénzekhez, amilyent a dolgozó magyar sok évi munkával sem tudna megszerezni magának. Ugyanakkor mondja ki a Nemzeti Bizottság: senki sem foglalkozhat a földbirtokrendezési ügyben fizetett tanácsadással, ha személyében akár magával a földbirtokrendezéssel, akár a Nemzeti Bizottsággal, akár pedig a népbíráskodással kapcsolatban tisztséget visel. A legszigorúbb összeférhetetlenséget kell megállapítani ezekre az ügyekre nézve, és forradalmi szigorúsággal kell büntetni minden zavarosban halászó vámszedőt.

ZT.

Új Dunántúl 1945. ápr. 8. II. évf. 79. sz. 3. l.

A magyar föld

felszabadulásának nagy napjait éltük át. A Vörös Hadsereg nem is három hét alatt kiseperte a náci hordát, amelyek Nyugat-Magyarország jelentős részét megszállva tartották, és három hét előtt elvakultságukban még azt hitték, hogy ismét rátámadhatnak a magyar fővárosra. Hová lettek a „nagy dunántúli német offenzíva" pimasz budapesti suttogó propagandistái, akik rémületet és zavart akartak kelteni azzal, hogy „a németek Óbudát lövik", és „Nagytéténynél védősáncot ásnak az oroszok"? Tolbuchin marsall már Bécset vívja, és ettől úgy elállt a

lélegzetük, hogy suttogni sem tudnak! Vagy mind lakat alá kerültek már? Nem, talán csak új alkalomra várnak, hogy megtörjék a demokratikus Magyarország népének napról napra szebben, cselekvőbben kibontakozó országépítő vágyait és nagyszerű energiáit. De íme, hiába minden: a suttogó propaganda helyett a tények beszélnek – egyetlen talpalatnyi magyar föld sincs már Hitler uralma alatt, és egyetlen magyar falucskában sem leng már a községházán a nyilaskeresztes szégyenlobogó.

De a magyar föld még egészen más értelemben is felszabadult ezekben a napokban: teljesen felszabadul a magyar feudalizmus uralma alól is, és a népé lesz! A földreform történelmi jelentőségű jótéteményében most már a Dunántúl is részesülni fog, az Esterházyak és Festetichek százezerholdas birtokainak szűkebb hazája, ahol a „magyar történelmi osztály", vagyis a magyar nép örök kisemmizői a legnagyobb biztonságban érezték magukat. Megtörik a magyar klerikalizmus is, mert a szó szoros értelmében elveszti lábai alól a talajt. Viszont földhöz jut a puszták népe, Baranya és az Ormánság egyke- és egysevidékeinek kihalófélben levő magyarságát megmenthetjük, hiszen végre földet kap a föld koldusa – maga és gyermekei számára. Eddig is azért pusztult a Dél-Dunántúl magyar népe, mert fiai számára nem volt hely a földön! Felszámolja a földreform a volksbundista svábság földjeit is, amelyet a magyar nép kárára harácsolt össze. A Dunától a Lajtáig magyaroké a föld – visszahódítjuk a magyarságnak, amit jogtalanul rabolt el tőle a csendesen beszivárgó vagy fegyveresen reátört németség.

Vegyünk mély lélegzetet: 1848 nagy napjai óta először mondhatjuk – Magyarország a miénk!

Népszava 1945. ápr. 6. 73. évf. 40. (59.) sz. 1. l.

Egy hónapja

nagy izgalom és fejetlenség uralkodott a városban. Napról napra közelebb jött a front, aknák robbantak, a géppuska kattogása mind élesebbé vált, és a náci banditák soraiban is nyugtalanságot lehetett észrevenni. Aztán a nagy nap hajnalán – az éjszakát már mindenki az óvóhelyen töltötte – futótűzként terjedt el a városban: menekülnek a németek. Bábeli zűrzavarban kavarogtak az utakon a járművek, induló német kocsikra rémült nyilasok kapaszkodtak, aztán... Többet jó ideig nem lehetett látni. Ismét és ismét felvijjogtak az aknák, és dörrenést dörrenés követett. Ekkor tudta meg a város, hogy a németek halálra ítélték. Felrobbantották a Back-malmot – suttogták elszoruló torokkal az óvóhelyeken. Ég a Karolina-malom! Ég a Dobozgyár! Levegőbe röpítették a Baross-hidat! Égnek a vasúti raktárak! Felrobbantották a Rába-hidakat, a Duna-hidat, ég az egész város. Mi lesz velünk? – sötétlett mindenkiben a szörnyű kérdés. Úgyis elvittek már mindent. A raktárakat kifosztották, a gyárakat leszerelték, és most, ami megmaradt, azt is elpusztítják. Hadászati szükségesség? Ez nem igaz, mi jelentősége van a malmoknak, raktáraknak, szövőgyáraknak az ő szempontjukból? Semmi. Egyszerűen gyűlölnek bennünket. Azt akarják, hogy az üszkös falak között az éhenhaltak hullái gyűljenek rakásra.

Lassan, végtelenül lassan teltek a percek. A lövések ritkultak, aztán csend lett. Kiderült a város felett az ég, a ragyogó márciusi nap elöntötte a várost, és a sötét odúkból néhányan előmerészkedtek. Elmentek a németek, de még nincsenek itt az oroszok. Déli 2 órakor aztán a város keleti szélén az utakon szürke ruhás férfiak tűntek fel. Oroszok, itt vannak az oroszok – futott a hír szájról szájra. Két fáradt, poros arcú harcos közeledett az első házsorokhoz. Olyan gondtalanul, nyugodtan sétáltak, mintha csak véletlenül tévedtek volna ide. De aztán megindult az áradat. És akkor már tudtuk, hogy órák alatt a szovjet

diadalmas, legyőzhetetlen csapatai elérték Szombathelyt, Pápát, és Sopron előtt állnak...

Így történt, és azóta szabadok vagyunk, ma egy hónapja.

Szabad Győr 1945. ápr. 27. I. évf. 3. sz. 1. l.

A Szabad Győr első száma

Ma kisütött a nap. A város mintha új életet nyert volna. Az emberek megjelentek, már mosolyt is láttunk. Az üzleteket takarítják, lassankint elindul a rég várt szabad élet.

Hírekre vágyunk. A rossz emlékű újság épülete előtt csoport állt. Bent a nyomdában kattogott a szedőgép, az asztalon ott feküdt a Szabad Győr fejléce, és az első oldal fölé hajolva a szedőből lett szerkesztő korrigálta a lapot. Történelmi pillanat tanúi lettünk... A szabad Győr szabad sajtójának első számát pár perc múlva nyomja a gép! Mintha Petőfi szelleme lebegne itt. De érzi ezt mindenki, aki jelen van. Mindenki úgy dolgozik, mintha saját magának dolgozna. A jövő Magyarországának szelleme tölt el mindenkit: a munka öröme. A munka magunkért, munka a népért. A felelős szerkesztő csillogó szemmel figyeli a munkát. A gépmester már várja, hogy indulhasson. A kiadóhivatal igazgatója a pártoknak és a város vezetőinek szóló tiszteletpéldányok címszalagjait nézi át a kiadóhivatal vezetőjével. A többiek lázas gyorsasággal dolgoznak. A szedő, a tördelő, a berakónő. Ők azok, akik a történelmi lappéldány születésénél jelen voltak. Ők azok, akikről a közönség sohasem olvas, de akiknek a munkája nyomán asztalára kerül a lap.

Még pár perc, és meghatottan vesszük kezünkbe a nyomdafestéktől friss lappéldányt, a Szabad Győr első számát.

Kint süt a nap. Sietve megyünk a Kazinczy ucca felé az első példányokkal. Minden járókelőnek felcsillan a szeme, amikor az újságot meglátja kezünkben. Sajnáljuk, hogy nem adhatunk belőle mindenkinek. A karmelitáknál szól az orgona. Bemegyünk, hogy a sok más köszönnivaló mellett azt is megköszönjük az Istennek, hogy szabad megírni, szabad megmondani, szabad kinyomtatni azt, ami a szívünkben van.

Bozzay Dezső

Szabad Győr, 1945. ápr. 26. I. évf. 2. sz. 2. l.

AZ ELSŐ SZABAD MÁJUS

Nyílt levél a két munkáspárt valamennyi szervezetéhez és tagjaihoz

Elvtársak!

A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt közösen fordul hozzátok, hogy ezzel is nyomatékot adjon a munkásosztály és ezen túlmenőleg az egész magyar demokrácia legfontosabb kérdésének, a két párt szoros együttműködésének.

Az ideiglenes nemzetgyűlés és a nemzeti kormány, a fiatal demokráciának e két intézménye a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártokra támaszkodik.

Ennek a tömörülésnek legfontosabb pillére a két munkáspárt összefogása.

Minél szorosabb, közvetlenebb ez az összefogás, annál gyorsabban irthatjuk ki a reakció és a nyilas métely gyökereit, takaríthatjuk el a romokat, s annál biztosabban foghatunk az új, erős, népi Magyarország felépítéséhez. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a két párt minél szorosabb együttműködése a magyar demokrácia döntő tényezője. Az egyre merészebben jelentkező reakció és a lappangó nyilasság legnagyobb reménye az, hogy sikerül éket vernie a két munkáspárt közé, hogy előbb csak meglazítsa, s ha lehet, később szétszakítsa azokat a kötelékeket, melyek ma a szociáldemokrata és kommunista pártot egybefűzik.

Ezért tartjuk szükségesnek, hogy nyomatékosan felhívjuk a figyelmeteket arra, hogy fűzzétek szorosabbra az együttműködést. Most fordulunk hozzátok, amikor a gyűlölt német fasizmusra a dicső Vörös Hadsereg és az angolszász hatalmak a végső csapásokat mérik, amikor közeleg az annyit óhajtott béke, s küszöbön áll sokat szenvedett hazánk újjáépítésének megkezdése.

Minden közös célkitűzésünket valóra tudjuk váltani, ha az előttünk álló nagy és nehéz feladatok felismerésében az eddiginél szorosabban dolgozunk együtt.

Mindenütt, ahol kommunisták és szociáldemokraták együtt harcolnak, a városi közgyűlésen és községi képviselőtestületekben, a nemzeti bizottságokban, a gyárak üzemi bizottságaiban, a földigénylők között, az igazoló bizottságokban az eddiginél szorosabbra kell fogni az együttműködést. El kell kerülni minden eszközzel azt, hogy az ilyen testületekben a két munkáspárt bármilyen kérdésben is szembekerülhessen egymással.

Ne forduljon elő, hogy az egyik vagy másik párt a fiatal demokrácia szerveibe beszivárgott, vagy arra kívülről ható reakciós erőkkel szavazzon, vagy annak útját egyengesse.

A reakció számára nincsen biztatóbb látvány, mint az, amikor a két munkáspárt képviselői egymás ellen szavaznak. Ezt minden körülmények között el kell kerülni. Gondoskodni kell arról, hogy a közgyűlések vagy bizottsági ülések előtt a két párt képviselői ott is előre megállapodjanak a fontosabb kérdésekre vonatkozólag, ahol nincsenek állandó összekötő bizottságok, s így biztosítsák a kommunisták és szociáldemokraták egységes fellépését.

Nyomatékosan fel akarjuk hívni az elvtársak figyelmét a szakszervezetekben folytatandó közös munka fontosságára. A szakszervezetek a

múltban a magyar munkásmozgalom szilárd oszlopai voltak. Jelentőségük most, az újjáépítés küszöbén még növekedni fog.

Minden kommunista és szociáldemokrata tartsa egyik legfontosabb kötelességének, hogy erősítse a szakszervezeteket, segítse felépítésüket, járuljon minden módon hozzá, hogy a szakszervezetek ne csak hamarosan kiheverjék azokat a sebeket, melyeket a letűnt reakció és fasiszta barbárság ütött rajtuk, hanem gyors és erőteljes virágzásnak induljanak.

Ennek viszont legbiztosabb záloga a két párt elvtársi együttműködése és vállvetett, közös munkája.

Külön fordulunk azokhoz a szociáldemokratákhoz és kommunistákhoz, akik az elmúlt 25 esztendő folyamán nemegyszer állottak egymással szemközt, s akiknek emiatt most nem könnyű kéz a kézben haladni. Ezeknek az elvtársaknak meg kell érteniök, hogy ha azt az álláspontjukat, ami annak idején a 10–15–20 év előtti viszonyok folyománya volt, fenntartják, úgy az ma, a gyökeresen változott viszonyok mellett súlyos kárt okoz nemcsak a munkásmozgalomnak, de az egész nemzetnek. Jusson eszükbe, hogy a kommunista és szociáldemokrata párt a közös üldöztetés napjaiban, a legszörnyűbb fasiszta terror idején még, nagyon helyesen rálépett a szoros együttműködés útjára. Tekintsenek körül a világon, s látni fogják, hogy az erők összefogásának jegyében harcolnak a környező népek, Olaszország, Franciaország munkáspártjai is.

Aki most a régmúlt harcaira hivatkozva ellenzi a két munkáspárt szoros együttműködését, lényegében a reakció kezére játszik.

És ugyanilyen kárt okoz az is, aki a kommunista-szociáldemokrata összefogásban csak valami fondorlatot, manővert lát, amit a két párt ideiglenes, rövid távra folytat, hogy utána hamarosan szétválva ki-ki

a saját külön útjára térjen. Az ilyen vélemény természetszerűleg csökkenti az összefogás lendületét és eredményeit.

Ezek az elvtársak szöges ellentétben állnak úgy
a Kommunista Párt, mint a Szociáldemokrata
Párt túlnyomó nagy többségével.

Azzal a többséggel, mely a munkásság és a nemzet érdekeinek helyes felismerésével hosszú esztendőkre, az egész felépítési korszakra a két párt egyre szorosabb összefogásában látja az egyedüli kivezető utat.

A munkásosztály egységének és a két párt összefogásának fokozott kihangsúlyozása céljából a Szociáldemokrata Párt, a Kommunista Párt a Szakszervezeti Tanáccsal összefogva ünnepli a fővárosban a negyedszázad óta első szabad május elsejét. Azt akarjuk, hogy ne csak Budapesten, de a vidék minden városában és falujában is hatalmas egységben nyilatkozzék meg a magyar munkások, parasztok, a haladó intelligencia harcos elszántsága.

Nyilatkozzék meg a fasizmus és a reakció ellen,
a demokrácia mellett, nyilvánítsa ki egységesen
háláját és szeretetét a hazánkat felszabadító
Vörös Hadsereg és a szabadságukért küzdő többi
nemzetek felé.

Hasson oda minden elvtársunk, hogy az idei május elseje hatalmas, egységes tömegeivel az egész világ felé demonstrálja a magyar dolgozó nép harckészségét, erejét, fegyelmét.

Ezért mindenütt ünnepelje a két párt közösen, a szakszervezetekkel együtt a munkásság seregszemléjének nemzetközi napját, a május elsejét.

A régi jelszó – egyesülésben az erő – ma érvényesebb, mint valaha. Minél jobban tudjuk egyesíteni a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt erőit, annál gyorsabb lesz a magyar újjászületés, annál inkább megrövidül az idő, mely alatt behegednek a fasizmus

ütötte sebek, s annál hamarább foglalják el hazánk dolgozói azt a helyet, mely őket a nemzet vezetésében méltán megilleti.

Barátság! *Szabadság!*

A Szociáldemokrata Párt nevében
Szakasits Árpád

A Magyar Kommunista Párt nevében
Rákosi Mátyás

(Dátum nélkül)

Ki, hol és mit ünnepel május elsején?

A Hősök terétől a gyermekek szórakozásáig

Május elseje programja a Vigadó téren, a Szabadság téren és a Gellért téren a Vörös Hadsereg hősi halottainak emlékművénél rendezendő ünnepségekkel kezdődik. Ezeken az ünnepségeken az egyes pártszervezetek megkoszorúzzák az emlékművet. A Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek zárt sorokban vonulnak fel erre az ünnepségre, hogy ezzel is kifejezésre juttassák a magyar nemzet háláját az ország felszabadításánál hősi halált halt szovjet katonák iránt.

TÖMEGFELVONULÁSOK

A Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek az Andrássy úton, a Rákóczi úton és az Aréna úton vonulnak fel a Hősök terére. A felvonulás a munkásegység jegyében fog állni, és

a munkásság erejét, harckészségét, életkedvét
fogja demonstrálni. A felvonuláson részt vevők
száma előreláthatólag 250 000-re tehető.

Százan és százan vesznek részt az agitációban, a festésben és egyéb előkészítő munkákban. A Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek részéről körülbelül 4000 rendező dolgozik a tömegfelvonulás előkészítésén. De kiveszi a részét a munkából az új, demokratikus rendőrség is. Ez lesz az

első eset, hogy a magyar rendőrség nem gumibottal és kardlappal, hanem segítő kézzel áll a felvonuló magyar munkásság mellett.

Hatalmas táblák, transzparensek fogják hirdetni a munkásság harci jelszavait és kíméletlen elszántságát a reakcióval szemben. A vörös zászlók erdeje tesz bizonyságot a magyar munkásság nemzetközi szolidaritásáról, a piros-fehér-zöld zászlókkal pedig kifejezésre juttatja a munkásság, hogy ügye közös az egész nemzet ügyével. Az egyes szervezetek, gyárak, üzemek szerszámaikkal, autókkal, traktorokkal fognak felvonulni, hogy jelképezzék: a munkásság úrrá lett a romokon, és minden erejét megfeszíti a termelés emelése érdekében.

RÁKOSI MÁTYÁS BESZÉL

A menetek a munkásság nagy tanítómesterei és harcosai: Marx, Engels, Lenin, Sztálin és Petőfi, Táncsics, Dózsa arcképeit viszik. A felvonulást a Hősök terén rendezett óriási méretű

politikai nagygyűlés követi, amelyen Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád és Kossa István beszél.

A beszédek előtt és után a résztvevők a Munkásdalos Szövetség 1500 főnyi egyesített énekkarát fogják hallani.

Budapest munkásságának e hatalmas seregszemléje után kezdetét veszi a májusi ünnepségek második része, az óriás népünnepély, amelyen Budapest egész népe felszabadult lélekkel és a jövőbe vetett hittel vigad, és ünnepli az ország felszabadulását.

Május elsejei felvonulók egy csoportja Budán

A Millenáris pályán 3 órakor kezdődik a munkásság sportünnepélye. Míg a zene a Marseillaise-t és az Internacionálét játssza, az ünnepség résztvevői élő betűkkel a Szabadság és Barátság jelszavait képezik, s azután egymást váltják a rég nem látott különféle versenyek és tornamutatványok, ünnepi játékok és mérkőzések.

Maga a népünnepély igazi majális lesz. Hosszú hónapok szünete után megnyílnak a Vurstli és Angol Park bódéi. Biztosan nagy sikerük lesz a tréfás feliratoknak.

A Liliputi faluban politikai kabaré fogja szórakoztatni az ünnepély közönségét, „Hogy készül a rémhír", „Két nyilas beszélget" és sok egyéb számmal. A Jókai Színház művészei a Karnyónét adják elő, a szabadtéren és a Kis Színházban a Pódium, a Medgyaszay-színház együttese, artisták, a Demokratikus Ifjúsági Szövetség és a szociáldemokrata ifjúság műkedvelői lépnek fel. A Bábszínházban bikaviadal lesz. Az ünnepség résztvevőit három fúvós- és egy szimfonikus zenekar fogja szórakoztatni. A gyermekek májusáról az Állatkertben ingyenes előadáson történik gondoskodás.

Az idei május elseje a magyar munkásságnak hatalmas seregszemléje, az ország felszabadulásának, a fasizmus pusztulásának, a Szovjetunió, a munkásosztály és az egész haladó emberiség diadalának feledhetetlen ünnepe lesz.

Szabad Nép 1945. ápr. 29. III. évf. 30. sz. 2. l.

Májusi dal

Mint gyermek, aki hazatérő apja
felé szalad, úgy fut mostan dalom,
oly tárt karokkal, sikongva, repesve
e májusváró, boldog hajnalon!

S hű holtjaink idézi, őket hívja,
kik megfulladtak hóhérkötelen,
akiknek csontja vonat alatt roppant,
de beitta lelkük minden elem:

s virágban porzó lettek, nedv a fában,
és bányafalban megbújó erek
ez alkotni, munkálni sose szűnő,
holtan is élő örök mívesek!

Kohó kihülne, omlana a tárna,
kémény ledőlne a gyárak felett
Őnélkülük, s aszály falná a rétet
s lehullnának a béna fellegek!

Mert vélük föld e föld, ország ez ország
és vélük vagyunk mi ilyen erősek;
sziklába vágott, ki arcunkba vágott,
aki csak fegyver által volt erősebb.

Ezért, hogy mostan százezernyin állunk
és indulunk, a városszéleken:
Ők harsognak e százezernyi szájban
s a szélben úszó transzparenseken!

Ők dübörögnek százezernyi lábbal,
kiket megölni sohasem lehet –
s nem én dallom, de ők dalolják vélem
e májushívó, boldog éneket!

Zelk Zoltán

Szabadság 1945. ápr. 30. I. évf. 86. sz. 1. l.

Az első szabad május elsejei sportünnepély

Tizenötezer néző rendőr nélkül, NSB-elnök jegyszedő,
oroszok, angolok és remek sport

Olyan az egész, mint egy álombeli csoda:

tizenötezer ember

gyűlik össze a Millenárison a munkás-sportünnepélyre és – egyetlen rendőr nincs a pályán. A tömeg maga tartja fönn a rendet. És ez a rend akkor sem lehetne kifogástalanabb, ha minden nézőre jutna egy-egy rendőr.

És ez talán a fő különbség. A fasizmus alatt megfordítva volt: ott szinte mindnyájunkra jutott egy-egy rendőr vagy csendőr. Viszont rend nem volt...

Itt még a jegyszedőket is érdemes külön megnézni. Az egyik jegyszedő például – Frankó Mihály, az NSB elnöke. Látta, hogy kell az ember, beállott segíteni.

Belefájdul a fejünk, ha megpróbáljuk elképzelni az OSK nagyméltóságú és még nagyobbképű vezéreit jegyet szedni a Millenárison.

Itt is van némi kis különbség.

Hatalmas

vörös drapériák

lángolnak a tribünökön: „40 éve a munkássport élén az MTE!" „Szabad Magyarország, szabad sport!" És vörös zászlók körös-körül. Kiderül, hogy ezek a vörös zászlók fasiszta ejtőernyőkből készültek.

Az egyetlen hasznos és szép dolog, ami a fasizmusból származott.

A közönség nemzetközi. Rengeteg orosz katonatiszt van kint.

Egy szovjet kapitánnyal

beszélgetünk, civilben sportvezető Moszkvában, fiatalabb korában maga is futballozott és birkózott.

– Gratulálok – mondja. – Még a moszkvai méretek után is ragyogó ez a sportünnepély. Pedig a mi munkás-sportünnepélyeink igazán impozánsak, átlag negyven-ötvenezer nézővel és nem is sokkal kevesebb résztvevővel.

Angol katonatisztek

is vannak a nézőtéren. Bécsből jöttek, német hadifogságból. Az egyik Barnes, a Newcastle United hátvédje, a másik Rabey, a Cardiff City kapusa. Barnes mellesleg megnyerte 1935-ben Rangoonban Burma weltersúlyú bajnokságát, Rabey pedig – természetesen szintén mellesleg – Wales weltersúlyú bajnoka volt: Barnesnek az apja is Anglia weltersúlyú bajnoka volt, és a három fivére is bokszoló, minimálisan kerületi bajnok.

Ezek csak értenek hozzá valamit.

– Marvellous – mondja Rabey a sportünnepély végén. – Remek sport volt.

Barnes is el van ragadtatva. Főleg a Népek Tánca tetszett nekik, amit pontosan elmagyaráztattak maguknak, és – most tessék csodálkozni! – a magyar labdarúgók gyorsasága.

– Nagyon gyorsan játszottak – mondja Barnes. – Az angol profi futballban nincs ez a gyorsaság.

Háromszor is elismétli: „Very fast!" és: „They play speedy!"

El se hinnők, ha nem a saját fülünkkel hallanók.

Az öltözőfolyosón

a Vasas–Munkásválogatott mérkőzés előtt Gallowich Tiborral találkozunk. Mindkét félnél érdekelve van: ő a Vasas edzője, és az MLSZ megbízásából ő készítette föl a munkásválogatottat. Most hová megy?

– Mind a kettőhöz – nevet. – Figyelmeztetem őket egymás gyenge oldalaira. Mind a kettőt, részrehajlatlanul. Így lesz kiegyensúlyozott a játék, és – így tanulnak a fiúk. És nekem is roppant érdekes megfigyelésekre ad ez alkalmat.

Ez is újszerű a fasiszta „mindentudás" után. Egy mester, aki még tanulni akar.

Gallowich Tiborral van a fivére, Gallowich Ervin dr. orvosszázados, a Sportorvosi Intézet egyik vezetője is.

– Mit mondtak az angolok? – kérdezi.

Elmondjuk neki.

– Milyen különös – mondja – angolokkal beszélgetni, amikor hat hónappal ezelőtt még – angolul tanulni is bűn volt. Engem legalábbis megfigyeltettek – mert négy angolórát vettem. Akkor abbahagytam...

Impozáns alakjával ott áll a tribün előtt a

vörös Takács.

Elmélyedve nézi a játékot.

– Ma jöttem haza a Dunántúlról – mondja nemes egyszerűséggel. – Ottrekedtem. Szinte egyenesen a Millenárisra siettem. Hat hónapja nem láttam futballt...

– Csak azért? – nevetünk.

– Na igen – nevet ő is. – Vasárnap az első bajnokiját a Vasassal játssza a Fradi. Gondoltam, megnézem...

Látszik az arcán, hogy boldog, hogy Budapesten van, hogy körülötte tizenötezer ember ujjong, hogy a pályán labdát rúgnak, motorok zúgnak, tornászok lendülnek, szurkolók szurkolnak, hogy – egyszóval élünk. Mert nekünk ez az élet.

És pontosan ezt érzik valamennyien, ez rá van írva az arcokra.

Disszonáns hang vagy mozzanat nem volt a három és fél óra alatt.

Ha azt mondjuk, hogy gratulálunk azoknak, akik ezt összehozták, úgy érezzük, hogy keveset mondtunk. Inkább azt mondjuk, hogy köszönjük ezt a szép délutánt: az első igazán szép és zavartalan sportdélutánt esztendők óta.

Gergely Miklós

Népsport 1945. máj. 2. I. évf. 4. sz. 1. l.

Május

Május elseje, vagyis első május (így ejtette a pesti népnyelv), az a régi, Ferenc József alatti, azzal kezdődött, április utolsó éjszakájára kiáradt egy vidám sereg a világos vurstlira, proletár, polgár meg a lump gróf is. Az autók hűtői, fiákerek, konflisok lovai fel voltak szalagozva, virágozva, forgott a ringlispil, kelepelt a verkli, rotyogott a rezesbanda, visított a cigány a Zöld vadász kertjében, ugattak a lövölde puskái, az ifjúság danolt, kacarászott, havazott a konfetti, a virsli gőzölgött az óriáskifli mellett, szédült a valcer, és ömlött a bor, sör meg a pezsgő kivilágos virradatig.

Elsején pedig vonultak mint gyalogos sötét fellegek a Liget felé a munkásnép dandárjai, zászlók, táblák, luftballonok alatt, énekszóval és felkiáltásokkal, élükön a rendezőkkel, lovasrendőrökkel a hátuk mögött.

Ezen a mai május elsején megvendégelik az iskolák minden gyerekét a Ligetben. Az összes színházak ingyen játszanak, az Opera is, mint a Városligetben. Híres énekesek, szimfonikus zenekarok élveztetik a közönséget, ajándékba. Mintha nem is a Földön járnék, mintha felhőn lovagolnék, úgy pillantok ide le mindig, nézem megindultan a véres emberiség előre való vonaglását a Jövendő felé, a békésség és a megelégedés felé, a szabadság, a boldogság felé.

Nem az operai zenével kezdődik, nem: kezdődik azzal, hogy ingyen lehet majd iskolázni. Nemcsak fizikát, meg más nyelvet, hegedűt, zongorát is. Ki emlékszik Tolsztojból az öreg béresre (Polikuska), az odalopódzott egyszer az uraság zongorájához, nekiült, nyomkodva a klaviatúrát, míg csak el nem kezdett ríni, mért nem tanulhatott ő is zongorázni.

Elkezdhet skálázni majd a béresgyerek is. Hátha Rachmaninov lesz belőle.

Ó, te messzi, szépséges jövendő.

Nem lehet, ugye nem lehet az soha többet, hogy olyan mennyei zenészt, mint Mozart, az a gyalázat érjen, hogy belerúgjanak: ezt tette ti. Mozarttal a salzburgi érsek.

És nem eshetik meg többé, nem ugyebár, hogy az elátkozott Baudelaire-nek nincs egyetlen centime-ja, nem vehet papirost, hogy a versét megírja.

S nem lehet az, hogy nyomorúságában hiába könyörgi Petőfi végig Pest kiadóit, húsz pengő forintot sem kap a kész János vitézért.

Az se, hogy Ferenczy István összezúzza kalapáccsal a szobrait, mert nem akad rendelője, pártfogója.

Se, hogy Barabás Miklós Bécsből elvándorol egy erdélyi nagyúrhoz, annak a feleségét, lányát pingálni, s az a nagyúr igás szekeret küld elébe, a botos ispánnál hálatja, s reggel, mikor a híres művész jelenti magát, kezet sem nyújt neki.

Se, hogy egy Derkovitsnak éhen kell elpusztulni.

Hogy zseniális költőknek kölcsön kell kéregetni: operett- meg táncoszene-iparosok milliomosok lesznek, örökszép vonósnégyesek szerzői meg kifordított öltönyben, foszló ingben járnak.

Meg hogy Lechner Ödönt, a magyar építőstíl költőjét élete végéig üldözzék, csodás palotáit, mauzóleumait a kávéház márványasztalára rajzolja, s azokat a takarítóné mossa le onnan.

Hogy Semmelweis korlátoltság és irigység martaléka legyen, a nyomor sorvassza s a téboly ölelje halálra.

Bátor, új tudósokat futóbolondnak nézzenek, újító iparművészeket, országosan hasznos gyáralapítót, egyéniségeket, nagyszerű embereket pusztulni engedjenek, öngyilkosságba kergessenek.

Növénynek szabad nőni, virágnak virítani, madárnak muzsikálni, lepkének lebegni, embernek eszmélni szabad, nevelődni, érteni, gyönyörködni, átszellemülni, a teremtés tanítványának, segédjének lenni. Elérni abba a nagyvilágnál nagyobb, mélyebb, szélesebb, magasabb világba, mely véghetetlenül szebbé, becsesebbé, kedvesebbé teszi az életet.

Semmi, de semmi szükségünk az örökélet álmára, ha ebben az egy életben kielégülhetünk; gyerekkor, fiatalság, felnőttség, öregség, ez a tavasz, nyár, ősz, tél: teljes esztendő, annyi mint ezer, mint az örökkévalóság.

Nincs csak egyféle boldogság, barátom, az pedig, hogyha Te is boldog vagy, nemcsak én, ha minden teremtett lélek boldog e földön, egészséges és az élete kellemes. Amit boldogságnak sóvárogtál, bűn az és hamisság és hazugság, szerencsétlenség, kóstolhattad.

Fel mered az ujjad emelni, ha kérdem, ki az, aki nem bánja, ha éheznek, jajgatnak, pityeregnek mellette, s nem szégyelli magát embertársai butasága, vadsága miatt?

Ezen a május elsején nem a piros luftballonok, hanem a piros szívek emelkednek az ég felé. A jövendők ege ez, olyan tüneményes, tündöklő, akár az óceán felett.

Ó, szerelmes Szabadság, áldott képzelet, őszinteség, emberség, álomnál álomabb valóság, mindenki olyan szép lesz és olyan jó lesz mindenki, mint a jó gyerekek.

Hozd el ezt a világot, ezt az örök majálist minekünk, te május, te mosolygó május, te teremtő, te csudatévő, boldogító.

Szép Ernő

A Reggel 1945. ápr. 30. XIX. évf. 4. sz. 1. l.

Május 1-én megkezdte adását a magyar rádió

A szövetséges ellenőrző bizottság látogatása a rádióban

A magyar rádió az első szabad május ünnepén újból megkezdte rendszeres adását. Pontban déli 12 órakor a főváros legforgalmasabb helyén felállított hangszórókon felzengő harangszó hirdette a hosszú idő óta néma rádió újbóli megszólalását.

Az új hívójel, a „Te vagy a legény, Tyukodi pajtás" című kuruc nóta első akkordjai után a rádió köszöntötte hallgatóit, hálát tolmácsolva elsősorban Sztalin marsall felé, majd köszönetet mondott a Kossuth és Petőfi rádiónak, a szabad francia adónak, amelyek mind segítettek a magyar népnek, hogy túljusson az ország nehéz óráin. Hálával fordult a rádió az ellenállási mozgalom vezérei, elsősorban Bajcsy-Zsilinszky Endre felé. Kijelentette, hogy a demokráciának és a szabadságnak lesz a hirdetője.

A rádió köszöntője után Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök intézett szózatot az éter hullámain át az ország népéhez és a határon túl levő magyarsághoz. Beszédében a miniszterelnök kiemelte, hogy hosszú évek óta ez az első őszinte szó a magyar rádióban. Vázolta, mi történt az év kezdete óta, ismertetve az eseményeket. A rádió ezután bel- és külföldi híreket közölt, majd a magyar demokratikus pártok vezetői, Tildy Zoltán, a Független Kisgazdapárt országos elnöke, Rákosi Mátyás, a Kommunista Párt vezetője, Szakasits Árpád a Szociáldemokrata Párt nevében, Supka Géza a Polgári Demokrata Párt nevében, a Parasztpárt nevében Kovács Imre, a Szakszervezeti Tanács nevében Kossa István küldött üdvözletet a magyar közönségnek. Mindannyian kifejezték hálájukat a Szovjetunió nagy segítségéért, és mindannyian hitet tettek pártjuk nevében is a tiszta demokrácia mellett.

A rádiót indulása napján meglátogatta Grigorjev, a szövetséges ellenőrző bizottság tagja, akit a rádió épületében Ortutay Gyula, a rádió vezetője üdvözölt, kifejezve köszönetét a rádió megindulásának lehetőségéért. Grigorjev válaszában megállapította, hogy a magyar rádió megindulása jele annak, hogy Magyarország rálépett az újjáépítés útjára, és hangsúlyozta, hogy a maguk részéről mindent el fognak követni a rádió megsegítésére.

Kis Újság 1945. máj. 3. 4. l.

Félmillió ember ünnepelte az első szabad májust

Az újságíró tolla tétovázik: minden szó, minden jelző, minden hasonlat kevés ahhoz, hogy hozzávetőlegesen érzékeltesse azt a gigantikus méretű május elsejei ünnepet, amely a Hősök terén zajlott le. Ha a százezres tömegekre, ember- és zászlóerdőre célzunk, ha azt írjuk, hogy egy fűszálnak való hely is pusztának tetszett volna az egész környéken – alig mondanánk valamit.

Mint medrét vesztett folyam, olyan áradással özönlött az éneklő, vidám tömeg a Hősök tere felé. A fővárosi és környékbeli munkásság: a csepeliek, újpestiek, kispestiek, kommunistapártiak, szociáldemokraták lobogó piros zászlóik és magasra emelt tábláik alatt, emblémákkal, a sarló és kalapáccsal és a kalapácsos emberrel, az Internacionálé és a Marseillaise forradalmi ütemeire már tíz óra körül minden talpalatnyi helyet elfoglaltak a Hősök terén. A később érkező menetek már csak az Andrássy út hosszában – végig az útvonalon, egészen a Vilmos császár útig – sorakozhattak fel, sőt, több tízezer ember a környékbeli utcákba szorult, ahol megafonokon keresztül hallgathatták az ünnepi szónokok beszédeit. Hozzávetőlegesen ötszázezer ember jelent meg az első szabad május történelmi nevezetességű ünnepén.

Megrázó és felejthetetlen élmény volt. Maga a kép álomszerű, gazdag kelléktárával: az arannyal hímzett drapériákkal, piros és nemzetiszínű zászlókkal, tarka szőnyegekkel, ötletesebbnél ötletesebb mozgó szerelvényekkel és táblákkal, amelyek a házak falait, tetőit, a közutak dróthálózatát és a lombosodó fákat egy frenetikus tömegszertartás díszleteivé avatták. És minden szónoklatnál beszédesebb jelképei voltak a munkásság teremtő erejének, annak az emberfeletti erőfeszítésnek, amely a romok helyére életet varázsolt, a bombasérült házakat sok helyütt lakhatóvá tette: a villamosokat megindította, és az újjáépítés munkáját érzékelhető valósággá szépítette. Felnőttek és gyerekek, asszonyok és férfiak, ifjak és leányok: a főváros dolgozó népe, kétkezi és szellemi munkások, mind külön-külön és együttvéve ennek a nagy napnak ünneplőbe öltözött, a boldogság lázas arcú és csillogó szemű részesei és hősei voltak. Kapkodtuk a fejünket, és iparkodtunk képet alkotni a felvonulókról, szervezetek és csoportok szempontjából. Hiú erőlködés! Táblák légiója imbolygott, megkoszorúzva és felszalagozva a kissé borús, bújósdi napfénnyel kecsegtető májusi égbolt alatt.

A két munkáspárt, a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt vetélkedett egymással a külsőségek kifejező erejében és pompájában. De ebben a versengésben egyetlen szilárd elhatározás érvényesült: a munkásegység. „Éljen a munkásosztály harci egysége!", „Egység!", „Éljenek az egységes szabad szakszervezetek!" – olvastuk mindenfelől. Semmi sem jutott megmásíthatatlanul kifejezésre, mint a munkásság harcos hite és közös akarata.* Ezt a hitet sugározta szerteszét ezer és ezer fiatal lélek szomjas sóvárgása is. „Ifjúsági egységet!", „Ifjak, együtt a jövőért!" – hirdették a táblák a hullámzó tömegek fölött és a romlatlan, de harcos gyermektekintetekben. A hála és a szeretet is gazdagon jutott kifejezésre a felszabadító Vörös Hadsereg, a hatalmas Szovjetunió és annak lángeszű vezére: Sztalin marsall iránt; Engels, Marx és Lenin hatalmas képei a munkásságnak kitörölhetetlen és örök emlékezetéről tett tanúbizonyságot. De a munkásság tömegdemonstrációja egyúttal kíméletlen hadüzenet is volt a reakció ellen. „Pusztuljon a reakció!" „A nácik és nyilas bitangok lerombolták, a MÉMOSZ újjáépíti Budapestet" stb. felírású táblák az egységbe tömörült dolgozók elszánt akaratát hirdették a belső ellenségnek.

. . . .

. . . .

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 1–2. l.

Malinovszki marsall beszéde a Szabadság téren, a Szovjet Emlék leleplezésén

A Szabad Május nagyszerű ünnepségsorozatát Budapesten a Vörös Hadsereg kezdte meg. Malinovszki marsall, a 2. ukrán hadsereg parancsnoka, akinek katonái felszabadították a magyar fővárost, a harctérről tért vissza, hogy személyesen leplezze le a hatalmas fehér obeliszket, amelyet a felszabadító hadsereg hősi halottjainak emlékezetére emeltek a Szabadság téren. Az ünnepségen a magyar kormány tagjai közül Miklós Béla miniszterelnök, Vörös János honvédelmi miniszter, Gyöngyösi János külügyminiszter és Faraghó Gábor közélelmezési miniszter jelent meg.

– A Vörös Hadsereg csapatai ma Budapesten és más európai fővárosokban ünneplik a május 1-ét – mondta Malinovszki marsall, miután kezének intésére, ágyúdörgés közepette, lehullott a lepel az ég felé mutató márványobeliszkről, amelynek csúcsán a szovjet csillag ragyog. – A mi Vörös Hadseregünk abban a harcban született és edződött, amelyet 14 nemzet indított el a Szovjetunió ellen. Teljesen újfajta hadsereg ez: nem akar földet hódítani, és nem kívánja rabszolgává tenni a le-

győzötteket. Ellenkezőleg: ez a hadsereg a szabadság hordozója. A szabadságot viszi Európa népeinek, amelyet a fasizmus leigázott.

– Mi is nehéz napokat éltünk át a háború első időszakában. Az ellenség Moszkváig, Leningrádig, sőt egészen Sztálingrádig tört előre. De Sztálin már akkor megmondta, hogy hiába a németek minden erőfeszítése és minden kegyetlensége, a harcból a Szovjetuniónak kell győzelmesen kikerülnie. Amit akkor mondott, ma fényesen beigazolódott. Ma a Vörös Hadsereg karja Németország szívébe hatolt. Csapataink német földön találkoztak a szövetséges hatalmak csapataival. De még most sem szabad úgy gondolkoznunk, hogy a küzdelem máris befejeződött. Talán még súlyos harcok várnak ránk, amíg a fasiszta fenevadat az egész világról kiirtjuk. De felvértezve indulunk az új harcok felé. Vértünk: szovjet hazánk szeretete, mely betölti szívünket, s az a tudat, hogy ellenségeinket örökre meg kell semmisítenünk, teljesen ki kell pusztítanunk a világból a fasiszta mételyt. Elszántuk magunkat, hogy nem tesszük le a fegyvert, amíg célunkat el nem értük.

– A régi cári hadsereg katonái is a nép fiai voltak, de a Vörös Hadsereg mégis teljesen különbözik attól. Mert teljesen más a szelleme, amelyet Lenin és Sztálin öntött belé. A Vörös Hadsereg tökéletesen összetartozó a Szovjetunió dolgozóival. Sztálin marsall mind a munka, mind a harc frontján vezetője népünknek, és mi tudjuk legjobban, mennyire kiérdemelte ő az egész emberiség háláját. Éljen Sztálin marsall! Éljen a Szovjetunió! Éljen a Kommunista Párt! Éljen a Vörös Hadsereg!

A tábornagy beszéde után az orosz tüzérség egyik fiatal képviselője, majd a Budapesten harcolt csapatok egyik vezetője mondott rövid beszédet. Azután a magyar kormány, a székesfőváros, a politikai pártok, a rendőrség és a szabad szakszervezetek helyezték el vörös rózsákból, piros tulipánokból összefűzött koszorúikat a szovjet hősök emlékművére. Végül a Vörös Hadsereg, a magyar debreceni őrzászlóalj és a budapesti rendőrség díszalakulatai vonultak el Malinovszki marsall és törzskara előtt.

. . . .

. . . .

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 2. l.

Negyvenezer gyerek az Állatkertben

Az első szabad május elseje örömöt és szórakozást jelentett Nagy-Budapest gyermekeinek is. Ezen a napon az Állatkert megnyitotta kapuit előttük, és díjmentes szórakozást nyújtott nekik, ezenkívül a Nemzeti Segély és a Gyermekbarátok Szervezete megvendégelte őket.

Már a kora délelőtti órákban megkezdődött a kicsinyek felvonulása, a budaiak és a Pest környékiek nagy része felvirágzott és piros díszbe öltözött kocsikon jött. Az Állatkert üde lombjai alatt csoportosultak a gyerekek, majd ebédet és uzsonnát kaptak. Budáról négyezer gyermek vett részt a május elsejei ünnepségen. Vas Zoltán közellátási kormánybiztos előrelátásának volt köszönhető, hogy minden gyereknek bőven jutott tejből, ünnepi perecből és más élelmiszerből.

Eredetileg húszezer főre számították, ez a szám azonban negyvenezerre emelkedett felvonulás közben. Rengeteg sütemény került kiosztásra: különösen a kis cukrászok mutattak áldozatkészséget. Délután a Magyar Kommunista Párt VI. kerületi szervezetének színészcsoportja szórakoztatta a hatalmas gyereksereget. Ezt követték a cirkuszi mutatványok és sok kacagtató műsorszám, hivatásos artisták közreműködésével. A késő délutáni órákig eltartott a gyermekek május elsejei szórakozása.

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 2. l.

Dolgozók vidám, szabad majálisa

A nagygyűlés után a többszázezres tömeg nagy része a zászlók és jelszavas táblák végeláthatatlan erdejében ellepte a Városliget sétányait. Az utakat szegélyező fák mindegyike egy-egy tréfás hirdetőoszlop Hitler, Göring, Göbbels harsány nevetésre késztető karikatúráival. A vurstli és az Angolpark soha nem látott mozgalmasságú új életre éledt; ötletes mókáival, ismerős játékaival, vidám előadásaival mulattatta a főváros dolgozóit.

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 2. l.

A színészek május elsejéje

A színészek az Angolparkban, a Szabadtéri Színpadon és a Jókai-körben ünnepelték május elsejét. Tízezrek nézték végig a politikai kabarét az Angolparkban, és sok ezren tapsoltak Molière vígjátékának, a „Duda Gyuri"-nak, és Csokonai Vitéz Mihály sok sikert megért darabjának, az „Özvegy Karnyóné"-nak. Fergeteges sikere volt Major Tamásnak, amint az „Özvegy Karnyóné"-ban szavalt, táncolt, énekelt és játszott egyszerre.

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 2. l.

Munkásszínjátszók a Ligetben május elsején

Fiatal május

Kora reggel óta zsibong a levegő. Amikor kirendelt tömegek baktatnak valahová, csak morajlást hall az ember, de most a város akarja az ünnepet, és fiatal még a lárma is, amivel útnak indul. Mindenütt csupa frissre bukkan a szem. A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége gyermekcsoporttal vonul fel. „Minket demokratikus magyar nők neveltek!" – hirdeti vígan sok tarka táblájuk. És mennyi napsugár, mennyi öntudatos vidámság tombol a Vörösmarty téren, ahol a MADISZ fiatalsága gyülekezik impozáns tömegben. A Szövetség székháza előtt zárt sorokban állnak diákok, tanoncok, cserkészek, kicsik és nagyok, táblák meg zászlók a fejük fölött, és a betűk meghirdetik az ifjúság összes problémáit. „Új tanonctörvényt, kétéves tanoncidőt!" – követelik az iparosfiatalok, a középiskolások „Oktatási reformot!" sürgetnek.

A csoport szélén kocsisor várja az indulást. A MADISZ még politikai ellenszenvét is fiatal humorba csomagoltan vonultatja fel: zöld fülű akasztott nyilas himbálódzik az egyik kerekes akasztófán, kockafejű német katona a másikon, a lovas kocsi pedig – feketekalapos, bús ló húzza – koporsót visz: „Közundornak örvendő barátunk, Reakció de Fasizmo elhunyt. Gyászolják: Feudalizmus, Korrupció, Bürokrácia és még néhányan." – Kajlabajszú Führerünk se hiányzik, igaz, csak szuronyra tűzött feje bólogat a levegőben. A másik lovas kocsin kaszás parasztlegény, kereket tartó munkásifjú és könyves diákgyerek jelképezik az ifjúság egységét, a tömeg pedig folyton növekszik. Legalább tizenötezren vagyunk – mondja büszkén az egyik rendező.

– Gyönyörű ez így – szólal meg egy MADISZ-fiatalember, volt partizán –, de az se volt rossz, amikor Grenoble-ban a németek orra előtt rendeztünk július 14-ct. 300 felvonulót deportáltak a nácik. Másnap 500 némettel együtt véletlenül felrobbant a kaszárnya...

Csak az egyetemi ifjúságot hiányoljuk.

Május elseje a Ligetben

– Külön gyülekeznek, és később csatlakoznak hozzánk – hangzik a felvilágosítás –, de az egyetemi szervezés különben is igen nehéz. Közöny fogad minden kísérletet, közöny és értetlenség. Néhány felvonulásra kész egyetemista azon vitatkozott, hogy a Királyi Magyar vagy csak a Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem nevében jelenjenek-e meg? Mintha nem e világban élnének...

Sötét folt az ünnepi kedven. Éppen azok nem akarnak felébredni, akiknek a letűnt rendszer itt maradt tanárait, pedagógusait kellene váltaniok?

– Tőlünk csak huszonöten mertek kijönni – panaszkodik egy belvárosi leánygimnázium hetedikese –, az igazgatónő azt mondta: ha rajtam állna, senki se menne közületek az utcára május elsején. A gyerekek persze megijedtek, mert csak egy nap, de az iskola még sokáig tart, és rossz, ha végig pikkelnek valakire...

Az ember elkomorodik a sugárzó, erős, fiatal tömeg közepette. Hát történelmi szavak sem tudják szétmarni a tanári vaskalapot és rövidlátást? Itt közöny, ott nyílt szembehelyezkedés az idővel, elpusztíthatatlan, beteg szellem. Ezek a lelkes, csupatűz gyerekek iskolai vonalon magányosak, vezetőik inkább ellenük, mint mellettük dolgoznak. „Ne álljunk meg félúton, reakció pusztuljon!" – kiáltják ütemesen a lassan mozgásba jövő csoportok, és elindulnak a szabad május ünnepére. Pedig holnap és azután még mindig a reakció nyomja őket „pikkeléssel", tilalomfákkal és a vaskalap szörnyű súlyával. A fiatalok tudják, hogy mit akarnak, de nem szabad magukra hagynunk őket.

A jövőről van szó, és arról, hogy május elseje ne legyen „csak egy ünnepnap"...

Székely Beáta

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 6. l.

Ének a naphoz 1945 májusában

Ontsd május napja, ránk a sugarad
Minden más évnél százszor gazdagabban!
Nagy éj terpedt a magyar ég alatt,
Rabságban éltünk s hulltunk csúnya hadban.

Szükségünk van rád, május drága napja,
Erőt adj nékünk, lángra szítsd erőnk',
Hogy megmutassuk, most már észbe kapva,
Hogy küzdeni a jóért is merünk.

Magyar mezőn sarjad a gabona,
Termés most nem németnek lesz belőle,
Mi volt a magyar? Hitler-katona,
Silány galádok hajszolták előre.
Hová előre? Végső pusztulásba,
Mohácsi vészbe, szégyen mélyibe.
Ó május napja, serkents buzdulásra,
Tüzed tisztító lángját add ide!

Tele vödörrel öntsd le aranyad
Szabadságért dolgozó magyarra,
Ki minden hitványt elfektet hanyatt
Szemétdomb hátán méltó ravatalra.
Nézz a magyarra, aki azt cselekszi,
Mit cselekednie kell, mert magyar,
Sötétség ellen sorsát kiverekszi,
Mert élni, élni napfényben akar.

Napfényben élni, élni boldogan,
Lidérces multat váltva szebb jelenre,
Hogy bő verejtékkel szerzett jogon
Övé legyen jövendő végtelenje.

Hogy nézhessen a napba büszke arccal,
Mert büszkeségének alapja: tett;
Mert a világnak megmutatta harccal,
Hogy nem gazok rabjának született.

Gábor Andor

Szabad Nép 1945. május 1. III. évf. 31. sz. 6. l.

Szabad május elseje!

Világ proletárjai egyesüljetek!

Huszonhat éves reakciós elnyomás után végre újra szabadon ünnepelhetjük május elsejét. A diadalmas Vörös Hadsereg kiűzte hazánk területéről a német banditákat és magyar bérenceiket. Szabadon dolgozhatunk Magyarország demokratikus újjáépítésén. Hatalmas erőfeszítésekre van szükség, az egész dolgozó nép összefogására. A reakciót vereség érte, de még nem semmisült meg. Harcolnunk kell a reakció maradványai ellen, a bujkáló nyilasok megsemmisítéséért, a közélet megtisztításáért, a független, szabad és demokratikus Magyarországért. Ennek a harcnak jegyében ünnepeljük közösen május elsejét, a munkások, az összes dolgozók ünnepét.
Elvtársak,
munkások!

Gyertek el mindannyian a szabad Szeged szabad dolgozóinak közös nagy tüntetésére! Mutassuk meg a szabadság ellenségeinek, hogy a dolgozók ereje el fogja őket söpörni.

Éljen a szabad május elseje!

Éljen a munkásosztály harci egysége!
Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Magyar Kommunista Párt
Szociáldemokrata Párt
Szabad Szakszervezetek

Délmagyarország 1945. ápr. 27. II. évf. 94. sz. 2. l.

Hatvanezres tömeg ünnepelte Szegeden az első szabad május elsejét

Leleplezték az orosz hősök emlékművét
Szeged demokratikus népének hálája a felszabadító hősök iránt

Vörösben úszott a Széchenyi tér. A park virágai közül vörös betűk és pártjelvények hirdették a harcos proletárünnepet. A házak erkélyeiről, ablakaiból, a gázoszlopok tetejéről, a fákról a magyar dolgozók harci jelszavait hirdették a táblák. Vörös lobogók százai lengtek az enyhe szélben. A Városháza előtt Wintler festőművész alkotása hirdette a felszabadulás örömét. Virágok, vörös selymek és szőnyegek díszítették a dobogót, ahonnan az ünnepség szónokai szóltak a hatalmas ünneplő és tüntető tömeghez.

A gyülekezés már a hajnali órákban megkezdődött. Kilenc órakor kezdődött a felvonulás. A dolgozók pártjaik, üzemeik előtt sorakoztak, és onnan zárt négyes sorokban indultak a Széchenyi térre zászlóikkal és új harcot hirdető jelszavas tábláikkal. A felvonuló tömeg lelkesen tüntetett a Vörös Hadsereg és annak nagy vezetője: Sztálin marsall mellett, a magyar reakció ellen, a szegedi Népbíróság ellen, követelte

az igazolások megszigorítását, ünnepelte a munkáspártok harci egységét, éltette a független, szabad demokratikus Magyarországot és a magyar munkásosztály nagy vezérét: Rákosi Mátyást.

Az első szabad május Szegeden még soha nem látott tömegeket vonultatott az utcára. A zárt sorok fegyelme, az ünnepség ízléses, fegyelmezett külsőségei bebizonyították a szegedi demokrácia hatalmas erejét, amely ismeri feladatait, vállalja a reá háruló építés nagy munkáját, és elsöpör útjából minden akadályt.

Pontosan 10 órakor jelent meg Carjev tábornok kíséretével a tiszti emlékmű mellett felépített emelvényen. Mögötte a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a szakszervezetek, a város képviselői. Chajtovics alezredes városparancsnok nyitja meg néhány ünnepélyes szóval az ünnepséget, átadja a szót Carjev tábornoknak, aki sok száz kilométert utazott Austerlitzből Szegedig, hogy leleplezze a Szegeden elesett orosz hősök emlékművét, és lerója a szovjet nép háláját hős fiainak emléke iránt.

A tábornok szavait magyarra fordítják.

. . . .

. . . .

Az ünneplő tömeg megilletődve hallgatja a szovjet hősök halhatatlanságát hirdető mondatokat. Az ünnepélyes, meghatott csendben a szovjet hadsereg egy tisztje, majd egy altisztje emelkedik szólásra. A hallgatóság nem érti orosz szavaikat, de átérzi azok tartalmát, amely nem lehet más, mint bajtársi búcsú az itt elhantoltaktól, az örök emlék ígérete. Szeged demokratikus népe soha nem felejti el ezeknek a hősöknek sírját virágokkal borítani. A város és a magyar kormány nevében Valentiny Ágoston igazságügyminiszter vette át a két emlékművet.

. . . .

Az ünnepség a Városi Színház zenekara és kórusa Internacionaléjával ér véget. Baranyi János új értelmezésű Internacionaléja hatalmas tapsot kapott. Benne volt ebben a tapsban a dolgozók afeletti öröme is, hogy

Szeged művészei együtt ünnepeltek velük – szolidárisan a kétkezi munkásokkal, munkát és áldozatot vállalva az ünnepség külsőségeinek szépségéért – az első szabad májust.

Az ünneplő tömeg menetoszlopba fejlődik, és tisztelegve elvonul a két emlékmű előtt. Elöl az orosz egységek, utánuk a magyar hadsereg egységei, majd a szegedi rendőrség alakulatai vonulnak el díszlépésben a munkászenekar pattogó ütemű indulójára. Utánuk a pártok, üzemek dolgozói vonulnak el tisztelegve, kikanyarodnak a Kossuth Lajos sugárútra. Egészen a sportpályáig vörös lobogókkal feldíszített házak között vonul végig a végeláthatatlan hosszú sor, éltetve a szabadságot, szabadságunk védelmezőjét, a Vörös Hadsereget és a magyar demokráciát.

MAJÁLIS A SPORTPÁLYÁN, DÍSZELŐADÁS A SZÍNHÁZBAN

Percek alatt hatalmas tömeg lepte el a sportpályát. Megteltek a tribünök padjai, emberek fedték be a pálya gyönyörű zöld gyepét. A szegedi cukrászok 20 000 süteménnyel fogadták az ünneplőket, alma- és ribizliszörpöt kínálgattak a fiatal lányok, 20 filléres cigarettát árultak a tribünön, és 10 pengős pörköltet egy nagy karéj kenyérrel.

Miután éhségüket nagy nehezen csillapították az emberek, szórakozás következett. A pálya mögött szólt a zene, forgott a „ringlispil", repült a hinta, dörrentek a lövések a céllövölde felől, és rikácsolt a jósnő papagája.

Lassan megérkeztek a Városi Színház és a Vígszínpad tagjai is. A tribün előtt felállított pódiumon egymás után jelentek meg színházunk közismert és közkedvelt tagjai és budapesti színészvendégeink, akiket a közönség megszeretett.

A műsor után a tömeg szétoszlott, de még sokan maradtak cigányzene mellett szórakozni, sokan nézték végig a kézilabda-meccset és birkózóversenyt.

Délután fél 6 órai kezdettel a Városi Színházban díszelőadás volt.

A teljes létszámú színtársulat elénekelte az Internacionalét, majd Lehotay Árpád Petőfi: Egy gondolat bánt engemet... című költeményét szavalta el lelkesítően. Dr. Baranyi János igazgató vezénylésével a zenekar régi magyar táncokat játszott, s ezután az előre hirdetett műsortól eltérően a János vitéz került színre a zsúfolt ház lelkes tetszése mellett.

A Kamaraszínházban is szórakoztató előadás volt változatos és ötletes műsorral.

Délmagyarország 1945. máj. 3. II. évf. 98. sz. 1–3. l.

Ünnepi gondolatok

Ó, múlhatatlan emlékeim, ifjúságom feneketlen kútja, mit merítsek ki belőled ezen a napon?

Ötvenhét májust éltem meg eddig, ötvenhétszer láttam gyönyörű virágba borulni a gyümölcsfákat, ötvenhétszer vártam a hosszú vándorútjukról visszatérő madarakat, s bizony ez alatt az idő alatt nemegyszer nevettem föl áradó boldogságban s szomorkodtam el úgy, mint akinek semmi reménye többé, hogy megbékél a körülötte lévő világgal. Volt olyan május, mikor első lépéseimet gyakoroltam az ismeretlenbe vezető úton, volt olyan, mikor bódultan futottam a csinoska lányok után, s volt olyan, mikor forradalmi lázakkal és mindenre elszántan meneteltem munkatársaim soraiban.

Alig múltam tizenhét éves, mikor elcsigázott testtel, rosszul szabott ruhában először sorakoztam föl a kibontott vörös zászló alá, énekelve és kemény ritmusban menetelve, mint aki hisz a jövőben, s majdnem bizonyos benne, hogy megvalósítja jóra való akaratát. Ott lépegettünk a széles körút medrében, kétoldalt díszbe öltözött lovas rendőrök kísértek, kinyíltak a házak ablakai, kíváncsi népség hajolt előre a magasban, némelyek szidalmakat kiáltottak felénk, de már akkor régen, nagyon régen is voltak olyanok, akik vörös kendőt lobogtattak, hogy megörvendeztessenek bennünket. Szimbolikus jelentősége volt ennek a színnek, s nemcsak a zászlónk volt vörös, hanem a nyakkendőnk is, hadd lássa meg a világ, hogy kik vagyunk, s milyen eszmekörben mozognak gondolataink.

De nemcsak ilyen pompás virágokkal díszítettek és hangos énekszóval zengők voltak ezek a májusok, akadtak köztük olyanok is, amelyekben izzóvá hevült az ellenünk való gyűlölködés, s a munkások légiója, amely vidám rezesbandák kíséretében indult el reggel, estére mintegy szétmarcangoltan, vérző sebekkel tért nyugovóra. Nem bántottunk senkit, de nyilván jogos félelemmel tartottak tőlünk nagyon sokan, s az ő parancsszavukra ugrottak ki hüvelyükből a csillogó rendőrkardok és sújtottak le ránk könyörtelen buzgalommal.

S most, hogy az ötvennyolcadik május köszöntött rám, feledve majdnem meddőnek tűnő küzdelmeimet, ismét itt sorakozom föl a vörös zászló alatt, meggyőződéssel gondolva, hogy semmi sem történt velem véletlenül és semmi sem múlt el fölöttem hiábavalóan. Háborúknak, ellenforradalmaknak, csábító hízelgésnek és kegyetlen terrornak nem volt elegendő erejük ahhoz, hogy elszakítsanak múltamtól, s a gyönge lángokkal világosodó jövő nem olthat belém olyan bizonytalanságot, hogy föladjam a küzdelmet. A továbbiakban akármi következzék, bizalommal hiszem, hogy helyes úton járok milliónyi társammal, s a mi kezünkben van a varázskulcs, amivel egyszer fölnyitjuk a paradicsomkert kapuját.

Hittel cselekedtem mindmáig, de talán még sose hittem annyira a májusi ígéretben, mint éppen ma, Budapest romjai között, s azoknak a társaknak soraiban, akik lesoványodottan, riadt tekintettel alighogy előmásztak a pinceodukból, máris kiegyenesítették a derekukat, és magasra tartják a zászlót.

Ó, drága barátaim, hányszor gyaláztak meg bennünket az idők folya-

mán, hányszor kísérelték meg elmetszeni a láthatatlan szálakat, amik összekötnek bennünket, s íme, együtt vagyunk valamennyien.

Micsoda irdatlan erő s micsoda feltartóztathatatlan áradás az, gondolhatják csodálkozóan a gyávák és hitehagyottak, de hiába fordítják el tekintetüket, hiába állítják tilosra a szemaforokat, egy egész testvéri világ nyújtja felénk a kezét, hogy segítsen bennünket a történelmi úton, amin akarva és akaratlanul is tovább kell haladnunk.

Kassák Lajos

Népszava 1945. máj. 1. 73. évf. 61. (80.) sz. 7. l.

Sportünnep a Millenáris-pályán

A kedvezőtlen idő ellenére is mintegy tizenötezer néző jelent meg a Millenáris-pályán, hogy szemtanúja legyen a felszabadulás első nagy sporteseményének, a munkás-sportünnepélynek. A közönséget a Munkás Sportközpont nevében Hidas Ferenc üdvözölte, majd megtartották a 100 méteres női és férfi síkfutás döntőit. Előbbit Fekete Ilona (IX., MADISZ) nyerte, utóbbit Csányi (VI., E. K.). A 3000 méteres síkfutásban Kelen János (MTE) győzött 9 p. 19,6 mp-es eredménnyel. Mögötte Pataki (R. MADISZ) és Németh (MTE) végzett. Ezután az 1000 méteres kerékpárversenyt tartották meg, amelyet Nagy Béla nyert, Zsellér és Knob előtt. Tornagyakorlatok következtek Horváth István vezetésével. Pelle József, Sass, Tóth és Tibor nyújtón mutatott be gyakorlatokat, a hölgyek közül Gulyásné Köteles Erzsébet dolgozott igen szépen. A kézilabda-mérkőzésen az MTE csapata 8:4 arányban győzte le a MADISZ válogatott együttesét. A húszkilométeres motorversenyt Pataki nyerte Zsellér és Eckert előtt.

Az ünnepély egyik kiemelkedő száma a szimbolikus táncjáték volt. Különféle népek jelentek meg a pályán, táncba kezdtek. Először külön táncoltak, majd összefogództak, kört alkottak, és együtt ropták a táncot. De megjelent a halált hozó fasizmus, egymás ellen uszította, majd leigázta őket. A szabadságot hozó békegalamb azonban bátor harcosok kíséretében legyőzte a fasiszta halált, és felszabadította a népeket. A szimbolikus játék tomboló sikert aratott. Ugyancsak nagy sikere volt a Testnevelési Főiskola női tornászcsapatának, amely két gyakorlatot mutatott be.

Végül a Vasas labdarúgó-csapata 2:0 (1:0) arányban legyőzte a munkásválogatott együttesét. A gólokat Illovszky és Berzy lőtte.

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 2. l.

Piros virág a vadonban

Zilahy Lajos május elsejei rádióbeszédéből

Szűk utcákból mint a patakokból ömlenek az emberek a szabad terek felé. Valami hatalmas erő kapja föl a tömeget, és szinte meglóbálja, hogy szomjas tüdejét jobban érje a levegő, mint az újszülött csecsemőét. Európa szüette ágyában, a legborzasztóbb háború véres lepedőjén valami megszületett, valami megjelent, valósággá vált, és befejeztetett. A Vörös Hadsereg Berlinben áll, a nyugati demokráciák zászlóinak hegye találkozóra koccant össze a sarló és kalapács zászlóival. Az emberiség történelmének olyan óráit éljük, olyan dátumát írjuk, amelyet hatalmas városok, nemzetek, fajok, társadalmak legmélyebb sebei véstek az idő táblájára.

Az Ember megtalálta az első hajók vitorláiban a szél erejét, megtalálta a kocsikereket, s ezzel a kerékkel építette fel a római világbirodalmat, megtalálta a gőz erejét, megtalálta a filmet, a rádiót, repülőgépet, megtalálta az igazi titkát a Piros Virágnak – ahogy Rudyard Kipling nevezi a tüzet –, kulcsot talált az emberi élet vadonjában, de a kulcsot még eddig nem tudta a zárba illeszteni. Egy amerikai mérnök a harmin-

1945. május 1. Nagygyűlés a Hősök terén

cas években kiszámította, hogy az eddig gyártott gépekben annyi lóerő áll már az emberiség rendelkezésére, hogy a földgolyó lakosságának kétszeresét is bőven el lehetne látni bőséges táplálékkal és polgári kényelemmel. A háború roppant erőfeszítései és új találmányai a technika erejét azóta felfokozták, ütemét meggyorsították, a nyersanyagok új forrásait tárták fel. A romok borzasztóak, de ezek a romok csak tégla- és maltersebek, vasgerendák és hidak csonttörései, ezeket a sebeket a világ évek alatt eldobálja, szinte egyetlen kézmozdulattal sepri le magáról, ha a modern technika lehetőségeire gondolunk.

*

Újjá kell teremtenünk ezt a szót: munka. Felfedezni benne a legnagyobb vigasztalást, felszabadítani belőle a legnagyobb örömet: az alkotás vágyát és lehetőségét, a célok tisztaságát és az eredmények pozitívumát. Dosztojevszkij írta, hogy szibériai száműzetésének legborzasztóbb napjai azok voltak, amikor gödröket ásattak velük, s a kiásott gödröket újra be kellett temetni. A munka, amely csak az izmokat eszi, az agyat apasztja, több mint fáradság, verejték: nagy emberi szenvedés. De ha a munka célja és eredménye világosan áll a dolgozó előtt, akkor gondolkozó eszéből, munkálkodó kezéből, ujjai hegyén látja kinőni, mint a virágot, az eredményt, még a bányák mélyén is. Mert érzi, hogy önmagáért dolgozik, aki része lett egy olyan emberi közösségnek, amely igazságos arányban osztja ki a munka áldásait. Add hozzá az ilyen munkát Howard Scott lóerőszámításához, és pár év alatt új világcsodáknak leszel tanúja.

Szabadság 1945. máj. 2. I. évf. 87. sz. 5. l.

Hivatás

Meg kell tanulnod végre – figyelni, kutatni kell
a szavak mélységét s magasságát: a vérkeringést
s mindazt, mi szín, íz és illat, ebben van
az igazi tudomány, mely szellemvidító. Van-e még
ennél szebb s különb feladat? Hiába dagad,
hömpölyög a szó, mely szegény még s mezitelen:
olyan, mint a halva született csecsemő, ki nem ivott
anyatejet még. Légy vad, indulattal teli
barbár akár, vagy szelid, mint a sóhaj: mindegy az.
De a munkát, mely egész embert kiván, úgy végezd el,
olyan csinnal és szerelemmel, ahogyan családot alapít a
tagbaszakadt férfi, ki szereti asszonyát – különben
te is torzó maradsz, olyan, aki még vásári
kikiáltónak is csapnivaló lesz, ha porondra lép.

Berda József

Szabad Május 1945. máj. 1. 10. l.

A FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

SAJTÓ

Cegléd. A Ceglédi Nemzeti Bizottság Lapja. Fel. szerk. Krausz László. Fel. kiadó Horváth Ferenc. 1945. III. 4. I. évf. 1. szám.

Délmagyarország. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front Lapja. Fel. szerk. Erdei Ferenc. Szerkesztő bizottság: Balogh István, Erdei Ferenc, Révai József. 1944. nov. 19. I. évf. 1. szám.

Gyöngyösi Néplap. Antifasiszta újság. 1944. dec. 27. I. évf. 1. szám.

Híradó (később Hírek, 7–23. szám, 1945-től Magyar Újság). Kiadja az Arcvonal Politikai Osztálya a magyar lakosság számára. 1944. okt. 19. I. évf. 1. szám.

Igazság. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front Lapja. Eger. Szerkesztő bizottság: Milassin Kornél (FKP), dr. Kardos László (MKP), Lénárd Sándor (MSZDP). Fel. szerk. Kardos László. Fel. kiadó Lénárd Sándor. 1944. dec. 29. I. évf. 3. szám.

Kecskeméti Hírlap. Megjelenik előreláthatóan hetenként kétszer. 1944. dec. 6. I. évf. 1. szám.

Kecskeméti Lapok. A Nemzeti Függetlenségi Front Demokratikus Lapja. Megjelenik szerdán és szombaton. Fel. szerk. Hajdu Ernő (II. 25-től Homoki József). 1944. dec. 27. I. évf. 1. szám.

Kis Újság. A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt Lapja. Fel. szerk. Dessewffy Gyula. 1945. márc. 31. LIX. évf. 1. szám.

Magyar Népakarat. Független politikai és társadalmi napilap. Kiadja a Magyarországi Kommunisták Szentesi Pártja. Fel. szerk. Kalpagos Crisán János. Fel. kiadó Schiffer Armand Sándor. 1944. okt. 18. I. évf. 1. szám.

Magyarság. Politikai napilap. Alapította 1920-ban Milotay István. 1938. máj. 21-től a Magyar Nemzeti Szocialista Mozgalom (Nyilaskeresztes Párt) lapja.

Népakarat. Kiadja a KMP orosházi szervezete. Szerk. Palotás Béla. 1944. okt. 15. I. évf. 1. szám.

Néplap. Politikai napilap. Kiadják a debreceni kommunisták. Fel. szerk. Szilágyi József. Fel. kiadó Radó István. 1944. nov. 15. I. évf. 1. szám. XI. 30-tól Demokratikus napilap. Fel. szerk. Radó István. Fel. kiadó dr. Tariska István.

Népsport. Demokratikus sportlap. Szerkesztő bizottság: Barcs Sándor, Gallowich Tibor, Hidas Ferenc, Solti Lajos. 1945. ápr. 24. I. évf. 1. szám.

Népszava. A Szociáldemokrata Párt Központi Lapja. Főszerkesztő Szakasits Árpád. Fel. szerk. Szávai István. Fel. kiadó Kőműves József. 1945. febr. 18. LXXIII. évf. 1. szám.

Népújság. Demokratikus hetilap. Kisújszállás. Fel. szerk. Szücs Elek. Fel. kiadó dr. Szeremlei Gyula. 1944. dec. 30. I. évf. 1. szám.

A Reggel. Főszerk. Lázár Miklós. 1945. ápr. 9. XIX. évf. 1. szám.

Sárospataki Néplap. Politikai hetilap. Fel. szerk. Szemere Sándor. Fel. kiadó Biró József. Fel. szerk. jan. 31-től Dévai Jenő. 1945. jan. 24. I. évf. 1. szám.

Szabad Győr. A demokratikus pártok politikai napilapja. Fel. szerk. Zsitvay Imre. Szerk. Kotormán László. Fel. kiadó Kőműves József. 1945. ápr. 25. I. évf. 1. szám.

Szabad Magyarország (előzőleg Északmagyarország). A felszabadult magyar dolgozó társadalom lapja. Fel. szerk. Világ Miklós. Fel. kiadó Vajda Gábor. 1945. jan. 3. II. évf.

Szabad Május. Kiadja a Szociáldemokrata Párt író- és újságíró csoportja. Szerkesztő bizottság: Márer György, Pásztor József, Sós Endre, Tiborc Zsigmond. 1945. május 1.

Szabad Nép. A Magyar Kommunista Párt lapja. Fel. szerk. Horváth Márton. Főszerkesztő 1945. ápr. 15-től Révai József. 1945. márc. 25. III. évf. 1. szám.

Szabadság. Demokratikus napilap. Szerkesztő bizottság: Darvas József, Kállai Gyula, Zilahy Lajos. Fel. szerk. 1945. ápr. 19-től Haraszti Sándor. 1945. jan. 19. I. évf. 1. szám.

Szabad Szó. A Nemzeti Parasztpárt központi napilapja. Szerkesztő bizottság: Darvas József, Erdei Ferenc, Illyés Gyula, Kovács Imre, Veres Péter. Főszerk. Darvas József. Szerk. Boldizsár Iván. 1945. márc. 27. 47. évf. 1. szám.

Szegedi Népakarat. A Kommunisták Magyarországi Pártja Szegedi Csoportja napilapja. 1944. okt. 18. I. évf. 1. szám.

Szentesi Lap. Független politikai, társadalmi és közgazdasági újság. Fel. szerk. és kiadó Sima László. 1945. jan. 3. LXXV. évf. 1. szám.

Új Dunántúl. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front lapja. Szerkesztő bizottság: Peer Viktor (FKP), dr. Baross István (MKP), Pozsgay Gyula (MSZDP). Fel. szerk. Peer Viktor. 1944. dec. 17. I. évf. 1. szám.

Vásárhely Népe. Napilap. Fel. szerk. Kovács Imre. 1944. okt. 23. I. évf. 1. szám.

Hirdetmények, falragaszok, röpcédulák. OSZK. Aprónyomtatványtár.
A *Nyilas Képviselőház* és a *Törvényhozók Nemzeti Szövetsége* üléseinek jegyzőkönyvéből. Sopron. 1944. Országgyűlési Könyvtár.
Feldolgozások: A debreceni feltámadás. Szerk. Paál Jób és Radó Antal. Bp. 1947.
Képanyag: MTI Fotó

Ezúton mondunk köszönetet az *Országos Széchényi Könyvtár,* az *Országgyűlési Könyvtár* és az *MTI Fotó* munkatársainak, akik segítségünkre voltak a kötet anyagának összeállításában.

TARTALOM

A földosztás útját járom...

Az ózdi példa

Elnémult a budapesti rádió

Budapest felszabadult!

Te vagy a legény, Tyukodi pajtás

Lehet-e gyufa nélkül élni?